

અનુક્રમણિકા	
વત મોનપત્રોની બાબત ખાતે કચેરાતુ બારણું	
દેવે તો કાગળ પત્રો કોન્ટ્રોલ હિસાબી લેયો	
આસ્તિત્વસુદિનુ અવનવું	
સ ૨૦૦૪ નું ખાતેસારીલેખ	
પુરતકાનમના પચાસારેથી	
નવીન કાલ	૨૬૬
પુરતકાલમ નોખ	૨૧
મહેમાણા પ્રાતનો પુનઃકાલમ ચિહ્નજુગ	૨૨
ન મ પુ મહાની મહેમાત ન ૪	૨૪
" " " ન ૫	૨૧
" " " ન ૬	૨૭
શિષ્ટવ અનની ૨૭ મી પરીક્ષાનું પરિણામ	૨૮
પુ સ. સ મહા વિ ની મહેમાત ન ૧	૩૬
પુનઃકાલમ ખાતાની સૂચના, મહેમાત ૬	૪૦
સામયિક દોહન	
બીબન પિતામહ	૪૨
ધિક્કાર અને લાભ	૪૫
મો કા	૪૭
કામ અને રોજ	૪૭
દોલ વિમારી	૪૮
સુનામ દેવાળીએ	૪૮

પાંચિંક લવાજમ

દેવેર્મા ૩૧, ૩-૮-૦

પરદેશ ૩૧ ૫-૦-૦

દૂરદેશ ૩૧ ૦-૬-૦

વાલેજીભાઈ નારણભાઈ અમીન (મી કોમ)

મંત્રી પુ સ. સ. મહા વિ વડોદરા.

તંત્રી.

મહાશયકર

પુસ્તકાલયોને ભેટ પુસ્તકનો અમૂલ્ય લાભ
 'મનોરંજન' ના બીજા વરસથી લવાજમ ભરનાર ગ્રાહકોને ભેટ પુસ્તકનો
 મળનારો અમૂલ્ય લાભ

'મનોરંજન'નું પ્રથમ ભેટ પુસ્તક

હસતા રામ

કર્તા નકીર

છુટક કિંમત રૂ. ૩૦ વી. પી. બજાર ૮ આના
 લવાજમ ભરી પુસ્તક ઉપરનો તમારો હકક સ્થાપિત કરો.

'મનોરંજન' માસિક અને 'હસતારામ' પુસ્તક તમારા સંસારજીવનની
 મજલને મીઠી, મધુર અને હાજવી બનાવશે

'મનોરંજન' પોણા સાત રૂ. ના લવાજમમાં

બાર માસમાં

૬૪૦ પાનાનું હાસ્યરસિક વાચન.

૬૬૦ ઉપરાંતનાં વિવિધ વિષયો

૧૬૦ ઉપરાંતના ત્રિરંગી, બેરંગી...

પ્ર એકરંગી ચિત્રા, દોશબો, મુશોબને
 અપાયા છે અને બીજા વર્ષથી તે જ
 લવાજમમાં રૂ. ૩૦ ની કિંમતનું શ્રી
 નકીરનું 'હસતારામ' પુસ્તક ગ્રાહકોને ભેટ
 અપાશે... ..

'મનોરંજન'નું લવાજમ એટલે દરરોજનો

માત્ર સવા પૈસો

તેમાં બજાર માસનું ૬૪૦ પાનાનું વાચન અને રૂ. સાડાત્રણની કિંમતનું ભેટ
 પુસ્તક મફત મળે છે

લવાજમ ભરવા માટે લખો

મનોરંજન કાર્યાલય

જોત. એમ. ઠક્કરની કું.

૧૪૦ પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ સુબર્બ, ર

પ્રસ્તુત ૨૪ મુ

જુલાઈ-૧૯૪૯

અંક ૧

વર્તમાનપત્રોની જ. ખ. પર કરવેરાનું ભારણ —ત્રી સ્થાનેથી

મુંબઈ સરકારે એપ્રિલની ૧ લી તારીખથી વર્તમાનપત્રોમાં છપાતી જાહેર ખબરોની આવક પર કર નાખ્યો છે અને એનો અમલ વડોદરામાંથી પ્રકટ થતાં વર્તમાનપત્રોને પણ વખત જતા લાગુ કરાશે એની જાહેરાત હજી આજ્ઞાપત્રિકામાં પ્રકટ થઈ નથી એટલે એ વડોદરાના વર્તમાનપત્રોને ત્યારે લાગુ પાડે ત્યારે ખરું, પરંતુ ત્યારે ત્યારે પણ એનો અમલ વડોદરાનાં વર્તમાનપત્રો માટે થશે જ એ નિર્વિવાદ છે.

આ વેરાના વિરોધમાં મુંબઈ પ્રાતઃજરના વર્તમાનપત્રોએ ભારે ઝુઝેશ જમાવી છે પરંતુ તેમને સ્પષ્ટ શબ્દોમાં મુંબઈ સરકાર તરફથી જણાવી દેવામાં આવ્યું છે કે, આ વેરો હરગીજ દૂર થનાર નથી અને વર્તમાનપત્રોએ તે અચૂક જરવાનો છે.

આ વેરાના વિરોધમાં અનેક પ્રકારની દલીલો કરવામાં આવે છે, તેમાં તેને જ્ઞાનપ્રસારક સાધન તરીકે પણ ગણાવવામાં આવ્યું છે અને તે કેટલેક દરજ્જે સાચું પણ છે.

આપણે ત્યાં આંગળીને વેટે ગણાય તેટલાં વર્તમાનપત્રોને બાદ કરીએ તો સંખ્યાબંધ વર્તમાનપત્રો એવા છે કે જેમને અદ્ય જાહેરાત પર જીવનું પડે છે;

કેમકે તેમને પૂરતા પ્રમાણમાં જાહેરાતો મળતી નથી, તે મેળવવા માટે તેમને કેટલીક વાર તો જાહેરાતવાળાઓની ખુશામત અને કાકડુનીભરી વિનંતિઓ પણ કરવી પડે છે, અને એ જાહેરાતો ઉપરાંત તેમના લખાવ્યા ગુણગાન પણ મફત છાપવા પડે છે અને વધારામાં જેટલી જગ્યા જા ખ અપાય છે તેટલી જ જાહેર તથી વધુ પણ જગ્યા એના એ કાતા તરફથી છાપવા આપવામાં આવતા યશોગાન પણ છાપવા પડે છે.

આ વેરો સરકારે જો વસૂલ લેવાનો જ હોય તો તે માટે વર્તમાનપત્રોના પ્રકાર નિયત કરવા જોઈએ. માતબર દૈનિક વર્તમાનપત્રો પાસેથી સરકારને આ વેરા દ્વારા સારી એવી પ્રાપ્તિ કદાચ થશે, પરંતુ ટશુમણુ ગુજરાત કરતા સાપ્તાહિકો અને માસિકોને કોઈ જાહેરખબરવાળાઓ વધુ ફરે જાહેરાતો આપવાના નથી, આપતા હશે તે ઊલટ આ વધુ રકમ આપવાની થતા બંધ કરવા પણ પ્રેરાશે અને પરિણામે જેમ તેમ નક્કી થશે એ વર્તમાનપત્રો-સામયિકોને પોતાનું આત્મવિ-સર્જન કરવા વખત પણ આવે.

વળી જા ખ, મેળવવા માટે એ વર્તમાનપત્રોને જા. ખ ના એજન્ટોને કેટલીક વાર તો ભરપૂર કમિશન આપવું પડતું હોઈને તેમના હાથમાં તો છાપકામ અને કાગળના ખર્ચના પાસા મળી રહે તેટલું જ રહેવા પામતું હોય છે.

આવી સ્થિતિમાં સુ બધું સરકારે નાએલો આ વેરો અસ્થાને-અપાત્રે લેખાશે. એટલે આ બાબતમાં સરકારે એક ધોરણ નિયત કરવું આવશ્યક છે

(૧) દૈનિક વર્તમાનપત્રો માટેના ફરો જુદા રાખવા.

(૨) સાપ્તાહિકો માટે અને

(૩) માસિકો તથા

(૪) માસિકો માટે જુદાં જુદાં ધોરણો રખાવાં ઘટે તેમાં પણ જેમને વેચાણ-

વેરામાંથી વર્તમાનપત્રતરીકે મુક્ત કરવામાં આવ્યા નથી તેવા સામયિકો પાસેથી તો આ વેરો ન જ લેવાવો જોઈએ.

અમારા નમ્ર મંતવ્ય પ્રમાણે તો દૈનિકો સિવાયના સાપ્તાહિકો, માસિકો અને માસિકો તથા ત્રિમાસિકોને તો આ વેરામાંથી સદ્ તર મુક્તિ આપી જ દેવી જોઈએ.

આશા છે, વડોદરા સરકાર આ વેરો આજ્ઞાપત્રિકામાં પ્રસિદ્ધ કરીને વડોદરાને લાશુ પાઠતાં પહેલાં આ બાબત ધ્યાનમાં લઈ ઘટતું કરશે તો વર્તમાનપત્રો અને સરકાર સાથેનો વાલ્યો આવતો મિદ્ર સંબંધ સદાકાળ મિદ્ર બની રહેશે.

હવે તો કાગળ પરનો

કૉન્ટ્રોલ ઉઠાવી લ્યો.

કાગળ પરનો કૉન્ટ્રોલ હવે બિલકુલ બીનઉપયોગી પૂરવાર થયો છે, એ નિર્વિવાદ છે.

યુદ્ધકાળ દરમિયાન અમલમાં મુકાયેલો આ અંકુશ હવે નિર્મર્ક નીવડ્યો છે. અગાઉ જ્યારે કાગળનો તંગી હતી ત્યારે એ અનિવાર્ય હતો, અને તેનાં પરિણામે પ્રજાને જોઈતા કાગળ વખતોવખતે મળતો રહ્યો હતો. પરંતુ હવે વખત બદલાયો છે, છેલ્લા પાંચ વર્ષોમાં જે જેમતેમ અને જે આબુ તે છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનારા પ્રકાશકો હતા તે આજે પુસ્તકવ્યવસાયની દુનિયામાંથી અદૃશ્ય થઈ ગયા છે, પરદેશથી આયાત થયેલા કાગળને જરૂરો અને આપણા દેશની મિલોમાં ઉત્પન્ન થતો કાગળ આજે આપણી માંગને પહોંચી વળે તેટલા પ્રમાણમાં મળી શકે તેમ છે. ઊલટ, સરકારે જે ભાવો બાધ્યા છે તેથી તીવ્ર ભાવે આજે કાગળ મળતો થયો છે. કાગળના બજારમાં જરૂરોની એટલી બધી વિલપુલતા હોવાનું કહેવાય છે કે, એ જરૂરો ઠેકાણે પાડવા વેપારીઓ ગામેગામ ફરવા નીકળી પડ્યા છે.

કાગળમાં આ સ્થિતિ આજે આવી જાણી છે

આ સંભોગો જોતા સરકારે હવે વહેલી તકે કાગળ પરનો કૉન્ટ્રોલના દર કરવો ઘટે છે. કેટલાક શિષ્ટ સાહિત્યના પુસ્તકોના લેખકો આ કૉન્ટ્રોલના હાઉના કારણે પોતાના પુસ્તકો છપાવતા પ્રાધ્ન પડે છે અને નજીક પ્રકાશકોને અશ્રય થોડી તેમને ખુશ કરી પોતાના પુસ્તકો પ્રસિદ્ધ કરાવે છે અને પરિણામે લેખકને મળતા મહેનતાણામાંથી પ્રકાશક-મુદ્રક એનો એટલો વધુ હિસ્સો પામી જાય છે.

વળી છાપખાનાઓમાં પણ પહેલા જે ધમધોકાર કામ દેખાતું ત્યાં હવે સાચા ઠંડા પડતાં નજરે પડે છે.

કાગળનો વપરાશ ઘટ્યો છે, ઉત્પાદન અને અચાત વધ્યાં છે, વેપારીઓ પામેનો કાગળને જરૂરો હડતો નથી. આને પરિણામે નીચે ભાવે કાગળ વેચાતો થયો છે.

આ બધી પરિસ્થિતિ લક્ષમાં લેતાં હવે, જેમ ન્યુસપ્રિન્ટ પરનો કૉન્ટ્રોલ સરકારે સદતર દર કર્યો છે તેમ હવે સરકારે તમામ ભાતના કાગળ પરનો કૉન્ટ્રોલ પણ સત્વરે દર કરવાનો સમય આવી પહોંચ્યો છે —તંત્રી

આદિત્યશાસ્ત્રિનું અવનવું

ટૉલસ્ટૉયના અથો

લિયો ટૉલસ્ટૉયનો જન્મ ૧૮૨૮ ના સપ્ટેમ્બરની ૯ મી તારીખે થયો હતો.

આ મહાન રશિયન લેખકે તેના વિલમ પોતાના સઘળા પુસ્તકોના લેખક તરીકેના હકો છોડી દીધા સામાન્ય જનતાના ઉપયોગ માટે આપી દીધા હતા.

ટૉલસ્ટૉયના મિત્ર મર્ટીનાવે ટૉલસ્ટૉયના બધા અથોની સંપૂર્ણ આવૃત્તિ પ્રગટ કરવાનો હાથ સમય સુધી વિચાર કર્યો, પરંતુ તેમાં તેને સફળતા પ્રાપ્ત થઈ નહિ. આરના ગદિયામાં આવું ભગીરથ કાશ કેાઈ માથે લેવા તૈયાર નહોતું.

૧૯૧૦ થી ૧૯૧૭ ના ગાળામાં તેના કેટલાંક પુસ્તકો જુદાં જુદાં પ્રગટ થયાં, પણ તેથી સંપૂર્ણ આવૃત્તિ થઈ નહિ.

આઠટૉયરની કાંતિ પછી ૧૯૧૮ માં મર્ટીનાવ લેનિનને મળ્યો. તેની પ્રેરણાથી ૧૯૨૫ માં લેનિની કામિસાર કલિન્સ્કીએ ટૉલસ્ટૉયના બધાં પુસ્તકોની સંપૂર્ણ પ્રમાણભૂત આવૃત્તિ પ્રગટ કરવાનો નિર્ણય કર્યો.

આ આવૃત્તિ ૮૬ ભાગોમાં પ્રગટ થવાની હતી. યુદ્ધ શરૂ થયું ત્યારે આ પૈકી કેટલાંક ભાગ પ્રગટ થયા હતા. આ હાખતી વખતે લગભગ આખી આવૃત્તિ હાપત્રા મોકલવા માટે તૈયાર છે. યુદ્ધને અંગે આવી પડેલ મુશ્કેલ પછી સોવિયેટ રશિયાના સરકારી સાહિત્ય પ્રકાશનગૃહે આવૃત્તિનું કામકાજ કરીશો ચાલુ કર્યું છે.

કાશ કરેલા જણાવ્યા પ્રમાણે ૪૬ તથા મંશોધનની દૃષ્ટિએ આવું મહાભારત કામ કદી બાણુવામાં આવ્યું નથી.

પહેલા તો પાઠ નક્કી કરાધને વિદ્વાનો માટેની આવૃત્તિ તૈયાર થાય છે. આ આવૃત્તિ ઉપર આધાર રાખીને લોકો માટેની જુદી આવૃત્તિઓ છપવામાં આવશે.

સોવિયેટ વર્ગોમાં તેની ઘણી આવૃત્તિઓ બહાર પાડવામાં આવી છે. તેની નવલકથાની કેટલીક સંપૂર્ણ આવૃત્તિઓનો નિર્દેશ કરવો જરૂરી છે. હાખના તરીકે તેની વાર્તાઓના ૧૨ અથોની સંપૂર્ણ આવૃત્તિ ૧૯૨૮ માં મોસ્કોના 'ઓર્ગેનોક' પ્રકાશનગૃહે પ્રગટ કરી હતી. તે જ વર્ષમાં લેનિનકે આતેથી ૧૫ અથો પ્રગટ કરવામાં આવ્યા હતા.

૬૦૫૫ તેમનાં પુસ્તકોની નકલોમાં વધારો થતો આવે છે. ચાલુ વર્ષમાં 'ઓર્ગેનોક' પ્રકાશનગૃહે ૭૫,૦૦૦ નકલો પ્રગટ કરી હતી તે બધી ખપી જતા હવે ૩૦૦,૦૦૦ નકલો છપાવવાનો નિર્ણય કરવામાં આવ્યો છે.

ખિસ્સામાં ગઈ શકે તેવા કદની “જગત બાઈમવ”ની આવૃત્તિ લગભગ એક પ્રકાશકે પ્રગટ કરી છે તેમા જગતના મહાન આઈ ધર્મે-ખ્રિસ્તીધર્મ, બૌદ્ધધર્મ, કૌન્કસુગિયન, હિન્દુ, જયુડેક, મોહમેડન, ટાઓઈસ્ટ તથા જરથુસ્ત ધર્મના મિલ્લતોમાથી ચૂંટણી કરવામા આવી છે

✽

૧૯૮૧ ના માર્ચ માસમાં માત્ર પુસ્તક અરીદનારાઓને જ નહિ પણ દરેક જણને બીબીન કગવા તથા જળ, જમીન અને હવામા છિટનના સુદ્ધપ્રવલનોનાં સિદ્ધિની રૂપરેખા તથા જળ કગવા માટે, બ્રિટિશ સરકારની સજાવાર સુદ્ધનોધો પ્રગટ થયા પ્રકાશનના ઇતિહાસમા નવો તબક્કો શરૂ થયો હતો આ પુસ્તકોનું વેચાણ ફક્ત યુનાઇટેડ કિંગડમમાં જ નહિ કરેલ નકલોનું ચલુ હતુ એ બતાવી આપે છે કે આ યોજના કેવી સફળ થઇ હતી ૧૯૪૧ ના માર્ચ અને ૧૯૪૬ ના ઑક્ટોબર વચ્ચે ૪૦ પ્રકાશનો પ્રસિદ્ધ કગવામા આવ્યા હતા તે પેટી કેટલાક અમલવાના પ્રકાશનોનાં નામ તથા યુનાઇટેડ કિંગડમમાં તેના ફેલાવાના આકાશ નીચે મુજબ છે —

‘ધી બેટલ ઓફ છિટન’ (૪,૩૫૦,૦૦૦) ‘બોબ કમાન્ડ’ (૧,૩૬૦,૦૦૦) ‘કન્ટ્રાઈન’ (૧,૬૮૩,૨૮૦) ‘કોસ્ટલ કમાન્ડ’ (૧,૬૭,૦૦૦) ‘ધી બેટલ ઓફ ઇજીપ્ત’ (૧૫૦૭,૦૦૦), ‘ઈસ્ટ ઓફ માસ્ટા, વેસ્ટ ઓફ સુએઝ’ (૧,૧૨૬,૮૦૦) ‘કમાન્ડ ઓફ પેરેશન્સ’ (૧,૪૨૬,૧૨૦) ‘ફીલ્ડ એર આર્મ’ (૧,૧૬૬,૬૨૦) અને ‘ધી એઈર ઓફ આર્મી’ (૧,૫૦૦,૦૦૦).

✽

મરાઠી લેખિકા શ્રીમતી અવતીકાજાઈ ગોખલેનું થોડા સમય પહેલાં અવસાન થયુ છે તેમણે હિંદી કાષ્ઠપણુ ભાષામા પહેલવહેલુ ગણાતુ મરાઠીમાં ગાંધીજીનું ચરિત લખ્યુ હતું. આ પ્રકાશનને ત્રણ દાયકા વીતી ગયા છે

✽

જેશની પ્રસિદ્ધ પ્રકાશનમંડળ સસ્તા સાહિત્ય મંડળે (કોનોટ સર્કિસ, નવી દિલ્હી) ગાંધીજીના બધા લખાણોનું હિંદી ભાષાતર એક વર્ષના પ્રયત્ન કરવાની યોજના કરી છે હાલમાં આગયાર પુસ્તકો તો છપાયા માર્ગમાં છે ૫૦૦ પાનાના પુસ્તકની કિંમત હાલમાં અઢી રૂપિયા રાખવાની છે. આથી સામાન્ય સ્થિતિના મનુષ્ય માટે બાબો સેટ વસાવવાનું શક્ય બનશે.

✽

અમેરિકન નાઈટસ તથા ‘કુશન’ નું ફ્રેન્ચ ભાષામાં ભાષાંતર કરનાર જાણીતા ફ્રેન્ચ પૂરવેશીય ભાષાજ્ઞા ડો જી સી ગાર્ડસનું પેગિમમા માર્ચ આખરે અવસાન થયુ તેમનું ‘અમેરિકન નાઈટસ’નું સુદ્ધ ભાષાતર આઈમી સદીના ગ્રંથકના ભાષાતર કરતાં પણ શ્રેષ્ઠ ગણાય છે નજીક પૂર્વના પ્રશ્ન પર તે અગ્રગણ્ય પ્રમાણુજ્ઞ ગણાતા હતા ૧૯૧૬ ૨૦ ની શરૂઆતમાં તેમણે વર્તમાનપત્રો વાંચતાં બધ કયા હતાં તેથી ૧૯૨૨ માં એક અમેરિકન પત્રકારની મુલાકાત વખતે તેણે જણાવ્યું કે “પહેલા વિશ્વયુદ્ધનો અંત આવ્યાની મને ખબર નથી ।”

*તાજેતરમાં બે મધ્યકાલીન મંદીરી ગ્રંથોનું મુન સંપાદન કરવામાં આવ્યું છે એક તો મૈથિલી ગદ્ય તથા આસામી પદ્યમાં લખાયેલ ચક્ર દેવનું ‘રુકિમણી હરણ’ અને બીજું મનબોધનું વીરરસ કાવ્ય ‘કૃષ્ણગૌમ’

*

*પૂનાના ‘પ્રસાદ’ના એપ્રિલ અંકમાં તેના સ્થાપક તથા એક તંત્રી શ્રી. વામ. જી. જ્ઞેશીએ ત્રણ કરેલ નવલિકાની બીજી હરિશ્ચંદ્રનું પરિણામ પ્રગટ કરવામાં આવ્યું છે “પ્રસાદ”ના છેલ્લા દિવાળી (નવેમ્બર-ડિસેમ્બર ૧૯૪૮) અંકમાં ૨૨ નવલિકાઓ લેખકના નામ વિના પ્રગટ કરવામાં આવી હતી અને વાચકોને તેમાંથી ત્રણ શ્રેષ્ઠ નવલિકાની પસંદગી કરવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું મુળકના શ્રી એસ. જી. હેવેકરને રૂ. ૨૦૦ નું પહેલું તથા નાગપુરના શ્રી કબ્દયુ કે વર્હદ પાંડે રૂ. ૧૦૦ નું બીજું તથા પૂનાના શ્રી મનમોહન નાટુને રૂ. ૫૦ નું ત્રીજું ઇનામ મળ્યાં હતાં

*

*પૂનાની કલ્લન વર્નાક્યુલર લાઈબ્રેરી સોસાયટીએ ૧૯૪૮-૪૯ ના ઉત્તરાર્ધમાં ૨૭ મરાઠી લેખકો વચ્ચે રૂ. ૧૧૫૯ નાં ઇનામો વહેંચ્યા છે તે પૈકી રૂ. ૧૦૦ નું ઇનામ શ્રી. વામ. આર. દાંતે તથા શ્રી સી. જી. કર્વેને ‘મહારાષ્ટ્રવાક-અ પ્રદાય-કોશ’ ભાગ બીજા માટે આપવામાં આવ્યું છે

*

*મરાઠી વાચકોએ જેમ્સ હિલ્ટનની પ્રખ્યાત નવલકથા ‘ગૂડબાય, મિ ચિપ્સ’ નું ભાષાંતર કથા માટે પૂનાના શ્રી વી. ડી. સાહેનો આભાર માનવો ઘટે છે ૧૯૪૪ માં મૂળ પુસ્તક પ્રગટ થવા પછી અત્યાર સુધીમાં તેની લગભગ ૪૦ આવૃત્તિઓ થઈ છે

*

*સોળમી સદીમાં ચંદ્ર ગચેલ મહારાષ્ટ્રના સુપ્રસિદ્ધ સત કવિ શ્રી એકનાથની મૃત્યુતિથિ નિયમ મુજબ, પૈકણ (ફેબ્રુઆરી) માં ૨૦ મી માંચે ઉજવવામાં આવી હતી. કવિતાભક્તો તથા પ્રસન્નોની આ સભામાં ‘શ્રી એકનાથ દર્શન’ નામનો અમૂલ્ય ગ્રંથ પ્રગટ કરવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું તેમાં કવિના જીવનકાર્ય મંથપી સેજો આવશે.

*

*ભારતી વિદ્યુત્વૈજ્ઞાનગમે ચર્ચ કરેલ અજગળ સર્પ જઇ છે અને મદ્રાસ સરકારે કવિભારતીનાં પુસ્તકોના સર્વ માલિકી હક્ક પોતાના હસ્તક લઇ લીધા છે આ માટે સરકારે તથા ભારતીનાં પુસ્તકો પરનો માલિકી હક્ક છોડી દેવા શ્રી મેયમ્પા ચેટ્ટીઆર તથા શ્રી વિશ્વનાથ આયરને અભિનંદન આપવા એક મેળાવડો તા. ૨૦ માર્ચે ‘વૂડસેન્ડઝ’ મદ્રાસ ખાતે યોજવામાં આવ્યો હતો

*

*નેપાળ ગચેલ દિદી સરકારનાં વૈજ્ઞાનિક તથા સાંસ્કૃતિક મિશનના નેતા કલકત્તા વિશ્વવિદ્યાલયવાળા પ્રોફેસર એસ. એન. બોઝના જણાવવા મુજબ દિદમાં નાશ પામેલ ધણી

કિમતી મંખ્યાબધ દસ્તપ્રતો નેપાળમાં અસ્તિત્વ ધરાવે છે. પ્રોફેસર જાણુવે છે કે આ અદ્ભુત સંગ્રહ છે અને તે અભ્યાસ ગ્રામી લે છે સમ્રાટના ટિપ્પેટ તથા ચીનની ભાષાની દસ્તપ્રતો છે.

*

*મિશનનો હેતુ હિંદ અને નેપાળ વચ્ચે શુભેચ્છનો પ્રચાર કરવાનો તથા મૈત્રી સબધ બાંધવાનો હતો. ઉપરાંત બૌદ્ધ તત્ત્વજ્ઞાન તથા ધર્મ વિષે એમને જે ઉપયોગી માહિતી મળી છે. તેનું ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ ધર્ણું મહત્ત્વ છે.

આ મિશન નેપાળમાં દશ દિવસ રોકાયું હતું.

*

આધારભૂત માહિતી મુજબ મદ્રાસ ઓરિએન્ટલ મેનાઝિક્ષિટ લાઇબ્રેરીના ડાયરેક્ટર શ્રી ટી. અન્નોખર આશુ વર્ષમાં નીચેની ૭ વિરલ તેલુગુ દસ્તપ્રતો ૭૫૫૭૭

(૧) સંગીતરત્નાકર-તેલુગુ ટીકા સાથે, ૨ આપધયોગમુદ્રુ, ૩ વૈદ્યનિર્ગંડુ, ૪ ધનુર્વિદ્યા-વિદ્યાસ, ૫ ચોમસાર મંત્રદ અને ૬ ખડ્મ લક્ષણ શિરોમણિ.

તાજેતરમાં મદ્રાસ સરકારે, મદ્રાસનો ઓરિએન્ટલ મેનાઝિક્ષિટ લાઇબ્રેરી તથા તાંજોરની મહારાજ સરફોજી સરસ્વતી મહાલ લાઇબ્રેરીમાં મળી આવતી તામિલ, તેલુગુ, મધાયલમ, કન્નડ, સંસ્કૃત તથા પરિચય ભાષાના વિજ્ઞાન તથા સંગીતની વિરલ દસ્તપ્રતોના પ્રકાશન માટે એક કમિટી નીમી દરવચ્ચે એક લાખ રૂપિયાના ગ્રાન્ટ મંજૂર કરી હતી તાજેતરમાં તે કમિટી મળી હતી અને તેણે ઉપર દર્શાવેલ દસ્તપ્રતો પ્રગટ કરવાનો નિર્ણય કર્યો હતો

કમિટિએ મહારાજ સરફોજી સરસ્વતી મહાલ લાઇબ્રેરીમાંથી નીચેની વિરલ તેલુગુ દસ્તપ્રતોની આશુ વર્ષના પ્રકાશન માટે પસંદગી કરી છે (૧) રામાયણ દ્વિદળ, ૨ કામંદકમ (રાજનીતિ), ૩ રઘુનાદ અવ્યુદય, ૪ રાજગોપાલા વિલાસ

ઉપરની બધી દસ્તપ્રતો તાલપત્રી ૫૨ છે.

*

'ઇન્ડિયન એક્સ' માં જાણુબા મુજબ હિંદના જુદી જુદી ભાષામાં પ્રગટ થતાં વર્તમાનપત્રો તથા સામયિકોનાં સંખ્યા નીચે મુજબ છે

અંગ્રેજી	૮૬૮	હિંદી	૪૯	બ. ગાંધી	૩૬૯
ઉર્દૂ	૫૭૧	મધાયલમ	૨૩	ગુજરાતી	૧૩૭
તામિલ	૩૦૫	કન્નડ	૫૪	તેલુગુ	૧૫૧
મરાઠી	૨૪૩	હિંદી	૮૫૩	સિંધી	૮
				આસામી	૭
				પંજાબી	૮૧

*

રૂપ નવાબ સાધારણ પોતાની પાછળ જગતમાં વિરથ એવાં જૂનાં પુસ્તકોનો સંગ્રહ મૂકી ગયા છે આ સંગ્રહમાં અગ્રેજી તથા પર્સિયન પુસ્તકો અને હસ્તપ્રતો છે તેનો કિંમત પાંચ કરોડ આંકવામાં આવે છે હેંગમા ના હરકતી સત્તાવાળાઓએ આ સંગ્રહ પર મીઠ લગાવી દીધેલ છે નવાબની પાછળ મોટ વારસ ન હોવાથી મોટે ભાગે આ સંગ્રહ રાષ્ટ્રીય ગણાશે

*

કેલિફોર્નિયામાં આવેલ યોસ એ જિલ્લિસના આગ્રહ માટે પુસ્તકાલયનાં સમૂહો, માગફન વિશિષ્ટ સેવા અભિયાન રહી છે આ પુસ્તકાલયો પુસ્તકોને બદલે બાળકોને ગમકડાં આપે છે આ મફત મેવાનો લાભ ઉઠાવતા માટે બાળકે માત્ર, પાસેના રમકડાના કેન્દ્રમાંથી નોંધણીનું કાર્ડ મેળવતા માટે માખાપની સ મતિ લેવાની હોય છે

આગ્રહ અભિયાન પછી પોતાને ગમે તે રમકડું પર્સ કરે છે પછી તે અથવાલ પાસે લઈને જાય છે. અથવાલ કાર્ડ પર પાંચ આપવાની તારીખની નોંધ કરે છે તથા ગમકડાની મંભાગ કેવી રીતે લેવી તે સબધી સૂચના આપે છે.

જ્યારે બાળકો વીચ રમકડા લઈને વખતસર તથા સારી સ્થિતિમાં પાછા આપે છે ત્યારે તેઓ 'માનવતા' વગ માં આવે છે અતો અર્થ એટલો જ કે તેઓ વધારે મોટાં તથા વધારે કિંમતના-જેવાં કે આમતિકર ડબ્બા, ટી મીઓ વગેરે રમકડા લઈ જઈ શકે

આ યોજનાનું વર્ણન અમેરિકન સામયિક 'પાવર ફાઇન્ડર'માં તાજેતરમાં આવ્યું હતું. પહેલાં કે ડોના ડાર્ચા ૧૯૩૧ માં થઈ હતી બધારે ડૉ કન્દા છે બીજા ત્રણ કેન્દ્રો સત્તર ખૂલવાનાં છે

આનું વર્ષના માત્ર મહિનામાં આ રમકડાના પુસ્તકાલયના અધિકારીઓએ ૨ વર્ષથી માંડીને ૧૪ વર્ષ મુડી રી ઉમગના ૫૦,૦૦૦ ગ્રાહકોની સેવા બજારી હતી.

*

હતિહ સના ઉગમથી જાહેરખતર અસ્તિત્વમાં આવી છે થીબીસમાં મળી આવેલ ૩૦૦૦ વર્ષ પહેલાંના તાડપત્રમાં, ભાગી ગયેન એકે ગુલામ માટેની જાહેરખતર મળી આવેલ છે

*

અત્યારે પોસ્ટરો, વર્તમાનપત્રો, રેડીઓ તથા બીજે આઠાસમાં બહારો કાગ જાહેરખતર પાછળ ઇન્ડિડમાં ૮૦,૦૦૦,૦૦૦ પૌડ ખર્ચવામાં આવે છે

—ઊંટાલાસ માનસિંગ અમદાર.

બગાળી સાહિત્ય

બગાળી સાહિત્ય હિન્દુસ્તાનમાં સર્વથેએક સાહિત્ય છે અને કદાચ અશે યુરોપના સાહિત્યની હરોળમાં પણ આવી રહે તેગ છે સાહિત્ય એ પ્રજાજનનું પ્રતિબિંબ છે. આવી માન્યતા છે જેવું સાહિત્ય તેવી જ પ્રજા હોય છે આપણી વર્ણિક પ્રજા હોવાથી અહીં માસિકો કવિતા દૈનિક પ્રજાનો વધુ પ્રચાર છે ૪૬ વર્ષે હું બગાળમાં રહ્યો છું મને ત્યાંની પ્રજાનો અનુભવ છે. ત્યાંની પ્રજા બુદ્ધિમાન છે મને એક પ્રજા થાય છે કે બગાળના સાહિત્ય અને પ્રજા વચ્ચે આટલું અંતર કેમ ? એટલું બગાળનું સાહિત્ય ઉચ્ચ છે તેટલું ત્યાંનું જીવન ઉચ્ચ નથી.

—શ્રી. આપણી વિ ઉદેશી

સં. ૨૦૦૪ નું બાલસાહિત્ય

પ્રિય ભાઈ શ્રી, ૨

ગયા વર્ષના પત્ર કરતા આ પત્ર સહેજ મોડો લખાય છે, પરંતુ તે માટે સંભોગને શ્રેય દઈ હું મુક્તિ મેળવું છું

ચાલુ સાલના પ્રકાશનોની સંખ્યા હીક પ્રમાણમાં છે. કોઈ જૂની પ્રકાશનસંસ્થાએ વર્ષ-ભરમાં આપણને એક પણ નવું પ્રકાશન આપ્યું નથી, તો કોઈ નવી પ્રકાશન સંસ્થાએ યુષ્કળ પુસ્તકો આપ્યા છે તથા બે ત્રણ વર્ષ સુધી પ્રકાશનપ્રવૃત્તિને સદંતર બંધ કરેલ સંસ્થાએ ફરીથી પ્રકાશનપ્રવૃત્તિ ચાલુ કરી છે આ રીતે એક દર સંખ્યામાં તો વધારો જ થયો છે.

શ્રી. નામગદાસ પટેલે ચાર કરેલ "મહેદાસ કહાણીમાલા"ના પહેલા સેટના બીજા બે પુસ્તકો લીલો અને લીલી પ્રગટ કર્યા છે. બન્નેના લેખક શ્રી નવલકાંત ભાવસાર છે, ભાષો બાહોશ અને ચંબરાક કિંગ્ડમ છે. તેના અનેક પરાક્રમે ૧૭૫ પાનાંના આ પુસ્તકમાં મળી આવે છે. તે ઉપર આશીર્વાદો વારસો મેળવીને લાખોપતિ બને છે 'લીલી' ની લલીલો ૬ મેથા સાચી હોય છે, જે કે સાચા માણસને તે ગમતો નથી. દરેક કાવ્યમાં તેના હેતુ સારો હોય છે, પરંતુ પરિણામ ધાર્ષા કરતાં ઉલ્લુ આવતાં તેને ખમવું પડે છે બન્ને પુસ્તકોમાં લેખકનો મનુષ્ય-સ્વભાવનો સૂક્ષ્મતાભર્યો અભ્યાસ જણાઈ આવે છે

શ્રી નામગદાસ પટેલે 'રમુજમાળા' નામથી નવી શ્રેણી શરુ કરી છે અને તેના પહેલા પુસ્તક તરીકે 'કદ આરોગે નહ' બહાર પડેલ છે આ પુસ્તકમાં એકએકથી ચરિત્રાતી ૧૧ વાતો છે. આમાંની કેટલીક વાતો અન્યત્ર પ્રગટ થઈ ગઈ હતી, છતાં આ પુસ્તકમાં તેનું સ્વત્વ મટવું નથી. આ માળામાં બીજા પુસ્તકો પણ પ્રગટ થવાનાં છે

શ્રી. નામગદાસ પટેલે ગયા વર્ષે ચાર કરેલ 'સાહુકર કથાવલિ' ના બીજા સેટના ચાર પુસ્તકો બહાર પાડ્યા છે 'ખાતરસાલના કૂતરો' માં 'ખાતરસાલના કૂતરો' 'ખેતરસાલના કૂતરો' તથા 'પતિ કે પિરાય' ની ચાર વાતો 'સેતાન છુટ્ટી' માં 'સેતાન છુટ્ટી' 'સરવતી' તથા 'ગુન્દા શોધનની કળા' ની ત્રણ વાતો, 'મોનેરી ટોળી' માં 'મોનેરી ટોળી', 'વિશ્વાસપાત' તથા 'મત્સ્યનો મહેમાન' ની ત્રણ વાતો, તથા 'ગુન્દેગાર દુનિયા' માં તેની શીર્ષકની વાતો ઉપરાંત બીજી ત્રણ વાતો 'તાંડવ નૃત્ય' 'મધગતની મહેમાન' તથા 'તરગિણી' આપેલ છે અગાઉ જણાવ્યા પ્રમાણે આ વર્ષના કુમારોમાં લુહિરેરક નાંવડે તેવું છે

આ જ માળાના ત્રીજા સેટના ચાર પુસ્તકો 'મામાનો વારસો' 'આંગળાની છાંય', 'ફાંખીને દોરડે તથા શનિનો એકદો' બહાર પડ્યા છે 'મામાનો વારસો' માં તેની શીર્ષકવાળી કથા ઉપરાંત 'મરદવાલ' 'કોલકરા' 'સહેજ જુલ' તથા 'બે પરી એક કાંકરે' આગળની છાંય માં ને ઉપરાંત 'સહેજ ગરલત' 'મિરિમ' 'ગાંડી કે હાડી'

૧ દર વખતની માફક આમાં કિરીદર કુમાર વથા પ્રોફ સાહિત્યનો સમાવેશ થાય છે.

૨ હિંદુ આક્રિષ્ટાવાસી મિત્રને લખેલ પત્ર.

‘સજોગતો ભોળ’ તથા ‘જેવને રસતે’ ‘દામિને દોરડે’ માં તે વાત ઉપરાંત ‘સગીતનો શોખ’ ‘વસનજી ગેહનુ ટેબલ’ ‘શેતુરના પાન’ તથા ‘દુભાપિયો’ ‘શનિનો એક્રો’ માં તે વાત ઉપરાંત ‘પડિતજીની હગીદાઈ’ ‘હવસીનો હાથ’ ‘રેતીના પગલા’ ‘ઝળકતુ ચોધડિયું’ તથા ‘મણિકુવગ્ની વાતો’ આપેલી છે જરા પણ સંકોચ વિના કુમારોના હાથમાં મૂકી ચકામ તેવું આ વાંચન છે.

શ્રી પટેલના બાલવિનોદ કાર્યાલયે સચિત્ર અંગ્રેજી મૂળાક્ષરો ‘એ પી સી ઇન પિક-અસ’ બહાર પાડેલ છે બાળોપયોગી આ પુસ્તકમાં મુદ્દજીદોને રહી જાવ તે સપાદક માટે શોભારૂપ ન ગણી ચકામ.

અરોતર એન્યુકેશન મોસાયટી-આલુંદ તરફથી શ્રી. રસમજઈ ન વહોરા પાસે તૈયાર કરાવીને કિશોર અરિત્ર માળાના બે ગુચ્છો બહાર પાડવામાં આવ્યા છે ગુચ્છમાં ધર્મ સ્થાપકો-‘સગવાન ભુદ’, ‘ધંધુ ખિસ્ત’, ‘મહા મહા, પયગમ્બર’, ‘અયો જરથુષ્ટ્ર’, ‘મહાવીર પ્રભુ’ તથા ગુરુ નાનકે’ ના ટૂંકાં અરિત્રો છે આમુખમાં માનનીય ગણેશ વાંસુદેવ, માવલકર કહે છે તેમ ‘ધર્મના નામે ચતા ભારે અનર્થના અનિહને ટાળવા સાર જુદા જુદા’ ધર્મ વિશે દરેક નાગરિક-ધર્મ સ્થાપકોના વિચારો અને જીવનથી પરિચિત થવું જોઈએ’ આ પરિચય કિશોર અવસ્થામાં જ સધાય તે ઇષ્ટ છે.

પાંચમા ગુચ્છમાં ચાનગુરુ સત રહીશે પૈકી ‘રામકૃષ્ણ પરમહંસ’ ‘સ્વામી રામ-તીથ’ ‘સત જ્ઞાનેશ્વર’ ‘મત ક્રાન્સિસ’ કળીર સાહેબ’ તથા ‘સહજનંદ સ્વામી’ નાં અરિત્રો આપવામાં આવેલ છે શ્રી દુસલ્ભાઈ હજીવધારે આવાં અરિત્રો આપીને કિશોર સાહિત્યને સમૃદ્ધ બનાવે તેવી આપણે આશા રાખીએ દરેક ગુચ્છમાં લેવામાં આવેલ જીવનપસંદગી સ્વીકૃતિઓ છે આ જ લેખકદ્વેત ‘દીવડા’ માં નાના મોટા માનવીઓના ઠર પ્રસંગો આપવામાં આવ્યા છે શ્રી દાદાસાહેબ માવલકર જેવા ૬૦ વર્ષની ખીટ ઉંમરનાની બાવનાઓને સ્પર્શી તેમની અંખિા બીની કરી છે તે જ આ પુસ્તકની સફળતા છે.

સુરતના હરિહર પુસ્તકાલયે શ્રી. રમણલાલ સોની પાસે સપાદિત કરાવાને ‘વીર વિક્રમ ગ્રંથમાળા’ નાં આ પુસ્તકો બહાર પાડ્યાં છે પ્રકાશકને શ્રી રમણલાલ સોની જેવા સિદ્ધસ્ત લેખક મળ્યા એટલે લેખનીયી વિશે કંઈ કહેવાપણું રહેતું નથી. પરંતુ પુસ્તકોમાં વપરાયેલ કાગળ તથા પૃષ્ઠા જરુર મુધારો માગી લે તેવા છે. બાળકો અથવા કિશોરો માટે પ્રગટ થનાં પ્રકાશનો ઠીક ટકાઈ દેવા જોઈએ. પ્રકાશકો નવી આરતિ વખતે આ સૂચન ખ્યાલમાં લે તેવી વિનંતિ છે.

અમદાવાદના કમલ પ્રકાશન મંદિર તરફથી આવ તથા કિશોર સાહિત્યના ઠીક પ્રમાણમાં પુસ્તકો બહાર પડ્યાં છે. તે પૈકી ‘શિશુ જારતી ગ્રંથમાળા’ના બે સેટ મળ્યા છે પહેલા સેટમાં ચાર પુસ્તકો ‘ગલખા ચિવાળનાં પરાક્રમો’ના છે ‘ગલખાની ડૂ ર. રે’માં પણ તે પરાક્રમે અભગ વધે છે. પ્રાણીની આરા પ્રકારની કથાઓ સરકૃત સાહિત્યમાં તો ખૂબ પ્રસિદ્ધ છે ગાંધીવ સાહિત્યમંદિરે ‘બહાર પટેલ’ના ૨૪ ભાગોમાં પણ તેવી કથાઓ આપેલ છે. ચિવાગ જેવા હુમ્યા પ્રાણીની દુશિયારી દરેક કથામાં દેખાઈ આવે છે. ‘બડેકાનની બહાદુરી’ ઉદરકથા છે.

બીજા સેટમાં 'છબીલી બિલ્લી'ના બિલ્લીકથા છે. 'ભાગ્યરિયાલાલ' માટીનો ગોળા સજીવન થાય છે તે વાત છે ઉપરાંત તેમાં બીજી સાત વાતો છે 'ભામટા નાખા'માં તે શીર્ષકની કથા ઉપરાંત બીજી સાત કથા છે 'લાડુની બત્રા'માં તે ઉપરાંત બીજી ચાર કથા, 'બાબો બકરો' મા તે સિવાય બીજી દશ કથાઓ છે ધણીબરી કથાઓ રશિયન ભાષા ઉપરથી લીધેલ છે 'બૂચલો ગધેડો'માં 'બૂચતો ગધેડો' 'મધના ફેટલા' 'ગંગા માટીનો ભાણીઓ' તથા 'આરામદાસ' એમ ચાર કથાઓ છે. શ્રી રમણલાલ સોની દલુ આ પ્રકારની આપણને ધણી વાતો આપે તેમ આપણે ઇચ્છીએ.

શ્રી જેયદ તલકશી એન્ડ સન્સે સ્વ ગિલુભાઈ રચિત 'ઇસપકથાઓ'ના પાંચ ભાગ બહાર પાડેલ છે. શ્રી દક્ષિણમૂર્તિ સંસ્થા ચાલતી હતી ત્યારે આ પ્રકાશનની યોજના ગિલુભાઈ એ કરેલી અને 'ઇસપનાં પાત્રો-ગધેડો' નામથી આ પુસ્તક બહાર પણ પાડેલ હતું ત્યારપછી તો આ યોજના ખેર બે પડી આજ વર્ષે પછી આપણને પાંચ પુસ્તકો પ્રાપ્ત થાય છે, બીજા વધારે પુસ્તકો બહાર પડવાના છે કે કેમ તે પ્રસ્તાવના પરથી જણાતું નથી. શ્રી. વલ્લુભાઈ દવેએ મૂળ લખાણમાં થોડા ફેરફાર કર્યા છે.

સુરતના યુગાત્તર કાર્યાલયે ચારદાપ્રસાદ વર્મારચિત સ્વામી વિવેકાનંદના તથા શ્રી રામ-કૃષ્ણ પરમહંસના 'કથાનંદો' બહાર પાડ્યા છે પહેલા પુસ્તકમાં સ્વામી વિવેકાનંદના ટુંકા ચરિત્ર સાથે સ્વામીશ્રીએ અમેરિકામાં રામાયણ તથા ગદાભાગત ઉપર આપેલાં બ્યાખ્યાનો આપવામાં આવી છે, બાળો તથા ઓછું બણેલા પ્રોટો સમજી શકે તેવી ભાષામાં લખાયેલ આ પુસ્તકો પ્રોટોચિહ્નમાં પણ ઉપયોગી થઈ પડશે. રામાયણ ને મદાભારતનાં બ્યાખ્યાનો ઉપરાંત 'ત્રોપાળ'ની ટૂંકી વાત પણ આપવામાં આવી છે. રામકૃષ્ણ પરમહંસનાં કથાનંદોમાં પણ તેના જ રસપ્રદ પ્રસંગો આપેલા છે.

સંદેશ પ્રકાશન મંદિરે ચર કરેલ બાલસાથી ગ્રંથમાળાના બીજા વર્ષના પહેલા પુસ્તક તરીકે 'જમદગ્ત અને મિયા કુસકી' બહાર પડેલ છે તેમાં જીવરામ જોશીએ 'મિયા વાલ બન્યા' 'જમદગ્ત જોયો' 'રાતની ધાડ' તથા 'મુદાની પોટલી' મળી ચાર વાતો આપેલી છે. છેલ્લી વાત 'બકોર પટેલ' ના એકાદ લાગમાં અગાઉ આવી ગયાનો ખ્યાલ છે આ ભાગ પણ પહેલા ભાગ જેવો જ રસિક બન્યો છે.

આ માળાના બીજા પુસ્તક તરીકે 'ટીડો સાઈ' બહાર પડેલ છે. ટીડા કાકાએ પોતાના સાદસથી સંદેને વચ કરતાં તે 'ટીડો સાઈ' ના નામથી ઓગળાવા લાગ્યા. તેના અનેક સાદસોથી આ ચોપડી બરપૂર છે.

સુરતના પ્રગતિ સાહિત્ય મંદિરે કિશોર મંથાવતિના સેટના છ પુસ્તકો બહાર પાડેલ છે. તેમાં ચાર તો 'સિંહાસન બત્રીસીના ભાગ ૧-૪' છે. શ્રી રામનારાયણ નાગરદાસ પાંકે આ ચાર ભાગોમાં મળી સિંહાસન બત્રીસીની કુલ ચોદ વાતો આપી છે બાત્રીની વાતો લેખક બીજા ભાગોમાં આપવાના છે કે કેમ તે ક્યયિ જણાતું નથી. 'ઇસપની બાલકથાઓ' માં શ્રી પીતારાવરદાસ સારદાજી ઇસપની ૨૫ વાતો આપેલ છે. 'દૂધપી વામાં' શ્રી. ઇશ્વરલાલ દેસાઈએ ૨૫ બાલગીતો આપ્યા છે.

શ્રી ગૂર્જર મથરત્ન કાર્યાલય તરફથી ધૂમકેતુ પ્રૌઢશિક્ષણમાળાની 'ચૈત્રી ચોપડી' બહાર પડી છે. આ ચોપડીમાં શ્રી ધૂમકેતુએ પોતાની 'લાક્ષણિક શૈલી'માં સોળ વિષયોની સહેલી ભાષામાં છણાવટ કરી છે. 'સાર્યા મોતી' શીર્ષક આપેલાં હિંદી કાવ્યો પૈકી કેટલાંક નામસમ્મય તેમાં છે. તેને માટે નીચે અમુક અર્થ અગર પાછળ સમજૂતી આપી હોત તો વધારે સુગમતાવાળું થાત. મુદ્રણદોષો પણ રહી ગયા છે ને પાઠ્ય પુસ્તક જેવામાં ન રહ્યા હોત તો ઇચ્છનીય હતું. આટલી જે વર્ગ માટે તે લખવામાં આવેલ છે તેને માટે દોષ તો સહેજ વધારે પડતી ગણાય.

શ્રી રમણલાલ શાહે શરૂ કરેલ બાલજીવન કિશોર સાહિત્યમાળાની 'ખીજ શ્રેણી'માં તેમનું જ લખેલ 'જળજળનગરી' બહાર પડ્યું છે. આ જળજળ નગરીને ઠગપાટણ કહી શકાય નહિ પણ ત્યાંના લોકો એટલા હું શિયાર હતા કે સામાન્ય બુદ્ધિનો માણસ તેમના સપાટામાં સપડાઈ જતાં વાગ ન લાગે. આવા કેટલાંક દાખલા આ પુસ્તિકામાં આપ્યા છે, જે વાચકની બુદ્ધિને કસવામાં ઉપયોગી થઈ પડે તેવા છે. શ્રી 'રસિકલાલ જોષી કૃત 'કચ્છનો કુળદીપક' માં છછરની સ્વામી ભક્તિનો ચિતાર છે. આ પુસ્તિકાને સ્વ. ગિજુભાઈના આશીર્વાદ પ્રાપ્ત થયા છે. 'દાદેમડી' માં શ્રી દરિલાલ પડવાના પદર આવગીતો છે.

હવે પ્રકીર્ણ પ્રકાશનો લઈએ 'ટોમ કાકા' એ જાણીતી કૃતિ 'અ કલ ટોમ્સ ડેવિન'નો શ્રી મોઘીબહેન બધેકાએ કરેલ સંસ્કેપાનુવાદ છે. અગ્રેજી પુસ્તકનો સંપૂર્ણ અનુવાદ તો 'ગુનામગીરીનો ગળખ' નામથી વર્ષો પહેલાં બહાર પડી ચૂક્યો હતો, પરંતુ વિદ્યાર્થીઓને ઉપયોગી અનુવાદ તો આ પહેલી જ વાર બહાર પડે છે. શુભામીમાથી તાજેતરમાં મુકત થયેલા આપણને ગુનામગીરીની છેલ્લે ખટલે કઈ સ્થિતિ હતી તે બતાવે છે.

શ્રી માવજી દામજી શાહે 'સાને ગુરુના મહુબોધ વાચનો'ની પુસ્તિકા બહાર પાડી છે. સાને ગુરુજીવું નામ માત્ર મહારાષ્ટ્રમાં જ નહિ પણ હવે તો સર્વત્ર પ્રસિદ્ધ છે. તેમનાં ૧૦૮ સંજ્ઞોધવચનોનો આ પુસ્તિકામાં સંગ્રહ કરવામાં આવ્યો છે.

શ્રી રમણલાલ શાહે લખેલા 'માથેરાન' સવાળ બાલજીવનમાળાના પુસ્તક તરીકે પ્રગટ થયેલ છે અને તેને અગે જ તે આપણને ખૂબ સરતી કિંમતે મળી શક્યું છે. હવે આવાના સ્વર્ગ તરીકે માથેરાન ખૂબ પ્રખ્યત છે તેવા સ્વર્ગની માહિતીનાં આવા પુસ્તકો મોટા પ્રમાણમાં પ્રચટ થવાની જરૂર છે.

શ્રી લખ્મચરીશ્વર જૈનમ ધમાળા—ગારીઆધાર-તરફથી, બાળકોમાં ધર્મના મંરકાર પોષણ 'શુભાભ' નામક જે સચિત જૈન બાલગાસિક આણુ વર્ષના કારતકથી શરુ થયેલ છે તેની નોંધ-આ નોંધ મોડી લખાતી હોઈ-આમાં જ લીધી છે. વિવિધ પ્રકારના ધર્મગ્રંથ વિષયો લઈ તે પરથી જેવટ વીતરાગના શાસન, આત્મા કે એવી જ ખીજ બાજતો. પરના લેખો આ માસિકમાં આવે છે બાળકો આવા લેખો પોતાની મેલે સમજી શકે કે કેમ તે ચકાસવું છે. કુમારો સમજી શકે તેમ લાગે છે આવા માસિકોમાં મુદ્રણદોષો ન હોવા જોઈએ. માસિકનું લવાજમ રૂ. ૩-૬-૦

ગૂર્જરાત પ્રૌઢશિક્ષણ સમિતિ-સુરત-તરફથી પ્રૌઢશિક્ષણમાળાના પહેલા પુસ્તક તરીકે મામળજનસ મહં બહાર પડેલ છે. બે ખડમાં થઈને તેમાં ૫૨ લગ્નો આપેલાં છે. સપાઈકે

જણાવ્યું છે તેમ આ બન્નેનો પ્રૌઢો માટે યોગ્ય ગણાય તેવાં છે. પ્રૌઢશિક્ષણની સ્વજન્ય ભ્યારે દેશમાં ચાલી રહી છે ત્યારે આ પુસ્તિકા આવકારદાયક છે.

મેસર્સ આર. આર. શેઠની કંપની તરફથી શ્રી. રવીન્દ્રનાથ ટાગોરનું 'માઝ' બાળપણ' બહાર પડેલ છે. બાળનારકાર શ્રી. બચુભાઈ શુક્લે ટાગોરનાં ધણા ધણાં પુસ્તકોનાં બાળાંતર આપણને આપ્યાં છે. વર્ષો પહેલાં ભ્યારે અંગ્રેજી પુસ્તક વાંચનાર્માં આબુ' ત્યારે આવા પુસ્તકના ગુજરાતી બાળાંતરની જરૂર લાગી હતી સિદ્ધહસ્ત બાળાંતરકાર શ્રી. બચુભાઈ શુક્લે તે જરૂર પૂરી પાડી છે. મોટા અક્ષરોમાં છપાયેલ દિલની મહાન વિભૂતિની બાલગાવસ્થાની આત્મકથા વાંચકોને ખૂબ રસ આપશે.

રાજકોટના મેસર્સ પ્રિયર મેઘજી એન્ડ સન્સ તરફથી શ્રી રામનાગવલ્લ નાગરદાસ પાઠકનાં બે પુસ્તકો- 'ગુજરાતનું ઐતિહાસિક ગૌરવ' તથા ભારતના ભઠ્ઠાવીરો'—ની બીજી આવૃત્તિ મળી છે. સ્વ. શ્રી મેઘાણીનો પરિચય પ્રાપ્ત કરનાર 'ભગ્નના ભઠ્ઠાવીરો'માં 'પૃથ્વીરાજ ચૌહાણ', 'શેરશાહ', 'બાદશાહ અકબર', 'મહારાણા પ્રતાપ', 'હતપતિ શિવાજી' વીર દુર્ગાદાસ', 'ગુરુ ગોવિંદસિંહ' તથા 'સુનતાન હૈદરઅલી'ના જીવનપ્રસંગો આકર્ષક શૈલીમાં વર્ણવવામાં આવ્યા છે. 'ગુજરાતનું ઇતિહાસિક ગૌરવ'માં ૪૦ થો વધારે ઐતિહાસિક શ્રીપુરુષોનાં ચિત્રો આપ્યાં છે અને પુસ્તકોની બોલી કિંમત વિશિષ્ટતારૂપે છે. આવાં પુસ્તકોનો બહોળો પ્રચાર કરવો હોય તો કિંમત મારફતે જ રાખવી જોઈએ તે વસ્તુ આપણા બધા પ્રકાશકોએ સમજી લેવા જેવી છે.

સસ્તુ સાહિત્યવર્ધક કાર્યાલય તરફથી પણ બાળકો તથા કુમારોને ઉપયોગી થઇ પડે તેવા પુસ્તકો ઠીક પ્રમાણમાં પ્રગટ થયા છે. સર્વોપયોગી સાહિત્યશ્રેણીના ૧-૨ પુસ્તક તરીકે શ્રી. રવિશંકર મહારાજના બોધાસણના વલ્લભ વિદ્યાલયના આગસેવા તાલીમ વર્ગના વિદ્યાર્થીઓ સમક્ષ આપેલાં બ્યાખ્યાનો 'આમ-રચના' બહાર પાડેલ છે. આ બ્યાખ્યાનોમાં 'આપણી સંસ્કૃતિ'થી માંડીને 'ઈશ્વર દયોન' એટલે શુ ? જેવા વિષયોનો સમાવેશ થાય છે. 'કંકુ અને કન્યા' માં શ્રી ઈશ્વર પેટલીકરે આજના લોકોનું આજેહુજ ચિત્ત ખડું કર્યું છે. 'અદ્રહોસ'માં શ્રી વિષ્ણુદેવ પાંડે મહાભારતના અશ્વમેધ ધર્મ પરથી 'અદ્રહોસ'ની, મુખ્ય બ્યાખ્યાન છે. 'બકત અબરીષ'માં શ્રી દિમતરામ યાજ્ઞીએ શ્રીમદ્ભાગવત પરથી નાની ચરિત્રપુસ્તિકા તૈયાર કરી છે. 'બકત જલારામ'માં, વીરપુરના આ ભક્તોનાં દ્રેકો પરિચય આપવામાં આવ્યો છે. વધારે વિગત જણવાની ઇચ્છા ધરાવનારે તો 'ભક્ત શ્રી. જલારામ' નામક મોટું પુસ્તક જેવા જેવું છે. 'બાળકોનાં આચાર'માં શ્રી સોમાભાઈ ભાવસારે વાંચીને કૌંપક કરવા માટેના 'પાઠો' આપ્યા છે અને તે દરેક બાળકે અમલમાં મૂકવા જેવા છે.

ધણીખરી પ્રકાશનસંસ્થાઓના સહકારથી આ કાર્ય આટલું સફળ બની શક્યું છે. વર્ષો સુધી જેવો સહકાર આપ્યો છે તેવો જ દર વર્ષે તેઓ આપે તેમ ઇચ્છુ છું.

છોટાલાલ માનસિંગ કામદારના જવદિ હ

પરિશિષ્ટ

આલ્પવિનાદ કાર્યાલય (૧૪૯ પ્રિ. સેસ સ્ટીટ, મુબાઈ)

નાં પ્રકાશનો

૧ A B C in pictures ૦-૮-૦

મંત્રેશ્વર કલ્યાણીઆલા

૧ બાલો (નવલકાન્ત બાવસાર) ૨-૮-૦

૨ લલી (" ") ૨-૮-૦

રમૂજમાળા

૧ ૩૬ આરે જો નદ (નાગરદાસ પટેલ) ૦-૧૨-૦
સાહસિકથાવલિ (સ પાદક નાગરદાસ ૪ પટેલ)

સેટ બીન્તો.

દરેક પુસ્તકનું મૂલ્ય રૂ ૧-૪-૦

૧ ખાનદાનનાં ફરજી. ૨ સેતાન શ્રી ૩ સોતરી ટેળી,

૪ ગુ હેશર દુનિયા.

સેટ ત્રીન્તો.

૧ માયાનો વારસો ૨ આશિર્વાદની જા. ૩ કાંસરીને શરૂ. ૪ ચાન્તો
ઝાંઝો.

પ્રગતિ સાહિત્ય મંદિર, અમદાવાદ ચલકા, હુસ્ત.

કિશોર ગ્રંથાલીનનાં પુસ્તકો.

૧-૪ સિદ્ધાસન બ્રિટીશી બાગ ૧-૨-૩-૪ (શ્રી રામનારાયણ ના.
પાઠક) ફરજી રૂ ૧-૪-૦

૫ મુસપની બાવકાળો (પીતાબરદાસ બારદાજી) ૧-૦-૦

૬ દ્વધ પીઆ (ઉચિસ્વાદ દેસાઈ) ૧-૮-૦

શ્રી ગુર્જર અથ રત્ન કાર્યાલય, ગાંધી માર્ગ, અમદાવાદ

૧ આપણે સૌ બણીએ-ગોરી ચોપડી (ધુમકેતુ) ૧-૧-૦

૨ નેહમ કયુરી (ડૉ નરસિંહ મુ. ચઠ) ૨-૮-૦

યુગાંનર કાર્યાલય-સુરત.

૧ કથાનો-શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસનાં (ચારદાપ્રસાદ વર્મા) ૧-૦-૦

૨ કથાનો-સ્વામી વિવેકાનંદનાં (શાહપ્રસાદ વર્મા) ૧-૮-૦

ચંદ્રેશ્વર એનકુલેશન સોસાયટી, આમદા.

કિશોર ચરિત્રમાળા ગુ. ૭ ૪-૬ મંદિરસાપેશ રૂ ૧-૮-૦

૧ ભગવાન શુદ્ધ ૨ ધસુ પ્રિયત ૩ મદમદ પચમમર

૪ અશો બરચુદ્ર ૫ મદાવીર પ્રભુ ૬ ગુરુ નાનક

કિશોર ચરિત્રમાળા ગુ. ૭ ૧-૮-૦-૧૦-૧૦ સ તકકોશ રૂ ૧-૮-૦

૧ રામકૃષ્ણ પગમહંસ ૨ સ્વામી રામતીર્થ ૩ સ ત ચાન્તેશ્વર

૪ સ ત ક્રાન્તિસ ૫ કબીર સાહેબ ૬ સહજનંદ સ્વામી

દીવગ-શ્રી રસલભાઈ નહેરા ૦-૧૦-૦

સદેશ બેલસાથી અથમાળા (સંપાદક શ્રી. હવરામ બેશી)

૭ પુસ્તકોનાં વાર્ષિક લગભગ રૂ ૫-૦-૦, છટક ૧-૪-૦

૧ જન્મભૂત અને મિયા પુસ્તક ૨ લીડા સાર્ક

જેવડ તલકશી એન્ડ સન્ડ : (હાનખી શેઠ, સુ બધ)
 પસપકથાઓ ભાગ ૧-૫ (સ્વ, ગિજુભાઈ) રેક બાગની ૦-૬-૦
 શ્રી હરિહર પ્રેસ્તકાલય-સુરત તરફથી પ્રકટ થયેલાં
 (વીર વિક્રમ ગ્રંથમાળા)

પ્રયોજ્ય શ્રી. રમણલાલ સોની, દરેકની કિંમત ૦-૮-૦
 ૧ બહુજ બંસરી ૨ વીર વિક્રમની વાતા ૩ દૂધી પોપટ
 ૪ બહુજ વાતા ૫ ઉડતો ઘોડો ૬ વિક્રમ ચરિત્ર
 ૭ અંબોલા રાણી ૮ લાખી વણગરો ૯ અમર ફળ
 ૧૦ ભોલતી પ્રેતળા ૧૧ નવલો સંલ ૧૦ સોનાતો થાળ

કમલ પ્રકાશન મહિર-અમદાવાદ

શિશુભારતી ગ્રંથમાળા સેટ પહિલો. (સેટના રૂ ૫-૦-૦)

સંપાદક રમણલાલ સોની

૧-૪ ગલખા શિયાળનાં પરાક્રમે ભાગ ૧-૪ ૪-૦-૦
 ૫ ગલખાની દં...ર...રે ૧-૦-૦
 ૬ બેડાનની બહાદુરી ૧-૦-૦

સેટ બીએ રૂ. ૫-૦-૦

૧ છબી બિલ્લી ૨ ભાચરીમાલાલ ૩ ભામટા બાપા
 ૪ લાકુની બાપા ૫ બાબો બકરા ૬ બચ્ચો બધેચ
 સસ્તુ સાહિત્યવર્ધક કાર્યાલય-અમદાવાદ-નાં પ્રકાશનો
 ૧ આમરચના (રવિશંકર મહારાજ) ૧-૪-૦
 ૨ કફને કન્થા (હિશર પેલ્લીકર) ૧-૪-૦

૩ ચંદ્રલાલ (ગિજુદેવ પતિ) ૦-૩-૦
 ૪ ભકત અંબરીષ (હિમ્મતરામ ચાત્રી) ૦-૩-૦
 ૫ બળદેખા આવ્યાર (સોમભાઈ ભાવસાર) ૦-૨-૦
 ૬ ભકત જલારામ (હિમ્મતરામ ચાત્રી) ૦-૩-૦

બાલકલ્પન કિશર સાહિત્યમાળા-શ્રેણી બીલ્લ

૧ જ બળ નગરી (રમણલાલ ચાક) ૦-૬-૦
 ૨ કાજી કુળદીપક (રસિકલાલ બેથી) ૦-૬-૦
 ૩ દાડેમરી (હરિલાલ ગો. પંડ્યા) ૦-૬-૦

મકીલું પ્રકાશનો

૧ ટાપ કાશ (મેવીબહેન બધેશ) ૧-૬-૦
 ૨ માથેરાન (રમણલાલ ચાક) ૦-૮-૦
 ૩ સાને ગુરુની સહબોધ વચનો (ભાવજી દામજી ચાક) ૦-૬-૦
 ૪ ગામ ભજા સંગ્રહ (ગુજરાત પ્રીત શિક્ષણ સમિતિ) ૦-૪-૦
 ૫ માર જાળપણ (રવીન્દ્રનથ ટાગોર) ૧-૮-૦

પુનમુદ્રણો

એસર્સ વ્યાર. વ્યાર. શેઠની કાં. પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, સુ બધ ર

૧ બાગવાર્તા-ખડર ગિજુભાઈ (નવમી) ૧-૦-૦
 ૨ કોણ, અશ્વસ્થામા નાનાભાઈ (સાતમી) ૦-૧-૩-૦
 ૩ કેતી ગાંધી નાનાભાઈ (છઠી) ૦-૧-૨-૦
 ૪ લાલ અને શીરા બિલ્લુભાઈ (") ૦-૪-૦
 ૫ ગામકાશ અથો દત્તા ગિજુભાઈ (પાંચમી) ૦-૪-૦
 ૬ દેવચણી " " " ૦-૪-૦

૭ જે બાળનાટિકાઓ	ત્રિજ્વલાશ	(પાંચમી)	૦-૪-૦૦	૩૦ રામચંદ્ર	નાનાભાઈ	(બીજી)	૧-૦-૦૦
૮ નર્તી વરતો	"	"	૦-૪-૦૦	૩૧ દારૂન કાગ ૬	શ ૪૨ શાક	(")	૦-૧૨-૦૦
૯ વંદન આતી	"	"	૦-૪-૦૦	૩૨ દારૂન કાગ ૭	"	(")	૦-૧૨-૦૦
૧૦ રેશ	"	"	૦-૪-૦૦	૩૩ દારૂન કાગ ૮	"	(")	૦-૧૨-૦૦
૧૧ આંખો મુએ	"	"	૦-૪-૦૦	૩૪ દારૂન કાગ ૯	"	(")	૦-૧૨-૦૦
૧૨ તારબેનના પાયા	"	"	૦-૪-૦૦	૩૫ દારૂન કાગ ૧૦	"	(")	૦-૧૨-૦૦
૧૩ ભેંસ ને આંખ હરી	"	(ચોથી)	૦-૪-૦૦	૩૬ પચામન	ચિત્રજ્વલાશ (બીજી, ૫ અમ મુદ્દલ)	(")	૧-૪-૦૦
૧૪ ત્રજ્વપતિ બાપા	"	"	૦-૪-૦૦	૩૭ ચિટ્ટી પોથી	" (" તૃતીય મુદ્દલ)	(")	૦-૪-૦૦
૧૫ હામમરી	"	"	૦-૪-૦૦	બાલવિનાઠ ચાર્યાલય, ૧૪૯ પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૨			
૧૬ કોરોમે	"	(બીજી)	૦-૪-૦૦	૧ રતનિયો	(બામી આનુષ્ઠિત)	(")	
૧૭ ગણુ હતુ ગયુ હવુ	"	"	૦-૪-૦૦	૨ મોતિયો	(અગીઆમી ")	(")	
૧૮ બાળકોના બીરમલ ૧	"	"	૦-૪-૦૦	૩ ભાભિયો	(દશમી ")	(")	
૧૯ ગ્રાપીસક	લીલાવતી બહેન	(")	૦-૪-૦૦	૪ ઉંદર દેશ	(" ")	(")	
૨૦ બાળનાટકો	ચિત્રજ્વલાશ	(")	૦-૪-૦૦	૫ સુરિયા	(" ")	(")	
૨૧ દસ આને હસા -	"	(")	૦-૪-૦૦	૬ કલાવતી	(નવમી ")	(")	
૨૨ તિરદાગ	"	(")	૦-૪-૦૦	૭ ભગો	(" ")	(")	
૨૩ આમકામી મળતો	"	(")	૦-૪-૦૦	૮ ઉપજુટી	(" ")	(")	
૨૪ બાળપ્રવાસો	"	(")	૦-૪-૦૦	૯ કાલ્કા ઘેલા	(" ")	(")	
૨૫ જતા હસો	"	(")	૦-૪-૦૦	૧૦ અચારાગ	(" ")	(")	
૨૬ મનનો અને રાધિક	"	(")	૦-૪-૦૦	૧૧ અમારી વાર્તાઓ-ખ ૧	(આઠમી ")	(")	
૨૭ મધેકું	ચિત્રજ્વલાશ	(નીચી)	૦-૪-૦૦	૧૨ રસોષધર-ખ ૩	(" ")	(")	
૨૮ ચીટિયાખાનુ	"	(")	૦-૪-૦૦	૧૩ રજુધીર	(" ")	(")	
૨૯ શિક્ષાર કથાઓ-ખ ૨	"	(બીજી, ૫ અમ મુદ્દલ)	૧-૦-૦૦	૧૪ સાલિયા	(" ")	(")	

૧૫ ગુદરિયો	(")	૪૧ અવાહીન	(")
૧૬ સજર	(")	૪૨ સુદામો	(")
૧૭ અમરી વાર્તાઓ-ખડ ૨	(સાતમી)	૪૩ હીરામણ	(")
૧૮ ચંદ્રમા	(છઠી)	૪૪ હામા	(")
૧૯ નાની એકી વાતો ખડ ૧	(")	૪૫ અલિયામા	(")
૨૦ ચિત્તાનો શિકાર	(")	૪૬ મીનીમાયો	(")
૨૧ વિમાનવિહાર ખડ ૨	(")	૪૭ રત્નાદિ	(")
૨૨ એનાવતી	(")	૪૮ સિદ્ધાદ	(")
૨૩ મકનિયો	(")	૪૯ સાર મીવાળો	(")
૨૪ અલકા	(")	૫૦ લાળો	(")
૨૫ ભેલવાળો	(")	૫૧ લીલાવતી	(")
૨૬ બાપના વેણુ	(")	૫૨ જમાપરાજ	(")
૨૭ અમરી વાર્તાઓ ખડ ૪	(પાંચમી)	૫૩ અણુ હમન	(")
૨ ધનિયો	(આઠતી)	૫૪ તણકિયો	(બીજી)
૨૯ ગોરિયો	(")	૫૫ દોરમંચાળો	(")
૩૦ રેડિયો	(")	૫૬ હી ગલો	(")
૩૧ નીકેની નેલિયોયો	(જોથી)	૫૭ શુભિવર	(")
૩૨ ભારત કથાઓ	(")		યુગાન્તર કાર્યાલય-ચુરત
૩૩ લાલાનો ભેળ	(")	૧ દોરમ લકરી રજી સાકિમતો	(પાંચમી)
૩૪ હીરાશી	(")	૨ " " પ મી સ્ત્રી સકિત	(")
૩૫ ચિત્રરેખા	(")	૩ " " ૭ મી વેપારવીરો	(")
૩૬ હેતરોતી નજર ખડ ૧	(")	૪ " " ૮ મી રાજકથા	(")
૩૭ બાપુનો દામરો	(")	૫ " " ૧૧ મી વીસ્રોતી રમતિ	(")
૩૮ હાથનું નાક	(ત્રીજી)	૬ " " ૧૨ મી જીવનપ્રસંગો	(")
૩૯ શબ્દમાળા	(")		પ્રકીર્ણ
૪૦ મંજરી	(")	૧ બાલવાર્તાવલિ-૬ સા મહેતા.	(પાંચમી) ૨-૦.

પુસ્તકાલયના પુસ્તકારેથી

ભારતીય ગિરિપક્ષી

ભારતીય ગિરિપક્ષી (ભારતના પર્વત પર વાસ કરતાં પક્ષીઓ) પર શ્રી. સલીમ અલીએ Indian Hill Birds (“ભારતીય ગિરિપક્ષી”) નામનું પુસ્તક લખ્યું છે. પ્રસ્તુત પુસ્તકમાં ત્રણેયો જેટલી ગિરિ-પક્ષીઓની જાત એ વિજ્ઞાનવેત્તાએ વર્ણવી છે પક્ષી-જીવનના અભ્યાસ પાછળ લેખક વગેરે થયાં ગસયુક્ત પરિશ્રમ કરી ગયા છે, આવા પુસ્તક લખવાના તેઓ અધિકારી વ્યક્તિ છે એમ કહી શકાય. આટલું જોઈએ તો ૧૧૭ જાતના પક્ષીઓના રંગીન ચિત્રો મૂકવામાં આવ્યા છે પક્ષીઓનાં ચિત્રો સિલોન મ્યુઝિયમ સાથે ઘણાં વર્ષ સુધી મેકળાણેલા ચિત્રકાર શ્રી જી એમ હેન્ટિએ દોર્યાં છે આ ચિત્રકાર એક પક્ષીશાસ્ત્રવિજ્ઞાન (Entomologist) તરીકે તાલીમ પામેલા છે. એમણે સિલોન સરકાર તરફથી પ્રગટ થયેલા સિલોનીય પક્ષીઓના આદ્યમર્મમાં ચિત્રો દોરી નામના કાટેલી છે શ્રી સલીમ અલીએ આ અગ્રહ The Book of Indian Birds (“ભારતીય પક્ષીઓનું પુસ્તક”) લખ્યું હતું, જે મુબઈના પ્રકૃતિ મંડળે (Natural Society) પ્રગટ થયું છે. કચ્છનાં પક્ષીઓ વિશે પશ્ચિમ એમણે The birds of Cutch (“કચ્છના પક્ષી”) નામનું પુસ્તક લખ્યું છે. “ભારતીય ગિરિ-પક્ષી”નું મૂલ્ય રૂપિયા વીસ જેટલું છે

હૈદરાબાદ (દ.) નું સિંહાવલોકન

નિઝામ હૈદરાબાદની જનતાનું હાઈ પાગખીરે દિ દીંસથે એ રાજ્ય પંચ ગણ સાલના સપ્ટેમ્બર માસની તેમજ તારીખથી માંડીને જે પાંચ દિવસ સુધી ફતેહમદ લરકરી આક્રમણ કર્યું અથવા એ પાંચ દિવસ દરમિયાન હૈદરાબાદનું સારુ રાજ્ય ધધધણી ઊઠ્યું તેનું ખ્યાલ આ લેખકનું એક પુસ્તક Hyderabad In Retrospect (“હૈદરાબાદનું સિંહાવલોકન”) નામે પ્રગટ થયું છે હૈદરાબાદના એક માણ અધિકારના દરતે આ પુસ્તક લખાયું છે

શિક્ષણનું માધ્યમ

શિક્ષણનું માધ્યમ વર્ષોથી અગ્રેજી ભાષા બની બેઠી છે તેને રદતે રદતે ફર કરી તેને સ્થાને જે તે પ્રદેશની માતૃભાષાને દાખલ કરવા આપણી રાષ્ટ્રીય સરકારે પ્રાન્તીય સરકારો તેમ જ દેશના વિવિધ વિશ્વવિદ્યાલયોને અનુરોધ કર્યો છે ગૃહપિતા ગાંધીજી, શ્રી સર્વપક્ષી રાધાકૃષ્ણનું, સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ, મધ્યમ સરકારનાં આરોગ્યપ્રધાન રાજકુમારી અમૃતકેર, રાષ્ટ્રપતિ પ્રદોષિ સીતાગમૈયા, આચાર્ય બીરમલ સિંઘ તેમ જ બીજા કેળવણીકારોના આ વિશેના વિચારોના એક સંગ્રહ મુબઈની નેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યુશન ઓફ પબ્લિકેશન્સ લિમિટેડ તરફથી “Medium of Instruction” (“શિક્ષણનું માધ્યમ”) નામે પ્રગટ થનાર છે

સંત-સાહિત્યના સાહિત્યકાર સ્વામી પ્રાણેશ્વર યતિ

મહારાષ્ટ્રીય સંત-સાહિત્યના સાહિત્યકાર શ્રી. સ્વામી પ્રાણેશ્વર યતિ (ગૃહસ્થાશ્રમનું નામ શ્રી ઝ્યેય ઝેસ ધારપુરે) નું અઠ્ઠમી વર્ષની વયે, પૂના ખાતે ગયા ઝાગસ્ટની ત્રીસમીએ અવસાન થયું છે તેઓ મહારાષ્ટ્રમાં સંત-સાહિત્યકાર તરીકે પ્રસિદ્ધ થયા હતા તેઓ ભારતના પ્રાચીન સાહિત્યના પ્રખર વિદ્વાન હતા. આ વિષય પર એમણે કેટલાક પુસ્તકો પણ લખ્યા છે.

વાણુ પછીની વાતો

આપણે ત્યાં હિંદમાં હિંન્ના પ્રતિ પ્રાંતમાં સાંજના વાણુ પછી દાદીમા અથવા દાદાજીની આમપાસ ટોણુ વળી, વાર્તાઓ સંભળવાનો રિવાજ પ્રચલિત હતો વહીવ યા, બારાટ વગેરે જેમને આનું લોકસાહિત્ય કંઈક હતું તેઓ પણ આની વાર્તાઓ ભોજન પત્યા પછી યજમાનો સમક્ષ કહેતા. દક્ષિણ હિંદમાં આવી રીતે પ્રચલિત વાર્તાઓનો સંગ્રહ કરવાનો એક શુભ પ્રયાસ એક દક્ષિણી ગૃહસ્થ-એક આદ્ય મી. એસ. અમલદારે કરવા માંડ્યો છે. એ દક્ષિણી વિદ્વાન અક્ષરનું નામ છે શ્રી એ એમ પચેશ અધ્યર શ્રી. અધ્યર સંપાદિત આવી વાર્તાઓના એ સંગ્રહ Indian Stories After Dinner (“ વાણુ પછીની ભારતીય કથાઓ ”) ના એ ભાગ પ્રગટ થયા છે.

તેલુગુ સાહિત્ય

પૂ. ગાંધીજી વિશે તેમ જ એમની વિચારસંજ્ઞા વિશે હિંદની વિધવિધ ભાષાઓમાં પુસ્તકો પ્રગટ થતાં જ રહે છે તેલુગુમાં જ એલ નરસિંહરાવ નામના લેખકે લખેલી દશ આનાના મૂલ્યની પત્રિકા “ગાંધી માતામિ” આનું જ એક પુસ્તક છે એ ગાંધીવાદી વિચારસંજ્ઞાનું એક અભ્યાસ યોગ્ય પુસ્તક છે. પૂ. ગાંધીજીની રાષ્ટ્રીયતા તેમ જ આંતરરાષ્ટ્રીયતા પરના વિચારો આ પુસ્તકમાં લેખકે છપા છે.

ગ્રીક નાટકનું અંગ્રેજીમાં ભાષાંતર

જે ગ્રીક નાટકની હુલના અંગ્રેજ મહાકવિ ગેકસપિયરના “કિંગ લિયર” નાટક સાથે યાય છે તે “Oedipus at Colonus” નું ભાષાંતર સુપ્રસિદ્ધ અંગ્રેજ અધ્યાપક ને ગ્રીક સાહિત્યના વિદ્વાન ગિલ્મટ મરેએ કર્યું છે, ને એ જ નામે પ્રસિદ્ધ પાશ્વું છે પ્રસ્તુત નાટકનો લેખક ગ્રીક વિદ્વાન સોફોકલિસ હતા.

—॥ ગિતમ્ સુન્દરમ્ ॥

—આ અંકમાં ખાલસાસાહિત્યનું વાર્ષિક અવલોકન અપાયું હોવાથી દર માસે અપાતો પુસ્તક પરિચય આ અંકમાં અપાયો નથી. આવતા અંકે એ પ્રસિદ્ધ થશે.

—તત્રી

ગાંધીજીના કાલ

ગુજરાત અથરત્ન કાર્યાલય—અમદાવાદનાં પુસ્તકો

૧ પૌરાણિક નાટકો—(ત્રીજી આવૃત્તિ) લેખક શ્રી. કનૈયાલાલ માણેકલાલ મૂનશી;
મૂલ્ય રૂ. ૬-૮-૦

૨ થોડા અર્થઘટનો—લેખક શ્રી. રતિલાલ મોહનલાલ ત્રિવેદી, મૂલ્ય રૂ. ૩-૮-૦

૩ અભ્યુદાયલ પ્રદક્ષિણા—(આશુ ભાગ ૫ મો) લેખક સુનિરાજ શ્રી જયંત-
વિજયભાઈ, મૂલ્ય રૂ. ૫-૦-૦

૪ ચાર મુંઢર સંવાદો—(ત્રીજી આવૃત્તિ) લેખક શ્રી સુનીલાલ કુબેરદાસ શાહ,
મૂલ્ય ૦-૭-૦

અન્ય પ્રકાશકો તરફનાં પુસ્તકો

૫ ઘરનો માલ—લેખક શ્રી પીતામ્બર પટેલ, પ્રકાશક જીવન સાહિત્ય મંદિર, ભદ્ર,
અમદાવાદ, મૂલ્ય રૂ. ૪-૦-૦

૬ રાધારાણી—મૂળલેખિકા શ્રી અનુરૂપાદેવી, અનુવાદક શ્રી નિર્મળકુમાર, પ્રકાશક
ઉપર પ્રમાણે, મૂલ્ય રૂ. ૪-૦-૦

૭ સરસ્વતી—લેખક શ્રી મનુ હ દવે (કાવ્યતીર્થ) સિદ્ધપુર, મૂલ્ય રૂ. ૩-૦-૦

૮ શુભાસ્તાધારો—લેખકો શ્રી બામુલાલ અબાલાલ સોની, અને શ્રી જયંતિલાલ
ચિમનલાલ વોરા, પ્રકાશક ચદ્રાન્ત ચિમનલાલ વોરા, ગાંધીરોડ, અમદાવાદ, મૂલ્ય રૂ. ૧-૦-૦

૯ ભાષાનિયમન ધારો—લેખક શ્રી. વકીલ નાનાનાલ લાલભાઈ, પ્રકાશક ઉપર
પ્રમાણે, મૂલ્ય રૂ. ૧-૮-૦

૧૦ ગણેશધારો—લેખક અને પ્રકાશક ઉપર પ્રમાણે, મૂલ્ય ૦-૧૨-૦

વિદ્યાર્થીઓની વાતો—લેખક શ્રી. દામુભાઈ ચુકલ, પ્રકાશક ઉપર પ્રમાણે.
મૂલ્ય રૂ. ૧-૦-૦

૧૧ રૂપકુમાર—લેખક શ્રી રજનીકાન્ત અબાલાલ શાહ, પ્રકાશક ચદ્રાન્ત જીવણ-
લાલ મહેતા, પીરમશારોડ, અમદાવાદ, મૂલ્ય રૂ. ૧-૮-૦

૧૨ સમર—લેખક પ્રકાશક ઉપર પ્રમાણે, મૂલ્ય લખ્યું નથી

૧૩ આરોગ્ય અને ટૂંકા લેખો—લેખક પ્રકાશક ઉપર પ્રમાણે, મૂલ્ય રૂ. ૦-૮-૦

૧૪ મહાગુજરાતનો મિલઉદયોગ—સાગ ૧ લો લેખક શ્રી નાયાલાલ નાગરભાઈ
પટેલ; મુ નાદોલ (ઉ ગુજરાત) મૂલ્ય રૂ. ૩-૦-૦

૧૫ શુભમહોર—લેખક શ્રી ચંદુલાલ પટેલ, પ્રકાશક, જોન એગ ઠક્કરની કં.
પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૨ મૂલ્ય રૂ. ૩-૦-૦

૧૬ આદર્શ જીવન—લેખિકા, શ્રી ચંચળબહેન માણેકલાલ પાઠક, પ્રકાશક. ચોકસી
અબાલાલ પ્રભુદાસ પટેલ, નડીઆદ મૂલ્ય રૂ. ૨-૮-૦

પુસ્તકાલયનોંધ

બેવડી યાદી એટલે બમણી રકમની યાદી મોકલો.

“પુસ્તકાલય” માસિકના ચાલુ અંકમાં આગામી વર્ષ માટેના બજેટ નિવેદનના ફોર્મ સામેલ કરાયા છે તે પેટા બજેટ ફોર્મમાં પુસ્તકોની યાદીમાં બેવડી કિંમતનાં પુસ્તકોની યાદી મોકલવા સૂચન કરેલું છે તેનો અમલ કરતાં કેટલાક મંત્રી-અધ્યક્ષ લાખએ પોતાને જોઈતાં પુસ્તકોની બેવડી યાદી-એટલે ૨ પ્રત મોકલે છે તેમ નહિ કરતાં પોતાને જોઈતી કિંમતનાં પુસ્તકો જોઈતાં હોય તેથી બમણી કિંમતની યાદી કરી મોકલવી. એટલે કે, ૧૦૦ રૂપિયાની કિંમતનાં પુસ્તકોની બામણી કરવાની હોય તો ૨૦૦ ની કિંમત થાય એટલાં પુસ્તકોની યાદી મોકલવી.

સા. પુ. વાલમમાં ગાંધીજી ગ્રંથાલય વિભાગ

તા' ૧-૫-૪૯ ના રોજ વડોદરા રાજ્યના મુખ્ય ધવામાં સાથેના વિધીનીકરણની યાદગીરીમાં ઉપર્યુક્ત પુસ્તકાલયમાં ગાંધી ગ્રંથાલય વિભાગ બોલવામાં આવ્યો છે.

પુસ્તકાલયોને મદદ

મા. પુ. વાલમ (તા. વીરનગર) ને ૫૧-૦-૦ રા. રા. મૂલ્યદબાઈ લ. શેઠ વાલમ, ૩૧-૦-૦ રા. રા. ઇશ્વરભાઈ જો. પટેલ સડેર, ૧૧-૪-૦ રા. રા. જીવજીલલ યુ. શેઠ અમદાવાદ, ૭-૮-૦ રા. રા. ધરમચંદભાઈ જે. પટેલ-વાલમ, ૭-૪-૦ રા. રા. મોહનલાલ છો. શાહ અમદાવાદ, ૭-૪-૦ રા. રા. વાડીલાલ યુ. શાહ અમદાવાદ, ૭-૪-૦ રા. રા. કેશવલાલ મુ. શાહ વાલમ, ૫-૪-૦ રા. રા. દરિયાઈ મ. ડેસા-વાલમ, ૫-૪-૦ રા. રા. સીતાબહેન શા. શાહ અમદાવાદ, ૫-૪-૦ રા. રા. સમર્પણ જો. શાહ અમદાવાદ, ૫-૪-૦ રા. રા. પોપટલાલ અ. શાહ અમદાવાદ, ૫-૪-૦ રા. રા. અરજીકમાર શા. શાહ અમદાવાદ, ૫-૪-૦ રા. રા. અજીતસિંહ દ. શાહ અમદાવાદ, ૬-૮-૦ રા. રા. નાગરભાઈ ન. પટેલ વાલમ, ૫-૦-૦ રા. રા. દાઉદભાઈ અ. વહોરા વાલમ, ૫-૦-૦ રા. રા. મૂલ્યદં વિ. ધાત્રી ખેરાલુ, ૫-૦-૦ રા. રા. ચકરભાઈ દ. પટેલ બાવીસણ, ૫-૦-૦ રા. રા. વોરચંદ સા. પટેલ બાવીસણ, ૫-૦-૦ રા. રા. જોઈતારામ ત્રિ. પટેલ સડેર, ૫-૦-૦ રા. રા. દયાળજીભાઈ નિ. પટેલ સડેર, ૫-૦-૦ રા. રા. વાલજીભાઈ જો. પટેલ સડેર, ૫-૦-૦ રા. રા. મોહનભાઈ વી. પટેલ સડેર, ૫-૦-૦ રા. રા. ભગવાનદાસ વ. પટેલ વાલમ, ૮-૦-૦ રા. રા. વેલાભાઈ ઠા. પટેલ મણિ, ૬-૦-૦ રા. રા. બેમચંદભાઈ દા. પટેલ વાલમ, ૫-૦-૦ રા. રા. વિદ્યભાઈ ઠા. પટેલ બાવીસણ.

અર્ધા લવાજમમાં મળશે.

પુસ્તકાલય સંદાયક સહકારી મંડળના ગ્જનતમહોત્સવની કાયમી સ્મૃતિરૂપે, “મગલમ” સિંહના અવરયાપકાએ, કાયમને માટે વડોદરા રાજ્યના અને બીજા તમામ પુસ્તકાલયોને માસિક વાર્ષિક અર્ધ લવાજમ રા. પાંચ લાખને મોકલવનું નક્કી કર્યું છે. પુસ્તકાલયોને કરવાની એના પ્રકાશકોની ઉમેદ છે.

મહેસાણા પ્રાંતનો પુ. શિક્ષણવર્ગ

ગ્રામ પુસ્તકાલયોનું કામ કરનારા મંત્રીઓ તથા મથકોનો માટે પ્રાંતવાર તાલીમવર્ગ ભરવાની યોજના વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળે વર્ષો મથા અમલમાં મૂકી છે છેલ્લા વિશ્વયુદ્ધ અંગે ઉપસ્થિત થયેલી મોત્તવારી અને માપબંધી વગેરેની હાડમારીને કારણે એ પ્રવૃત્તિ ચારેક વર્ષે મોટું ગમતી પડેલી, તે ગઈ સાતથી પુનઃ હાથ ધરવામાં આવી છે અર્થ સાથે સાવધી મહાલના પેઠયા ગામે વડોદરા પ્રાંત માટેનો અને મહુવા મહાલના અનાવન ગામે નવસારી પ્રાંત માટેનો એમ બે વર્ગો ભરવામાં આવેલા ચાલુ સાલે એવો વર્ગ મહેસાણા પ્રાંત માટે ચાલુરમા મહાલના બહુચરાણ ગામે ભરવાનું વિચારી તે માટે જરૂરી પરવાનગી અને અનુકૂળતા મળવા સારુ ધાગતાવળગતા અધિકારીઓ તરફ લખવામાં આવ્યું, અને તેનો સહાનુભૂતિ પૂર્વક સ્વીકાર થઈ આવવાથી વર્ગ માટેની રીતસર જાહેરાત “પુસ્તકાલય” માસિકના જૂન અંકમાં પ્રગટ કરી મહેસાણા પ્રાંતના ચાલુરમા, હારીજ અને પાટણ મહાલોના બિનતાલીમી મત્રો મથકોને તાલીમવર્ગનો લાભ લેવા ખસ આમ ત્રેલા તે પરથી આવેલી ૫૪ અરજીઓમાંથી ૪૨ ઉમેદવારોને પર્મદ કરી તે દરેકને તા. ૪ જુનાના રાત સુધીમા બહુચરાણ હાજર થઈ જવાની વ્યક્તિગત રીતે ખબર આપવામાં આવેલી વર્ગનું કામ તા. ૪ થી થી ૧ થી સુધીના ત્રણ દિવસો સવાળના જા થી ૧ ના અને બપોર પછી ૩ થી ૬ એમ બે કક્કે ચાલેલું શિક્ષણવર્ગના મંચાલન અંગે વડોદરાથી રાજ્ય પુ મંડળના સહમંત્રી શ્રીયુત ચોક્કસી, ગજન પુસ્તકાલય પ્રચારક શ્રીયુત વલ્લભલાલ ઉપરાંત પુસ્તકાલય ખાતાના મુદતનીય બંધ-સ્થાપક શ્રી. ઉમેદલાલ માહેબ, અને મહેસાણા પ્રાંત પુસ્તકાલયના મંત્રી શ્રી નાનજીભાઈ જે. રેલ ખાસ આવેલા, અને તેમણે પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિને પ્રતિહાસ, વડોદરા રાજ્યની ચાલુ અને દલે મુજબ સરકારની યનારી પુ પ્રવૃત્તિની યોજનાની રૂપરેખાની સમજ આપી, પ્રવૃત્તિના મંચાલન માટે જરૂરી દફતરી વહીવટી કામ ઉપરાંત પ્રાંત અને મહાલ મંડળોનું કાર્ય, પુસ્તકાલયોના બજેટ-નિવેદન, પુસ્તક પર્મદગી, પુસ્તકોનો વિચિ અને વર્ગીકરણના વિષયની મોખિક સમજૂતિ ઉપરાંત ગ્રામ પુસ્તકાલયોને ઉપયોગી સરળ વર્ગીકરણ પદ્ધતિનું ક્રિયાત્મક શિક્ષણ આપ્યું હતું

સાંજે વર્ગના સમય પછી સંખલપુર તથા બેચરાણ ગામોના પગપાળા પ્રવાસ ગોઠવાયવા તથા રાત્રે ૬ થી ૧૨ ના સમયમાં મનોર જનના શિક્ષણાત્મક કાર્યક્રમો યોજાયલા.

બહુચરાણના આ શિક્ષણવર્ગનો ધાવા કુલ ૪૬ જણે લીધો હોઈ તેમનાં નામ નીચે પ્રમાણે છે —

ચાલુરમા મહાલ		૩ થી ગર્જાગમ દ રાજગોર	છતોડા
૧ થી અબ્દારામ નાથાભાઈ સમો	૩૫૫૨	૪ થી જાણુલાલ દસમુખરામ રાવળ	૫૬૪૨
૨ થી. સિરાભાઈ ધર્મદાસ પટેલ	સેકાવી	૫ થી બેનસિદ નારણજી મલવી	મોડેના

૨૨ ૧

૬ શ્રી ખેડાભાઈ જમનલાલ પટેલ	જાણુસર	૨૪ શ્રી કર્ણાશંકર મોહનલાલ વ્યોસિ	ચાણુસમા
૭ શ્રી કારીભાઈ રામજીભાઈ પટેલ	ચાણુસર	પાટણ મહાલ	
૮ શ્રી જીવાભાઈ જેઠાભાઈ	વડાચી	૨૫ શ્રી દેવચ દલાઈ જીવરદાસ	આંખાપુગ
૯ શ્રી નારણભાઈ રામદાસ	જોરાદ	૨૬ શ્રી મનનતાલ કાળીદાસ	બ્રહ્મભટ્ટ બીવવણ
૧૦ શ્રી હરજીવનભાઈ બળદેવલાલ વ્યાસ	ધરમોડા	૨૭ શ્રી જયતિલાલ ભોગીવલ રાવળ	વાગડોદ
૧૧ શ્રી મણીભાઈ વીરચંદ પચાવ	ચાણુસમા	૨૮ શ્રી જીવલાલ માધવલાલ બ્રહ્મભટ્ટ	જાગળ
૧૨ શ્રી ચંદુલાલ કેશવલાલ દવે	રણાસણ	૨૯ શ્રી હરગોવિંદ કાળીદાસ વાળ	રણુજ
૧૩ શ્રી વીરમભાઈ હરિભાઈ પટેલ	મોટપ	હારીજ મહાલ	
૧૪ શ્રી વિઠ્ઠલભાઈ ત્રિભોવનદાસ	કેમોઈ	૩૦ શ્રી તુળસીભાઈ અબારામ પટેલ	પીપલાણા
૧૫ શ્રી અબાલાલ પ્રભુદાસ પટેલ	લણુચ	૩૧ શ્રી રવિથંકર ઉચ્છરમામ	હારીજ
૧૬ શ્રી કાન્તિલાલ કેશવલાલ દવે	મણિયારી	ખેરાણુ મહાલ	
૧૭ શ્રી નાનાલાલ ભાઈશંકર રાવળ	કાલરી	૩૨ શ્રી જગનભાઈ કાલુભાઈ દેસાઈ	મુકોપુર
૧૮ શ્રી ચુનીલાલ દલસુખરામ રાવળ	વીરતા	કડી મહાલ	
૧૯ શ્રી ત્રીકમભાઈ વીરમદાસ પટેલ	સતિજ	૩૩ શ્રી લક્ષ્મણદાસ દેવીદાસ આચાર્ય	ખાવડ
૨૦ શ્રી અબાલાલ મણિલાલ રાવળ	ખાનેલ	ચિમનગર મહાલ	
૨૧ શ્રી રણુકોડભાઈ જમનલાલ પટેલ	ચાણુસમા	૩૪ શ્રી ગમેશચંદ્ર લીલાધર દવે	વાલમ
૨૨ શ્રી. મનભાઈ જીવરદાસ	બહુચરા	૩૫ શ્રી મહારાજ રામજીશંકર દવે	વાલમ
૨૩ શ્રી ત્રીકમલાલ જગજીવન ઠાકર		૩૬ શ્રી વીરચંદ હરિભાઈ	લાહુ
વડોદરા રાજ્ય પુ મહળ,		ના. ન. ચોકસી	
C/O સેન્ટ્રલ લાઈબ્રેરી વડોદરા, તા ૯-૭-૪૯		સહમતી	

આ જાહેર આમંત્રણ છે ?

લગ્ન સમારંભ

બીનસત્તાવાર રીતે (બનાવટી) સમાચાર મળે છે કે શ્રી રમણલાલ વસંતલાલ દેશાનની "શોભાના" નું મ્ય. મેઘાણીના 'નિગ્જન' સાથે શ્રી ચુનીલાલ વર્ધમાન શાહની રજામાં 'વેવિરાજ' નહો ચયેલ છે તે પ્રસંગે મગલાષ્ટક શ્રી કનુ દેમાઈ રણુકરે 'હસ્તમિલાપ' નો વિધિ શ્રી મણુલાલ માકરલાલ દેમાઈના હસ્તે યજ્ઞે 'પાનેતરના રંગ' ની પસંદગી શ્રી પત્તાલાલ પટેલ કરશે અને શ્રી કન્સનદાસ માણેકના ખાસ તૈયાર કરાવેલ 'મોહબ્બતના માંડ્યા' નીચે યજ્ઞે

એ વખતે પાનનાં બીડાં શ્રી જ્યોતીન્દ્ર દવે, શ્રી મોપાનના "કુટેલા મુખપૂષ્પાત્ર" માં રણુકરે બપોરે બહુલેશના 'કાંઠવાના ઝડ' થી ખાસ વિધિ કરવામાં આવશે અને જમણવારમાં શ્રી મૂળરાજ અબારિયા 'લાકડાના લાહુ' પીગસશે છેવટે શ્રી ચુનીલાલ મડીઆ નવો પગથેલાને "હું ને મારી વહુ" "એમાં આવ્યા સૌ" ના મંત્રથી લખાવિધિનો પૂર્ણાકર્ત કરશે

સીતે બાવળીનું આમંત્રણ છે

("યુગાન્તર")

વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ

જાહેરાત નં. ૪/૪૮-૪૯

વિષય:

મહાલ અને પ્રાંત મંડળોને મળનારી ફાળવણી બાબત.

“ પુસ્તકાલય ” માસિકના મે સન ૧૯૩૮ ના અક્રમાં ૫૪ ૩૧૪ ઉપર પ્રસિદ્ધ થયેલી જાહેરાત નં. ૨ પ્રમાણે રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ તરફથી મહાલ અને પ્રાંત પુ મંડળને વાહુ સાલે મળનારી ફાળવણીની રકમ, જે તે પ્રાંતનાં મંડળો તરફ જુલાઈ, ૪૯ ની તા. ૧૫ સુધીમાં મોકલી આપવામાં આવશે તે તે મહાલ મંડળોએ પોતાની ફાળવણી મેળવવા માટે, પોતપોતાના પ્રાંત મંડળો તરફ ગત વર્ષના અહેવાલ દ્વિસાથ મોકલી તેની સાથે ફાળવણીની માગણી કરવી, અને તે પછી પ્રાંતમંડળોએ, જે તે મહાલમંડળોને તેમની ફાળવણી અપા કરવા તજવીજ કરવી.

જે તે મહાલ નાં પુસ્તકાલયો તરફથી સવાજમની આવેલી રકમ અને તે ઉપરથી મંડળના બધારણ પ્રમાણે પ્રાંત અને મહાલમંડળોને મળનારી ફાળવણીની રકમ નીચે પ્રમાણે છે

વડોદરા પ્રાંત

મહાલનું નામ	સવાજમની કુલ રકમ	ફાળવેલી રકમ	મહાલનું નામ	સવાજમની કુલ રકમ	ફાળવેલી રકમ
૧ ઠરજણ	૭૭	૪૩-૫-૦	૭ વડોદરા	૯૩	૫૨-૫-૦
૨ ડોહા	૫૮	૩૨-૧૦-૦	૮ વાપોડીઆ	૩૧	૧૭-૭-૦
૩ તીલકવાડા	૧૧	૬-૩-૦	૯ ધિનેર	૫૪	૩૦-૬-૦
૪ પાદરા	૭૨	૪૦-૮-૦	૧૦ સખેડા	૫૮	૩૨-૧૦-૦
૫ પેટલાદ	૧૪૯	૮૩-૧૩-૦	૧૧ સાવલી	૪૪	૨૪-૧૨-૦
૬ જાદરણ	૪૯	૨૭-૯-૦			
				૬૯૬	૩૬૧-૮-૦

નવસારી પ્રાંત

૧ કામરેજ	૫૩૨	૯-૧૩-૦	૪ મહુવા	૨૫	૧૪-૧-૦
૨ ગણદેવી	૩૫	૧૯-૧૧-૦	૬ માંમરોળ	૧૭	૯-૬-૦
૩ નવસારી	૬૪	૩૬-૦-૦	૭ વ્યારા	૨૨	૧૨-૬-૦
૪ પલસાણા	૩૫	૧૯-૧૧-૦	૮ સોનગઢ	૬	૩-૬-૦
				૨૫૭	૧૪૪-૬-૦

મહેસાણા પ્રાંત

૧ આતરસુ તા	૧૭	૯-૯-૦	૮ મહેસાણા	૬૯	૩૮-૧૩-૦
૨ કડી	૫૧	૨૮-૧૧-૦	૯ વિજયપુર	૧૦૦	૫૬-૪-૦
૩ ક્યોવ	૫૬૧	૩૩-૭-૬	૧૦ વિસનગર	૬૩	૩૫-૭-૦
૪ ખેરાળુ	૬૦	૩૩-૧૨-૦	૧૧ સિદ્ધપુર	૬૬	૩૫-૭-૦
૫ ચાણુમા	૬૦	૩૩-૧૨-૦	૧૨ હારીજ	૮	૪-૮-૦
૬ દહેગામ	૩૫	૧૯-૧૧-૦	૧૩ દમોડા	૩	૧-૧૧-૦
૭ પાટણ	૪૯	૨૭-૯-૦	૧૪ નીરમાલી	૦	૦
				૬૩૭૧	૩૫૮-૯-૬

અમરેલી પ્રાંત

૧ અમરેલી	૬૭	૩૭-૧૧-૦	૫ ધારી	૩૦	૧૬-૧૪-૦
૨ કોડીનાર	૧૯	૧૦-૧૧-૦	૬ રતનપુર	૫	૨-૧૩-૦
૩ ખાંભા	૭	૩-૧૫-૦	૭ ભીમકટા	૧	૦-૬-૦
૪ દામનગર	૨૨	૧૮-૬-૦			
				૧૫૧	૮૪-૧૫-૦

ઓખામડળ પ્રાંત

૧ ઓખામડળ ૩૩૧ ૧૮-૧૩-૬

કુલ પાંચે પ્રાંતોનું

પ્રાંતનું નામ	લવાજમની કુલ રકમ	રા. પુ. મ. ના ફાળે જતી રકમ	પ્રાંત મંડળના ફાળે જતી રકમ	મહાન મંડળના ફાળે જતી રકમ
૧ વડોદરા પ્રાંત	૬૯૬	૧૭૪-૦-૦	૧૩૦-૮-૦	૩૯૧-૮-૦
૨ નવસારી પ્રાંત	૨૫૭	૬૪-૪-૦	૪૮-૩-૦	૧૪૪-૮-૦
૩ મહેસાણા પ્રાંત	૬૩૭૧	૧૫૯-૬-૦	૧૧૯-૮-૬	૩૫૮-૯-૬
૪ અમરેલી પ્રાંત	૧૫૧	૩૭-૧૨-૦	૨૮-૫-૦	૮૪-૧૫-૦
૫ ઓખામડળ પ્રાંત	૩૩૧	૮-૬-૦	૬-૪-૬	૧૮-૧૩-૬
	૧૭૭૫	૪૪૩-૧૨-૦	૩૩૨-૧૩-૦	૯૯૮-૭-૦

વડોદરા
તા ૧-૭-૪૬ }

રામભાઈ કા. પટેલ
મંત્રી, વડોદરા રાજ્ય પુ. મંડળ

વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ

જાહેરાત નં. ૫ સને '૪૮-૪૯

વિષય:—જૂથ પુસ્તકાલય મંડળોએ વાર્ષિક રાસા ભરવા બાબત

પુસ્તકાલય ખાતાના વટફૂલ મન ૧૩ તા ૩-૮-૩૦થી ૧૯૫૧ના દરેક જૂથ પુ મંડળની વાર્ષિક સભા દર વર્ષે ઓગસ્ટના પહેલા વા ખીજા રવિવારે ભરવા હયું છે તે મુજબ સન '૪૮-૫૧ ના નવા વર્ષની વાર્ષિક સભા ઓગસ્ટ '૪૯ ના પહેલા રવિવારે તા ૭-૮-૪૯ના રોજ ભરવાનું અને તેમાં નીચે જણાવેલા કામો કરવાનું રાજ્યના દરેક જૂથ પુ મંડળના મત્રીઓને ખાસ સૂચનામાં આવે છે

આ મહામાં, જૂથમાં આવેલા તમામ પુસ્તકાલયો-વાચાલયો મત્રીઓએ આવવાનું હોય, જૂથ મત્રીએ સભાની તારીખના ચાર-પાંચ દિવસ અગાઉ પોતાના જૂથના જે તે પુસ્તકાલય-વાચાલયના મત્રીઓને સદર તારીખે સભામાં આવવાનું આમ તથ્ય મોટલી આપતું જૂથમાં આવેલા તમામ પુસ્તકાલયના પૂરી થયેલી સાલના વાર્ષિક નિવેદન તથા નવીન સાલનું બજેટ તમામ મત્રી ભાષ્યોએ એકઠા થઈને, આજ સભામાં ભગવાનાં હોવાથી તેને લમના સાધનિક કામો તથા ખીજા જરૂરી હકીકત પણ સાથે લેતા આવવાનું દરેકરે ખાસ સૂચવતું

આ સભામાં નીચેના કામો કરવાની ભલામણ છે

- ૧ જૂથમાંના દરેક પુસ્તકાલયે પોતાનું વાર્ષિક નિવેદન પોતાના પત્રો ઉપરથી તૈયાર કરવું.
- ૨ સને ૧૯૪૦ના જુલાઈ અકમાં પ્રસિદ્ધ થયેલ પુસ્તકાલય ખાતાની સૂચના ન ૫૦/૩૯ ૪૦ મા જણાવ્યા પ્રમાણે (સહકારના ધોરણે બજેટ બનાવવાની યોજના) દરેક પોતાના પુસ્તકાલયના બજેટ બનાવવાં.
- ૩ મહાલ પુસ્તકાલય મંડળના વ્યવસ્થાપક મંડળ માટે જે પ્રતિનિધિઓની ચૂંટણી કરવી અને મહાલ પુ મંડળને તે નામોની ખબર આપવી
- ૪ આ સિવાય (૧) જૂથમાં આવેલાં પુસ્તકાલયોની તપાસણી કરવા તથા (૨) મહાલ અને રાજ્ય પુ મંડળ નરદેશો ચેલ્લની શિષ્ટ વાચનની પરીચાલના દ્વારા લેવા લેવકાવવા તથા (૩) અભિગમ વાચક મંડળો રચાવવા વગેરે બાબતોના પ્રશ્નો પણ વિચારવા

આ સભાના અહેવાલની એકઠ નહય, સભામાં હાજર રહેતા મત્રી ભાષ્યોનાં નામ જાણ સાથેની મહાલ, પ્રાંત અને રાજ્ય પુ મંડળોએ દરેક તરફ સભા ભરાઈ ગયા પછી દિન ૮મ્ દરેક જૂથ મંડળના મત્રીએ અચૂક મોટલી આપવી

તા ૬.—કોઈ કચે ઉપર જણાવેલી તારીખે સભા બોલાવી ન શકાય તો તે પછીના રવિવારે તો સભા જરૂર ભરવી જ

વસો

તા ૧-૭-૪૮

રામભાઈ કા. પટેલ

મત્રી, વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ

વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ

જાહેરાત નં. ૬ સને ૧૯૮-૪૯

વિષય

મહાસ પુ. મંડળોએ વ્યવસ્થાપક મંડળની વાર્ષિક સભા ભરવા બાબત.

પુસ્તકાલય ખાતાના વટહુકમ નં ૧૪/તા ૮-૭-૪૦ થી રાજ્યના દરેક મહાસ પુ. મંડળની વ્યવસ્થાપક સભા દર વર્ષે ઓગસ્ટના ત્રીજા વા ચોથા રવિવારે ભરવાનું હતું છે તે મુજબ સન ૪૯-૫૦ ના નવા વર્ષની વાર્ષિક સભા ઓગસ્ટ ૪૮ ના ત્રીજા રવિવારે તા ૨૧-૮-૪૯ એ પોતપોતાના મહાસના અનુરૂપ પડતા સ્થળે ભરવાનું અને તેમાં નીચે જણાવેલા કામે કરવાનું, રાજ્યના દરેક મહાસ પુ. મંડળના મંત્રીઓને ખાસ સૂચનવામાં આવે છે

જે તે મહાસનું મહાસ વ્યવસ્થાપક મંડળ, જે તે મહાસના જૂથ મંડળોએ નવા વર્ષની પોતાની વાર્ષિક સભામાં ચૂટલા બબ્બે પ્રતિનિધિઓનું અને છે તે જૂથમંડળ તરફથી નવા વર્ષના પ્રતિનિધિઓનાં નામ-ગામ આવ્યા હોય તે પ્રતિનિધિઓને, સભાની તારીખના એક અઠવાડિયા અગાઉ સભાની તારીખ, સ્થળ, વખત તથા કરવાના કામોની યાદી સહિત એક આમત્રણપત્રિકા મહાસ ગંડળના મંત્રીએ મોકલવી જે જૂથ મંડળ તરફથી પ્રતિનિધિઓના નામ-ગામ આવ્યા ન હોય ત્યાં તે જૂથ મંડળના મંત્રી તરફ આમત્રણ મોકલવું અને એમાં બે પ્રતિનિધિઓને ચૂટીને મોકલવા જણાવવું

આ સભામાં દરેક મહાસ મંડળે નીચેનાં કામો ખાસ કરવાનાં છે :

૧ મહાસ પુ. મંડળના મંત્રીએ રજૂ કરેલા, પૂરી થયેલી સાધના નિવેદન તથા હકાબી મજૂર કરવા

૨ જૂથમંડળે તરફથી ચૂટાઈ આવેલા પ્રતિનિધિઓમાંથી જ એક પ્રમુખ તથા મંત્રીની ચૂટણી કરવી

૩ પ્રાંત પુ. મંડળ માટે કરના પુસ્તકાલયોમાંથી એક અને ગ્રામ પુસ્તકાલયો તરફથી એક એક બે પ્રતિનિધિઓની ચૂટણી કરવી અને તે નામો પ્રાંત મંડળ તરફ સમયસર મોકલી આપવાની મંત્રીને સત્તા આપવી

૪ નવા વર્ષના મહાસે કરવા બેગ કામોની વિચારણા કરી કાર્યક્રમ યોજાવે તથા તે માટેનું અદાજ બજેટ મજૂર કરવું

ટીપ — નવા વર્ષના કાર્યક્રમમાં નાચેલા પ્રશ્નો ખાસ વિચારવા.

૧ મહાસ પૂતી થિ વા ની પરીક્ષા લેવા બાબત, ૨ મહાસનું દરેક પુસ્તકાલય નવીન વર્ષનું અજાણતાવે તથા પૂરી થયેલી સાધનું નિવેદન કરેલી મુદ્દામાં મોકલી આપે તેની તજવીજ રાખવા બાબત, ૩ મહાસ માટે આનંદ પ્રચારક નીમવા બાબત, ૪ સહકારના ધોરણે અજાણપત્રો બતાવવાની યોજનાનો પ્રચાર કરવા બાબત, ૫ રાજ્ય પુ. મંડળ- તરફથી યોગતી શિષ્ટવાચનનાં પરીક્ષાનો તથા શિક્ષણવર્ગોના લાભ લેવા-લેવરાવવા બાબત વગેરે વગેરે

આ સભાના કામકાજના અહેવાલની એકેક નકલ, (સભામાં હાજર રહેલા ભાઈઓનાં નામ તથા ગામ સાથેની) મહાન મંડળના વાર્ષિક નિવેદન સહ, પ્રાંત પુસ્તકાલય મંડળ અને રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ તરફ સભા ભરાઈ ગયા પછી દિન ૮ માં દરેક મંડળે ખામ મોકલી આપવી.

તા. ૬. ઉપર જણાવેલી તારીખે કોરમ (પાંચ પ્રતિનિધિની હાજરીનું) ન બતાવના કારણે મહાસ કામ મુલતવી રહે અગર કોઈ કોરમસર તે દિવસે સભા જ યોજાવવાનું મોક્ષ રાખવામાં આવે તો તે પછીના રવિવારે તો મહાસ જરૂર ભરવી જ.

વડો.

રામભાઈ કા. પટેલ

તા ૧-૭-૪૯

મંત્રી, વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ

શિષ્ટ વાચનની ૨૭ મી પરીક્ષા

“ માણસાધના દીવા ” નું પરિણામ

ઉપરોક્ત પરીક્ષા, અગાઉ જાહેર થયા પ્રમાણે તા. ૨૪-૪-૪૬ ના દિવસે જે તે સ્થળે લેવામાં ગયેલી, એને માટે સુજરાત-કાર્ટિયાગડના ૭૮ ગામોનાં ૫૩૨ ઉમેદવારોની અગ્રણ્યો આવેલી અને તેમને પ્રજો મોકલી આપવામાં આવેલા પરંતુ તેમાંથી ફક્ત ૫૧ ગામોનાં ૩૪૧ ઉમેદવારોની જ ઉત્તરવહીઓ અમારા તરફ આવેલી હોવાથી કુલ ૩૪૧ જણે આ પરીક્ષાને લાભ લીધો હોવાનું જણાઈ આવે છે. પરીક્ષામાં બેઠેલાં ઉમેદવારોની પ્રધાવાર સંખ્યા નીચે પ્રમાણે છે —

૭૮ શિક્ષક, ૨૩૮ વિદ્યાર્થી, ૩ તોફરી, ૫ વેપારી, ૫ ખેડૂત, ૧૨ ધરકામ જેમા ૬૨ બહેનો છે

ઉત્તરવહીની તપાસથી કરતા પરીક્ષામાં બેઠેલાં ઉમેદવારોમાંથી ૨૮૦ ઉત્તીર્ણ થયા છે એટલે પરીક્ષાનું પરિણામ આ વખતે ૮૨ ટકા આબુ કહેવાય ઉત્તીર્ણ થનારામાં ૭૬ શિક્ષકો, ૧૮૩ વિદ્યાર્થીઓ, ૩ તોફરી, ૫ વેપારી, ૪ ખેડૂત, ૬ ધરકામવાળાં હોય તે પૈકી ૪૬ બહેનો છે

અગાઉ જાહેરવારી માસમાં પ્રસિદ્ધ કરાયેલી સદર પરીક્ષા માટેની જાહેરાતમાં જણાવ્યા પ્રમાણે પ્રથમ આવેલા ૨૦ નજરે ઉપરાત * ચિહ્નવાળા ટ્રેનિંગ કોલેજનો લાભ સંપૂર્ણ નહિ પામેલા શિક્ષકો, અગ્રણ્ય માર ધોરણ સુધીના વિદ્યાર્થીઓ, ખેડૂત વ ઈતર પ્રધાવારી ઉમેદવારો પૈકી ઉત્તીર્ણ થનાર ૧૦ જણ તથા ૧૦ બહેનો સુણાનુંકમે ૦૦-૮-૦૦ નું ઉત્તેજનાથ ધનામ મેળવવાને પાત્ર કરે છે કુલ રૂ. ૪૦-૦-૦ નાં ધનામે ૪૦ જણને આ પરીક્ષા અંગે વહેચી અપાશે અત્રેની તેમ જ ઉમેદવારોની સગવડ ખાતર આ ધનામે શિસ્તવા મુજબ શેઠકમાં જ અદા કરાશે, છતાં જેમની ઇચ્છા ધનામની રકમ પૂરતી કિંમતના પુસ્તક લેવાની હશે, તેઓ પુસ્તક, અલખત, મ ગાવી સકશે તેથી ધનામ મેળવવાને લાગવશાળી નીવડેલાંઓને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે તેમને મળવું ધનામ શેઠકમાં બેઠાં છે કે પુસ્તકરૂપે તથા તે કાર્પની મારફત રૂબરૂથી તે જેણે તેણે અવશ્ય લખી જણાવવું. મુદત વીત્યે જે તે રકમ અત્રેથી જેને તેને ખર્ચે મનીઓડરથી કે ટપાલ દ્વારા મ ગાવી લેવું છે તે ચાલુ માસ આખર લગીમા રવાના કરી દેવાની તજવીજ થશે

અગાઉની પરીક્ષાઓની જેમ આ વખતે પણ જે તે સ્થળના શિક્ષક, મંત્રી કે અન્ય ગૃહસ્થોએ નિરીક્ષક તરીકેની સેવા અર્પી પરીક્ષાના કામમાં જે મદદ કરી છે તે બદલ એ સર્વેનો અત કરણુપૂર્વક આભાર મોનવામાં આવે છે.

આ વખતની પરીક્ષાનો તોલવાલાયક બનાવ એ છે કે કપડવલુજની શ્રી મહાજન લાય-એગેના મંચાડકાએ પોતાને લાં પરીક્ષાનું ખાસ કેન્દ્ર ઉઘાડીને ૧૭૮ જેટલાં લાખબેનોને આ પરીક્ષાને લાભ લેવાને પ્રેર્યાં છે. આ સંખ્યા બેઠેલાં પરીક્ષાર્થીઓની એક દર સંખ્યા અડધ ૨૮]

ઉપરાંત હોષ 'અડધામાં રામ અને અડધામાં ગામ' ની કહેવત સાચી ઠેરવનાર નીવડી છે કપડવણુજની શ્રી મહાગ્ન લાયબ્રેરીના ઉત્સાહી કાર્યકરો શિષ્ટવાચન પ્રચારની પ્રવૃત્તિમાં દાખવેલા રસ બદલ ધન્યવાદને પાત્ર અવરય કરે છે

પરિણામ નીચે મુજબ જાહેર કરવામાં આવે છે.—

પરિણામ

નંબર	નામ	ઉંમર	ગામ	ધર્મો અભ્યાસ	ગ્રા. ૧૦૦ શેરો માંથી ઈનામ	રે
૧	પ્રદ્યાદરાય અ. બ્યાસ	૨૬	ધારીસલા	શિ પૂર્વપદ	૮૨	૫
૨	ભાઈવાલભાઈ ખાવાજીમાઈ પટેલ	૩૬	કણુપટ	શિ મે. સિ.	૭૬	૪
૩	પ્રજ્ઞાબેન ચોકસી	૧૬	વડાદરા	કવે'કોલેજ પ્રથમવર્ષ	૭૪	૩
૪	અ. પકલાલ અ. દુલાલ પરીખ	૧૯	કપડવણુજ	વિ અ. ધો. ૭	૭૨	૨
૫	રજનીકાંત હી. શાહ	૧૬	"	"	૭૧	૧
૬	અ. પકલાલ ભ. રાવળ	૨૭	ધસનપુર મોટા	શિ પૂ. ૫	૬૬	૫
૭	ડાલાલાલ અ. બક્ષમદ	૩૭	નારદીપુર	શિ મે. સિ.	૬૬	૧
૮	મહીજીભાઈ પુ. પટેલ	૪૬	ઈંદોડ	શિ પૂ. ૫.	૬૬	૧
૯	અ. બારામ નાયાભાઈ ચર્મા	૪૩	રૂપપુર	શિ ઉ. ૫.	૬૬	૧
૧૦	સુનીલાલ જીઆભાઈ બારોટ	૪૬	શેરયા	શિ. ઉ. ૫	૬૫	૧
૧૧	જમનારાય કર પુ. નારામ બંદ	૨૧	કપડવણુજ	વિ મેટ્રિક	૬૫	૧
૧૨	બાબાભાઈ સો. પટેલ		અમદાવાદ	વિ. ઇન્ટર	૬૪	૧
૧૩	હા. મગનજી દાચોજી ડાબી	૩૫	ખેરવા	શિ મેટ્રિક	૬૪	૧)
૧૪	ડાલાભાઈ કેશવલાલ બારોટ	૪૦	ધારીસલા	શિ મે. સિ.	૬૪	૧)
૧૫	મો.માભાઈ દલસુખભાઈ શાહ	૫૪	હનીપુર	શિ ઉ. ૫.	૬૪	૧)
૧૬	જગનલાલ પ્રજ્ઞાદત્ત મેવાડા	૨૪	મ. ડાલી	શિ પૂ. ૫.	૬૪	૧)
૧૭	જીવણલાલ ત્રિ. શાહ	૨૩	વાઘોડીઆ	વિ. એલ. એલ. બી	૬૪	૧)
૧૮	પ્રાણલાલ ત્રિ. શાહ	૧૯	"	વિ ઇન્ટર	૬૪	૧)
૧૯	સુનીતા અ. બાલાલ ત્રિવેદી	૧૬	કપડવણુજ	વિ અ. ૭	૬૪	૧)
૨૦	પ્રમુખલાલ સુનીલાલ પરીખ	૨૧	"	વેપારી અ. ૬	૬૩	૧)
૨૧	ચીમનલાલ લક્ષ્મીરામ ભેશી	૩૪	ઈંદોડ	શિ પૂ. ૫	૬૨	
૨૨	જયુભાઈ કેશવલાલ	૨૬	પીઠવાળજ	શિ પૂ. ૫	૬૨	
૨૩	સુરેન્દ્રકુમાર મનુપ્રસાદ ત્રિવેદી	૧૭	કપડવણુજ	વિ અ. ૭	૬૨	
૨૪	મનુભાઈ કુબેરભાઈ બ્યાસ	૩૬	કામરોલ	શિ. પૂ. ૫.	૬૨	
૨૫	રવિસ કર મગનલાલ હાકર	૨૭	ચલુલુ	શિ પૂ. ૫	૬૧	
૨૬	ભાણેકલાલ કચરાભાઈ જાની	૨૫	હાંબોદા	શિ પૂ. ૫	૬૧	
૨૭	શાંતિલાલ મળલાલ શાહ	૨૫	કપડવણુજ	નોટરી અ. ૬	૬૧	

૨૮	ગાંધી જયંતકુમાર કાલિદાસ	૧૭	કપડવણજી	વિ અં. ૬	૬૦
૨૯	ત્રિવેદી અરવિ દકુમાર લ	૧૫	"	વિ અ. ૬	૬૦
૩૦	વૈદ જગદીશચંદ્ર જીવણલાલ	૧૬	"	વિ અ. ૬	૬૦
૩૧	પરીખ શંકરકુમાર પ્રા	૧૯	"	વિ ઈ ૩૧	૬૦
*૩૨	કૃષ્ણવંશ કા 'બલભદ્ર	૨૮	દહેગામ	મીસ્ટ્રી અ. ૪	૬૦ ના ૭
૩૩	લક્ષ્મીશંકર જી બ્યામ	૩૫	મુખાગકપુર	શિ મે સિ.	૬૦
*૩૪	ત્રિવેદી નરેન્દ્રભદ્રાસ બલદેવદાસ	૧૮	કેરિયાનાગસ	વિ અ. ૪	૬૦ ના ૭
*૩૫	ખેચરભાઈ વૈષ્ણીદાસ પટેલ	૧૮	રૂપપુર	નિ અં ૪	૫૯ ના ૭
૩૬	ભાવસાર પ્રમુખલાલ શ કરલાલ	૧૭	કપડવણજી	વિ અ. ૭	૫૯
*૩૭	મનુભાઈ ચતુરભાઈ પટેલ	૧૩	આણંદ	વિ અ. ૪	૫૯ ના ૭
૩૮	મોહનદાસ મનુભાઈ ગઢવી	૨૭	ખેરવા	શિ પુ ૫	૫૮
૩૯	ગોવિંદભાઈ ભલુભાઈ ગઢવી	૨૫	કનીપુર	શિ (?)	૫૮
૪૦	પંચોમી વિઠ્ઠલદાસ માધવલાલ	૩૨	ગણેશપુરા	શિ મે સિ	૫૮
(તા વિગપુર)					
*૪૧	કાંતાબેન મણિલાલ રોની	૧૯	કપડવણજી	શિ વ ૩૧	૫૭ ના ૭
૪૨	પ્રવીણચંદ્ર રમણલાલ શાહ	૧૬	કપડવણજી	વિ અં ૭	૫૭
૪૩	પૂનજીભાઈ હાથીભાઈ પટેલ	૧૮	આણંદ	વિ અ. ૬	૫૭
૪૪	શાંતિલાલ સુનીલાલ શાહ	૧૫	કપડવણજી	વિ. અ. ૬	૫૭
*૪૫	કન્દુભત્તી નગીનભાઈ પટેલ	૧૬	"	વિ અં. ૬	૫૭ ના ૭
૪૬	મમણલાલ દલસુખરામ જોશી	૨૬	ધસડ	શિ પૂ ૫	૫૭
૪૭	શાંતિલાલ પુ પંડયા	૧૮	આણંદ	વિ અં ૭	૫૬
૪૮	નરેન્દ્રભદ્રાસ ગોઠડદાસ પટેલ	૧૮	જીનોડા	વિ મેટ્રિક	૫૬
*૪૯	જેઠાલાલ ગિરજાશંકર રાવળ	૨૨	ધનિયોલ	શિ પુ ૭	૫૬ ના ૭
૫૦	ગૌરીશંકર ત્રિ ત્રિપાઠી	૨૩	ધાનજી	શિ પૂ ૫	૫૬
૫૧	કૃષ્ણાસ મનમલાલ શાહ		કપડવણજી	વિ અં ૭	૫૬
૫૨	કૃષ્ણકુમાર નટવરલાલ શુક્લ	૧૫	"	વિ અં ૭	૫૫
૫૩	મોદી અમૃતલાલ રેવાયદ	૧૬	"	વિ અ. ૫	૫૫
*૫૪	ગોરધનભાઈ સો મોદી	૨૧	ધમાસણા	શિ પુ ૬	૫૫ ના ૭.
૫૫	દલસુખરામ રણજીભાઈ	૪૯	ધસડ	શિ સિ	૫૪
૫૬	ભાઈલાલ ગોવિંદભાઈ પટેલ	૧૬	અમદાવાદ	વિ અ. ૭	૫૪
૫૭	મણિલાલ ચિત્રલાલ ભાવસાર	૩૭	લોંબોદા	શિ મે સિ.	૫૪
*૫૮	નિર્મળા કેળવણી ત્રિવેદી	૨૨	કપડવણજી	શિ વ ૩૧	૫૫ ના ૭.
*૫૯	સાવિત્રીબેન કે ત્રિવેદી	૨૪	"	"	૫૪ ના ૭
૬૦	નગીનદાસ સો શાહ	૧૮	"	વિ અ. ૭	૫૪
૬૧	પા. કરસનભાઈ માધવલાલ	૧૬	ખેરવા	વિ. અં. ૫	૫૪

૯૫	હરેન્દ્રકુમાર ચક્રવાલ શાહ	૬૫૩૫૫૫	વિ. અ. ૭	૪૯
૯૬	તતુમતી કૃષ્ણરામ દાસ	૨૨	મસનપુર મો. ૧૫	૪૯
૯૭	બહેચરભાઈ મનદાસ પટેલ	૪૨	વાગોસચ	૪૯
૯૮	મધાભાઈ દરિયાઈ સોલંકી	૩૨	બેંગલોર	૪૯
૯૯	લીલા શશિકાંત દુર્ગા	૨૫	૬૫૩૫૫૫ ધર્મામ ૧	૪૯
૧૦૦	દગ્ગિશ્વર વાડીયાન દેસાઈ	૨૦	૬૫૩૫૫૫ વિ. અ. ૭	૪૯
૧૦૧	દિગ્ગજપ્રભાએન શ્રીગજલાલ દેસાઈ	૧૬	૬૫૩૫૫૫ વિ. અ. ૭	૪૯
૧૦૨	નવનીતલાલ ઓ. શાહ	૧૫	વિ. અ. ૫	૪૯
૧૦૩	શાહ પ્રવીણચંદ્ર નગીનદાસ	૧૩	વિ. અ. ૪	૪૯
૧૦૪	મણિકલાલ મણિલાલ દોશી	૧૫	વિ. અ. ૬	૪૯
૧૦૫	પટેલ જુધાભાઈ પગોતમદાસ	૧૯	વિ. અ. ૬	૪૯
૧૦૬	વિજયાએન વજેશ્વર દવે	૨૦	વડોદરા ધર્મામ ગુ. ૭	૪૯
૧૦૭	ગણેશલાલ દરિયાઈ પટેલ	૨૪	આવડ	૪૯
૧૦૮	તાજમદમદ અલીમદમદ સિંધી	૨૨	ધારીચણા	૪૯
૧૦૯	હીરાએન આતમારામ	૧૮	જાણ	૪૯
૧૧૦	ગિરધરલાલ શ્રીલાભાઈ	૪૫	મણેશપુરા	૪૯
૧૧૧	શ્રીદેવી નરવંદલાલ પટેલ	૨૦	નારદીપુર	૪૯
૧૧૨	રણેશભાઈ મોહનદાસ પટેલ	૨૫	ધાનજી	૪૯
૧૧૩	શાહ કનૈયાલાલ મળલાલ	૧૮	વાગોડિયા	૪૯
૧૧૪	દર્શદાસ મ. મળદાસ દોશી	૧૭	૬૫૩૫૫૫ વિ. અ. ૭	૪૯
૧૧૫	સુધા અભ્યાસ ત્રિવેદી	૧૨	વિ. અ. ૪	૪૯
૧૧૬	અરુણકુમાર શાંતિલાલ		વિ. અ. ૬	૪૯
૧૧૭	ઈન્દુમતી કુળશિકારી શાહ	૪૧	વિ. અ. ૬	૪૯
૧૧૮	અરુણકુમાર કસ્તુરલાલ દોશી	૧૬	વિ. અ. ૭	૪૯
૧૧૯	શાહ દર્શદાસ ગમણલાલ	૧૭	વિ. અ. ૬	૪૯
૧૨૦	રમણલાલ લલુભાઈ શાહ	૧૭	વિ. અ. ૭	૪૯
૧૨૧	શાહ ચક્રવાલ રામચંદ્રાસ	૧૫	વિ. અ. ૬	૪૯
૧૨૨	ધનવંતરાય ચક્રલાલ વાળેદ	૧૯	વિ. અ. ૭	૪૯
૧૨૩	ડહાભાઈ ગોવિંદભાઈ વાળેદ	૨૦	વિ. અ. ૭	૪૯
૧૨૪	શારદાએન શાંતિલાલ કમાર	૧૯	વિ. ગુ. ૭	૪૯
૧૨૫	સુવર્ણા ગુણવંતરાય ભટ્ટ	૧૫	વિ. અ. ૬	૪૯
૧૨૬	કુરુન્દ્ર કાંતિલાલ ત્રિવેદી	૧૫	વિ. અ. ૬	૪૯
૧૨૭	પરીખ બિપિનચંદ્ર મક્તલાલ	૧૫	વિ. અ. ૬	૪૯
૧૨૮	ચક્રલાલ પ્રસાદભાઈ બાલ	૨૭	કોનાલ વિ. પ. ૫	૪૯

૧૨૯	મથુરભાઈ ઝવેરભાઈ પટેલ	૫૨	કણ્ઠકટ	શિ મ પ.	૪૬
૧૩૦	દેવવાલ સાકળચંદ વાળંદ	૨૬	કનીપુર	શિ. પૂ. ૫	૪૬
૧૩૧	વીરાભાઈ બેઠાભાઈ ગુજર	૪૪	હાલીસા	શિ. (૧)	૪૬
૧૩૨	પટેલ મણિલાલ આશાભાઈ	૧૬	અમદાવાદ	વિ. અ. ૬	૪૬
૧૩૩	પેસી સાગર	૨૦	ગણદેવી	વિ બુ. મી એસસી.	૪૬
૧૩૪	માધી નવનીતલાલ ઓ	૧૭	કપડવણજ	વિ અ. ૭	૪૫
૧૩૫	વિનોદચંદ્ર શાં દાણી	૧૬	"	વિ અ. ૬	૪૫
૧૩૬	હરેન્દ્રકુમાર રાજેન્દ્રલાલ વણીલ	૧૫	"	વિ. અ. ૭	૪૫
૧૩૭	ત્રિવેદી સરલાદેવી	૧૪	"	વિ. અ. ૬	૪૫
મુળાભાઈ					
૧૩૮	કપિલાબેન મ. મહેતા	૨૮	"	શિ પૂ. ૫.	૪૫
૧૩૯	ચાહ ચંદ્રાત સોમાભાઈ	૨૦	કનીપુર	વેપાર	૪૫
૧૪૦	ચાહ ધીરજલાલ અમૃતલાલ	૧૫	આણંદ	વિ અ. ૬	૪૫
૧૪૧	ધર્મજીભાઈ અં પટેલ	૧૭	આણંદ	વિ અ ૭	૪૫
૧૪૨	દયારાવલાલ ત્રિ દવે	૨૫	ભુલોડા	શિ પૂ ૫	૪૫
૧૪૩	સોની હરિચંદન ઠાતિલાલ	૧૫	કપડવણજ	વિ અ ૬	૪૪
૧૪૪	રમેશ્વર મ ગગભાઈ ત્રિવેદી	૧૫	કપડવણજ	વિ અ. ૭	૪૪
૧૪૫	ચાહ મજમિદારી પુત્રલાલ	૧૭	કપડવણજ	વિ અ ૭	૪૪
૧૪૬	જય તિલાલ સુ. પરીખ	૧૮	કપડવણજ	વિ અ ૭	૪૪
૧૪૭	ચાહ જયંતિલાલ મણિલાલ	૧૬	કપડવણજ	વિ અ. ૬	૪૪
૧૪૮	શુભામજીભાઈ અની મોહમદ	૧૫	કપડવણજ	વિ અ. ૭	૪૪
૧૪૯	મનસુખરામ પીતામર ગવળ	૫૮	હસનપોર મોટા	શિ મ પ.	૪૪
૧૫૦	પા વહેરીભાઈ જલુભાઈ	૧૮	આણંદ	વિ અ. ૭	૪૪
૧૫૧	કંઠાર દયારાવલાલ લાલુનમ	૨૨	ધારોસણા	શિ ગુ ૭	૪૪
૧૫૨	પટેલ ગવળભાઈ સોમાભાઈ	૧૬	કપડવણજ	વિ. અ. ૬	૪૩
૧૫૩	દેલાવતી ચ. પરીખ	૧૭	કપડવણજ	વિ અ. ૬	૪૩
૧૫૪	શિવાભાઈ મોહનલાલ કડીઆ	૧૭	ખેરવા	વિ. અ. ૫	૪૩
૧૫૫	કાંતિ કુમાર રમણલાલ ચાહ	૧૫	કપડવણજ	વિ. અ. ૬	૪૩
૧૫૬	આચ્છવાલાલ ભો ચાહ	૮	કપડવણજ	વિ અ. ૬	૪૩
૧૫૭	મહેતા ચંદ્રવદન ગોકળદાસ	૧૮	વાણીઠીઆ	વિ. અ. ૭	૪૩
૧૫૮	સોમાભાઈ રણછોડદાસ	૨૧	રણાસણ	શિ. ગુ ૭	૪૩
૧૫૯	ચંદ્રલાલ મોહનલાલ પટેલ	૩૬	શેઠ્યા	શિ પૂ. ૫.	૪૩
૧૬૦	મોહનલાલ હી પરમાર	૪૭	મહલીપુરા	શિ. પૂ. ૫.	૪૨
૧૬૧	ચાહ દારકાદાસ ચંદ્રલાલ	૪૭	કપડવણજ	વિ. અ. ૭	૪૨
૧૬૨	મધુસૂદન કૃષ્ણરામ દવે	૧૭	આણંદ	વિ. અ. ૬	૪૨
૧૬૩	ચાહ જયજીલાલ ચી	૧૬	કપડવણજ	વિ. અ. ૬	૪૨

૧૬૪	શાહજીહિસામગ્ર હગનલાલ	૧૬	કપડવણુજ	વિ. અ. ૬	૪૨
૧૬૫	બીખાભાઈ દો રાવળ	૧૮	હાથીસા	વિ. અ. ૭	૪૨
૧૬૬	બાબુલાલ દધિરલાલ શુક્લ	૧૨	રણાસણુ	વિ. અ. ૬	૪૨
૧૬૭	શાંતિલાલ ચતુરભાઈ પટેલ	૧૮	કપડવણુજ	વિ. અ. ૭	૪૨
૧૬૮	ભદ્ર ચંદ્રકાન્ત શુધેશ્વર	૧૬	"	વિ. અ. ૬	૪૨
૧૬૯	પિપિતચંદ્ર નગીનદાસ ઠાપડીઆ	૧૫	"	વિ. અ. ૬	૪૨
૧૭૦	રાજગાંધી લક્ષ્મીકાન્ત ચી.	૧૭	"	વિ. અ. ૭	૪૧
૧૭૧	રસિકલાલ શંકરલાલ શાહ	૧૭	"	વિ. અ. ૫	૪૧
૧૭૨	વૈદ્ય નિરંજન મળવતરાય	૧૬	"	વિ. અ. ૭	૪૧
૧૭૩	ઇન્દુભતી જેઠાલાલ દાણી	૨૫	"	શિ. (૧)	૪૧
૧૭૪	શાંતિકુમાર મતનલાલ દેસાઈ	"	"	વિ. (૨)	૪૧
૧૭૫	ગોવિંદભાઈ છો પટેલ	૧૫	આણંદ	વિ. અ. ૬	૪૧
૧૭૬	ચીમનભાઈ મોતીભાઈ મુયાર	૧૯	આણંદ	વિ. અ. ૬	૪૧
૧૭૭	દાણી લક્ષ્મીકાન્ત ચીમનલાલ	૧૫	કપડવણુજ	વિ. અ. ૬	૪૧
૧૭૮	પટેલ શાંતિલાલ નાનુભાઈ	૧૫	"	વિ. અ. ૬	૪૧
૧૭૯	ગણાલાલ લી પટેલ	૩૭	સમજ	શિ. (૨)	૪૦
૧૮૦	નાગરભાઈ મધાભાઈ સોલંકી	"	ખેરવા	વિ. અ. ૭	૪૦
૧૮૧	ગંગીકાન્ત ધૂળાભાઈ પટેલ	"	આણંદ	વિ. અ. ૭	૪૦
૧૮૨	ગોસાઈ ઝવેરભાઈ નારણભાઈ ૩૩	"	ભણિયારા	ખેતી ગુ. ૫	૪૦
૧૮૩	ત્રિવેદી લાલચંદ્ર અ. બાલાલ	૧૬	અમદાવાદ	વિ. અ. ૫	૪૦
૧૮૪	દરજી રસિકલાલ માણેકલાલ	૧૬	કપડવણુજ	વિ. અ. ૫	૩૯
૧૮૫	ગાંધી અરવિંદલાલ મમણલાલ	૧૬	"	વિ. અ. ૬	૩૯
૧૮૬	શાહ રમણલાલ મોગીનાલ	૧૫	"	વિ. અ. ૬	૩૯
૧૮૭	રમેશચંદ્ર કુન્દનબિદારી શાહ	૧૫	"	વિ. અ. ૬	૩૯
૧૮૮	જેઠેન્દ્રકુમાર પ્રા. પરીખ	૧૩	"	વિ. અ. ૪	૩૯
૧૮૯	ચાંતિલાલ શિવનાથ તથાટી	૧૭	"	વિ. અ. ૭	૩૯
૧૯૦	નવનીતલાલ મણિલાલ શાહ	૧૬	"	વિ. અ. ૭	૩૯
૧૯૧	શાહ રતિલાલ દિ. મતલાલ	"	ધારીસણા	વેપારી અ. ૫	૩૯
૧૯૨	નટવરલાલ મગનલાલ પટેલ	૧૫	આણંદ	વિ. અ. ૫	૩૯
૧૯૩	પટેલ શાંતિલાલ ગણાભાઈ	૧૬	અમદાવાદ	વિ. અ. ૫	૩૯
૧૯૪	ગાંગર ગાંગમ હરિગમ	૨૫	જીતોડા	શિ. પૂ. ૫	૩૯
૧૯૫	દેવીબેન હરિલાલ જેઠ	૧૬	કપડવણુજ	વિ. અ. ૬	૩૮
૧૯૬	જય તિલાલ જમજીવનદાસ શાહ	૩૦	કપડવણુજ	શિ. વ. ૬	૩૮
૧૯૭	હાસિંગ શંકરચંદ્રસ ગડવી	૧૩	દેવરાસણુ	વિ. ગુ. ૪	૩૮
૧૯૮	શાંતિલાલ મણિલાલ પંડ્યા	૪૨	દેવરાસણુ	શિ. પૂ. ૫	૩૮

૨૩૪	શંકરભાઈ દુલાભાઈ પરમાર	૩૯	કાટ બી.	શિ. પૂ. ૫	૩૩
૨૩૫	વિનુભાઈ બીખાભાઈ પટેલ	૧૪	આણંદ	વિ. અ. ૫	૩૩
૨૩૬	ઈન્દુભતી અ. શાહ	૧૯	કપડવણજી	શિ. વ. કા.	૩૩
૨૩૭	સુવર્ણા અબાલાલ ત્રિવેદી	૧૪	"	વિ. અ. ૬	૩૩
૨૩૮	અમીન જીતેન્દ્ર રતિભાઈ	૧૩	અમદાવાદ	વિ. શ્રે. ૭	૩૧+૨
૨૩૯	રાવજીભાઈ તુ. પટેલ	૧૪	"	વિ. અ. ૫	૩૧+૨
૨૪૦	જય તિલાલ પીતાંબરદાસ ઘાઠ	૧૬	લેગવા	ખેતી અ. ૩	૩૧+૨
૨૪૧	વિનુભાઈ નયુભાઈ પટેલ	૧૪	આણંદ	વિ. અ. ૩	૩૧+૨
૨૪૨	દેવે સુરજપ્રસાદ દેવપ્રસાદ	૧૨	આણંદ	વિ. અ. ૩	૩૧+૨
૨૪૩	શાહ ઇન્દુભતી કેચનલાલ	૧૪	કપડવણજી	વિ. અ. ૩	૩૧+૨
૨૪૪	સરસ્વતીબેન દ્વારકાદાસ ઠક્કર	૧૩	કનીપુર	વિ. ગુ. ૬	૩૧+
૨૪૫	શાહ જોડાલાલ દામોદરદાસ	૧૮	કપડવણજી	વિ. અ. ૭	૩૧+૨
૨૪૬	મહેન્દ્રપ્રસાદ મનસુખરામ રાવળ	૧૫	ઈસનપુર મોટા	વિ. ગુ. ૭	૩૧+૨
૨૪૭	સોમચંદ મગનલાલ ઠક્કર	૩૯	ભાવડા	શિ. પૂ. ૫.	૩૧+૨
૨૪૮	સોની મુરેશચંદ રમણલાલ	૧૪	કપડવણજી	વિ. અ. ૪	૩૧+૨
૨૪૯	નારાયણભાઈ ભગવાનદાસ	૩૬	શેરધા	શિ. પૂ. ૫	૩૦+૩
૨૫૦	સવિતાબેન આરભારામ નાયક	૧૨	ખેરવા	વિ. ગુ. ૬.	૩૦+૩
૨૫૧	રાઈબેન રામાભાઈ પટેલ	૧૬	ખેરવા	"	૩૦+૩
૨૫૨	ભાવસાર રતિલાલ પાનાચંદ	૧૬	કપડવણજી	વિ. અ. ૪	૩૦+૩
૨૫૩	જયવંતલાલ અબાલાલ સોની	૧૬	"	વિ. અ. ૬	૩૦+૩
૨૫૪	બખાભાઈ મોહનદાસ પટેલ	૨૮	જીનોડા	વેપાર અ. ૪	૨૯+૪
૨૫૫	રામજીભાઈ લીલાભાઈ રાપડા	૨૨	પાનસર	શિ. ગુ. ૭	૨૯+૪
૨૫૬	પા. રતિલાલ કાશીભાઈ	૧૬	કપડવણજી	વિ. અ. ૬	૨૯+૪
૨૫૭	મોદનભાઈ જોડાભાઈ વાધરી	૨૧	"	શિ. વ. કા.	૨૯+૪
૨૫૮	ગોવિંદભાઈ વગવાલાઈ ચમાર	૧૪	ખેરવા	વિ. અ. ૩	૨૯+૪
૨૫૯	કનૈયાલાલ ચંદુલાલ પરીખ	૧૫	કપડવણજી	વિ. અ. ૫	૨૯+૪
૨૬૦	દેસાઈ કુંજબિહારી ચીમનદાસ	૧૫	"	વિ. અ. ૪	૨૯+૪
૨૬૧	ભાનુચંદ મણિલાલ	૧૭	આણંદ	વિ. ગુ. ૭	૨૯+૪
૨૬૨	રામસિંહ સામંતસિંહ ખેડાણા	૧૮	આણંદ	વિ. અ. ૫	૨૯+૪
૨૬૩	સોની બળવંતરાય કાંતિલાલ	૧૬	કપડવણજી	વિ. અ. ૪	૨૯+૪
૨૬૪	પ્રવીણચંદ દસમુખરામ શાહ	૧૫	"	વિ. અ. ૫	૨૯+૫
૨૬૫	પરમાર માણેકલાલ વલ્લભદાસ	૧૪	"	વિ. અ. ૪	૨૯+૫
૨૬૬	પટેલ ચાંતિલાલ ડાભાભાઈ	૧૮	"	વિ. અ. ૬	૨૯+૫
૨૬૭	પાલકર રમેશચંદ ગણપતરાવ	૧૮	"	વિ. અ. ૭	૨૯+૫

૨૬૮	ત્રિવેદી અન્નપૂર્ણ ચંદુલાલ	૧૫	કૃપાવલ્લુખ	વિ. અ. ૪	૨૮+૩
૨૬૯	લીલાવતી અ. ભટ્ટ	૧૮	"	વિ. અ. ૭	૨૮+૫
૨૭૦	ચંદ્રાંત મણિલાલ શાહ	૧૭	"	વિ. અ. ૬	૨૮+૫
૨૭૧	મધુકાન્તા સોમશ્વર દેસાઈ	૩૩	"	શિ. વ. ૩૧	૨૮+૫
૨૭૨	ચંદ્રિકા મનુપ્રસાદ ત્રિવેદી	૧૬	"	વિ. અ. ૫.	૨૮+૫
૨૭૩	કમળાબેન અ. ખાલાલ	૩૪	દહેગામ	શિ. પૂ. ૫.	૨૮+૫
૨૭૪	નિર્મલાબેન સોમાલાઈ		કનીપુર	વિ. ગુ. ૭	૨૮+૫
૨૭૫	ગોવિંદભાઈ મનોરભાઈ પટેલ	૧૪	કનીપુર	વિ. ગુ. ૭	૨૮+૫
૨૭૬	ઈશ્વરભાઈ મ. ગળભાઈ વાળંદ	૧૫	કનીપુર	વિ. ધો. ૭	૨૮+૫
૨૭૭	ગદવી ભેરવદાસ ખેતદાસ	૧૪	દેવરાસજી	વિ. ગુ. ૪	૨૮+૫
૨૭૮	ધનવદન રણછોડભાઈ મીસ્ત્રી	૧૨	આણંદ	વિ. અ. ૩	૨૮+૫
૨૭૯	પ્રભાકર ખેચરભાઈ પટેલ		"	વિ. અ. ૩	૨૮+૫
૨૮૦	નેમાભાઈ ઉગરાભાઈ પટેલ	૧૮	રૂપપુર	વિ. અ. ૪	૨૮+૫
૨૮૧	શાહ બાણુભાઈ માણેલાલ	૧૭	કૃપાવલ્લુખ	વિ. અ. ૩	૨૭
૨૮૨	શાહ રતિલાલ બીખલાલ	૧૬	"	વિ. અ. ૩	૨૮
૨૮૩	ઉર્મિલાબેન વાડીલાલ દેસાઈ	૧૬	"	વિ. અ. ૫	૨૬
૨૮૪	અશ્વિનીકુમાર કનુલાલ કર નેશી	૧૫	"	વિ. અ. ૪	૨૬
૨૮૫	પુગણી ચંદ્રવન લક્ષ્મીપ્રસાદ		"	વિ. અ. ૬	૨૬
૨૮૬	સવિતાબેન. કેશવલાલ ઠક્કર	૧૨	કનીપુર	વિ. ગુ. ૬	૨૬
૨૮૭	ભલાભાઈ મોતીભાઈ પટેલ	૧૪	અમદાવાદ	વિ. અ. ૩	૨૬
૨૮૮	અબ્દુલભાઈ ઈસપખા	૨૫	ચાણુરમા	શિ. ગુ. ૭	૨૬
૨૮૯	મણુબેન ગોવિંદભાઈ પટેલ		કનીપુર	વિ. ગુ. ૭	૨૫
૨૯૦	જગજીવન ઈશ્વરલાલ દીક્ષિત	૪૨	શેરયા	શિ. પૂ. ૫.	૨૫
૨૯૧	શાંતાબેન રતનાભાઈ વાળંદ	૧૪	કનીપુર	વિ. ગુ. ૬	૨૪
૨૯૨	તારામતી કેશવલાલ ત્રિવેદી	૧૬	કૃપાવલ્લુખ	વિ. ગુ. ૬	૨૪
૨૯૩	કાંતિભાઈ લક્ષ્મીભાઈ પટેલ	૧૩	આણંદ	વિ. અ. ૩	૨૪
૨૯૪	ગણેશભાઈ મનુભાઈ ગદવી	૧૪	દેવરાસજી	વિ. અ. ૩	૨૪
૨૯૫	મુરેશચંદ્ર નવનીતલાલ પરીખ	૧૦	કૃપાવલ્લુખ	વિ. ગુ. ૫	૨૪
૨૯૬	શેખ મહમદભાઈ રસૂલભાઈ	૧૩	"	વિ. ધો. ૪	૨૪
૨૯૭	પરીખ મહેશ્વરભાઈ ચંદ્રાંત		"	વિ. અ. ૫	૨૩
૨૯૮	મણિલાલ મ. ગળદાસ પટેલ	૧૮	"	વિ. અ. ૬	૨૩
૨૯૯	શાહ હિ. મંતલાલ સોમચંદ	૨૦	"	વિ. અ. ૪	૨૨
૩૦૦	મહંતલાલ રતનલાલ દાણી	૧૫	"	વિ. અ. ૭	૨૨
૩૦૧	શાહ વલ્લભદાસ મગનલાલ	૧૬	"	વિ. અ. ૭	૨૨
૩૦૨	ગોર અમૃતલાલ પુર્નરામ	૧૬	"	વિ. અ. ૬	૨૨

૩૦૩	પટેલ મનભાઈ રમીંગટન	૧૫	આબુદ	વિ અ. ૩	૨૦
૩૦૪	પટેલ અમૃતલાલ ડોટાલાલ	૧૨	અદિવક્ત્ર	વિ ગ્રુ ૭	૨૧
૩૦૫	રાવળ દિગ્ગંજ મ. માય ૩૨	૧૫	હનીપુર	વિ ગ્રુ ૭	૨૧
૩૦૬	કાતાએન ડોટાલાલ	૧૩	હનીપુર	વિ ૧૭)	૨૧
૩૦૭	સવિતાએન ચુનીલાલ ધરીખ	૩૫	૨૫૩૫જી	ધગદામ ગ્રુ ૪	૧૬
૩૦૮	દેવાએન અમિતલાલ દસાલ	૪૮	"	ધગદામ	૧૮
૩૦૯	જુવેશ્વર જોશીભાઈ રમીંગટન	૧૮	"	વિ અ. ૬	૧૮
૩૧૦	શાહ પ્રમોદચંદ્ર મોદનગરાવ	"	"	વિ. અ. ૫	૧૭
૩૧૧	શાહ ચુનીલાએન અમિતલાલ	૧૪	"	ધગદામ	૧૭
૩૧૨	અનંતભાઈ વાગુચ	૧૪	"	વિ. અ. ૪	૧૭
૩૧૩	રમજીભાઈ નાયુભાઈ મહેતા	૧૪	આબુદ	વિ અ. ૩	૧૬
૩૧૪	હાશીભાઈ ગમદાગ પટેલ		છત્રોડા	વિ ધો ૫	૧૬
૩૧૫	મહેદ્રજીભાઈ ભલભાઈ પટેલ		અમદાવાદ	વિ અ. ૪	૧૫
૩૧૬	જયભાઈ દેગાંડાલ	૧૪	૨૫૩૫જી	વિ ગ્રુ ૭	૧૫
૩૧૭	ગિલાલ રોજીભાઈ પટેલ	૧૪	હનીપુર	વિ ગ્રુ ૭	૧૫
૩૧૮	સિતારાજી જોશીભાઈ પટેલ		૨૫૩૫જી	વિ અ. ૪	૧૫
૩૧૯	પટેલ દિનેશચંદ્ર નોમ ભાઈ	૧૭	અમદાવાદ	વિ અ. ૬	૧૪
૩૨૦	જગમીન મેન શો. શાહ	૯	હનીપુર	વિ ગ્રુ ૪	૧૪
૩૨૧	વિરોદભાઈ જોશીભાઈ ચાવ		દિયોલ	વિ ગ્રુ ૭	૧૩
૩૨૨	પા બીઆબાઈ મોનીભાઈ	૧૪	હનીપુર	વિ ગ્રુ ૭	૧૨
૩૨૩	મોની નરવજ્યાલ મનિપાલ	૧૩	"	વિ ગ્રુ ૭	૧૨
૩૨૪	હનુભાઈ અ. જાડાલ વાગેશ	૧૫	"	વિ ગ્રુ ૭	૧૧
૩૨૫	પુટ્ટએન યાદાભાઈ પટેલ		"	વિ ધો ૬	૧૧
૩૨૬	ગમાભાઈ ન. જુઆઈ	૧૫	"	વિ ગ્રુ ૭	૧૦
૩૨૭	પા ચકુભાઈ મોનીભાઈ	૧૩	હનીપુર	વિ ગ્રુ ૭	૯
૩૨૮	ચુનીલાલ મો. પટેલ	૧૬	૨૫૩૫જી	વિ અ. ૨	૯
૩૨૯	શાહ જગદીશલાલ શાહગચંદ	૧૩	મેરવા	વિ અ. ૨	૯
૩૩૦	શાહ વર્મતલાલ મ. જગદીશ	૧૦	મેરવા	વિ અ. ૧	૯
૩૩૧	પટેલ મહેતજી મહેતાભાઈ	૧૪	આબુદ	વિ અ. ૪	૯
૩૩૨	દ. દ. દ. દેવજીભાઈ રમજીભાઈ	૧૨	૨૫૩૫જી	વિ. અ. ૪	૮
૩૩૩	દ. દ. દ. દેવજીભાઈ દિ. મતલસ	૧૨	"	વિ અ. ૩	૮
૩૩૪	અરુણએન વાડીલાલ દેગાંડા		"	વિ અ. ૨	૭
૩૩૫	ગાંધીલાલ ચકુભાઈ દ. દ.		"	વિ અ. ૧૧.	૬
૩૩૬	નરનીલાલ જોશીભાઈ શાહ	૧૨	મેરવા	વિ અ. ૨	૬

૩૩૭	હુશીસામેન મ. ત્રિવેદી	૧૬	કપડવણ્જ	વિ અ. ૫	૪
૩૩૮	સુખાજી હુદરજી પરમાર	૩૦	કપડવણ્જ	ખેતી ગુ ૪	૩
૩૩૯	શાહ પીરજીલાલ શંકરલાલ	૧૩	"	વિ અ. ૪	૨
૩૪૦	શાહ જય તિલાલ હીરાલાલ	૧૬	"	વિ. અ. ૬	૨
૩૪૧	શાહ નગીનદાસ પરસોતમ	૧૪	"	વિ અ. ૪	૨

અતર્માં, “માહુસાઈના હીરા” એ પુસ્તકની રસસામગ્રી ચાખનારાં બાઈમેનો પોતાનાં બાઈમધ દોસ્તદારો તેમજ પાડપડોશીઓમાં એનો છૂટથી પ્રચાર કરે એમ ખાસ ઇચ્છામાં આવે છે પુસ્તકાલયોએ તો સ્વ મેરાણીછી આ છેલ્લી કૃતિ અને તેષ યુજરોતના મૂક સેવક રવિચંદ્ર મહાગજના આદર્શ જીવનનીમીડી ઝરમર ધગવતી રસસામગ્રીની કૃતિ પોતાના એકેએક વાચક પાસે વચાવે જ વચવે તા. ૨૦-૬-૪૬ ના. ન. ચોકસી સહમંત્રી

વ, ગ પુ મ ડળ

પુસ્તકાલય સ. સ. મંડળ લિ.

જાહેરાત નં. ૧/૪૬-૫૦.

ચાણુરમા મહાલનાં પુસ્તકાલયોને-

ચાણુરમા મહાલનાં નીચે જણાવેલાં ૪૧ પુસ્તકાલયોને આથી જણાવવામાં આવે ૭ ૦, મયા એપ્રિન માસમાં શિષ્ટવાચનની પરીક્ષા માટે નમુદ્ર થયેલું પુસ્તક “આપણા સરદાર”ની ૪૧ પ્રતો અત્રેથી રેનવે પાર્સલ દ્વારા ચાણુરમા મહાલ પુસ્તકાલય મંડળના મંત્રીને તા ૨૭ ૧-૪૬ ના રોજ મોકલી આપી છે, અને તેમની મારફત જે તે પુસ્તકાલયના મંત્રીને પોતાની નકલ મળી હશે જ

સદર પુસ્તકનો બજેટના પુસ્તકોમાં સમાવેશ કરવાનો હોવાથી અમોએ જે તે પુસ્તકાલયના ૪૮-૪૯ ના બજેટનાં પુસ્તકોના જિલ્લામાં તે પુસ્તકનો સમાવેશ કર્યો છે અને એ એ તે પુસ્તકની કિંમત જુદી વસૂલ ન લેના તેને બજેટમાં સમાવી લીધી છે એટલે હવે કોઈએ પુસ્તક ન મળ્યા બદલની લખાપડી કરવી નહિ જે પુસ્તકાલયને સદર પુસ્તક ન મળ્યું હોય તેને ચાણુરમા મહાલ પુ મંડળના મંત્રીને લખવું

લાગતા વળગતા મંત્રીશ્રીઓ આ આજ્ઞાનો નોંધ લે તા ૨૦-૭-૪૬

વા. ના. અમીન

મંત્રી, પ્ર. સ સ મંડળ લિ

જે પુસ્તકાલયો માટે પુસ્તક મોકલ્યાં તેની યાદી

૧ સા. પુ અ માલા, (૨) જોરસમ, (૩) ગોરાહ, (૪) જલસલુગ, (૫) જાખાના, (૬) ડેડીવાડા, (૭) પીપળ, (૮) શીયાલ, (૯) બહુચરાજી, (૧૦) બ્રાહ્મણવાડા, (૧૧) મીકા ધગવા, (૧૨) મીકા ધારીવાલ, (૧૩) મેરવાડા, (૧૪) મોટપ, (૧૫) વસાઈ, (૧૬) વેલ્લપુગ, (૧૭) સુજીવર, (૧૮) રણાસણ, (૧૯) આદીચાડા, (૨૦) ઇસ્લામપુર, (૨૧) કનોડા, (૨૨) ખાંસિલ, (૨૩) ગોખરવા, (૨૪) જીતોડા, (૨૫) ભાટસર, (૨૬) મોઢેરા, (૨૭) રૂપપુર, (૨૮) લખુવા, (૨૯) મણીઆગી, (૩૦) કબોઇ, (૩૧) દેશપુ. (૩૨) ગાણુ, (૩૩) ચવેલી, (૩૪) જમ્મીજા, (૩૫) દાણોદરડા, (૩૬) પલાસર, (૩૭) અરીઆક, (૩૮) વગાવતી, (૩૯) વીરતા (૪૦) સરસાવ (૪૧) સેલાવી

આવતા માસના કાર્યદિશા

- (૧) વાર્ષિક નિવેદનો ઓગસ્ટના પહેલા અઠવાડીયામાં તૈયાર કરી મોકલાવી આપવા.
- (૨) કાયમનિધિ અગર ડાઇપલુ પ્રકારનું છતર બડોળ ખાનગી હસમ અગર દ્વાય ઉપર નહિ રાખતાં સગકારે જણાવેલી જગ્યાએ રોકો.
- (૩) નવું અદાજપત્ર બનાવી ઓગસ્ટ ૧૯૪૯ ની તારીખ ૨૫ સુધીમાં મોકલો ફોર્મ આ માસિકમાં જાણેલા છે તે કાદો લ્યો.
- (૪) જીલ્લામાં આખરે તમામ દફતરો વ્યવસ્થિત કરો.
- (૫) રેજીમેન્ટના પહેલા પાન ઉપર ચોક્કસ સિલક ઉપરાંત સરકારની મૂડી ક્યાં ક્યાં રેફરી છે તેની ખરાબર નોંધ કરો.

મુ. બહુચરાણ
તા. ૩-૭-૪૯

ઉ. મો. પટેલ
મદદ વ્યવસ્થાપક

પુસ્તકાલય ખાતુ

સાર્વજનિક પુસ્તકાલય શાખા

સૂચના અંક ૧૫ / ૧૯૪૮-૪૯

વિષય :

સાર્વજનિક પુસ્તકાલયોના ૧૯૪૮-૫૦ ના અદાજપત્ર બાબત સુધ્ધીકરણ

આથી વડોદરા રાજ્યમાં રચાયેલાં મફત સાર્વજનિક પુસ્તકાલયોને જણાવવામાં આવે છે કે —

- (૧) સને ૧૯૪૮-૫૦ નું અદાજપત્ર માટે ૧ ઓગસ્ટ ૧૯૪૮ થી ૩૧ માર્ચ ૧૯૫૦ સુધીનું બનાવવાનું છે કારણ, આવડું વર્ષ માર્ચ આખર સુધીનું ગણવાનું છે.
- (૨) સરકારમદદ અને પચાસતમદદ સ્વરૂપ પ્રમાણે મળશે.
- (૩) વર્તમાનપત્રો અને માસિકોનું ખાર માસનું લવાજમ બરી રાખો, પણ નોંધરખ્યાં અને ઠીંગળોની ખર્ચ માત્ર માર્ચ ૧૯૫૦ સુધીનો ગણવાનો છે.
- (૪) અદાજપત્ર ઓગસ્ટની તારીખ ૨૫ સુધીમાં ખાતામાં મોકલવા તજવીજ કરવી.

બહુચરાણ
તા. ૩-૭-૪૯

ઉ. મો. પટેલ
મદદનીશ વ્યવસ્થાપક

સૂચના અંક ૧૬/૪૮-૪૯

વિષય :

વાર્ષિક નિવેદનો મોકલવા બાબત

સને ૧૯૪૮-૪૯ ના વાર્ષિક નિવેદનો ગ્રામ્યના સાર્વજનિક પુસ્તકાલયો વખતસર મોકલે એ હેતુથી તેના ફોર્મ આ અંકના છેવટના ભાગમાં જોડેલા છે, તે ફાટી લઈ તેનો ઉપયોગ કરવો.

આશા છે કે પુસ્તકાલયના મંત્રીઓ આ નિવેદનની એક પ્રત પોતાને ત્યાં રાખી બીજી પ્રત પોતાના જૂથ મારફત અગર જ્યાં જૂથની અગવડ હોય ત્યાં પરભાર્યા ખાતા તરફ તા. ૧૫ મી ઑગસ્ટ સુધીમાં બીનચૂક મોકલી આપશે. આ કામ માં મદદાલ મંડળો ધટતી સચનાઓ કાઢી સહકાર આપશે એવી આશા છે.

મુ. બંદુચરાજી }
તા. ૩-૭-૪૯

ઉ. મો. પટેલ
મદદનીશ વ્યવસ્થાપક

જાહેરાત અંક ૬/૪૮-૪૯

વિષય :

પુસ્તકો તથા માસિકોની ભલામણ કરવા બાબત

જ્યાં નાણાની સવડ હોય ત્યાં નીચેના પુસ્તકો તથા સામયિકો પુસ્તકાલયોમાં વસાવવા મંત્રીઓને અમારી ભલામણ છે.

અનુ. અંક	નામ	લેખક વા પ્રકાશક	કિંમત
૧	યતથી રામરાત્ર	મળનન મહાદેવ પટવર્ધન-અમરેલી	૧-૪-૦
૨	જહમૂલસે કાન્તિ	નવજીવન પ્રકાશન મ દિર-અમદાવાદ	૧-૮-૦
૩	જીવનશોષન	" "	૩-૦-૦
૪	મામ પુનર્જનના	એમ. એમ. ત્રિવેદી	૨-૮-૦
૫	Ramanama	નવજીવન પ્રકાશન મ દિર-અમદાવાદ	૧-૦-૦
૬	સમાજવિજય (સાપ્તાહિક)	સમાજવિજય પ્રેસ-વડોદરા (પોસ્ટેજ સાથે)	૧૦-૦-૦
૭	સમાજવિજય (દૈનિક)	" "	૨૫-૦-૦

વડોદરા તા. ૧-૭-૪૯

ઉ. મો. પટેલ
મદદનીશ વ્યવસ્થાપક

સામયિક લેહન

ભીષ્મ પિતામહ

આપણું મહાભારત એ જૂની મંસ્તૃતિના અત અને નવી સંસ્કૃતિની જન્મવેળાનું મહાકાવ્ય છે. મેં જે જે મહાકાવ્યો વાંચ્યાં છે, તેમાં મહાભારતની તોલે આવે એવો બીજો એકેય ગ્રંથ નથી. એનું કારણ એ છે કે મહાભારત આપણને ઉપરથી દેખાય છે, તેવી રીતને માત્ર ઇતિહાસ નથી, પણ સમગ્ર માનવજીવનના અટપટા તાણાવાણાની વાત છે, રેથી એ ઇતિહાસ હમેશ માટે સચો છે.

ભીષ્મ આ જૂની મંસ્તૃતિના સાગ ને કેટલાક નમળા અંગના શ્રેષ્ઠ પ્રતિનિધિ છે. મહાભારતમાં કથા છે કે રાજા દ્રોણનું એક વખત મૃત્યુ થઈ ગયો. ત્યાં એક સૌ કરતી હતી, તેના પર તે આસક્ત થયો અને તેણે લમની માગણી કરી. આ સૌ તે જ ગંગા. ગંગાએ માગણીના જવાબમાં ચરત કરી કે તેના મોઢાં પણ કામમાં ગાળાં અને તેનું કારણ ન પૂછવું. રાજા દ્રોણે બધો આસક્ત થયો હતો કે તેણે તે કબૂલ કર્યું. રાજા ગંગાને પરણ્યો, ગંગાને પહેલો પુત્ર અવતર્યો અને તરત જ તેણે તેને ગંગામાં નાખી દીધો. રાજા કંઈ બોલી શક્યો નહિ. આવી ઝીતે માત્ર પુત્રોને તેણે ગંગામાં ફેંટી દીધા. આઠમા દીકરાને જ્યારે તે ગંગામાં નાખવા ચાલી ત્યારે રાજાએ તેને પૂછ્યું કે ક્યાં જાય છે? ગંગાએ પેલી ચરત માફ આપી. રાજાએ કહ્યું 'હું આ પુત્રનો બાપ છું.' પણ ગંગાએ આવી જવા માંડ્યું જતાં જતાં ગંગાએ કહ્યું 'હવે આ પુત્રને ઉઠેરી તને મોંપી જઈશ.' ગંગા થોડા વખત પછી આ પુત્રને સોંપી દાવમને માટે આવી ગઈ. આ પુત્રનું નામ દેવવ્રત, પાછળથી આ દેવવ્રત જ ભીષ્મ કહેવાયા.

કેટલાક કુત્રાનો પોતાની સ્ત્રી જ્યારે મરી જાય છે, ત્યારે વિદ્વજ્ઞ જની જાય છે, પણ પાછળથી તરત જ પરણે છે, તેમ દ્રોણનું રાજાનું જીવન એકલા ન ચાલ્યું. એક વખત તદ્દરત-ફગતાં તેણે એક માછીમારની કન્યા જોઈ. તેના સૌંદર્યથી તે મુગ્ધ બન્યો. ને તેને પરખવાનો વિચાર કર્યો. તે કન્યાના પિતાને માત્ર મોકલાયું. માછીમારે ચરત કરી કે, આ મારી પુત્રી જે પુત્ર થાય તે જ રાજાની પર બેસે, એ ચરતે જ હું દીકરી પગલાંનું રાજાને દેવન પુત્ર તો હતો જ. તે મુગ્ધ થયો. દિવમેદિવસે તે આ મુજબજામાં જળવા લાખ્યો. વેદોની ક્લાયી તેને બાધિ મલ્યો નહિ. ભીષ્મને ખબર પડી ને માનસિક બાધિનું કારણ જાણતાં તેણે જ માછીમારને કહ્યું કે પોતે આદી પરથી પોતાની દક્ષ દેહાવી લે છે. માછીમાર બાવદારકુધળ ૪૨]

એ જ પ્રમાણે મહાભારતનું યુદ્ધ તોળાઈ રહ્યું હતું ત્યારે બીજા સરસલામાં દુર્યોધનને, પાંડવોને ગન્ધર્વો ભાગ આપવા સમજાવ્યો, પણ દુર્યોધને ના પાડી. એમના ક્રુદ્ધ બર્મા વિદુષ્ઠ હતા એ આજના જમાનાના શાંતિવાદી (પેસિફિસ્ટ) હતા. એમણે ધનુષ્ય ટોડસે મૂકી દીધું ને કહ્યું, કે હું યુદ્ધમાં ભાગ નહિ લઉં. પણ દુર્યોધને બીજાને જરા સમજાવ્યા એટલે કૌરવ-દળના મેનાપતિ તરીકેનું ૫૬ એમણે સ્વીકારી લીધું બીજાની આ નિર્બંજતા હતી. આ નિર્બંજતા એમણે ઘણે પ્રસંગે બતાવી છે.

એક વાર રગમંડપમાં કૌરવ-પાંડવોની બાણવિદ્યાની પરીક્ષા થતી હતી તે વખતે બીજે કહ્યું, કે જે ક્ષત્રિય નહિ હોય તેની સામે મારો ભાષ અર્જુન હરિશ્ચંદ્રમાં નહિ બીજે તે વખતે બીજા જાણતા હતા છતાં એમ ન કહ્યું કે કર્ણુ એ ક્રુતાંજયો જ પ્રત્ય છે. કૌપદીના સ્વયં વર વખતે, પણ તેમણે આ જ નિર્બંજતા બતાવી હતી ખરે વખતે જે અંતરની દિ મતથી માણસે બહાર આવતું જોઈએ તેનું આવી શકે તેને નવા યુગમાં સ્થાન નથી. આ રીતે જૂના યુગની કેટલીક સારા-મા સારી વસ્તુઓ તેમની પાસે હતી અને તેની સાથે નબળાઈઓ પણ હતી મહાભારતના યુદ્ધમાં તેમની સામે શીખડીને બીજો કયો એટલે લડવામાં એમને એમની વડ આડી આવી અને હારી ગયા એ રીતે એ પડુ પડુ યથા રહેલી સંસ્કૃતિના પ્રતિનિધિ હતા છતાં કોઈ સંસ્કૃતિ એકદમ મરતી નથી એનો વાગસો એણે પૂરપૂરો આપ્યો જોઈએ. જૂની સંસ્કૃતિ પોતાનું સારામાં સારું નવી સંસ્કૃતિને સોંપી ન જાય ત્યાં સુધી તે મરી ન શકે એટલે જ મહિના સુધી એ બાણસાધ્ય પડે સતા અને ત્યાં સતાસતા તેમણે જૂની સંસ્કૃતિના જે ઉત્તમ ને ચિરસ્થાયી તરફ દર્શાવતાં તે આખા અને ઉત્તરાવશુના સૂર્ય યથા ત્યારે પોતાનું કામ પૂરું થયું માની વિદાય થયા.

બીજાના ચરિત્રનું હાઈ આ છે એ જૂની સંસ્કૃતિના પ્રતિનિધિ, નવી સંસ્કૃતિને જોળખનાર અને અંતરથી સમજનાર છતાં તેની સાથે એકરસ થવાની દિ મત બીજી એ યુગના એ મોટામાં મોટા પ્રતિનિધિને પણ નવા યુગ પાસે નમવું પડ્યું છે, એમ મહાભારતકારે બતાવ્યું છે બીજાના પાનસજન દ્વારા મહાભારતકાર એક એ સત્ય પણ કહે છે, કે જૂની સંસ્કૃતિ વિદાય થતી હોય, નવી સંસ્કૃતિ બીજી થતી હોય ત્યારે તેને થોડો વખત ઠંઠાતી પધારીમાં સડુ પડે છે આપણે અત્યારે પણ કંઈક આવી જ દશા બોગવી રહ્યા છીએ. અત્યારે આપણે આ ફેરફારમાં થોડી બચા અનુભવી રહ્યા છીએ પણ એ ફેરફાર આવી જ રહ્યો છે, એમ સમજીને જે એને ઝીલશે તે જ ટકી શકશે, બીજા નહિ.

જૂના શાળના કેટલાક બુદ્ધ એટલે કે હાલના આચાર્યો યથા ગયા છે—સ્વ કમળાશંકરભાષ, સ્વ. નવલભાષ વગેરે, પણ આજે એ જ આચાર્યોની સાથે શિક્ષક તરીકેનામ કરવાનું આપણે પસંદ નહિ કરીએ. સ્વ. ગણપતગમભાઈ હમેશાં શાળાઓના નિરીક્ષકનું કામ પગે ચાલીને કરવા જતા. ગતે આગળ પદાવળો દીવો લઇને ચાલે અને પોતે ચાલતાચાલતાં જાણ વાંચતા જાય આજે આપણે આ પસંદ નહિ કરીએ શિક્ષકાવાદમાં કેટલાક જૂના વહીવટદારો મોટે એમ કહેવાય છે, કે તેમને રસ્તામાં કંઈ લખવાનું સુજે એટલે તરત જ તેનો કારકુન ચાર પત્રે બીજો ગદીને ટેબલ બની જતો. આજે કોઈ કારકુનો આમ ટેબલ બનવા તૈયાર નહિ થાય જે લોકો જૂના યુગના છે તે નવા યુગને ન પાગખી સો તે તેણે ઇચ્છા કે અનિચ્છાથી પણ દબાઈ જ જતાનું છે એટલે આપણે ચેતીશું તો સુખી થઈ નવા યુગની સહવસ્તુને જોળખવી, અસહ વસ્તુઓથી ડરતું નહિ.

(અનુદાન દામિના પ્રકાશન છે)

ધિક્કાર અને દા મા

જેવી રીતે વગદ ચાલે એટલે માડાનું ઘેડું પાછળ ચાલે જ છે, તેમ માણસ બેઠો બેઠો મનમાં વિચાર કરે, એ એના વિચાર માત્ર, કામનું બીજ નાવે જ છે. પોત ને ધરેલા અપમાનના જે વાર વાર વિચાર કરે છે, તેને એ વિચાર-અનુભવને અંતે માલૂમ પડશે કે થયેલું અપમાન તો રહ્યું જ છે, પણ વધારામાં, જેના મૂળમાં હિંમેડીને દેડી દેતાં આકાશ પાતાળ એક થઈ ગયે એવું ધિક્કારનું એક બીલું લાડ પણ એનામાં પેડું છે તથાગતે તેટલા માટે કહ્યું છે કે 'વૈથી કદી પણ વેર ન શમે'

બનાગસના ગામને એક વખત લોભ થયો. પોતાની પડખેનું કોશ્વર દેશનું ગજ પોતાને મળે તો પોતે ચક્રવર્તિ થાય એણે ગમે તેમ કરીને કોશ્વરનું રાજ હાથ કર્યું. રાજ માયો ગયો. સગભાં રાણી જ ગદમ્બા ભાગી ગઇ. ત્યાં એને એક પુત્ર થયો, તેનું નામ દીર્ઘાંશુ.

(અનુસંધાન સામેના પૃષ્ઠનું)

ન્યારેન્યારે યુગપણ્ટો ચાય છે, ત્યારે જૂનામાં પછી કેટલાક એવા માણસો હોવાના કે જે નવા યુગને સ્વીકારશે, કારણકે સદૃશ્યદિધી જેમણે પોતાનું જીવન ચલાવ્યું હશે તેના અંતરમાં જ અનુકૂળ ફેરફારો થઈ જાય છે એમ આપણા જીવનમાં જો અમુક જાતની સલાહ દર્શો તો જલદી સમજી શકીશું, જો પણે સ્વીકારવું પડે છે એમ માનીશું તો તે બરાબર નહિ થાય. ચિકિત્સા મને ઘણી વાર પૂછે છે, કે આમદક્ષિણામૂર્તિના અધ્યાયન મંદિરમાં જો ટ્રેનિંગ દેવામાં આવે તો વચસનો અભ્યાસ કર્યા વિના સીધા દાખલ થયા છે, તેનો પ્રેક્ટિસ રૂંડે આવા સ્વતંત્ર રીતે આવેલા વિદ્યાર્થીઓએ આને પ્રેક્ટિસિયેટ એવું નામ આપ્યું હતું. હું તેમના પ્રેક્ટિસિયેટ વિચાર નથી કરતો, પણ એ વર્ગ એક-લક્ષ્યની માફક આજમા કાપી દે તેવા દર્શો દ્રોણાચાર્યની કૃપા થશે તો તેને જ તે પોતાના પદ્ધતિથી તરીકે સ્વીકારશે દરેક સમાજમાં આવા એકલચ્છે હોવાના જ એટલે જો કોઈને કોઈ-તોથી કંઈક હોય તો આવા 'પ્રેક્ટિસિયેટ'થી, ફરમોનાથી નહિ હું તો સરકારને પણ કહું છું કે આપણી અદર આ પ્રેક્ટિસિયેટ વર્ગ પડ્યો છે તેનાથી જ ખીતુ વિદ્યાર્થીઓને પણ કહું છું કે તમારા વર્ગમાં પણ જે નવા યુગને આગમવાનાર-અમે તે થોડા હોય છે-તેનો જ ભય છે માટે તેનો તિરસ્કાર ન કરશો જો કરશો તો તેનાથી તમને જ નુકસાન થવાનું છે જેનું જીવન આપણા યુગને પ્રેમથી ગીલી લે છે, તે જ જૂના યુગને માટે ભયરૂપ છે. સહુ વિદ્યાર્થીઓ નવા યુગને આગમવાનાર, પ્રેક્ટિસિયેટના સ્વરૂપને આગમવાનાર નથી, પણ આગમવાનાર છે. વહેણ વહી રહ્યા છે, તેને પિછાનને આને એટલો રેખણે જ દેખાય છે પણ સા જ નવા યુગને ઉગમ છે જૂનો યુગ આગમવા આવી ગયો છે અલગત, સૂર્ય આકાશમાં આગમી ગયા પછી પણ થોડી મિનિટો તેનો પ્રકાશ અહીં દેખાય છે, તેમ જૂનો યુગ દલ્લુ ચાલે છે, તેમ દેખાય છે એટલું જ

છેતલી એક વાત નવો યુગ એને ઝીલવા માટે આપણી પાસે પારદર્શક અત કરણ માગે છે બીજો શાંતિપર્વમાં કહ્યું છે, કે મારી વસ્તુ તરફ આપણને પ્રેમ થવો જોઈએ ને ખરાબ તરફ ધતરાણ એ જાતની શ્રદ્ધા જો આપણે ટ્રેનિંગ કોલેજમાં ન મેળવીએ, તો કમનસીબી મળ્યાય હું મધ્યુ છુ, કે આ જાતની શ્રદ્ધાની હવામાં ચિહ્નકો પેદા થાય પણ એ શ્રદ્ધા એ દિલની વાત છે, તે જગતમાં વેચાતી મળતી નથી, માટે જેટલી શ્રદ્ધા દિલમાં આવે તેટલી જ સાચી -

("हाडियु"भाषा)

—नानासाध

આ વાતને વળો વીની ગયા બનવળનો રાજ અલદત તો આ વાત બૂલી પણ ગયો કાચનતુ કોઈ ભુલ રાજા હતુ એ વાતનું પણ મોઢાને રમગ્યુ નહિ પણ આ કાચવગળનો પુત્ર દીર્ઘયુ તો ધીમે ધીમે મોટો થયો તે પોતાની આજીવિકા માટે કુટો કરતો રાજા અલદતને ત્યાં આવી અડ્યો અશ્વવિદ્યામાં કુશળ હોવાથી રાજા અલદતે તેને પોતાને ત્યાં રાખી લીધો દીર્ઘયુએ પણ એવી વિશ્વાસપાત્ર નોકરી બજાવી કે ધીમે ધીમે એ નામ અલદતનો સારથિ થઈ પડ્યો. આગળના કુટો તે જમાનામાં સારથિનું રથા યુદ્ધ હતુ તે માત્ર રથ દાકનારો ન હતા, એ ગાળના મિત્ર જેવો ગણાતો સુખમાં તે દુખમાં ગમ અને સારથિ બંને સાથે ગહેવાને બળે નિર્મામલા હતા.

એક દિવસ રાજા અલદત શિકારે ગયો ત્યાં શિકાર પાછળ પકના ફેરૂં દૂર નીકળી ગયો ને માળુસો પાછળ ગઈ ગયા. તાપ પણ ખરો હતો બૂખ લાગી તરમ લાગી, એવે એક ઝાડની ધાટી હાથ નીચે ગળતો ગય આગ્યો ત્યાં થેકુ પાણી મળ્યુ રાજાને શાન્તિ વળી, એટલે પોને દીર્ઘયુના ખોળામાં માથુ ઝૂકીને સૂઈ ગયો.

ચારે બાજુ જ ગઈ હતુ કોઈ કહેતાં કોઈ માણસ ક્યાંય દેખાતુ ન હતુ તે વખતે દીર્ઘયુના મનમાં પોતાનો ભૂતકાળ, પોતાના પિતાની અવદશા, જ ગલમાં રખડતી માના કપરા વિચારો, એ બધુ એક પછી એક યાદ આવવા લાગ્યુ જેમ જેમ એ યાદ આવતું ગયુ, તેમ તેમ દીર્ઘયુનું મન આટુ યતુ ગયુ, અને આ બધું ગમ કલ્પનાને લીધે થયુ એવો વિચારવર્તો વિચાર મનમાં ઉગી નીકળ્યો આવો ભાગ જોઈને એને મન થઈ આવ્યુ કે જો ગળનું અહીં નિકળત કાઠી નાખ્યુ હોય તો દુરમનનો દુરમન ભય ને આપતું વેગ વાળ્યું કહેવાય પિતાને સદ્ગતિ મળે પણ એના પિતાએ એને મળ્યુ પામતાં પહેલાં જે મોનેરી વચનો સલાખાવ્યાં હતા તે વેળુ એને યાદ આવ્યાં.

એના પિતાએ કહ્યું હતુ 'દીર્ઘયુ ! વેર લાજનાર કરતાં ક્ષમા આપનાર વધારે ઉત્તમ છે અને એમાં પણ જોનામાં વેર લેવાની શક્તિ હોય છતાં જો ક્ષમા આપે છે તે માળખ નરોત્તમ છે' પિતાના આ શબ્દો યાદ આવવાથી એનું મન વેગ લેવાના વિચારમાંથી પાછુ ફરી ગયુ એણે હવાગ મ્યાન કરી દીધી.

આ માળુ મનેામન સદાઈ હોય તેમ, ગમ અલદતને સ્વપ્ન આવ્યુ. સ્વપ્નમાં જાણે પોતે દીર્ઘયુના કબજામાં બધનમાં પડ્યો છે દીર્ઘયુ તેના ઉપર તલવાગનો ધા કરવા ભય છે રાજા ગબગટમાં બૂમ પાડી જાગી જાય છે.

પણ રાજા અલદતના સ્વપ્નની આ વાત દીર્ઘયુને ખીજી રીતે સમજાણી એનું મન પાપી થયુ હતું એટલે તેને લાગ્યું કે ગમ વાત નણી ગયો છે ને ટોચ કરે છે રાજધાનીના પાછા ક્યાં પછી એને લટકારી દેવાનો છે એટલે અને થયુ કે દુ પ્રગટ થઈને ગળને નહિ હણુ તો ગમ મને જીવનો નહિ ગેવા દે એણે તલવાર ખેંચીને કહ્યું 'હે દીર્ઘયુ ! તુ કાચવગળનો પુત્ર છું. વેની ખડી આવી પહોંચી છે, માટે આજે આપણે દ્વિતમ પતાવી લઈએ.'

પણ રાજાને દીર્ઘયુ સાથે દિસાળ પનાવગની વાત જ ન હતી દીર્ઘયુની અત્યાગ સુધીની રુચ્ચાઈ અસર કરી ગઈ તેણે દીર્ઘયુને કહ્યું 'આપણે તલવાગથી નહિ, પણ એકબીજાને લેગીને દિસાળ પનાવીએ ને તને મોઢી કાઢ્યો છે એમ તને લાગ્યુ છે, પણ ભાઈ, એવું નથી આપણે એકબીજાને લેગીગતે માટે જીવન આપીએ એટલા માટે દુ તને આ કહું છું.'

અને બંને મિત્રો ઘણે 'ક્ષમા વીગરથ બૂખજુમ'નો પાઠ જીવનમાંથી જ શીખ્યા *

* લેખકની પુરતકા * બોધકથાઓ 'માંથી

ગો રક્ષા

ગોરક્ષા એ મનુષ્યના આખા વિકાસક્રમમાં મને સૌથી અનોખું વસ્તુરૂપે લાગતી છે.

ગાયનો અર્થ હું માણસની નીચેની આખી મૂળી દુનિયા એવો કરું છું. ગાયને બહાને એ તત્ત્વ - હાથ માણસને આખી ચેતનચુષ્ટિ નેડે પોતાપણનો અનુભવ કરાવવાનો એમાં પ્રયત્ન છે. આવો દેવલાવ ગાયને જ કેમ આપવામાં આવ્યો હશે એ પણ મને તો સ્પષ્ટ છે. ગાય જ હિંદુસ્તાનમાં માણસનો સૌથી સાચો સાથી - સૌથી મોટો આધાર - હતી એ જ એક હિંદુસ્તાન ની કામઘેનું હતી એ માત્ર દૂધ જ આપનારી નહોતી આખી ખેતીનો તે આધારરત બહતો.

ગાય એ દયાધર્મની મૂર્તિમત કવિતા છે આ ગરીબ અસરકારક પ્રાણીમાં આપણે કેવળ દયા જ ઊભાગતી ભેદએ છીએ વાળો કરોડો હિંદીઓને ઉછેરનારી એ માતા છે એ ગાયની રક્ષા તે ઈશ્વરની આખી મૂક સૃષ્ટિની રક્ષા છે જે અદ્વાત કૃષિએ કે દ્રષ્ટાએ આ ગોપૂત્ર ચાની તેણે ગાયથી ચર્યાચાર કરેલી એથી નિનાળુ ખીન્ન કશું એનું ધ્યેય હોય જ ન શકે આ પશુ-સૃષ્ટિની અરજ મૂંગી છે તેથી વળી વધારે અસરકારક છે. ગોરક્ષા એ હિંદુ ધર્મે દુનિયાને આપેલી અક્ષિય છે અને હિંદુ ધર્મ પણ જ્યાં મુઘી ગાયની રક્ષા કરનારા હિંદુઓ છે ત્યાં મુઘી જ ગહેશે

—ગાંધીજી

કામ અને રોજ

મજૂરોમાં ચળવળ કરનારા કેટલાક લોકોનું એક સૂત્ર છે—ઓછામાં ઓછું કામ અને વધારેમાં વધારે રોજ રોજના કામના કનાક અને તેટલા ઓછા કરવા ભેદએ, અને રોજના દર વધતા ગહેવા ભેદએ

અને આજે તો દુનિયાભરમાં એવું યથા બેઠું છે કે, કરાવેલા કામના કલાકોમાં પણ પૂરું કામ અપાતું નથી.

આ પરથી એક અંગ્રેજ મજૂરવાદીએ હમણા એક દુયોગ બન્યો છે

એક મજૂરે મજૂર ગત્યસ્થાને કહ્યું, “ભુલ્યો, ‘ઓછું કામ અને વધારે પગાર’ એ સૂત્ર તમે શીખવ્યું છે. અને એ બરોબર છે તમારો પહેલો ભાગ ‘ઓછું કામ કરવું’ એ છે એ અમારા હાથની વાત રહી, અને તે તો અમે અમલમાં આણી દીધી છે કામ કરવાના કલાકોમાં પણ અમે પૂરું કામ કરતા નથી હવે તમારે તમારા સૂત્રનો બીજો ભાગ પૂરા કરવાનો રહે છે અને તે એ કે—અમારી મજૂરી આપો.”

પેલા મજૂર નેતાએ આનો જો જવાબ આપ્યો, એ તો ખબર નથી, પણ આ પ્રકારના મજૂરોને પ્રસપતી પેલી વાત કહેવી ભેદએ

જે ભાઈ, સોનાના ઈર્ડા મૂકતી મરઘીને મારી નાખશો તો ઈર્ડા મળે છે તેવ જરો કામ કરો હો, ઉત્પન્ન થાય છે ને તેમાંથી મજૂરી અપાય છે પણ જે કામને જ મારી નાખશો તો મજૂરી ક્યાંથી મળશે ? ઈર્ડા ખાવા હોય તો મરઘીને મરગ નહિ, તેને પાળવી ભેદએ. તેવું જ આ કામ અને તેના મગતરનું છે*

—મગનભાઈ દેસાઈ

* તા ૧-૭-૪૯ ના “લોકજીવન” માંથી

લોલ જિભારી

માણસનાત એક કુટુંબ છે એમ માનીએ તો એક એવો કે દરજ્જાની કલ્પના નહિ આવે એકની કલ્પના સાથે પૈસાનો ગંભીર છે એ સિવાય એમાં કંઈક કંઈક નથી. પૈસાથી બધું મળે છે એ ભ્રાંતિ કેલાઈ ગઈ છે અને એ કાઠવી મુશ્કેલ છે જેની પામે પૈસા છે એની પાસે બધું છે, એમ મનાય છે સૌ મનગે છે કે ધનિક લોકોના ઘરની સ્થિતિ સારી નથી હોતી જતાં પોતાની દીકરી પૈસાવાળાને પરણે એમ તે ઇચ્છે છે તેનું કારણ એ કે ત્યાં તેને મોકરવાકર મળે એવી આશા હોય છે આ ભ્રાંતિની પાછળ મૂળ ભ્રાંતિ એ છે કે જેટલા પ્રકારે શરીરને ઓછું કંઈ પડે એ મોટું બાળ્ય ગણાય છે આ બેલી સમજ છે પણ એક વાગ ભ્રાંતિ પેમી જાય તે જલદી નીકળતી નથી ધન માણસના મુખને માટે છે પણ એથી ધનવાન લોક મુખી થાય છે કે નહિ એ કાંઈ જોતું નથી મને એ દુખી લાગે છે પણ એ પોને પણ કંઈક નહિ કરે શું શરીરની દૃષ્ટિએ ધનવાન મુખી છે ? તો પછી તેમને ઘેર આટઆટલા વેદ દાકતરોની થી જરૂર ? તેઓ તદ્દુસ્ત હોય તો આશુ ડાન્ડિલિંગ વગેરે સ્થળોએ દવાકેર સારુ થા માટે જાય ? અને જુદી મળી હોય તો એમના દીકરા પહેરે ન બરે આવે છે કે ? કેટલા ધનિકના દીકરા લાગી સોંપુ થાય છે ? આમ સગીર અને જુદીથી એ જિભાર છે સુખ એને શોધવું પડે છે આ રીતે જોઈએ તો જેમ જિભાર માણસ પૈસા વધારે ઇચ્છે એમ એક વધારે માગનારનું કહેવાય મારા મનમાં પહેલેથી એ વસ્તુ છે કે જિભાર માણસને જ આવું મન થાય છે, ધરમાં જિભાર માણસ પાછળ જ સૌથી વધારે ખર્ચ થાય છે ખાનદેશમાં પહેલવહેલી ગાડી આવે ત્યારે લોકો સેકન્ડ ક્લાસના ડબ્બાને જિભારોના ડબ્બા કહેતા તેમાં ગાડી વગેરે હોય તેનો જિભારોને ખપ પડે એમ વધારે પૈસા કોણ માગે ? જેની પાસે શારીરિક તદ્દુસ્તી ન હોય તે પણ માન્યતા એવી થઈ ગઈ છે, કે આપણે પણ ધનવાન હોઈએ તો દીક જીવન વિધેની આપણી સમજ જ બોલી છે, એ આ વસ્તુ આપણા મનમાં આવવાનું કારણ છે

(" પ્રવાકર " માંથી)

સુવાસ કેલાવીએ

એક શીશી છે. એમાં અતર છે, એ અતર આપણે કાઠી લઈએ છીએ પછી શીશીને મુઠીએ છીએ તો પણ આપણને અતરની સુવાસ આવે છે ન્યાં ન્યાં અતર જાય છે, ત્યાં ત્યાં એની ગે હાજરીમાં પણ એ એની સુવાસ ફેલાવે છે

આપણે અતરનો બોધપાઠ મદજુ કરવા જેવો છે આપણે પણ એની જેમ ન્યા ન્યા જઈએ-અરે આપણી ગેહાજરીમાં પણ-આપણી શુભ કાષેરિપી સુવાસ ફેલાવીએ અને આપણા મહામુલા જીવનને જીવી મળીએ

(" પ્રોટ સિદ્ધાન્ત " માંથી)

—બખાલાઈ એમાલાઈ પરલ

સાહિત્યપરથી સા. ઉદ્ધ. મ. ૧૧૫ નંબર ૧૨૮૫ ના હેતુએ શ્રી ૧૯૭૭ માં આગાધિત મહાશયરથી સ. ૧૨ નું આગાધિત

	૧૨૫	પરો ખાતે	
	૧૨૬	પુસ્તકો ખાતે	
	૧૨૭	શિક્ષણ પુસ્તકો લખવાનું લાવાજમ	
	૧૨૮	મહાન દુરસ્તી	
	૧૨૯	પુસ્તક બંધાવવાની	
	૧૩૦	નોંધર ખર્ચ	
	૧૩૧	મહાન લોકો	
	૧૩૨	જમીન મહેસુલ	
	૧૩૩	પરિવહન ખર્ચ	
	૧૩૪	શાળાનિધિમાં મૂકવા તે	
	૧૩૫	પુસ્તકો ખર્ચ	
	૧૩૬	ધૈર્ય ખર્ચ	
	૧૩૭	કુલ ખર્ચ	
	૧૩૮	વર્ષ આખરે રહેલી શિક્ષક લાયકાતની	
	૧૩૯	વર્ષ આખરે પુસ્તકો લખવા સ. સ. મં. વિ. માટે લેવાયેલી નીકળતી અ લાજ પત્રકની રકમ	
	૧૪૦	શાળાનિધિની કુલ રકમ	
	૧૪૧	મહાન કપી સાલમાં બંધાવ્યું છે અને તેની કિંમત	
	૧૪૨	લાકડી સામાનની કિંમત	
	૧૪૩	પુસ્તકોની કિંમત	
	૧૪૪	ધૈર્ય સામાનની કિંમત	
	૧૪૫	પુસ્તકો આપવા લેવાનો વખત	
	૧૪૬	ચેપર, માસિકો વાંચવાનો વખત	
	૧૪૭	મંત્રી કે મથપાલ જે સાળાના શિક્ષક ન હોય તો તે કોણ છે અને કયા નંબર, તારીખ આધારે મળુરી મેળવી છે	
૧૪૮			

૧૦

લોભ બિમારી

માનસજાત એક કુદૃષ્ય છે એમ માનીએ તો ગ્રેડ એન્ડે કે દરજ્જાની રૂપના નહિ આવે ગ્રેડની રૂપના સાથે પૈસાનો મંબધ છે. એ સિવાય એમા કાંઈ કંઈક નથી પૈસાથી બધું મળે છે એ ભ્રાંતિ ફેલાઈ ગઈ છે અને એ કાઢવી મુશ્કેલ છે જેની પામે પૈસા છે એની પાસે બધું છે, એમ મનાય છે સૌ મનએ છે કે ધનિક લોકોના ઘરની સ્થિતિ સારી નથી હોતી છતાં પોતાનો દીકરી પૈસાવાળાને પરણે એમ તે ઈચ્છે છે તેનું કારણ એ કે ત્યાં તેને નોકરચાકર મળે એવી આશા હોય છે આ ભ્રાંતિની પાછળ મૂળ ભ્રાંતિ એ છે કે જોટલા પ્રકારે શરીરને ઓછું કષ્ટ પડે એ મોટું કાર્ય ગણાય છે આ બલદી સમજ, છે પણ એક વાગ ભ્રાંતિ પેસી જાય તે... જલદી નીકળતી નથી ધન માણસના મુખને માટે છે પણ એથી ધનવાન લોક સુખી થાય છે કે નહિ એ કાંઈ જોતું નથી મને એ દુખી લાગે છે પણ એ પોને પણ કબૂલ નહિ કરે શુ શરીરની દૃષ્ટિએ ધનવાન સુખી છે ? તે પછી તેમને ઘેર આટઆટલા વેદ દાકતરોની શી જરૂર ? તેઓ ત દુરસ્ત હોય તો આશુ મર્નિસિંગ વગેરે સ્થળોએ દવાફેર સારુ થા માટે જાય ? અને સુંદિ મળી હોય તો એમના દીકરા પહેલે ન જરૂર આવે છે કે ? કેટલા ધનિકના દીકરા લાગી સાંધુ થાય છે ? આમ શરીર અને સુદિથી એ બિમાર છે મુખ એને શોધવું પડે છે આ રીતે જોઈએ તો જેમ બિમાર માણસ પૈસા વવારે ઇચ્છે એમ ગ્રેડ વધારે માગનારનું કહેવાય મારા મનમાં પહેલેથી એ વસ્તુ છે કે બીમાર માણસને જ આવું મન થાય છે. ધરમાં બિમાર માણસ પાછળ જ સૌથી વધારે ખર્ચ થાય છે. આનંદશમાં પહેલવહેલી ગાડી આવે ત્યારે લોકો મેકન્ટ કલાસના ડબ્બાને બિમારોના ડબ્બા કહેતા તેમાં ગાડી વગેરે હોય તેના બિમારોને ખપ પડે એમ વધારે પૈસા કાણ માગે ? જેની પાસે શારીરિક ત દુરસ્તી ન હોય તે. પણ માન્યતા એવી ચર્ચ ગઈ છે કે આપણે પણ ધનવાન હોઈએ તો હીક જીવન વિષેની આપણી સમજ જ ખોટી છે, એ આ વસ્તુ આપણા મનમાં આવવાનું કારણ છે

(' પ્રભાકર ' માથી)

સુવાસ ફેલાવી એ.

એક શીશી છે એમાં અત્તર છે એ અત્તર આપણે કાઢી લઈએ છીએ પછી શીશીને સૂધીએ છીએ તો પણ આપણને અત્તરની સુવાસ આવે છે ન્યાં ન્યાં અત્તર જાય છે, ત્યાં ત્યાં એની ગે હાજરીમાં પણ એ એની સુવાસ ફેલાવે છે

આપણે અત્તરનો બોધપાઠ પ્રદણ કરવા જોવો છે આપણે પણ એની જેમ ન્યાં ન્યાં જઈએ-અરે આપણી ગેહાજરીમાં પણ-આપણાં મુલ કાર્યોથી સુવાસ ફેલાવીએ અને આપણા મહામૂલા જીવનને છવી ગણીએ

(" પ્રોફેશિયલ " માથી)

—બખાલાઈ સોમાલાઈ પટલ

૪૧	પત્રો ખાતે	૪૩	કેષ ખર્ચ
૪૨	પુસ્તકો ખાતે	૪૪	વર્ષ આખરે રહેલી શિક્ષક દાખપરની
૪૩	શિક્ષક પુસ્તકાલયનું લેવાજમ	૪૫	વર્ષ આખરે પુસ્તકાલય સં મ મં વિ. પાસે બહેણી નીકળતી બ દાખપત્રકની રકમ
૪૪	મહાન દુરરતી	૪૬	કાલમનિધિની કેલ રકમ
૪૫	પુસ્તક બાંધામણી	૪૭	મહાન કથી સાક્ષર્તા નંબાન્યુ છે અને તેની કિંમત
૪૬	નોંધર ખર્ચ	૪૮	લાકડી સામાનની કિંમત
૪૭	મહાન જાકુ	૪૯	પુસ્તકોની કિંમત
૪૮	જમીન મહેમુલ	૫૦	છત્તિર સામાનની કિંમત
૪૯	પરિપદ ખર્ચ	૫૧	પુસ્તકો આપવા બેચનો વખત
૫૦	કાલમનિધિમાં મુકવા તે	૫૨	ચેપર, આસિકો વાંચકોનો વખત
૫૧	પુસ્તકો ખર્ચ	૫૩	મંત્રી કે મંથપાલ ને કાળના શિક્ષક ન હોય તો તે કાળ ને અને કયા નંબર, તારીખ મંજુરી મેળવી છે
૫૨	છત્તિર ખર્ચ	૫૪	

રવાના નો. ૨૧. સં પુસ્તકાલય ખાતાના મહત્વનીય વ્યવસ્થાપક સાહેબ તરફ તા.

મંત્રી, સા. પુસ્તકાલય,
તા.

સાર્વજનિક પુસ્તકાલયનું સન ૧૯૪૯-૫૦નું

અંદાજપત્ર

મ હ ર વ ની સૂચનાઓ

- ૧ મકાનવાળાં અગર સ્વતંત્ર મકાનમાં જોઈવાયેલાં પુસ્તકાલયોને સરકાર, પચાસત મદદ જોઈતી હોય તો લોકપ્રકારક મંડળમાં નોંધાવાના દાખલાની નકલ જોડવી
- ૨ અંદાજપત્રો માંગણી પ્રમાણે પૂરેપૂરા મજૂર થઈ શકે તે માટે અંદાજપત્રની બંને ચોપડીઓ ભરીને મોકામાં મોકી ઓગસ્ટની આખર સુધીમાં પુસ્તકાલય ખાતા તરફ મજૂર થવા મોકલી આપવી
- ૩ સરકાર તથા પચાસત મદદ મેળવવા માટે લોકમદદના ખાતામાં જોડેલી રકમ મૂકી હોય તેટલી ઓછામાં ઓછી રકમ કાયમનિધિના ખાતામાં મૂકવાની છે તે રકમ મૂકીને જ અંદાજપત્ર મોકલવાનું છે.
- ૪ અંદાજપત્રમાં મજૂર થયેલી રકમનાં પત્રો, માસિકો, પુસ્તકો, લાકડી સામાન તથા કામ વગેરે વેળાસર મળે તે માટે પેટાની યાદીઓમાં માંગણીઓ મોકલવા ચૂકવું નહિ
- ૫ ખામ કારણ સિવાય વર્તમાનપત્રો-માસિકો અને પુસ્તકોની મજૂર થયેલી યાદીઓમાં ફેરફાર થઈ શકશે નહિ. (કરના પુસ્તકાલયો કયાં પત્ર, માસિકની કેટલી પ્રતો લેવી છે તે પણ સ્પષ્ટ જણાવવું અને જરૂર પડે સાથે વધાગના કાગળ જોડી મોકલવું)
- ૬ જેમના તરફથી અંદાજપત્રની સાથે પુસ્તકો માટે ખર્ચવાની રકમથી બેવડા કિંમતનાં પુસ્તકોની યાદી નહિ આવે તેમને છેવટે પુસ્તકાલય ખાતાની પસંદગીનાં પુસ્તકો મોકલી આપવાનો તજવીજ થશે (કરના પુસ્તકાલયોએ પણ આ યાદીઓ પ્રથમ મોકલવાની છે)
- ૭ નવીન અંદાજપત્ર મજૂર કરતી વખતે, પાછલી સાલના અંદાજપત્રના મજૂર થયેલા અંકડા જાણવાનાં જરૂર હોવાથી તે અંકડા પણ અંદાજપત્રમાં જણાવવા
- ૮ ખાતા તરફથી અંદાજપત્ર મજૂર થઈને આવે અને ત્યાર પછી અંદાજપત્રના ખાતા ૧૪ થી ૧૯ સુધીની રકમ જે તે પુસ્તકાલયે, પોતે ખર્ચવાની હોવાથી તેટલી રકમ પુ સ સ મંડળ તરફ મોકલવાની (લોકમદદ તથા કાયમનિધિની) રકમમાંથી કાપી બાકીની રકમ મોકલી આપવી જૂનાં કરના પુસ્તકાલયોને આ કલમ લાગુ નથી, કારણ ધણોખરો ખર્ચ તેમને પોતાને જ કરવાનો હોય છે

રવાના મે. રા. સે પુસ્તકાલય ખાતાના મદદનીશ વ્યવસ્થાપક સાહેબ તરફ તા.

મંત્રી, સા પુસ્તકાલય,

ગામ તા.

	૩૧	પત્રો ખાતે	ખર્ચ
	૩૨	પુસ્તકો ખાતે	
	૩૩	શિલ્પ પુસ્તકાલયનું કાવાજમ	
	૩૪	મકાન દુરસ્તી	
	૩૫	પુસ્તક બધામણી	
	૩૬	નોંધર ખર્ચ	
	૩૭	મકાન ભાડું	
	૩૮	જમીન મહેસુલ	
	૩૯	પરિષદ ખર્ચ	
	૪૦	કાયમનિધિમાં મુકવા તે	
	૪૧	પુસ્તકો ખર્ચ	કેશ
	૪૨	દત્તિર ખર્ચ	
	૪૩	કુલ ખર્ચ	
	૪૪	વર્ષ આખરે રહેલી શિલ્પ દાયપરની	
	૪૫	વર્ષ આખરે પુસ્તકાલય સં મ મં વિ. પાસે લહેણી નીકળતી અંદાજપત્રકની રકમ	
	૪૬	કાયમનિધિની કુલ રકમ	
	૪૭	મકાન કચી સાલગ્રા નંબાનું છે અને તેની કિંમત	
	૪૮	લાકડી સામાનની કિંમત	
	૪૯	પુસ્તકોની કિંમત	
	૫૦	દત્તિર સામાનની કિંમત	
	૫૧	પુસ્તકો આપવા ભેવાતો વખત	સે
	૫૨	વેપર, માસિકો જાચવાતો વખત	
	૫૩	મંત્રી કે મંત્રીપાત્ર નો શાળાના શિક્ષક ન હોય તો તે કોણ છે અને કયા નંબર, તારીખ આધારે ચંબુરી મેળવી છે	
	૫૪		સે

સાર્વજનિક પુસ્તકાલયેનું સન ૧૯૪૯-૫૦નું

અંદાજપત્ર

મ હ ર વ ની સૂચનાઓ

- ૧ મહાનવાર્ણા અગર સ્વતંત્ર મહાનર્માં ગ્રાહકાપચી પુસ્તકાલયોને મરકાર, ૫ આયત મદ્દ જોઈતી હોય તેા લોશપકારક મડળમાં નોંધાવાના દાખલાની નકલ જોડી
- ૨ અંદાજપત્રો મારણી પ્રમાણે પૂરેપૂરાં મંજૂર થઈ સકે તે માટે અંદાજપત્રની જને ચોપડીઓ ભરીને મોડાનાં મોડી ઓગસ્ટની આખર સુધીમાં પુસ્તકાલય ખાતા તરફ મંજૂર થતા મોરલી આપવી
- ૩ સરકાર તથા ૫ આયત મદ્દ મેળવતા માટે લોકમદ્દના ખાતામાં જેટલી રકમ મૂકી હોય તેટલી ઓછામાં ઓછી રકમ કાયમનિધિના ખાતા ખાતામાં મૂકવાની છે તે રકમ મૂકીને જ અંદાજપત્ર મોકલવાનું છે.
- ૪ અંદાજપત્રમાં મંજૂર થયેલી રકમનાં પત્રો, માસિકો, પુસ્તકો, લાકડી સામાન તથા કામ વગેરે વેળાસર મગે તે માટે પેટાની યાદીઓમાં માગણીઓ મોકલવા ચૂકવું નહિ
- ૫ આમ કારણ સિવાય વર્તમાનપત્રો-માસિકો અને પુસ્તકોની મંજૂર થયેલી યાદીઓમાં ફેરફાર થઈ શકશે નહિ (કર્યા પુસ્તકાલયો કયાં પત્ર, માસિકની કેટલી પ્રતો લેવી છે તે પણ સ્પષ્ટ જણાવવું અને જરૂર પડે સાથે વધારાના કાગળ જોડી મોકલવું)
- ૬ જેમના તરફથી અંદાજપત્રની સાથે પુસ્તકો માટે ખર્ચવાની રકમથી, જેવી કિંમતનાં પુસ્તકોની યાદી નહિ આવે તેમને છેવટે પુસ્તકાલય ખાતાની પસંદગીનાં પુસ્તકો મોકલવી આપવાનો તજવીજ થશે (કર્યા પુસ્તકાલયોએ પણ આ યાદીઓ પ્રથમ મોકલવાની છે)
- ૭ નવીન અંદાજપત્ર મંજૂર કરતી વખતે, પાછલી માલના અંદાજપત્રના મંજૂર થયેલા આકડા જાણનાનાં જરૂર હોવાથી તે આકડા પણ અંદાજપત્રમાં જણાવવા
- ૮ ખાતા તરફથી અંદાજપત્ર મંજૂર થઈને આવે અને ત્યાર પછી અંદાજપત્રનાં ખાતા ૧૪ થી ૧૬ સુધીની રકમ જે તે પુસ્તકાલયે, પેટે ખર્ચવાની હોવાથી તેટલી રકમ પુ. સ સ મડળ તરફ મોકલવાની (લોકમદ્દ તથા કાયમનિધિની) રકમમાંથી કાપી ખાકીની રકમ મોકલી આપવી જૂનાં કર્યા પુસ્તકાલયોને આ કલમ લાગુ નથી, કારણ ઘણાખરા ખર્ચ તેમને પોતાને જ કરવાનો હોય છે

પસંદગી પાત્ર પુસ્તકોની યાદી

પુસ્તકાલયોમાં વસાવવા માટે, ગુજરાતી સાહિત્યમાં પ્રસિદ્ધ થયેલા પુસ્તકોમાંથી હાલ મળી શકતા શિષ્ટ સાહિત્યના પુસ્તકોની યાદી રજુ કરી છે. પુસ્તક પસંદગી માટે આ યાદી ઠીક મહદ્દપ થઈ પડશે.

પુસ્તકનું નામ, કર્તા વા પ્રાંગ કિંમત
ધર્મનીતિ તત્ત્વજ્ઞાન

તુલસી ગમાયણનાં મહાવાક્યો સસ્તુ સા	૦-૮-૦
ક્રમીની સાખીઓ	૦-૪-૦
શ્રીમદ્ભાગવત નવઅંગને પ્ર મ	૩-૮-૦
તુલસીદાસની સાખીઓ	૦-૩-૦
ધર્મોત્તુ મિલન	૨૫૦-૦-૦
દિશર રામાયણ	૧-૮-૦
હિતરપાઠનાં વ્યાખ્યાનો શ્રી અમલિદ	૦-૧૦-૦
વિચારસાગર	૧-૮-૦
સદ્ગુણો	૦-૪-૦
આરવિન્દના પત્રો	૦-૧૦-૦
માતાશ્રી વાણી	૩-૮-૦
નિત્યપ્રાર્થના	પાગલ પગમાન ૨-૦-૦
ધર્મીકાવ્ય	૦૪૫૫ ૦૧૨૨ ૨-૦-૦
ગીતાદર્શન	ગદ્યાકથા ૩-૦-૦
નેત્રમણિશાધને	૬૧ ૬૧ ૦-૧૪-૦
મહાધમા અલક	૨૩ અમલુત ૦-૫-૦
ગીતાપોથી	સસ્તુ સા ૦-૬-૦
ગીતાસાર	૦-૪-૦
ધર્મમંથન	ગીતી ૧-૮-૦
વ્યાપક ધર્મભાવના	૦-૨-૦-૦
ભાતકકથાઓ	ચદ્ર ૬૩ ભદ્ર ૦-૧૦-૦
મીતાદરણ	૦-૧૨-૦
મીનાકલ્પ	સાને ગુરુ ૧-૪-૦
ગીતા ગીતમ જરી	જુમતરામ દવે ૧-૦-૦
ઉપનિષદો	સ. સા. કાર્યાલય ૭-૮-૦
હિતગીતા	૦-૬-૦

મહાભારત	ગદ્યાકથા ૨-૮-૦
ભાગવતો વારસો	૦-૨-૦-૦
વેદની વિચારધારા	૦-૨-૦-૦
ત્રિમુક્ત રામાયણ	સ સા. ૪-૮-૦
યોગવાતિલ મહારામાયણ	૦-૧૨-૦-૦
ગીતામંથન	મથુરાવા ૦-૬-૦
વિચારસાગર	સ સા. કાર્યા. ૨-૮-૦
મહાવાક્ય ગ્લાવલી	૦-૧૨-૦
પ્રેમપથ ભાગ ૧-૪	ગાધી ૧-૦-૦

વાર્તા, નવલકથા

ક્રાંતિવાત	ગમણુલાલ દેસાઈ ૫-૦-૦
ગુલાબ અને કલક	૦-૫-૦-૦
સામ્યનિર્માણ	જયભિખુ ૩-૮-૦
એપેરવાલી	દગોર ૪-૮-૦
બીસ પુતળોની વાર્તાઓ	૮-૦-૦
અવનિષતિ સિદ્ધરાજ	ધૂમકેતુ ૪-૮-૦
પૃષ્ઠીક	૦-૩-૮-૦
વનજાવા	૦-૩-૦-૦
ખાલિધારી	૦ મ. ૬૬મ ૩-૦-૦
મા	નિરૂપમાદેવી ૩-૦-૦
અર્ધ ગુજરી	૦૪૫૫૫ ૧-૮-૦
મરી ભાણેજ	૦-૭-૬૫૫ ૩-૦-૦
મેના પોપટ એન એમ ત્રિપાઠી	૩-૮-૦
નવિના	૦૪૬૫૫ ૫-૦-૦
પચત્ર	ભારતીય વિદ્યાભવન ૮-૦-૦
પાગલમગ્ગ	૦૪૬૫૫ ૩-૦-૦
જીવનમાંથી બહેલી	લીલા મુન્ડી ૫-૦-૦

મહરજ દવે ૪-૮-૦	ચંદ બારેટ	મંજુલાલ સાકરલાલ	૫-૮-૦
આ નુ આત્મપુરાણ જ્યોતિન્દ્ર દવે ૩-૦-૦	સેનાપતિ	શુભવ તરાય આચાર્ય	૪-૮-૦
પદાકર્તા પુણે	ગમણલાલ દેસાઈ	નમતમાચી	૪-૮-૦
ભા ૧૨			
હેમન્ટી	રમણલાલ સોની	સાહસિક	સૌરીન્દ્રમોહન ૩-૮-૦
આકારાદીપ	ધૂમકેતુ	સાથી	રા ના પાઠક ૫-૦-૦
પરિશિષ્ટ	૩-૦-૦	સેહાગ	૨-૦-૦
દિમતે મદા	જયભિખુ ૧-૮-૦	સ્વપ્નદ્રષ્ટા	ક મા. મુન્શી ૫-૦-૦
રેલગાડીની સૃષ્ટિ	ક મેઘાણી ૩-૦-૦	ગરાસણી	પ્રા હા મુન્શી ૫-૮-૦
પ્રલોભન	શ્રી શિરમું મું ૩-૦-૦	પશુરાજ્ય	જય તી દલાલ ૧-૧૨-૦
સના મદિર	ખડિર ૪-૮-૦	ઠલિયુગ ભા ૧૨	ઈશ્વર પેટવીકર ૬-૦-૦
આપણો સાગરમૈનિક	મેઘાણી ૩-૦-૦	માનગોષ્ઠિ	ધૂમકેતુ ૧-૦-૦
કદવીવન	વિનોદિની નીલકંઠ ૩-૦-૦	વાગદત્તા	પ્રભાવતી દેવી ૪-૧૨-૦
વાર્તામંદ્ર	વકીત ૧-૪-૦	લગ્ન ગ્રેમ	અ ન શાહ ૩-૧૨-૦
સુન દ	૧-૮-૦	નવનિતા	ઈન્દ્ર વસાવડા ૨-૧૨-૦
ફેરા	જય ત ખત્રી ૩-૮-૦	ગ્રેમ પરખ	એન એમ કક્કર ૨-૧૨-૦
દીવડા	રસલભાઈ ૦-૧૦-૦	ના અને નાગવણુ	શુભવ તરાય ૪-૮-૦
માનવીની ભવાઈ	પન્નાલાલ પટેલ ૫-૦-૦	પ્રલશૈયા	રમણલાલ સોની ૩-૦-૦
પાછલે બારણે	૨-૮-૦	રાજ્યક	ઝવેરચંદ મેઘાણી ૨-૮-૦
તગ	શુભવ તરાય આચાર્ય ૩-૮-૦	જવાલા	મહેન્દ્ર મેઘાણી ૩-૮-૦
વતનનો સાદ	૪-૦-૦	શકુન્તલા	રા ના પાઠક ૧-૪-૦
પા સાથુ	સૌરીન્દ્રમોહન ૩-૮-૦	રમુજનો રાગ	બેકાર ૩-૦-૦
બહાદુર ખેટા	મો સુ ધામી ૨-૦-૦	પ્રેયસી ભા. ૧-૨	ગમનલાલ ખડખી ૬-૦-૦
હુટારાના પળમાં	શવરામ જોશી ૧-૮-૦	માતાનુ ઝણુ	જડુભાઈ મહેતા ૫-૦-૦
નવોદા	ચિતુભાઈ પટવા ૩-૮-૦	એકલવીર	સુ વ શાહ ૩-૮-૦
દાએલા હૈયા	ખડિર ૩-૮-૦	પરચેરોના સોનાગર	સુદર્શન ૩-૦-૦
મા વિનાના	બા પ્રા વૈદ્ય ૨-૮-૦	અપરાધી	ઝવેરચંદ મેઘાણી ૪-૮-૦
પખીનો મેળો	ઈશ્વર પેટવીકર ૨-૮-૦	દીનાનાથ	આર આર શેઠની કુ ૪-૮-૦
ધરતે માગે	મહરજ દવે ૪-૦-૦	સુપમા	અશોક દર્ષ ૩-૦-૦
પ્રારબ્ધના પાસા	ત્રિપાઠી લિ. ૨-૮-૦	ગિરિઆળા	ટાગોર રવિન્દ્રનાથ ૪-૮-૦
મોભના પાણી	૨-૮-૦	વરમાળા	૪-૦-૦
કાંતિના પરિમળો	ચ. કા ભટ ૫-૦-૦	પિતાજીનો વનપ્રવેશ	પૂર્ણાનંદ ભટ્ટ ૩-૦-૦
રેણું	૨ ડી મહેતા ૩-૦-૦	બળર્તા પાણી	પ્રતાપ ૩-૪-૦
પખીનો મેળો	મુળજીભાઈ શાહ ૧-૮-૦	મીનાદી	રમણલાલ સોની ૧-૧૨-૦
અવનસ્વ	સુધીર ૪-૮-૦	મનમોહ રાગ	શવરામ જોશી ૧-૪-૦
અખડ જોડી	ગજનન વિ જોશી ૧-૮-૦	ગ' નવધણુ	૧-૮-૦
		એક કદમ આગે	જયભિખુ ૧-૪-૦

કાન્તિ	સાને શુભ	૪-૦-૦	લખ્યા લેખ	"	૩-૧૦-૦
પટલાઇના પેચ			જનમટીપ	"	૩-૦-૦
ભા ૧-૨	ઇશ્વર પેટલીકર	૧-૪-૦	માનતા	"	૨-૮-૦
રૂપગતિ	સુ વ શાહ	૪-૦-૦	માધુસાઇના દીવા	મેધાણી	૩-૦-૦
કાયાદંધ			પાંખ વિનાના ઉમેદબાધ મણીઆર		૩-૦-૦
ભા ૧-૨-૩	પ્રેમચંદ્ર	૭-૦-૦	વેરાનમાં	અવેગ્યદ મેધાણી	૨-૦-૦
બૂનાવળ	મયૂર	૧-૦-૦	દિલીની શ્રેષ્ઠ વાર્તાઓ ભારતી મા સધ		૩-૦-૦
નવુ જીવત	નાથાલાન દવે	૧-૦-૦	પચાસ વર્ષ પછી	રા ના પાઠક	૨-૮-૦
વનરામ	મોપાન	૪-૮-૦	માનવતાના મૂલ્ય	"	૪-૦-૦
અભિપરીક્ષાને અંતે	"	૩-૮-૦	મન્દિર	ભા સા સધ	૪-૮-૦
બ્યાજનો વાગસ	સુનીનાન મરિયા	૪-૪-૦	દીકુ મે ગામકુ જ્યાં	આમમેવક	૨-૮-૦
માટીના સુસા	કાલિલાલ પરીખ	૧-૧૨-૦	મે પાંખી કદાવી	ભા સા સધ	૨-૦-૦
પ્રિય બાધિવી	જીવન સા મદિર	૩-૦-૦	પ્રણય અને પરિણય	સુ. વ શાહ	૪-૮-૦
ગાંધોષ	જેઠાલાલ ત્રિવેદી	૩-૦-૦	અપૂર્વ ભારતી	શરદચંદ્ર	૧-૮-૦
રાજ્યભાગિકે	"	૩-૦-૦	ચરિત્રદીન	"	૫-૮-૦
વરવદ્ અમે	ખડિશ	૩-૦-૦	વિગિજવદ્	"	૦-૧૮-૦
વગસ	ઉમેશ કવિ	૨-૦-૦	સોનલ	પ્રાણલાલ મુન્શી	૪-૦-૦
કુવારી વદુ	ધીરેન્દ્ર દોશી	૩-૮-૦	શ્રીકાન્ત ભા. ૧-૪	શરદચંદ્ર	૧૧-૮-૦
ગાખના સાયિયા	ગોવર્ધન શર્મા	૩-૦-૦	શેષપવ-	"	૩-૮-૦
ઉદ્ધા	ખડિશ	૪-૮-૦	વિપ્રદાસ	"	૪-૮-૦
કાશિમરી શુદ્ધાખ	તા પો અડાલત	૩-૦-૦	શુભદા	"	૩-૮-૦
નિંગાત	બનુભાઈ ર બાસ	૪-૦-૦	ચોલાદેવી	ધૂમકેતુ	૪-૮-૦
આશીર્વાદ	મેવક ભોજગજ	૨-૦-૦	બદ્ધિકાર	પલારા	૩-૦-૦
સત્યનો શોધમા	અવેગ્યદ મેધાણી	૩-૦-૦	અનપૂર્ણાનું મદિર	નિરૂપમાદેવી	૨-૦-૦
પાદગનાં તીરથ	જનવતિ દલાલ	૨-૮-૦	સોરાસ્ટ્રની રમધા	મેનાણી	૧૨-૧૦-૦
રાકની રતન	પુશ્કર ચંદરવાકર	૩-૦-૦	ભાગ ૧ થી ૫		
સાદસકચાઓ	રમણિક અરાલવાળા	૦-૧૦-૦	સોરડી બહારવટીઆ	"	૬-૮-૦
સ્નેહ અને મમર્ષણ એન એમ ઠ કુ		૩-૦-૦	ભાગ ૧ થી ૩		
જનતના મદિગમા આર આર રોકની કુ		૪-૮-૦	વેવીયાળ	"	૩-૮-૦
ગિનારના ખોલે	"	૪-૦-૦	કામ અને કામિની	પ્રેમાકેટ	૬૪ ૧૦-૦
પાનેતગના રગ	"	૩-૮-૦	ભાગ ૧-૨-૩		
અધુર જીવન	"	૧-૮-૦	પાનના બીડા	લ્યોતિન્દ્ર દવે	૩-૦-૦
વિભોપન	અવેગ્યદ મેધાણી	૩-૦-૦	હિવાની વટ	ગાંડીવ કાપલિય	૪-૮-૦
આળાં હેમા	મજલાલ મેધાણી	૩-૦-૦	જગજી	"	૪-૮-૦
ગજદત્તા	સુ વ શાહ	૧૨-૮-૦	તપોભગ	નવયુગ-ગાંડીકેટ	૩-૦-૦
ધરતીનો અવનાગ	ઈશ્વર પેટલીકર	૪-૦-૦	ગામને ગામિ	"	૩-૮-૦

અસ્વીકાર	"	૪-૦-૦
ધૂલવના પૂર	સુ મડીઆ	૪-૮-૦
ત્રણુ દેવા	નવચેતન સા. મ	૨-૮-૦
કુલન	નવચેતન સા મ	૩-૮-૦
મોહાગણ	"	૪-૦-૦
જબૂકતી જ્ઞાના	"	૪-૦-૦
ગજની	"	૪-૦-૦
કલિનાદ	"	૩-૦-૦
ત્રેમની જ્યોત	"	૨-૮-૦
પતિમદિર	નાગચણુ મ યુ	૧-૧૨-૦
મિત્રન	"	૩-૦-૦
બેરો બળવો	જયન્તિપ્રખુ	૨-૦-૦
મત્તાવનની કલ્પેઆમ	મી બી વૈદ્ય	૩-૮-૦
દાન્દગા	ગાદીવ આ મ	૩-૦-૦
નાટકો		
દી સચી	ક મા મુન્શી	૧-૮-૦
ભિનાં ત્રણુ નાટકો		૪-૮-૦
મદા	નવજીવન પ્ર મ	૦-૧૦-૦
પીટીડો	ઉમેશ હવિ	૨-૦-૦
જાપોળ	ચ દ્રવદન મહેતા	૨-૦-૦
દા મધુરિકા	ક મા મુન્શી	૧-૫-૦
હક્કી પરીક્ષા	રવીન્દ્રનાથ ટાગોર	૨-૦-૦
પાગલ જલ્પા	ઉમાશ હર જ્ઞેશી	૩-૦-૦
છીએ તેજ ઠીક	ક મા મુન્શી	૨-૮-૦
સાપના મા	ઉમાશ હર	૨ ૦-૦
ગીનહોરી	સ સા વ ઠા	૦-૧૦-૦
ગ્લાન વન	હરિકૃષ્ણ	૧-૦-૦
પરતના ઘોડા	મશાહચી	૧-૮-૦
ગુમી સ્ત્રી	ચ દ્રવદન મહેતા	૦-૧૨-૦
આગમાડી	"	૨-૦-૦
ધગ મુન્શી	"	૨-૦-૦
નાગ બારા	"	૧-૦-૦
સોમલિપિની	ક મા. મુ શી	૪-૮-૦
સરી જલ્પ સરન	પ ક મહેતા	૧-૪-૦

મધ્ય સાહિત્ય

ઉદ્દ્ય પ્રવાણ	અવેરચંદ મેઘાણી	૨-૪-૦
મેઘાણીના પત્રો		
ભિંમિ અને વિચાર	૨ વ દેસાઈ	૪-૦-૦
સાહિત્ય પ્રારંભિકા	અ જ્ઞરીઆ	૧-૦-૦
મધુપુટા	સુ વિદ્યાપીઠ	૧-૦-૦
રગતગ ભા ૧ થી ૬	જ્યોતિ ૬ દવે	૧૦-૦-૦
પરિક્ષામ	નરતરામ ત્રિવેદી	૨-૮-૦
જીવન સકૃતિ	હાહા કાનેલકર	૫-૦-૦
દૂક ને દય	અ જ્ઞરીઆ	૩-૮-૦

વિજ્ઞાન

ગાદી ગમ્તો	સુ વ્યા પ્ર મડળ	૪-૧-૦
વૈદના આદતીર ઉગ્રો		૦-૧-૦
સારીક ગમ્તોના નિયમો		૨-૦-૦
સાપેહાર ભા ૧-૨	ડા શિવકુમાર	૧-૮-૦
જનેતાના દર્શ	જહુભાઈ વૈદ્ય	૦-૮-૦
ખેતીનાં મૂળ તરવો		
ભા ૧-૨-૩	પંડ્યા	૩-૮-૦
ભાગતીય રસથાળ	આપાલાય વૈદ્ય	૮-૦-૦
સોનેરી સૂચનો	રસિકલાલ પરીખ	૦-૧-૦
ખેડૂતયોથી	ગુજરાત વિદ્યાપીઠ	૨-૫-૦
માદગીનાં કાગળો	સરત સાહિત્ય	૦-૬-૦
ધગ્ને જ્ઞેશી	હરિદગ પુસ્તકાલય	૬-૦-૦
વિજ્ઞાનનાં વ્યાપક સ્વરૂપો	પદ્માકાંત શાહ	૨-૮-૦
અછન અજમાવો	ધ ૨ શાહ	૨-૧૨-૦
દરડે	સ સા વ ઠા	૦-૬-૦
આંખ સુધારવાના ઉપચાર	અથવાલ	૦-૮-૦
પહેલું પાગલું	ગદિરીઆ	૬-૧૨-૦
માનવી અડિયેરો	નવજીવન ઠા	૨-૮-૦
સૂળી ઓપધિ	ચૌધરી	૦-૫-૦
દાષ અને દમના નૈઋતિક ઉપચાર		૩-૦-૦
અભોગપ્રવેશ	હાહુભાઈ સુધાર	૨-૪-૦
ઉપવાસ કેમ અને	સોમયા	૨-૦-૦
દયારે		

ગગનને ગોખે	વર્મા અને પગમા	૦-૮-૦
આહાર અને પોષણ નવજીવન પ્ર	મ	૦-૮-૦
સો વર્ષ જીવનની કલા	નાન્દી	૨-૮-૦

સમાજશાસ્ત્ર

આદ્યના તેર દિવસ	વિનોબા	૦-૧૦-૦
સ્ત્રી-પુરુષ મર્યાદા	કિ. ધ. મ.	૧-૮-૦
બાળકોના આચાર		૦-૨-૦
શિક્ષણ અને સંસ્કૃતિ રવિશ કર મહારાજ	૧-૪-૦	
કુમારિકાઓને	પુરાતન શુચ	૦-૧૨-૦
અપ્સરા ખડક થો	૨ વ દેસાઈ	૪-૮-૦
સો મુખાઓનાં લક્ષણ		૦-૩-૦
માનવતાનું મીઠું જગત		૪-૦-૦
જીવતા તહેવારો	કાકા કાલેલકર	૨-૦-૦
સમૂહી ક્રાંતિ	કિ. ધ. મ. શરણા	૧-૮-૦
સંસાર અને ધર્મ	"	૧-૦-૦
આમરચના	રવિશંકર મહારાજ	૧-૪-૦
મ દિગ્વિવેશ અને શાસ્ત્રો	ચંદ્રશંકર	૩-૦-૦
૫ નો સામે બળવો	નવજીવન કા	૦-૧-૦
લોકક્રાંતિ	ચંદ્રભાઈ બટ	૪-૦-૦
સતની વાતો	સરતુ સાહિત્ય	૧-૮-૦
સભાશાસ્ત્ર	કાકાસાહેબ ગંગીધ	૮-૦-૦
આમરચના અને		૦-૪-૦
આશ્રમી કેળવણી	નવજીવન કા	
કન્યા સાથે લગ્નચર્યા	સોપાન	૦-૮-૦
કુમાર સાથે	"	૦-૮-૦
કન્યા સાથે જીવનચર્યા	"	૦-૮-૦
કુમાર સાથે	"	૦-૮-૦
પ્રેમ અને પુરુષાર્થ	"	૭-૮-૦
લોક કિતાબ	ચંદ્રભાઈ બટ	૧-૮-૦
ભારતીય સંસ્કૃતિ	કે. મા. મુન્શી	૦-૧૨-૦
કાગકાની નજરે	કા. કા.	૦-૮-૦
હળપતિ મુક્તિ	જીગતરામ દવે	૦-૬-૦
હિંદુ નાશુત્તર	સંદેશ પ્ર	૪-૪-૮
અપ્સરા ભા	૧-૨-૩ ૨. વ દેસાઈ	૧૦-૦-૦
આપણો ધર્મસાગર	શક્તિ રાવળ	૨-૦-૦

આમચિત્રો	ધર્મર પેટલીકર	૨-૮-૦
સ્ત્રીઓના વિવિધ પ્રશ્નો		૧-૮-૦
જીવનના વમળ	ગદુભાઈ ધ્રુવ	૧-૪-૦
ન્યાયાત્મક કાર્યક્રમ	ગાધીજી	૦-૬-૦
ત્યાગભૂતિ	"	૧-૦-૦
બહેનોને	અમૃતકુવર	૦-૬-૦
સર્વોદયની કેળવણી	કોપાલાની	૧-૪-૦
કલા એટલે શું ?	ટોલરોય	૩-૮-૦

ચિત્રસુ પુટો

જાયાકલા	લક્ષ્મીપ્રસાદ મેવક	૨-૦-૦
ચિત્રસાધના	રસિકલાલ પરીખ	૩-૦-૦
ચિત્રમ જરી	કનુ દેસાઈ	૩-૪-૦
શ્રીલેખા	"	૩-૮-૦
૨ ગલહરિ ભાગ ૧-૨	"	૪-૦-૦
શૃંગારિકા	"	૩-૦-૦
વૃત્તરેખા	કનુ દેસાઈ	૩-૮-૦
મ ગલાષ્ટક	"	૨-૪-૦
જીવનમ ગલ	"	૨-૮-૦
મીરામાઈ	"	૨-૮-૦
રૂપરેખા	"	૩-૮-૦
ગીતગોવિંદ	"	૫-૦-૦

ઉપયુક્તકલા

અજ્ઞતાના કલા મહો	૨ મ રા	૩-૮-૦
શિલ્પપરિચય	"	૩-૦-૦
રમોહનું રસાયણ એન એમ ત્રિપાઠી		૩-૧૨-૦
સુરતી રમયાળ	આર આર શંક	૪-૦-૦
કલાચિત્રન	રવિશંકર ગવળ	૩-૮-૦
શાકભાજીની વાડી	સો કી પટેલ	૨-૦-૦
ખાનગીની માહિતી	"	૧-૦-૦
વક્તા કેમ થવાય	સતીશચંદ્ર દેસાઈ	૨-૮-૦
	કાવ્ય	
કલાપીનો કેકારવ	કલાપી	૭-૦-૦
કિશોર	ઝ. મેવાણી	૧-૦-૦

દૂધગ મા	અવિનાશ વ્યાસ	૩-૦-૦
હોટમની વાળી	સરવુ આ	૨-૪-૦
ગાંધી સાહતા	મૂ પી શાહ	૧-૦-૦
ગાંધી ફર્શન	બાનુભાઈ પડયા	૮-૪-૦
આતિથ્ય	ઉમાશંકર જોશી	૩-૦-૦
નાટ્યવીણા	ગંગેન્દ્ર પડયા	૨-૦-૦
મેરઠી મેતવાણી	અવેરચ દ મેધાણી	૩-૦-૦
ગોપકાન્ધે	રાયચુરા	૧-૦-૦
મામાનુ ધર કેટલે	હરર મુખાઈ	૨-૦-૦
રવીન્દ્ર વીણા	મેધાણી	૨-૮-૦
પ્રતીના	ઉમાશંકર	૨-૮-૦
મદીઆણી મલ	મેધાણી	૬-૮-૦
નિરતીય	ઉમાશંકર જોશી	૩-૦-૦
પ્રતીના	,	૨-૮-૦
મેરઠીયા દુદા	ઝ મેધાણી	૦-૧૨-૦
સરદામના પદો	મસ્તુ સા	૬-૪-૦
જોગલ ભગતના ચાનખા	કુ સ પુદ	૦-૬-૦
ધીરાના પદો	,	૦-૪-૦
ઓખાદરજી	મ પ્ર વ્યાસ	૮-૮-૦
નળાખ્યાન	સ આ વ ઠા	૧-૦-૦
પતવટ	સ્તેદરશિમ	૩-૦-૦
મલાશબો	અવવદન મહેતા	૨-૮-૦
જ સરી	મનુ રાજ	૧-૨-૦

પ્રવાગવજીન

હલામની ગંગાખાના	૨ મ ગ	૪-૧૨-૦
સતિતાથી આગ	દિ પ્રા શુકલ	૪-૦-૦
શક્તિ	જાગતના ય ગાંધી	૩-૦-૦
તીર્થધામો		
મુનથી મીમલ નરસહાન વાવસાર		૧-૮-૦
કુમારોની પ્રતાસકથા	મેધાણી	૧-૮-૦
લોકમાના	કાશી દાનેશ્વર	૧-૮-૦
પમદી	ધુમોતુ	૩-૦-૦
મેરઠને તીરે તીરે અવેરચ દ મેધાણી		૧-૮-૦
મહી ખીનજવાબદાર	દ મુન્શી	૨-૮-૦
હદાણી		

રાજકારણ

સત્યામહતી મીર્માસા નવજીવન ઠા		૩-૮-૦
મહાદેવભાગની કાયરી	,	૬-૮-૦
ભા ૧-૨		
લોકશાહી	,	૨-૦-૦
દિલ્લી કાયરી	ગાંધીજી	૩-૮-૦
ભાગતમા અગ્રેજી રાજ્ય ભા. ૧-૨		૧૮-૮-૦
પડિત મુરવાલજી		
ગઢવીવ મહામલા મ પ્ર દેસાઈ		૦-૬-૦
આપણી કેમિસ	પદ્ય પ્રકાશન	૨-૮-૦
દિલ્હી અગ્રેજોની		
વેપારવાહી	ગૂ વિદ્યાપીઠ	૪-૮-૦
લાલ કિલ્લાના મુકદ્દમો ઝ મેધાણી		૩-૦-૦
સત્તાવન	ભા સા. સ પ	૧-૮-૦
બે વિચારધારા	દર્શક	૨ ૧૨-૦
આપણું જાનવ ગજૂ ચીન	,	૩-૦-૦
સત્તાવનની હાલેઆગ	,	૨-૮-૦
અગમશિશુજી	મોદિયા વાડિયા	૦-૧૨-૦

જીવનચરિત્ર

ગજૂવલ્લભ અરદાર વલ્લભભાઈ		૩-૦-૦
ગાંધી બાપુના પોતાકા અગમદાર		૧-૪-૦
કથાનો	ચુગાતર કાર્યાલય	૧-૪-૦
જીવનનું પરીક	નવજીવન ઠા	૮-૦-૦
બાપુની પ્રતાહી	,	૨-૮-૦
પરમ પૂજ્ય બાપુ	સરવુ આ	૧-૦-૦
તક્ત અબજીય	,	૦-૩-૦
ગાંધીજીની સાધના	નવજીવન ઠા ૧	૨-૪-૦
મદદેવ દેસાઈ	અ બેલાલ જોશી	૩-૮-૦
મદારાજ યયા પદેશી	બજલભઈ	૨-૦-૦
રવિચંદ્ર મદાનાજી પુગતન જીય		૧-૮-૦
મદારાજ સાથે	,	૧-૮-૦
આચાર્ય દિપ્તજી	સત્યમ	૨-૦-૦
માનમદ બાપા	સિદ્ધાલ પરીખ	૦-૩-૦
વિન્યાસખી	પડિત મુરેય ખાંડી	૩-૦-૦
નાનમેન	ભા સા મંથ	૧-૪-૦

સનિ સાવિત્રી સ સા વ કી	૦-૩-૦
ભગવાન કૌટીલ્ય ક મા. મુન્શી	૪-૩-૦
આપણા કરતુરના પુગતન જુય	૦-૧૫-૦
આપણા ગાધીજી	૧-૦-૦
અરહેશર ક્રાટવાળા ગાડીવ સા. મ	૨-૦-૦
સુભાષય દ્ર બોજ ગુણવ તગય	૨-૮-૦
ઝાસીની રાણી જમલિખાનુ	૨-૮-૦
ભગવાન પરશુરામ ક મા મુન્શી	૫-૮-૦
ગુજરાત સેવકો સ સા	૦-૧૦-૦
ગાંધીજીનો સાન્નિધ્યમાં પુગતન જુય	૧-૮-૦
બાપુજીની છાયામાં	૨-૦-૦
નાના હતા ત્યારે ડો હરિપ્રસાદ	૨-૮-૦
ગો ન અમીન જીવન પુ છ તાહ	૨-૦-૦
અને કાપ	
દીનબાધુ એન્ટ્રાસ રસુલભાઈ	૨-૦-૦
વીંગ ગારીદક પૂ સ સ મહળ	૧-૮-૦
ગાંધીજીના સમાગમમાં ચક્ર કર શુકલ	૨-૦-૦
સ્વામી સદગન ક સ સા વ કા.	૧-૮-૦
સ ત કાસીસ નવજીવન	૦-૬-૦
જીવનમંરણા	૨-૮-૦
મારી જીવનકથા જવાહરલાલ	૪-૧-૦
ગાંધીજી સાથે આંકવાડિપુ ચક્ર શુકલ	૨-૦-૦
રમરણુયાના કલેલક	૪-૦-૦
સત્યના પ્રયોગો ગાંધીજી	૩-૦-૦
ગાંધીજીને જગવદનો રાધાકૃષ્ણન	૩-૦-૦
અર્ધે રસ્તે, સીધા ચઢાણ ક મુન્શી	૧૦-૦-૦
ગાંધી બાપુ રા ના પાઠક	૮-૦-૦
મહાન વૈરાનિકો ભા ૧-૨ શેઠના	૨-૦-૦
ભિક્ષુ અખડાનંદ સોપાન	૩-૦-૦
સાન ચરિત્રો નગીનદાસ પારેખ	૧-૧૨-૦
ભગવાન પરશુરામ ક મા મુન્શી	૫-૮-૦
સાચા સતાન જેસલપુરા	૦-૬-૦
જવ હર અને હિંદ કુ ધ સપટ	૪-૦-૦
વીંગ વનરાજ ધૂમકેતુ	૧-૦-૦
લુધ પાશર ડો નરસિંહભાઈ	૨-૦-૦
કિરોર ચારિત્રમાલા ગુ ૪-૫ ચરેતર સો	૩-૦-૦

બાસ-કિરોર સાહિત્ય

બોધક કથાઓ	ધૂમકેતુ	૧-૦-૦
વડને છાંયડે	"	૧-૦-૦
કટુણાદેવી	સાને ગુરુજી	૧-૦-૦
વસ તલાઈની વાનો ધગશાળા		૦-૬-૦
હિંડોલો	"	૦-૬-૦
ઉખાણા ને કાયડા	"	૦-૬-૦
સાદસકથાવલિ ભ ૧ થી ૪		૧૮-૧૨-૦
તત્ત્વકથા વાલજી ગો દેમાઈ		૧-૮-૦
કાલિદાસની બાલવાર્તા		૨-૦-૦
પુગણુની વાર્તા જીવરામ જોષી		૧-૮-૦
ધોળી બિલાડી સુવામસિંહ બા.		૧-૦-૦
પત ગિર્ધા ૨ મરગી ન દેસાઈ		૧-૦-૦
તારક મંદિર જમ તિનાલ એ ઝા		૦-૧૦-૦
વહેમના વમળમાં ગો ચતુર્વેદી		૧-૪-૦
સસાર ઝ મેઘાણી		૦-૧૨-૦
અપડી ફૂલ	"	૦-૧૨-૦
સંત દેવીદાસ	"	૧-૦-૦
મીવા પુસડી જીવરામ જોષી		૧-૪-૦
પુરાણુનો વાનો	"	૧-૮-૦
રા' નવધણુ	"	૧-૮-૦
રામજી	"	૧-૮-૦
પાકો પડિત વર્મા પરમાર		૦-૧૨-૦
ગકુ રાજા	"	૦-૧૪-૦
કામરાણી	"	૦-૧૨-૦
મોટી બહેન ગિજુભાઈ		૧-૦-૦
કિશોકયાઓ ભા ૧-૨	"	૧-૮-૦
બાળવાર્તા ભા ૧ થી ૫	"	૫-૦-૦
ગાંધીજી જીવતરામ દવે		૦-૭-૦
પરિમલ ભટ્ટ અને ઠાકોર		૦-૫-૦
દાદાજીની વાતો ઝ મેઘાણી		૧-૪-૦
ડોસીમની વાતો	"	૧-૪-૦
પરિકથાઓ		૩-૦-૦
દેવ દેસની લોકકથાઓ ભાગ ૧-૨		૭-૦-૦
અશોક બાલપુસ્તકાવલિ		
ભા ૧ થી ૧૦ દરેકના		૩-૮-૦

બાલવિનોદભાળા શ્રેણી	
વા ૧-૨-૩ દરેકના	૫-૧૨-૦
૬ મુ બા સા માળાનો સેટ	૧૫-૦-૦
„ ગુરુનો મેટ	૬-૮-૦
ગુરુ બાલકથાની શ્રેણી	૧-૦-૦
મહાકવિ બાલોદાન ભાળા ૮૦ પુસ્તકો	
„ કુમારભાળા ૧૬ „	૨૦-૮-૦
વિદ્યાર્થીવાચન ભાળા	
શ્રેણી ૧ થી ૧૦ દરેકના	૪-૮-૦
શિશુ સહિત્યભાળા ૫૦ પુસ્તકો	૧૦-૦-૦
આંતુરીની વાતો	૧-૪-૦
બાટલીનો શુચ રમણલાલ મોનો	૩-૮-૦
ખેલાડી „	૩-૮-૦
કીડુ વાને વોટોની શોધમાં „	૨-૦-૦
રામાયણનાં પાત્રો ૬ પુસ્તકો નાનાભાઈ	૬-૦-૦
મહાભારતના ૫૨૯ „	૧૨-૦-૦

અગ્રગણ્ય લેખકોનાં પુસ્તકો

ગાંધીજી

સત્યના પ્રયોગો	૨-૦-૦
અસ્પર્શીતા તથા	૦-૨-૦
ગામડાની વડોરે	૦-૦-૦
ગાંધી વાચકશાળા પત્રવ્યવહાર	૦-૮-૦
ગીતાપદ્યાર્થકોષ	૦-૪-૦
ગીતાગોષ્ઠ	૦-૩-૦
સ્વામી મુર્તિ	૧-૦-૦
દિલ્લી કાચરી	૦-૮-૦
દેશી ગાંધીનો પ્રજા	૧-૮-૦
ધર્મ અને	૧-૮-૦
નિતિનાથને ગાંધી	૦-૬-૦
મગન પ્રભાત	૦-૩-૦
રચનાત્મક કાવ્યક્રમ	૦-૬-૦
ગાંધીના વિશેષ વિચાર	૦-૧૨-૦
વર્ણવ્યવસ્થા	૦-૧૨-૦
વાપક ધર્મભારતના	૦-૧૨-૦

સત કાસીમ	૦-૬-૦
મત્યામહાત્મ્યનો ઇતિહાસ	૧-૦-૦
કાકા સાહેબ કાલેલકર	
ઓટતગતી વિદ્યાનો	૦-૮-૦
જીવતા તરેવરે	૨-૧-૦
જીવન અને સ્મૃતિ	૫-૦-૦
માનવી અડિમેશ	૨-૮-૦
લોકભાતા	૧-૪-૦
નેત્રમણિભાઈને	૦-૧૪-૦
મદ્યોદયસત્ક્રમ	૦-૧૨-૦
સ કલિતા મગવદ્ગીતા	૧-૪-૦
રમણ વાત	૨-૦-૦
દિમાલયનો પ્રવાસ	૧-૪-૦

કિશોરલાલ મશાણવાલા

ઉપજનુ જીવન	૧-૦-૦
કેળવણીના પાયા	૧-૮-૦
ગાંધીવિચારોદન	૦-૧૪-૦
ગીતાપત્ર	૦-૬-૦
ગીતામયન	૨-૮-૦
જીવન શોધન	૨-૮-૦
સદગત દેવતામી	૦-૧૦-૦
સમૂહી ક્રાંતિ	૧-૮-૦
ગેમાર અને ધર્મ	૨-૦-૦
ઓપુરુષમર્થાત	૧-૪-૦

શ્રી. નરહરિ પરીખ

કવિનો પત્રો	૧-૦-૦
નવે મહુરી કવિનારાઓને	૦-૩-૦
મનવ અર્થશાસ્ત્ર	૬-૦-૦
પત્રની મર્યાદા	૧-૦-૦
સદાપતિ	૧-૪-૦

લુગતરામ દવે

આત્મકથા ૧-આશ્રમીકેળવણી	૪-૮-૦
કૌશિકાખ્યાન	૦-૩-૦

ગાંધીજી
ગીતા, ગીતમંજરી
પ્રદાદ નાટક
ભારતસેવક ગોખલે
હળપતિમુક્તિ

શ્રી. મગનભાઈ દેસાઈ

૦-૭-૦
૧-૦-૦
૦-૧૦-૦
૧-૮-૦
૦-૬-૦

ગિરિબાળા

સમર્પણની કથાઓ

૦-૧૨-૦

શરદચંદ્ર ચટ્ટોપાધ્યાય.

પરિણીતા

૧-૦-૦

પલિસમાજ

૨-૮-૦

જીબી

૧-૮-૦

ચંદ્રનાથ

૧-૮-૦

સ્વામી

૨-૪-૦

હાથીનાથ

૨-૮-૦

દેવદાસ

૨-૦-૦

ભૈરવી

૪-૦-૦

શુવનયાત્રા

૨-૦-૦

સાવત્રી મા

૩-૧૨-૦

વિપ્રદાસ

૪-૮-૦

હતા

૩-૦-૦

મુખદા

૩-૦-૦

નવીના

૪-૦-૦

શ્રીકાંત ભા. ૧ થી ૪

૧૧-૮-૦

” શેષપર્વ

૩-૮-૦

મૃદદહ

૫-૦-૦

અપૂર્વભારતી (પથેરદાખી)

૬-૮-૦

વિરાજવહુ

૦-૧૦-૦

ત્રણ વાર્તાઓ

૧-૦-૦

નવી વહુ

૫-૦-૦

કુર્મી

૩-૦-૦

કમલા

૩-૦-૦

ચરદાખીયુની બાળવાતો

૨-૪-૦

રમા

૨-૦-૦

વૃન્દાવન

૨-૦-૦

શ્રી. રમણલાલ વ. દેસાઈ

જન્યંત

૩-૦-૦

સિરીય

૪-૮-૦

કામીલા

૪-૮-૦

હંદવનાથ

૪-૮-૦

અપગની પ્રતિભા
કળા એટલે શું?
કુંવરગાઇનું મામેરું
જગતનો આવતી કાલનો પ્રુષ્ઠ

જનપણ
મુલકોપનિષદ
રાષ્ટ્રીય મહાસભા
સત્યાગ્રહગીતા
વિદ્યાથી ઓમ પ્રવૃત્તિ
હિંદની અંગ્રેજ વેપારશાહી
મુઢામા ચરિત્ર
હિંદુસ્તાની-ગુજરાતી કાશ

શ્રી. રવીન્દ્રનાથ ટાગોર

વહુરાણી વિલા

ચાર અધ્યાય

રાજર્ષિ

ધરે બાહિરે

ચતુર ગ

નોંઠાહૂખી

ગોરા ભા. ૧-૨

ગીર્તાજલિ

ચિત્રકુમાર સભા

માધવી

ચોખેરવાળી

શુપ્તધન

ભાઈબહેન

ભાભી

વરમાળા

૩-૦-૦

૨-૮-૦

૨-૮-૦

૪-૦-૦

૨-૮-૦

૫-૦-૦

૧૦-૦-૦

૦-૦

૦-૦

૦-૦

૦-૦

૦-૦

૩-૮-૦

૪-૦-૦

રત્નેશ્વર	૪-૮-૦	સોમનાથની સખાતે	૧-૮-૦
દિવ્યચક્ર	૪-૮-૦	સોરઠના સીમાડે	૧-૮-૦
પૂર્ણિમા	૪-૮-૦	શ્રી. ઝવેરચંદ મેઘાણી	
ભારેબો અગ્નિ	૫-૮-૦		
આમલકમી ભા. ૧ થી ૬	૧૫-૦-૦	લોકકથાઓ વાર્તાઓ	
મા	૪-૦-૦	સોરઠની રસધાર ભા. ૧ થી ૪	૧૩-૦-૦
દ્વિતિજ (પૂર્વાર્ધ ઉત્તરધ)	૬-૦-૦	સોરઠી જહારવટીઆ ભા. ૧ થી ૩	૭-૮-૦
સોર્ણના	૩-૮-૦	દાદાજીની વાતો	૧-૪-૦
હૃદયવિભૂતિ	૩-૮-૦	ડોશીમાની વાતો	૧-૪-૦
જાપાનદ	૩-૮-૦	કુરમાનીની કથાઓ	૧-૦-૦
પહાડનાં પુષ્પો	૨-૮-૦	જેલખારી	૨-૪-૦
ઝાકળ	૩-૮-૦	પ્રતિભાઓ	૨-૮-૦
પ કજ	૪-૦-૦	પલકારા	૩-૦-૦
રસબિંદુ	૨-૦-૦	નવલિકાઓ ભા. ૧-૨	૬-૮-૦
અંજની	૨-૦-૦	૨ જ છે ખારોટ	૩-૦-૦
પરિ અને રાજકુમાર	૨-૦-૦	માણસાઈના દીવા	૩-૦-૦
આમોજતિ	૨-૦-૦	વિશેષન	૩-૦-૦
અપ્સરા-ખંડ ૧ થી ૪	૧૭-૦-૦	ચપટી ધૂળ	૦-૧૨-૦
ભૂમિ અને વિચાર	૪-૦-૦	સંસાર	૦-૧૨-૦
ગુલાબ અને ક ટક	૫-૦-૦	ક ઠાવટી ભા. ૧-૨	૩-૦-૦
તેજચિત્રો	૪-૦-૦	રાસગીતો	
નિહારિકા	૨-૮-૦	રઠીઆળા રાત ભા. ૧ થી ૪	૬-૮-૦
ઝંઝાવાત	૫-૦-૦	ચુદડી ભા. ૧-૨	૩ ૦-૦
શ્રી. ગોકુળદાસ દ્વા. રાયચુરા		સોરઠી ગીતકથાઓ	૧-૦-૦
		હાલરડા	૦-૧૦-૦
દાસગીવડાની ૧૦ વાતો	૧-૮-૦	કિસ્તોલ	૧-૦-૦
દુહાની રમઝટ	૧-૮-૦	વેણીનાં ફૂલ	૧-૮-૦
હાસ્યદક્ષતર	૧-૮-૦	એકતારો	૧ ૮-૦
કૂચગીતો	૧-૮-૦	રવીન્દ્રવીણા	૨-૦-૦
કાલિયાવાડની લોકવાર્તાઓ	૧-૮-૦	યુગવદના	૩-૦-૦
કુલદીપક	૧-૮-૦	ખાપુનાં પારણાં	૦-૧૨-૦
લખેશ્વરી	૨-૮-૦	સંતવાણી	૩-૦-૦
નવલખ સોરઠ	૨-૮-૦	નવલકથાઓ	
પ્રેમલીલા ભા. ૧	૧-૪-૦	સત્યની શોધમાં	૩-૦-૦
રસીઆના રાસ	૧-૦-૦	નિરજન	૩-૦-૦
રાસમ દિ	૧-૦-૦		

સોરઠ તારા બેતાં પાણી	૪-૮-૦	પગદંડીને પથે	૦-૧૦-૦
વસુંધરાનાં વહાલા દવલાં	૩-૦-૦	લિ રનેહાપીન	૩-૦-૦
દ્રવસીક્રમારો	૪-૦-૦	શ્રી. ધૂમકેતુ	
અપરાધી	૪-૮-૦		
બિડેલાં દાર	૨-૦-૦	ચૌદાદેવી	૪-૮-૦
વેવિશાળ	૩-૮-૦	વાચિનીદેવી	૪-૮-૦
સમરગણ	૩-૮-૦	રાજસંન્યાસી	૪-૮-૦
રા' મંગળગિયો	૩-૦-૦	કણ્ઠવતી	૪-૮-૦
ગુજરાતનો જય ભા. ૧-૨	૬-૮-૦	રાજકન્યા	૪-૮-૦
પ્રભુ પદાર્થ	૨-૮-૦	જયસિંહ સિદ્ધરાજ ભા. ૧-૨-૩	૧૩-૮-૦
કાળચક્ર	૨-૪-૦	રાજમુગટ	૩-૦-૦
પ્રવાસ		માસ્તિકા	૪-૮-૦
		અજિતા	૪-૮-૦
સોરઠને તીરેતીરે	૧-૮-૦	પરાજય	૪-૮-૦
સોરઠદૂનાં ખડેરામાં	૦-૮-૦	પૃથ્વીરા	૩-૦-૦
નાટકો		નવસિકાઓ	
રાણો પ્રતાપ	૨-૮-૦	તણખા મંડળ ૧ થી ૪	૧૨-૦-૦
શાહજહાં	૨-૮-૦	પ્રદીપ	૩-૦-૦
રાજારાણી	૨-૦-૦	અવશેષ	૨-૮-૦
જીવનચરિત્રો		ત્રિભેટો	૩-૦-૦
		પડછાયા	૧-૪-૦
જે દેશદીપક	૨-૮-૦	ગદ્ય	
દવાનક સરસ્વતી	૧-૮-૦		
કંકર બાપા	૦-૪-૦	રજકણ	૩-૦-૦
ગંત દેવીદાસ	૧-૦-૦	જલપિંડુ	૩-૦-૦
પુરાતન જ્યોત	૨-૮-૦	જીવનચક્ર	૧-૪-૦
જ્વળમિલ્લાપ	૦-૧૦-૦	સર્જન અને ચિંતન	૨-૦-૦
સળગતું આયુર્વેદ	૦-૧૨-૦	વાતાયન	૨-૮-૦
એશિયાનું કલંક	૨-૮-૦	પાનગોષ્ઠી	૨-૮-૦
હંગરીનો તારણદાર	૧-૮-૦	નાટકો	
વિવેચન			
		પડખા	૦-૬-૦
પરિભ્રમણ ભા. ૧-૨-૩	૧૦-૮-૦	કંડી કૂરતા	૧-૮-૦
વેરાનમાં	૨-૦-૦	જીવનચરિત્રો	
છેલ્લું પ્રયાણ	૨-૪-૦		
પરજન્મ	૨-૮-૦	હોમચન્દ્રાયાય	૨-૮-૦
સામેલાના સુર	૨-૮-૦	પરશુરામ	૦-૩-૦

પ્રતિદાસદર્શન	૦-૮-૦
વનરાજ	૧-૦-૦
પગદડી	૩-૦-૦
આનંદરાત્રિ	૦-૩-૦

શ્રી. કનૈયાલાલ મુન્શી

જયસોમનાથ	૫-૦-૦
મટણુતી પ્રજ્જ્વલ	૪-૦-૦
ગુજરાતનો નાથ	૭-૦-૦
રાજાધિરાજ	૭-૦-૦
ભગવાન કૌઠીલ્ય	૪-૦-૦
પૃથ્વીવલ્લભ	૨-૮-૦
લોમહર્ષિણી	૪-૦-૦
ભગવાન પરશુરામ	૫-૮-૦
કોનો વાંક ?	૨-૮-૦
વેરની વસુધાત	૧-૦-૦
સ્વપ્નદ્રષ્ટા	૫-૦-૦

નવટક

કાકાની ચાશી	૧-૪-૦
જાલચર્ચાશ્રમ	૧-૪-૦
પીડાગ્રસ્ત પ્રોફેસર	૧-૪-૦
ધુવસ્વામિનીદેવી	૧-૪-૦
છંમે તેજ ઠીક	૧-૮-૦
ડૉ. મધુરિકા	૧-૮-૦

આત્મકથા ઇ.

અમ્મે રસ્તે	૩-૮-૦
સીધા ચઢાણુ ભા. ૧-૨	૬-૮-૦
મારી બીનજવાળદાર કહાણી	૨-૮-૦
ગુજરાતની અસ્મિતા	૧-૧૨-૦
અખંડ હિંદુસ્તાન	૫-૮-૦
યોગાંક રસદર્શન	૨-૦-૦
શિશુ અને સખી	૨-૦-૦

શ્રી. ઇશ્વર પેટલીકર

તાણાવાણા	૩-૦-૦
કળિયુગ ભા. ૧-૨	૬-૦-૦

પાતાળકૂવો	૩-૦-૦
પળીનો મેળા	૨-૮-૦
માનતા	૨-૦-૦
લખ્યા લેખ	૩-૧૨-૦
જનમટીપ	૩-૦-૦
ધરતીનો અવતાર	૨-૮-૦
આમચિત્રો	૨-૦-૦
પારસમણિ	૩-૦-૦

શ્રી. સોપાન

વનવાસ	૪-૮-૦
પ્રાપચિત ભા. ૧-૨	૭-૦-૦
મંજુવતી	૩-૮-૦
મગલમૂર્તિ	૩-૮-૦
અખંડ જ્યોત	૨-૮-૦
છેલ્લો પ્રયોગ	૩-૦-૦
ઝંઝવાનાં નીર	૨-૮-૦
અતરની વાતો	૨-૮-૦
લગ્ન એક સમરયા	૨-૮-૦
નથુ પગર્લા	૩-૦-૦

શ્રી. ચદ્રવદન મહેતા

અળો વરવહુ	૧-૧૨-૦
પ્રેમનું મોતી	૨-૦-૦
આગગાડી	૨-૮-૦
સંતાકુકડી	૧-૦-૦
નાગાળાવા	૧-૦-૦
નિરાશુર્જરી	૧-૮-૦
સિખરિણી	૧-૮-૦
પલાકાવ્યો	૨-૮-૦
ખમા બાપુ	૩-૦-૦

શ્રી. પન્નાલાલ પટેલ

મુરલિ	૩-૮-૦
પાછલે બારણે	૨-૮-૦
બીડુ સાથી	૪-૮-૦
મીવન ભા. ૧-૨	૭-૦-૦

માનવીની જવાબ	૫-૦-૦
મળેલા જીવ	૪-૦-૦
જીવો દાંડ	૧-૪-૦
પાનેતરના રંગ	૩-૮-૦

શ્રી ગુણવંતરાય આચાર્ય

નર અને નારાયણ	૪-૮-૦
સેનાપતિ	૪-૮-૦
જામતમાયી (પૂ. ઉ.)	૮-૮-૦
વતનનો સાદ	૪-૦-૦
ભગવાને જો	૩-૦-૦
મૂળવતા પ્રશ્નો	૩-૮-૦
નિવેદિતા	૪-૮-૦
ભરમાંગના	૩-૦-૦
કોરી કિતાબ	૨-૮-૦
વિરાટનો જાળો	૩-૮-૦
કાણુ ગુન્હેગાર	૨-૦-૦
પૂર્વજોના પાપે	૩-૮-૦
તરંગ	૩-૮-૦
દેશદિવાન	૪-૮-૦
દગિયાલાલ	૪-૦-૦
પુત્રજન્મ	૪-૮-૦
જામતના મંદિરમા	૪-૮-૦
વિરાટ ભગે છે ત્યારે—	૨-૮-૦
કરિશ્નારાયણ ભા. ૧-૨	૮-૦-૦
ડૉ. જોહરી	૨-૮-૦
જાણસમાધિ	૩-૮-૦
ગિરનારને જોલે	૪-૦-૦

શ્રી. યુનીલાલ વ. શાહ

નવલકથાઓ

પ્રભુ અને પરિણુપ	૪-૮-૦
વિષયક	૪-૮-૦
તપોવન	૩-૮-૦
ભરમરેખા	૩-૮-૦
દેવાની વાટ	૪-૦-૦
કર્મમોગી રાજેશ્વર	૪-૮-૦
નીલકંઠે બાણ	૩-૮-૦
એકલવીર	૩-૮-૦
રાજદત્ત	૪-૦-૦
જ્યોત અને જવાલા-ભા ૧-૨-૩	૭-૮-૦
જીમર અને અમી બા ૧ ૨-૩	૫-૦-૦
અવતિનાથ	૪-૮-૦
રૂપમતિ	૪-૦-૦
વિવેચના	૩-૮-૦
અગ્રતા	૧-૮-૦
રૂપાનો પદ	૨-૮-૦

શ્રી. રામનારાયણ ના. પાઠક

સાથી	૫-૦-૦
સોહાગ	૨-૮-૦
માનવતાના મૂળ	૪-૦-૦
સુવર્ણ મૃગ	૩-૪-૦
જામતનો તાત	૨-૮-૦
પચાસ વર્ષ પછી	૨-૦-૦
ગાંધી બાપુ ભા. ૧-૨	૮-૦-૦
કાચાકદપ ભા. ૧-૨-૩	૭-૦-૦
આવતી કાલ	૩-૦-૦

વિશ્વયુદ્ધ સુધી તાજેતરમા બહાર પડેલ, બાળકો તેમજ મોટાઓ સહુને આનંદ આપનાર

સ્ટીરીઓસ્કોપ તથા સ્ટીરીઓગ્રાફ્સ

આવી ગયા છે નવાં આવેલ સ્ટીરીઓગ્રાફ્સ (દૃશ્ય ચિત્રો)

વિશ્વયુદ્ધ, હુનિયાની સફર, ઇંગ્લંડ, આફ્રિકા, અમેરિકા, જાપાન, ઇટાલી, હિંદુસ્તાન વિગેરે
૧૨ કાર્ડ તથા સ્ટીરીઓસ્કોપના રૂ. ૩૦-૦-૦

પુસ્તકાલયોની લીસોના શણગાર માટે

“ નવાં પુસ્તકાલય સૂત્રો ”

એક ડઝનના રૂ. ૩-૦-૦

પુસ્તકાલય સ. સ. મંડળ લિ. ચા. બો ૧૦. વડોદરા.

વર્તમાનપત્રો-સામયિકો

દૈનિક		વેળી		
વર્તમાનપત્ર	મુબાઈ	૩૮-૦-૦	રવિવાર	૧૦-૦-૦
જન્મભૂમિ	"	૩૮-૦-૦	રાજપૂત બંધુ	૧૦-૦-૦
મુબાઈ સમાચાર	"	૪૮-૦-૦	જયગુજરાત	મુબાઈ ૬-૦-૦
દિનકુરતાન	"	૪૦-૦-૦	સવાણવિજય	વડોદરા ૮-૦-૦
નૂતન ગુજરાત	"	૩૮-૦-૦	નવગુજરાત	" ૭-૦-૦
ગોમ્હે કોનિક્ષ (અંગ્રેજી)	"	૪૦-૦-૦	આર્નલ્ડ	" ૧૨-૦-૦
ટાઇમ્સ ઓફ ઈન્ડિયા	"	૪૩-૦-૦	આર્થપ્રકાશ	" ૪-૦-૦
શ્રી પ્રેસ જર્નલ	"	૩૬-૦-૦	પ્રતાપ	સુરત ૬-૦-૦
સાત વર્તમાન	"	૪૦-૦-૦	પ્રભાકર	" ૬-૦-૦
પ્રતાપ	સુરત	૩૦-૦-૦	ગુજરાતમિત્ર અને દર્પણ	" ૬-૮-૦
ગુજરાત મિત્ર અને દર્પણ	"	૨૫-૦-૦	ઓરિજિનલ	" ૭-૦-૦
નવયુગ	"	૨૭-૦-૦	મુસ્લીમ ગુજરાત	" ૭-૦-૦
ગુજરાત	"	૩૨-૦-૦	પ્રભાવંધુ	અમદાવાદ ૮-૮-૦
સવાણ વિજય	વડોદરા	૨૫-૦-૦	ગુજરાતી પત્ર	" ૬-૮-૦
જય ગુજરાત	"	૨૫-૦-૦	નવસૌરાષ્ટ્ર	" ૭-૦-૦
ગુજરાત સમાચાર	અમદાવાદ	૪૨-૦-૦	આરામ	" ૧૦-૦-૦
સફેદ	"	૩૮-૦-૦	એકતા	અમદાવાદ ૮-૦-૦
પ્રભાત	"	૨૮-૦-૦	ભારતી	" ૮-૦-૦
વર્તમાન	"	૩૦-૦-૦	દીપક	" ૫-૧-૦
સેવક	"	૧૫-૦-૦	દીન	" ૭-૦-૦
જયદિદ	રાજકોટ	૩૦-૦-૦	દરિજનબંધુ	" ૬-૦-૦
અઠવાડિકો			દરિજન (અંગ્રેજી)	" ૬-૦-૦
મુબાઈ સમાચાર	મુબાઈ	૧૩-૦-૦	દરિજન સેવક (હિંદી)	" ૬-૦-૦
ગુજરાતી	"	૧૦-૮-૦	" " ઉર્દુ	" ૬-૦-૦
પ્રવાસી	"	૧૩-૦-૦	કૃષ્ણજાન	રાણપુર ૮-૮-૦
બે ઘડી મોજ	"	૧૨-૦-૦	બદરૂપી	" ૮-૧૦-૦
ગોમ્હે કોનિક્ષ (અંગ્રેજી)	"	૧૩-૦-૦	જનગણ	રાણપીપળા ૬-૦-૦
ઈલસ્ટ્રેટેડ વીકની	"	૪૧-૦-૦	ગૈલ	ભાવનગર ૮-૦-૦
ઓફ ઈન્ડિયા	"		ગ્રેડ વર્તમાન	એડા ૪-૮-૦
ભારત ન્યેપતિ	"	૧૨-૦-૦	ટેલરી (મરાઠી)	પૂના ૫-૧૦-૦
યુવાનર	"	૦-૦-૦	નાંદીવ	પાલિકા સુરત ૭-૪-૦

જ્યોતિષર	અમદાવાદ	૪-૦-૦	ગુણસુદરી	"	૫-૮-૦
વિશ્વવાત્સલ્ય	ગુદી	૬-૦-૦	પુષ્પ (ગુજરાતી)	સુખાધ	૩-૦-૦
માસિકા			પ્રતિમા	"	૫-૦-૦
કુમાર	અમદાવાદ	૭-૮-૦	ચેતન	"	૭-૦-૦
કિશોર	"	૫-૪-૦	પાટીદાર મિત્ર	"	૫-૦-૦
તસ્વીર	"	૩-૪-૦	ધારા બાપુ	"	૬-૦-૦
પ્રસ્થાન	"	૬-૮-૦	શિક્ષણ પત્રિકા	"	૪-૦-૦
શિક્ષણ અને સાહિત્ય	"	૪-૦-૦	બાલમિત્ર	આણંદ	૩-૮-૦
લોકજીવન	"	૩-૦-૦	આકાશગંગા	"	૪-૦-૦
બાલસખા	"	૩-૨-૦	પાટીદાર	"	૩-૦-૦
મ ગણમ	"	૧૦-૦-૦	જેડીત	"	૩-૦-૦
સત્સ દેશ	"	૭-૦-૦	બાળક	ગોધરા	૩-૦-૦
અખંડ આનંદ	"	૬-૮-૦	ગાંડીવ	સુરત	૪-૪-૦
શ્રીજ્યોધ	"	૬-૦-૦	બાલવાદી	"	૧-૮-૦
ભિમિ-નવરચના	"	૭-૮-૦	નૂન શિક્ષણ	સુરત	૪-૮-૦
શ્રીજીવન	"	૬-૮-૦	ખેતીવાદી વિજ્ઞાન	"	૨-૮-૦
ભગિની	"	૬-૦-૦	રાજપૂત	રાજપીપળા	૪-૦-૦
વૈદ્યપત્ર	"	૩-૮-૦	સમાજશિક્ષક	નવસારી	૨-૮-૦
વિશ્વમંત્રલ	"	૫-૪-૦	નવભારત	રાજકોટ	૬-૦-૦
મહિલાજગત	"	૬-૦-૦	જયકુમાર	દહાણ	૪-૮-૦
સંસ્કૃતિ	"	૭-૦-૦	કલાણી	ભાવનગર	૬-૧૨-૦
રેખા	"	૫-૮-૦	દક્ષિણ (ત્રિમાસિક)	પેપિડીચેડી	૫-૮-૦
ધરતી	"	૩-૪-૦	માનસી	ભાવનગર	૬-૦-૦
મામવિકાસ	"	૬-૮-૦	અતિથિ-પૂર્ણા	મોરબી	૬-૦-૦
ગુજરાત કેપ્રિસ પત્રિકા	"	૨-૦-૦	આચાર્યમં	વિસ્તનગર	૨-૦-૦
કાવ્યો અને કાવ્યન	"	૬-૦-૦	અમર બાલપ્રકાશન	ભરૂચ	૩-૪-૦
મોક્ષપત્રિકા	"	૨-૪-૦	ધરશાળા	સુરત	૩-૦-૦
પ્રેમધર્મ	"	૮-૧૨-૦	દાનિર્વામત્ર	"	૩-૦-૦
પાટીદાર જગત	"	૪-૮-૦	રાષ્ટ્રચક્રિત	રાજકોટ	૧૦-૦-૦
પાટીદાર બંધુ	"	૩-૦-૦	હિતેશુ	છાંડા	૩-૪-૦
વિવિધ ગ્રંથમાળા	"	૬-૮-૦	જીવનપ્રકાશ	રાણપુર	૧૦-૦-૦
પુસ્તકાલય	વડોદરા	૩-૮-૦	શ્લેષાણુ (દિ દી)	ગોરખપુર	૬-૩-૦
પ્રૌઢશિક્ષણ પત્રિકા	"	૨-૮-૦	બાલસખા	અલ્હાબાદ	૪-૮-૦
બાલજીવન	"	૩-૮-૦	સરસ્વતી	"	૭-૮-૦
સારદા	"	૬-૧૧-૦	વિશાલભારત	"	૬-૦-૦
કનૈયો	"	૫-૦-૦	મોહન રિલ્યુ	"	૧૨-૮-૦
બાલમ	"	૩-૮-૦	ખાદીજગત	વધો	૬-૦-૦
મામજીવન	"	૨-૮-૦	ચંદ	અલ્હાબાદ	૬-૮-૦
			ગીતાધર્મ	ખનારસ	૫-૪-૦

અમારી એજન્સીનાં તથા ખીજાં પુસ્તકો

છવન ચરિત્ર

મો ન. અમીન છવન અને કાર્ય	૨-૮-૦
માલવીયાજી સાથે ત્રીસ દિવસ	૩-૦-૦
દોરટોફર કોલમ્બસ	૦-૬-૦
છવનસ બારણા (ચારણ મહેતા)	૨-૮-૦

કાવ્ય સંગ્રહ

રાધાવીણા શ્રી ગ પઠયા	૨-૦-૦
કુલવેણી મૂળજીભાઈ શાહ	૧-૪-૦
રણસિયાના રાસ	૦-૬-૦
રાસનિકુંજ	૦-૧૨-૦
રાસપદ્ય	૧-૮-૦
રાસકોમુદી	૧-૮-૦
તારાના તેજ	૦-૮-૦
બાલવીણા	૦-૧૨-૦
સ્મૃતિ નિકુંજ	૦-૮-૦
પૂજારણ	૦-૧૦-૦
ગામી સંહિતા	૧-૦-૦

નાટક

યુગદર્શન મૂળજીભાઈ શાહ	૧-૪-૦
મછા ભૂત	૦-૮-૦
અ સી. કુમારી વચવંત પઠયા	૧-૦-૦
મદન મદિર	૦-૧૦-૦

વાર્તા-નવલકથા

નિરંજના મૂળજીભાઈ શાહ	૨-૦-૦
ત્રિનેત્ર	૨-૦-૦
૫ ખીનો એળો	૧-૮-૦

ફૂલછાબ	કે. કે. શેઠ	૨-૦-૦
જાતકકથાઓ	અંદ્રશંકર બાદ	૦-૧૦-૦
કુમાર વીરસેન ભાગ ૩	"	૦-૬-૦
રામસિંહ રાઠોડ	"	૦-૬-૦

આકર ગ્રંથો

બાલસાહિત્ય સર્વસંગ્રહ ભા. ૧-૨	૨-૨-૦
જૂની યુજરાતી ભાષા	૧-૧૨-૦

ધંતર

આણુનો પ્રવાસ મૂ. શાહ	૦-૪-૦
દાલવીવડાની ૧૦ વાતો રાયચુરા	૧-૮-૦
દુહાની રમઝટ	૧-૮-૦
ગામીયુગની વાતો	૦-૧૨-૦
રાયચુરાનું હાસ્ત્યદંતર	૧-૮-૦
કુચગીતો	૧-૮-૦
ઠાઠીઆવાઠની લોકવાર્તાઓ	૧-૮-૦
લખેશરી	૨-૮-૦
નવતબ સોરઠ	૧-૮-૦
પ્રેમલીલા ભા ૧ ગો. ધા. રાયચુરા	૧-૪-૦
રમીઆના રાસ	૧-૦-૦
રાસમદિર	૧-૦-૦
સોમનાથની સખાતો	૧-૮-૦
સોરઠશ્રુતિ	૧-૮-૦
સોરઠના સીમાડે	૧-૮-૦
રાત્રી રસ	૩-૦-૦
ચરદયદ્ર	૨-૦-૦

પુસ્તકાલય સ. સ. મંડળ લિમિટેડ

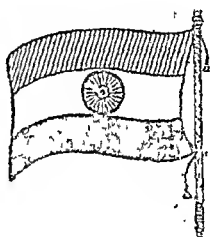
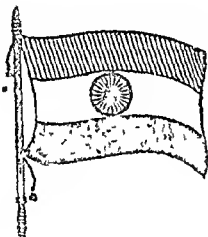
પો. બો. ૧૦, રાવપુરા, - વ. હો. દરા.

પ્રસ્તુતક ૨૮

ગાંધીજી-૧૯૪૮

ભારતીય સ્વાતંત્ર્યનું અમર પ્રતીક

જય હિન્દ

આજના સ્વાતંત્ર્યદિનની પુણ્ય સ્મૃતિ

૧૦	વાણિક લવાજમ	
૧૦/૩/૮-૦	પરદેશી રૂ ૫-૦-૦	હટક નકલ રૂ ૦-૬-૦
: અવરોધક :		
સાથેજ બાઈ નારલુબાઈ આમીન (બી દાન)		૧૦/૩/૮
કેની યુ સ સ મંદળ હિ વડોદરા		અભિજીત પ્રભાકર જ્યાન

અમારી એજન્સીનાં તથા બીજાં પુસ્તકો

જીવન ચરિત્ર

મો ન અમીન જીવન અને કાર્ય	૨-૮-૦
માલવીયાજી સાથે ત્રીસ દિવસ	૩-૦-૦
કોર્ટોફર કોલમ્બસ	૦-૬-૦
જીવનસ બારણા (શારદા મહેતા)	૨-૮-૦

કાવ્ય સંગ્રહ

રાજદેવીણા શ્રી ગજેન્દ્ર પદ્યો	૧-૦-૦
કુલવેણી મૂળજીભાઈ શાહ	૧-૪-૦
રણસિયાના રાસ	૦-૬-૦
રાસનિકુંજ	૦-૧૨-૦
રાસપદ્ય	૧-૮-૦
રાસકીમુદી	૧-૮-૦
તારાના તેજ	૦-૮-૦
માલવીણા	૦-૧૨-૦
સ્મૃતિ નિકુંજ	૦-૮-૦
પૂજારણ	૦-૧૦-૦
ગાંધી સંહિતા	૧-૦-૦

નાટક

યુગદર્શન મૂળજીભાઈ શાહ	૧-૪-૦
મ છા જૂત	૦-૮-૦
અ સી. કુમારી યશવંત પડ્યા	૧-૦-૦
મદન મ દિર	૦-૧૦-૦

વાર્તા-નવલકથા

નિરજના મૂળજીભાઈ શાહ	૨-૦-૦
ત્રિનેત્ર	૨-૦-૦
પ ખીનો મેળો	૧-૮-૦

ફૂલછાબ કે હ. શેઠ	૨-૦-૦
ભાતકકઘાઓ ચ દ્રશ કર ભટ્ટ	૦-૧૦-૦
કુમાર વીરસેન ભાગ ૩	૦-૬-૦
રામસિંહ રાઠોડ	૦-૬-૦

આકર પ્રથો

ખાતસાહિત્ય સર્વસ ગ્રંથ ભા ૧-૨	૨-૨-૦
ગ્રીની ગુજરાતી ભાષા	૧-૧૨-૦

ઈતર

આબુનો પ્રવાસ મૂ. શાહ	૦-૪-૦
દાસચીવડાની ૧૦ વાતો રાયચુરા	૧-૮-૦
હંદાની રમઝદ	૧-૮-૦
ગાંધીયુગની વાતો	૦-૧૨-૦
રાયચુરાનું હાસ્યદર્શન	૧-૮-૦
કુચગીતો	૧-૮-૦
ઠાડીઆવાડની લોકવાર્તાઓ	૧-૮-૦
લખેશરી	૨-૮-૦
નવલખ મોરક	૧-૮-૦
પ્રેમલીલા ભા ૧ ગો ૬ રાયચુરા	૧-૪-૦
રમીઆના રાસ	૧-૦-૦
રાસગ દિર	૧-૦-૦
સોમનાથની સળાતે	૧-૮-૦
સોરઠપતિ	૧-૮-૦
સોરઠના સીમાડે	૧-૮-૦
રાત્રી રૂસ	૩-૦-૦
શરદ્યદ્ર	૨-૦-૦

પુસ્તકાલય સ. સ. મંડળ લિમિટેડ

પો. બો. ૧૦, રાયપુરા, - વ હોં દ રા.

વડોદરા રાજ્યના વિલીનીકરણ બાદ પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિનું શું ?

—તત્ત્વીયનેથી

વડોદરા રાજ્યનું મુખ્ય પ્રાત સાથે વિલીનીકરણ થઈ ગયું છે અને તુલાતુલ્ય ખાતાંઓ મુખ્ય સરકારના તે તે ખાતાઓ સાથે અતર્ગત થઈ ગયા છે. મહેસૂલી ખાતુ, વેપાર-ઉદ્યોગ ખાતુ, કેળવણી ખાતુ, આબકારી ખાતુ, પોલિસ ખાતુ, ખેતીવાડી ખાતુ; આ બધા ખાતા અતર્ગત થઈ ગયા છે પરંતુ પુસ્તકાલય ખાતા સભયે હજી કોઈ હુકમો ગઠાર પડ્યા જણાતા નથી; એ ખાતાના કારોબારમાં કોઈ ફેરફાર હજી લાદેર કરાયો નથી અને માનીએ છીએ કે, આ પ્રશ્ન મુખ્ય સરકારની વિચારણા હેઠળ જ હશે.

વડોદરા રાજ્યનું પુસ્તકાલય ખાતુ એ કેળવણી ખાતાનું એક અંગ હતું અને કેળવણી ખાતુ અતર્ગત થઈ જતા તેને પણ અતર્ગત કરી દેવાનું હોય તેમ માની લઇએ.

મુખ્ય સરકારનું કેળવણી ખાતુ રિયાળ પાયા પરનું અને કાર્યક્ષમ ખાતુ હશે, પરંતુ ત્યાં હજી પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ બાલ્યાવસ્થામાં છે. છેલ્લા પાચ-છ વર્ષો કે બહુ તો એકાદ દશકાથી મુખ્ય ઇલાકામાં આ પ્રવૃત્તિ વિકાસને પથે પળી છે, પરંતુ અહીં વડોદરાની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ છેલ્લા દશકાઓ થયા અસ્તિત્વમાં હોઈને ગામઠે ગામઠે એનો પ્રચાર સ્થાપના અને વિકાસ થઈ ગયા છે. તે બધા પ્રજાના સહકારપૂર્વક સરકાર-પચાચત મદદ વડે ચાલે છે, જ્યારે મુખ્ય પ્રાતમાં જિલ્લા પુસ્તકાલયો સ્થપાઈને માત્ર કસ્ટોમરો મુખી જ આ પ્રવૃત્તિ પહોંચી શકી છે અને વડોદરા રાજ્યના જિલ્લાઓમાં તો પ્રાથમિક શાળાવાળું ભાગ્યે જ એકાદ ગામ એવું હશે જ્યાં પુસ્તકાલય સ્થપાયેલું નહિ હોય.

સુબંધ પ્રાતઃ અને વડોદરા રાજ્યની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ વચ્ચેનું આટલું અંતર અત્યારે તો અસ્તિત્વમાં છે.

તાજેતરમાં સુબંધ સરકારે પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિના વિકાસ અર્થે એક સલાહકાર સમિતિની નિમણૂક કરી છે એ સમિતિમાં વડોદરા રાજ્યની પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિમાં રસ ધરાવનાર વા સક્રિય કાર્ય કરનાર કોઈ સભ્યની નિમણૂક કરવામાં નથી આવી, એ આશ્ચર્યજનક હોઈને યોગ્યનીય છે. જ્યાં વર્ષો થયા આ પ્રવૃત્તિ ફાલીફૂલી અને વિસ્તરી છે, જ્યાંના એ પ્રવૃત્તિના કાર્યકરોના અનુભવ અને ઉપયોગિતા આશીર્વાદરૂપ નીવડે તેવા છે તેવા પ્રદેશના-જે પ્રદેશ ગયા એ માસ થયા સુબંધ પ્રાતના જ એક ભાગરૂપ થઈ ચૂક્યો છે-ત્યાંના એકેય પુસ્તકાલય-પ્રવૃત્તિના કાર્યકરને આ સમિતિમાં નથી લેવાયા એ ખરેખર, વિચારણીય પ્રશ્ન છે અમે સુબંધ સરકારના મેવાડીઓનું એ તરફ નમ્રતાપૂર્વક ધ્યાન દોરવાની રજા લઈએ છીએ.

વળી આ પ્રવૃત્તિનું સંચાલન જો સુબંધ મથકેથી જ થવાનું હોય અને એના કચુરેટર સુબંધ બેઠા જ એનો કારોબાર ચલાવવાના હોય તો આ વિકસેલી-પાગરેલી-ફૂલીફાલેલી-પ્રવૃત્તિ લવિષ્યમાં નામશેષ થઈ જશે, એવો અમને ભય છે. એટલે પુસ્તકાલય ખાતા સભ્યે હજી કોઈ નિર્ણય લેવાયો નથી તે તળાએ અમે સુબંધ સરકારને આ ણાળત દિશાસૂચન કરીએ તો તે અમ્યાને નહિ જ લેખાય.

- (૧) પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિના વડોદરા રાજ્યના કાર્યકરોનો સુબંધ સરકાર પૂરેપૂરો સહકાર સાધે,
- (૨) સરકારે નીમેલી સલાહકાર સમિતિની નવેસરથી રચના કરી તેમાં આ પ્રવૃત્તિના વડોદરા રાજ્યના પીઠ કાર્યકરોનો સાથ સહકાર મેળવે,
- (૩) વડોદરા રાજ્યમાં ચાલતી પ્રવૃત્તિને પગલે આ પ્રવૃત્તિને પ્રસરાવવાની વિવિધ યોજનાઓ ઘડે,
- (૪) એની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિપ્રત્યે જનતાને આકર્ષવાના વિવિધ પ્રયોગો આદરે,
- (૫) શિષ્ટવાચનપરીક્ષા પ્રતિ જનતાને દોરવા વિવિધ વાચનહરિષ્ઠિઓ યોજાવે,
- (૬) રચાનિક પંચાયતોને આ પ્રવૃત્તિને પૂરતી મદદ આપવા ફરજ પાડે,
- (૭) સરકાર ચોતે વધુમાં વધુ ફાળો આપી રહે,
- (૮) વડોદરાના પુસ્તકાલય ખાતાને મહકાર આપતી સંસ્થા-વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ (હવે એ સુબંધ પ્રાંતની સંસ્થા બનશે) જેવી પ્રચારક સંસ્થાને એ પુસ્તકાલયોની તપાસણી, દોરવણી અને દેખરેખનું કામ સોંપે અને

(૯) પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ લિ. જેવી હિંદલરમા અન્નેક ગણ્યોતી સંસ્થાને દરેક પુસ્તકાલયોને પુસ્તકો, કબાટો, ફર્નિચર, વિવિધ પ્રકારના જરૂરી ફર્મિ તેમ જ તેને જરૂરી એવી તમામ વસ્તુઓ પૂરી પાડવાનું કામ સોંપેતો સરકારને માથેથી થયો એવો બોજ ઓઠો થશે, કામની સરળતા થશે, પુસ્તકાલયો કાર્યક્ષમ બનશે, અને સુવ્યવસ્થા જળવાશે.

આજે પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ લિ મા રાજ્યનાં તમામ પુસ્તકાલયોના કાયમ ફંડો (Reserve funds) સુરક્ષિતપણે સચવાયેલા છે તે જોતા આ સહકારી મંડળનો સરકાર આ પ્રવૃત્તિમા સદ્દુપયોગ કરશે તો વડોદરાની જેમ મુંબઈ ઇલાકાનાં તમામ પુસ્તકાલયો સુવ્યવસ્થિત બનાવી શકશે.

ખાતે પુસ્તકાલયો કે જિલ્લા પુસ્તકાલયોને બલે મુક્ત રાખીને, ગ્રામ અને કસબા પુસ્તકાલયો માટે આ બે પ્રતિષ્ઠિત અને પ્રમાણિક સંસ્થાઓનો લાભ લેવાનું સરકાર નહિ ચૂકે એવી અમારી આશા લાગ્યે જ વધુપડતી લેખાશે.

અમે આશા રાખીએ છીએ કે, ગુજરાતની પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિના ઉદ્દેશવસ્થાન વડોદરાથી જ આ પુસ્તકાલયનું સ આલન અને ફોરવર્ડી રહેશે અને આ જ્ઞાનપરઓનો લાભ હજી નહિ પામેલા તેવાં ગામડાઓમા તેનો વધુ પ્રચાર-વિસ્તાર વધશે.

આપણું દ્વિતીય આઝાદીપર્વ

ભારતવર્ષની આઝાદીનું આજે બીજું પર્વ છે સારતીય સ્વાતંત્ર્ય પ્રાપ્ત થયા પછી એના આગણે અનેક પ્રકારના હુ જો-બ્યથાઓ-વિટંબણાઓ સરકાર માથે આવી ગઈ છે, પ્રત્યે પણ સહિષ્ણુ બની પોતાની સરકારને સાથ-સહકાર આપ્યો છે.

આજનું આઝાદીપર્વ આપણે સાદાઇથી ઉજવીએ, એવો આપણા દેશ-નેતાઓનો આદેશ છે.

આજે ગામડે ગામડે નવીન વૃક્ષારોપણ થાય, જંગલ નીતિભરી રીતે જીવવાનો પોતાનો આદર્શ દેખવવાની પ્રતિજ્ઞા લે, સરકારના સત્કાર્યોમા સહકાર સાધી તેના લોભાહુતકારી કાર્યોમા સહાયરૂપ થાય દરેક જણ આત્મનિરીક્ષણ કરે અને પ્રભુ પ્રત્યે પ્રાર્થના કરે કે, અમારો ભારતવર્ષ પૂર્વકાળની આફક રસ-કસ ભર્યો સુખી અને સમૃદ્ધ બને.

આદિત્યશાસ્ત્રિજીઅવનવું

સુ યુક્ત પ્રાંતની સરકારે ૨૦,૦૦૦ દિંદી ચળદો શોધી કાઢવા માટે સંશોધન આદ્યું છે સંપ્રેમગની સરકારથી બધો સરકારી પત્રવ્યવહાર દિંદી ભાષામાં કરવાનો હોવાને પરિણામે આ શોધબોળ ચરુ થઈ છે. સ યુક્ત પ્રાંતની સરકારે બે વર્ષ પહેલાં દિંદીનો સરકારી ભાષ તરીકે સ્વીકાર કર્યો છે

સ યુક્ત પ્રાંતનો સરકારના ચળદ ડેગ વિભાગના ખાસ અધિકારી પ્રાધ્યાપક શ્રી ધર્મ વીરને સરકારના જુદા જુદા ખાતા તરફથી મળ્યવહીરટ, કામદાના તથા પારિભાષિક એવા ૨૦૦૦ નવા દિંદી ચળદો શોધી કાઢવા માટે કુકમ મળ્યો છે

*

સુધાડ કિષ્કિનની પુત્રી શ્રીમતી એસ્મી બેગિશ્વરને જાહેર કર્યું છે કે, હું મારા મહાકવિ પિતાનું નવું જીવનચરિત્ર પ્રગટ થવા દર્શન નહિ આ માટે તેણે કંઈ પણ કારણ જણાવવાની ના પાડી હતી

તેણે એક અખચારનવીસને પોતાનો આ નિર્ણય હેવટનો હોવાનું જણાવ્યું હતું. માગ નિર્ણય સર્બધી એક પણ પ્રશ્નો જવાબ આપવાની મને છુટકા નથી શ્રીમતી બેગિશ્વરની માગણીથી બક્નહેડના અક્ષે ૧,૧૦,૦૦૦ ચળદોનું આ જીવનચરિત્ર તૈયાર કર્યું છે અક્ષે જણાવ્યું કે, શ્રીમતી બેગિશ્વરને મને તેના પિતાના જરયાબંધ પત્રો, નોંધો, હસ્તપ્રતો તથા ૭ અપકટ કાળ્યો પણ પૂર્ણ પાડ્યા છે. ત્યાં કિષ્કિન રહેતો હતો ત્યાં એટલમરોમાં જન્મને તથા ખૂબ સંશોધન કરીને મેં બધી વિમતો એકઠી કરી છે.

હકનના વર્તમાનપત્રોના જણાવવા મુજબ, સોડ બક્નહેડ એમ કહેવા હતા કે મને એના પણ કા છુની ખજર નથી હસ્તપ્રતની કેટલીક જાળનો સર્બધી અમારે મતભેદ હતો, પરંતુ પુસ્તકનું પ્રકાશન જ અટકાવવાની યોજના વિશે મને ખજર નહોતી મને ખજર મળ્યા છે કે બે વર્ષના મારા લખાણ તથા સંશોધન માટે શ્રીમતી બેગિશ્વર મને પૈસા આપવાના છે

કિષ્કિનના જીવનચરિત્રને પ્રગટ થવું અટકાવવાના નિર્ણયના કાગ્જોમા બેગિશ્વરને જણાવ્યું કે, તે મારી અંગત ખાતત છે અને તે વિશે પ્રશ્નોના જવાબ દેવાની મારી છુટકા નથી તમને કાગ્જો શોધવાની જિજ્ઞાસા હોય તો તમારે રાહ જોવી પડશે અને સહાય છે કે, કોઈ દિવસ તમને તેનો ખજર પડશે અત્યારે આથો વિશેષ મારે કર્યું કહેવાનું નથી પાછળથી કંઈ વધારે કહેવાની મારી યોજના નથી

અંગ્રેજી કાયદા પ્રમાણે કોઈ વ્યક્તિ સર્વથી પુસ્તકો કે નોટ્સ તેના જીવત સગાની પરવાનગી સિવાય પ્રગટ થઈ શકે નહિ

પંદર વર્ષ પહેલાં લખાયેલ અરજસ્તાનના ફોરેન્સનું આત્મવૃત્તાન 'ધી અને મિન્ટ' સ્વર્ગૃથના બાઈ પ્રોફેસર એ ડબ્લ્યુ લોરેન્સે પ્રગટ થતાં તેને અટકાવ્યું છે તેના કોપી ગણત જાળવી રાખતાં માટે અમેરિકામાં પ્રગટ થયેલ આર નકોની દરેકની કિંમત પાંચ લાખ ડોલર રાખવામાં આવી છે

*

આ દેશના વિશ્વવિદ્યાલયના પુસ્તકાલયોમાં તથા પશ્ચિમના દેશોનાં તેવા પ્રકરનાં પુસ્તકાલયોના પુસ્તકોનાં સંખ્યા નીચે મુજબ છે —

કલકત્તા વિશ્વવિદ્યાલય	૨,૮૩,૫૬૨
અલ્હાબાદ "	૧૪૦,૫૯૨
મદ્રાસ "	૧૧૩,૯૮૮
ચાંદા પુસ્તકાલય	૪૦૦,૦૦૦

પશ્ચિમના પુસ્તકાલયો કરતાં આ પુસ્તકાલયો કેટલા પાછળ છે તે નીચેના આંકડાઓ પરથી જણાઈ આવશે

બ્રિટિશ સંગ્રહસ્થાન પુસ્તકાલય	૫,૦૦૦,૦૦૦
બોક્સલિન પુસ્તકાલય	૧,૨૫૦,૦૦૦
કેમ્બ્રિજ વિશ્વવિદ્યાલય "	૧,૫૦૦,૦૦૦

*

સર વોલ્ટર રૉડને સ્કોટલેન્ડના લોકગીતો માટે અનદદ આકર્ષણ હવે તેને લાગ્યું કે બલિષ્ઠની પ્રજા માટે આ લોકગીતો લુપ્ત થઈ જશે અને તેથી તે હાવાવાની પ્રયત્નથી તેણે તે ભેગા કરવા માંડ્યાં, જેથી લોક ગાંધી અંગ્રેજી બાપા જીવત રહે ત્યાંસુધી તે ગીતો પણ જીવત રહે ખુણેખાંચરેથી આ લોકગીતો રોપી ઠાઠવાની તમન્નાને લઈને તેણે જણાવ્યું કે, પાંડિત્યમાં ક્યાંય ન મળે તેવાં લોકગીતોને સંગ્રહ એક ડોસી પાસે હતો. ખૂબ પ્રયત્ન પડી સર વોલ્ટર તેને જે ગીત સંભળાવવાનું સમજાવી શક્યો, તેમાંથી એક પણ શબ્દ ન શુભાવવા ખાતર સર વોલ્ટર રેન્સિમ તથા નોટબૂક લઈને બેઠો ડોસીમાંથી ગાવાનું બંધ કર્યું. તે બોલ્યાં "ના ભાઈ, ના આમ કરવાથી તો લોકગીતોનું અવસાન થશે" આજે ડોસીમાંની આગાહી સાચી પડી છે કાળસ મરેનાં પાનાંમાં આ લોકગીતો લુપ્ત થયા છે. શાદી અને જાપખાનાની સદાય વિના એક હમ્મર વર્ષ સુધી તે જીવત રહ્યાં છે લોકગીતોને સંગ્રહ કરીને તેને હાવાવા માટે ઉતારણ કરનાર ઉત્સાહી લોકો માટે આ બોધપાઠ છે હાવાવાથી લોકગીતોને મળતી ચિરજીવતા કાલુજીયર જની છે લોકગીતોને પુરુષો અને સ્ત્રીઓના કંઠસ્થ રહેવા દો અને તે સદાને માટે જીવત રહેશે

*

બર્માના ઇતિહાસમાં પોતાનું વિશિષ્ટ સ્થાન જમાવનાર 'સોરેન્ટોવૃલ્લાએ' ૧૯૪૮ની શ્રેષ્ઠ નવલકથા માટે 'બર્મા બાપતર સોસાયટી'નું રૂ. ૧,૦૦૦નું પારિતોષિક, એના લેખક મિન ઓગને આપીને બર્માના ઇતિહાસમાં બીજું 'સોમાચિન્દ' રાખ્યું છે

શ્રી. દિગ્વેશ્વર નિમોગે એ લખ્યું છે અંગ્રેજી તેમજ ગૂજરાતી પુસ્તકો પ્રસિદ્ધ કરતી મુબઈની આપણી બાણીતી પ્રકાશનસંસ્થા વોરા એન્ડ કંપનીએ રૂપિયા ૯-૮-૦ ના મૂલ્યે એ પ્રગટ કર્યું છે આ જ લેખકે અસમિયા ભાષામાં આ જ વિષયની સક્ષિપ્ત આવૃત્તિ રૂપ “આસામ” નામનું પુસ્તક પણ લખ્યું છે. એનું મૂલ્ય સત્રા રૂપિયો છે.

ઉત્તા ચિત્રકારો માટે

ઉત્તા ચિત્રકારો માટે ઉપયોગી નીચે તેનું પુસ્તક *Rapid Sketching Indian Approach to Human Form* (“રપિડસ્કિચીન્-માનવરૂપચિત્રનો ભારતીય દષ્ટિકોણ”) નામે અંગ્રેજીમાં પ્રગટ થયું છે મુબઈની જે. જે. સ્કૂલ ઓફ આર્ટસના એક માણ ઉપધ્યક્ષ ડિરેક્ટર ને મુબઈના પીઠ કલાકારોમાંના એક શ્રી. એમ આર અચરેકરે આ પુસ્તક લખ્યું છે. ભારતીય કલાવિષયક પુસ્તકોમાં આ પુસ્તક અગત્યનો ઉમેરો કરે છે

ગૂજરાતી સાહિત્યનું અવનવન

વિષયપ્રસિદ્ધ અરબી સાહિત્યકાર ખલીલ જિહ્યાનના પુસ્તકો અમદાવાદની પ્રકાશન-સંસ્થા આલ્ફા પુસ્તક બંગ્લાર તરફથી પ્રસિદ્ધ થવા માંડ્યા છે એમાં તાજેતરમાં “મદિર-હારે” કૃતિનો ઉમેરો થયો છે “મદિર-હારે” એ લેખકના “Prose-Poems” નામના અંગ્રેજી પુસ્તકનો અનુવાદ છે ખલીલ જિહ્યાને એક મળગ નવલકથા પણ ‘એલ્-હન્જલ ઉલ મતકમગ’ નામે અગ્રીમાં લખી છે એ સાહિત્યમાં ખૂબ જ બેકપ્રિય છે. આ નવલકથા ૫ થી ૪ સંસ્કાર તરફથી “ટૂટેલી પાંખ” એ નામે પ્રગટ થવાની તૈયારીમાં છે ... કુવાન લેખક પીતાંબર પટેલ લિખિત નવલકથા “ધરતો મોહ” પ્રગટ થઈ છે જેમ થા ઈશ્વર પેટલીકરની કૃતિઓ ચરોતર પ્રદેશનો લોકકથામય ચિત્રીત થાય છે, તેમ જી પીતાંબર પટેલની કૃતિઓ ઉત્તર ગૂજરાતના લોકસમાજનું ચિત્ર ખુબ ખરે છે .. બદ્દ હવે રસોઈ થાય છે તો એ બગડે છે, પણ મદ્દ હાથે એક સગવડ નવલકથા રચાય તો વિધવિધ શેલીના ને ભાવનાના રસ ચાખરા મળે છે, ને વાચકોને એ આકર્ષણરૂપ નીચે છે આત લેખકોને હાથે લખાયેલ નવલકથાનો એક પ્રયોગ “લતા” નામે નવલકથા દ્વારા થયો હતો, જેના લેખકો શુભાબદાસ શ્રોતર વગેરે હતા એવો જ એક પ્રયોગ નવચેતન સાહિત્ય મંદિર (અમદાવાદ) તરફથી તાજેતરમાં પ્રસિદ્ધ થનાર નવલકથા “ધરતીનાં છોડુ” માં થયો છે

રશિયન ભાષામાં “તુલસીકૃત રામાયણ”

રશિયાના પૂર્વના દેશોને લગતા આગળના વિદ્વાન અને પૂર્વના તેમજ દિ દી ભાષાઓના એક સ શોધન કાર્યકરે હાલમાં જ તુ મીદામના અસલ પુસ્તક ‘રામાયણ’ નું રશીયન ભાષાંતર પૂરું કર્યું છે. આ વિદ્વાન નામ પ્રોફેસર આગનીકવ છે અને તેઓ સોવિયેટ રશિયાના એકેડેમી ઓફ સાયન્સ સાથે સંબંધ ધરાવે છે હવે તુલસીનામનું ગમાવજ રશિયનોને ગદ્યન ભાષામાં મળી શકશે. તુલસીદાસના ગમાવજના અત્યાં સુધી બધી યુરોપીયન ભાષામાં થયેલા ભાષાંતરોમાં આ સોથી સંપૂર્ણ અને અણીશુદ્ધ ભાષાંતર છે.

ગુજરાત સાહિત્ય

ગુજર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય-અમદાવાદનાં પુસ્તકો

- ૧ ઉત્તરરામ ચરિત—અનુવાદક અને પ્રકાશક શ્રી. પદ્માવતી દેસાઈ, મૂલ્ય રૂ. ૪-૮-૦
- ૨ ધોણક અર્થદર્શનો—લેખક શ્રી રતિલાલ મોહનલાલ ત્રિવેદી, મૂલ્ય રૂ. ૩-૮-૦
- ૩ પોરણિક નાટકો—(ત્રીજી આવૃત્તિ) લેખક શ્રી કનૈયાલાલ માણેકલાલ મુનશી, મૂલ્ય રૂ. ૩-૮-૦
- ૪ ગુજરાત સાહિત્ય સભા-કાર્યવહી ૧૯૪૬-૪૭—પ્રકાશકો મંત્રીઓ, ગુજરાત સાહિત્ય સભા, દીવાનજીની હવેલી, સાંકડી રોડી, અમદાવાદ. મૂલ્ય રૂ. ૩-૦-૦
- ૫ સામાજિક નાટકો—લેખક ઉપર પ્રમાણે, મૂલ્ય રૂ. ૩-૦-૦
- ૬ અનામિકા—લેખક શ્રી. ધૂમકેતુ, મૂલ્ય રૂ. ૩-૦-૦
- ૭ ભગવાન મહિલનાથ—(વીરધર્મની વાતો ભા. ૨જો) લેખક શ્રી જયભિખુ, મૂલ્ય રૂ. ૨-૮-૦
- ૮ ગિશુ રામાયણ—લેખક શ્રી સોમાભાઈ કિશાભાઈ પટેલ, મૂલ્ય રૂ. ૦-૧૨-૦

કમલ પ્રકાશન મદિર-અમદાવાદ તરફથી

- ૯ ગુજરાતની લોકભાષાઓ—લેખક શ્રી ચિતરાજી પ્રાણશંકર શુક્લ, મૂલ્ય રૂ. ૨-૪-૦
- ૧૦ મૃગગજ—લેખક શ્રી. રમણલાલ સોની, મૂલ્ય રૂ. ૨-૦-૦
- ૧૧ મા-દીકરો—અનુવાદક, ઉપર પ્રમાણે, મૂલ્ય રૂ. ૨-૦-૦
- ૧૨ ગલગલિયાં—લેખક ઉપર પ્રમાણે, મૂલ્ય રૂ. ૨-૦-૦
- ૧૩ રાજકાલિની—ભાગ ૨જો-અનુવાદક ઉપર પ્રમાણે, મૂલ્ય રૂ. ૨-૪-૦
- ૧૪ હિતોપદેશની બાળવાર્તા—લેખક ઉપર પ્રમાણે, મૂલ્ય રૂ. ૨-૪-૦
- ૧૫ પૂનમિયા ભગત—લેખક ઉપર પ્રમાણે, મૂલ્ય રૂ. ૨-૪-૦

નવજીવન પ્રકાશન મદિર: અમદાવાદ તરફથી

- ૧૬ અચલ્લાયતન—અનુવાદક શ્રી. ગિરિધારી રૂપલાણી, મૂલ્ય રૂ. ૧-૦-૩

૧૭ આમએવાના દસ કાર્યક્રમો—લેખક શ્રી જગતરામ દવે, મૂલ્ય રૂ. ૧-૦-૦

૧૮ ત્યારે કરીશુ શુ?—અનુવાદક શ્રી. નરહરિ દા. પરીખ, મૂલ્ય રૂ. ૨-૮-૦

૧૯ જાતે મનૂરી કરનારાઓને—અનુવાદક શ્રી નરહરિ દાસદાસ પરીખ, મૂલ્ય રૂ. ૦-૪-૦

૨૦ આંધળાનુ ગાહુ—(નવી આવૃત્તિ) લેખક શ્રી જુગતરામ દવે, મૂલ્ય રૂ. ૦-૪-૦

આર. આર. રોકની કું. મુંબઈ તરફથી

૨૧ આમરા—ખડ પાચમે—લેખક શ્રી રમણલાલ વ દેસાઈ, મૂલ્ય રૂ. ૪-૮-૦

૨૨ નૂતન પ્રભાત—મૂળ લેખક શ્રી વિ સ ખાડેકર, અનુવાદક શ્રી ગોપાલરાવ વિદ્યાસ, મૂલ્ય રૂ. ૪-૮-૦

નવચેતન સાહિત્ય મંદિર—અમદાવાદ તરફથી

૨૩ એલુમિસન અને ખીજવાતો—લેખક શ્રી સનત્કમાર વીણ, મૂલ્ય રૂ. ૩-૦-૦

૨૪ વેણા કાકા—લેખક શ્રી ચાન્તિકમાર પડયા, મૂલ્ય રૂ. ૩-૪-૦

અન્ય પ્રકાશકો તરફના પુસ્તકો

૨૫ જિજ્ઞાસુના નાદ—અનુવાદકો શ્રી ગોકળભાઈ પટેલ, શ્રી ચિવમ્ સુન્દરમ, શ્રી. પદ્માય, પ્રકાશક આદર્શ પુસ્તક ભંડાર-રાયખડ રોડ, અમદાવાદ, મૂલ્ય રૂ. ૪-૪-૦

૨૬ બીરવ્યંજિઓ—લેખકો શ્રી રતનશી પુ અનડા અને શ્રી. મહાયા કર ઇન્દ્રજી દવે, પ્રકાશક અનડા શુક ડેપો, ગાંધી રોડ, અમદાવાદ, મૂલ્ય રૂ. ૦-૧૦-૦

જગતમાં આગળ વધવા માટે

“જામડામાં તેજ પૂગવા માટે ગૃહલેલોગોના વિદ્યાસ કરવો જોઈએ અને સાથે સાથે જગતની દરોહમાં આગળ વધવા માટે અનેક પ્રકારના દુનિય-લેલોગો ખીલવવા જોઈએ અને છતાંય એમાં ગોપક અને શોષિતોને બચે એક અંગ જેવા બની કુટુંબભાવ ટેળવો જોઈએ. માલીક અને મજૂર બંને મુખી રહે એવી કાર્યપ્રણાલિકા સર્જવી જોઈએ, એમાં “વધુ મામ, ઓછું કામ આપવા” ની દીનર્જાત છોડાવવી જોઈએ, તેમ માલીકો સમૃદ્ધ બની કારીગરો શૂણ્યે મરે એવી “સ્વચાલ્ય” વિધાતરફ—કાર્મી નીતિ પણ છોડાવવી જોઈએ”

X

X

X

વિતરવાદ કે ચર્ચા ગા માટે ?

આ શુભ દિવસ લાવવા માટે યુવાનોએ કમર કમીને ઝડપી તૈયારી કરવી પડશે સમય થોડો અને કામ ઝાડું છે, એવા સંજોગોમાં દેર દેર કરવો બનુભવ થાય છે અને જેવા સાંભળવા મળે છે એવી યુવાનોની વિતરવાદની કુટેવ જવી જોઈએ એના અર્થ એમ નથી કે વગર સમજનો કોઈના વિચારોને તાબે ચર્ચા જનુ, પરંતુ સાથે સાથે એ પણ છે કે સમજવા અને સમજાવવા પછી એ કાર્ય ઉપાડી લેવા માટેજ ચર્ચા દોષ, નહિ કે માત્ર ચર્ચાનો ખાતર અગર કાર્યની જવાબદારી ટાળવા માટે. અનુભવમાં તો આ માટે જ ધણા વિતરવાદ અને ચર્ચાઓ થાય છે ગુલામ દિંદમા એ ચાલ્યુ. દવે આજાદ દિંદમા એ મહાદેવજી અને સમરૂપ રાપાણી જેમણે.

—શ્રી. ચિ. ડ. અમીન

પુસ્તકાલયલોહી

“રેખા માસિક” બંધ થાય છે.

20/12/2022

આપણે ત્યાં આગળીને વેટે ગણાય તેટલા જ શિષ્ટ વિચારપ્રેરક અને ઉપયોગી વાચન આપતાં સામયિકો છે “રેખા” માસિક એ અર્ધા માસિકોમા આગળ તરી આવતું માસિક હતું એની રાજકીય નોંધો ક્રાન્તિપ્રેરક નવલકાઓ, વ્યંગચિત્રો અને દેશપરદેશની સાહિત્યચર્ચા શુભરાતના વાચકો સમક્ષ ધરનાર એ એક ઉત્તમ કલાનું માસિક હતું.

અફસોસની વાત છે કે, તેને આપણે અંપનાત્યુ નથી, એક બાળુ એક માસિકના રજત-મહોત્સવ પ્રમંજે સાંભળવા મળે છે કે, શુભરાત એકદર નથી, એના આશ્રવન સભ્યોએ એને ચરણે શ ૪૫૦૦૦ ની રકમ ધરી દીધી છે, ત્યારે આ મેલધક્ષી માસિકને અવસાન પામવાનો વખત આવ્યો. એના સપાદકો એ માટે વસવસો દાખવ્યો નથી, એના પ્રારભકાણે ઉચ્ચારેલા શબ્દોનું પુનરુચ્ચારણ કરીને એના અવસાનની જાહેરાત કરાઈ છે. “રેખા” હતું છે, અવસાન પામ્યું નથી એમા આવતા લખાણોના વાચકો એને હમેશ માફ કરશે, એ ચિરંજીવ રહેશે.

“રેખા” માસિક બંધ થયું હોવાથી. પુ સ સ. મંડળ દ્વારા જે જે પુસ્તકાલયોએ તુ લવાજમ ભર્યું હતો તેમને, તેમની કાળવણી પ્રમાણે બાકીનું લવાજમ પરત આપવાની ઠાંકણ મળે છે તે તંતુસંગ એ લવાજમ જે તે પુસ્તકાલયના ખાતામાં જમા કરવામા આવશે.

કાયમ રૂઝની પાસણુકની તુલ્ય ઉચ્ચગણી કરશે નહિ.

હાલમાં મહગર્મા વાર્ષિક દિવાળીનું કામકાજ ચાલતું હોવાથી મની બાઈચીને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે, કાયમ રૂઝની પાસણુક માટે ઉધગણીઓ કરે નહિ કામ પૂર થયે પાસણુકો ભરી જેના તેના તરફ રવાના કરવામા આવશે.

“જન્મભૂમિ કાર્યાલયનું નિવૃત્ત સૂક્ષ્મગણિત પચાંગ” ૨૦૦૬ ની સાલનું તાજેતરમાં પ્રસિદ્ધ થયું છે વિદ્વાન જ્યોતિષીઓના હસ્તે તૈયા રકમગવામાં આવતું આ પચાંગ શુભ રાત્રી જનતામાં દર વર્ષે ઠીક સેકપ્રિય થાય છે એમાં નિલ ઉપયોગી વિવિધ પ્રકારની માહિતી અપાયેલી હોઈને જ્યોતિષની દૃષ્ટિએ પણ ધરધરનું પચાંગ ચાલ રહે તેવું છે મૂલ્ય રૂ ૧-૧૨-૦ છે.

નવાં પ્રકટ થતાં સામયિકો

મુળ્યથી “વદેમાતરમ્” દાર્ષણિક તરફથી “રમકડું” નામનું બાલમાસિક (પુસ્તકાલયો માટે વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૪-૮-૦) છેલ્લા ત્રણ માસથી પ્રસિદ્ધ થતા ગાંડ્ય હોદ્દાને રૂપે રંગે અને વાચનસામગ્રી બાનભોગ્ય આવતી હોઇને પુસ્તકાલયોમાં વસારા જેવું છે એ જ સ્વરૂપે તરફથી “આસોપાલવ” નામનું સાપ્તાહિક પણ ચર થયું છે

—“પુસ્તકાલય” માસિકના ગયા અઠર્ધમાં સામયિકોની યાદી આપવામાં આવી હતી તેમાં અમદાવાદથી પ્રકટ થતા “નવચેતન” માસિક (તત્કાલીન ચાંપશીલાઈ વિ ઉદેશી, લવાજમ રૂ. ૭-૮-૦) તથા મુળ્યથી પ્રકટ થતા “મનોરંજન” માસિક (એન. એમ. ઠક્કરની કું પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ-વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૬-૧૨-૦) એ બે માસિકોનો સમાવેશ કરવો યોગ્ય ગણેશે તે એ યાદીમાં ઉમેરી વાંચવા વાચકોને વિનંતિ છે.

—આમ પુસ્તકાલયોના બંનેટના હિસાબો અગ્રેથી તૈયાર થઈ પુ. ખાતામાં મોકલાઈ ગયા છે. તાથી તપાસાઈ જે તે પુસ્તકાલયને પુ. ખાતા તરફથી મોકલવામાં આવે છે. તો પુસ્તકાલયોના મંત્રી જાણ્યોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે, પુસ્તકાલયના હિસાબો માટે પુ. સ. સ. મંડળ દ્વારા ઉધગણી નહિ કરતાં પુ. ખાતામાં લખી જણાવવું

વ. રા. પુ. મંડળ

વાર્ષિક સભાઓ

વડોદરા રાજ્ય પુ. મંડળની વાર્ષિક સભા દર સાલ સપ્ટેમ્બર માસના છેલ્લા રવિવારે અને પ્રાંત મંડળોની સભા સપ્ટેમ્બરના પહેલા ખીજ અને ત્રીજ રવિવારોએ વારાફરતી ભગવ છે પરંતુ આજુ સાહે વિવીનીકરણ અંગે ફટલાઈ મહત્વના પ્રશ્નોનો નિકાલ અગાઉથી થઈ ગયા બાદ પ્રાંત મંડળોને દોરવણી આપવાનું શક્ય અને તેમ હોવાથી રાજ્ય મંડળની સભા ઓગસ્ટના છેલ્લા રવિવારે રાખવામાં આવી છે, અને પ્રાંત મંડળોની સભા રાખેતા મુજબ સપ્ટેમ્બર માસમાં નીચેના ક્રમે ભરાય તેવી સૂચના જે તે પ્રાંત મંડળ તરફ મોકલી આપવામાં આવી છે તેને માન્ય રાખીને જે તે પ્રાંત મંડળ પોતપોતાના સભાસદ મહાશયોને તેમ જ લાગના વગગતા સર્વે હોદ્દાને ખબર આપશે એ મળ્યેથી ઠરેલી તારીખ બ્યાનમાં રાખીને જે તે પ્રાંત મંડળના સભાસદો પોતપોતાનો પ્રાંત સભામાં હાજર રહેવાની કૃપા કરશે

(૧) અમરેલી પ્રાંત મંડળ તા. ૪-૮-૪૯

(૨) મહેસાણા પ્રાંત મંડળ તા. ૧૧-૮-૪૯

(૩) વડોદરા પ્રાંત મંડળ તા. ૧૮-૮-૪૯

(૪) નવસારી પ્રાંત મંડળ તા. ૨૫-૮-૪૯

પૂરવણી પરિણામ.—ચિષ્ટવાચનની ૨૭ મી પરીક્ષાની ૧૩ ઉત્તરવદીઓ તપાસવાની રહી ગયેથી તે તપાસીને તેનું પૂરવણી પરિણામ આલુ અઠર્ધમાં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું છે તો તે જોઈ લેવા લાગતાવગગતાઓને વિનંતિ.

શિષ્ટ વાચન પરીક્ષા ૨૭ મીનું પૂરવાણી પરિણામ

શિષ્ટવાચનની ૨૭ મી પરીક્ષા 'મ જુમાઈના દીના' નું પરિણામ જુલાઈ માસના અક્રમા પ્રસિદ્ધ થઈ ગયું છે નીચેના ૧૨ ઉમેદવારોની ઉત્તમ્વહીઓ તપાસવાની રહી જવાથી તેમનું પરિણામ પૂરવાણી તરીકે આપુ અક્રમા પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવે છે.

નંબર	નામ	ઉંમર	ગામ	ધર્મો અથવામ	ગુણ ૧૦૦ માંથી	શેરો
૩૪૨	ભાગવાનજી કરસનજી બલદાણીઆ	૩૩	ખાભા	શિ મે. સિ	૫૬	
૩૪૩	મીતારામ કુબેગભાઈ નાયક	૩૨	સગ્દવ	શિ મે પૂ. ૫.	૫૭	
૩૪૪	નર્મદાબેન અબાલાલ	૪૫	દહેગામ	શિ. ઉ. ૫	૪૯	
૩૪૫	રામરા ૪૨ માધવલાલ જોશી	૩૫	,	શિ. ઉ. ૫	૪૮	
૩૪૬	કુલશ ૪૨ લક્ષ્મીરામ પડ્યા	૪૩	"	શિ	૪૭	
૩૪૭	કમળાબેન અબાલાલ શાહ	૩૫	"	શિ	૩૯	
૩૪૮	કમ્પાણીભાઈ રણકેશભાઈ પરમાર	૨૫	મળિનેજ	શિ. પૂ. ૫	૩૭	
૩૪૯	આનંદીબેન હમનલાલ જાની	૪૦	દહેગામ	શિ. પ્ર. ૫	૩૭	
૩૫૦	ભૂલેશ્વર દીરાલાલ શુક્લ	૩૭	અતવા	શિ પૂ. ૫.	૩૪	
૩૫૧	મીનુભાઈ મોહનલાલ શાહ	૧૯	ભાવડા	અ મે	૨૩	
૩૫૨	મણુપતરામ કાશીરામ	૨૩	અતવા	ખેતી. શુ. ધો. ૪	૧૪	
૩૫૩	મોહનલાલ વણારસી પટેલ	૩૦	"	"	૧૪	
૩૫૪	મોહનલાલ નાગજીભાઈ પટેલ	૪૦	"	ખેતી શુ. ધો. ૫	૧૩	

ના. નં. ચૌકસી

સદમત્રી, વ. રા. પુ. મંડળ

સર્વોદય એટલે?

જુમા જ માને છે કે સ્વરાજમાં બધા જ સુખી થાય.

એમને પૂરતો ખોગક મળે.

એમને પૂરતા કપડા મળે.

એમને રહેવાનું સારું ઘર મળે

એમને અને એમના બાળકોને સાચી કેળવણી મળે.

એમનું આરોગ્ય જળવાય એવું ગામનું વાતાવરણ હશે.

કોઈક માર્ગ પડે તો ગામડામાં જ ઝડ સાગ થવા માટે સરળ ઉપચારોની વ્યવસ્થા હોય.

બધાને જ માટે આદર્શ થાય તો સ્વરાજનો પૂરો લાભ બધાને જ મળે

બધાનું જેમાં સુખ છે અને કલ્યાણ છે તેનું નામ સર્વોદય ન્યાં સર્વનો ઉદય થાય ત્યાં

સર્વોદય સમાજ સ્થપાય.

—દિલખુશ દિવાનજી,

સૂચના અંક ૧/૪૬-૫૦

વિષય :

સને ૧૯૪૮-૪૯ ની મરકાર મદદની પાવતીઓ બાબત.

સને ૧૯૪૮-૪૯ માં વડોદરા ગબ્બનાં સાર્વજનિક પુસ્તકાલયોને સ કામદદ બે વખત થઇ અપાયથી, પરંતુ તે બદલ દરેક સાર્વજનિક પુસ્તકાલય જેમને પૂ વણી મદદ મળી છે તેમણે પાવતીઓ મોકલી નથી તેમજ ફેટલાંક પુસ્તકાલયોને એક જ વખત મદદ અપાઇ હશે તેમની પણ પાવતીઓ અત્રે મળી આવતી નથી સખજ જે પુસ્તકાલયોની પાવતી જોટવી રકમની અત્રે હોવી જોઈએ તે ન હોવાથી તેમના નામ સામે જણાવેલી રકમ તેમના વતી પુ સ. મ મંડળને આદા થયેલી હોવાથી તે રકમની પાવતી આ સૂચના પ્રસિદ્ધ થયેથી દિન દશમાં અમારા તરફ મોકલવા જે તે પુસ્તકાલયોના મંત્રીઓને વિનંતિ કરવામાં આવે છે

આશા છે કે મંત્રી બાઇઓ પાવતીઓ વેળાસર મોકલી આપશે

તા ૬-૮-૪૬

ઉ. મા. પટેલ

મદદનીશ વ્યવસ્થાપક

પુસ્તકાલય ખાતું

સાર્વજનિક પુસ્તકાલય શાખા

સૂચના અંક ૨/૪૬-૫૦

વિષય :

વાર્ષિક નિવેદનો અને અદાજપત્રો

આથી તમામ સાર્વજનિક પુસ્તકાલયોના મંત્રી બાઇઓને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે તેમનાં સને ૧૯૪૮-૪૯ ના વર્ષના કામદદજનુ નિવેદન જુલાઇ માસના પુસ્તકાલય માસિકના અ ક્રમાં જાપેલા નમૂનામાં દફતીકત બરી અમારા તરફ બનતી બધી ઉતાવળે મોકલી આપો વૃથા મંડળ અને મદાલ મંડળના મંત્રીબાઇઓ નવા પ્રયાગો આ નિવેદનો વેળામ આવે તે માટે પોતાની આગળબાળુના તમામ મંત્રીબાઇઓને જણાવશે એવી આશા છે

સને ૧૯૪૬-૫૦ ના વર્ષ માટે માય' મુધીનુ અદાજપત્ર ગયા માસમા કરેલી સૂચના પ્રમાણે વેળાસર મોકલવા મંત્રી બાઇઓને આજ સૂચવવામાં આવે છે

આશા છે કે પોતપોતાનું કાર્ય સૌ જલદીથી કરી ખાતામાં દફતીકત વેળાસર મોકલશે.

વડોદરા, ૨
તા ૬-૮-૪૬ ૩

ઉ. મા. પટેલ
મદદનીશ વ્યવસ્થાપક

સને ૧૯૪૮-૪૯

૨૫

પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ લિમિટેડ-વડોદરા

(વડોદરા રાજ્યની સહકારી મંડળો સંબંધી સવત ૧૯૭૦ ના નિર્ણય છઠ્ઠીની કલમ ૬ અન્વયે નં. ૭૬૬ થી તા. ૩૧-૩-૨૪ ના રોજ નોંધવામાં આવ્યું છે)

મુકરર કરેલું ભડોળ	રૂ. ૫૦,૦૦૦-૦-૦
ભરાવના કાઢેલું ભડોળ	રૂ. ૫૦,૦૦૦-૦-૦
ભરાયેલું ભડોળ	રૂ. ૪૯૫૭૫-૦-૦
વમુલ આવેલું ભડોળ	રૂ. ૪૯૫૭૫-૦-૦
રિઝર્વ તથા ઈતર ફંડ	રૂ. ૫૬૨૪૬-૦-૦

મંડળનું નોંધેલું કરનામું.

રાવપુરા પોસ્ટ બોક્સ નં. ૧૦, વડોદરા.

સાધારણ સભાના પ્રમુખ

રા. રા. મગનભાઈ ચકરભાઈ પટેલ, વડોદરા.

ઉપપ્રમુખ

રા. રા. નાનાલાલ નાથાલાલ શાહ એમ. એ વડોદરા.

વ્યવસ્થાપક મંડળના સભાસદો

રા રા. સુનીલાલ પુરુષોત્તમદાસ શાહ બી. એ એલ એવ બી. વડોદરા (અધ્યક્ષ)

રા. રા. ચિમનભાઈ મૂળજીભાઈ અમીન, પ્રતિનિધિ સા પુ વસો

રા રા. ચિમનભાઈ હરિભાઈ અમીન, મત્રી સા. પુ વરણામા

રા રા. મણિલાલ મંગળજી કાગીવાળા, પ્રતિનિધિ સા પુ વાઘોડીઆ.

રા રા. વલ્લભભાઈ મુળજીભાઈ પટેલ, પ્રતિનિધિ સા પુ. સાધી

રા રા. રમણલાલ લલ્લુભાઈ ભટ્ટ, મત્રી સા પુ શિનોર

રા રા. અળલાલ વિઠ્ઠલ ઈ કલ્કર-વડોદરા.

રા રા. ચકરભાઈ મોભાભાઈ પટેલ-વડોદરા.

રા રા. રઘુનાથ પાનાયદ ધરીખ-વડોદરા

મત્રી

રા રા. વાઘજીભાઈ નારણભાઈ અમીન બી. કામ વડોદરા

એકાઉન્ટર્સ

મેમ્બર્સ આપણ અમીન એન્ડ કા ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ, સુભાઈ.

પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મળ્યો લિમિટેડનો સને ૧૯૪૮-૪૯ નો

પચીસમો વાર્ષિક અહેવાલ

સરગૃહસ્થો,

તા. ૩૦ મી જુન સને ૧૯૪૯ના રોજ પૂરા થતા આ મહત્વના પચીસમા વર્ષના કામકાજનો હેવાલ તથા હિસાબનું સંગ્રાહ અને તા ૧-૮-૪૮ થી તા ૩૦-૬-૪૯ સુધીના અગિયાર માસનો નકાતોટાનો હિસાબ ઓડિટરના દાખના સાથે વ્યવસ્થાપકો આપની સેમક્ષ મુજબ કરે છે.

મે સહકારી અધિકારી સાહેબની સૂચના મુજબ સહકારી મહાજનોએ હિસાબી વર્ષ હવેથી જુન આખરનું ગણવાનું કરેતું હોઈ, ચાતુ હિસાબી વર્ષ અગિયાર માસનું થાય છે.

(૧) સલાઓ —

નિવેદનવાળા વર્ષમાં વ્યવસ્થાપક મહાજની ૭ સલાઓ મળી હતી

(૨) શેર બાબત —

નિવેદનવાળા વર્ષમાં ૧૫ નવીન સભાસદો આપણા મહાજમાં ઉમેરાયા છે એટલે વર્ષ આખરે સભાસદોની કુલ સંખ્યા ૯૧૮ છે. આ નવીન સભાસદોએ ખરોદેતા શેર ૧૫ ઉમેરતા બરાબેશ રોરની કુલ સંખ્યા ૧૯૮૩ ની છે અને તે પેટે શેર દીઠ રૂ. ૨૫૫ ની કિંમતના તમામ રકમ વસુલ આવેલી છે.

(૩) પુસ્તકવેચાણ —

નિવેદનવાળા વર્ષમાં મહાજે અથા વર્ષની માફક ગણના તેમ જ અન્ય સાર્વજનિક પુસ્તકાલયોને અને જનતાને પુસ્તકો પૂરા પાડવાનું કાર્ય કર્યું હતું, તેમ જ ગણતરી પ્રાથમિક શાળાઓમાં ચાલતા પાઠ્ય પુસ્તકો વેચવાનું કામ ઇંગ્લેન્ડના ધારાધોરણ પ્રમાણે કર્યું હતું તે બધા અંગે ૧,૫૧,૪૭૬-૩-૦ નાં પુસ્તકો તથા ઇતર સાહિત્યની ખરીદી કરી છે અને ૧,૭૧,૯૩૭-૦-૧ નું વેચાણ કર્યું છે

(૪) પત્રો, માર્શિકોનું લવાજમ ભર્યા બાબત —

નિવેદનવાળા વર્ષમાં મહાજે ૧૩૧૦ ગ્રામ પુસ્તકાલયો તથા વાંચનાલયો વતી વર્તમાનપત્રો તથા માર્શિકોનું લવાજમ ભરવાનું કામ કર્યું છે આ વર્ષે ૪૨ કરોડ પુસ્તકાલયોએ પણ પહેલાની જેમ તે કામ મહાજને સોંપી હતું ઉપરાંત, વડોદરા રાજ્ય બહાગનાં ૨૩ પુસ્તકાલયો અને ૪ શાનવર્ષિક વાંચનાલયો, તેમ જ હિન્દુસ્તાન બહાગનાં આફ્રિકાનાં પુસ્તકાલયો, ખીજ સંસ્થાઓ અને વ્યક્તિઓ મળી આગરે ૧૩૩ ગ્રામો વતી પણ લવાજમો ભરવાનું કામ મહાજે કર્યું છે વર્ષ દરમિયાન રૂ. ૭૬,૮૭૪-૧૩-૧૦ નું લવાજમ મહાજ મારફતે ભરાયેલું છે.

(૫) પુસ્તકાલયોના કાયમ ફંડ બાબત:—

નિવેદનવાળા વર્ષ આખરે પુસ્તકાલયોની કાયમ ફંડની રકમ મહાજમાં થાપણ તરીકે મુકાયેલી રૂ. ૪,૧૨,૫૧૬-૧-૦ ની છે થાપણો ઉપર મહાજ તરફથી દોઢ ટકો વ્યાજ આપવામાં આવ્યું છે, કાયમ ફંડની રકમોની યાદી ગ્રામવાર આ રિપોર્ટમાં અન્યત્ર પ્રકટ કરવામાં આવી છે

(૭) મંડળને સોંપાયેલાં ટ્રસ્ટ ફંડો બાબત —

નિવેદનવાળા વર્ષમાં મંડળને ૪ નવીન ટ્રસ્ટફંડો રૂ. ૧૦૦૩-૦-૦ ના મળેલાં છે, એટલે વર્ષ આખરે ટ્રસ્ટફંડોની કુલ સંખ્યા ૯૯ રૂ. ૩૩૮૩૬-૨-૪ ની થાય છે, તેમાં નહિ ખચાયેલું બ્યાન્ક રૂ. ૫૮૭-૦-૪ ઉમેરતા ટ્રસ્ટફંડો ખાતે રૂ. ૩૪૪૨૩-૨-૮ બાકી જમા રહે છે આ ફંડોનો હિસાબ આ ગિયોર્ટમાં અન્યત્ર પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યો છે.

(૭) ઇન્વેસ્ટમેન્ટ બાબત —

સને ૧૯૩૮ માં મુબાઈદત્તાકાની ખેડા ડિસ્ટ્રિક્ટ મેન્ડ્રલ ફો. ઓ. બેન્ક લિ. નહી-આફની દાવા પડી હતી, અને મુબાઈદત્તાકાની દુકમની તેનું કામકાજ બંધ થયું છે આ બેંકમાં મંડળના રૂ. ૧૦૦૦-૦-૦ ના ગેર ચાલુ છે. તે ઉપરાંત બાકી મુદતની ચાપણ ખાતે ગેર વર્ષ આખરે જે રૂ. ૪૪૬) બાકીમાં હતા તે હવે બાકીમાં છે. આ રકમો શેકમંદ લેણા ખાતે સરવાલામાં બતાવી છે

(૮) પુસ્તકપ્રકાશન સંબંધી —

- (૧) મંડળે પ્રસિદ્ધ કરેલાં ૬૮ પુસ્તકો પૈકી ૪૦ પુસ્તકોની બધી પ્રતો વેચાઈ ગઈ છે પુસ્તકપ્રકાશન ખાતે મંડળના રૂ. ૧૩૦૮-૧-૩ હાલ રોકાયેલા રહે છે
- (૨) સ્મારક સંગ્રહાગ્રાહના પ્રકાશન માટે મંડળને સોંપાયેલા બે ટ્રસ્ટફંડો ખાતેથી આગમ્યધીમાં કુલ ૭ પુસ્તકો મંડળે પ્રસિદ્ધ કર્યા છે, જેમાંની ત્રણ ત્રણ પૂરેપૂરી વેચાઈ ગઈ છે.

(૯) “પુસ્તકાલય” માસિક બાબત —

“પુસ્તકાલય” માસિકનું ૨૩ મું વર્ષ સુધી ૧૯૪૬ આખરે પૂરું થયું છે તા. ૧-૮-૪૮ થી તા. ૩૦-૬-૪૯ સુધીના અગીઆગ માસમાં લવાજમ ખાતે રૂ. ૪૭૫૨૭ અને જાહેરખર્ચ ખાતે રૂ. ૨૨૨૪-૧૨-૦ મળી કુલ રૂ. ૬૯૭૬-૧૨-૦ જમા મળ્યા હતા ખર્ચની રકમ રૂ. ૮૧૪૪-૪-૩ થઈ છે, એટલે માસિક ખાતે રૂ. ૧૧૬૭-૮-૩ ની ખોટ બાકી છે પાછળી બચત રૂ. ૧૨૦૯૭-૫-૩ માંથી તે ખોટ બાદ જતા બચત રૂ. ૧૦૯૨૯-૧૩-૦ રહે છે તેમાં બ્યાન્કનું ઉત્પન્ન ઉમેરતા એ ખર્ચી બચત રૂ. ૧૧૦૦૪-૧૫-૩ રહે છે માસિકનું લવાજમ બધા ગ્રાહકો તરફથી ડિસેમ્બર ૧૯૪૬ આખરે સુધીનું વસુલ મળેલું છે માસિકના વર્ષ દરમ્યાનના ઉત્પન્ન ખર્ચનો હિસાબ આ ગ્રાંથે ઉલ્લેખિત પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યો છે મંડળના રજતજય તિ મહોત્સવ પ્રસંગે “પુસ્તકાલય” માસિકનો ખાસ અંક એપ્રિલ માસમાં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યો હતો, તે બધા ગ્રાહકોને તેમ જ મંડળના તમામ સભાસદોને વિના મૂલ્યે મોકલી આપવામાં આવ્યો હતો.

“પુસ્તકાલય” માસિક ખાતેથી માસિકના ત્રણે એક માસના પગારના બેાનમના રૂ. ૮૦ આપવા વ્યવસ્થાપકો આપને લલ્લામણુ કરે છે.

(૧૦) હિસાબ —

આ સાથેના નફોતોટાના પત્રકમાં જણાવ્યા મુજબ નિવેદનવાળા વર્ષમાં મંડળે કુલ રૂ. ૮૫૮૪-૧૫-૩ નો એખમો નફો કર્યો છે તેમાં મળ વર્ષના નફા પૈકીના બાકી રૂ. ૧૮૦-૭-૧ ઉમેરતા કુલ નફો રૂ. ૮૭૬૫-૬-૪ થાય છે, તેની વહેંચણી નીચે મુજબ કરવા બવરથાપકો આપને લલ્લામણુ કરે છે

	રૂા. આ. પા.
(૧) રિઝર્વ ફંડ ખાતે લઈ જવા (જે હવે રૂા. ૨૨૮૭૧-૦-૦ થશે)	૨૧૪૭- ૦-૦
(૨) મલાસદોને શેરનું ૪૫૫ ટકા લેખે ડિવિડન્ડ વહેંચવા	૨૨૨૦-૧૦-૦
(૩) નોકરોને એક માસનો પગાર બોનસ તરીકે આપવા	૬૧૩-૧૨-૯
(૪) મકાન ફંડ ખાતે લઈ જવા (જે હવે રૂા. ૨૬૪૦૦-૦-૦ થશે)	૧૪૫૦- ૩-૪
(૫) રટાફ ગ્રેન્યુહટી ફંડ ખાતે લઈ જવા (જે હવે રૂા. ૩૦૦૦-૦-૦ થશે)	૧૦૦૦- ૦-૦
(૬) આવવા વર્ષના નફા ખાતે લઈ જવા	૧૩૩૩-૧૨-૩

રૂા ૮૭૬૫- ૬-૪

(૧૧) નિમણુક.—

(૧) મહાજના વ્યવસ્થાપકો પૈકી (૧) શ્રી. શંકરભાઈ સોમાભાઈ પટેલ, વડોદરા (૨) શ્રી ચિમનભાઈ હરિભાઈ અમીન, મત્રી, સા પુ વરણામા અને (૩) શ્રી રમણલાલ લક્ષ્મીભાઈ ભટ્ટ મત્રી, સા પુ શિનોર-એ ત્રણ વ્યવસ્થાપકો ચાલુ સાલે નિયમ મુજબ નિવૃત્ત થાય છે. નિવૃત્ત થતા વ્યવસ્થાપકો ફરીથી સુ ટાવાને ખાત્ર છે અને તે માટે ખુશી છે. ઉપર મુજબ વ્યક્તિગત સલાસદોની એક જગા અને પુસ્તકાલયોના મત્રીઓ વા પ્રતિનિધિઓની બે જગા એ રીતે ત્રણ જગા પૂરવાની છે, તે પૂરવા આપને વિનંતિ કરવામાં આવે છે

(૨) તવા વર્ષના ઑડિટરો નીમવા તથા તેમનું લવાજમ નક્કી કરવા વ્યવસ્થાપકો આપને વિનંતિ કરે છે

(૧૨) સને ૧૯૪૯-૫૦ ના વર્ષ માટે નીચે મુજબ આવક ખર્ચનું અંદાજ-પત્ર (બજેટ) મંજૂર કરવા વ્યવસ્થાપકો આપને કલમભણુ કરે છે—

મહાજનો મુખ્ય વિભાગ

ઉત્પન્ન	ખર્ચ
રૂા. આ. પા.	રૂા. આ. પા.
પુસ્તકોનું કમિશન	૭૦૦૦-૦-૦
પત્રોનું કમિશન	૩૫૦૦-૦-૦
બ્યાજનું ઉત્પન્ન	૮૫૦૦-૦-૦
રૂા ૧૯૦૦૦-૦-૦	
	પગાર
	નોકરોને મોખવારી ભથ્થુ
	પોસ્ટેજ
	છપામણુ
	ક ટીજન્ટ
	મકાનભાડું
	ફલેક્ટ્રીક ચાર્જીસ
	ઑડિટર શી
	ગ્રો ફંડમાં મહાજનો ફાળો
	આગના વિમાનુ પ્રીમિયમ
	મુસાફરી ખર્ચ
	આકસ્મિક ખર્ચ
	રૂા ૧૪૯૦૦-૦-૦

રૂપો વિભાગ

રૂ. આ પા	રૂ. આ પા.
પુસ્તકોનું કમિશન, ૫૦૦૦-૦-૦	૫૩૨
૩ ૫૦૦૦-૦-૦	ગોઠરોને મેધિવારી ભથ્થુ ૧૩૫૦-૦-૦
	પોસ્ટેજ ૧૦૦-૦-૦
	કંટીનન્ટ હપામણ ૧૦૦-૦-૦
	મકાન ભાડું ૪૦૦-૦-૦
	એડિટ શી ૨૫-૦-૦
	આગના વિભાગ પ્રીમિયમ ૭૫-૦-૦
	એજન્ટોની ડિપોઝીટનું બ્યાન્ડ ૨૫૦-૦-૦
	આકરિમક ખર્ચ ૧૦૦-૦-૦
	૩, ૪૨૦૦-૦

(૧૩) મહાત્મા રોધ્ય મહોત્સવની ઉજવણી—

ગત સામાન્ય સભામાં નક્કી થયા મુજબ નિવેદનચણા વર્ષમાં મહાત્માની સ્થાપનાને તા ૩૧-૩-૪૬ ના રોજ પચીસ વર્ષ પૂર્ણ થતા હોવાથી તેના ગૌરવ મહોત્સવની ઉજવણી સારી રીતે કરવાનું હતું હતું સદર ઉજવણી ના ૨-૫-૪૬ ના રોજ વડોદરા રાજ્યના નિવૃત્ત મહાઅમાત્ય માનનીય ડૉ. હવરાજ મહેતાના પ્રમુખપણા નીચે થઈ હતી, જેમાં વડોદરા શહેરના તેમ જ રાજ્યના અગ્રણ્ય નાગરિકોએ તેમ જ મહાત્મા સભાસદોએ સારી સખામાં હાજરી આપી હતી ઉજવણીનું કુલ ખર્ચ રૂ ૧૬૬૪-૧૨-૬ થયું હતું. તે પેટે ગત વર્ષની નફાની કાગવણીના રૂ ૧૦૦૦-૦-૦ બાદ જતાં વધાગના રૂ ૬૬૪-૧૨-૬ ચાલુ વર્ષના ખર્ચમાં બજેટમાં મંજૂર થયા પ્રમાણે ગણવામાં આવ્યા છે ગત સામાન્ય સભાએ ગૌરવ મહોત્સવની ઉજવણી ખાતે બજેટમાં રૂ ૧૦૦૦ ના વિશેષ ખર્ચની મંજૂરી આપી હતી.

(૧૪) મહાત્મા ગાંધી નેશનલ મેમોરીઅલ ફંડ —

ગત વર્ષના ટ્રિપોર્ટમાં બ્યવસ્થાપક મહાત્મા સને ૧૯૪૮-૪૬ ના વર્ષ માટે ભલામણ કરેલા બજેટમાં ફેરફાર કરીને સામાન્ય સભાએ તા ૧૦-૧૦-૪૮ ના રોજ મહાત્મા ગાંધી નેશનલ મેમોરીઅલ ફંડમાં મહાત્મા તરફથી ફાળા માટે રૂ ૧૦૦૫ ના વિશેષ ખર્ચની નોંધવાઈ કરી હતી. તે મુજબ સદર રકમ વર્ષ દરમ્યાન અદા કરવામાં આવી છે

(૧૫) મ્મ. મોતીલાલ ન. અમીન જ્યુબિલી વ્યાગ વાંચનાસભ્ય —

વડોદરાનું જ્યુબિલી વ્યાગ વાચનાસભ્ય, જેને સ્વ મોતીલાલ ન. અમીનની યાદગીરીમાં મહાત્મા ચલાવવાનું કારણ છે, તેની લોભમદદના રૂ ૬૦ નિવેદનચણા વર્ષમાં મુલાકાતના મેસર્સ હગનવાય નેશનલ મદાસ ઝવેરી તરફથી પહેલાંની જેમ મળ્યા હતા, જે બદલ તેઓશ્રીનો અગ્રે આભાર માનવામાં આવે છે તે ઉપર સરકાર પચાવત મદદ કુલ રૂ ૧૦૦ વર્ષ દરમ્યાન મળી હતી આ વાંચનાસભ્યનો ધણો સારો લાભ લેવાય છે

(અનુસધાન પૃષ્ઠ ૬૦ ને જોડો)

પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી
તા. ૩૦ માહે જુન સને ૧૯૪૯ ના રોજનું

ભાગીદારી અને દેવું	શ્રી આ. પા	શ્રી આ. પા
૧ ભાગીદારી —		
સત્તાધારી થાપણ—૨૦૦૦ શેર દરેક શ્રી. ૨૫ નો	૫૦૦૦૦-૦-૦	
ભરાવના કાઢેલી થાપણ	૫૦૦૦૦-૦-૦	
ભાગીદારી થાપણ — ૧૯૮૩ શેર દરેક શ્રી. ૨૫ નો	૪૯૫૭૫-૦-૦	૪૯૫૭૫-૦-૦
વસુલ માંગેલી થાપણ ૧૯૮૩ શેર દરેક શ્રી. ૨૫ નો		
૨ રિઝર્વ ફંડ —		
ગયા વર્ષના સરવાલામાં જણાવ્યા પ્રમાણે	૧૮૩૬૨-૦-૦	
ઉમેરો ગયા વર્ષના નફાની વહેંચણી પૈકીના		
સાધાણ સહાના કરાવ પ્રમાણે	૨૩૪૭-૦-૦	
ઉમેરો ચાલુ વર્ષની સાખલ શ્રી	૧૫-૦-૦	૨૫૭૨૪-૦-૦
૨ A ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રિઝર્વ —		
ગયા વર્ષના સરવાલામાં જણાવ્યા પ્રમાણે	૫૦૫૩-૧૪-૦	
બાદ ગાદા હાઇડ્રો ઇલેક્ટ્રીક પ્રેક્કરન્સ શ્રી ના		
ભાવફેરના	૫૦૮-૦-૦	૪૫૫૨ ૧૪-૦
૨ B નફાની વહેંચણી સરખી રાખવાનું ફંડ		૩૪૯૭-૮-૦
૩ નોકર સહાયક ફંડ —		૫૨૨-૪-૩
૪ મકાનફંડ — ગયા વર્ષના સરવાલામાં જણાવ્યા પ્રમાણે	૧૬૫૦૦-૮-૦	
ઉમેરો ગયા વર્ષના નફાની વહેંચણી પૈકીના		
સાધાણ સહાના કરાવ પ્રમાણે	૨૦૦૦-૦-૦	
ઉમેરો વ્યવસ્થાપક મહાનના કરાવ પ્રમાણે		
જુદાં ડેપોના અનામત નફાના લીધા તે	૬૪૪૮-૬૨-૧	૨૪૯૪૮-૧૨-૮
૫ દેવું — (વગર તારણનું)		
૧ પુસ્તકાલયોની થાપણો ખાતે (વ્યાજલક્ષ)	૪૧૨૫૧૬-૧-૦	
જુદાં ડેપોના એજન્ટોની ડીપોઝીટ	૨૯૮૦૦-૦-૦	૪૪૨૩૧૬-૧-૦
૨ પરચેસર દેવું (વગર વ્યાજલક્ષ)		
૧ આમ પુસ્તકાલયોની ખરીદ પેટે એડવાન્સ		
૧ પુસ્તકો માટે ૧૦૩૬૭-૦-૪		
૨ બજેટની બચત ૫૬૦૦-૧-૨		
૩ બજેટની લોકમહદ ૪૧૮૨-૩-૪	૨૦૪૪૯-૪-૧૦	
૨ છતર આહોતરફથી જમા	૧૩૦૦૬-૧૪-૬	
૩ જુદાં ડેપોના જમા	૧૨૫૪૭-૪-૨	
૪ ચાલુ વર્ષના ખર્ચ પેટે આપવાના બાકી	૨૯૮-૮-૬	
૫ શેર માટે ડીપોઝીટ	૨૬-૦-૦	૪૬૩૨૮-૦-૦

મડળ લિ. વડોદરા.

મડળના દેવા તથા લાહેણાં સરનાયુ:—

મિલકત અને લેણુ	કા આ. પા.	કા આ. પા
૧ ગિલ્ડી સામાન ૩૧-૭-૪૮ સુધીની પડતર કિ મત ચાણુ વર્ષનો વધારો	૫૭૧૨-૧૩-૬ ૨૫-૦-૦	
બાદ: પાછલો વધારો	૫૭૩૭-૧૩-૬ ૫૦૦૧-૩-૬	૭૩૬-૧૦-૦
૨ માસ સ્ટોકમાં — મત્રીએ સર્ટીફિકેટ કરેલી ચાલી મુજબ પુસ્તકો વિ પડતર કિ મતે		૨૧૫૩૫-૪-૮
૨ A પ્રકાશન ખાતાનાં પુસ્તકો (પડતર કિ મત- માથા વેચાણુ બાદ જતા)		૬૩૦૮-૧-૩
૩ લેણુ:—(સદર) પુસ્તકોલયો અને અન્ય ગ્રાહકો પાસે બાકી		૧૯૬૩૬-૧૫-૬
૪ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ્સ — (પડતર બાવળી)		
*નરોડા સે. કો. ઓ. બેંક લિ ના શેર ૨૫૦ દરેક	૬૩૭૫-૦-૦	
શા પંખોના બરાબલા શા ૩૭-૮ પ્રમાણુ	૬૦૦-૦-૦	
*મહેસાણા પ્રાંત સહકારી બેંક લિ ના શેર ૪૦ દરેક		
શા ૨ પંખોના બરાબલા શા. ૧૫	૧૨૦૦-૦-૦	
પેટલા- સહકારી બેંક લિ ના શેર ૧૨૦ દરેક	૧૦૦૦-૦-૦	
શા ૧૦૫ પુગ બગાએલા		
અમરેલી બેંચીવાડી પેટી લિ ના શેર ૧૦૦ દરેક	૧૦૦૦-૦-૦	
શા ૧૦૫ પુગ બગાએલા		
*વડોદરા કો. ઓ. લે. મો. બેંક લિ ના શેર ૪૦	૧૦૦૦-૦-૦	
દરેક શા પંખોના બરાબલા શા ૨૫		
ધી ટાટા હાઇડ્રો ઇલેક્ટ્રીક પાવર સપ્લાય કં. લિ ના	૬૧૮૭-૮-૦	
પ્રે શેર ૫૦ આબના અનુભાવ ૧૨૩-૧૨-૦		
વડોદરા શહેર વિવિધ કાર્યકારી સ સંઘ લિ ના	૨૦૦૦-૦-૦	૨૧૩૬૨-૮-૦
શેર ન ૨ દરેક શા ૧૦૦૦૦ નો		
વડોદરા કો. ઓ. લે. મો. બેંક લિ ના ડીમેન્ડ	૫૦૦૦-૦-૦	
૩ ટકાના શા ૫૦૦૦		
વડોદરા કો. ઓ. લે. મો. બેંક લિ ના ડીમેન્ડ	૨૬૦૦૦-૦-૦	
ન્યર્સ બીજી બ્રેણી ૩૬૬ ટકાના શા ૨૬૦૦૦	૫૦૦૦-૦-૦	
નવસારી કો. ઓ. લે. મો. બેંક લિ. ના ડીમેન્ડ	૫૦૦૦-૦-૦	૪૧૦૦૦-૦-૦
ન્યર્સ ૩૬૬ ટકાના શા ૫૦૦૦		
મદ્રાસ સે કો. ઓ. લે. મો. બેંક લિ ના ડીમેન્ડ		
ન્યર્સ ૩૬૬ ટકાના કુલ શા ૫૦૦૦		
૫ સેવિન્સ—		
ધી બેંક ઓફ બરોડા લિ. વડોદરા ૧%	૩૪૪-૭-૧	
ધી સેવિન્સ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લિ મુબાઈ ૧%	૫૧૭-૧૦-૭	
પોસ્ટ ઓફિસ સેવિન્સ ૧૩%	૪૬૨૭-૭-૮	૫૪૮૬-૮-૪

કીંગ્ડમ લાયબ્રેરી કો. ઓ. બેંકના શેર ૭૫૨ વસુલ નહિ માગેલી એવી કાલની રકમ
શા ૪૫૨૫-૦-૦

ક નહિ માગણી થએલુ રિવિરન્ડ—		૫૫૫-૧૫-૦
ગ “પુસ્તકાલય” માસિક—		૧૮૨૪૫-૮-૯
૮ ટ્રસ્ટ ફંડો — તા ૩૧-૭-૪૮ની બાકી		
સ્થાયી ટ્રસ્ટ ફંડોના	૨૯૭૬૦-૦-૬	
ઉમેરો ચાલુ વર્ષનો સ્થાયી	૧૦૦૩-૦-૦	
ટ્રસ્ટ ફંડોના વધારો		૩૦૭૬૩-૦-૯
ઉમેરો ચાલુ ટ્રસ્ટ ફંડોના બચાવ	૩૦૭૬૩-૧-૭	
ઉમેરો નહિ ખર્ચાએલું બચાવ	૫૮૭-૦-૪	
૯ સ્ટાફ પ્રોવિડન્ટ ફંડ —		૩૪૪૨૮-૨-૮
૧૦ સ્ટાફ ગ્રેન્ડ્યુઇટી ફંડ —		૪૦૮૫-૧-૯
ગયા વર્ષના સરવાલામાં બચાવવા પ્રમાણે	૧૦૦૦-૦-૦	
ઉમેરો ગયા વર્ષનો નફાનો વહે ચણી પૈકીના		
સાધારણ સભાના ઠરાવ મુજબ	૧૦૦૦-૦-૦	૨૦૦૦-૦-૦
૧૧ નફા તોડા ખાતુ —		
સને ૧૯૪૭-૪૮ના નફા તોડાની બાકી	૯૩૮૬-૧૦-૧	
બાદ સાધારણ સભાના ઠરાવ મુજબ વહે ચણી		
૧ ગ્રાન્ટ ફંડ ખાતે	૨૩૪૭-૦-૦	
૨ સભાસદોને જાણ દેવા લેખે		
રિવિરન્ડ વહે ચલા	૨૨૧૦-૩-૦	
૩ નોટરોને બોનસ	૬૪૯-૦-૦	
૪ મકાનફંડ	૨૦૦૦-૦-૦	
૫ સ્ટાફ ગ્રેન્ડ્યુઇટી ફંડ	૧૦૦૦-૦-૦	
૬ રજતજયંતિ મહોત્સવ ખાતે	૧૦૦૦-૦-૦	
	૯૨૦૬-૩-૦	
	૧૮૦-૭-૧	
	૮૫૮૪-૧૫૩	૮૭૬૫-૬-૪
ચોખ્ખો નફો		૬૫૨૫૩૦-૧૦-૫

ઓડિટરનો રિપોર્ટ

અમે મહાનુ સરવાયુ તેને લગતા ચોખ્ખા અને, વાઉચરો સાથે તપાસી બેસી છે અને બેઠતા સઘળા ખુલાસા અને માહિતી અમને મળ્યા છે અને આથી નિવેદન કરીએ છીએ કે આ સરવાયુ મહાનુ ચોખ્ખામાં બતાવ્યા પ્રમાણે અને અમને મળેલા ખુલાસા અને માહિતી અનુસાર તા ૩૦ જુન ૧૯૪૮ એ મહાનુની સ્થિતિનો સાચો અને યથાર્થ હેવાલ રજુ કરે છે અને તે કાયદાનુસાર બતાવેલું છે વિશેષ જણાવવાનું કે મહાનુ સરવાયામાં બતાવેલા સઘળા ઈન્વેસ્ટમેન્ટ્સ અમે બેઠી તપાસી ખાતરી કરી છે ને તે બરાબર છે

પડોદરા
તા ૩૦-૭-૪૮

Sd/- Apaji Amin & Co
Chartered Accountants, Auditors

૬ મુદતબંધી ચાપણુ —

ધી નેશનલ મેવિંગ્સ સર્ટિફિકેટ (શ. ૭૫૦૦૦)નાં
ને સે સર્ટી વિદ્યાધિકારી સાહેબ પાસે
ડીપોઝીટ મૂકેલા છે

ધી બેંક ઓફ બરોડા લિ વડોદરા ૧૩%
ધી બરોડા કો. ઓ. બેંક લિ „ ૩%
ધી યુનાઇટેડ કો. બેંક લિ „ ૨%
ધી પબ્લિક નેશનલ બેંક લિ „ ૨૩%
ધી નેશનલ સેવિંગ્સ બેંક લિ. „ ૩૩%
ધી બરોડા મે કો. ઓ. બેંક લિ વડોદરા ૨૩%
ધી વડોદરા કો. ઓ. લે 'મો. બેંક લિ „ ૨૩%
કરજીયુ અને સિનેર તાલુકા સહકારી બે. યુ.
લિ. કરજીયુ ૨૩% ટકા
સિનેર તાલુકા ખરીદ વેચાણ મંડળ સિનેર ૩%
પાંચ વર્ષનાં પોસ્ટલ કેસ સર્ટી ૨૩% ટકા
ગણદેવી સહકારી બેંક લિ ગણદેવી ૩%
કોસ બા. ટાટન ગ્રા. કો. ઓ. જી એન્ડ ગ્રેમીઝ
સો લિ. કોસ બા. ૩૩%
છટોલા કપાસ મંડળી લિ છટોલા ૩%
વિવિધ કાર્યકારી સહકારી મંડળી છટોલા ૨૩%
વડોદરા ચ. વિ. કાર્યકારી સહકારી સંઘ લિ. ૩%

૧૦૫૫૦૦-૦-૦
૨૦૭૦૬૦-૦-૦
૩૦૦૦૦-૦-૦
૩૦૦૦૦-૦-૦
૫૦૦૦૦-૦-૦
૨૫૦૦૦-૦-૦
૪૦૦૦૦-૦-૦
૭૫૦૦૦-૦-૦
૨૦૨૭૫-૦-૦
૭૦૦૦-૦-૦
૧૦૦૦૦-૦-૦
૫૦૦૦-૦-૦
૧૦૦૦૦-૦-૦
૫૦૦૦-૦-૦
૨૦૦૦૦-૦-૦
૩૦૦૦૦-૦-૦

૪૮૩૪૮૪-૦-૦
૫૬૧૪-૪-૫

૭ લેણુ વ્યાજ —

૮ શકંભદ લેણુ —

બેંક ડિસ્ટ્રીક્ટ સે કો. ઓ. બેંક લિ (ફડયામા)
ના શેર ૨૦ દરેક શ. ૫૦)
બેંક ડિ. સે કો. ઓ. બેંક લિ (ફડયામા) ચાપણુ

૧૦૦૦-૦-૦
૪૩૬-૦-૦

૧૪૩૬-૦-૦

૯ ટ્રસ્ટ ફંડોનું ઇન્ટરેસ્ટ મેટ્રસ —

૩ ટકાની ગવર્નમેન્ટ લોન દાર્શનિક કિ મત શ.
૨૪૬૦૦)

૨૪૮૯૯-૫-૧૦

પુસ્તકાલય સ. સ. મંડળ લિ ના શેર ૨૬૨
દરેક શ. ૨૫) ટ્રસ્ટફંડોએ લીધેલા છે

૬૫૫૦-૦-૦

૩૦૪૪૯-૫-૧૦

૧૦ શિલક —

ધી બેંક ઓફ બરોડા લિ વડોદરા ચાલુ ખાતે
ધી બેંક ઓફ બરોડા લિ મુબાઈ „
ધી સે ટ્રેલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લિ. મુબાઈ „
રોકડ હાથ લિપર

૧૦૪૫૫ ૧૪-૬
૧૭૧૨-૪-૩
૭૩૬૮-૧૫-૨
૩૪૨-૧૩-૩

૧૬૮૭૧-૧૫-૫

૬૫૨૫૩૦-૧૦-૫

વડોદરા,
તા. ૧૦-૬-૪૯

વા. ના. અમીન
મંત્રી

ચુનીલાલ પુ. શાહ
(અધ્યક્ષ)

શકરભાઈ સો. પટેલ

મણિલાલ મ. કાશીવાળા

અખાલાલ વિ. ઠક્કર

વસંતભાઈ મૂ. પટેલ

ચિમનભાઈ હ. અમીન

વ્યવસ્થાપક મંડળના સભાસભા

પુસ્તકાલય મહાયક સહકારી મહળ લિ. વડોદરા.

૧-૮-૪૮ થી ૩૦-૬-૪૯ સુધીનું નફાતોડાનું પત્રક —

ઉત્પન્ન :—	રૂ. આ. પા.	ખર્ચ :—	રૂ. આ. પા.
હા શેર સર્ટીફિકેટ શી	૨-૦-૦	પગાર	૭૦૭૨-૭-૬
પત્રો માસિકોનું કમિશન	૪૦૦૬-૦-૧	પોસ્ટેજ	૪૧૦-૨-૬
પુસ્તકવેચાણનો નફો	૧૧૫૯૮-૧૩-૧	કટિંગ	૪૪૧-૭-૯
		હામામણી	૬૪૭-૦-૦
વ્યાજનું ઉત્પન્ન —		હાલેકટ્રીક ચાર્જસ	૧૧૪-૭-૬
રોકડું મળેલું વ્યાજ	૯૦૦૪-૩-૧	મશાનભાડું	૧૦૯૦-૦-૦
લેણ વ્યાજ	૫૬૧૪-૪-૫	મેલિવારી બચ્ચુ	૩૫૭૬-૪-૦
		આગના વીમાનું પ્રીમિયમ	૨૧૨-૮-૦
		પ્રો. ફ. આ. મ. ડાળનો ફાળો	૨૯૩-૧૧-૦
		ઓડિટ ફી	૧૬૮-૨-૬
		મુસાફરીખર્ચ	૧૫-૦-૦
		રજતજયંતિ ઉજવણી ખાતે	૯૯૪-૧૨-૯
		મહાત્મા ગાંધી ફંડ	૧૦૦૧-૦-૦
		ચાપણો ઉપર આપેલું વ્યાજ	૫૬૦૩-૫-૧૧
			૨૧૯૪૦-૫-૫
		નફો	૮૫૮૪-૧૫-૩
	૩૦૫૨૫-૪-૮		૩૦૫૨૫-૪-૮

પુસ્તકાલય મહાયક સહકારી મહળ લિ. વડોદરા.

૧-૮-૪૮ થી ૩૦-૬-૪૯ સુધીના ટ્રેડિંગ એકાઉન્ટ —

	રૂ. આ. પા.	રૂ. આ. પા.
તા. ૧-૮-૪૮ ના રોજ માલ સ્ટોકમાં	૩૦૩૯૪-૪-૮	
ઉમેરો તા. ૩૦-૬-૪૯ સુધીની ખરીદ	૧૫૧૪૭૯-૩-૦	
તા. ૩૦-૬-૪૯ સુધીનું વેચાણ		૧૭૧૯૩૭-૦-૧
તા. ૩૦-૬-૪૯ ના રોજ માલ સ્ટોકમાં		૨૧૫૩૫-૪-૮
પુસ્તક વેચાણનો ચોખ્ખો નફો	૧૧૫૯૮-૧૩-૧	
	૧૯૩૪૭૨-૪-૯	૧૯૩૪૭૨-૪-૯

ઉપરનો નફાતોડાનો હિસાબ તમારો છે અને તે જરાખર છે

વડોદરા,
તા. ૩૦-૭-૪૯ }

Sd/- Apajl Amin & Co.
Chartered Accountants, Auditors

“ પુસ્તકાલય ” માસિકનો સને ૧૯૪૮-૪૯ નો હિસાબ.

(તા. ૧-૮-૪૮ થી ૩૦-૬-૪૯ સુધીના ૨૩ મા વર્ષના)

આવક

લગભગ ખાતે	૪૭૫૨-૦-૦
ગ. ખ. ખાતે	૨૨૨૪-૧૨-૦
	<hr/>
	૬૯૭૬-૧૨-૦

ખર્ચ

છપામટ્ટી ખાતે (પ્રત ૧૬૦૦)	૮૬૫૦-૧૪-૦
મેટરના ફોર્મ ૬૮૧+૨૬૧ (ગ. ખ. ના)	
ત્રીના પગાર-મોઘવારી ખાતે	૧૧૨૫-૦-૦
” પ્રોવિડન્ટ ફંડ	૫૨-૧૩-૦
ક્ષામળના વપરાશ ખાતે	૨૬૩૯-૮-૯
સ પાદન-પ્રકીર્ણ ખાતે	૩૮૧-૦-૬
પોસ્ટેજ ખાતે	૨૫૫-૦-૦
આ પુ ને મદદ ખાતે	૪૦-૦-૦

વર્ષ આખરે બેઠે	૧૧૬૭-૮-૩	
	<hr/>	<hr/>
	૮૧૪૪-૪-૩	૮૧૪૪-૪-૩

તારીજ

બાજ ખાતે	૭૫-૨-૩	
પાછલી નફા ખાતે	૧૨૦૯૭-૫-૩	
ક્ષામળના સ્ટોક ખાતે		૪૩૩-૬-૬
પુ સ. સ મંડળ ખાતે		૧૦૨૩૫-૮-૯
ગ. ખ. ના આવવાના ખાકી		૩૩૬-૦-૦
બેઠ		૧૧૬૭-૮-૩
	<hr/>	<hr/>
	૧૨૧૭૨-૭-૬	૧૨૧૭૨-૭-૬

પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ લિ. વડોદરાના

વપ	સભાસદ સંખ્યા	શેર સંખ્યા	વસુલ આવેલી શેરોના મૂલ્યે રૂ.	રિઝર્વ ફંડ રૂ.	પુસ્તકાલય આવક રૂ.	પુસ્તકાલય નફા રૂ.	શેર ઉપર વ- સુલેકાવ રૂ.	ખરીદી રૂ.	વેચાણ રૂ.
૩૧-૩-૨૫	૨૧૮	૨૫૭	૫૩૨૫	૦	૪૫૯૬	૫૬૭	૬ ૧૩૧+૯	૯૪૦૨	
૩૧-૩-૨૬	૨૯૪	૩૩૬	૮૦૯૦	૨૫૦	૧૫૭૭૮	૭૦૮	૬ ૨૨૬૮૦	૧૮૫૧૭	
૩૧-૩-૨૭	૩૧૪	૩૬૨	૮૮૭૦	૫૦૦	૨૭૦૩૯	૬૭૯	૬ ૨૪૫૩૨	૨૩૯૯૦	
૩૧-૩-૨૮	૩૨૪	૩૯૧	૯૬૨૫	૭૫૦	૪૧૧૪૦	૧૧૩૭	૬,૩૦૦૪૯	૩૨૯૫૨	
*૩૧-૧૨-૨૯	૩૪૭	૪૪૧	૧૦૯૨૫	૧૦૫૦	૬૩૫૭૬	૧૫૦૪	૬ ૪૪૭૯૯	૫૧૮૯૧	
૩૧-૧૨-૩૦	૩૬૮	૫૨૪	૧૩૦૧૦	૧૪૩૦	૮૫૦૨૩	૨૬૭૬	૬ ૩૧૯૨૩	૩૬૯૭૩	
૩૧-૧૨-૩૧	૩૮૯	૬૯૦	૧૭૧૭૦	૩૨૭૫	૧૦૬૦૦૫	૨૩૭૯	૬ ૪૧૫૨૪	૪૧૯૨૯	
૩૧-૧૨-૩૨	૪૦૬	૭૩૯	૧૮૩૭૫	+૭૦૯૬	૧૨૭૫૪૧	૩૪૨૩	૬ ૫૪૨૪૦	૫૭૨૬૮	
*૩૧-૭-૩૪	૪૩૨	૮૭૫	૨૧૮૦૫	+૬૬૧૩	૧૬૫૮૭૫	૨૧૯૫	૬ ૯૮૬૯૯	૧ ૫૭૧૧	
૩૧-૭-૩૫	૪૪૪	૯૧૮	૨૨૮૯૦	+૬૯૪૫	૧૭૩૯૬૫	૨૩૯૬	૪૬ ૪૩૪૧૫	૪૮૪૬૭	
૩૧-૭-૩૬	૪૭૩	૧૦૦૯	૨૫૧૬૫	+૮૦૦૯	૧૮૦૨૩૦	૨૩૫૨	૪૬ ૪૨૪૩૨	૪૮૭૯૩	
૩૧-૭-૩૭	૪૮૭	૧૦૬૪	૨૬૫૮૦	+૧૧૭૪૮	૧૯૪૬૧૭	૧૦૧	૪૬ ૩૪૧૫૭	૩૮૩૭૨	
૩૧-૭-૩૮	૫૦૦	૧૧૧૪	૨૭૮૫૦	+૧૧૯૬૪	૧૬૧૨૫૫	૨૭૧૮	૪ ૩૭૧૯૦	૪૦૫૯૭	
૩૧-૭-૩૯	૫૦૫	૧૧૫૩	૨૮૮૨૫	+૧૩૨૩૮	૧૬૬૨૫૪	૩૭૭૫	૪૬ ૩૭૬૦૫	૪૨૨૫૦	
૩૧-૭-૪૦	૫૨૫	૧૨૭૫	૩૧૮૭૫	+૧૫૨૨૪	૧૭૮૯૨૪	૨૮૦૫	૪૬ ૩૫૯૫૫	૩૯૧૮૫	
૩૧-૭-૪૧	૫૩૯	૧૪૧૩	૩૫૩૨૫	+૧૫૭૭૫	૧૯૬૭૫૫	૩૮૬૨	૫ ૪૪૨૫૮	૪૮૪૦૦	
૩૧-૭-૪૨	૬૦૫	૧૫૮૪	૩૯૬૦૦	+૨૩૧૯૨	૨૦૯૩૨૦	૩૦૩૯	૪ ૩૮૭૧૯	૪૩૫૮૨	
૩૧-૭-૪૩	૬૪૦	૧૬૨૮	૪૦૭૦૦	+૨૪૧૪૮	૨૨૭૨૮૭	૪૯૬૦	૪૬ ૪૯૩૨૭	૫૩૦૩૧	
૩૧-૭-૪૪	૭૩૫	૧૭૪૫	૪૩૬૨૫	+૨૬૮૦૧	૨૩૧૮૭૬	૫૨૨૩	૪૬ ૫૧૦૭૭	૫૬૮૪૭	
૩૧-૭-૪૫	૭૯૧	૧૮૧૪	૪૫૩૫૦	+૨૮૧૧૭	૨૩૫૪૧૫	૫૨૫૨	૪૬ ૪૯૧૧૨	૫૬૦૬૬	
૩૧-૭-૪૬	૮૨૯	૧૮૭૦	૪૬૭૫૦	+૪૨૬૭૩	૨૫૯૧૩૦	૫૩૯૯	૬ ૬૨૦૨૮	૬૬૪૫૫	
૩૧-૭-૪૭	૮૯૪	૧૯૫૮	૪૮૯૫૦	+૪૪૦૬૩	૩૭૭૩૩૭	૧૫૬૧	૪૧ ૫૮૭૯૦	૬૧૬૧૮	
*૩૧-૭-૪૮	૮૯૯	૧૯૬૮	૪૯૨૦૦	*૪૪૬૩૪	૩૯૪૨૭૮	૯૩૮૬	૪૧ ૧૬૬૫૫૮	૧૭૬૧૧૪	
*૩૦-૬-૪૯	૯૧૮	૧૯૮૩	૪૯૫૭૫	*૫૬૨૪૬	૪૧૨૫૧૬	૮૫૮૪	- ૧૫૧૪૭૯	૧૭૧૯૩૭	

- * ૨૧ માસનો હિસાબ ૨૧૯ માસનો હિસાબ + આ ૨૩ મહા નફાની વહેંચણી કરાવેલી રાખવાનું
 † આ આકાશ બે વર્ષના છે. - ૩૧-૭-૪૮ વર્ષના આકાશ શુકરેગો વિભાગ સાથેના છે

છેલ્લાં પચીસ વર્ષની પ્રગતિના આંકડા

છિપ્ત- સં	ખર્ચ સં	પુસ્તક પ્રકાશ મોટી રોકાવલી રકમ રૂ.	છિપ્ત- સં	‘પુસ્તકાલય’ માસિક		નફો અમર તોલો	દરદારો	
				ખર્ચ			ચંખા	રકમ
૧૪૭૩	૮૮૫	૦	૦	૦		૦	૦	૦
૩૦૬૯	૨૩૬૨	૦	૦	૦		૦	૦	૦
૪૧૭૨	૩૪૬૩	૧૬૫૬	૧૩૬૩	૧૪૫૮	૬૫	ખોટ	૦	૦
૫૬૨૦	૪૭૮૩	૪૧૭૫	૨૯૦૦	૩૨૩૧	૩૩૦	ખોટ	૦	૦
૧૧૭૪૨	૧૦૨૩૮	૬૦૪૨	૩૧૫૦	૩૧૦	૪૧	નફો	૧	૧૫૧
૧૦૪૫૨	૭૭૭૬	૭૭૭૮	૬૦૦૬૭	૬૬૨૭૬	૬૭૬૦	નફો	૨	૩૫૨
૧૧૯૯૪	૯૬૧૫	૮૨૭૫	૩૮૮૯	૩૬૬૬	૨૨૨	નફો	૬	૧૬૫૫
૧૪૨૩૯	૧૦૮૧૬	૮૮૫૭	૪૩૨૭	૩૮૩૪	૪૬૩	નફો	૮	૨૧૫૭
૨૧૮૬૯	૧૯૬૭૪	૮૦૮૩	૪૨૧૧	૩૮૪૭	૩૬૩	નફો	૧૧	૬૦૮૬
૧૪૧૪૯	૧૧૭૫૨	૬૫૨૧	૪૩૮૦	૩૭૫૪	૬૨૫	નફો	૧૨	૮૦૭૬
૧૩૭૪૦	૧૧૩૮૮	૬૭૦૬	૪૬૫૩	૪૧૨૩	૫૨૯	નફો	૧૭	૧૧૮૪૮
૧૧૦૪૧	૧૦૬૪૦	૫૫૬૩	૪૯૧૧	૫૦૦૪	૯૩	ખોટ	૨૫	૧૪૩૩૧
૧૧૨૮૭	૮૫૬૯	૪૬૪૦	૪૯૩૩	૪૬૬૦	૨૭૧	નફો	૩૩	૧૮૨૫૦
૧૧૬૯૧	૭૯૧૫	૩૮૦૦	૫૨૩૩	૪૪૨૪	૮૦૬	નફો	૩૭	૧૯૪૩૧
૧૧૧૭૦	૮૩૬૫	૨૮૮૦	૫૫૪૪	૪૮૨૭	૭૧૭	નફો	૩૯	૧૯૨૪૪
૧૨૫૩૭	૮૭૧૪	૧૮૭૪	૫૨૦૨	૩૯૮૬	૧૨૧૬	નફો	૪૦	૧૯૩૬૨
૧૨૨૧૪	૯૧૭૪	૧૬૫૯	૫૫૪૩	૫૦૨૮	૫૧૫	નફો	૪૨	૨૪૧૯૮
૧૪૮૭૨	૯૯૧૨	૧૪૧૫	૫૭૨૪	૪૯૪૮	૭૭૬	નફો	૪૬	૨૬૧૪૪
૬૪૮૮૪	૯૬૬૦	૯૧૮	૬૧૨૪	૬૨૦૫	૮૦	ખોટ	૪૯	૨૭૩૯૨
૧૫૫૨૯	૧૦૨૭૬	૫૫૭૩	૬૩૪૬	૫૪૧૫	૬૩૦	નફો	૫૪	૨૭૩૯૫
૧૮૧૫૯	૧૨૭૫૯	૪૫૦૦	*૧૨૧૯૩	*૮૬૧૫	*૩૫૭૮	નફો	૫૭	૨૯૦૯૦
૧૭૧૬૦	૧૫૭૨૮	૨૬૪૭	૬૫૫૮	૬૪૪૦	૧૧૮	નફો	૬૫	૩૦૧૦૦
૨૯૧૫૭	૧૯૭૭૦	૨૭૮૭	૭૧૭૯	૭૦૮૯	૮૯	નફો	૮૫	૩૨૨૧૮
૩૦૫૨૫	૨૧૯૪૦	૧૩૦૮	૬૯૭૬	૮૧૪૪	૧૧૬૮	ખોટ	૮૯	૩૩૮૩૬

ફંડ, ઇન્વેસ્ટમેન્ટ રિઝર્વ ફંડ, મકાન ફંડ તથા નોનર સહાયક ફંડ અને સ્ટાફ ગ્રેજ્યુએટ ફંડની રકમનો સમાવેશ કરેલો છે. *આ આંકડા ૧૯ માસના છે.

પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી

ટ્રસ્ટ ફંડોના હિસાબ

અનુક્રમ નંબર	ટ્રસ્ટ ફંડનું નામ	ટ્રસ્ટ ફંડ આપનારનું નામ	ટ્રસ્ટ ફંડ સ્વી- કાર્યાની તારીખ
૧	૨	૩	૪
૧	દીવાળીયા સ્મારક જ્ઞાનપ્રચારક ટ્રસ્ટ ફંડ	રા. માણીકલાલ કિશોર- ભાઈ પટેલ, પિંછીજી	૪-૩-૨૮
૨	રહેલ સાર્વજનિક પુસ્તકાલય ટ્રસ્ટ ફંડ	રા. હુલસીભાઈ બકોરભાઈ અમીન, ભાદરજી	૧૪-૮-૩૦
૩	વટાદરા સાર્વજનિક પુસ્તકાલય ટ્રસ્ટ ફંડ	„ „	૩૦-૮-૩૧
૪	શ્રી. સયાજીરાવ ગાયકવાડ ટ્રસ્ટ ફંડ	પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિના એક હિમાયતી	૩૦-૮-૩૧
૫	મત્રી વલ્લભદાસ જમનાદાસ મૂળજી ટ્રસ્ટ ફંડ	રા. નંદવરલાલ ગિરધર લાલ શાહ, ચિતોર	૩૦-૮-૩૧
૬	ભારેળા સાર્વજનિક પુસ્તકાલય ટ્રસ્ટ ફંડ	રા. મગનભાઈ શંકરભાઈ પટેલ, ભાદરજી	૨૭-૧૨-૩૧
૭	સ્વ. ધનીમહેન ભક્ત સ્મારક ટ્રસ્ટ ફંડ	રા. ભુલાભાઈ પરસોતમ- ભાઈ ભગત, ધામજી	૨૭-૩-૩૨
૮	સ્વ. લખાભાઈ ગોવિંદભાઈ ભક્ત ટ્રસ્ટ ફંડ	રા. ભગાભાઈ ગોવન, ધામજી	૩૧-૭-૩૨
૯	શ્રી. બોડન સ્મારક ટ્રસ્ટ ફંડ	મત્રીઓ, બોડન સ્મારક ફંડ	૩૦-૭-૩૩
૧૦	ચાલુ ટ્રસ્ટ રૂ. ૧૦૦ની રકમ પૂરેપૂરી ખર્ચાઈ છે.		
૧૧	નાની નરોલી તા. મંત્રિરોજ સાર્વજનિક પુસ્તકાલય નિભાવ ફંડ	મત્રી, સા. પુ. નાની નરોલી	૨૮-૭-૩૪
૧૨	ડભોઈ નરસિંહભાઈ શંકરભાઈ સાર્વ- જનિક પુસ્તકાલય નિભાવ ફંડ	રા. આદિતભાઈ મયુરભાઈ રા. અ. ગાલાલ શંકરભાઈ	૮-૩-૩૪

મંડળ લિ વડોદરા

તા. ૩૦-૬-૪૯ સુધીના

રકમ રૂ	કયા રેકૉર્ડી છે	વ્યાજ ખર્ચવાનું બાકી	વ્યાજની રકમનો શું ઉપયોગ કરવાનો છે ?
પ	ફ	બ	ડ
૧૫૧	પુ સ સ મંડળની ૬ શેરોમાં	૦-૦-૦	પીઢીજ સા પુ ને મોકલવી.
૧૦૧	પુ સ સ મંડળની ૪ શેરોમાં	૮-૦-૦	પુસ્તકો ખરીદી રૂદ્ધ સા. પુ. ને ભેટ આપવા
૧૦૧	"	૦-૦-૦	પુસ્તકો ખરીદી વટહાગ સા. પુ ને આપવા
૫૦૧	મંડળના ૨૦ શેરોમાં	૦-૦-૦	વડોદરા શાસ્ત્ર પુ પરિષદ મંડળને આપવી
૬૨૬	પુ. સ સ મંડળની ૨૫ શેરોમાં	૧૦૦-૧-૦	ચિનોર, સંખેડા અને તિલકવાડા તાલુકા સા પુ ને મદદ કરવા
૧૦૧	પુ સ. સ મંડળની ૪ શેરોમાં	૦-૦-૦	પુસ્તકો ખરીદીને ઝરોળ સા. પુ. ને આપવા.
૧૦૧	"	૦-૦-૦	પુસ્તકો ખરીદીને ધામણ સા પુ. ને આપવા
૧૦૧	"	૦-૦-૦	પુસ્તકો ખરીદીને આરણ સા. પુ ને આપવા.
૧૦૦૧ +૧૪૩૩	પુ સ સ. મંડળની ૪૦ શેરોમાં	૩૦૬-૧૫-૦	વડોદરા શાસ્ત્રના પહાત આંખોમાં નવી બોર્ડના કમારક સાર્વજનિક પુસ્તકાલય ઉઘાડવાની મદદ કરવા
૩૨૧૨+ ૨૩-૧૩-૭	૩% ટકાની લેન	૦-૦-૦	નાની નરોત્તી સા પુ. ના મત્રીને મોકલવી
૨૦૦૦	"	૦-૦-૦	ન. શં સા. પુ ના વાર્ષિક નિભાવને ડોલો મોકલવી

અનુક્રમ નંબર	ટ્રસ્ટ ફંડનું નામ	ટ્રસ્ટ ફંડ આપનારનું નામ	ટ્રસ્ટ ફંડ સ્વી- કાર્યાની તારીખ
૧	૨	૩	૪
૧૩	સ્વ દેવીદાસ હરગોવિંદદાસ ચાહ સ્મારક ફંડ	શ્રી મણિલલ મ. કાશીવાળા શ્રી હરિવલ્લભદાસ તુ. શાહ	૨૯-૯-૩૫
૧૪	સ્વ રણુગોડજી જુલાભાઈ સ્મારક ફંડ	ભક્તિભાઈ રણુગોડજી ઓરણા	૨૪-૧૧-૩૫
૧૫	શ્રી પીલાજીરાવ ધનામ ફંડ	શ્રી પ્રતાપરામ જિ મહેતા અમરેલી	૨૯-૧૨-૩૫
૧૬	પલાણા સા. પુ નિભાવ ફંડ	મત્રી. સા. પુ. પલાણા	૨૯-૧૨-૩૫
૧૭	સ્વ ન્યુટન મોહન દત્ત સ્મારક ફંડ	બેરથાપક, ન્યુટન મોહન દત્ત સ્મારક ફંડ	૨૯-૧૨-૩૫
૧૮	ઠેકારી તા કરજણ સ્વ અ. રણુગોડ- ભાઈ સમા પુ નિ ફંડ	શ્રી મગનભાઈ થંકરભાઈ પટેલ, બાણજી	૮-૧૧-૩૬
૧૯	ખાંધણી તા પેટલાદ સાંજીનિક પુસ્ત- કાલય નિભાવ ફંડ	મત્રી સા. પુ ખાંધણી	૨૨-૧-૩૭
૨૦	આળેડ તા વડોળા સાંજીનિક પુસ્ત- કાલય નિભાવ ફંડ	મત્રી સા. પુ આળેડ	૨૨-૧-૩૭
૨૧	નાની નરોશી તા. મંગિરોળ સા પુસ્ત- કાલય નિભાવ ફંડ	મત્રી સા. પુ નાની નરોશી	૨૮-૨-૩૭
૨૨	બદ્યરાજ તા ચાચરસા સા પુસ્ત- કાલય નિભાવ ફંડ	મત્રી સા. પુ બદ્યરાજ	૨૮-૨-૩૭
૨૩	સ્વ. સતોઠભાઈ જુલાભાઈ દેસાઈ સમા- રક ટ્રસ્ટ ફંડ (નનસાડ તા કામરેજ સા પુ માટે)	શ્રી લક્ષ્મીભાઈ ગોવિંદજી દેસાઈ, નનસાડ	૨૮-૨-૩૭
૨૪	સ્વ લક્ષ્મીબેન તે દેસાઈ સતોઠભાઈ જુલાભાઈના ધર્મપત્ની સ્મારક ટ્રસ્ટ ફંડ (મીસેદ્રા તા નવસારી, સા પુ માટે)	શ્રી મોરારજી કાલીદાસ દેસાઈ, નનસાડ	૨૮-૨-૩૭

રકમ રૂ.	ક્યાં રોકેલી છે	વ્યાજ ખર્ચવાનું બાકી	વ્યાજની રકમનો શુ હિસાબ કરવાને હેતુ ?
૧	૨	૩	૪
૨૧૫૭	૭% દરની લોન	૬૫-૧૧-૬	કમળાણી સા. પુ ને નિભાવને માટે રૂ ૫૦૭ સુધી અને કમળાણી મામ અંતિમ વખતે નિભાવ માટે રૂ ૨૫૭ સુધી આપવા
૫૦૦	"	૦-૦-૦	ઓરણા તા. કામરેજ સા. પુ ને પુસ્તકો ખરીદી આપવા
૧૦૦	"	૦-૦-૧૮	વરસડા તા. અમરેલીના શ્રી મ. સ. સા. પુ ના વાચકોને હનામ આપવામાં ખર્ચેલી
૫૦૦	"	૦-૦-૦	પલાણા સા. પુ ના નિભાવ માટે મોકલવી.
૫૦૧	પુ. સ. સ. મંડળ વિ ના ૨૦ શેરોમાં	૦-૦-૦	સિદ્ધવાચનની પરીક્ષાઓ માટેના પુસ્તકો ઓછી કિંમતે ખરીદવામાં મદદ કરવા રાજ્ય પુ. મંડળને આપવી.
૧૦૧	પુ. સ. સ. મંડળના ૪ શેરોમાં ૩% દરની લોન	૦-૦-૦	પુસ્તકો ખરીદીને રવ. અમીન રમુડેડલાઈ સ્મારક પુસ્તકાલય કહારીને 'શ્રી. મંગલસાઈ ચક્રભાઈ પટેલ તરફથી ભેટ' એવા સિદ્ધો કરી મોકલી આપવા
૬૦૦	"	૦-૦-૦	ખાંધણી સા. પુ ને મોકલી આપવી
૪૦૦	"	૦-૦-૦	આલોડ સા. પુ ને મોકલી આપવી.
૨૦૦	"	૦-૦-૦	નાન્દી નરેલી સા. પુ ને મોકલી આપવી.
૩૦૦	"	૦-૦-૦	બહુચરાણ સા. પુ ને મોકલી આપવી
૧૦૧	પુ. સ. સ. મંડળના ૪ શેરોમાં	૦-૦-૦	નવસાહ તા. કામરેજ સા. પુ ને લોકમલ્લ તરીકે મળી વ્યાજની રકમનાં પુસ્તકો ખરીદીને મોકલી આપવા.
૭૫૧	"	૦-૦-૦	સીસોદ તા. નવસારી સા. પુ ની લોકમલ્લ તરીકે મળી વ્યાજની રકમનાં પુસ્તકો ખરીદીને મોકલી આપવા

અનુક્રમ નંબર	દ્રુટ ફંડનું નામ	દ્રુટ ફંડ આપનારનું નામ	દ્રુટ ફંડ સ્વી- કાર્યાની તારીખ
૧	૨	૩	૪
૨૫	મોટા આંકડીઆ તા અમરેલી સા પુ નિભાવ ફંડ	મત્રી સા પુ મોટા આંકડીઆ	૮-૮-૩૭
૨૬	કુરાલ તા પાદરા સાવ જનિક પુસ્ત- કાલય નિભાવ ફંડ	મત્રી સા પુસ્તકાલય કુરાલ તા પાદરા	૧૦-૧૦-૩૭
૨૭	ડોરોલી સાર્વજનિક પુસ્તકાલય નિભાવ ફંડ	મત્રી સા પુસ્તકાલય ડોરોલી તા કરજણ	૧૦-૧૦-૩૭
૨૮	મોલા સાર્વજનિક પુસ્તકાલય નિભાવ ફંડ	મત્રી સા પુ મોલા તા પાદરા	૧૦-૧૦-૩૧
૨૯	સૌ. દિવાળીબાઇ મગનલાલ જોશી દ્રુટ ફંડ (બાકરોલ તા પેટલાદ સા પુ મારેતુ)	મગનલાલ ધિરલાલ જોશી બાકરોલ	૨૯-૧૧-૩૧
૩૦	બાકરોલ તા પેટલાદ સા. પુ નિભાવ ફંડ	મત્રી સા પુ બાકરોલ તા પેટલાદ	૩૧-૧૨-૩૧
૩૧	શ્રી હરગોવિંદ શામળ પાઠક સમારક દ્રુટ ફંડ (બાલપુસ્તકાલય ચત્રાલા મારેતુ)	મૂળશ કર ગૌરીચ કર ભદ્ર પ્રતાપરાય ગિરધરલાલ મહેતા, મત્રીઓ, હરગો- વિંદ શામળ પાઠક સમારક સમિતિ	૩૧-૧૨-૩૧
૩૨	આમચક સા. પુ નિભાવ ફંડ	મત્રી સા પુસ્તકાલય આમચક તા મહુવા	૨૬-૧-૩૮
૩૩	ભાઇલાલ વ્યાસ સમારક ફંડ	દયારામ કર ભા રૂકચ, મત્રી ભાઇલાલ વ્યાસ સમારક સમિતિ, સરત	૮-૮-૩૭
૩૪	સ્વ રણછોડભાઈ શિવભાઈ પટેલ સમારક ફંડ	હરમાનજી શિવાભાઈ પટેલ ડોમોલ	૧૮-૧૧-૩૮
૩૫	સ્વ ડાહીબેન સમારક દ્રુટ ફંડ-ધામણ	મકનભાઈ લખાભાઈ	૧૮-૧૧-૩૮

રકમ રૂ	ક્યાં રોકેલી છે	વ્યાજ અર્થવાનુ બાકી	વ્યાજની રકમનો યુ ઉપયોગ કરનારો છે ?
૫	૬	૭	૮
૪૦૦	૩% ટકાની લેન	૦-૦-૦	મોટા બાંકીઆ સા પુ ને મોકલી આપવી
૪૦૦	"	૦-૦-૦	કુશલ સા. પુ ને મોકલી આપવી
૧૦૧	"	૦-૦-૦	ડોરેલી સા. પુ ને મોકલી આપવી.
૬૦૦	"	૦-૦-૦	મોભા સા. પુ ને મોકલી આપવી.
૧૨૬	પુ સ. સ મંડળ લિ ના ૫ રોકેર્મા	૦-૦-૦	બાંકરોલ સા પુ ને મોકલી આપવી.
૮૦૦	૩% ટકાની લેન	૦-૦-૦	બાંકરોલ સા પુ ને મોકલી આપવી
૧૧૦૦	"	૦-૦-૦	ચલાલા સા. પુ ને મળેટ બનાવવા મોકલી આપવી.
૩૦૦	"	૦-૦-૦	આમચક સા પુ. ને મોકલી આપવી.
૩૬૭-૮-૩	મંડળમાં જમા છે		બાંકવાય નિશ્ચિત વ્યાજ સમારક અથમળાનું "હરિતપત્રો દ્વારા લોકચિસલ્પુ" પુસ્તક બહાર પાડ્યું, તેની આવૃત્તિ ખલાસ થઈ ગઈ છે
૩૦૦	૩% ટકાની લેન	૦-૦-૦	ડોમન સા પુ ને મોકલી આપવી
૧૦૧	પુ સ સ. મંડળ લિ. ના ૪ રોકેર્મા	૦-૦-૦	ધામણ સા. પુ ને મોકલી આપવી

અનુક્રમ નંબર	ટ્રસ્ટ ફંડનું નામ	ટ્રસ્ટ ફંડ આપનારનું નામ	ટ્રસ્ટ ફંડ સ્વી- કાર્યાની તારીખ
૧	૨	૩	૪
૩૬	સ્વ ગિરધરલાલ ત્રાળલાલ રમા ટ્રસ્ટ ફંડ-ફોર્ટ સોનગઢ	મત્રી સા પુ ફોર્ટ મોનગઢ	૧૯-૧૧-૩૮
૩૭	ધનજીભાઈ મચ્છેજી રમારક ટ્રસ્ટ ફંડ ફોર્ટ સોનગઢ	"	૧૯-૧૧-૩૮
૩૮	નચ્છુભાઈ વીરમભાઈ રમારક ફંડ સા. પુ પિસાઈ તા. ડભોઈ નિભાવ ફંડ	રા ભેચરભાઈ નચ્છુભાઈ	૩૧-૩-૪૦
૩૯	સ્વ. રામકોર તે હરિભાઈ નારચ્છુ ભક્તની પત્ની રમારક ટ્રસ્ટ ફંડ-ધામણ	રા ભક્તિભાઈ કાળાભાઈ રતનજી-ધામણ	૩૧-૭-૪૦
૪૦	સ્વ પટેલ ડાહ્યાભાઈ અંબાલાલ રમારક પિંછીજ સા પુ નિભાવ ફંડ	પ્રમુખ સા પુ. પિંછીજ	૨૦-૬-૪૧
૪૧	સ્વ મો ન અમી રમારક ટ્રસ્ટ ફંડ (સ્થાયી)	મત્રીઓ, વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ	૧૧-૧૧-૪૧
"	" (ચાણ)	"	"
૪૨	સ્વ પટેલ રણજીડભાઈ ભાણેલાલભાઈ રમારક ટ્રસ્ટ ફંડ સા પુ નનસાડ તા. કામરેજ માટે	રા નરસીભાઈ રણજીડભાઈ	૨૧-૧૨-૪૧
૪૩	સ્વ લાડુખહેન ભક્ત ધામણ રમારક ટ્રસ્ટ ફંડ	રા ધીરજલાલ જીવણનાથ	૩-૧૧-૪૨
૪૪	ઉમરાખ તા પલસાણા સા. પુ નિભાવ ફંડ	રા વલ્લભભાઈ ઉકાભાઈ પટેલ	૧૩-૧-૪૩
૪૫	સ્વ ચાન્તાખાઈ મહાસુખભાઈ મહિલા સા પુ વિસનગર ટ્રસ્ટ ફંડ	રા મહાસુખભાઈ ચુનીલાલ શેઠ	૨-૫-૪૩
૪૬	આરક શીસોદગ તા. નવસારી સા. પુ નિભાવ ફંડ	રા માધવભાઈ કસનભાઈ	૨૫-૭-૪૪
૪૭	બાકરોજ તા. પેટલાદ સા. પુ. નિભાવ ફંડ	રા. ખુશાલભાઈ કાળીદાસ પટેલ	૨૬-૨-૪૪
૪૮	જિતેન્દ્ર પ્રતાપરાય મહેતા રમા નિવિ	રા. પ્રતાપરાય જિ. મહેતા	૨૦-૪-૪૪
૪૯	સ્વ રણજીડભાઈ ગિરધરભાઈ સા પુ તેનતલાવ તા શિનોર નિભાવ ફંડ	રા હીરાલાલ નાયાભાઈ ચાંદ	૧૨-૬-૪૪
૫૦	સ્વ. યુરુષોતમ રણજીડભાઈ પટેલ રમારક ટ્રસ્ટ ફંડ	રા. નગસિંહભાઈ રણજીડભાઈ પટેલ	૧૦-૯-૪૪
૫૧	સ્વ નવસીતલાલ રણજીડલાલ શારેખ સમાજ વેલવ લાયબ્રેરી પુસ્તક નિભાવ ફંડ	રા. સોની રણજીડદાસ દયારાગ	૨૫-૧-૪૫

ક્રમ ક્ર.	કર્તા શેકની છે	આજ ખર્ચવાનું બાકી	બાજી રકમનો શુ ઉપયોગ કરવાનો છે ?
૫	૬	૭	૮
૧૦૧	૩ ટકાની લેન	૦-૦-૦	ફાઈ મેનગ્રડ સા પુ ને મોકલી આપવી
૧૦૨	"	૦-૮-૦	" "
૧૦૩	પુ સ સ મંડળ લિ. ના ૪ શેરોમાં	૦-૦-૦	સા પુ પિત્તાઈને મોકલી આપવી.
૧૦૪	"	૮-૦-૦	સા પુ ધામણને બજેટ બનાવવા આપવી
૧૦૫	૩ ટકાની લેન	૦-૦-૦	સા પુ પિલીજને મોકલી આપવી.
૨૭૯ -૭-૦	"	૦-૦-૦	૨૯ મો ન અમીન સમારક મથમણા પ્રસિદ્ધ કરવી
૨૨૭૫ -૮-૪	"	૦-૦-૦	"
૧૦૬	"	૦-૦-૮	સા. પુ નવસાર તા ઠામરેજને બજેટ બનાવવા આપવી.
૧૦૭	પુ સ સ મંડળના ૪ શેરોમાં	૦-૦-૦	ધામણ સા પુ. ને મોકલી આપવી
૧૦૮	૩ ટકાની લેન	૦-૦-૦	ઉમરાખ તા પવચણા સા. પુ. ને મોકલી આપવી.
૨૦૦૦	"	૮૧-૬-૦	મદિલા સા પુ વિસનગરને મોકલી આપવી.
૧૦૯	પુ સ સ. મંડળ લિ. ના ૪ શેરોમાં	૦-૦-૦	આરક સીસોદરા તા નવસારી સા પુ ને મોકલવી
૪૦૦	૩ ટકાની લેન	૮-૦-૦	સા પુ બાકરાઈને મોકલવું.
૧૦૯	પુ સ સ મંડળ લિ ના ૪ શેરોમાં	૦-૦-૦	અમરેલી બા પુ ના વાયકોના ઉત્તેજનાથે ખર્ચવા બાક પુ. ના મંત્રીને મોકલવું
૧૦૯	"	૦-૦-૦	સા. પુ તેનતલાવ તા શિનેરને મોકલવું.
૧૦૯	૩ ટકાની લેન	૦-૦-૮	સા. પુ રણોલી તા ભાદરણને મોકલવું
૧૫૧	પુ સ સ મંડળ લિ ના ૬ શેરોમાં	૦-૦-૦	સા પુ. નવસારીને પુરતક નિલાવ આ ખર્ચવા મોકલવું.

ક્રમ નંબર	ટ્રસ્ટ ફંડનું નામ	ટ્રસ્ટ ફંડ આપનારનું નામ	ટ્રસ્ટ ફંડ સ્વી- કાર્યાની તારીખ
૧	૨	૩	૪
૫૨	ઠાશીભાઈ ત્રિભોવનદાસ પટેલ સા પુ સોખડા ખુર્દ તા પાદરા નિભાવ ફંડ	રા રાવજીભાઈ હીંગભાઈ	૨૫-૫-૪૫
૫૩	ગોતમજેન ભક્ત ધામજી સા પુ નિભાવ ફંડ	રા મોરારજીભાઈ દુર્લભભાઈ	૨૮-૭-૪૫
૫૪	રૂદ્રેશ તા ભાસ્કરજી સા પુ. નિભાવ ફંડ	ગ ઠાવીદાસ ઉમેદભાઈ પટેલ	૨૮-૭-૪૫
૫૫	સ્વ લક્ષ્મીભાઈ જયરામભાઈ પટેલ સ્મા ટ્રસ્ટ ફંડ સા પુ ચામપુરા તા કામરેજ નિભાવ ફંડ	રા કલ્યાણજી નયુભાઈ	૧-૮-૪૫
૫૬	સ્વ દુધીજેન સ્મા ટ્રસ્ટ ફંડ તે ઝોરજી તા કામરેજ નિભાવ ફંડ	રા કેવજીભાઈ રણછોડજી	૨૦-૯-૪૫
૫૭	સ્વ જીવીખડેન તે માધવભાઈ બૂલાભાઈ ભક્ત તા વિધવા સ્મા ટ્રસ્ટ ફંડ	રા રામભાઈ ગોપાળજી રા નાથાભાઈ લલ્લુભાઈ	૨૫-૧૨-૪૫
૫૮	સ્વ લાકુજેન તે લાલભાઈ કલ્યાણજીની ધણિયાણી સ્મારક ટ્રસ્ટ ફંડ	રા લાલભાઈ કલ્યાણજી	૨૦-૭-૪૬
૫૯	લાલભાઈ કલ્યાણજી સા પુ. ઉમરાખ તા પાલસાણા નિભાવ ફંડ	રા લાલભાઈ કલ્યાણજી	૨૦-૭-૪૬
૬૦	બિખાભાઈ ભગાભાઈ ટ્રસ્ટ ફંડ	રા બીખાભાઈ ભગાભાઈ	૧૮-૧૦-૪૬
૬૧	સ્વ ગમભાઈ ગોપાળજી સ્મારક ચારક સીસોદરા તા નવસારી સા પુ નિભાવ ફંડ	રા. દુર્લભભાઈ કેવજીભાઈ કંઠર	૨૬-૧-૪૭
૬૨	ગ સ્વ કરસુરજી તે બાલુભાઈ વીર- ચર્ના માણી સ્મા સા પુ. ઝોરજી તા કામરેજ નિભાવ ફંડ	રા બાલુભાઈ વીરચંદ	૧૫-૩-૪૭
૬૩	સ્વ પ્રભુભાઈ ગોવિંદજી સ્મા ટ્રસ્ટ ફંડ	રા બીખાભાઈ ગોવિંદજી	૨૨-૩-૪૭
૬૪	સ્વ દુર્લભભાઈ ગોપાળજી નાગજીભાઈ સ્મારક ટ્રસ્ટ ફંડ	રા ભગવાનજી ગોપાળજી	૧-૬-૪૭
૬૫	સ્વ પ્રભુભાઈ સીતારામ સ્મા ટ્રસ્ટ ફંડ	ગ. છીતાભાઈ નયુભાઈ	૨-૭-૪૭

ક્રમ સં	કયા રોકેલી છે	વ્યાજ ખર્ચવાતું બાકી	વ્યાજની રકમનો શુ ઉપયોગ કરવાનો છે ?
૫	૬	૭	૮
૧૦૧	૩ ટકાની લોનમાં	૦-૦-૦	સા. પુ સોખડા ખુર્દ તા પાદરાને મોકલવું
૧૦૧	પુ સ સ મંડળ લિ ના ૪ શેરામાં	૦-૦-૦	સા પુ ધામણ તા નવસારીને મોકલવું
૧૦૧	"	૦-૦-૦	સા પુ રૂદેલ તા ભાદરણને મોકલવું.
૩૫૦	પુ સ સ મંડળ લિ ના ૧૪ શેરામાં	૦-૦-૦	સા પુ. શામપુરાં તા કામરેજને મોકલવું
૧૦૧	૩ ટકાની લોનમાં	૦-૦-૦	સા પુ ઝોરણા તા કામરેજને મોકલવું
૧૦૧	પુ. સ સ. મંડળ લિ ના ૪ શેરામાં	૦-૦-૦	સા પુ. ધામણ તા. નવસારીને મોકલવું
૧૦૧	પુ. સ સ મંડળ લિ ના ૪ શેરામાં	૦-૦-૦	સા પુ ઉમરાખ તા પલસાણાને મોકલવું.
૧૦૧	"	૦-૦-૦	"
૧૦૧	"	૦-૦-૦	"
૧૦૧	"	૦-૦-૦	સા પુ. ચારક સીસોદરા તા. નવસારીને મોકલવું.
૩૫૧	૩ ટકાની લોનમાં	૦-૧૧-૦	સા. પુ ઝોરણા તા. કામરેજને મોકલવું.
૧૦૧	"	૦-૦-૦	સા પુ ઉમરાખ તા. પલસાણાને મોકલવું
૨૫૧	પુ સ. સ મંડળના ૧૦ શેરામાં	૦-૦-૦	સા પુ ઝોરણા તા કામરેજને મોકલવું.
૧૦૧	૩ ટકાની લોનમાં	૦-૦-૦	સા પુ ઉમરાખ તા પલસાણાને મોકલવું

અનુક્રમ નંબર	ટ્રસ્ટ કેડનું નામ	ટ્રસ્ટ કેડ આપના તુ નામ	ટ્રસ્ટ કેડ સ્ત્રી- કાર્યાનીતારીખ
૧	૨	૩	૪
૬૬	સ્વ હરખભાઈ ભક્ત ધામણુ સ્મા ટ્રસ્ટ કેડ	ગ મોગ ભાઈ દુર્લભભાઈ	૨૭-૧૦-૪૭
૬૭	સ્વ પટેલ વરજભાઈ રામદાસ (જોની તા ભાદરણુ) સ્મા કેડ	રા નાઈલાલ કિશોરભાઈ પટેલ	૨૭-૧૦-૪૭
૬૮	સ્વ હિમેશભાઈ નરોત્તમનાસ ખીન નાથા- ભાઈ પટેલ (રજોની તા. ભાદરણુ) ટ્રસ્ટ કેડ	રા પટેલ શિવાભાઈ હિમેશભાઈ	૨૭-૧૦-૪૭
૬૯	પટેલ વિઠ્ઠલભાઈ ઝવેરભાઈ (રુદેવ તા ભાદરણુ) ટ્રસ્ટ કેડ	રા ઝવેરભાઈ ભુલાભાઈ	૨૭-૧૦-૪૭
૭૦	ગોવિંદભાઈ જેશિંગભાઈ પટેલ (શારસા તા ભાદરણુ) ટ્રસ્ટ કેડ	રા જેસંગભાઈ માણલાલભાઈ	૨૭-૧૦-૪૭
૭૧	રતિલાલ નણ્છોડભાઈ પટેલ (ઝારોળા તા ભાદરણુ) ટ્રસ્ટ કેડ	ગ રણ્છોડભાઈ ભુલાભાઈ	૨૭-૧૦-૪૭
૭૨	સ્વ પટેલ વરજભાઈ નારાયણભાઈ (રજોલી તા ભાદરણુ) સ્મા કેડ	રા પટેલ ઈશ્વરભાઈ વરજભાઈ	૨૭-૧૦-૪૭
૭૩	પટેલ મણિભાઈ ત્રિભોવનદાસ (રજોની તા ભાદરણુ) ટ્રસ્ટ કેડ	રા ત્રિભોવનદાસ લક્ષ્મીભાઈ	૨૭-૧૦-૪૭
૭૪	પ્રાગજીભાઈ ગવજીભાઈ કાછીઆ પટેલ સ્મા ટ્રસ્ટ કેડ	રા મનનલાલ પી સીડસમેન	૨૭-૧૨-૪૭
૭૫	છીતારામ દેહાનજી ટ્રસ્ટ કેડ	રા દુર્લભભાઈ દાજીભાઈ કાઠાર	૨૭-૧૨-૪૭
૭૬	સ્વ જયેશકુમાર ખાલુભાઈ દુર્લભભાઈ	રા ખાલુભાઈ દુર્લભભાઈ	૨૭-૧૨-૪૭
૬૩	સ્વ પ્રભુભાઈ		
૬૪	સ્વ દુર્લભભાઈ ઝોન હીરાભાઈ પ.ભુભાઈ સ્મારક ટ્રસ્ટ કેડ	રા જગનભાઈ હીરાભાઈ	૨૭-૧૨-૪૭
૬૫	સ્વ પ્રભુભાઈ સીતારામ સ્મા.	રા શા ખાલુભાઈ વીરચંદ	૨૭-૧૨-૪૭

રકમ રૂ.	ક્યા રોકેલી છે ?	બ્યાજ ખર્ચવાનું જાકી	બ્યાજની રકમને શુ ઉપયોગ કરવાનો છે ?
૧	૨	૩	૪
૧૦૧-૦-૦	પુરતકાલ્ય સ સ મ ડળ સિ ના ૪ શેરોમાં	૦-૦-૦	મા પુ ધામણ તા. નવસારીને મોકલવું
૧૦૧-૦-૦	૩ ટકાની લોનમાં	૦-૦-૦	સા પુ ૨ જોલી તા. ભાદરણને મોકલવું
૨૫૧-૦-૦	૩ ટકાની લોનમાં	૦-૦-૦	સા પુ ૨ જોલી તા. ભાદરણને મોકલવું
૧૫૧-૦-૦	૩ ટકાની લોનમાં	૦-૦-૦	,, ,,
૧૨૫-૦-૦	૩ ટકાની લોનમાં	૦-૦-૦	,, ,,
૧૦૧-૦-૦	,,	૦-૦-૦	,, ,,
૨૫૧-૦-૦	,,	૦-૦-૦	,, ,,
૧૨૫-૦-૦	,,	૦-૦-૦	,, ,,
૧૦૧-૦-૦	પુ સ સ. મ સિ ના ૪ શેરોમાં	૦-૦-૦	સા પુ જાણી તા. વડોદરા ,,
૧૦૧-૦-૦	,,	૦-૦-૦	સા પુ આરકસીસોદરા તા. નવસારીને મોકલવું
૧૦૧-૦-૦	,,	૦-૦-૦	સા. પુ ઉમરાખ તા. પદસાણાને મોકલવું
૧૦૧-૦-૦	,,	૦-૦-૦	,, ,,
૧૦૧-૦-૦	,,	૦-૦-૦	,, ,,

ક્રમિક નંબર	ટ્રસ્ટ ફંડનું નામ	ટ્રસ્ટ ફંડ આપનારનું નામ	ટ્રસ્ટ ફંડ સ્વી કાર્યાની તારીખ
૧	૨	૩	૪
૭૯	સૌ સુભતિ શહરલાલ કવિ ટ્રસ્ટ ફંડ સા. પુ. નાદિલ તા દહેગામ	શ. શહરલાલ મમનલાન કવિ	૨૭-૧૨-૪૭
૮૦	સ્વ દીવાળીબેન તે ખુશાલભાઈ દુર્લ- ભભાઈની છોકરી સ્મારક ટ્રસ્ટ ફંડ	શ. ખુશાલભાઈ દુર્લભભાઈ	૨૭-૧૨-૪૭
૧	મોનખા તે શ્રી માધવભાઈ કાલીદાસ પટેલના માતૃશ્રી સ્મારક ફંડ	શ. માધવભાઈ કાલીદાસ પટેલ	૨૭-૧૨-૪૭
૮૨	સ્વ. ક. કુળા તે પટેલ ભાઈલાલભાઈ નરોત્તમભાઈના માતૃશ્રી કુમાર તા કરજશ્વ સા. પુ નિભાવ ફંડ	શ. ભાઈલાલભાઈ નરોત્તમ- ભાઈ	૨૮-૨-૪૮
૮૩	સ્વ શંકરભાઈ કાલીદાસ અમીન સ્મા ટ્રસ્ટ ફંડ વરણામા તા વડોદરા	શ. જશભાઈ શંકરભાઈ અમીન	૨૮-૨-૪૮
૮૪	સ્વ પારવતીબેન તે ડાહ્યાભાઈ રામા ભાઈની ધણીઆણી સ્મા ફંડ	શ. ડાહ્યાભાઈ રામભાઈ	૨૪-૪-૪૮
૮૫	સ્વ રામભાઈ જીવાભાઈ રમા ટ્રસ્ટ ફંડ	૧ ડા જી પટેલ મત્રી સા પુ ઓરણા	૨૮-૬-૪૮
૮૬	સ્વ. મોહનલાલ બીખાભાઈ સ્મારક સા પુ પીનસાડ તા નવસારી નિ. ફંડ	શ. બીખાભાઈ ગો. પટેલ	૧૦-૬-૪૮
૮૭	નરોત્તમ ગોપાળજી ટ્રસ્ટ ફંડ	શ. નરોત્તમ ગોપાળજી	૧૦-૬-૪૮
૮૮	સ્વ પાનીબેન માધુભાઈ વલ્લભભાઈ સ્મા ટ્રસ્ટ ફંડ	શ. માધુભાઈ વલ્લભભાઈ	૧૦-૮-૪૮
૮૯	બાકશાહ તા. પેટલાદ સા પુ નિભાવ ફંડ	શ. ચનાભાઈ સો પટેલ મત્રી મા પુ બાકશાહ	૨૧-૧૧-૪૮

રકમ રૂ	કયા રોકેલી છે ?	વ્યાજ ખર્ચવાનું ખાતું	વ્યાજની રકમનો શુ ઉપયોગ કરવાને છે ?
૫	૬	૭	૮
૧૦૧-૦-૦	યુ સ સ. મ લિ ના ૪ શેરોમાં	૦- ૦-૦	સા યુ નદિાલ તા દહેગામને મોકલવું.
૧૦૧-૦-૦	૩ ટકાની લોનમાં	૦- ૦-૦	સા યુ ઉમરાખ તા પલસાણાને મોકલવું
૧૦૫- ૦-૦	" "	૦- ૦-૦	સા. યુ ધામણ તા. નવસારીને મોકલવું
૧૦૧-૦-૦	" "	૦- ૦-૦	સા. યુ કુરાઈ તા કરજણને મોકલવું
૫ ૦-૦-૦	" "	૦- ૦-૦	સા યુ વરણામાં તા વડોદરાને ફરવે પુરતકો મોકલવા માટે ખર્ચા તથા "સ્વ. શ કરસાઈ કાળીદાસ અમીન રૂમા ટ્રસ્ટ' ૬૩ તરફથી ભેટ" એવા સિલ્કો પુરતકો ઉપર મારવા તજવીજ કરવી
૧૦૧-૦-૦	" "	૦- ૦-૦	સા. યુ ઉમરાખ તા પલસાણાને મોકલવું.
૩૦૦-૦-૦	" "	૦- ૦-૦	સા. યુ. ઓગણા તા. કામરેજને મોકલવું
૩૦૧-૦-૦	" "	૦-૧૦-૬	સા યુ પીનસાક તા નવસારીને મોકલવું.
૧૦૧-૦-૦	" "	૦- ૩-૬	સા વણેશ પિસાદ તા પલસાણાને મોકલવું.
૧૦૧-૦-૦	" "	૦- ૩-૬	સા યુ ઉમરાખ તા પલસાણાને મોકલવું
૫૦૦-૦-૦	" "	૧- ૧-૬	સા યુ બાકેરાલ તા. પેટલાદને મોકલવું.

પુસ્તકાલયોએ મંડળમાં જમા મૂકેલી કાયમ ફંડની રકમોની યાદી

વડોદરા રાજ્યનાં ગ્રામ તથા શરણા પુસ્તકાલયોએ મંડળમાં જમા મૂકેલી કાયમ ફંડની રકમો તા. ૩૦-૬-૪૯ સુધીનું બાજ ચલાવી જે તે પુસ્તકાલયની જાણ માટે અત્રે પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવે છે કેઈ પુસ્તકાલયને પોતાના નામ સામે જણાવેલી રકમમાં ફેરફારી હોવાનું જણાતાં અત્રે તુર્ત જ ખમર આપરી આ રકમમાં ફેરફારની રકમનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો નથી.

- તા. ૬. (૧) * આ નિયાનીતાળા દરેક પુસ્તકાલયનો એક શેર રૂ. ૨૫)નો છે એક કરતાં વધુ શેર જેમનો છે તે દરેક સામે શેરસંખ્યા જણાવી છે
- (૨) પુસ્તકાલયે મકાનદુરની ખાતે વાર્ષિક બજેટમાં બચત કરી અનામત રાખેલી રકમ મોટા અક્ષરે જાણી છે.

ધેરલાલ મહાલ

અગાસ	૮૪-૫-૫	ખલુમોલ	૧૯-૫-૭	*ડેમોલ	૯૯૭-૧૨-૭
અરડી	૧૧૫-૧૫-૨	ગજાપુર	૫૩-૬-૧	ત્રભોવડ	૨૫-૧૪-૭
કણીઆ	૭૫-૧૦-૪	*માડા	૧૨૭-૧૦-૨	થલેડી	૧૦૮-૧૪-૦
*કમોળી	૨૨-૧૩-૭	*ધુટેલી	૬૮૨-૧૦-૬	*દંતાલી	૬૬૧-૧-૧૧
*કાવિદા	૧૪૫૩-૩-૫	જલાભોરડી	૧૧-૦-૮	*ફેરા	૩૬૫-૧૧-૩
(૧૨) કાસોર	૨૦૧-૩-૨	જોજ	૩૬-૮-૧૧	*ધર્મજ મહિલા પુ	
કાદાની	૪૩-૧૫-૯	*ડોબોડિ	૨૪૭-૧૩-૧૦		૭૮૭-૧-૯

(અનુસંધાન ૫૪ ૧૭૭)

(૧૬) ક્ષેત્રવિસ્તાર માટેની યોજના—

વડોદરા રાજ્યનું મુજબ પ્રાંત સાથે વિલીનીકરણ થવાથી, આ મંડળનું કાર્યક્ષેત્ર હવે રાજ્ય પૂરું મર્યાદિત નહિ રહેતાં સમસ્ત મુજબ ધવાકા સુધી વિસ્તાર પામશે મંડળના પેટાનિયમોમાં જરૂરી સુધારાવધારા કરી સપગા નિવમો નવેસર તૈયાર કરી સાધારણ સભાની મંજૂરી માટે આ સાથે પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યા છે.

મુજબ ધવાકાના પુસ્તકાલયો પણ હવેથી આ મંડળનાં સભાસદ યજ્ઞ યજ્ઞે, વડોદરા રાજ્યનાં પુસ્તકાલયોએ આજ સુધી મંડળને જે મુંદર સહકાર આપી ખીલવ્યું છે તેવાજ સહકાર તે ચાલુ રાખશે એવી આશા છે મંડળ પોતે પણ મુજબ ધવાકાનાં પુસ્તકાલયોની અધિક સેવા જાળવવાના મેક સેવે છે.

વડોદરા,
તા. ૭-૮-૪૯

વા. ના. અમીન
મંત્રી

સુનીલાલ પુ. માલ
અધ્યક્ષ

ધર્મજી સા પુ ના નોકર	*૯૩૩૬	૬૨૫-૧-૦	*ધીઆવી	૩૨-૬-૩
મેલી ઠાળાનું પ્રો ફંડ	" મ.ફ.ફંડ	૧૬-૪-૦	વટાવ	૯૩-૭-૨
૨૨૧-૨-૮	*ભાગીએલ	૨૮-૫-૯	વિરોત	૧૪૭-૫-૨
*નવામામ ૧૪૫૮-૧-૬	બાળેન	૮-૪-૧	*વિજોલી	૧૨-૫-૬
પચરાણીઆ ૨૦-૧૦-૫	મધરોલ	૨૮૬-૨-૨	*વિઆમપુરા	૭૧-૧-૦
*પનાથુ ૭૮૫-૧૧-૨	*મલાતજ	૧૦૦૬-૧૪-૦	*શેખડી	૧૯૨-૧૧-૧
" મ.ફ.ફંડ ૫૯-૧૦-૪	*મહેલાઈ	૨૫૨૩-૧૨-૨	*સળયા	૫૮૬-૦-૧૧
પતોલ	*માથુજ	૩૬૩૫-૬-૧૧	સમિદ	૬૫-૧-૭
*પાડગોલ ૨૯૮-૧-૯	(૨) માનપુરા	૨૫૮-૪-૨	સિહોલ	૮૭૨-૧૩-૮
*પીજ	*માલાવાડા	૨૯૩-૧૨-૮	*સીમરડા	૪૬૮-૬-૬
મ.ફ.ફંડ ૨૪૫-૧૧-૨	મેલકપુર	૧-૧-૩	સુદણા	૬૩-૧-૧
પેટલી ૪૬૧-૩-૧૦	મોગરી	૧૫૦૭-૫-૨	સુદરા	૧૩૬-૧૩-૦
(૮) આકરોલ ૭૨-૧૧-૪	મોરડ	૧૫૭૬-૪-૮	*મહિલા પુ	
આમણોલી ૪૩-૧૪-૬	*ગમપુ	૧૯૧-૦-૫	પેટલાદ	૧૬૧-૨-૭
આલીન્દા ૯૮-૦-૦	રામોડી	૪૭-૮-૩	*મહિલા પુ	
આડવા ૩૫-૯-૧૦	*રામોલ	૨૯૨-૨-૧૦	સોજીત્રા	૮૭-૨-૨
*આધણી ૧૦૭૫-૧૦-૨	" મ.ફ.ફંડ	૯૦-૧૩-૨		
બાડરજ ૫૨-૧૧-૫	ઝણ	૧૬૫-૧૪-૪		

ભાડરણ મહાલ

*કણ્ડાટ ૨૧૦-૬-૩	*જલુલ	૨૧૧-૬-૩	*રણોલી	
*કાણીઆ ૨૮૨-૫-૬	*જલાજ	૩૦૩-૨-૬	મ.ફ.ફંડ	૫૫૨-૭-૭
કિ ખોડ ૫૩૨-૪-૦	*જોષિપુરા	૯૯૮-૩-૯	*રેડ	૨૪૮૧-૦-૧
*કોસિદા ૪૩૯-૧૨-૧	*કારોળા	૨૦૨૧-૧૧-૧૦	" મ.ફ.ફંડ	૭૪-૧૪-૮
" મ.ફ.ફંડ ૨૮-૭-૯	" મ.ફ.ફંડ	૮૫-૭-૭	લાલપુરા	૧૯૪-૦-૬
*ગબીરા ૧૪૨૨-૧૦-૧	*પીપળા	૫૦૪-૦-૬	*વટાદગ	૮૬૭-૪-૧૧
" મ.ફ.ફંડ ૦-૧૨-૫	*કિણાર	૨૫૨-૧૦-૧૧	*વાલવોડ	૨૧૫૬-૦-૧૦
*ચમાગ ૨૪૫-૪-૦	*ચામણમામ	૧૭૮૮-૧-૧	*વામણા	૧૫૮-૧૧-૧૧
ચુરા ૩૭૦-૨-૦	" મ.ફ.ફંડ	૧૨૮-૧૦-૫	*સુદણ	૩૮૫-૭-૫
*જલસણ ૬૧૨-૩-૧૧	*મોગી રોડી	૩૧-૧-૪	*પીપજોલ	૪૧-૧૦-૬

વડોદરા મહાલ

અકોટા ૫૫-૪-૯	*આખોડ	૪૫૩-૨-૨	(૩) કચ્છીઆ	૨૯૨-૧૨-૧૦
અટલાદરા ૧૪૯-૮-૮	આમલીઆરા	૧૪૩-૫-૮	કગી	૨૫-૧૨-૬
*અણુપી ૪૩૧-૭-૧૧	*ઈટાલા	૧૧૯-૮-૬	કરોડીઆ	૩૧-૨-૩
અલ્લાદપુરા ૩૯-૧૧-૪	ઉડીઆમેદાદ	૧૦-૦-૧૦	કલાની	૪૮૪-૪-૮
(૨) અકોટિયા ૬૦૧-૧૩-૧	*ઉડોગ	૪૨૭-૧૨-૧૧	કપુરાઇ	૫-૬-૩
અ પાડ ૨૬-૨-૭			*કાશીપુ	૩૧૬-૭-૮

કેલનપુર	૧૪-૫-૧	*ખાજવા	૩૨૦-૫-૭	વાસણા	૫૮૧-૧-૩
કોટણા	૨૧૩-૭-૧	(૨)ખીલ	૭૧-૦-૩	કોતરીઆ	
*કોપલી	૨૫૧૭-૨-૮	,, મંદુદંડ	૮૦-૨-૨	*વીરોદ	૨૮-૩-૧
*ખાનપુર	૧૪૫-૧૧-૭	*લાયલી	૫-૨-૮	વેમાલી	૮૩-૧૦-૧૧
ગોઠળપુરા	૮૯-૯-૩	*મકરપુરા	૫૧૧-૩-૧૦	*શેરખી	૩૨૧-૧૩-૨
*ગોત્રી	૫૭૩-૧૦-૩	મહાપુરા	૮૫-૩-૦	સમસપુરા	૧૦૭-૪-૧૦
ગોરવા	૪૧૧-૧૦-૧	મારેદા	૬-૪-૨	*સમસાખાદ	૪૩૨-૨-૧૧
ગોસિકા	૩૫-૨-૮	(૨) નાણેજ	૧૨૦-૫-૧	*સમા	૧૭૬-૯-૩
*આપડ	૩૫૯-૪-૪	મંગલપુર	૧૬૦-૧-૦	*સમીઆળા	૧-૦-૧
ભાણુઆ	૩૦૯-૧-૫	*મેઘાકુર્ષ	૨૧૬-૧-૯	(૨) સલાડ	૩૫૭-૧૧-૧૧
*તતારપુરા	૧૯૪-૬-૧	*મોતીઆપુરા	૩૦-૧૫-૮	સાકરદા	૩૦૧-૦-૬
નરસાલી	૨૯૦-૦-૫	*રણોળી	૭૨૦-૩-૯	*સિસ્વા	૨૦૫-૦-૫
*તાલળા	૪૧-૮-૧૦	રમણામડી	૧૩૮-૧૦-૧	સુભાનપુરા	૮૭-૧-૯
*દશરથ	૧૨૮૦-૩-૪	રાઘવપુરા	૩૦-૧૨-૦	*સુદરપુરા	૩૭-૩-૦
દામાપુરા	૭૦-૭-૧૦	રાયપુરા	૧૪૧-૩-૩	*સેવાસી	૧૭૦૧-૧૪-૯
*દુમાડ	૧૮૩-૦-૧	*રવાદ	૩૬૨-૭-૧૦	*મયદ	૨૮૦-૧૫-૩
ધનીઆલી	૧૩-૧-૩	લાલજીપુરા	૫૧-૫-૮	વાસણા	
ધનોરા	૩૪-૨-૧૧	વડદલા	૭૬-૧-૩	*સોખા	૧૧૧૧-૧-૩
*પદમલા	૬૭૧-૩-૧	*વડસર	૧૧૦-૧-૫	સોનારકુર્ષ	૮૬-૫-૪
*પાતલજેણી	૨૫૭-૨-૦	વડસાલા	૨૧૫-૮-૯	શહાપુરા	૭-૯-૧
ફાજલપુર-પોર	૧૨-૧૫-૪	(૧૦) વરણામા	૩૪૪૧-૯-૩	કરણી	૧૧૪-૧૦-૧
*ફાજલપુર	૪૭-૧૩-૦	,, મંદુદંડ	૭૬૦-૯-૭		

સાકરદા

પાદરા મહાલ

*અમોળ	૯-૧૪-૬	*કાંદા	૩-૭-૪	*ડબાસા	૧૦૨-૮-૧
*અંબાડા	૨૪૫-૩-૧૦	*કુરાલ	૮૫૭-૫-૮	*તાજપુરા	૩૦૭-૭-૦
*આમળા	૧૨૭૭-૪-૪	કોટણા	૮૯-૧૧-૭	*તિથોર	૩૭૨-૧૨-૧
,, મંદુદંડ	૧-૧૦-૭	ગયાપુરા	૧૫-૩-૦	દગોલી	૪૬-૧૦-૭
આતી	૩૫-૧૦-૧૦	*મવાસદ	૭૬૨-૧૪-૩	*દગાપુરા	૧૪૭૦-૧૫-૫
*ઉમરાવા	૧૬૪-૫-૬	,, મંદુદંડ	૩૮-૧૨-૧૧	,, મંદુદંડ	૪૭-૭-૧
એકલખારા	૩૮-૧૨-૪	ગામેડા	૭૮-૧૨-૩	*દુધવાડા	૬૯૨-૧-૪
કાકુમલ	૫૯૧-૧૪-૫	*ગોરીઆદ	૪૬૦-૭-૯	*નરમીપુરા	૭૫-૮-૯
કરખી	૧૫૩૦-૧૦-૧૦	*લાયજ	૫૩૦-૧૫-૯	નેદરા	૪૦-૪-૮
,, મંદુદંડ	૧૦૫-૧૪-૦	*આણસદ	૮૨૧-૬-૩	(૨) પાટાદ	૧૧૦-૩-૯
કરણાકુવા	૬૬-૧૪-૯	*જલાલપુર	૩૯-૬-૯	*પાદરા	૩૧૦-૧-૯
કાલાણકુર્ષ	૪૫-૫-૩	(૪) ડાળા	૪૦૩-૨-૧૦	"મંદુદંડ	૭૨૪-૯-૪

*પાદરા	૪૩-૭-૧૦	મોભા	૬૬૮-૧૪-૯	સાદડ	૨૯-૪-૧૦
બોડિંગ હાઉસ		(૨) મુવાલ	૩૩૧-૫-૬	*માદરા	૧૨૭-૧૪-૨
વાચનાલય	-	*રથ	૪૫-૧૩-૨	*સાધી	૧૦૦૭-૧-૬
*પીપળા	૧૧૧-૨-૯	*રાણપુગ	૧૮૬-૧૪-૧	*સાંગમા	૬-૧૩-૮
*પીઠાપા	૯૯-૩-૦	*લતીપુગ	૫૮૫-૯-૫	સાદડ	૨૦-૪-૧૦
બાદશુવત્સી	૪૩-૦-૧૧	(૪) લુણા	૩૦૪-૦-૫	*સાપલા	૭૫-૧૩-૪
*ભદારી	૭૬-૯-૨	વડલા	૧૪૨-૧૧-૮	સિહોન	૩૦-૬-૭
ભાણુપુર	૩૬-૧૧-૧૧	*મુખપુર	૧૬૨૯-૧૦-૦	*મેળકુવા	૧૩૨૬-૧૫-૪
*ભોજ	૮-૧૧-૧	*વડુ	૩૮૨-૧૨-૩	*સોખડાપુર્વ	૫૫૭-૦-૭
મળતણ	૧૮-૮-૦	(૨) વણછગ	૩૧૬-૫-૧૧	*સોખડાપુર્વ	૧૧૬-૦-૭
મદાપુર	૧૬-૪-૧	*વિશ્રામપુરા	૫૮-૧૪-૩	સોમજપુરા	૭૬-૧૨-૯
મદમપુરા	૩૬-૧૨-૦	*વીરપુર	૧૨૦-૬-૧	હુશીપુર	૧૫૫-૧૧-૧૧
મદુવડ	૧૪-૯-૧૧	*થાણુપુર	૨૯૦-૧૨-૪	હાથમાળ	૩-૩-૧૦
*માસર	૧૩-૧-૫	*સરસવણી	૧૦૪૮-૧૦-૧૧		
કરજીલુ મહાલ					
*અટાવી	૩૧-૧૪-૮	*ગધારા	૩૦૩-૦-૫	ભરથાવી	૬૧-૯-૩
*અણુરુ	૩૪૬-૧૨-૩	ચોરજી	૨૫-૧૫-૧૦	માત્રોજ	૧૫૬-૧૫-૧૧
અભરા	૧૨૮-૧૨-૮	*ચોદા	૧૨૨-૧-૦	મંગરોલ	૧૯૨-૧૫-૧૦
ઉમજ	૮૬-૧૫-૫	જીજવા	૨૧-૪-૪	મીઆગામ	૧૫૪-૩-૯
*ઉરડ	૨૪૨-૩-૯	(૪) જૂલી	૪૩૦-૭-૨	(૨) મેથી	૧૨૫-૫-૧૦
કણુભા	૩૧-૯-૮	જીપરડી		" મહુદ્દ	૨૬-૯-૦
કગણ	૭૧-૭-૯	" મહુદ્દ	૩૪-૧-૧	મેસરાડ	૧૧૩-૧૧-૪
*કલા	૧૭૮-૧૪-૩	તેગવા	૧૨૦-૩-૪	(૨) ગણુપુર	૭૯૯-૩-૦
*કડારી	૬૯૧-૧-૯	(૪) દેથાણુ	૨૬૫-૩-૩	*કોપા	૧-૭-૪
" મહુદ્દ	૧૦૨-૧-૧	(૨) દેરોલી	૭૨-૭-૨	*લતીપુર ટીબી	૨૩-૧૦-૩
કચારીઆ	૭૬-૦-૬	દેવવડા	૧૨૨-૧૩-૧૧	લાકોદરા	૧૪૧-૧-૦
(૪૦) કરજીલુ	૧૧૨-૪-૫	ધામજી	૮૨-૮-૨	લીમોડ	૯૪-૮-૧
કાસમપુર	૧૯૨-૯-૮	*ધાવટ	૧૧૦-૮-૨	(૨) વણુ	૪૫-૧૨-૦
કિયા	૧૦-૧૪-૯	(૪) નવી	૪૩-૦-૬	*વીરજી	૧૦૨-૦-૧૦
*કુરામ	૧૫૬-૧૨-૪	જીપરડી		(૨૦) વેમારડી	૧૨૦-૧૧-૮
(૨) કોઠીઆ	૨૫૬-૯-૦	નિયાળીઆ	૧૫૬-૬-૫	(૯) ચરપુર ટીબી	૮૪-૦-૮
*કોલ	૫૭-૫-૧૦	પીંગળવાડા	૯૯-૭-૭	સણુપુર	૨૫૬-૧૩-૨
*કોલીઆદ	૩૯૪-૩-૦	*ફતેપુર	૮૩-૭-૩	(૨) સીમળી	૩૧-૩-૧૦
કોણુ	૧૦૬-૧૪-૮	(૧૭) અચાર	૯૯-૦-૧૦	*સણુઆદ	૨૨૯-૩-૮
ખાધા	૬૨-૧૫-૩	" મહુદ્દ	૧૩૩-૨-૧	સંભોધ	૮૬-૩-૧૧
*ગણુપતપુરા	૯૫-૫-૯	ભરથાણુ	૨૧૫-૪-૫	*સાદરણુ	૫૫-૧૪-૬

*મામરા	૧૭-૧૦-૧	મંપા	૧૪૮-૧૪-૬	*દગદવા	૯૭-૪-૦
સામર	૬૧-૦-૨	*માસમેદ	૧૦૮-૧૧-૫	(૨) દાડાદ	૫૫-૪-૮
સાની મ	૨૩૫-૧૫-૧૨	(૪) મુન્નાડા	૧૩-૨-૩		

હાલના મહાલ

અકોટી	૫૫-૨-૧૦	*બૂની	૩૫૫-૧-૧૧	*બીલુપુર	૩૪૩-૫-૨
*અમરેશ્વર	૩૬૮-૧૨-૪	મમરોલ		મટેલી	૩૬૩-૮-૩
*અ ગુફા	૩૧૩-૪-૦	*દોલાર	૧૦૭-૭-૦	મડાળા	૧૪૨૪-૧૨-૦
*અ તેલી	૧૬૮-૩-૧૧	૩) યુવાની	૫૩૧-૩-૫	માવળી	૨૧૧-૨-૬
કંધગ	૨૮૩-૭-૯	*ધર્મપુરી	૩૧૭-૪-૧	મેનપુરા	૩૬૦-૮-૬
કરજેટ	૨૭૨-૩-૧	*નડા	૩૧૫૪-૭-૮	મેરપુરા	૧૦-૧-૨
કરમાલ	૨૫૫-૪-૧૦	(૮) નાની		રાજલી	૨૬૦-૧૨-૦
કગાળી	૧૪૦-૧૫-૧૧	ફેફાળીઆ	૨૦૮-૬-૫૧	સુલતાનપુરા	૧૭-૧૨-૨
કારવણ	૧૪૩૮-૧૩-૪	નહારીઆ	૧૮૯-૧૧-૦	વડજ	૭૨૩-૬-૬
કારવણીઆપુરા	૧૪-૧૫-૧૦	પદાસવાડા	૫૧૦-૪-૦	*વડવાળા	૩૧૪-૭-૧૧
*કુકડ	૧૮૩-૧૧-૪	*પારીઆ	૧-૩-૦	*વણાદશ	૪૮૧-૬-૮
કુવરપુરા	૪૨૧-૦-૦	(૩) પુતીઆદ	૬૭-૧૫-૯	વનાજ	૭૩-૬-૧
કુવરવાડા	૩૬૫-૨-૧૧	પુડા	૩૬-૮-૧૦	(૨) વ્યાગ	૩૬૪-૧૩-૭
*કુદેવા	૬૬૭-૧૫-૯	ફગીકુખ	૬૮૬-૧૦-૩	વાલપુર	૧૪-૪-૬
ગામડી	૧૧૨-૦-૧	ગહેરામપુરા	૬૯-૬-૧૧	ચમશેરપુ	૩૬-૩-૨
*ગોમતી	૧૨૪-૭-૩	ગાલજ	૭૮-૪-૭	સાકોદ	૬૨૬-૮-૬
ગન વાડા	૮-૬-૪	*મોરવાડ	૧-૨-૧	*સીતપુર	૪૮૨-૧૩-૧૧
જનાથ	૨૪૪-૧૪-૦	*મોગીઆદ	૧૭૩-૧૨-૮	મીમલીઆ	૬૫-૮-૬
જમાતલાવડી	૬૭-૯-૮	બીમપુરા	૩૫-૫-૫		

ગિતોર મહાલ

અચીસરા	૧૮૯-૭-૩	દામનગર	૧૬૫-૫-૫	માવેયા	૧૮૬-૧૫-૮
*અનસુવા	૩૬૮-૪-૧૧	દામાપુરા	૧૭૧-૧-૪	*માજીયા	૮૯-૪-૧૦
*અ આપા	૨૭૦-૨-૬	*નાના દગળા	૩૬૨-૦-૧૦	*મડવા	૨૨-૧૪-૧
(૨) આખીલી	૭૧૫-૦-૬	(૩) દિવેર	૫૩-૭-૨	મિટોળ	૧૩૨-૬-૧૧
કાલજેઠા	૧૮૯-૧૦-૦	*નાના દમી-	૧૬૮-૧૩-૨	(૩) મોટા દગળા	૧૦૩-૨-૩
*કાસ	૩૩૭-૧૦-૦	પુરા			
*કગડી	૮૩-૭-૮	પુડીઆદ	૧૭૬-૭-૩	(૨) વણીઆદ	૧૩૪-૧૦-૨
*કાલજેઠા	૧૧૨-૨-૩	ફેફાળીઆ	૮૩૬-૧-૬	*કરખડ	૨૪૮-૧૩-૧૦
*કાંઠા	૮૧૩-૫-૪	(મોટા)		લિંગળા	૨૦૦-૧૫-૨
*કીજવા	૫૩૮-૦-૩	અરકાલ	૬૮૧-૬-૨	સતીમળા	૨-૮-૪
*કેનનધાર	૧૮૨૪-૦-૩	*આવળિયા	૧૬૬-૧૫-૦	*સાંધી	૨૩૧૩-૧૫-૦
" મ.દુ.દેડ	૫૨-૧૧-૫	બીધગી	૨૦૩-૪-૮	સાધા	૧૨૭-૭-૦
તેરસા	૧૬૭-૧૪-૩	*માલપુર	૮૨-૧૦-૯	*મીમળી	૧૦૧૭-૬-૬
દરિયાપુરા	૮૦-૫-૭	માલસર	૧૨૨૧-૧૧-૧૦	*સેગવા	૨૭૫-૩-૦

સાવલી મહાલ

*અજેશ્વર	૩૭૬-૧૪-૩	*ધનતેજ	૨૩૭-૮-૧૦	રાણીઆ	૧૧૮-૩-૨
અલીન્દા	૧૬-૧૦-૪	(૮)અમેપુર	૧૭૩-૧૩-૨	લામડાપુરા	૧૮૨-૬-૫
*ઈન્દાડ	૨૬૪-૬-૧	*અમીસંગ	૪૩૬-૦-૮	વચ્છેસર	૧૫૮-૧૪-૩
ઉત્તમનગર	૧૦૮-૫-૩	નાની ભાડોલ	૧૪૨-૮-૪	*વરસડા	૩૨૪-૧૦-૧૦
કડાચલા	૯૬-૭-૨	પીરોલ	૧૫૧-૧૪-૧૧	વાલાવાવ	૧૪૮-૮-૪
કુનપાડ	૪૬-૭-૭	*પોષ્યા	૪૧૪-૧૨-૦	*વેગપુર	૧૩૫૧-૨-૮
*ખાખરીઆ	૪૯-૨-૮	ખડુયા	૨૪-૧૧-૨	મ.હુ.ફેડ	૧૯૪-૧૩-૫
અરધીઆ	૧૯૨-૧-૬	*ખાકોલ	૫૨૮-૭-૬	મેમાર	૨૫-૯-૫
(૪)મામડીઆ	૩૭૬-૯-૮	*મલુમર	૮૧૬-૫-૯	શક્તિપુરા	૧૨-૧૩-૬
ગોહ	૧૫૨-૫-૭	*મુલેલા	૧૧૪-૧૦-૬	શાન્દાપુરા	૫૪૦-૬-૨
*ધીઆગ	૨૫-૧૦-૨	મુવાન	૧૯૦-૩-૧૧	શાંતિપુરા	૧૩૧-૧૩-૪
જાલુમોરલ	૧૧૫-૧૧-૨	મેગકુવા	૭-૭-૬	સમલાયા	૧૦૦-૪-૯
જાવલા	૧૦-૨-૭	મોટી ભાડોલ	૨૩૧-૧૫-૭	સમલાયા	૭૧-૦-૬
કુડાવ	૪૨૬-૧૩-૫	*ગતનપુરા	૨૯૯-૮-૬	રટે વાચનાલય	
*કેમર	૪-૬-૨-૫	રામનગર	૨૨-૬-૦	સાદાસાલ	૭૫૨-૫-૦
મ.હુ.ફેડ	૧૦-૧૦-૧	પેટાપા ૧મવા			
દુધસીપુરા	૨૧૮-૮-૧૦	રાણીપુરા	૯૩-૬-૫		

વાધોડીઆ મહાલ

અડીરજી	૨૬-૪-૭	*જેવાડી	૩૪૦-૪-૦	રવાલ	૧૧૮૧-૭-૧૧
અલવા	૭૭-૮-૧૦	*ગમડોર	૫૪-૪-૯	રોહકુષ	૭-૪-૬
આમેશ્વર	૧૦-૨-૨	ગુમલપુર	૫૦-૧૨-૧	લીમડા	૧૩૬-૧૧-૩
*આસોજ	૨૭-૯-૯	*ગુનાલ	૧૪૭-૫-૫	*પીરોરા	૨-૩-૬
*કરમાલીઆપુરા	૩૯-૫-૮	(૯)જેરો	૬૬૩-૧૪-૪	સાંગોડોળ	૪૯-૩-૧૦
(૫) કામરોલ	૩૬૩-૬-૬	*પીપળીઆ	૫૧૫-૪-૪	ચકરપુરા	૫૮-૬-૩
કાશીપુરા	૧૧૩-૧૧-૧	ફોડ	૩૬-૧-૪	વાધોડીઆ	૧૯૬-૧૪-૫
કુમેટા	૭૬-૧૨-૧	હરીયાપુરા	૧૧૩-૧૫-૪	મ.હુ.ફેડ	
*કોટબી	૨૧૭-૧૦-૮	*લણીઆરા	૧૭૧-૫-૬		
ખંધા	૨૦૧-૧૪-૧૧	*માડોધર	૨૯૦-૧૧-૨		

સંજેલ મહાલ

અરીહા	૧૩૫-૧૫-૬	*કાવિડ	૨૬૭-૮-૧૧	ગરડા	૭૭-૯-૪
અલ્હાદપુરા	૬૫-૧૦-૦	કાળી તલાવડી	૫-૦-૭	ગોલામામડી	૫૭-૦-૪
અમરપુરા	૧૧-૫-૦	ખુનવાડ	૩૦૦-૧૫-૫	ચકાનગર	૧૧૧-૦-૧૦
દેસેરીઆ	૧૧૧-૪-૭	*ગુડીઆ	૧૯૧-૩-૩	ચરવજી	૩૩-૧-૮
કમુખીઆ	૬૦૦-૧૨-૮	ગુડેર	૪-૧૫-૮	જાળ	૮૦-૦-૦

*ટીંપા	૫-૯-૬	ખોડેલી	૪૬૭-૫-૬	ખાટણા	૧૨૫-૧૨-૩
ડાળમાર	૯૬-૧૧-૭	ભાટપુર	૨૯૫-૧૪-૧૦	લોટીયા	૬૪-૧૫-૭
તાલગામ	૨૫૨-૯-૫	મગનપુર	૯-૯-૫	વડેલી	૨૨૯-૧૨-૫
બહાદરપુર	૪૯૫૯-૧૦-૨	માલપુર	૧૭૧-૦-૦	વાગેયા	૩૪-૮-૨
નંદપુર	૭૦-૦-૬	માઝ	૧૬૫-૦-૯	વાસણા	૩૧૨-૧૦-૭
ખતરા	૧૪૫-૫-૮	*માકણી	૮૧૫-૩-૧	સરડીયા	૨૮૭-૧૪-૮
પગપટા	૩૯-૫-૧૦	માજરાલ	૨૭૪-૮-૩	સુર્પાધોડા	૧૩૩-૯-૨
પાણેજ	૩૯-૨-૧૧	રતનપુર-		સોનગીર	૧૫૬-૪-૧૧
પીઠા	૯૬-૧૫-૧	કમારજ	૭૩-૪-૭	*સખેડા	૭૫૮-૯-૫
(૨) પીપળસક	૬૩-૧૦-૨	રાજનમર	૩૬-૧૦-૨	હરેશ્વર	૪૩-૧૨-૧૧
ફાટા	૨૨૮-૧૪-૯	લટોદ	૧૯૭-૬-૫	(૨) હાંડાદ	૩૨૨-૨-૫
ફાંફટ	૬૭-૧-૧૦	લાજરસ	૩૨-૯-૧૦		

તિલકવાડ મહાલ

આમરોલી	૭૭૦-૫-૬	તણખલા	૧૬૦-૭-૯	*ભુજેઠા	૨૦-૧-૦
(૧૦)કગનાળી	૩૬૫-૮-૧૧	પેચબા	૨૫-૨-૦		

દહેગામ મહાલ

આલપપુર	૪૨-૧૧-૫	મણપ	૧૬-૧-૧	મનપુર-	
*મિલથ	૧૭૨-૫-૨	ધીએજ	૪૮-૧૦-૭	મ.કુ.દેડ	૧૯-૧૦-૬
કંકવાડા	૨૬૫-૫-૦	*ધાગેસથા	૧૯૮-૩-૦	લવારપુર	૭૫-૧૧-૨
કરોલી	૩૮૦-૧૧-૨	*નાદોલ	૨૫૮૨-૪-૧૧	વાસણા ઓધરી	૫૨-૨-૮
જામલુધ	૧૫૯-૧૨-૮	*પાનીયા	૨૪૨-૪-૫	વાસણા ગઠોડ	૪૨-૫-૨
*ગીચોડ	૫૧-૩-૬	ખાટનાડવા	૧૪૭-૫-૧૦	ચાલપુર	૫૬-૧૩-૧૦
*ધમીજ	૩૭૩-૧-૧૧	ખાલજ	૧૩૮-૫-૮	સનાટપુર	૯૬-૧૪-૧૦
*ચંદાલા	૧૧૦-૮-૫	*ખડીએન	૯૪૬-૮-૪	*સાંપા	૯૬-૧૧-૧૧
ચિતેડા	૧૬૩-૯-૧૧	*ભાવડા	૨૭૩-૪-૪	મિહોલી મોટી	૨૦-૧૦-૮
*ઢાલા	૧૨૨૦-૧-૪	*મગોડી	૨૪૭૫-૧૦-૧	સેનારડા	૧૩૯-૧-૧૧
જાલુદા મોટા	૧૧૩-૧૨-૯	*મહુરા	૮૩-૧-૧	*લાયોજથ	૨૭૫-૫-૧
જાલુદા નાના	૨૪-૩-૬	ગોટા		*દાસીસા	૨૫૬-૫-૪
*જીડવા	૧૮૩-૭-૩	મસનપુર	૧૪૭૯-૧૫-૬		

આતરસુખા મહાલ

આંખવેલ	૧૧૮-૧૪-૧	*દાખીએલ	૨૦૫-૧૧-૫	વડાની	૧૧૬-૬-૨
આતરસુખા	૯૫-૭-૪	મગેડ	૫-૩-૨	વાપજપુર	૨૬-૮-૬
હિંદીના		*ધડીઆ	૪૯૭-૪-૩	*વાસવાસણા	૭૮૨-૭-૧૦
મુવાડા	૪૦-૧૪-૧૦	ઝડા	૧૦-૧૩-૧	સદેસર	૩૬-૮-૧૦
કનીપુર	૪૨૩-૧૨-૮	દેવકરજા	૧૬૪-૫-૫	સીહોરા	૮૩-૭-૫
કમાલનધ		મુવડા		દીલોલ	૨૮૦-૦-૩
વાસણા	૩૫-૦-૫	ખારીવા	૨૧૨-૬-૪	દીસાલ-વાસણા	૩૭-૧-૦

કડી મહાજી

અગાળ	૨૦૧-૮-૮	મલોદરા	૬૨-૫-૫	મણીપુર	૧૬૪-૧૦-૮
*અળદેસજી	૬૬-૧૨-૫	*ધુમાસજી	૩૮૪-૩-૧૦	માથાસજી	૧૫૫-૮-૨
અ'બાવપુરા	૫-૧૩-૪	*ચડાસજી	૬૭-૩-૫	*મોડા આદરજી	૮૮-૧૧-૬
આલ દુપરા	૪૯-૧૩-૪	ચારોલ	૮૯-૧૩-૦	*મોડાસજી	૪૧૩-૨-૪
*આફુદરા	૧૯૯-૪-૯	*ચાનાસજી	૫૭-૭-૨	રગપુર	૭૧-૩-૩
ધરાણા	૪૯-૫-૧૦	*જાસલપુર	૨૪૩-૧૪-૧૦	*રગપુરડા	૬૭-૧૦-૨
ધન્નાડ	૧૧૨-૧૨-૧૧	(૫) ઝુંઘાસજી	૩૩૬-૪-૭	હાથાસજી	૨૭૫-૨-૯
ઉટવા	૯૩-૧૪-૨	*ડરજી	૩૧૫-૧-૯	લોર	૧૦-૧૨-૬
*કથુપરી	૧૩૬-૧૨-૧૦	(૨૦)ડાંગરવા	૧૫૬-૦-૦	*વડાવી	૮-૮-૭
કરજીસજી	૨૯૨-૧૧-૫	દોરીયા	૩૧-૭-૭	વડુ	૧૯૦-૭-૫
*કલ્યાણપુરા	૧૮૧-૧૨-૧	*નાની કડી	૧૩-૮-૪	વાધરોડા	૭૧-૧૩-૬
*કડ	૫૪૪-૧૫-૭	નમરાસજી	૩૮-૫-૮	વામજી	૫૭૩-૧૨-૧૦
*કારવા	૧૩૧-૧-૧૦	*નદાસજી	૨૬૪-૧૪-૭	વીડજી	૧૩૪-૧૮-૭
*કુડાલ	૧૫૭-૧૩-૧૧	*યોગ	૬૪૧-૦-૮	ચીયાપુરા	૪૬-૧૨-૪
*કૈપલ	૪૫૨-૨-૧૦	*દેઉસજી	૧૫૫-૧૨-૩	*સરસાવ	૨૦૨-૧૦-૧
કડી મહાજી		કુલેતા	૧૦૫-૨-૭	*સાદરા	૩૭-૧૩-૧૦
ફેડ	૨૧૪-૧૩-૮	*ભોરીસજી	૨૯૩-૧૧-૮	*સુરજી	૧૦૭-૧૫-૭
*ખાવડ	૪૪૨-૦-૩	*ખટાસજી	૧૨૪-૧૦-૦	*સેદરડી	૩૭-૧-૫
*ખોરનાદોડાર૦૧-૯-૧		ભાદી(કુમારપુરા)	૯૬-૧૩-૨		

કલોલ મહાજી

ઈસડ	૫૯૮-૮-૧૦	ધાનજી	૨૯૨-૨-૮	*ભાદોલ	૧૩૯-૧૪-૧૧
છિનાઉ	૫૪૮-૧૧-૧	નાદરી	૩૩-૩-૧૧	ભોળજી રાઠોડ	૧૬-૧-૧૦
કારોવી	૫-૨-૩	*નારદીપુર	૨૭૩૧-૪-૦	(૨) મુનારકપુર	૧૩૯-૧-૧૧
કુડાસજી	૫૫૭-૧૦-૦	નાસમેદ	૨૪-૦-૨	(૧૫)મોખાસજી	૧૬૪-૫-૨
કોઠા	૧૬૯-૨-૯	અડાણા		મોટી આદરજી	૨૨૩-૨-૬
કોલવડા	૪૮૧-૪-૦	પલસાણા	૭૬-૧૪-૧૧	રકનપુર	૮૬-૬-૧
ઝોળા	૫૧-૯-૨	*પલીઅડ	૧૮૨-૮-૦	રાયરડા	૫૦૩-૬-૭
*ખોરનાડાળી	૧૯૧-૮-૨	(૪૦) પાનસ	૪૧૬-૬-૩	,, પાજરા-	૨૦-૫-૫
(૨) જામલા	૨૨૯-૧૧-૩	,, મહુ ફેડ	૨૯૩-૪-૨	ચોળ વા	
જાસપુર	૨૬૭-૯-૭	*પીપળજી	૧૦૧૭-૧૫-૨	રાધેજી	૧૩૫૦-૧૩-૧
*ટીટોડા	૨૨૪-૧૫-૧૦	પીડારડા	૬૧-૩-૮	(૫) રૂપાલ	૧૦૧-૧૫-૧૧
*ડીચુઆ	૨૯૬-૧૦-૬	(૬) બાલવા	૪૨૪-૧૫-૧	*લીબોદ્રા	૫૫૬-૬-૭
તારાપુર	૬૩-૦-૪	બીલેશ્વરપુરા	૩૨-૧૧-૮	*વડસર	૨૫૭-૯-૩
(૨) ધમાસજી	૫૫-૯-૨	બોરીસજી	૭૦-૭-૩	*વડાવરવામી	૧૩૧-૦-૭

*વાગેશ્વર	૧૮૪-૫-૬	*સગદવ	૩૨૦૬-૧૫-૫	*સેરીયા	૧૫૮-૧૧-૪
*વાવોવ	૯૫૨-૫-૦	,, મંદુદ્દ	૧૬૧-૧૨-૦	(૧૪) મોળ	૧૧૬૦-૧-૧૦
*વાસણ	૧૬૭-૨-૨	મતિજ	૨૨૬-૧૫-૦	સોનીપુર	૧૫૮-૧-૪
(૧૧) વેડા	૨૧૨-૧-૭	*સેરયા	૧૦૮-૩-૫	હાથપુર	૩૩-૮-૬
(૩) શોભામણ	૨૫-૧૪-૧૦	,, મંદુદ્દ	૧૭૪-૧-૧૧	સકળ	૩૦૬-૫-૩

વિજાપુર મહાલ

*અંબોડ	૨૩૦-૨-૮	દેવવાડા	૩૮૦-૩-૫	*માણેશ્વર	૫૫૧-૩-૧૦
*અગામોડ	૧૬૨૮-૧૦-૨	દેવડા	૩૯૫-૨-૧૦	માલોસણ	૪૯૨-૮-૦
અગમેલ	૯૦૭-૫-૮	ધનપુરા	૧૨૮-૧-૩	મોરવાડ	૧૫૪-૩-૩
મહારામપુરા	૭-૬-૮	નવારામપુરા	૫૫-૧૩-૧૦	નણસીપુર	૧૩૧-૪-૧૧
ઉપખલ	૨૪૫-૧૪-૯	*નવાસ ધપુર	૧૬૯-૧૩-૮	રણમણ	૧૦૩૨-૩-૧૦
*કુશરવાડા	૧-૨-૮	*પકુરમા	૧૮૫-૧૨-૯	રીદોલ	૩૮૬-૧૨-૦
કેવીસણા	૧૭૦-૭-૬	પામોલ	૬૬૭-૬-૧૦	લાશોડા	૨૦૨-૩-૮
*કોશવડા	૧૦૪૬-૧૨-૬	પાગસા	૧૬૮-૪-૧	(૮) લોદા	૧૬૪૮-૫-૧૧
*ખણસા	૫૫-૧૪-૬	પાલકીઆસ	૬૬૫-૬-૩	(૯) વડાસણ	૧૪૬-૭-૧૧
ખણા	૨૦૨-૧૦-૧૧	*પીલવાઈ	૮૬૫-૧૧-૧	*વસાઈ	૨૯૪-૧૪-૨
*ખરોડ	૮૩૮-૧૩-૫	પુધગ	૭૫૬-૧૧-૨	,, એ વી	૧૧૭-૧૨-૬
ગવાડા	૧૭૩૯-૧૦-૧૧	પેદામલી	૨૦૦-૬-૫	શુદ વા	
શુદરસણ	૭૧-૨-૬	ફણ	૧૭૬-૧૨-૩	(૩) વેડા	૧૨૫-૪-૭
ગેરીતા	૩૮૩-૯-૧૧	કુદેડા નવા	૧૯૪-૧૦-૦	(૧૫) વિદ્યાર	૨૧૪-૫-૮
*ગોઝાગીઆ	૧૪૨૫-૫-૦	બામણવા	૨૩૪-૧૪-૯	*સમો	૩૨૪-૧૩-૫
ચડાસણ	૧૯૧-૬-૭	ખીલીઆ	૩૦૪-૧૧-૦	સગદરપુર	૧૧૬૩-૧૧-૯
*જાત્રાલ	૫૦૨-૮-૩	*ખીસોદગ	૭૭૫-૧૫-૫	શુદરપુર	૧૨૧૨-૩-૧
(૨) જોપુર	૩૩૫-૬-૮	બોર	૨૩૩-૧૪-૪	મોખડા	૨૨૦-૩-૫
(૨૪) દીશાલ	૫૮૨-૯-૪	(૨) ભાવસોર	૨૩૪-૧-૧૧	દરણાદોડા	૧૦૨-૧૩-૧૧
ડામલા	૧૩૧૭-૭-૪	મહાદેવપુરા	૧૦૧-૭-૮	કી પુગ	૨૭૦-૧૩-૫
તાનેસણ	૧૪૪-૧૧-૬	મદુડી	૨૦૨-૨-૧		
દગાવાડીઆ	૪૮૮-૭-૮	માદી	૫૪-૨-૧		

ચિમનગર મહાલ

ઉદલપુર	૩૬૪-૦-૪	ખલપુર	૭૦-૭-૧૦	શુભ	૧૨૬૬-૭-૧૦
*કાખા	૧૫૮૮-૧૫-૨	ખલવાડા	૨૪૧-૪-૧૧	ખાધરેટ	૧૯૦-૧૨ ૧૦
કંસાગકુર્ષ	૧૮૮-૦-૧૦	ખસડા	૧૯૫-૧૧-૫	ચિત્રોડા મોટા	૭૮-૮-૪
*કાંસા	૨૦૧૩-૮-૩	*ખડોગણ	૧૪૬-૧૩-૪	*જેતલવાસણા	૭૮-૨-૭
કુનાસણા	૨૦૪-૭-૦	ખણેશ્વર	૧૧૭-૧-૧	*તગભ	૨૧૬-૩-૪

થયોટા	૧૮૧-૩-૨	બોહરવાડા	૧૯૬-૫-૩	વાલમ	૨૯૦-૫-૧
ફવાડા	૧૧૨-૫-૭	લાલક	૩૬૭-૦-૪	મહિલા પુરત	
દિયાળ	૬૮૩-૦-૮	મગરોડા	૨૦૦-૬-૧૦	,, મ.દુ.ફંડ	૧૯૦-૮-૦
*દેણુપ	૧૩૩૦-૦-૪	ગંગાકુર્ષ	૭૫-૭-૧૧	શુશી	૧૨૪-૭-૭
ધામણવા	૫-૧-૧૧	ગાંધી	૧૫૬-૫-૧	*સદુચળા	૨૦૪-૧૫-૧૧
પાલડી	૨૬૬-૧૧-૩	ગામપુર	૬૦-૭-૨	સવાલા	૪-૧-૨
પુગામ	૨૧૧૧-૧-૧	ગાંધીસખા	૧૧૩-૧૨-૦	સાવળખા	૫૨-૮-૧૧
બાકરપુર	૧૧૪-૧૦-૨	લાજીરી	૨૯૦-૨-૧	સેવાલીયા	૨૫૪-૧-૬
*બાસણા	૨૮૦-૬-૩	વડુ	૧૬૫-૧૩-૧		

મહેસાણા મહાલ

અલેડા	૭૭-૩-૨	દેવગસણ	૫૦-૧૪-૧૦	મીઠા	૧૮૩-૮-૧૨
આખાલી-	૧૪૨-૧૩-૧૦	ધડા	૨૦૦-૧૦-૧૧	મુદરડા	૭૫-૮-૩
યાસણ		ધનપુરા	૮-૮-૧૧	મૂલસણ	૨૨૪-૧૧-૩
,,રે બાગર	૨૬૭-૧૪-૫	મધુસણ	૭૨-૧૨-૪	મેઢિ	૨૩૬-૧૪-૩
*અબાસણ	૪૫૪-૧૫-૨	સોળામણ	૯૭-૧૫-૧૨	મેવડ	૬૯-૧૩-૦
*આખજ	૨૭૭-૬-૧૧	નવી સેઠાવી	૬-૭-૬	*મોટીદાઉ	૨૫૮૬-૧-૫
આપાપુરા	૧૦૧-૫-૧	*પદારીઆ	૧૮૮-૧-૪	રૂપાવ હરિપુરા	૨૮-૦-૪
કુકસ	૩૨-૫-૩	પાલાવાસણ	૨૨૦-૧૫-૧૦	લાખવડ	૧૨૫-૮-૯
મદલપુર	૧૭૧-૮-૭	*પાલોદર	૩૨૩-૮-૬	(૨) લાંબણજ	૪૪-૨-૮
*ખારા	૧૫૨-૭-૫	*પાચોટ	૮૪૫-૫-૧૧	લીંચ	૩૭૧-૧૦-૭
*ખેરવા	૭૦-૦-૫	,,મ.દુ.ફંડ	૬૫-૨-૧	વડરમા	૪૫૬-૮-૧૧
ચગાકુ	૬૮-૧૫-૧૦			વૈસણ	૬-૧-૩
ચઘોવા	૪૧-૯-૯	પુનાસણ	૬૩-૧૩-૮	શોભાસણ	૩૨-૧૩-૩
*જગુણ	૭૪૪- - ૧	*પોલીસ	૧૩-૪-૭	સામેત્રા	૮૪૮-૩-૬
જોગણ	૩૫૭-૭-૫	*શુદ્ધપાલડી	૩૨૬-૬-૪	આલંડી	૨૮૬-૧૧-૯
કુડાલી	૮૬-૭-૦	બોરીયાવી	૨૭-૦-૮	સાંજુપુર	૯૧-૬-૨
તલેડી	૫૩-૫-૩	ભાતરીઆ	૧૦૫-૧૫-૧૦	સીડાસણ	૧૫-૧૨-૦
તાવડીયા	૧૯-૮-૫	*ભેસાણા	૧૩૬-૬-૪	દાડવી	૧૩૧-૧૦-૦
છટ્ટીઆરડા	૩૬-૪-૪	મંદિયજ	૨૦૧-૧૩-૦		
દેઠીઆસણ	૭૬-૧૧-૪	બામોસણ	૫૨૪-૧-૩		

નિહપુર મહાલ

અમૂઢ	૨૪૬-૮-૧૦	*ઉઝા પુ	૧૦૮-૧૧-૦	કગણુપુર	૫૮-૩-૭
*ઉનાવા	૨૭૬૩-૦-૬	, મહિલા		*કરસી	૧૦૬૬-૪-૨
ઉપેરા	૧૦૮-૭-૮	પુ	૧૨૩૬-૧૨-૧૧	કલ્યાણા	૮૭૧-૦-૨
ઉઝા બાલ પુ.	૬-૭-૦	મોડોર	૬૩૬-૮-૬	*કહોડા	૧૬૪૪-૧૧-૩

કોમીસી	૪૨-૭-૩	બીનીયા	૮૫૫-૧૪-૩	વજીરાબા	૯૪-૮-૧૧
કાળજી	૧૮૭૧-૩-૩	ભાંખર	૨૦-૧૫-૧	વનાસજી	૯-૩-૭
કુવારા	૪૧૮-૧૨-૦	ભુલુવ	૩૯૦-૧-૩	વિગોળ	૨૬૪-૧૨-૩
ખટાસણ	૧૬૯-૧૨-૧	મકતુપુર	૩૧૨-૦-૧૧	(૫) સમોડા	૧૩૬-૪-૧૧
ગાંધીસણ	૭૭-૬-૬	મહેરવાડા	૨૭૩-૧-૧૦	સિદ્ધપુર આ.યુ	
ચાંદીયા	૯૭-૧૫-૨	મુંગણ	૫૭-૧૨-૫	,, વાંચ	૧૧-૧-૮
જગન્નાથપુરા	૧૪૮-૧૪-૫	મેથાણ	૫૩-૧-૨	સિદ્ધપુર	૪૧૦૩-૫-૦
*કુડાવ	૧૦૬૦-૦-૦	મેજોળ	૭૦-૫-૪	,, મહિલા	૨૩૨૧-૧૩-૬
કાબી	૧૩૨-૧૦-૯	રણછોડપુરા	૨૫૭-૬-૨	મામવાડા	૧૧-૧૨-૧
ડોડરાલ	૬૨-૧૪-૨	રમુલપુર	૬૨-૧૩-૭	સીદ્ધી	૨૪૨-૧૩-૬
*દાસજી	૧૩૫૭-૭-૮	ગાંધીપુર	૮૨-૧-૨	સુભાણપુર	૯૩-૧૧-૭
દેવળી	૧૪૧-૧-૨	નામપુરા		સુલક	૨૬૮-૧૦-૬
નાગવાસણ	૫૨-૧-૩	(ઉચા)	૨૮-૪-૧	સોઢાણ	૬૬-૦-૦
*ચાંદીજીવાડા	૧૩૬૬-૭-૫	વડવાડા	૬૫-૧૨-૬	હાથપુર	૨૧૬-૧૪-૪

એરાણ મહાલ

*ઉજાદ	૨૩૧-૧૧-૩	નાંચવાડ	૭૩-૩-૫	મગપુર	૧૧૨-૪-૮
*ઉદાઇ	૪૨૦-૮-૨	યાંગણ	૬૦-૦-૨	જીજીતા	૨૦૮-૧-૯
*કમાલપુર	૨૦૭-૧૧-૬	પાનજા	૭-૧-૦	વિઠોડા	૧૧૨-૯-૫
*કરબાદીયા	૪૭૬-૧૩-૦	બલાદ	૨૨૩-૨-૨	શેખપુર	૮૧-૬-૭
કરસનપુરા	૧૨૨-૯-૦	(૨) બાદામપુર	૫૧-૧૫-૧૧	રોહાસજી	૧૦૮-૬-૮
(૩) દહીપુર	૧૦૩-૭-૧	બાળીપુરા	૯૦-૧૦-૩	સબલપુર	૧૨૭-૧૪-૩
કેસોપા	૫૭ ૧૧-૧૧	મહાવા	૫૦-૭-૧૧	ત્રિપોરા	૧૩૦૨-૪-૧
ગોગીસણ	૩૬-૧૩-૦	મટાસજી	૫૫-૫-૩	શુદિયા	૧૬૯૭-૩-૧૧
ચાડા	૧૦૮-૫-૯	(૨) મતેકપુર	૧૬૪-૮-૫	હસનપુરા	૧૦૬-૧૫-૬
ચાણુસોલ	૧૩૦-૩-૩	મડાલી	૧૧૩-૨-૧	હીરવાણી	
જરકા	૭૨૬-૧૦-૧	મદ્રોપુર	૩૯-૯-૧	મોટી	૧૨૩-૨-૧૦
કલાડ	૪૦૬-૫-૧૧	મોળીપુર	૩૩-૦-૫		
ડમોલ	૬૨-૧૩-૮	રગપુર	૧૯૭-૧૦-૪		

પાટણ મહાલ

અધાર	૧૦૭-૨-૭	(૪) કુલુધેર	૮૬૬-૧૨-૨	*ચાંદીમણ	૬૮-૧-૨
ચાંબાપુરા	૧૧૯-૭-૦	કેસા	૮૫-૭-૭	ચાંદી	૧૨૪-૦-૩
એદલા	૫૬-૦-૧૧	ખારીવાવડી	૪૧-૭-૭	જગણ	૪૨૮-૧૩-૧
કપૂરી	૧૦૪-૭-૧૧	ખીખીઆણ	૧૬૭-૧૨-૬	માબડી	૨૩-૧૪-૨
કોલુતા	૬૮-૧૫-૬	ગળ	૨૫-૧૧-૪	ડો	૧૧-૩-૧૧

દુધારામપુરા	૫૩-૧૨-૧૦	બીલવણ	૪૯-૦-૪	રૂનાવી	૧૧-૧૨-૮
ધારણોજ	૨૩-૧૪-૨	*મથુંદ	૧૩૯-૫-૩	વાગડોદ	૭૫-૧૨-૧૧
નવાપુરા	૧૨૪-૮-૧	મ. હં. ફંડ		વામૈયા	૫૧-૧૨-૨
મીડીનાવડી	૧૫૦-૧૧-૫	મેસર	૨૩૧-૪-૯	વીસલવાસણા	૧૧૨-૬-૫
પાટણબા.પુ	૨૧૯-૬-૧૦	મેહમદપુરા	૪૯-૧૦-૪	સમોડા	૮૯-૯-૬
*આધીસણા	૧૮૭-૯-૦	*ગણુજ	૩૭૯-૧૦-૫	સરીયદ	૧૫૩-૧૨-૧૦
ખેરસણ	૧૨૦-૬-૭	ડગી	૭-૧૩-૮	સરવા	૬૩-૧૫-૯

ચાણુરમા મહાલ

અબાલા	૬૦-૧-૦	ચવેલી	૨૭૯-૩-૧૧	ભાટસર	૧૪૨-૮-૪
આદીવાડા	૨૦૨-૭-૧૧	છમીછા	૩૬૪-૦-૬	મણિધારી	૬૮૩-૧૩-૫
ધરુલામપુરા	૧૫૫-૧૪-૧	જસલપુર	૧૨૯-૧૨-૧	મીઠા ધરવા	૧૭૨-૩-૩
*કમોડા	૪૫૯-૧-૩	*ગાખાના	૨૬-૧૫-૭	મીડી	૧૩૦૧-૬-૦
*કમોઇ	૪૨૬-૫-૦	છતોડા	૨૭૯-૧૧-૧૧	ધારીયાત	
કારોડા	૧૧-૨-૧૧	જેતપુર	૧૭૨-૧-૪	મેરવાડા	૨૬૭-૯-૧૦
*કાલરી	૨૩૮-૨-૧	ટાકોદી	૩૬-૧૨-૧	મોટપ	૪૫૫-૭-૪
કેસણી	૧૦૯-૭-૧૦	ડોડીવાડા	૧૧૯૧-૧૫-૭	*મોડેરા	૧૪૮૯-૧૧-૨
અબેલ	૮૮-૧૩-૯	દાણોદરડા	૨૧૨-૧૦-૪	રણેના	૧૫૩-૮-૮
(૩) ખોરસમ	૧૧૭-૧૩-૨	દાંતકોડી	૯૬-૮-૮	રૂપપુર	૧૧૩-૧૦-૯
*ગગેટ	૨૪૫-૧૧-૫	ધાણોધરડા	૧૪૩-૪-૧૦	લણુવા	૫૯૮-૯-૯
ગાંધુ	૨૯૦-૧૫-૯	(૧૭) ધીણોજ	૭૮૭-૧૧-૮	*વડાવલી	૪૫૯-૮-૧
ગેલીઆ-		,, મ. હં. ફંડ	૯૫-૭-૧	વીરતા	૩૨૯-૯-૯
વાસણા	૧૦૬-૯-૩	પલાસર	૮૧૯-૧૨-૬	વેણુપુરા	૨૭૯-૩-૫
ગોખરવા	૧૬૩-૪-૧	પીંદારપુરા	૧૧૫-૫-૪	ચાખતપુર	૩૪૭-૧૩-૧૦
*ગોરાદ	૩૪૨-૧૫-૮	(૪) પીંપળ	૩૩૯-૪-૯	સદુચળા	૫૨-૧૨-૫
ધરમેડા	૧૪૫-૧૩-૩	ફીચાલ	૯૭-૧૧-૨	સરસાવ	૨૬-૯-૮
*ચાણુરમા-		બરીયદ	૧૪૮-૯-૪	સુણુસર	૧૦૪-૮-૯
મ. હં. ફંડ	૨૪૦-૨-૭	*પ્રાણીપુરા	૪૬-૧૦-૯	સેનાવી	૨૭૮-૧૩-૯
ચડાસણા	૧૭૪-૧૧-૧૦	*બહુચરાજી	૫૧૬-૧-૧		

હારીજ મહાલ

અડીયા	૩૬૨-૭-૯	દુનાવાડા	૧૧૫-૧૨-૬	વંસા	૧૨૪-૧૧-૬
જમણુપુર	૯૬-૬-૨	ધીપલાણા	૧૧૭-૧૦-૧૧	*હારીજ	૯૫૩-૦-૪
જસોપુર	૭-૭-૮	ખોરતવાડા	૧૯૧-૫-૩		

હસોડા મહાલ

ખાનપુર	૫૧-૧-૬	વડોદરા મ. હં. ફંડ	૩૮-૧-૧૧	હરસોલી	૨૬-૭-૨
--------	--------	-------------------	---------	--------	--------

નવગારી મહાલ

*અનુરા	૯૨-૭-૮	*તવડી	૧૯૨-૧૩-૨	મનુવગ	૧૪૬-૧૦-૦
*આમડપુર	૧૮૦-૪-૨	દાતી	૧૦૨-૧૩-૧૧	માણેકપુર	૧૨૫-૪-૨
*આમલી	૧૮૩૬-૧૨-૬	દેલવાડા	૨૫૫-૬-૬	મીંગરાળ	૧૦૮-૧૦-૭
આસણા	૯૫-૨-૧	(૫) ધામણ	૧૩૫-૧૩-૫	મીરખપુર	૯૧-૭-૮
*ઉભરાટ	૪૭-૩-૪	મ. દુ. ફેડ ૩૨૮-૮-૬		વકાલી	૯૭-૧૪-૧૧
કોડાલી	૫૬૧-૧૦-૭	*નડોદ	૮૭-૩-૧	*વિરાવળ	૩૨૮-૧૪-૨
(૫) કરાખટ	૫૮-૧૩-૯	નવસારી રટે વાં	૮૦-૧૨-૮	*વેજલપુર	૨૬૩-૨-૪
કરનાપાર	૩૮૭-૯-૧	નીમળાર્ક	૬૩-૧૨-૧૧	(૨) સદલપુર	૬૯૪-૮-૧
કાળાકાળા	૨૮૧-૭-૪	*પડધા	૩૩૩-૪-૯	સાગરા	૧૬-૦-૭
*કુચેદ	૮૮૮-૧૧-૧૦	*પેપડા	૨૮૩-૧૪-૫	સીસોદરા-	
કોલાસણા	૬૭૬-૮-૮	બેરસી	૧૧૫-૩-૮	આરક	૧૬૩૩-૧૨-૮
છાપરા	૧૭૭-૬-૦	ભાઠા	૯૪-૧૪-૯	મ. દુ. ફેડ	૫૬-૮-૧૧
*કામેલ	૩૪૧-૧૨-૦	મરોલી	૨૮-૧૩-૬		

ગણદેવી મહાલ

અંભેડા	૧૯૬-૬-૩	બીજીમોરા	૩૫૨-૧૫-૬	પાટી	૩૧-૯-૬
*કેસવી	૧૦૩-૦-૪	દેવધા	૨૯૭-૧૨-૬	ભાઠા	૩૮-૫-૫
*અખવાડા	૫૫૫-૨-૧૦	દેવસર	૬૦-૧૪-૨	(૪) માણેકપુર	૩૨૭-૫-૧
*ગડત	૯૫-૪-૫	દેસરા	૧૧૩૭-૧૫-૪	માસા	૨૪૧-૧૩-૧૦
મગેર	૨૫૩-૮-૧૧	ધડવાડા	૪૦-૬-૧૧	વડસામલ	૯૨-૧૨-૫
તનીઆરા	૧૮૫-૬-૬	*ધમડાળા	૨૫૭૮-૧૭-૮	*વતાડી	૫૬૧-૭-૧૦
*તલોદ ૬		*નાંદરખા	૭૭-૧૦-૬	*સોનવાડી	૨૫૯-૩-૧

પલસાણા મહાલ

અસ્તાન	૪૪૨-૧૨-૧૦	*અરવાસા	૨૧૮-૪-૧૧	*નિયેળ	૫૧૯-૭-૨
અત્રોવી	૩૬૧-૧૦-૯	*ગાધરા	૯૩-૯-૧૦	બુચેર	૨૧૮-૪-૪
ઇટાળવા	૧૪૮-૯-૧	*ગાંધેપાર	૮૮૩-૨-૧	બાબેન	૪૫૨-૨-૯
(૩૦)કિમરાખ	૧૩૪૬-૧૪-૦	ગણુડા	૭-૧૧-૨	ળારસડી	૨૧૫-૮-૬
મ. દુ. ફે. ૩૪૦-૪-૧		તલોદરા	૪૯-૮-૧૧	વણેસાપીસાદ	૨૬૬-૧૦-૩
(૩) એના	૭૩૩-૧૨-૬	દુડી	૪૧૬-૧-૩	વંજોળીઆ	૯-૨-૬
કોડાદરા	૨૯૧-૧૩-૪	*ધામડોદએના	૨૩૩-૧૩-૩	સાંધી	૩૦-૬-૩
કરણ	૨૩૦-૨-૭	મ. હુમા	૩૭૮-૧-૪	સોયાણી	૨૬૭-૧૦-૭

કામરેજ મહાલ

*અલ્પા.મા	૮૧૭-૧૫-૧૧	એળણા ભ. સ		કોદગ	૨૯૦-૧૩-૩
આરતા	૧૬૪૨-૬-૧૦	મ વાંચ	૭૭-૩-૨	*કામરેજ	૧૧૯૯-૧૧-૧
*એરણા	૫૭૫-૮-૩	દગજ	૮૩-૧૦-૪	કાળીબરવાળુ	૨૬૩-૯-૯

*કોસમાડા	૨૧૨-૭-૬	દીગસ મં.ફ.ફ. ૧૨૫-૧૧-૮	ભૈરવ	૧૫૪-૧૨-૬	
કોસ-૧/૧		*દેવાઈ	૪૫૭-૮-૧૧	મોવાણી	૬૨-૧૧-૧૦
મીમાડા	૬૨૨-૧૧-૧૧	દેવોઈ	૧૯૧-૪-૬	લક્ષ્મણા	૧૮-૯-૩
*ખાનપુર	૨૫૩-૭-૧	ધવા	૪૭૬-૦-૪	લાડવી	૨૦૭-૧૦-૮
ખોસવડ	૨૦૦-૧૨-૮	ધાતવા	૧૩૬-૦-૫-૩	વાવ	૧૩૮૯-૪-૭
ખોલેશ્વર	૧૮૯-૧૦-૬	નગોડ	૪૪૬-૧૩-૪	*વિદ્યાણુ	૪૪૪-૧૪-૦
*ચીખલી	૬૫૩-૭-૬	નનસાડ	૪૦૨-૬-૦	વેળા	૨૦૨-૧-૧૦
જોખા	૮૬-૧૧-૬	*ત્રેજગ	૧૨૬-૫-૭	શામપુરા	૧૩૬૮-૪-૪
દીમા	૪૦૨-૬-૯	પાલી	૩૦૧-૧૧-૭	શેખપુર	૨૧૦-૧૩-૦
કુગડા	૩૧૩-૧૧-૪	પામોદરા	૭૫-૩-૭	જગવણી	૯૩૦-૦-૧૦
*દીગસ	૧૫૬૫-૧૫-૧૧	ભાદા	૮૮-૧૪-૧	મેગવા	૪૦૫-૯-૧૦

મહુવા મહાસ

*આમરોલી	૩૨૨-૬-૩	મંગડીયા	૨૬-૧-૭	મહુવા	૪૦-૩-૨
અધાતી	૬-૧-૬	ધડોઈ	૧૮૦-૩-૫	લસણપોર	૧૬-૭-૫
*આમચક	૪૩૩-૧-૧૧	કુગડી	૯૨-૧-૫	વલવાડા	૫૫-૬-૯
ઉમરા	૧૧૨-૫-૮	દેવાસથા	૧૧-૧૫-૬	વહેવઘ	૭૪-૭-૨
ઝોડચ	૧૫૮-૭-૩	ધોળીકુઈ	૧૨૧-૫-૩	વાંસકુઈ	૫૩-૧૧-૦
કરચેલીયા	૭૧૦-૧૫-૦	નીહલી	૨૩-૧૨-૧	નેલપુર	૧૭૬-૦-૮
કાવિઠા	૫૪-૧૩-૧૧	બામણીઆ	૧૫-૫-૯	શેખપુર	૮૮-૧૧-૮
*કાલી	૭૪૯-૩-૬	બારતાડ	૩૬-૫-૨	સાંના	૪૧-૩-૨
કુરેલ	૨૮૩-૦-૫	*ખીરખડી	૧૭-૬-૧૧	હળવા	૭૮-૨-૧
*ખરવાણુ	૭૭-૭-૨	ભુલવાડા	૯૪-૬-૨	વાણીઆવાડ	૫૦-૦-૭
ગુણચવેલ	૧૮૯-૮-૧૧	લોડીયા	૧૦-૧૧-૪		

ભાંગરોળ મહાસ

આકોડા	૪૭-૧૩-૪	(૪) નાની	લીમોદરા	૫૨-૧-૭	
કંદેવા	૨૨૮-૦-૮	નરેલી	૧૮૩-૧-૩	લુહારા	૪-૮-૬
કુવારદા	૧૫-૧-૩	ખોરીદરા	૨૦-૧-૩	સગા	૧૬૫-૧૩-૮
કોસાડી	૬૫-૧૧-૩	*દીણાઈ	૧૪-૧૫-૦	સીમોદરા	૧૦૭-૧૪-૩
ગીજરમ	૧૨૪-૬-૧	મોસાલી	૪૧૪-૨-૬	શીયાળજ	૬-૫-૦
તરસાડી	૪૯-૧૩-૭	લીંડીવાદ	૬-૧૦-૫		

સોનગઢ મહાસ

ખગસી	૬-૪-૮	ડાસવાડા	૩૧-૦-૩	ટોકરવા	૮-૩-૧૦
સિરપુર	૩૦-૧૦-૯	ધમોડી	૭-૬-૯	સોનગઢ	૩૮૪૬-૭-૮

વ્યારા મહાલ

અધારવાડી દૂર ૭૮-૧૧-૬	આનપુર ૧-૬-૧૧	બામણમાલ દૂર ૮-૧-૧
આખીયા ૪૨-૧-૩	ખુટાડીયા ૨૬-૦-૩	બેડકુવા દૂર ૧૮-૧૦-૬
ઉમરવાવદૂર ૧૦-૧૨-૧	મડત ૬૪-૧૩-૮	બેડચીત ૪૮-૧૨-૭
કટાસવાણુ ૩૬-૩-૫	ઘાટા ૫૦-૨૪-૪	*મગરકુંઘ ૧-૫-૧
*કપુરા ૧૧૭૭-૨-૫	ધાણી ૭૦-૧૧-૩	*રૂપવાડા ૧૩૭-૪-૭
	મીમલવાવ ૫-૧૩-૧૦	વાકિમા ૪૫-૧૩-૨
„ મ. હં. ફં ૨૮૧-૨-૧	જેમીંગપુરા ૧-૬-૧૧	વાસિકુંઘ ૧૫૦-૧-૭
કલકવા ૧૭૬-૬-૪	પદમકુમરી ૭-૫-૨	સાકિળી ૫-૧૩-૬
કાજણ ૪૪-૦-૦	ડોનવાણુ ૨૦૦-૧૨-૬	સરા ૧-૬-૪
કેળકુંઘ ૪૫-૫-૦	પાટી ૪૫-૧૪-૧૧	
ખબાલીઆ ૫-૦-૮	ભોખડી ૫૬-૧-૬	

અમરેલી મહાલ

અમરપુર-	*તરકતવાવ ૧૬૦-૧૫-૦	*મોટા ભડાગોઆ ૧૧૦-૧-૧૧
વરડી ૧૦-૧-૨	દહીડા ૨૮-૪-૧૦	મોટા
અમરેલી	દેવગીઆ ૧૧૦-૧૨-૬	ગોખરવાળા ૬૬-૧૧-૧૦
આ પુ ૨૭૦-૦-૬	*દેવગણુઆ ૬૬-૮-૦	મોટા-
કમીમદ ૬૧-૧૦-૬	(૪) નાના	માંગીઆળા ૨૦૧-૮-૧૧
કેરીઆઆડ ૩૦૬-૭-૬	આકડીઆ ૧૬૮-૬-૧૧	*મોટા માંડવડા ૧૦૮-૪-૧૧
ખીજડીઆ ખારી ૩૨-૮-૭	નાના માંગીઆળા ૩૩-૪-૬	રગપુર ૧૭૩-૧૧-૫
„ ગદીઆ ૪૬-૮-૬	પીપળણ ૧૭-૭-૧૦	ગજરથળી ૭૧-૫-૧
ગાવડકા ૬૪-૧૩-૮	પીઠવાળા ૫૫-૬-૨	*જાલોવદર ૭૮-૮-૬
ચક્કરગઢ ૧૬૬-૭-૧૦	ફતેપુર ૧૦-૪-૦	વરમડા ૧૫૮૫-૧૦-૮
(૨) ચાટીઆ ૨૩૪-૭-૬	બાનાપુર ૧૭૭-૫-૧૦	*વાંકીઆ ૭૮૧-૧૫-૧
ચાંદગઢ ૨૩૧-૧૪-૬	માલવણ ૨૭-૨-૧૧	*વિક્રમપુર ૧૪-૪-૮
(૪) નળીઆ ૨૨૩-૧૦-૫	માગાલા ૬૫-૬-૧૦	*સળોસગ ૫-૪-૧
*જેસિ અપુરા ૪૧૧-૩-૫	માગવાળા ૫૫-૧૪-૫	સાણઆવદર ૧૬૪-૬-૮
ડીમલા ૭-૧૫-૭	મેડી ૪-૪-૨	મોનાગોયા ૬૧-૧૫-૪
(૨) દોહરવા ૧૩૬-૫-૨	મોટા આંકડીઆ ૪૩૪-૩-૫	નાના ભડાગીઆ ૫૨-૦-૮

દામનગર મહાલ

*આખરડી ૪૧-૧૪-૩	હાટા ૩૬-૬-૪	ગામડા ૧૭-૧-૭
કરકોલીઆ ૨-૧-૧૧	ધામેષ ૧૬૧-૨-૧૧	રૂપાવડી ૧૭૬-૫-૫
કાંચરડી ૧૦૬-૧૧-૬	ધૂંધૂણીઆ ૫૭-૬-૦	વીરપુર ૬૮-૭-૪
ખીજડીઆ ૫૬-૧૦-૬	*નાના ગજગોટ ૩૦૧-૧૦-૩	*ચાખપુર ૨૫૦-૧૫-૫
*જોયગઢ ૨૨૦-૧૧-૦	નાગમુમદ ૩૬-૧૨-૮	હાલિલક ૮-૧-૧૦
ખાડીઆ ૧૬૬-૧૫-૧	*પાડગીઆ ૧૫૨-૪-૫	દીરાણા ૪૬-૫-૭

ધારી મહાલ

અમૃતપુર	૭-૨-૬	અલાલા મ.કુ.કુ.ક ૧-૧૩-૩	(૨)ધાર મધુ ૩૩૮-૧૫-૧૧
આંબરજી	૭૨-૨-૩	,, આલ પુ ૩૪૪-૩-૨	નાગધરા ૧૬-૪-૬
કમ્પી	૩૩-૭-૪	*કુર ૩૧૩-૪-૪	પાણીયા ૧૦-૧૧-૮
કેરાળા	૪૫-૬-૬	ઝર ૧૬૬-૫-૮	*ભલગામ ૧૦૭ ૬-૪
ખીચા	૬૩-૧૪-૧	બારો ૧૯૧-૧૨-૬	વીગપુર ૬૨-૮-૫
ગરમલી	૪૩-૪-૬	દલખાણીયા ૧૧૬-૪-૮	સરસીયા ૧૨૩૬-૫-૬
*ગોવિંદપુર	૧૦૬-૨-૮	દીનજી ૨૨-૬-૨	હુડવી ૨૮-૪-૫
(૧) અલાલા	૧૫૦૨-૫-૩	*દેવળા ૧૮-૧૦-૨	

કાડીનાર મહાલ

અડની	૧૩-૦-૪	બાજ ૭૬-૫-૫	માલગામ ૫-૬-૧૦
અરબેજ	૭૩-૧૫-૨	બનાવાડા ૮-૨-૬	માલસરમ ૬૪-૩-૪
આલીદો	૩૬-૩-૫	ડોલાસા ૧૩૭-૧૨-૫	વઠનમર ૭૦-૭-૧૦
કાજ	૧૩૪-૬-૧૧	દેવળપુર ૨૮-૨-૮	વેલજી ૨૨૮-૧૪-૨
ગોરીનની ખાણ	૧૮-૧-૬	પાય પોપળવા ૩૨-૧૧-૦	સગખડી ૧૧૭-૧૧-૧
*લાલવડ	૧૧૭૧-૧૦-૧	પોપળા ૭૪-૧૨-૨	સિંધાજ ૧૧૪-૭-૮

ખાંસા મહાલ

કુશિરાળા	૧૬૪-૧૦-૩	પોપળરા ૩૬-૧૦-૧	સમઢીમાળા ૧૬૬-૮-૧૦
*ખાંસા	૧૮૮૬-૫-૨	ભાડ ૭૦-૧૦-૧	રૂપનાથપુરા ૧૦-૬-૭
તાતણીયા	૧૪૦-૫-૩	*મોટા	વાળા ૬૬-૭-૩

ભીમકદા મહાલ

*ભીમકદા ૧૯૨-૪-૭

રતનપુર મહાલ

ધારાયા	૫-૭-૧૧	મો.નુ.પુ. ૨૦૭-૪-૦	શીયાનગર ૧૧૩-૭-૮
--------	--------	-------------------	-----------------

ઝાખામળ મહાલ

*આલકાડા	૧૩૧-૧૪-૨	ધામજીવેન ૫૯-૧૪-૭	મીડાપુર ૯૬-૧૪-૭
ગોપી ૧૪૫૫ ૧૪-૪-૬		ધીલુદી ૩૬-૩-૧૧	*વરરાળા ૨૪૮-૫-૬
હુપણી	૧૪-૪-૬	બગડીયા ૧૫-૬-૭	

દા. નં. વાચનાસભા

અરજપુરા	૨૬-૧-૨	નાપાડ ૧૭૨-૭-૨	ફજી ૨૮-૧૦-૧
આંબોદ	૨૧૭-૮-૫	નાવતી ૪૨-૪-૧૧	વસુદા ૧૪૨-૧૪-૩
આંત્રીલી	૭૭-૧૧-૭	પણમેરા ૭૦-૨-૪	વઢલા ૭૬-૦-૧
કસબાવ	૨૧૮-૦-૫	પડેળી ૮૮-૧૫-૦	વામજી ૧૪૫-૭-૩
કુજરાવ	૬૧ ૪-૬	પોપળાર ૧૨૩-૭-૬	વીજી ૩૧૮-૩-૪
કાસોર	૬૦-૧-૭	મેળામળ ૨૭-૦-૬	સારસા ૨૫-૨-૩
ખાનપુર	૬૪-૪-૬	ભરોડ ૩૨-૧૭-૫	સામરખા ૬-૧૦-૬
ધોડાસ	૧૩૮-૧૪-૮	મહીસા ૬૪-૬-૧૦	સીંહવાડા ૪૫-૧૧-૧
છીપડી	૨૮-૪-૭	મતનપુરા ૧૬-૭-૧	સોંદુજ ૨૬-૩-૧૧

નોંટિસ

આથી ખચર આપવામા આવે છે કે પુરતકાલય રાહાયક મહકારી મહા સિમિટેડના સભાસદોની પત્નીસુખી વાગિ ક સાધારણ સભા, રાવપુરા, વડોદરામા આવેલી મહાળની રજિસ્ટર્ડ ઓફિસમાં રવિવાર તા ૪થી સપ્ટેમ્બર સુને ૧૯૪૬ ના રોજ બપોરના ૨-૦ વાગે નીચેના કામો કરવા મળશે —

- ૧ તા ૧-૮-૪૬ થી તા ૩૦-૬-૪૬ સુધીના અગીઆર માસનો વ્યવસ્થાપક મહાળનો રિપોર્ટ તથા ઓડિટર તથાસેનો હિસાબ મળૂર કરવો
- ૨ નફાની વહે ચણી જાહેર કરવી
- ૩ નવા વર્ષ માટે પ્રમુખ, ઉપપ્રમુખ, ઓડિટર તથા વ્યવસ્થાપક મહાળના દોહો છોડના તથા વ્યવસ્થાપકને બદલે બીજાએને નીમવા અગત્ય તેઓને ફરી ચૂટી દાદગ
- ૪ નવા વર્ષની આવક તથા ખર્ચાનું આદાનપત્ર મળૂર કરવું
- ૫ મહાળના પેટા-નિયમોના સુધારા-વધ ન કરવા (મહાળના પેટાનિયમોમાં સુધારા વધારા કરવા નવેસર મુસદ્દો તૈયાર કરી આ રિપોર્ટનાં છેવટનાં પૃષ્ઠોમા પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યો છે)
૬. મે પ્રમુખ સાહેબ તરફથી સભામાં બીજાને જે કામ રજુ થાય તે કનુસરે સભાસદોને વખતસર સભામાં ખ્યાલ વિશિષ્ટ દરવાખા આવે છે

વડોદરા,
તા ૭-૮-૪૬

}

વ્યવસ્થાપક મહાળની આજ્ઞાથી
વા. ના. અમીન
મના

ટીપ — આ મહાળમા ખાલી પડેલી જગ્યાઓ માટે હાલ તરી કરવા કનુસર સભાએ પોતાની હબી ઉમેદવારી સાધારણ સભાની તારીખ પહેલાં સાત દિવસ આગામી મહાળની ઓફિસે મોકલવી જોઈએ તથા ઉમેદવાર પાર્ટ પુરતમનયના મનો વા પ્રતિનિધિ તરીકે ઉમેદવારી કરવા માગતા હાય, તો તે પુરતમનયના મનો વા પ્રતિનિધિ તરીકે તેમને સ્વીકાર્યા બદલે તો તે પુરતકાલયનો કાલ પોતાની ઉમેદવારી સાથે મે કચેરો નંદગિ, અને જો ને સ્વન રીત ઉમેદવારી કરના દેખે તો તેના ઉમેદવારીને બીજા એ સભાસદનું લેખી અનુમોદન મે ઉમેદવારી સાથે મોકલવું જોઈએ.

પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ લિ., વડોદરા.

(વડોદરા રાજ્યના સંવત ૧૯૭૦ ના સહકારી મંડળી સબધી નિબંધની કલમ ૯ પ્રમાણે નોંધવામાં આવ્યું છે તા. ૩૧-૮-૨૪)

પેટાનિયમોનો નવો સુધારેલો ખરડો

૧. આ મંડળ “પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ લિમિટેડ” કહેવાશે અને તેનું નેધિલુ શિરનામું વડોદરા રહેશે.
૨. આ શિરનામામાં ફેરફાર થતાં ૧૪ દિવસની અંદર તેની ખબર રજિસ્ટ્રારને આપવામાં આવશે, તથા કોઈ સ્થાનિક વર્તમાનપત્રમાં તે જાહેર કરવામાં આવશે.

ઉદ્દેશ

૩. આ મંડળના ઉદ્દેશ નીચે મુજબ છે —

ક. પુસ્તકો, વર્તમાનપત્રો, માસિકો વગેરે એકજગે ખરીદી સલાસદોને વાળખી કિમતે આપવા પ્રયત્ન કરવો.

ઘ. પુસ્તકાલયો માટે ખાસ ઉપયોગી માસિક, પુસ્તકોની નામાવલિઓ, ખાતાના સૂચના-સરકબુલ્લેશ, નિબંધો અને વ્યાખ્યાનો, ઠાડું ડટલોગ, ફોર્મ્સ, પત્રિકાઓ, ફર્નિચર વગેરે તૈયાર કરી પૂર્ણ પાડવા.

ગ. પુસ્તકાલયોના કામમ હડો જમા લેવા અને તે સારે વ્યાજે અને સદ્દર સ્થળોએ રાખી, તેના દ્વિસાધ રાખી તે વર્ષે આખરે પ્રસિદ્ધ કરવો.

ઘ. પુસ્તકાલયો માટેનાં રૂ. ૧૦૦ ઉપરનાં ટ્રસ્ટફંડો સ્વીકારવાં અને શરતો પ્રમાણે યોગ્ય મહેનતાણુ લઈ વહીવટ કરવો.

ઙ. જનસમાજને ઉપયોગી હોય તેવાં શિષ્ટ પુસ્તકો અને પત્રો તેમ જ વિદ્યાર્થીઓને અભ્યાસ માટે ઉપયોગી હોય તેવાં પુસ્તકો ખાપવાં, ખપાવવાં, પ્રસિદ્ધ કરવાં અને વેચવાં.

ચ. મંડળના તથા ક્ષેત્ર ખાપકામ માટે પોતાનું ‘ખાપખાનું’ વસાવવું.

છ. પુસ્તકાલય પ્રકૃતિને વેગ મળે તે માટે શક્ય તે તમામ પ્રયત્નો કરવા.

ભંડોળ

૪. આ મંડળ માટે જોઈતું ભંડોળ નીચે પ્રમાણે એકઠું કરી શકાશે

ક. શેર મંદીને

જા થાપણો સ્વીકારીને (જે ઉપર ૬ ટકા કરતા વધુ વ્યાજ આપી શકાશે નહિ)

ગ બાંધિસો સ્વીકારીને

૫ (૧) શેરથી બની કરેલી કુલ મૂડી રૂ ૧,૦૦,૦૦૦ થી વધારે થઈ શકશે નહિ

(૨) કલમ ૪ થી માં જણાવેલા સાધનથી મેળવેલી મૂડી શેરના ભરાઈ ગયેલા નાણા તથા રિઝર્વ રૂ ૩ લેઉનાથી આઠગણી કરતાં વધુ થઈ શકશે નહિ

આ મંડળનું નહિ વપરાતું ભંડોળ નીચે જણાવેના સ્થગિત શેરી શકાશે

ક પોસ્ટલ સેવિસ બેંકમાં,

જા બેંક ઓફ સેન્ડ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા કે બીજી વ્યવસ્થાપક મંડળે નક્કી કરેલી સદર બેંકમાં,

ગ ૧૮૮૨ ના ઇન્ડિયન ટ્રસ્ટ એક્ટની કલમ ૨૦ માં જણાવેલા કોઈ સદર ખાતામાં,

ઘ કોઈ બીજી રજિસ્ટર્ડ મંડળીના શેર કે ડિવિડન્ડમાં,

ઙ રજિસ્ટ્રારે આ કામ માટે મંજૂર રાખેલ કોઈ સહકારી મંડળી, કે કોઈ બેંકમાં અથવા કોઈ કંપનીના શેરોમાં

ચ વડોદરા શહેરમાં સ્થાપિત મિલકત વેચાણ અગર ગીરા રાખવામાં

સભાસદ

૭ મંડળને નોંધવાની અરજી કરનાર મૂળ સભાસદો ગણાશે, અને તે સિવાય સભાસદ રૂનાર ઈશ્વર

ક મુબારક ખલાસનો રહીશ હોવો જોઈએ.

જ તે અઢાર વર્ષનો અગર તેથી વધારે ઉંમરનો હોવો જોઈએ,

ગ તેણે કાવેલા નમુના પ્રમાણે દાખલ થવા અરજી કરવી જોઈશે, તે અરજી વ્યવસ્થાપક મંડળે મંજૂર કરેલી હોવી જોઈએ,

ઘ તેણે આજામાં આઠો એક શેર ધારણ કરવો જોઈશે,

ઙ મુબારક ખલાસમાં આવેલું હરકોઈ પુસ્તકાલય, સહકારી મંડળી અથવા ફેવલિટીની સરથા પોતાને નામે શેર ધારણ કરી શકશે, અને જે તે સરથાના મતો અગર અન્ય સભ્ય પોતાના વ્યવસ્થાપક મંડળના કાવચો જે તે સરથા માટે સભાસદના સધળા દક્ષ ભોગવશે

ચ કોઈપણ સભાસદ આ મંડળના ૪૦ કરતા વધુ શેર ખરીદ કરી શકશે નહિ

૮ મરણ પા રોગી ફેરવદલીથી સભાસદ કમી થયો ગણાશે, મરણ પામેલા સભાસદના વારસે નામે શેર ચલાવી શકાશે

શેર

૯ દરેક સભાસદની દાખલ થી રૂ ૧૫ રાખવામાં આવી છે, અને તે દાખલ થવાની અરજીની સાથે જ મોકલવી જોઈશે

- ૧૦ શેરની અગ્રણ્યો ઠગવેલા તમુના મુજબ મંત્રીને કરવી જોઈએ અને વ્યવસ્થાપક મંડળ તેને નિઠાવ્યું હશે
- ૧૧ દરેક શેરની કિંમત રૂ ૨૫ રાખવામાં આવી છે અને તે અરજ સાથે જ ભરવી પડશે. શેરની માગણી નામજૂર થશે તો માગણી પેટે ભરેલી રકમ જેમના તેમના ખર્ચે મનીઓડંગથી પરત મોકલવામાં આવશે
- ૧૨ શેરની માગણી અથવા શેરની નામફેર અગ્રણ્ય મંજૂર અથવા નામજૂર કરવાનો સપૂર્ણ અધિકાર વ્યવસ્થાપક મંડળને રહેશે અને તેનું કારણ આપવા તે બંધાયેલું નથી.
- ૧૩ દરેક સભાસદની જવાબદારી તેણે રાખેલા શેરની મૂળ કિંમત જેટલી જ હશે
- ૧૪ એક વર્ષે શેર ગણ્યા બાદ કોઈ મહાસભે પોતાનો શેર બીજા કોઈ સભાસદના નામે બદલવો હશે, તો વ્યવસ્થાપક મંડળની સમતિથી તે તેમ કરી શકશે. પગલુ તે માટે કરેલા ફોર્મ ઉપર શેરનામફેર શીના શેર દીક આદ આના તથા દાખલ ફો રૂ સાથે અરજ કરવી જોઈએ
- ૧૫ દરેક શેર માટે લુહા નંબરવાળા શેર સર્ટિફિકેટ આપવામાં આવશે. શેર સર્ટિફિકેટ ખોવાઈ જશે તેની પામેથી શેર દીક રૂ ૫ લખે તથા ઇન્ડેનીટી બોન્ડ લખાવી લખે બીજી સર્ટિફિકેટ ફોડી આપવામાં આવશે

વાર્ષિક મામાન્ય મહા

- ૧૬ મંડળનું વર્ષ પૂરું થયા પછી ત્રણ મહિનાની અંદર દર વર્ષે આ મંડળની વાર્ષિક સામાન્ય સભા (Annual General Meeting) વ્યવસ્થાપક મંડળે ઠગવેલી તારીખ, સ્થળ અને ક્ષણે મળશે
- ૧૭ વાર્ષિક સામાન્ય સભામાં નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે કામ થશે —
  - ક વ્યવસ્થાપક મંડળ તરફનો ત્રણ વર્ષનો મંડળના કામકાજનો હેવલ તથા સરવાળુ મંજૂર કરવું
  - ઘ નવા વર્ષની આવક તથા ખર્ચનું અદાલતપત્ર (નજેટ), મંજૂર કરવું
  - ઙ નવા વર્ષ માટે સાધારણ સભાના પ્રમુખ તથા ઉપપ્રમુખ નીમવા.
  - ચ વ્યવસ્થાપક મંડળમાં ખાલી પડેલી જગ્યાઓ પૂરવી
  - છ સગાં તરફથી હિસાબ તપાસનાર હોય તે ઉપરાંત મંડળ તરફના હિસાબ તપાસનાર નીમવા અને તેમને આપવાનું મહેનતાણું નક્કી કરવું
  - જ કુલ ૪ ની પેટાકમ રા અનુસાર વ્યવસ્થાપક મંડળે ઊભી કરવાની મૂડીની હદ મુકત કરવી,
  - ઘ રજિસ્ટ્રારે અથવા વ્યવસ્થાપક મંડળે ગમ્યું કરેલા કોઈ વિષયનો અથવા ચોખ્ખા ત્રણ દિવસની મુદત આપી કોઈ સભાએ ઉપરિચિત કરેલા પ્રશ્નો નિર્ણય કરવો
  - ઙ મંડળના નફાની વહેંચણી કરવી,

- સ મંડળના પેટાનિયમોમાં સુધાગ વધારા કરવા બાબત વ્યવસ્થાપક મંડળે કરેલી સૂચનાઓ મળ્યાની નિર્ણય કરવો.
- બ પ્રમુખની પરવાનગીથી રજૂ થાય તેવી બીજા કામનો નિર્દેશ કરવો.
- ૧૮ સાધારણ સભાના પ્રમુખ વા વ્યવસ્થાપક મંડળની આગામી અગર રજિસ્ટ્રાર કે મંડળના જે સભાસદોની લેખી માગણી (Requisition) થી વ્યવસ્થાપક મંડળના અધ્યક્ષ ખાસ સાધારણ સભા બોલાવશે અને એવો દુકમ કે માગણી મળ્યા બાદ બનતી હિતાવળે સભા મેળવવી જોઈશે.
- ૧૯ વાર્ષિક સાધારણ સભા માટે ૧૦ દિવસ અને ખાસ સાધારણ સભા માટે ૭ દિવસની સૂચના અપાશે અને તેમાં સભા મળવાની તારીખ, સ્થળ, ક્લાક તથા રજૂ થનાર કામ જણાવવામાં આવશે.
- ૨૦ સૂચનામાં નહિ જણાવેલી એવી કોઈ દરખાસ્ત પ્રમુખની મંજૂરીથી સાધારણ સભામાં લાવી શકાશે, પરંતુ તેવી દરખાસ્ત મંડળના નિયમોમાં ફેરફાર કરવા બાબતની હોવી જોઈએ નહિ.
- ૨૧ ખાસ સાધારણ સભા તેની સૂચનામાં જણાવ્યા પછી કોઈ કામ કરી શકશે નહિ.
- ૨૨ સાધારણ સભામાં હાજર રહેલ દરેક સભાસદને માત્ર એક જ મત આપવાનો અધિકાર રહેશે, જે જણને નામે શેર હોય તે તેને નામ, પહેલું હશે તેને જ મત આપવાનો અધિકાર રહેશે.
- ૨૩ સાધારણ સભા માટે આખા મંડળના જે સભાસદો અગર ૨૦ બેમાંથી જે કમી સખ્યા હાજર હોય તે 'કોરમ' થયુ ગણાશે. કોરમ ન થાય તે માગણી (Requisition) થી બોલાવેલી સભા હશે તે તે વિસર્જન થઈ જશે અને અન્ય પ્રકારની હશે તે તે ઓછામાં ઓછા સાત દિવસ મુલતવી રહ્યા પછી ફરીથી બોલાવેલી સભામાં કોરમ હોય ના હોય તે પછી સભાનું કામ ચલાવવામાં આવશે મુલતવી રાખેલી સભા ભરવાની તારીખ સ્થગ અને ક્લાકની અગર રચાનિક પેપરમાં જાહેરાતથી આપી શકાશે.
- ૨૪ મંડળની સાધારણ સભામાં તેમ જ વ્યવસ્થાપક મંડળમાં સર્વ પ્રત્યેક નિર્ણય બહુમતીથી થશે અને કોઈ પ્રશ્નમાં સરખા મત પડતાં અબધને નિર્ણયાત્મક—Casting Vote—આપવાનો અધિકાર રહેશે.
- પ્રમુખ
- ૨૫ સાધારણ સભામાં પ્રમુખરચાન લેવું, મંડળના કામકાજ ઉપર સામાન્ય કેબરેખ રાખવી, તથા ચોતાને જરૂર જણાતા અબધ મારફત સાધારણ સભા બોલાવવી, જે અધિકાર અને કર્તવ્ય પ્રમુખનું રહેશે, તથા જ્યારે જરૂર લાગે ત્યારે વ્યવસ્થાપક મંડળમાં પછી હાજર રહેના અધિકાર રહેશે પરંતુ તે તેમાં મત આપી શકશે નહિ પ્રમુખની જોગવાઈમાં ઉપપ્રમુખ કામ કરશે.
- મંત્રી
- ૨૬ વ્યવસ્થાપક મંડળને આધીન રહી મંત્રી નીચે પ્રમાણે કામ કરશે —

- (૧) મંડળનો પત્રવ્યવહાર ચલાવવો તથા તેનાં સધર્માં પુસ્તકો, હિસાબો અને પત્રકો સુરક્ષિત રાખવાં.
- (૨) પુસ્તકો વગેરે વેચવા આપવાનો માગણીઓ તથા ખરીદવા જેવાં પુસ્તકો વગેરે માટે ચયેલી બહામણો વ્યવસ્થાપક મંડળ આગળ રજૂ કરવી અને તે ચંચળી નિર્ણય કરાવી લેવો.
- (૩) વ્યવસ્થાપક મંડળનો આત્મા પ્રમાણે નાણાં લેવા અને આપવા, અને અધિકાર આપ્યા પ્રમાણે એકલા અથવા બીજા જેડે હુંડી, ચેક વગેરે ઉપર પોતાની સહી કરવી.
- (૪) વ્યવસ્થાપક મંડળ સેપિ તે બીજાં બધાં કામ કરવા.
- (૫) બીજી સહકારી સંસ્થાઓનાં મંડળ સભાસદ હોય ત્યાં મંડળના પ્રતિનિધિ તરીકે હાજર રહી મત આપવા.

વ્યવસ્થાપક મંડળ

૨૭ એ અધ્યક્ષ સહિત વ્યવસ્થાપક મંડળ નવ સભાસદોનું રહેશે, તેમાં પાંચ સભાસદો પુસ્તકાલયોના મંત્રીઓ વા પ્રતિનિધિઓ હોવા જોઈએ, અને ચાર અન્ય મહાસદો- માથી ચુંટાશે. પાંચ સભાસદોનું કોમ ગણાશે દર વર્ષે વ્યવસ્થાપક મંડળ પોતાના- માંથી એકને અધ્યક્ષ તરીકે બહુમતીથી ચૂંટશે મંડળની સભામાં અધ્યક્ષ અગર તેમની ગેરહાજરીમાં હાજર સભાસદોએ ચૂંટેલો બીજો કોઈ સભાસદ પ્રમુખસ્થાન લેશે અને નિર્ણયાત્મક મત આપવાનો અધિકાર પણ ધરાવશે વર્ષ દરમ્યાન ખાલી પડેલી જગ્યા બાકીના સભાસદો પોતાની પસંદગીના સભાસદથી ફરીની સાધારણ સભા મળતા સુધી પૂરો શકશે.

૨૮ વર્ષ આખરે વ્યવસ્થાપકો નિવૃત્ત થશે અને એવા વ્યવસ્થાપકો ફરી ચુટાવને પાત્ર રહેશે.

૨૯ દર વર્ષે વ્યવસ્થાપક મંડળમાં ખાલી પડેલી જગ્યાઓ માટે ઉમેદવારી કરવા ઇચ્છનાર સભાસદો પોતાની લેખી ઉમેદવારી સાધાગણ સભાની તારીખ પહેલાં ત્રણ દિવસ અગાઉ મંડળની ઓફિસે મોકલવી જોઈએ, આવા ઉમેદવાર કોઈ પુસ્તકાલયના મંત્રી વા પ્રતિનિધિ તરીકે ઉમેદવારી કરવા માગતા હોય તો તે પુસ્તકાલયના મંત્રી વા પ્રતિનિધિ તરીકે તેમને સ્વીકાર્યા બદલેના જે તે પુસ્તકાલયના હાથ પોતાની ઉમેદવારી સાથે મોકલવો જોઈશે, અને જે ને સ્વતંત્ર રીતે ઉમેદવારી કરતા હોય તો તેમની ઉમેદવારીને બીજા એક સભાસદનું લેખી અનુમોદન મદર ઉમેદવારી સાથે મોકલવું જોઈએ નિવૃત્ત થતા વ્યવસ્થાપકો આશુ રહેવા ખુશી હશે અને તે હકિકત રિપોર્ટમાં જણાવેલી હશે તો તેમણે લેખી ઉમેદવારી કરવાની રહેશે નહિ ઉપર મુજબ આવેલાં તમામ ઉમેદવારોના નામ નિવૃત્ત થતા પણ ફરીથી ચુટાવને પાત્ર વ્યવસ્થાપકોનાં નમની સાથે

સાધા એ સભામાં જાહેર કરી તેમાંથી ચુટણી કરવામાં આવશે ખાલી જગ્યાઓ
કાંતા ઓળા ઉમેદવારો દર્શો નો જેમની ઉમેદવારી વખતસગ આવી દર્શો તેમને
ચૂંટાયેલા જાહેર કરવામાં આવશે, અને તે પછી ખાલી રહેલી જગ્યા સંધ્યાગ્રણ
સભા ચૂટણીથી પૂરશે

૨૮ આ નિયમો અને સાધારણ સભાના હકાલેખને આધીન વ્યવસ્થાપક મંડળને મંડળનો
કારભાર ચલાવવા સંપૂર્ણ અધિકાર રહેશે અને તે પોતાના કામકાજ માટે જરૂર મુજબ
સામાન્ય રીતે દર મહિને એક વખત મળશે

૨૯ વ્યવસ્થાપક મંડળ અને સાધારણ સભાના કામકાજની નોંધ રાખવા માટે એક કમવ-
જૂક રાખવામાં આવશે, આ કમવજૂકમાં જે તે સભામાં હાજર રહેલા સભાસદોની
સહી લેવામાં આવશે કમવજૂક જોવાનો અધિકાર વ્યવસ્થાપક મંડળના બધા
સભ્યોને રહેશે

૩૦ જેમાં પે તાને અગત દિવસ સબધ હોય તેવા કોઇ પણ પ્રશ્નોની ચર્ચા વખતે વ્યવસ્થાપક
મંડળનો કોઇ સભ્ય હાજર રહી શકશે નહિ, તેમ તે રિપે મન પણ આપી શકશે નહિ

૩૧ આ નિયમોમાં કરેલી અધિકારવ્યવસ્થા કે બીજી કોઈ ખાસ અધિકારોજનાનો નિષેધ
ત કરતાં વ્યવસ્થાપક મંડળને નીચે પ્રમાણે સત્તા રહેશે

ક જે ઉદ્દેશો માટે મંડળ સ્થપાયું છે તે ઉદ્દેશો માટે પુરતકા વગેરે ખરીદવાં વેચવાં,
ગ્રામવાં અગર છપાવવા, તથા તેમ કરવા માટે આ નિયમો કે મંડળના ઉદ્દેશોની
વિરુદ્ધ ન બન્ય તેવા કોઇ કાનુનો ધડવા

ચ મંડળને હસ્તક જે દેડ વા ખૂડી આવે તેનો સ્વીકાર કરી પાવની આપવી, કમજો
રાખવી, વાગે મૂકવી, કોઈને મોકલી આપવી, તેનો વફીવટ વાજબી મહેતાતાણ
લઈ કરવો, ખર્ચ કરવું વગેરે સર્વ કામ કરવાં તથા મંડળના હેતુ સિદ્ધ કરવા
બનતી બધી તજવીજ કરવી

ગ નિયમ ૧૭ હેમાં જણાવેલા સિવાયના મંડળના તમામ પમારદારી નોકરોની
નિમણૂક, સિદ્ધા અગર જગતરથી કરવી, તથા નોકરો માટે પ્રોવિડન્ટ ફંડ, ગ્રેન્થુ
છરી ફંડ વગેરેની યોજનાઓ કરવી અને નોકરીની ચરતો વગેરે નક્કી કરવું.

ઘ મંડળનાં મેળાં, દેશા, દાવા હક્ક યા લુખેદારીનો નિકાલ કરવા ફરિયાદ માંડવી,
ચલાવવી, માંડવાળ કરવી યા પંચને કામ સોંપવું

ઙ મંડળ તરફથી ચર્ચા તમામ કામકાજના રીતસર પત્રકો તથા દિસાજના
ચોપડા ગ્રખાવવા

ચ ચરેથી ઉધરાણીની તપાસ કરવી અને તેની વસુદાન માટે જરૂરી તમામ
પગલાં લેવા

છ વાર્ષિક સગવાયું તૈયાર કરવું અને મંજૂરી માટે જરૂરી નિવેદન સાથે સાધારણ
સભામાં રજૂ કરવું

જા મંડળ તરફથી વેચાતાં પુસ્તકો વગેરે સભાસદોને ઠેકવી કિંમતે આપવા તેનું ધોરણ ઠરાવવું.

જા સામાન્યતઃ મંડળનો વહીવટ ચલાવવો.

જ સાધારણ સભાની મજૂરી લઈ વ્યવસ્થાપક મંડળના સભાસદો મંડળના કામકાજ માટે મહેનતાણુ લઈ શકશે, તથા સાધારણ સભાએ ઠરાવેલા ધોરણે બચતું લાકડું લઈ શકશે.

૩૨ વ્યવસ્થાપક મંડળના ઠરાવ ઉપર સાધારણ સભામાં અપીલ થઈ શકશે, પરંતુ મંડળના રટાફેટી કોષ નોકરોનો વ્યક્તિગત ડ્રેસ સાધારણ સભામાં લાની શકશે નહિ રટારના સર્વસામાન્ય દિતના પ્રશ્ન લાવવામાં હરકત નથી.

૩૩ નિયમ ૩૧ થી મળેલો કોષપણુ અધિકાર વ્યવસ્થાપક મંડળ ગોતાનામાંથી બનેલા કોષ પેટામંડળને સોંપી શકશે અને સદગુરુ પેટા-મંડળ સોંપાયેલા કામમાં વ્યવસ્થાપક મંડળની સૂચનાઓને સર્વથા અનુસરશે.

૩૪ કોષ ખાસ જરૂરના પ્રસંગે વ્યવસ્થાપક મંડળના અધ્યક્ષ કોષ દરખાસ્ત વ્યવસ્થાપક મંડળના તમામ સભાસદોમાં લેખી ઠરાવથી મોકલી શકશે, અને આવી દરખાસ્ત સર્વાનુમતે મંજૂર થશે તો તે વ્યવસ્થાપક મંડળનો કામ થશે ગણ્યશે.

આવી લેખી દરખાસ્ત વ્યવસ્થાપક મંડળના તમામ સભાસદોને મોકલી જોઈએ પરંતુ કોષ સભાસદની ગામ બહારની ગેરહાજરીના કારણે તે મળી શકે નહિ તો જવાબ મોકલનાર સભાસદોની સર્વાનુમતીથી તેવી દરખાસ્ત મંજૂર નામ મંજૂર થઈ શકશે પણ આવી રીતે ગેરહાજર સભાસદોની સખ્યા વ્યવસ્થાપક મંડળની અખ્યાના કે કુત્તા વધુ હશે, તો તેવા વખતે ફરતા કામજોનો કાંઈય મંજૂર થઈ શકશે નહ.

૩૫ વ્યવસ્થાપક મંડળ ઠરાવે તે ચોગ્ય મહેનતાણુ લઈ કોષપણુ આકલ વતી આ મંડળ પુસ્તકો, વર્તમાનપત્રો વગેરે મંગાવી આપવા પૂરતું એક સારકું કામ સ્વીકારી શકશે, એટલે કે જે તે સ્થળે સરાજમ પહોંચાડી બીલ તથા પાવતીઓ મોકલી આપી શકશે અને આ માટે જ લેવડદેવડના ખાતા ઉધારી શકશે.

હિસાબ તપાસનાર (Auditors)

૩૬ કનમ ૧૭ (ઈ) મુજબ નિમાયેના હિસાબ તપાસનારાઓએ મંડળના હિસાબ તથા દસ્તાવેજો તપાસવા તથા વ્યવસ્થાપક મંડળે જરૂરી પત્રો વગેરે તેમની તપાસ માટે રજુ કરવા. હિસાબમાં જણાવેલી ખામીઓ મંડળી ખાસ ઉદ્દેશ કરીને વ્યવસ્થાપક મંડળને તેમજ તપાસણીનું લેખી નિવેદન મોકલવું જોઈએ.

માહિતી આપવાનું કામ

૩૭ વ્યવસ્થાપક મંડળ માલકો માટે નીચેની માહિતી પૂરી પાડના સહય તે પ્રયત્ન કરી શકશે.
ક અમુક વિષય ઉપરનાં વા અમુક સંસ્થાઓ, લેખકો વા પ્રકાશકો તરફથી પ્રસિદ્ધ થયેલાં પુસ્તકોની યાદી તૈયાર કરશે.

જ વર્તમાનપત્રો અને માસિકેનાં ખાસ કરીને ગ્રંથાની લાખામાં પ્રસિદ્ધ થતા

- પત્રોના લવાજમ, ચિન્નામા વગેરેની સવિસ્તર યાદી તૈયાર કરશે
 ગ બાળકોની સ્ત્રીઓ અને શરૂઆતના વાયરોને ખામ ઉપયોગી પુસ્તકોની યાદી તૈયાર કરશે
 ઘ પુસ્તકાલયોને ઉપયોગી માહિત્ય ક્યાં ક્યાં અને શા શા ભાવે મળી શકે તેની સવિસ્તર વિગત પૂરી પાડશે

દ્વિઆમ્ર અને દક્ષતર

- ૩૮ મહાન તરફના પુસ્તક ભંડારમાં જેમણે પુસ્તકો વગેરે વેચવા મૂક્યાં હશે તે સોંપ્યાં હશે તેમના ખાતાનો હિસાબ દર વર્ષે આખરે કરી દેવા જોઈશે તેની નામ્લ તેને વગર ખર્ચે પૂરી પાડવામાં આવશે

ત્રીશે

- ૩૯ નફા વહેચવા વિશે સાધારણ સલાહ દેરાવ કરી શકશે ચોખ્ખા નફામાંથી ઓછામાં ઓછા ૨૫ ટકા રિઝર્વ ફંડ માટે તથા મહાનની જરૂરીઆતના ખીમ્મ ફંડો જુદાં કીટવામાં આવશે, અને તોડાણને બે ૪૪ બોનસ આપવાનું હોય તો તે માટે ૨૪મ કાઢી લઈ બાકીની ૨૪મ ગ્રેડ ઉપર ડિવિડન્ડ તરીકે વહેંચી શકાશે, પરંતુ આ મહાન ૭ ટકા કરતાં વધુ ડિવિડન્ડ આપશે નહિ
 ૪૦ ચોખ્ખા નફાનો ચતુર્થાંશ રિઝર્વ ફંડ ખાતે લીધા પછી અને વધારેમાં વધારે કરે નફા વહેંચવા પછી નિવરણ નફાના ૨૦ ટકા કરતાં વધારે ન હોય એવી રકમ જુદી કાઢવાને અને આવી આખી રકમ વખતોવખત કાપણી સર્વજનિક અથવા સહકારી કામમાં અથવા ધર્મીયા કામમાં આ મહાનની આર્થિક સ્થિતિ બીજી રીતે સારાં હોય તો, રજિસ્ટ્રારની મંજૂરીથી ફાળા તરીકે આપવાને મુખત્યાગ છે.
 ૪૧ કલમ ૩૯-૪૦માં નફાના ૨૫ ટકા રિઝર્વ ફંડમાં લઈ જવાનું કહેલું છે, પરંતુ મહાનના ભગવેલા શીર ભડોળ જેટલું રિઝર્વ ફંડ થઈ ગયા પછી આ ખાતે નફાના દર ૮૫ ટકા કરતાં ઓછા નહિ તેટલી રકમ લઈ જવા સાધારણ સલાહ દેરાવ કરી શકાશે

રિઝર્વ ફંડ

- ૪૨ મહાનનું બધું રિઝર્વ ફંડ સરકારી નમીનગીરીઓ અથવા રજિસ્ટ્રારે મંજૂર કરેલી કોઈ મહાનની કે બેન્કમાં અનામત મૂકવું જોઈશે
 ૪૩ વાર્ષિક લેવડદેવડમાં આવેલી કોઈ જેટ રજિસ્ટ્રારની મંજૂરિથી રિઝર્વ ફંડમાંથી પૂરી શકાશે.
 ૪૪ આ મહાન બધા યાચ તો ગેરની વસુલ થયેલી રકમ સ્વચ્છતાને પાછી આપતાં બાકી રહેલી મહાનની જમા બાજુની ચોખ્ખી મિલકત તથા રિઝર્વ ફંડ સલાસદોમાં વહેંચી નહિ આપતાં મુજબ સરકારના ધારાલોચ અંતે નિયમોને આધીન રહી પુસ્તકાલયોના દિનની કોઈ બાબતમાં ખર્ચવામાં આવશે અને તેના દેરાવ સાધારણ સલાહ કરશે

નિયમોમાં ફેરફાર

- ૪૫ મુજબ સરકારના કાયદાને અનુસરતે આ નિયમોમાં સુધારો કે ફેરફાર કરી શકાશે પરંતુ તેવા ફેરફારની વિગત સલાસદોને સાધારણ સલામી બેઠક વહેંચ્યાં ઓછામાં ઓછા દરેક દિવસ અગાઉ મોકલવી જોઈશે નિયમોમાં ફેરફાર કરવાનો દેરાવ સાધારણ સલામી કોન્ટ્રોલરેલા સલાસદોના કુલ ત્રીસ વધુમતે મંજૂર થયેલા હોવા જોઈશે. રજિસ્ટ્રારે ફેરફારનો નોંધ લીધા પછી જ તેનો અમલ થશે.
 ૪૬ આ નિયમોમાં નહિ જણાવેલી બાબતોનો નિર્ણય મુજબ સરકારના સહકારી એક્ટ અને નિયમોને અધીન રહીને કરવામાં આવશે

અનુક્રમ

ગુજરાતનાં પુસ્તકાલયોની પત્રિકા	૧૧૩
સાહિત્યસંદેશનું અવનવું	૧૧૫
પુસ્તકપસંદગીની સુલભતા	૧૧૯
અલબ્ધ મ યોના સેવાબાવી સમાહક	૧૨૨
મુખર્ષિ ધલાકાની પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિને વેગ આપવા શુ દરવુ જોઈએ ?	૧૨૭
વ રા. પુ મંડળનું ૧૯૪૮-૪૯ નું વાર્ષિક નિવેદન	૧૨૯
ગુજરાતની પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિનું કેન્દ્ર વડોદરા સ્થાપો.	૧૪૨
કાશ્મીરથી હિન્દી મોકલાએલો પ્રાચીન મથક કાર	૧૪૫
પુસ્તકપરિચય	૧૪૭
નવીન શાલ	૧૫૫
પુસ્તકાલય તોષિ	૧૫૬
વ રા. પુ મંડળની જાહેરાત નં ૧	
પુ. ખાતાની જાહેરાત સૂચના	૧૭૦

સામયિક દાહન

પદ્મી આગરટ	૧૬૧
ધર્મચક્ર	૧૬૨
નાલાયક શબ્દો કયા ?	૧૬૩
સેવકની અગ્નિપરિક્ષા	૧૬૫
તમારાથી કેમ વંચાણ નથી ?	૧૬૬
તિબ્બત	૧૬૭

૧ વાર્ષિક તલાખમ :

દેવગાંધી ૩-૮-૦

પરેશ ૩ ૫-૦-૦

જીલ્લા નક્કશ ૩ ૦-૬-૦

: અવસ્યાપક :

|| સંજીવભાઈ નારણભાઈ અગ્રીન (બી. ઈ.મ.)

: તત્ત્વી.

મ.ત્રી. પુસ્તક સ. મંડળ નિ. વડોદરા.

મણિલાલ મલ્યાજીકર વ્યાસ

“વર્તમાન” અને “ભારતી”

(પરોઢગર ગ્રન્થનાં પુસ્તકાલયો માટે મંજૂર થયેલાં)

લવાજમના

ખાસ ઘટાડેલા દર

વાર્ષિક રૂ. ૨૨-૦-૦

અર્ધવાર્ષિક „ ૧૧-૦-૦

ત્રિમાસિક „ ૫-૦-૦

નમૂનાની નકલ મંગાવી ખાત્રી કરો.

વર્તમાન દૈનિક અને ભારતી સાપ્તાહિકની કી મત માત્ર એક આનો જ છે અને તેનાં હુમેશા છ પાનાં પ્રસિદ્ધ થય છે ભારતી-વર્તમાન ટેલીગ્રીન્ટ દ્વારા આવેલા દેશ પરદેશના છેલ્લામાં છેલ્લા અગ્રતન સમાચારો, તેમજ વેપાર સમાચારના તાજા ભાવો અપે છે આપની નકલ મેળવવા માટે આપના એજન્ટની પાસે ઓર્ડર નોંધાવો અગર લવાજમ મોકલી આપો

વર્તમાન—ભારતી

પો. ખા. ૧૭૩-અ મ દા વા દ.

“સસ્તુ સાહિત્ય એટલે ઉંચામાં ઉંચું સાહિત્ય”

સ્વામી રામતીર્થ	સ્વામીશ્રીના ઉપદેશો . . . . . પાન ૫૬૪	શ. ૩-૦-૦
તુકારામ ગાથા :	વિસ્તૃત ચરિત્ર ૬૭૨	શ. ૩-૮-૦
ચૈતન્ય મહાપ્રભુ ,	બે મંથોમાં ભક્તિ, જ્ઞાન અને વૈરાગ્યપ્રેરક	
ભારતની દેવીઓ	અલગોનું સરળ ભાષાતર . . . પાન ૧૮૪૦	શ. ૬-૦-૦
	ત્રણ મંથો વિસ્તૃત ચરિત્ર . . . પાન ૧૫૬૬	શ. ૮-૦-૦
	પ્રાચીન યુગના ૧૩૩ સતીચરિત્રો	શ. ૩-૦-૦
	મધ્યયુગના ૨૪૬ એતિ. ચરિત્રો	શ. ૩-૦-૦
	અર્વાચીન યુગના ૧૬૬ ચરિત્રો	શ. ૩-૦-૦
સ્વ. પદિયારકૃત સેટ	ત્રણ ભાગમાં કુલ ૨૫૬૮ પાનનું વાચન સૌરાષ્ટ્રના મશહૂર લેખક સ્વ. પદિયારના ધર્મ, ભક્તિ, જ્ઞાન, કર્મ, સત્ય અને વજેર માટે બોધિયારૂપ ઉત્તમ ૭ પુસ્તકોનો સેટ, કુલ પાન ૨૦૨૦,	શ. ૧૪-૦-૦
	છૂટક દરેકના પાન ૩૦૦ ઉપરના દરેકનો	શ. ૨-૦-૦
શ્રીમન્ન શંકરાચાર્ય કૃત .	મોહમુદ્ગર ને બીજાં દશ રત્નો ૧૬૮	શ. ૧-૦-૦
મરણ ભાષાતર સાથે	શતશ્લોકી ને બીજાં ચાર રત્નો . . . . . પાન ૨૦૦	શ. ૦-૧૨-૦
	સ્તોત્રસમૂહ ભક્તિ ને વેદાંતનાં સ્તોત્રો સરળ અર્થ સાથે . . . . . પાન ૨૦૦	શ. ૦-૧૦-૦
	વિવેકચૂડામણિ . . . . . પાન ૧૬૦	શ. ૦-૧૨-૦
એકનાથી ભાગવત :	મહાન ભક્ત એકનાથનો ભક્તિમાર્ગનો અન્તેક શ્રેય . . . . . પાન ૬૦૦	શ. ૫-૦-૦
આખાહરણ .	મહાકવિ પ્રેમાનંદ કૃત . . . . . પાન ૧૨૨	શ. ૭-૮-૦
નળાખ્યાન :	. . . . . પાન ૧૩૬	શ. ૧-૦-૦
ગીતા પુરુષાર્થબોધિની .	બે મંથોમાં ૫૦૦ સાતવચેકરજીની વિદ્યા સાથે મૂળ શ્લોકો, પદ્યછંદ અને અર્થ સાથે . . . . . પાન ૧૦૬૮	શ. ૧૨-૮-૦
વિચારસાગર .	વેદાંતનો પ્રાકૃત મય . . . . . પાન ૪૦૦	શ. ૩-૦-૦
શ્રીરમણ મહર્ષિ	સુધારા વધારા સાથે બીજી આવૃત્તિ ચરિત્ર . . . . . પાન ૨૧૬	શ. ૨-૦-૦
પર્યાંગ . સ. ૨૦૦૬ નું	આજેના મંથોવા-સસ્તુ સાહિત્યનું શુદ્ધ મહાભાષીય કિમત માત્ર નવ આના	

પર્યાંગમાં આવતી સામાન્ય માહિતી અને તિથિવાર કાકાઓ ઉપરાંત તહેવારોની ઉત્પત્તિનો ટૂંકો ઇતિહાસ, બારે માસના તહેવારો અને વ્રતોની માહિતી, મુદ્દનો, બાર માસનું ફળ, રાશિફળ, દિનદયાનો કોડો, રેલવે તથા ટપાલની ટૂંકી માહિતી, સતત નિષ્ક્રમ, જાહેર તહેવારો ઇત્યાદિ અનેક ઉપયોગી વિષયો આપી છે કે નવ આના.

૬૬-૬૩૩ X ૧૦, પાન ૧૧૨, મુદ્દ ૩ ગા-પો. ૩ ૦)

સસ્તુ સાહિત્ય વર્ધક કાર્યાલય

૩. ભદ્ર પાસે, પેદ. બો. નં. ૫૦, અમદાવાદ અને દાથી બીડિંગ, શ્રીને માણે, દાલપાદેવી રોડ-મુ.બર્ધ, ૨

શિષ્ટ અને સંસ્કારી સાહિત્ય

‘૧૯૪૨’

આઝાદીની લડતનું વીર અને
કરુણ રસ ધર્મ નાટક
રૂ. ૦-૦-૦

ખાંજરા પોળ

શ્રી ચન્દ્રવદન મહેતા કૃત
લમસ રથા સામે લાલ બતી
ધરણી હાસ્યભરપૂર નાટક
રૂ. ૨-૦-૦

સમરભૂમિ

દાંડીકૂચના દિવસોની દિલ્લસ-
રૂપ રસિક રાષ્ટ્રીય નવલકથા
રૂ. ૨-૦-૦

શ્રી. સુનીલાલ મડિયાકૃત

હું ને ભારી વહુ

રમુજની રંગત રેલાવળું
તખ્તા લાયક નવું નાટક
રૂ. ૧-૮-૦

પાવક જવાળા

૧૯૪૨ ના સુક્રિજગની
જોરલાલ નવલકથા
રૂ. ૩-૮-૦

જય ગિરનાર

સચિત્ર પ્રવાહી પ્રવાસવર્ણન
રૂ. ૧-૦-૦

ધૂધવતાં પુર

૨૭ સામાજિક વાર્તાઓ
રૂ. ૪-૮-૦

મેના પોપટ

ચામળ ભટ્ટની મનેરંજક
કૌતુકભરી વિલક્ષણ વાર્તાઓ
રૂ. ૩-૮-૦

મોલનાં પાણી

નારીતની મનલતા અને
માનવતા આતેખતી સળગ
ર મદ્યો પ્રભુમકથા
રૂ. ૨-૮-૦

આચાર્ય આનંદ-

શંકરભાઈ

શ્રી રતિલાલ મે. ત્રિવેદીલિખિત
જીવનરેખા અને સંસ્મરણો
રૂ. ૨-૮-૦

અવિનાશ બ્યાસકૃત

મેદીનાં પાન

પ્રેક્ષકોનો પ્રયસા પામેલી
નવ યુવ-ગીત-નાટિકાઓ
રૂ. ૨-૮-૦

દૂધગા

લોકપ્રિય ગરબા અને ગીતોનો
સમૃદ્ધ ‘ગુણસુંદરી’ અને
બીજી કિશોરોની ગીતો સહિત.
ત્રીજી આવૃત્તિ
રૂ. ૩-૦-૦

અર્વાચીના

રંગભૂમિ રસિયાની રંગશીલા
રૂ. ૧-૦-૦

નવીના

ચરદાશુ કૃત નારીજીવનની
કરુણમંજલ નવલકથા
રૂ. ૫-૦-૦

ગુજરાતણને પગલે પગલે

ગુર્જરીનારીના વિકાસની
સળગ રોમાંચક ધડતરકથા
રૂ. ૨-૮-૦

રસોઈનું રસાયણ

પાઠશાળા ઉપરાંત સુવાવક,
બાળકોટેર, ધરવેદુ ખોરાકના
ગુણદોષ વગેરે ઉપયોગી માહિતી
સાથે સુધારેલી ત્રીજી આવૃત્તિ
રૂ. ૩-૧૨-૦

ગુજરાતી સાહિત્યની

રૂપરેખા

અપભ્રંશ કાળથી આજ સુધીના
સાહિત્યનું રસિક રેખાદર્શન.
કર્તા : શ્રી. વિજયરાય ક. વેદ
રૂ. ૩-૧૨-૦

ગદ્યાક્ષત

પ્રા. અનંતરાય મ રાવળના
સમતોલ અને તલસ્પર્શી
વિવેચનલેખોનો સમૃદ્ધ ઇલાકા
રૂ. ૪-૮-૦

આરબ્યના પાસા

રોમાંચક અને ભેદભરી રસિક
સામાજિક નવલકથા
રૂ. ૪-૮-૦

એન. એમ. ત્રિપાઠી લિ.

પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, સુબકર-

ભારતીની નવી ફૂલછાબ

શ્રી. કે. મા. મુનશી

પૃથ્વીવલ્લભ :	કિંમત રૂ ૨-૮-૦
પરશુરામ - ગુજરાતના સાહિત્ય-કવિ-હાસમાં અદ્ભુત પ્રકાશન એક મહાન ગુગલ-ધ્વાની પ્રેમ-શૌર્યભરી નવલકથા 'લોમહર્ષિણી'ના અનુસંધાનમાં પ્રગટ થયું છે કિં ૫-૮-૦	
રાજાધિરાજ (નવી આવૃત્તિ)	૭-૦-૦
ગુજરાતનો નાથ	૭-૦-૦
વેરની વસુલાત	૬-૦-૦
જય સોમનાથ	૫-૦-૦
ડો. મધુરિકા	૧-૪-૦
કાકાની ચશી	૧-૮-૦
સ્વપ્નદ્રષ્ટા	૫-૦-૦
લોમહર્ષિણી	૪-૦-૦
જીવનમાંથી જડેલી	૫-૦-૦

શ્રી. ઝવેરચંદ મેઘાણી

વેવિશાળ (નવલકથા)	૩-૦-૦
ચૂદડી ભાગ ૧-૨ : લગ્નગીતોનું નવું સંસ્કરણ-કિંમત રૂ ૩-૦-૦	
રઠિયાળી રાત ભા ૧ થી ૪ - જીવનની રાતોને અજબાજબનાર ગીતો કિં ૩ ૭-૮-૦	
ગુજરાતનો જય ભા ૧-૨ વસ્તુપાલ તેજપાલના અમરની ઐતિહાસિક નવલકથા કિંમત રૂ ૬-૮-૦	
પ્રતિભાઓ : રૂપેરી પદ્મઓ ઉપર ઝળકી ગયેલી સુદર વાર્તાઓ કિં રૂ ૨-૮-૦	
એશીઆનું કલક કિં રૂ ૨-૮-૦	
અપરાધી (નવલકથા) કિં ૪-૮-૦	
હજોરીનો તારણહાર	૧-૮-૦

શ્રી. ધૂમકેતુ

ગુજરાતના ધરેધરનું રસભર્યું વાંચન ધમ પડેલી ગૂર્જર મહારથીઓના વિજય-શૌર્યની કથા રજુ કરતી ચૌકુલ્ય નવલકથાનાલિનાં સરસ પુષ્પો	
વાચિનીદેવી	૪-૮-૦
ચૌલાદેવી	૪-૮-૦
રાજસન્યાસી	૪-૮-૦
કર્ણવિતી	૬-૮-૦
રાજકન્યા	૪-૮-૦
જયસિંહ સિદ્ધરાજ	૪-૮-૦
ત્રિભુવનગંડ સિદ્ધરાજ જયસિંહ	૪-૮-૦
અવતિનાથ સિદ્ધરાજ જયસિંહ	૪-૮-૦
વાતાયન	૨-૮-૦
આકાશદીપ	૩-૦-૦
પરિરોષ	૩-૦-૦
પૃથ્વીશ	૩-૮-૦
પગડા	૩-૮-૦

શ્રી. જયભિખાજી કૃત

પારકા ઘરની લક્ષ્મી કિં રૂ ૩-૮-૦	
જુના અને નવા જમાનાની ઓના જીવનની વિધવિધ દષ્ટિકાણથી ચર્ચા કરતી નવલિકાઓ	
એકો બળવો	૨-૦-૦
ઝાંસી-રાણી	૨-૮-૦
પ્રેમભક્ત કવિ જયદેવ	૪-૦-૦
લગવાન ઝપલદેવ	૪-૮-૦
વીર ધર્મની વાતો	૨-૮-૦
વિક્રમાદિત્ય હેમુ	૫-૦-૦
ભાગ્યનિર્માણ	૩-૪-૦
ગણ ગુજરી	૧-૮-૦

ગૂર્જર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય : ગાંધી રસ્તો, અમદાવાદ

ગૂર્જરીનો નવીન ગ્રંથ-ફાલ

નવજીવનનાં નવાં પુસ્તકો

[શ્રી પ્રજ્ઞાસ જગનનાથ ગાંધી]

જીવનનું પરોઢ

૮-૦-૦

(ગાંધીજીના સત્યાગ્રહી જીવનનો ઉન્નયકાળ)

*

ગાંધી સાહિત્ય સૂચિ ૩-૪-૦

ગાંધીજી અને તેમના વિવેક

દેશની અને અંગ્રેજી ભાષામાં લખાયેલા

પુસ્તકોની વિવિધતા વાદી

મહાદેવભાઈની કાચરી (પુ ૧ હુ) ૪-૮-૦

આરોગ્યનાં ચાવી (ગાંધીજી) ૦-૧૦-૦

સત્યાગ્રહીઓનો ઇતિહાસ ૧-૦-૦

સાબરમતી સત્યાગ્રહ આશ્રમની રચના

નિઠામ અને તેની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓનું બ્યાન

આપત્તુ પુસ્તક

લોકશાહી ૨-૦-૦

સ સાર ને ધર્મ ૨-૦-૦

સત્યાગ્રહની મીમાસા ૩-૦-૦

શિક્ષણ અને સંસ્કૃતિ ૧-૪-૦

શ્રી. ગુણવંતરાય આચાર્ય

શ્રી સુભાષચંદ્ર બોઝ

જન્મથી માંડી આજસુધીની તવારીખ

આપતો સુંદર જીવનપત્રિકા ૨-૮-૦

યુવજન્મ (નવીન આવૃત્તિ) ૪-૮-૦

નવાં પુસ્તકો

પ્રાધ્યાપક એન. એમ. શાહકૃત

હુઈ પાશ્વર ૨-૦-૦

મેડમ કચુરી ૨-૦-૦

શ્રી. મનુભાઈ જોધાણી

ગામના ગોંડે ખાંભીઓ, પાળાયાઓ ને

ખડેરો નીચે દટાયેલી ગ્રેમ—શૌર્યભરી

સાહસ-શાયોનાં સુંદર સંગ્રહો

સોરઠી વિલુનિઓ (નવી આવૃત્તિ) ૨-૪-૦

સોરઠી જવાહીર ૩-૦-૦

શૌર્યના તેજ ૨-૮-૦

કુમારોની પ્રવાસકથા ૧-૮-૦

કાળીઆર અને બીજી પ્રાણીકથાઓ

૨-૮-૦

મુન્દરીઓનો શણગાર ૪-૦-૦

ખાટીમીઠી બાળવાતો પ્રાય-

મિક શાળાઓમાં લોકપ્રિય થઈ

પડેલી વાર્તાઓ ૧-૪-૦

નવાં પુસ્તકો

કાળીદાસનાં ત્રણ નાટકો ૫-૮-૦

રણજીતસાહ ને બીજા નાટકો ૨-૮-૦

કુવાના જ સારાં ૨-૦-૦

માસી-ભાણિજ ૩-૦-૦

ઉન્મેષ (કન્દુલાય ગાંધી) ૪-૦-૦

ધર્મોનું મિલન (રાધાકૃષ્ણન) ૫-૦-૦

નિધાર્થી વાચનભાષા

(પાંચમી ગ્રંથી) ૪-૦-૦

સુધરેલો નવી આવૃત્તિ

ફળગાડની વાટી (સોમાભાઈ) ૨-૮-૦

પ્રભાસ-મોમનાથ (રત્નમણિરાવ) ૪-૦-૦

ભાઈબીજ (ધી ધ શાહ) ૪-૦-૦

જનેતાના દરો (જદુભાઈ) ૩-૮-૦

ચોદગાથી ગ ગા (ગદુભાઈ) પશ્ચિમથી

પૂર્વ તરફ આપણને દોરી જતી વાર્તાઓનો

સુંદર સંગ્રહ કિ. ૬-૦-૦

કળેડા આજના ધૂધવાતા પ્રશ્નો ૨-૦-૦

સ્વામી રાવ સન્દાર પૃથ્વીસિંહ) ૩-૮-૦

ઉઠા અધારેથી (મે ગોપાલ) ૨-૮-૦

ગૂર્જર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય : ગાંધી રસ્તો : અમદાવાદ

કથા ન કો

આર્યસંસ્કૃતિ અને દેશનાં ગૌરવની સ્થા-

પના કરતાં, આર્ય દ્રષ્ટાઓની કથાઓ,

સરલ શાયક ને પ્રેરક શૈલીમાં

રજુ થાય છે

સચિત્ર દ્વિરંગી પૃષ્ઠ, ૮૦ ઉપર પાન

, દરેકની કિ. રૂ. ૧-૦-૦

અને સાથે આંધેલાં-પુસ્તકાલય આવૃત્તિ રૂ. ૨-૮-૦

આપકો અને અક્ષરજ્ઞાન લેતા પ્રોહીતે

રસ અને પ્રેરણા આપે એવાં

સચિત્ર પુસ્તકો

નં

૧ રામકૃષ્ણ પરમહંસની રૂપક કથાઓ

૨ સ્વા. વિવેકાનંદની રામાયણ મહા-

ભારતની વાતો

એક શબ્દ

એક જ શબ્દ જીવનમાં કેવું પરિવર્તન આણે

છે! એક વાવભર્યો શબ્દ જીવનમાં નવી

આશા, નવો ઉત્સાહ ને પ્રેરણા આપે છે એક

નિરાશાભર્યો શબ્દ જાડા અધારમાં ધકેલી દે

છે એ દર્શાવતી જીવનના ધબકારવારી, પ્રણયની નિરાશા અને સાહસ્યની ઊર્મિગીત

જવી આ વાર્તા હાથમાં લીધા પછી મૂકી શકાય જ નહીં આકર્ષક રૂપરંગ

કિ. રૂ. ૧-૪-૦.

ફોરમ

[લક્ષ્મી ૧ થી ૧૨

નવી આવૃત્તિઓ]

જીવનવિધાના ગ્રંથ જવી, તાજ પ્રેરણાભરી

જીવનની ફોરમ એમાં મહેકે છે સ્વાતંત્ર્ય-

પ્રાપ્તિ પછી, સ્વાતંત્ર્ય અને સરકાર સાયવણી

માટે આપણા મહાપુરુષોના જીવનની આખી

કરાવતી ચમકાર અને ચમત્કાર વારી, વાયકને જીવનધડતરની સામગ્રી આપે છે

કેટલીકના તો ૧૦-૧૨ સંસ્કરણ થઈ ચુક્યા છે ને વડીલો ને શિક્ષકો

એની ભલામણ કરે જ છે. આકર્ષક રૂપરંગ ભર્યા સટની કી. રૂ. ૪-૧૨-૦

લ એ

યુગાન્તર કાર્યાલય-ગોપી પુરા, સુરત.

મોટા અક્ષરોમાં છાપેલું-૭૭૫ પાનાનું-૧૨ બેર જી ચિત્રોવાળું
કવિ શામળદાસનું કવિતામાં-ગાવામાં લખેલું અસલ લોકપ્રિય પુસ્તક

બત્રીસ પુતળીની વાર્તા

જેમાં પરદુઃખજન વિક્રમ રાજાને કેવતાઈ સિદ્ધાસનની ૩૨ બોલતી
પુતળીઓ જાદુઈ ચમત્કારીક ને અદ્ભુત વાર્તાઓ કહી સભળાવે છે

૧ હરણની વાર્તા	૧૨ વિક્રમ ચરિત્રની વાર્તા	૨૩ લદ્દાલામિનીની વાર્તા
૨ વિક્રમની વાર્તા	૧૩ સાગની વાર્તા	૨૪ ગોટકાની વાર્તા
૩ કમળની વાર્તા	૧૪ નીકાની વાર્તા	૨૫ જોગણીની વાર્તા
૪ સિંહલદ્વીપની વાર્તા	૧૫ મેના પોષ્ટની વાર્તા	૨૬ માધવાનજની વાર્તા
૫ પચદ્વની વાર્તા	૧૬ કાષ્ઠના ઘોડાની વાર્તા	૨૭ હાણપુદિની વાર્તા
૬ અજોલા રાણીની વાર્તા	૧૭ પખીની વાર્તા	૨૮ શુકસારીકાની વાર્તા
૭ નાવીકની વાર્તા	૧૮ રણુચ્છલગઢની વાર્તા	૨૯ શ્રીચરિત્રની વાર્તા
૮ ધનવત શેકની વાર્તા	૧૯ ભાભારામની વાર્તા	૩૦ ભરથરીની વાર્તા
૯ હસની વાર્તા	૨૦ વેતાળની વાર્તા	૩૧ રૂપાવતીની વાર્તા
૧૦ ગર્ધવસેનની વાર્તા	૨૧ પાનના બીડાની વાર્તા	૩૨ મડાપચીસીની વાર્તા
૧૧ કળશનો વાર્તા	૨૨ કામધેનુની વાર્તા	(જેમાં ૨૫ વાર્તાઓ છે.)

પાકુ પૂકું : : બે રગી મનોહર જેકેટ • • ૧૨ રગીન ચિત્રો • • કિંમત આઠ રૂપીઆ

નવા બજેટ માટે સુંદર પુસ્તકો

હાથરસિક	પ્રણયસૂચિના પાત્રો	૩-૦-૦
આનંદચર	કેરી નાગ	૨-૮-૦
રમુજનો રાજ	શરદ્વાણી (રમણવાલ સોની)	૨-૦-૦
કલમચાપૂક	ખાતાસો (" ")	૨-૮-૦
સામાજિક	પ્રજ્ઞયજ્ઞ	૨-૮-૦
માધવી (ટાગોર)	બહેનો માટે નવા રાસ	
પતિપત્ની (નિરખાદેવી)	રાસ મગળા	૧-૮-૦
મોક્ષકા (" ")	રાસ રજની	૩-૮-૦
કૃષ્ણકાન્તનું વીલ (બંકીમખાણુ)	અન્ય પુસ્તકો	
દુર્ગેશન દિની (" ")	બત્રીસ પુતળીની વાર્તા	૮-૦-૦
પ્રેયમી ભાગ. ૧-૨	હાથની ભાષા (જ્યોતિષ)	૬-૪-૦
જીદગીના ખેલ	છરનો જોશી (")	૫-૪-૦
નેતાજીના સાથીદારો	શક્તિવર્ધક આસનો	૩-૦-૦
ભાડકો (રમણીકલાલ દલાલ)	ટોકીઝ ગાઈડ (શ્રીમ્મી ગીતો)	૩-૧૨-૦
જીદગીના ખેલ	રાખના સાથીયા	૨-૮-૦

શ્રી હરિહર પુસ્તકાલય, ટાવર રોડ-સુરત.

અમારી એજન્સીનાં તથા બીજાં પુસ્તકો

જીવન ચરિત્ર

ગો. ન. અમીન જીવન અને કાર્ય	૨-૮-૦
માલવીયાજી સાથે ત્રીસ દિવસ	૩-૦-૦
ફીસ્ટોફર કોલમ્બસ	૦-૬-૦
જીવનમ ભારણા (શારદા મહેતા)	૨-૮-૦

કાવ્ય સંગ્રહ

રાખ્તવીણા શ્રી. ગજેન્દ્ર પદ્યા	૨-૦-૦
કુલવેણી મૂળજીભાઈ શાહ	૧-૪-૦
રણરસિયાના રાસ	૦-૬-૦
રાસનિકુંજ	૦-૧૨-૦
રાસપદ્ય	૧-૮-૦
રાસકૌમુદી	૧-૮-૦
તારાના તેજ	૦-૮-૦
બાલવીણા	૦-૧૨-૦
સ્મૃતિ નિકુંજ	૦-૮-૦
પૂજારણ	૦-૧૦-૦
ગાધી મહિતા	૧-૦-૦

નાટક

યુગદર્શન મૂળજીભાઈ શાહ	૧-૪-૦
મહા ભૂત	૦-૮-૦
અ સૌ. કુમારી યશવત પદ્યા	૧-૦-૦
મદન મદિર	૦-૧૦-૦

વાર્તા-નવલકથા

નિરંજના મૂળજીભાઈ શાહ	૨-૦-૦
ત્રિનેત્ર	૨-૦-૦
પ બીનો મેજો	૧-૮-૦

કૂલછાબ કે હ શેઠ	૦-૦-૦
બાતકકથાઓ ચ દ્રશ કર ભટ્ટ	૦-૧૦-૦
કુમાર વીરમેન ભાગ ૩	૦-૬-૦
રામસિંહ રાઠોડ	૦-૬-૦

આકર ગ્રંથો

બાલચાહિત્ય સર્વેશ શ્રદ્ધ ભા ૧	૨-૨-૦
જૂની ગુજરાતી ભાષા	૧-૧૨-૦

ઈતર

આણુનો પ્રવાસ મૂ. શાહ	૦-૪-૦
દાલચીવડાની ૧૦ વાનો રાયચુરા	૧-૮-૦
ડહાની રમઝટ	૧-૮-૦
ગાધીયુગની વાતો	૦-૧૨-૦
રાયચુરાનું હાસ્યદ્વંદ્વર	૧-૮-૦
કુચગીતો	૧-૮-૦
કાઠી આવાકની લોકવાર્તાઓ	૧-૮-૦
લજેશરી	૨-૮-૦
નવલખ મેરઠ	૧-૮-૦
પ્રેમલીલા ભા ૧ ગો. દા. રાયચુરા	૧-૪-૦
રસીઆના રાસ	૧-૦-૦
રાસમદિર	૧-૦-૦
સોમનાથની અખાતે	૧-૮-૦
સોરઠપતિ	૧-૮-૦
સોરઠના સીમાડે	૧-૮-૦
રાત્રી રેસ	૩-૦-૦
શરદ્ધ્યદ્ર	૨-૦-૦

પુસ્તકાલય સ. સ. મંડળ લિમિટેડ

પો. બો ૧૦, રાવપુરા, - વ હો દ રા.

પુસ્તક ૨૪ મું

સપ્ટેમ્બર-૧૯૪૯

અ ક ૩

વડોદરાને આંગણે

ગુજરાતનાં પુસ્તકાલયોની પરિષદ

—ત્રીમથાનેથી

આગામી ઓક્ટોબર માસમાં વડોદરા ખાતે ગુજરાતભરનાં પુસ્તકાલયોનું એક મ મેલન યોજવાનો વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળની કારોબારી સભાએ તા. ૨૮-૮-૪૯ ના રોજ મળેલી બેઠકમાં ઠરાવ કર્યો છે આ ઠરાવને અમે આવકારીએ છીએ

ગુજરાતમા વડોદરા (રાજ્ય)ના શહેરો અને ગામડામાં—જેટલો પુસ્તકાલય-પ્રચાર અને વિકાસ સધાયો છે તેટલો ગુજરાતના અન્ય જિલ્લાઓના વિસ્તારોમા સધાયો નથી

વડોદરાને આગણે વર્ષે થયા આ પ્રવૃત્તિ કૃતી ફાલી છે અને તેનો કારોબાર પુસ્તકાલય ખાતાની દેખરેખ અને દોરવણી હેઠળ શહેરોમા પુસ્તકાલયોના સંચાલકોની સ્વતંત્ર સમિતિઓ દ્વારા અને ગામડાંમા પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો દ્વારા ચાલે છે

આ બધા પુસ્તકાલયોનું તંત્ર ઉપયુક્ત યોજના હેઠળ સુવ્યવસ્થિતપણે ચાલી રહ્યું છે તેમા વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ અને પુસ્તકાલય સહાયક મહકારી મંડળ લિ. ની જે અજોડ સહાય એ તંત્રસંચાલનને મળેલો છે તેથી એ પુસ્તકાલયોનું અર્થતંત્ર અને વ્યવસ્થિત કામગીરી દીપી બિટી છે

હવે આ પ્રવૃત્તિ ગુજરાતના શહેરો અને તાલુકાઓથી લઈને ઠેક ગામડા સુધી પહોંચશે વડોદરા રાજ્ય-ગુજરાત હવે એક થયા છે એટલે વડોદરા રાજ્યની પુસ્તકા

લયપ્રવૃત્તિના કાર્યકરોનો અનુભવ અને દોરવણીનો લાભ ગુજરાતના સમગ્ર ગામોના પુસ્તકાલયોને મળતો થાય એ અત્યંત ઇચ્છનીય છે અને સમગ્ર ગુજરાતના પુસ્તકાલયો આવા એક વ્યવસ્થિત સહકારી કેન્દ્ર હેઠળ એકત્રિત થાય એ આવશ્યક છે જેથી હજી તાજી શરૂ થયેલી ગુજરાતના અન્ય પ્રદેશોની આ પ્રવૃત્તિને ઉપયુક્ત બનને સંસ્થાઓનો લાભ મળી શકે

આ બંને સંસ્થાઓનો પરિચય આજે આપનાં હોય નહિ તેમા પણ પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ લિ. સંસ્થાએ તે ગુજરાતભર અને અન્ય પ્રાંતો તેમ જ ઠેક આફ્રિકા સુધી પોતાની કીર્તિ પ્રસારાવી છે અને એ તમામ પ્રદેશોના સંખ્યાબંધ પુસ્તકાલયો આ સંસ્થા દ્વારા અનેક લાભો મેળવતાં થયા છે

હવે જ્યારે સમગ્ર ગુજરાતની પ્રવૃત્તિ દિનપરદિન પ્રગતિ સાધતી જશે ત્યારે આ સંસ્થાએ પણ પોતાનો કાર્યવિસ્તાર હવે વધાર્યો હોઇને ગુજરાતના તમામ પુસ્તકાલયોને એના લાભો પ્રાપ્ત થશે

આ બધી જાણતો પરત્વે વિચારોની આપ-લે કરવા આખા ગુજરાતની પુસ્તકાલયસંસ્થાઓના મંડળની નવેસર રચના કરવા અને પરસ્પર સહકારપૂર્વક કામ કરવા આવી એક પરિષદ યોજાય તે આવકારદાયક છે વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળના સંચાલકોએ આવી પરિષદ ભરવાનો જે નિર્ણય કર્યો છે તેને ગુજરાતભરના પુસ્તકાલયોના સંચાલકો સાથે આપે, એ પરિષદમા હાજરી આપે, ભૂતપૂર્વ વડોદરા રાજ્યના આ પ્રવૃત્તિના કાર્યકરોના અનુભવજોલ સાલજે અને પોતાને ત્યાંની સંસ્થાઓને સુવ્યવસ્થિત કરવા વિવિધ યોજનાઓ અને કાર્યક્રમો જુદે એમ આપણે ઇચ્છીએ.

એટલે આજના તળકે આ પરિષદ સવેળા બરાબ, અને એક મુસ ગઠિત ગુજરાતભરના પુસ્તકાલયોનું મંડળ રચાઇ પુસ્તકાલય મહાયક મહકારી મંડળ લિ નો બને તેટલો લાભ ઉઠાવે એમ અમે ઇચ્છીએ છીએ.

—મોટા શહેરની માફક દરેક માણસના હૃદયમાં પણ અધારી સાંકડી ગળીઓ-કુકર્મોના અકા-હોય છે જે એને ઓળખે છે તે ઘણી તકલીફો અને મુશ્કેલીઓમાંથી બચી શકે છે.

—જો તમે માસિક હો તો કોણ કોઈ વખત આપિંગા બની જાવ, અને નોકર હો તો કોણ કોઈ વખત બહેરા બની જાવ.

—જો કોઈનું ધ્યાન અડી તરી બહુ ભટકતું હોય તેણે ગણિત શીખવું જોઈએ, જ્યાં જરા પણ ધ્યાન ચૂકે કે ફરીથી શીખવું પડે

—આજે દિન્દીઓને ડર પોતાના શત્રુ અને વિરોધીઓનો નથી, પરંતુ પોતાના 'સેવકો' અને 'પ્રેમીઓ' નો છે.

આહિત્યશાષ્ટ્રનું અવનવું

દિશિશિમા એવે દિ દના વડા પ્રધાન પડિત નેહરુને 'લિવિંગ દિશિશિમા' (જીવત દિશિશિમા) નામના પુસ્તકની ભેટ આપી છે આ પુસ્તકમાં લગભગ ૪૦૦ તસ્વીરો છે તેમાં અણબોળથી સહેરનો નાશ થયા પછીની પ્રતિનિધિ વર્ણન છે પુસ્તકની શરુઆત નીચેના શબ્દોથી થાય છે. 'દિશિશિમા ઈક રિટલ લિવિંગ' (દિશિશિમા હવે જીવત છે.)

*

સુબષ સરકારે ૩૦ વર્ષ પહેલાં સત્ત્વકગમની કૃતિઓ પ્રગટ કરી હતી આ કૃતિઓ હાલ અપ્રાપ્ય છે સંતની ત્રણસોમાં જન્મી ઉજવવા સરકારે બે મથોની ૭,૦૦૦ પ્રતો રૂ. ૨-૮-૦ ની કિમતે પ્રસિદ્ધ કરવાનું નક્કી કર્યું છે આ વિષે વધુ હકીકત સરકારી પ્રેસના સુપ્રિન્ટેન્ડન્ટને સર્વોચ્ચ ગાર્ડન્સ, સુપ્રધના શિરનામે લખવાથી મળી શકશે.

*

બ્રિટિશ પુરાતત્ત્વવિદોની માન્યતા મુજબ મહુદી સંપ્રદાયોઓએ સતાડી દીપેશ બે હજાર વર્ષથી વધુ જૂના હિન્દુ ભાષામાં લખાયેલ બાઈબલના 'જૂના કરાર'ના અવશેષો પેપેરટાઇનમાંથી મળી આપ્યા છે

આ અવશેષો ૧૯૪૭ માં એક ભરવાડને મૃતઆગરની ટેકરીઓની શુદ્ધિમાંથી ચામડામાં વિંટાળેલા મળી આવ્યા હતા આ પાનાં ૪ સ પૂર્વે ત્રીજી સદીમાં લખાયાં હોવાનું માનવામાં આવે છે એક ભાષાંતરો કરતાં પણ આ પાઠ જૂનો હોવાની નિષ્ણાતોની માન્યતા છે.

*

રામાયણ, મહાભાવન, પછી આવે છે વીરાયન ત્રણ ભાષામાં પ્રભુ મહાવીરનું ચરિત્ર જામનગર પાસે ફલાના રહીશ રામાનંદી સાધુ મૂળદાસ મોનદાસ નિમાવતે તૈયાર કર્યું છે. જુદા જુદા ૭ દોમાં લખાયેલ આ પુસ્તકમાં પ્રલસીત રામાયણની પદ્ધતિએ સાત ઠાડમાં ચોપાઈ દોહરા વગેરે મળીને લગભગ ૩૦૦૦ ની સંખ્યા થશે. દરેક ચોપાઈ, દોહરા વગેરે નીચે અર્થ આપવામાં આવેલ છે રૌપ્ય આઠ પેજ ૬૦૦-૭૦૦ પાનનું આ પુસ્તક અત્યારે સદાનંદી રયાનકવામી જૈન મુનિશ્રી છોટાલાલજી મહારાજ પાસે સંરક્ષણ પામી રહ્યું છે પુસ્તક દીવાળી લગભગ પ્રેસમાં જવા સંભવ છે.

*

ડૉ. મીરઝા નેહરુ નામના લેખકે જાહેર કર્યું છે કે 'હું જર્મન ભાષામાં ગાંધીજીનું ચરિત્ર સત્તર પ્રગટ કરાવતો છું' એકસપર્ષમાં વિરામ મડળ સમક્ષ મહોના મ શોધન સભાથી ભાષણ આપતાં તેમણે આ હકીકત જણાવી હતી.

ડૉ. નેહરુએ ગટેના 'ફોર્સ્ટ'નું હિન્દુસ્તાનીમાં ભાષાંતર કર્યું છે.

સોવિયેટ યુનિયનના ખેડૂત વાચકો તથા અન્ય વાચક જનતાની પુસ્તકો અને સામયિકોની વધતી જતી માગને સંતોષવા માટે ત્યાં ફરતાં પુસ્તકાલયો શરૂ કરવામાં આવ્યાં છે.

આ ફરતા પુસ્તકાલયો માત્ર પુસ્તકોની જ વાહક નથી, પરંતુ તેઓ તે કાર્ય ઉપરાંત સાર્વજનિક તથા કેળવણીવિષયક ધણુ કામ કરે છે. આ પુસ્તકાલયો જનરૂ વાચન મોકલે છે. લોકોને પુસ્તકોની પસંદગી વિષે સલાહ આપે છે, વાચકોની પગપેદા બોલાવે છે તથા પુસ્તકોનાં પ્રદર્શનો ભરે છે. ધણી વખત ફક્ત પુસ્તકાલય પોતાની સથે ભાષણકર્તાનાં લઈ જાય છે, ધણી વાર તો 'એમેચુર'નાં ટોળાંને લઈ જાય છે. આ ફરતા પુસ્તકાલયોને ગામના લોકો તમ્કા ધણી મદદ મળે છે. ઘણા સ્થળોએ સ્વયં સેવકો કાર્યવાહીનું કાર્ય બજાવે છે તેઓ પુસ્તકોની જથ્થો લઈને ગામડામાં વહેલી આપે છે.

માત્ર એક હજાર જુદા જુદા, સંખ્દોવાળું બાઇબલનું ભાષાંતર તુરતમાં છિટનમાં પ્રગટ થવાનું છે.

પહેલાં તો એવો ઇરાદો હતો કે તેને 'બેબ્લિક ઇમ્પ્રિસ'માં પ્રગટ કરવું, પણ આ કાર્ય માટે આઠ વર્ષથી મહેનત કરી રહેલા વિદ્વાનોને લાગ્યું કે કેટલીક ક્ષતિઓના સંપૂર્ણ અર્થ સમજાવવા માટે બેબ્લિક ઇમ્પ્રિસના ૮૫૦ શબ્દો પુરતા નથી. આ ઉપરાંત બાઇબલના ૫૦ વિશિષ્ટ સંખ્દોનો પણ તેમને ઉપયોગ કરવો પડ્યો છે.

છિટનની રાંધણ એશિયાટિક સોસાયટીએ એશિયા સભ્યો છિટિયા યુનિવર્સિટીના વિદ્યાર્થીઓને લખેલ શ્રેષ્ઠ નિબંધ લખવાનું વાર્ષિક પારિતોષિક કેમ્બ્રિજની સેન્ટ જોન્સ કોલેજના વાળા શ્રી. એન. એસ. એડમ્સને આપ્યું છે.

આ વર્ષનો વિષય 'હિન્દમાં મગધ સત્તાનો ઉદય તથા અસ્ત' હતો.

વાર્ષિક પારિતોષિકનો હેતુ છિટનના વિદ્યાર્થીઓમાં એશિયાના ઇતિહાસ વિષે રસ ઉત્પન્ન કરવાનો છે.

પ્રાચીન હિન્દમાં વહીવટ વાસ્તે વપરાતા ૬૦૦૦ સંસ્કૃત શબ્દોની યાદી તૈયાર કરવામાં કૌટિલ્યના અર્થશાસ્ત્ર, મનુસ્મૃતિ અને યાજ્ઞવલ્કય સ્મૃતિની મદદ લેવામાં આવી છે.

જગતનું નાનામાં નાનું પુસ્તક

સક્ષમ લેખનના એક જર્મન તબીબે એક એવડુ નાનું પુસ્તક તૈયાર કર્યું છે કે તે એક દીવાસળી પર રહેતા તેનો થોડો જ ભાગ બંને બાજુ બહાર રહી તેમાં ૬૬,૦૦૦ શબ્દો તથા ૭૭ નાના પાનાં છે.

ચોવીસ વર્ષની વયના યુવાન હિંદી કવિ શ્રી ચંદ્ર ચાવુર્વેદીનું દેનના અકસ્માતથી અચ્ચત્ છે પરિસ્થિતિને કારણે તેઓ કામીમા માપઅધી ખાતાના ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે નોકરી કરતા હતા.

તેઓ ત્રણ સાપ્તાહિકો અધ્યાવતા હતા તેમણે પોતાના એક છેલ્લા કાવ્યમાં લખ્યું હતું કે 'જગત કૂર હોવાથી રહેવા માટે ચોગ્ય સ્થાન નથી' આ આચારી તેમણે સાચી પાડી છે.

*

'ગુજરાતી' પત્રના આઠ ત્રી સ્વ ઇન્ચાર્જમ યુવકમ દેવાઇએ પોતાના અવસાન પહેલા બહાર પાડેલ 'ગુજરાતી' ના દીવાળી અકમાં 'શકર'નાં તખ્તખલુસથી 'આ રીને મને મરણુ મમણુ નથી' અને 'આ રીતે મને મરણુ મમે છે' તેવાં બે કાવ્યો લખ્યા હતાં કાવ્યો લખ્યા પછી થોડા સમયનાદ કહે છે કે તેઓ મૃત્યુ પામ્યા હતા.

*

*અખિલ હિંદ ત્રી પરિવહના પ્રમુખસ્થાનેથી શ્રી સી આર શ્રીનિવાસને પોતાના ભાષણમાં જણાવ્યું હતું કે 'ઇન્ડિયા દૈનિક તથા સામયિકનો દેલાવો રહીશ દીક બે નકલનો છે ત્યારે હિંદમાં દર સો માણસે એક નકલનો છે.

*

*સાંભળવા પ્રમાણે હિંદી સરકાર હિંદના લેખકોની એક પરિષદ બોલાવવાની હતી આ પરિષદ આધુનિક હિંદના સાહિત્યની પ્રગતિ તથા વિકાસ સંબંધી વિચાર કરવો, વૈજ્ઞાનિક પુસ્તકો તૈયાર કરાવવાં તથા તેમને લોકપ્રિય બનાવવા તેમ જ પ્રમાણભૂત સર્વસમહો સ્થાપવાનો વિચાર કરવાનો હતો તદુપરાંત વિવિધ ભાષાઓના શ્રેષ્ઠ પુસ્તકો તે ભાષા ન જાણનારને કેવી રીતે લિપિલખ્ય થઈ શકે તે પણ વિચાર કરવાનો હતો આ પરિષદની તારીખ આ લખાતા સુધી બર્જુવામાં આવી નથી.

*

*બાલસાહિત્યની લાંબી તથા કૌમતી સેવા બજાવવા બદલ 'બાલ-સન્મિત્ર'ના ત્રી શ્રી. વી. એન. મિસરને શ્રી આર વી મહાજનના પ્રમુખપદ હેઠળ મળેલી એક સમામાં ડા. ૧૦૦૧૫ ની ચેવી તથા કેટલીક સરથાઓ અને વ્યક્તિઓએ મોકલેલાં ૨૦૦ પુસ્તકો ભેટ આપવામાં આવ્યા હતાં આ "બાલ-સન્મિત્ર" પાંદિક માસવનમાંથી પ્રગટ થાય છે.

*

*સુપ્રસિદ્ધ વિદ્વાન, કવિ તથા લેખક સ્વ. એમ ટી પટવર્ધનનાં વિધવા શ્રીમતી લીલાબાઈ પટવર્ધનનું પૂના ખાતે અવસાન થયું છે તેમના પંચિત્ર જીવનનાં સંભાળ્યાં 'આમાંથી અકરા વર્ષે' મરાઠીમાં ઓઓએ લખેલ શ્રેષ્ઠ આત્મકથા પૈકી એક ગણાય છે.

*

*પૂનાના નગર વાચન મંદિરે ત્યાંના મહારાષ્ટ્ર ગ્રંથાલય તથા ગ્રંથાલય સહના સહકારથી ચોગ્ગેલ પહેલી મહારાષ્ટ્ર પુસ્તકલય પરિષદમાં જૂની હસ્તલિખિત પ્રતો તથા વિંગલ પુસ્તકોનું

પ્રદર્શન એક વિશિષ્ટતા હતી વડોદરા મધ્યવર્તી પુસ્તકાલયના ડાયરેક્ટર ઓ. ડી. ડી. વાઠીસના પ્રમુખપણા નીચે આ પરિપક્વ કારવામાં આવી હતી

✽

“પશ્ચિમ ભંગાળની સરકારના પ્રકાશન ખાતાના ગવિસ્ટ્રારે મુદ્ર દરમિયાન ભંગાળના પુસ્તક તથા સમૃદ્ધિ પ્રકાશનમાં જે મદદ આવી છે તેના આકાશ 'અમૃત બજાર પત્રિકા' માં આપ્યા છે નોંધ ન થઈ હોય તેવા પુસ્તકો તથા સામયિકોના દસ ટકા મળવામાં આવ્યા છે ૧૯૮૦ માં, ૪૨૨૩ પુસ્તકો તથા ૧૬૦૦ સામયિકોની અનુક્રમે ૧૨,૭૦૫, અને ૫૧૮ પ્રતો છાપવામાં આવી હતી ૧૯૪૭ માં ૧૯૫૨ પુસ્તકો તથા ૫૧૨ સામયિકોની ૬,૪૭૫,૨૧૮ પ્રતો છાપવામાં આવી હતી સામયિકોના પ્રકાશનમાં ઉત્તરોત્તર ઘટાડે થતો આવ્યો છે પુસ્તકોનું પ્રકાશન દુકાનના વર્ષમાં ઓછામાં ઓછું ૧,૭૨૮ નું હતું ત્યાર પછીના વર્ષમાં સહેજ સુધારો થયો હતો, જે મોટે ભાગે જળવાઈ રહ્યો છે આ પુસ્તકોમાં પાઠ્યપુસ્તકોના વધારેમાં વધારે ટકા છે. મુખ્ય ભાષા બંગાળી છે ત્યારપછી અંગ્રેજી આવે છે જે કે કુલ ભાષાઓ ૨૨ છે. કેટલાંક પુસ્તકો બે અથવા વધારે ભાષામાં છે. લગભગ બધું છાપકામ દલકતામાં જ થયું છે

✽

* હિંદી કવિ મૈથિલીશરણ ગુપ્તે પોતાનો સાહિત્ય કારકિર્દીની શરુઆત ૫ ડિસેમ્બર મહાવીર-પ્રસાદ દિવેદીના તંત્રીપદ હેઠળ શરૂ કરી 'સગરવતી' માં કાવ્યો લખીને કરી હતી પાછળથી જ્યારે આ કાવ્યો પુસ્તકરૂપે પ્રગટ થયા ત્યારે તેને બદલામાં પુસ્તકોની ૫૦ નકલ ભેટ મળી હતી બીજી આજ્ઞા વખતે પ્રકાશકોની ઇચ્છા તેટલી નહોતી પણ આપવાની નહોતી તેથી કવિના ભાઈએ પોતાના ખર્ચે બીજી આજ્ઞા છાપવી અને પુસ્તકનું ખૂબ વેચાણ થતાં કવિની ક્ષતિ ચોમેર પ્રમતી થઈ.

✽

* હાલપરસ (સમુક્ત પ્રાંત) માયી થી. લગવાનસિંહ વર્માના તંત્રીપદ હેઠળ પ્રગટ થતા માસિક 'ગૌરવ' માં જણાવવા મુજબ સમુક્ત પ્રાંતની સરકારે હિંદી લેખકો, કવિઓ તથા વિવેચનકારો વચ્ચે વહેંચવા માટે રૂ. ૧૫,૦૦૦ રૂપિયાની રકમ આપી છે. તે પૈકી કવિ 'નિરાશા'ને 'અરસ' માટે ૨,૧૦૦ રૂપિયા આપવામાં આવ્યા છે

કઈ રીતે ઇનામ આપવાની પદ્ધતિ છે તેની સરકારે વિગતો આપી હોત તો જનતાને આ બાબત વધુ પ્રકાશ મળત

✽

* રાવબહાદર દાદોયા પાંડુરંગ તરખડકરના રૂ. ૩૦૦૦ ના પારિતોષિકની સ્થાપના થઈ ત્યાગ્યો-ઉદ્ભા ત્યાર વર્ષથી-મુજબ યુનિવર્સિટી ઓફ બુક્સ ઓફ ઇન્ડિયાના મંડળના ખાતામાં કોઈ ચોખ્ખા પુસ્તક ન આવવાથી ૧૯૪૮ નું પારિતોષિક આપવામાં આવશે નહિ

✽

—છોટાસાલ માનસિંગ કામદાર

* નિરાશાવાળી નોંધ: “ઇન્ડિયન પી ઇ એન પર્સી સાહાર લીધો છે

પુસ્તકપસંદગીની સુલભતા

ગુજગતી સાહિત્યમાં ગ્રંથસ્થ સાહિત્યની વર્વિક સમીક્ષા છેલ્લા ૫૬૦ વર્ષથી થતી આવી

છે, તેમાં કોઈક સમીક્ષક દસકે દસકે બદલાતી સાહિત્યરુચિઓ અને સાહિત્યપ્રકારોને ખ્યાનમાં લઈ નવા પ્રકાશનોની આંકણી કરે છે તો મીઝે રિવેચ સાહિત્યના પ્રકારો-Form-ને વળગી રહી, તેના નિરનિરાળા સ્વરૂપોના ખ્યાલ સમીક્ષામાં આંખ અગળ ગમે છે અને ત્રીઝે અવલોકનકર આવા સાહિત્યપ્રકારોને ઉત્તેજનાર તથા પ્રેરનાર યુગયુગોના ઇતિહાસ આંખ આગળ રાખી દરેકનું વિશિષ્ટ અસ્તિત્વ સમજાવવાની નેમ રાખે છે અરે જોતાં તો આ બધામે દષ્ટિબિન્દુઓ ઓછેવત્તે અરે સમીક્ષકે ખ્યાનમાં રાખવાજ પડે છે

પરંતુ પુસ્તકાલયોના અથવાલારી દષ્ટિએ આવી સમીક્ષાઓ વળી ખીજા પ્રકારે ઉપકારક બને છે દિવસનું પૂરે એકેક પ્રકાશન આવે એટલી અથવા એથીમે વધારે ઝડપથી અત્યારે યુજરાતી પુસ્તકો પ્રગટ થઈ રહ્યાં છે (જેકે ૧૯૪૦ થી ૪૬ નો સમય યુદ્ધપરિસ્થિતિને લીધે તેટલો બધો ઝડપી અને ફલદૂપ નીવડી શક્યો નથી) તેથી સાહિત્યને તેના વ્યાપક અર્થમાં સમજતાં જે અનેક વિષયોપરના પુસ્તકોનો ફાલ બીરરી લો છે, તે બધામાંથી પ્રાણુવાન, મદ્યવાન તથા ખીજા તારકાલિક રસના પુસ્તકોની અપેક્ષાએ કંઈક કાયમી વાચનસામગ્રી પૂરા પાડનાર પ્રકાશનોની પદ્ધતિસરની યાદી જિજ્ઞાસુઓની તથા અબ્યાસીઓની આંખ આગળ લાવી શકાય તો વાંચવા યોગ્ય આરાં પુસ્તકોનો લાભ ઉઠાવવાનું તેમને સાર જરૂર સરળ બની શકેઃ વર્ષ દરમ્યાન દૈનિકો, અઠવાડીકો, માસિકો અને ત્રૈમાસિકોમાં નવા પ્રકાશનોની નેધિ, પ્રચરિતઓ કે ટીકાઓ છપાતી રહે છે અને તે ઉપરથી વાચકવર્ગને કેટલાંક પુસ્તકો મેળવી ઓછીરતી માહિતી મળતી તો રહે છે, અને તે દ્વારા તેમનો જિજ્ઞાસાસ્પતિ ન્દગત બને છે અને તેવાં પુસ્તકો ગમે ત્યાંથી લાવીને પણ વાંચી જોવાની તેમને ઉરક ઠા થતી રહે છે

પરંતુ એક વર્ષ જેટલા લાંબા ગાળામાં જેટજેટલું છપાતુ બાપ છે તેટલું એક વ્યક્તિથી યાદ રાખી શકાતુ નથી અને તેમ કોઈને યાદ ન રહે તેમાં નવાજ પણ નથી તેથી એવાં અનેક વર્ષોની પ્રકાશનસામગ્રીને આખ આગળ રાખવી હોય તો નહીં કરેલા ગાળાનાં ઉદ્દેશનીય પુસ્તકોની યાદી વખતોવખત પ્રગટ કરતા રહેવું એ ઉત્તમ માર્ગ છે,

શહેરી અને સામાન્ય રીતે જાણેલા વાચકવર્ગને માટે જેમ આવી યાદી ઉત્તમ પુસ્તક મેળવવામાં મદદગાર થાય છે, તેમ કરવામાં અને ગામડામાં વચતા ઓછું જાણેના છતાં જિજ્ઞાસુ એવા વાચકવર્ગને વાચવા લાયક પુસ્તકો પસંદ કરવામાં મદદ મળે છે અને પેાતપોતાની જરૂરીઆત પ્રમાણે પોતાના કર્યા પુસ્તકાલયમાં કે ગ્રામ પુસ્તકાલયમાં ખરીદ કરવા યોગ્ય પુસ્તકની બેસાસાપાત માહિતી તેમને સુનલ બનો શકે છે એટલે ઉભય દષ્ટિએ આવી પચતાર્થિક શાદીઓ ખૂબ માર્ગદર્શક બની શકે તેમ છે.

પુસ્તકો, અરે જોતા, લેખકના અનુભવનો, છાવનનો અને તેનો કાવનાનો નીચોડ હોય છે અને તેથી લેખકથી બધારે લખ્યા વગર રહેવાતુ નથી ત્યારે જ તે લખે છે અને લખ્યા પછી

જ્યારે તેને લાગે છે કે તે જનતા માટે પ્રગટ કરવા યોગ્ય છે ત્યારે તે તેને પ્રસિદ્ધિમાં મૂકવા બહુ ધરી દૂરે છે પણ બધા પુસ્તકો માટે આતુ કંઈ હોતુ નથી જ્યાંથી હાપખાનાનો મદદ મળતી થઈ અને મગજના આધન સુલભ થતાં ગયાં ત્યારથી પુસ્તકોની કીમત ઘટતી ગઈ છે એટલે જ ચોમાસામાં ફૂટી નિકળતી વાદળો ટોપીઓનો જેમ મેખ્યામંથ પુસ્તકો રોજ-બ રોજ છપાયે જાય છે અને દુકાનોમાં ખડકાયે જાય છે કહેવાય છે કે દર પખવાડિયે મુબારકના બારામાં સ્ટીમરો લતાઈને હાઈલી નવી ચોપડીઓ સિદ્ધરતાનમાં કલવાય છે, જે બધી ચોપડીમાં કેટકેટલુ સત્ત્વ હશે તે ના સૌ કોઈ સમજી વિચારી શકે છે આમ હોવાથી જ રસિકને પેતાના જમાનાનાં શિષ્ટ અગ્રેજી પ્રકાશનોને King's Treasure માંચુ રાજધન મણાવીને કહ્યું છે કે કેટલાંક પુસ્તકો જ Book for all time હોઈ શકે છે ધણો મોટો ભાગ Book for the hour ગણવા જેવા હોય છે અને તેથી જ લૅઈ બેઠને પોતાનાં 'પુસ્તકો સબંધી નિબંધ'માં લખ્યું છે કે આવા અનર્ગળ પુસ્તકોના ધોધમાંથી * કેટલાંક ફક્ત દૂરથી જોઈ લેવા જેવાં, કેટલાંક પાના ઉચલાવી જોવા જેવાં, કેટલાંક સપૂર્વક વાચ્યા પછી ભૂલી જવા જેવાં, અને બહુ જ થોડાં ફરીફરીને વાંચીને યાદ રાખવા લાયક હોય છે આનાં હેતુના વિભાગનાં પુસ્તકોમાંથી જ પ્રગ્ભવોને સાંસ્કૃતિક જ્ઞાનભંડાર નિર્માણ થાય છે

એ સાચું છે કે પ્રતિવર્ષે, પ્રતિવિવસે અને પ્રતિક્ષણે માણસનો અનુભવ વધતો જાય છે તેની દૃષ્ટિ વિશાળ થતી જાય છે અને તેનું જીવન વિશ્વસરૂં જાય છે, જેમ વ્યક્તિગત માણસ માટે કે સમાજ માટે આ સાચું છે, તેમ સાદિત્યમાં પણ એ પ્રકાશનું પરિવર્તન નિહાળી શકાય છે પણ આ પરિવર્તન નિહાળવા જતાં આપણી આંખે નજીકની સામાન્ય વસ્તુઓ ધણી મોટી દેખાવા મંભવ છે, અને ફૂગની મોટી વસ્તુઓ નાની લાગવાને બય રહે છે. પુસ્તકોની બાબતમાં એમ બને છે કે અમુક પ્રસ્તુત પ્રસિદ્ધ થતાં જ પ્રગ્ભવે તેનો મેહ લાગે છે તથાપિ કાળે 'કરીને નવતા પ્રેમનો ઉભારે' શમી જતાં એ પસ્તક પ્રત્યેનો મોહ ઊતરી જાય છે અથવા એછા થાય છે.

પાણીમાં પડેલા પદાર્થો ઊંચાનીચા થઈ ઝોલાં ખાઈ, આખરે પોતાના ધુરુવના પ્રભાણમાં અમુક સ્થળે રિથર થાય છે કેટલાક તળિયે બેસે છે, કેટલાક અવવચ રહે છે અને કેટલાક સપાટી પર તરતા રહે છે પુસ્તકોની બાબતમાં પણ આવો જ કાંઈ નિયમ પ્રવર્તતો હોય એમ જણાય છે કેટલાક પુસ્તકો થોડો કાળ 'વાહવાહ' બોલાર્થ 'શકવતી' કહેવાયા છતાં થોડા સમયમાં જ વીસરી જાય છે, ત્યારે કેટલાક પ્રગ્ભવી દૃષ્ટિ આગળ સર્વદા રહીને વાંચનાંને આનંદ આપે છે અને કેટલાંક પુસ્તકો ફરીફરી વાચતાં તેમાંથી નવો નવો આનંદ સ્ફુરે છે અને પ્રેરણા મળે છે

એટલે જેમ પાણીમાં પડેલા પદાર્થો માટે તેમ પુસ્તકો માટે પણ કહી શકાય, કે અમુક પુસ્તકો કર્મ જમાએ રિથર થશે અને કયુ પદ પ્રાપ્ત કરશે તેનો નિષ્ણં સમયને આધીન છે ક્યાં ક્યાં પુસ્તકો વિસ્મરણરૂપી અગ્નિની આંચમાંથી જયી શકે છે અને તેના ઉપર વર્તમાનમાં શિષ્ટતાની -Classic- ની મહોરછાપ પડે છે તે પણ, આપણે તેમના જમાનાના રાગદ્વેષથી ખૂબ દૂર હોઈએ ત્યારે જ જાણી શકીએ છીએ

આપણે મૈા જાણીએ છીએ કે છપાય એટલું બહુ સાહિત્ય નથી સાહિત્યની કસોટીએ જારે તે જ સાહિત્ય ગણાય અને ગમે તેના કડક ટીપકારે પણ યાદ રાખવાનું છે કે સાહિત્ય-કૃતિઓની કસોટી સમય કરે છે તેવી કોઈ ટીકાકાર કરી શકતો નથી એટલે જેમાં સાહિત્યનો સાચો અંશ હશે તે પુસ્તક બને અમર કે ચિરંજીવ નહિ થાય, છતાં તે વચાયા કરશે તો જરૂર.

‘વાહમય’ ને કેટલાક વ્યાપક અર્થમાં વાપરે છે: ઉચ્ચારમાત્ર, વાણીમાત્ર અથવા લેખમાત્ર—તેને વાહમય કહીએ તો તેમાં અતિવ્યાપ્તિ આવે છે તેથી વાહમયની જે રચનામાં વાણી અને અર્થનું સમતોલપણ હોય—જેમાં એ બન્ને સમબલવર્તી હોય—જેમ અર્ધનારીશ્વરના રૂપમાં કલ્પનામાં આવે છે તેમ—તેા તેવું વાહમય જ સાહિત્ય નામને યોગ્ય છે કારણ કે વાણી અને અર્થનું એમાં સાચેસાચ ‘સાહિત્ય’—સાચે હોવાપણું હોય છે આ સાહિત્ય લીર્મિપ્રધાન અથવા કલ્પનાપ્રધાન હોય તેમ વિચારપ્રધાન પણ હોય. વિચારપ્રધાન સાહિત્યને શાસ્ત્ર કહીએ તો કલ્પનાપ્રધાન સાહિત્યને સારસ્વત અથવા લલિત વાહમય કહેવું પડે. શાસ્ત્ર અથવા શાસ્ત્રીય વાહમય ભુદ્ધિને—મગજને અસર કરે છે તે મુખ્યત્વે વિચારપ્રધાન હોય છે આયુર્વેદ, સમાજ-શાસ્ત્ર, સિદ્ધ, વ્યાકરણ, કાવ્ય, છંદ, રાજનીતિ, રસથાસ્ત્ર, ઇતિહાસ, અર્થશાસ્ત્ર, ભૌતિકશાસ્ત્ર વગેરે વિવેચના પ્રશ્નો શાસ્ત્ર—વિજ્ઞાનમાં ગ્રંથ છે ત્યારે લલિત અથવા રસાત્મક કે ભાવાત્મક સાહિત્ય હૃદયને—વાગ્ધોષીને અસર કરે છે. લલિત વાહમયને તેના બાહ્ય સ્વરૂપ ઉપરથી એ વિજ્ઞાનમાં વહેંચવામાં આવે છે મધ્ય અને પદ્ય જેમાં મોત્તર, અક્ષર કે શબ્દની ગોઠવણીની બાબતમાં કે પદ્ધતિઓના માપ સબંધમાં કે સંખ્યાના સંબંધમાં કોઈ નિયંત્રણ નથી હોતું કે બંધન નથી હોતું, એટલે જે અનિબંધ રચના હોય છે તેને ‘ગદ્ય’ કહે છે, પરંતુ જેમાં ‘છંદ’ શાસ્ત્રના નિયમેને અનુસરી એક દર પદ્યલિની રચના કરવાની હોય છે તેને ‘પદ્ય’ કહે છે.

લલિત વાહમયનો રસાત્મક અને પદ્યબદ્ધ વાણીપ્રવાહ તે કવિતા તેનાં વિવિધ સ્વરૂપો પાછળના તે મહાકાવ્ય, ખંડકાવ્ય, મીઠાશ્લોક અથવા પ્રબંધ, મુક્તક કે સુકીર્તિત અને લીર્મિગીત.

પદ્ય સિવાયના ગદ્ય સ્વરૂપના જે પ્રકારાન્તરો તે નવલકથા, નવલિકા, સવાદ, નાટક, નિબંધ, જીવનચરિત્ર વગેરે.

પ્રસ્તુત પંચવર્ણીય પુસ્તકોની યાદી તરફ દૃષ્ટિ વળાવે તો જણાશે કે એક દર ત્રિયામાંથી લાક્ષીય વિજ્ઞાનના પ્રકાશનો કરતાં લલિત વાહમયનાં પુસ્તકોની સંખ્યાનું પ્રમાણ વિશેષ છે કારણ કે વાર્તા જેવા ‘મનોરંજનનો’ સાહિત્ય પ્રત્યે વર્તમાન ગ્રજશક્તિ પ્રજનો પ્રેમ/ખેદેહ વધતો જાય છે. પરિણામે બીજા સાહિત્યપ્રકારોનું ખેડાણ જોઈએ તેટલું સંતોષકારક થતું નથી.

વળી જનતાની રુચિ પુસ્તકના બાહ્ય રૂપરંગપર વધારે પડતી બેચાવા લાગી છે વાર્તા, નાટક અને બાલકપ્રયોગી રંજનપ્રધાન પુસ્તકો જ નહિ પરંતુ કાવ્યવિવેચન અને નિબંધ જેવા ચિંતનપ્રધાન પુસ્તકોને પણ હાલના જમાનામાં સચિત્ર બન્યા વગર ચાલતું નથી. પરિણામે ગ્રંથવાર્તું વસ્તુ ઠીઠઠીકે કે નમાલું હોવા છતાં કેવળ બહારની કઠેરા ઉપરથી પુસ્તકો વાચકનું આકર્ષણ કરાવવા હમ્મે છે: પુસ્તકનું ઉપરણું (જેકેટ) પણ તેને રૂપેરે શકું બનાવવામાં સરસાધ કરે છે, પરંતુ મુદ્દલકસાના આવા વસ્તુઓ આવેગથી પ્રકાશનમાનને શણગારવાથી એક પ્રકારની બખરુ વૃત્તિ પ્રકાશકોમાં બહાર પડી આવે છે તે હષ્ટ નથી.*

—પ્રો. ડૉ. મંજુલાલ ર. મજમુદાર

* નોંધપાત્ર ગ્રજશક્તિ પુસ્તકો ‘તૈયાર કરનાર સી ર. ઇ. ત્રિવેદી’ ના પરિચય તરીકે લખેલો આશુબ

અલભ્ય ગ્રંથોના સેવાભાવી સંગ્રાહક

(વડોદરાના શ્રી. રમણીકરાય દેસાઈ)

“રમણીકભાઈ ! આવુ કે ?”

“ઓહોહો ! સુરખી ! આજે કાંઈ અહીં બૂલા પડ્યા ? આવો, આવો”

“ગરજ બિચારી બાપડી, ગરજે એમાં ખાસ ’ એ કહેવત કાંઈ ખોટી નથી, હું ગરજે જ આવ્યો છું.”

“ખોતો, ભરતભાઈ ! મારા લાંવક કામ હોય તે જરૂર કરમાવો”

“રમણીકભાઈ ! જૂનામદમાં સાહિત્ય પરિષદ સંમેલનનું અધિવેશન ભરાવાનું છે તેના અંગે નિયમ લખી મોકલવાનું આમ ત્રણ મારા તરફ આવ્યું છે. કાંઈક નવતરો નિયમ લખવામાં તમે મને જરૂર મદદ પાડી પડશે, એવી શ્રદ્ધાથી હું તમારી પાસે આવ્યો છું.”

“હું તમને જરૂર મદદ કરું, મારો આ આખો મંથસમય તમારા સામે ખુલેલો, જ છે તમે જે પ્રકારના મથો ગેવા માગતા હો તે પ્રકારના મથો હું તમને અહીં, હમણા જ લાવી આપું” એવો

“ના, એમ નહિ, ગમણીકભાઈ ! તમે જ કાંઈક નવતરો વિષય સૂચવો. પછી ખીજ વાત”

“એમ છે ? ત્યારે તો કોષકાર તરીકે તમે આપણા કોષસાહિત્ય વિષે ટૂંકી માહિતી આપનારો નિયમ લખો, એમ હું ઇચ્છુ છું તમને એ વિષય પસંદ હોય તો પેલા ખૂણામાં પડેલો કોષોનો સંગ્રહ તમારી સમક્ષ હું રજૂ કરી દઉ”

“હા, રમણીકભાઈ ! એ વિષય સુદ છે. મને એ ખૂબ ગમ્યો આવેલો, તમારા સમદર્શના બધા કેલો અહીં લાવી મૂકો એટલે આપણે બંને મળીને જરૂરી ટાંચણ કરી લઈએ. પછી હું મારી મેજે મારો નિયમ ધરે લખી રહીને જૂનામદ રવાના કરી દઉ”

“આલો ત્યારે, એમ જ કરીએ”

વૃંદાના સવાદમાં જે રમણીકભાઈનો ઉલ્લેખ થયો છે તેમનું નામ શ્રી. રમણીકગવ શ્રીપતરાય દેસાઈ છે. તેઓ માતિએ બ્રહ્મશત્રિય છે અને બરચતા વતની છે તેમના પિતાશ્રી વડોદરામાં અગ્રગણ્ય વહીવટ ગણાતા હતા તેમને ખીજ ત્રણ ભાઈઓ છે. વડોદરામાં ન્યાય-મંત્રિથી નાટકશાળાઓ તરફ જતા મદન ઝાંપા રોડ ઉપર ડાંગા હાથે તેમના અવિમલ કુટુંબનું નાનકડું મેડાળ મકાન છે

શ્રી રમણીકભાઈ શરીરે ભરાવદાર નથી, તેઓ આજના જમાનાની કોસેજની કેળવણી પામ્યા નથી, તેમ છતાં પણ અપ્રાપ્ય મથેલો મમદ, કરવા માટેની તેમની ધેવળ તેમની સ્થિતિ [૧૨૨]

ભોગવતા ગણગાઈયાં લોકોમાં જ નેવામાં આવે છે તેઓ નોકરીપદો કરતા નથી, છતાં રિયલિટી પણ હોઈને સદાસર્વદા જૂતા પુસ્તકો વગેરે ખરીદવા પાછળ પુષ્કળ નાણાં ખર્ચે છે.

એમના મહાનના ખીજ મેડાનો ઓરડો એટલે એમનું અથસ મહાલય પચાસ વર્ષની ઉંમરના આ અપરિણીત રમણીકલાઈ ધરમદાર હોય તે સિવાયના વખતે પોતાના એ ઓરડામાં પોતાના અથસ મહાના અંગે કાંઈ ને કાંઈ પ્રવૃત્તિ ચલાવી જ રહ્યા હોય; અને તે જોઈ આપણને આનંદ થાય એમની એવી પ્રવૃત્તિના પરિણામમાં એમણે પોતાના અથસ મહાને એવી સુદર રીતે સજોડેા ને સાચવેના છે કે અદારનો માણસ તે જોઈને ખુશખુશ થઈ જાય છે.

અગાઉ તો તેઓ પોતાના સમ્રઢમાંના જે આકરમથો કાંઈ લેખકને જોવા કે વાપરવા જોઈતા હોય તે મથો તેમને ખુશીથી આપતા પરંતુ આપણા કમલાએ એ રીતે મથ લઈ જનાર સાગસારા લેખકોએ એવા ગ્રંથો પાછા મોંપવાના અખાડા કયાં ત્યારથી આખરે કટાણી જઈને તેમણે એ પદ્ધતિ બંધ કરી દીધી છે હવે તો તેઓ કવચિત જ એ પદ્ધતિનો આશરો લે છે. જેને એમના અલ્પકથા ગ્રંથોનો લાભ લેવો હોય તે તેમના ધરે જઈ શકે છે. આવી રીતે અમુક અમુક સંદેષ વ્યક્તિઓએ અનેક નિર્દોષ વ્યક્તિઓને એવા ગ્રંથો ધરે લઈ જવાની સવડથી વચિત રાખી છે, એ કમનસીબી નહિ તો ખીલુ શું?

એમને અથસ મહાનું માર્કુ શી રીતે લાગ્યું, એ પણ જાણવા જેવું છે તેઓ શ્રીમથાજી હાઈસ્કૂનમાં ભણતા તે વખતે સ્વ પ્રિન્સિપાલ હીરાલાલ મજબૂખજીદાસ શ્રોઈ પોતાના ગંડા અભ્યાસનો લાભ પોતાના વિદ્યાર્થીઓને વખતોવખત આપતા રહેતા હતા શ્રી રમણીકલાઈમાં એ અભ્યાસના ખી રૂપાર્પાં તેઓ પ્રાચીન ગુજરાતી સાહિત્યના (છટકછટક) ગ્રંથો પુસ્તકાલયમાંથી લાવી વાંચવા લાગ્યા. આગળ જતાં પોતાની માહિતીના ગ્રંથો હોવાની જરૂર તેમને જણાઈ નાણાં સંખ્યાથી તેમની ઠીકઠી રિયલિટીએ તેમને આ જાનતમાં વારી આપી એ રીતે તેમણે પ્રાપ્ય તેમ જ દુષપ્રાપ્ય અનેક પ્રાચીન ગ્રંથો જોવા કરવા માંડ્યા. આગળ જતાં તેઓ દરેક પ્રાચીન કવિને લગતી જરૂરી માહિતી એકત્ર કરતા થયા એમ કરનાં કરતા તેમણે પુષ્કળ માહિતી ભેગી કરી. ત્યારબાદ એથી સાહિત્ય પરિષદના અહેવાલ-નિર્મણ મહામંડળમાં આપણા પ્રાચીન કવિઓને લગતી માહિતી એકત્ર કરેલી તેમણે જોઈ, અને પાછળથી અનેક વધારાના કવિઓની અનેક કૃતિઓ પ્રસિદ્ધ થયેલી પોતાની નોંધમાં તેમણે જોઈ, એટલે તેમણે અને તેટલો અઘનન માહિતીગ્રંથ તૈયાર કરવાનું નક્કી કર્યું એ ગ્રંથ “પ્રાચીન કવિઓ અને તેમની કૃતિઓ” એ નામથી લગભગ છપાઈ મથો છે ને એકાદ માસમાં પ્રસિદ્ધ પણ થશે એ ગ્રંથ ગુજરાતના લેખકોના નેવામાં આવશે ત્યારે શ્રી. રમણીકલાઈના વિશાળ વાચનની ને અધ્યામ પરિશ્રમની પ્રતીતિ તેમને જરૂર થશે.

શ્રી. રમણીકલાઈને લેખ લખતા આવડતું નથી, પણ લેખ લખવા માટે જરૂરની બધી માહિતી પૂરી પાડતાં ને તે માટેના ગ્રંથો ધડીક વારમાં રજૂ કરતાં આવડે છે. એમની એ વિશિષ્ટતાનો લાભ અત્યાર સુધીમા આપણા માહિત્યના અનેક લખ્યપ્રતિષ્ઠ લેખકોએ ઉઠાવ્યો છે, અને એવા લેખકો મારા વિદ્યાનની સ્વસ્થતાની સાક્ષી પૂરે તેમ છે તેમણે પોતાના ગ્રંથની પ્રસ્તાવનામાં શ્રી રમણીકલાઈની અમૂલ્ય મદદનો સાભાર ઉત્તેજ પણ કરેનો છે.

શ્રી રમણીકલાષના સંપ્રદાની મહત્તાનો એક નમુનો આપુ સર સયાજીરાવ મહારાજને સને ૧૯૩૨ માં દયાંગમકૃત અમુક બે કાવ્યો વાંચવાની તીવ્ર ઇચ્છા થઇ, અને તે વડોદરાની સુપ્રસિદ્ધ સેટલ લાયબ્રેરીમાથી મળાવવાનો હુકમ 'તેમણે' કર્યો. પરંતુ ત્યાંથી કે 'ળીજ કાષ પશુ મળેથી એ વિષેની માહિતી મળી, આવી નહિ. ત્યારે છેવટે લાયબ્રેરી ખાતેથી શ્રી રમણીકલાષને તા. ૧૫-૭-૧૯૩૨ નો પત્ર મળ્યો. તેમાં એવું લખ્યું હતું કે " .. એ કાવ્યો ક્યાંથી મળે એટલે ક્યાં પુસ્તકમાં પ્રસિદ્ધ થયાં છે તે જણાવ્યું છે. શ્રીમત મહારાજ સાહેબને એ પુસ્તકો વાંચવા છે તમારી પાસે ' પુસ્તકાલય ' માં જાણ્યાં છે તેવાં ' પ્રાચીન કવિઓ અને તેમની કૃતિઓ ' ની યાદી છે તેમાં દયારામનાં કાવ્યોમાં આ બે કાવ્યો ક્યાંથી મળશે તે જોઈ લખી મોકલશો. હવે આદિસે તાબડોતોળ માગ્યાં છે માત્ર આ બે માટે અટક્યું છે માટે તપોસ કરી આવેલાં માણસ સાથે લખી મોકલશો. "

હું શ્રી રમણીકલાષને એમનું " પ્રાચીન કવિઓ અને તેમની કૃતિઓ " નામનું પુસ્તક અને તેટલું પૃથું કરવામાં મદદ કરતો હતો તે વખતે એમની ક્ષણિક ગેરહાજરીનો લાભ લઇ એ એમના સંપ્રદામાંથી એક કાષલમાં ઉપરનો પત્ર અચાનક જોયો. એટલે એમની નજીબદાર મે એનો ઉતારો કરી લીધો હતો આજે આટલાં વર્ષે એ ઉતારો પ્રસિદ્ધ કર્યો હતો શ્રી રમણીકલાષને જરૂર અચંબો થશે, પણ તેમને એ બાબતમાં મને હરગુજર કરવા વિનંતિ કરું છું.

આ બેખની સરખાતમાં મેં જણાવ્યું છે તેમ એમણે મને પોતાના કાષસંપ્રદાનો પૂણું ઉપયોગ કરવા દીધો હતો. તેમાં ખાસ ધ્યાન બેંચે તેવા બે કાવ્યો મને જણાયા - (૧) સને ૧૮૨૧ માં જાણી બહાર પડેલી જોન્સનની અંગ્રેજી ડિક્શનરી સહેજસાજ ધસારા સિવાય બહુ સારી સ્થિતિમાં સંચવાઈ રહી છે, અને તે અન્ય રચના જેવાં મળે કે કેમ એની શંકા રહે છે. (૨) સને ૧૮૪૬ માં જાણીથી મિરજા મહમદ કાસીમની ગુજરાતી-અંગ્રેજી ડિક્શનરી પશુ સુદર સ્થિતિમાં સંચવાઈ રહેલી છે, અને તે ' નમકાશ ' ની પ્રચલિતની છે, એ એની વિશિષ્ટતા છે. એ રીતે એમની પાસે જે કાષસંપ્રદ છે તે અન્ય કાષ અક્ષિત કે સરખા પાસે હશે કે કેમ ? એ વિષે શંકા રહે છે.

વારુ, જેને પ્રાચીન ગુજર કાવ્યોની માહિતી મેળવવી હોય તેને શ્રી રમણીકલાષના સંપ્રદામાંથી ' પ્રાચીન કાવ્ય ત્રિમાસિક ' ના તમામ બંદો, ' પ્રાચીન કાવ્યમાળા ' ના તમામ ભાગો, ' આનંદકાવ્ય મહોદધિ ' ના ક્રયો વગેરે જૂના અપ્રાપ્ય મથો જેવાં મળી શકે છે આ કાંઈ થોડું છે ?

વળી જેને રમણમિત્રા માયનેના ઇતિહાસનો અભ્યાસ કરવો હોય તેને શ્રી રમણીકલાષ પાસેથી જૂનાં નવાં નાટકોનાં માયનેના સંગ્રહ હવેર ચોપડીઓ જેવાં મળી શકે તેમ છે આ કાંઈ ઓછું છે ?

વળી જેને સંગીતશાસ્ત્રના સાહિત્યનો અભ્યાસ કરવો હોય તેને શ્રી રમણીકલાષ આશરે ખસો પુસ્તકો જેવાં માટે પૂરાં પાડી શકે તેમ છે. આ કાંઈ જેવું તેવું છે ?

વળી જેને ગુજરાતી નાટ્યસાહિત્ય વિષે અભ્યાસ કરવો હોય કે માહિતી જોઈતી હોય તેને શ્રી રમણીકલાષ સંપૂર્ણ અંશે જાણેલા આશરે પોશુખસો નાટકો રજૂ કરી શકે તેમ છે. આ કાંઈ નાનું સનું છે ?

વળી જેને ચિત્રોનો અને હખીએનો ચિત્રકારવાગ સમઢ પોતાના અભ્યાસાર્થે જોવો હોય તેને આશરે એ હખર ચિત્રો વગેરેની જુદી જુદી કાઢવો. શ્રી રમણીકભાષના સમઢમાંથી જોવા મળે શકે તેમ છે એ કાંઈ જુલુ તેવું છે ?

વળી વડોદરા શહેર વિષે જેને માહિતી જ્ઞેષ્ઠતા હોય તેને શ્રી રમણીકભાષ સિવાય ખીજે કોઈ ભાગ્યે જ પૂરી માહિતી પૂરી પાડી શકે તેમ છે “શારદા” મ સિક્કના સન ૧૯૪૨ થી સન ૧૯૪૫ સુધીના ચાર ખાસ “વડોદરા-અક” પ્રસિદ્ધ થયા છે તેમાં શ્રી રમણીક-ભાષનો કીકકીક કાજો છે, અને તે તેમની પાસેની તમામ હકીકતની સગીનતાની સાક્ષી પૂરે વમ છે

એ ઉપરાંત વિવિધ પત્રોના પાંજરા દિવાગી-અકો, પતેતી-અકો, વિશેષાકો વગેરે તેમ જ વિશેષ અભિન દન-ગ્રંથો, સાહિત્ય પત્રિકાના અનુવાદ-નિગ્ધસમઢના તમામ ગ્રંથો જૂની જૂની ગ્રામોફોન-રેકોર્ડો વગેરે વગેરે શ્રી રમણીકભાષના સમઢમાંની વિશેષ સામગ્રીનો ઉપયોગ પણ જેને કરવો હોય તે ખુશીયા કરી શકે છે

શ્રી રમણીકભાષના સ્વભાવમાં મિદાશ છે, મેવાભાવના છે, અભ્યાસીને થયાશક્તિ ને થયાશક્તિ મદદ કરવાની ધગશ છે, પોતાના સમઢનો જોટલો વધારે ઉપયોગ થાય તેટલો કરવા દેવાની તમન્ના છે પરમેશ્વર તેમને આવા અસાધારણ ગ્રંથસમઢ શોખની સાથે સાથે લેખનપ્રવૃત્તિનો શોખ પણ અર્ધો હોત તો તેઓ અત્યાર સુધીમાં ક્યારના આગળ આવી ગયા હોત, અને ગુજરાતી સાહિત્યકારોમાં તેમણે જોનાખુ રચાત કયાગુ પ્રાપ્ત કરી લીધું હોત પરંતુ તેઓ મૂળ લેખક-સેવક બનવામાં જ પોતાનું કર્તવ્ય માન છે એટલે એમના અપૂર્વ સામગ્રી જોમના જાણુગ્રામા આવેતી છે તેઓ તો તેમનો લાભ ઉઠાવે છે, પણ સાધારણ જનતાને તેમના વ્યક્તિત્વનો ને તેમની સાધનમયત્તિનો પારચય થયેલો નથી

આ લેખમાં અમના વિષે જરૂરી માહિતી આપવાનું મને ઇષ્ટ લાગ્યું છે “સાંજ વર્તમાન”ના સ ૨૦૦૪ના દીપોત્સવી અંકમાં શ્રી નામુ કક્કરે “ગુજરાતના ગરવા ગ્રંથપાલ” નામક લેખ છપાવ્યો છે તેના ઉપરથી મારો આ લેખ લખવાની પ્રેરણા મને મળી છે. આપણા જૂનાનવા લેખકલખિકાઓ ત્રા રમણીકભાષના સેવાભાવના પૂરેપૂરો લાભ ઉઠાવશે.

—સરતરામ ભાનુસુખરામ મહેતા

—“જે માણસો ઉમદા વિચારોનો સોજતમાં રહે ઠ, તેમને એકલા સમજવા નહિ, કેમકે રૂઢા અને સલ વિચારો મોઢ અને લાલચના સમયમમાં કવાના ફૂત થઈ પડે છે તેઓ આપણા આત્માને પવિત્ર રાખીને તેનું સંરક્ષણ કરે છે વળી કેમ—ખીજ પણ એવા વિચારોમાં જ ગુપ્ત રહેલાં હોય છે. કેમકે એકાદ અસરકારક વચન આપણને હમેશાં રૂઢા ફૂલ કરવાને પ્રેર્યાં કરે છે.”

—“પુસ્તક એક જીવતો નાદ છે, પુસ્તક એ એક જુદિ-વાદિત છે જે કાંઈ કાન દે, તેનાથી એ નાદ સભળાય છે, અને તેથી જ આપણે પ્રાચીન કાળના મહાત્માઓની સત્તામાં સદાકાળ રહી શકીએ છીએ ”

મુંબાઈ ઇલાકાની પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિને

મુંબાઈ ઇલાકામાં પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ ખીલવવા માટે હાલ પુરા મહાસભાની જેઠક વખતે, પુસ્તકાલય પ્રદર્શન થોડું એ પ્રવૃત્તિને આગળ વધારવા પ્રયત્ન શરૂ કરવામાં આવ્યા છે. નામદાર વડા પ્રધાને (જેર આહેમે) વડોદરા રાજ્યના પુસ્તકાલય ખાતાના મદદનીશ નિયામક સ્વ મોતીલાલ અમીન સાહેબ પાસે એ માટેની એક યોજના તૈયાર કરાવી તેને લગતી યોજનાનો અમલ કરવાનું શરૂ કર્યું છે આ પહેલાં અમદાવાદ જિલ્લામાં ગુજરાત વર્ના-કલ્પર સોસાયટીના વ્યવસ્થાપકોએ ગુજરાત પુસ્તકાલય મંડળ સ્થાપી તે દિશામાં કામકાજ શરૂ કર્યું છે અને સુગત જિલ્લામાં માનનીય શ્રી પુરુષોત્તમદાસ દોદરદાસની ઉદ્ધર સખાવતથી પુસ્તકાલય યોજના અમલમાં આવી ચૂકી છે પરંતુ આ યોજના પુણ્યસ્થાનક સ્વ શ્રીમત સર સયાજીરાવની ધન્યા પ્રમાણે અમેરિકાના ગામડાની મારફત આખા મુંબાઈ ઇલાકામાં શરૂ કરાવવી હોય તો હવે શુ કરવું જોઈએ, એ વિચારીએ.

પહેલાં તો વડોદરા રાજ્યની જેમ આખા ઇલાકા માટે એક પ્રચારના ખોલણી પુસ્તકાલય મંડળ યોજવું જોઈએ આ મંડળ દ્વારા જિલ્લા મંડળો, તાલુકા મંડળો અને જૂથ મંડળો રચાવા જોઈએ. અને ગામડે ગામડે પુસ્તકાલયો ઊભાં કરાવવા અને મામ જનતાને તેમાં રસ લેતી કરવાના ઉપાયો યોજવા જોઈએ.

આવી જિલ્લા મંડળો દ્વારા નીચેનાં કામો હાથ ધરાય.

(૧) પુસ્તકાલયો માહેનાં પુસ્તકો પદ્ધતિસર અને વ્યવસ્થિત રહી શકે એ માટે (કલાસિફિકેશન) વર્ગીકૃત પદ્ધતિનો અમલ

(૨) પુસ્તકાલયો સજાવી તમામ માહિતી રાજ્યપ્રથમ, લોકમદદ અને ઇતર રીતે નાણાંકેમ મેળવાય તથા હિસાબી પદ્ધતિ અને પુસ્તકોની આપ-લે વગેરેની પહોંચ-પત્રો વગેરે કેમ રાખી શકાય તે બાબતના ગામડાના કાર્યકર્તાઓ અને શિક્ષકોને શિક્ષણ આપવાની યોજના

(૩) શિષ્ટ વાચનના પ્રચારની યોજનાઓ

(૪) પ્રાંતિક પરિષદો ભગવંતનું પુસ્તકાલયનાં પુસ્તકો શિષ્ટ ભાષાના વધારે વચાપ તે માટે દીવાલપત્રો-કહેવતો વગેરે પ્રસિદ્ધ કરવાની યોજના.

(૫) પુસ્તકાલયપરિષ્કારીની ઉજવણી—પુસ્તકાલયોની તપાસણીઓ (ઓડિટ) વગેરે વગેરે

(૬) તાલુકાનાં પુસ્તકાલયોના હિસાબ-હેવાલ તૈયાર કરાવવાનું,

(૭) તાલુકામાં શિષ્ટ વાચનનો પ્રચાર કરવાનું, તાલુકાની પરિષદો ભરાવવાનું; તાલુકાનાં પુસ્તકાલયોની તપાસણી કરાવવાનું,

(૮) જિલ્લાના કોઇ પણ તાલુકામાં પુસ્તકાલયો ન હોય ત્યાં ઊભા કરવા-કરવવાનું પ્રચારકાર્ય,
૧૨૬

વેગ આપવા માટે શું કરવું જોઈએ ?

(૯) પુસ્તકાલયોને સવાહ-સચના આપવાનું

તાલુકા મંડળો દ્વારા નીચેનાં કામો કરી શકાય — પુસ્તકાલય-વાચનાલયોના અદ્યક્ષો અને દિસાળ તૈયાર કરાવી ખાતામાં મોટાથી અપાવવા, પુસ્તકાલયમાં શિષ્ટ પુસ્તકો વધાવાય તે માટે એવાં પુસ્તકોની યાદીઓ વખતોવખત તૈયાર કરાવવાનું પુસ્તકોનો જનસમાજ વધારે જૂથો ઉપયોગ કરે તેવા પ્રયત્ન કરવાનું

જૂથ મંડળોની સલાહો મોઠવવાનું, પુસ્તકાલયોની તપાસણી માટે મનદ પ્રયત્નકો દેવાં કરવાનું, અને શિક્ષણવર્ગોમાં ઉત્સાહી માણસોને મોકલવાનું;

જૂથ પુ. મંડળો પોતાના જૂથમાં આવેલા પુસ્તકાલયોની તપાસણી કે વા કરાવવાનું. અદ્યક્ષ-દિસાળ હેતુ, પુસ્તકો, વર્તમાનપત્રો, લાકડી સામાન વગેરેની યાદીઓ તૈયાર કરાવવાનું, રૂઝ-દાળીના દિસાળ પદ્ધતિસર રખાવવાનું, લોકમંદ ઉભી કરાવવામાં મદદ કરવાનું, શિષ્ટ વાચન પ્રચાર માટે પ્રયત્ન કરવાનું, વાચક મંડળો ઉભાં કરવાનું

આ રીતે આ પ્રવૃત્તિને વેગ આપવા યોજના કરવી જોઈએ વડોદરા રાજ્યમાં આ પ્રવૃત્તિ કૃત્રી કાળી છે પરંતુ વડો રા રાજ્યનું મુખ્ય મંત્રી સાથે વિચીનીકરણ થવાથી હવે આ બધી પ્રવૃત્તિ કરામદ જરો એવી બીતિ કેટલાકે ને બીતી થઈ છે

મુખ્ય મંત્રીના નામ વડા પ્રધાન જેર સાહેબ તો વડોદરા રાજ્યની આ પ્રવૃત્તિથી જાણે જ અજાણ હશે. પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિના આલેખો તો પૂના મોતીબાઈ અમીન સાહેબના સર્ગમાં આવી તેમણે આખીયે યોજના મુખ્ય મંત્રીના માટે તૈયાર કરાવેલી છે એટલે હવે અત્યાર સુધી વડોદરા રાજ્યમાં ચાલતી પ્રવૃત્તિ વિચીનીકરણ પછી અટકી ન પડે એ જોવાનું કામ આજના નામદાર વડા પ્રધાન સાહેબનું છે

વડોદરા રાજ્યનો પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ માત્ર રાજ્યપત્રવધી નહોતી ચાલતી, પણ રાજ્ય અને પ્રજાના સહકાર વડે ચાલતી હતી. પ્રજા પોતાનાં નજીબાં બેઠાં કરતી, રાજ્ય નાણાંની મદદ કરતું, પચાસતો તેટલી જ બીજી મદદ આપતી, આ પ્રજાજનો તેનો ઉપયોગ કરતા

પ્રજાજનોએ જ આ માટે પ્રજાકીય બે મંડળો બેઠાં કરેલા છે, અને અત્યારસુધી આ મંડળો કુંદર કામ કરે જાય છે.

(૧) પુસ્તકાલય સહાયક સહકાર મંડળ — રાજ્યના તમામ પુસ્તકાલયોને વર્તમાનપત્રો, માસિકો, પુસ્તકો, જાળસાહિત્ય, રમતગમતનાં સાધનો, સ્ટીરીઓસ્કોપ, કાડંસ, ફોન્સ, લાકડી સામાન વગેરે પૂરા પાડવા ઉપરાંત કામમ રૂડના બજાર અને દિસાળ વગેરે રાખી પુસ્તકાલયોને મદદ કરે જાય છે.

(૨) વ. રા. પુસ્તકાલય મંડળ — જે પુસ્તકાલયોના હિસાબ-હેવાલ પદ્ધતિસર મળી જાય, પુસ્તકાલયોની તપાસણી, દફતરોની વ્યવસ્થા, પુસ્તકોની વ્યવસ્થા, વર્ગીકૃત પદ્ધતિ, શિક્ષણવર્ગો, શિષ્ટ વાચનપ્રચારની વ્યવસ્થા, પરિષદો ધરાવતી, વગેરે કામ કરે જાય છે.

આ બંને મંડળોનું કાર્યક્ષેત્ર હવે મુબાઈ ઈલાકા સુધી વિસ્તારવું જોઇએ આ માટે વિચાર કરવા વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળના વ્યવસ્થાપક મંડળની એક વાર્ષિક સભા તા ૨૮ ઓગસ્ટ ૧૯૪૯ રવિવારે મધ્યવર્તી પુસ્તકાલયના મહાનર્માં મળે હતી અને તેમાં શુભરાત વિદ્યાપીઠના મહામાન અને મુબાઈ સરકારે પુસ્તકાલયો માટે જે એક સલાહકાર સમિતિ નીમી છે તેના પ્રમુખ શ્રી મનભાઈ દેસાઈ પણ હાજર રહ્યા હતા. સભામાં એવા નિર્ણય કરવામાં આવ્યો હતો કે આ મંડળને વિસ્તૃત કરવા માટે ધારાધોરણ ધરાવતી એક પરિષદ બોલાવવી.

હવે વડોદરા રાજ્યના પુસ્તકાલયો સાથે આખાય મુબાઈ ઈલાકાનાં ગામો અને સહેરોમાં આવેલા પુસ્તકાલયોના સચાલકોની ફરજ છે, કે વડોદરા રાજ્યની માફક આખાય મુબાઈ ઈલાકાનાં નાનાં મોટાં સર્વ પુસ્તકાલયો વ્યવસ્થિત બને, લોકમદદ સહેલાઈથી એકઠી કરી શકાય, સરકાર મદદ તુર્ત મેળવી શકાય અને એકધારા સુંદર ચર્તમાનપત્રો, માસિકો, પુસ્તકો, બાળ-સાહિત્ય, લાકડી સામ્રાન, હિસાબ પદ્ધતિ માટેનાં ફોર્મ્સ વગેરે વ્યવસ્થિત પહોંચાડી શકાય એ માટે વડોદરામાં આવેલ પુસ્તકાલય સદાયક સહકારી મંડળ દ્વારા વડોદરા રાજ્યની જેમ આખાય મુબાઈ ઈલાકાની યોજના અમલમાં મુકાય તેવા પ્રયત્ન કરવા કરાવવા કટિબદ્ધ થવું જોઇએ.

આ માટે પુસ્તકાલયના ચાલકો એકઠાં મળે અને આ પ્રશ્નોનો નિકાલ સૌ એકઠાં મળી કરી શકે એ માટે આખાય મુબાઈ ઈલાકાના પુસ્તકાલયોના ચાલકોની પરિષદ આવના દીવાળીના તહેવારો દરમિયાન મળે તેવા પ્રયત્ન વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ કરનાર છે. તો તે પ્રમંથે સૌ પુસ્તકાલયોના સચાલકો ઉત્સાહભરે એકઠાં મળે અને આ બધા પ્રશ્નો વિચારે તો સારી પ્રગતિ સાધી શકાય.

—મણિલાલ મ. કાશીવાળા

—પુસ્તકો કેટલીક વાર ગુદાર્થદર્શક ઉપદેશકની, ધર્મ પથદર્શક આચાર્યની, ભાવદર્શક મંત્રીની, સાચા સલાહકારની, મધુભાષી માનુનીની, વાત્સલ્યભરી માતાની, રજન કરતી નાયિકાની, ઉત્સાહપ્રેરક બાળુનો, હાર્ય અરાવતા વિદ્યુતકની અને કેટલીક વાર જીવનસામ્રામમાં વહારે ધાતા યોદ્ધાની ગરમ સાર છે. પુસ્તકોની શક્તિનાં માપ માપવાં કઠિન છે. પુસ્તકો સખધે તો જેટલું લખવું હોય તેટલું લખી શકાય. પુસ્તકોમાં તો સાક્ષાત્ પરમાત્મા બિરજે છે. પુસ્તકો તો જગતનું પૂર છે.

“પુસ્તકો માણસની વૃદ્ધાવસ્થામાં જેમ ઉત્તમ પ્રકારનાં સોજનીઓ છે, તેમ તે યુવાવસ્થાનાં પણ ઉત્તેજક છે. જુવાન માણસના મન ઉપર જે પ્રથમ પુસ્તકની જાડી અસર થાય છે, તે તેની જિંદગી સુધી વારવાર સ્મરણીય વસ્તુ થઇ પડે છે. તે વારંવાર તેના જીવન હૃદયને ઝગમગ કરે છે, ઉત્સાહને વધારે છે, અને તેના આચરણ ઉપર સ્થાયી અસર કરે છે.

ગુજરાત પુસ્તકાલય પરિપદ સમેલન : પત્રિકા નં. ૧ લી

પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિના વિકાસની દૃષ્ટિએ

એક ઉપકારક વિચારણા

પ્રત્યેક એક પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિના રોપ કે આમ ત સમાજગત મહાગત અમેરિકાની ફળદ્રુપ ધગતીમાંથી ઉપારી આવ્યા, અને ગુજરાતની ફળદ્રુપ જમીનમાં ઉત્સાહભરે રોપ્યા. એની દેખભાષ અને સવધનની જવાબદારી ગુજરાતના મૂળા સેવક સ્વ શ્રી મોતીભાઈ અમીનને શિરે નાખી. એ મૂક મેરકે એન્જલમિનના કાકાનના ચંચિત્રચંચમાયો ગ્રેગ્રી મેળવીને, પોતાની સ્વતંત્ર ભિમિંથી ગુજરાતમાં નાના પાપ પર મિત્રપદન પુસ્તકાલયોની યોજનાઓ પહેલાં શરૂ કરી દીધી હતી એટલે એ કામનો તેવો થોડો ધણો પણ પ્રયત્ન અનુભવ હતો જ. એટલે તેમના ઉપર બિનરેલી કે આમ ત મહાગત ન સાહેબનો પસંદગી મિત્રકુન વાજખી હતી

- વડોદરાની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ

મોતીભાઈ જેવા આદ્ય પુસ્તકાલયપાળીની કાળજીભરી દોલતગી નીચે વડોદરા ગાળ્યતા કથાણુ માટે રોપાયેનો પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિનો રોપ દિનપ્રતિદિન ખીનતો. જમ અખરે સુવિચારણ તરુવર રૂપે કાની નીકળ્યો ઉત્તર ગાળ્યાશાનુ જગવિચય તેને અમમત મળતુ જ રહ્યુ હતુ.

સને ૧૯૧૧ માં થઈ યથેલી વડોદરાની પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિ હિન્દના સાર્વજનિક પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિમાં સૌથી પ્રથમ હોત તેની પાછળ લગભગ આગીસ વરંતા અનુભવ પડના છે પ્રવૃત્તિના સચાતન અને નિયમન માટે ધાગધોરણુ અને નિયમો લઈ પેલા છે. પાટનગરના મધ્યસ્થ પુસ્તકાલય ઉપરાંત પ્રત, કરમા અને ગ્રામપુસ્તકાલયે ના તેમ જ મહિલા અને માલપુસ્તકાલયનાં દોઢેક હજાર મંચાઓ રચાયેલી છે. ગ્રામમંચાઓના વામ જાહેગીના વધારો કરવા માટે ફરતી પુસ્તકાલયોની યોજના થયેલી છે પુસ્તકાલયોમાં રતન નકાતા ગાંધી આપના નીતિ પણ સ્વીકારાઈ છે આ નધી જ વાગતો મુગધ નરકારની પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિના સુકાનોએને એક વા બીજાતર્વ રીતે ઉપકારક, તેમ જ પ્રે જાતમક થઈ પડે તેમ છે એ નિ નદેદ છે

પ્રવૃત્તિપોષક બે ઉપકારક સંસ્થાઓ

વળી નવોન પુસ્તકાલયો ઉત્પાદનામાં જ રી પ્રચાકાર્ય દ્વારા ખાતને મદદ કરવી, જૂના પુસ્તકાલયોને તારાસી સુવ્યવસ્થિત બનાવવા, શિષ્ટ અને ના પ્રચાર માટે આવસ્થા કાજિત કરવી, અધ્યાત્મોની તાલીમ મટે વિશ્વજીવંતો યોગ્ય વગેરે વિવિધ કામગીરી મળતુ નુ વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ તથા પુસ્તકાલય ખોતાએ મશુર કૈતા જુદી જુદી સંસ્થાઓના બજેટ પ્રમાણનાં પૂરો મામિત, પુસ્તકો, લાકડી સામાન, વિવિધ નમૂનાઓ (ફોમો) વગેરેનુ ઉપયોગી માહિત્ય એક ધારીનુ અને બને તેટલા કિશવત દરે પૂરુ પડતા ઉપરાંત પુસ્તકાલયોના અનામત ભંડોળો સુરક્ષિત રાખી યોગ્ય વ્યાજ ઉપખરી આપનાં યોગ્ય કામગીરી કરતુ પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ લિ

આ બે સરચાઓની કામગીરી અને કાર્યપ્રદેશ વિચારી જોતાં તેા હરકોઇને સ્વીકાર્યા વગર ચાલે તેમ નથી કે આ બંને સરચાઓ પુસ્તકાલય ખાતાની પૂરક અગ સમી હોઈ વિકસતી હ-કોષ્ટ પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિને ઉપકારક થઇ પડવાનો પૂરો સંભવ છે ના. મુંબઈ સરકાર આ બંને સરચાઓની સેવાઓ ઉપયોગમાં લે એ ખૂબ ખૂબ ઇચ્છવા યોગ્ય છે.

મડળનો કાર્યપ્રદેશ વિસ્તારવો જોઈએ.

વડો રા ગૌરવ પુસ્તકાલય મડળને કાર્યપ્રદેશ અત્યાર લગી વડોદરા ગૌરવ પૂરતો જ રહ્યો છે પણ જો આમરત પહેલીથી રાજ્યનું સંપૂર્ણ વિનીનીકરણ મુ અર્ધ પ્રાતર્ગા થઇ ગયું હોવાથી એનું નામ જેમ પછટો માગે છે, તેમ તેના કાર્યપ્રદેશ પણ વિસ્તાર માગે કે એ દૃષ્ટિએ બધી બાબતો વિચાર કરી જોનાં વડોદરા ગૌરવ પુસ્તકાલય મડળની કારોગારી સલાને આ મડળનું નામ મહાગુજરાત પુસ્તકાલય મડળમાં ફેરવી નાખવાનું યોગ્ય લાગ્યું છે એવા પછટા માટે એણે પોતાના વ્યક્તિગત તેમ જ સરચાના સભ્યોની કોષી સમિતિ પણ મેળવી લીધી છે છતાં આ પ્રશ્ન હવે એકલા વડોદરા રાજ્યના જુના વિસ્તાર પૂરતો જ મર્યાદિત નહિ રહેતો હોવાથી ગુજરાતના સમસ્ત વિસ્તારમાં આવેલી પુસ્તકાલય સરચાઓ તેમ જ પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિમાં સ્વ ધગવતી વ્યક્તિઓની પણ સમિતિ લેવાનું ઉચિત ગણ્યું છે, કે જેથી વર્તમાનના કે ભવિષ્યમાં કોઈનેય મડળના કાર્યપ્રદેશ કે પ્રવૃત્તિએ સંબંધમાં વાધો લેવાનું ન રહે સુસવાયતા નામનો વિચાર કરતી વખતે મડળે ગુજરાતના સમસ્ત જિલ્લાઓ ઉપરાંત દક્ષિણ-સૌરાષ્ટ્રમાં વસતી ગુજરાતી ભાષા વાપરતી સમસ્ત જનતાની પણ સેવા બજાવવાની મદદરૂકોક્ષા રાખી છે એ મુદ્દો ખ્યાનમાં લેતા લાગતાવળગતા સર્વ કોષ્ટને વિરમિ છે.

પરિષદ નોતરાશે.

પોતાને આ ઉદ્દેશ પાઠ પાડવાને મડળની કામગીરીએ પોતાની છેત્ની એકકમાં સમસ્ત ગુજરાતની મોટી મોટી પુસ્તકાલય સરચાઓની તેમ જ પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિમાં સ્વ ધગવતા વ્યક્તિઓનો એક પરિષદ નજીકના ભવિષ્યમાં બોલાવવાનું ઠરાવ્યું છે. અને તેની વ્યવસ્થા માટે એક પેટા સમિતિ પણ નીમી લીધી છે પરિષદને દિવસ, સ્થળ વગેરે આવશ્યક બાબતોનો નિર્ણય કરી દૃષ્ટિ પરિષદની યોગ્ય જાહેરાત બહાર પાડવામાં આવશે, તેમ લાગતા વળગતા સર્વ કોષ્ટને રીતસરનાં આમત્રણ મોકલવામાં આરશે. તેા આમત્રણને માન આપીને સર્વ આમત્રિતો પરિષદમાં હાજર રહી આખ નો નિર્ણય કરવામાં યથોચિત સહાય કરીને પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિના ક્ષેત્રમાં સમસ્ત ગુજરાતની સેવા કરવાના મહાન ઉદ્દેશવાળું મહામડળ જીતી કરવામાં સાથ પુરાવવાનું શ્રેય સ પાઠન કરવામાં પાછા નહિ પડે, એવી આશા રાખીએ તેા તે સાચું ક્યાં વગર નહિ જ રહે.

અભિલાષા

વડોદરામાં મુખ્યવસ્થિત મોડું જાહેર પુસ્તકાલય છે અત્યાર લગી તે રાજ્યના મધ્યસ્થ પુસ્તકાલયનું માન બોગવડું રહ્યું છે રાજ્યના પુસ્તકાલય ખાતાને વહીવટ અત્યાર લગી એના હસ્તક જ ચાલતો રહ્યો છે એટલે પ્રત્યેકકોષ્ટ પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિના વિકાસ માટે એની પાને

અનુભવનું પૂરું લડાણ છે કે નો એમ દેખાતી પણ ધૂંટતા કરી ચક્ર છું કે વ્યાપક ક્ષેત્રની પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિના સચાવકનો અવેશ અનુભવ દિલ્હી માં ખીજે મળવો મુશ્કેલ છે એટલે અમરત મુંબઈપ્રાંતના પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિના મ ચાલતી આગ એના ઘડાયેલા અગવડગે દેસ્તક મુકાય અને તેમના ડાબા જમણા અગસમી રૂપરોકત અને સરચાઓનો સેવાઓનો ઉપયોગ પ્રાંતની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિનો વિકાસ યોજવામાં યોગ્ય રી- ધરાવી લેવાય એ ખૂબ જ ઇચ્છવા યોગ્ય છે

અમારી અભિલેખા તો એવી પણ છે કે વાદગને સમરત પ્રાંતની પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિનું કેન્દ્ર ખનાવાય નહેર. આખકારી, આલપત વેરો વગેરે અનેક ખાતાઓની ખામતમાં તેમ થયુ જ છે તે પછી પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિના ક્ષેત્રમાં એ નીતિ કેમ ન અપનાવો લેવ વા

તા. ૧ ચોકસી

સહમત

૧ ૨ ૫ મડળ

સંખતાનાં સૂત્રો

- (૧) તમારે શુ જોઈએ છે તે અરોજા જાણી લો
- (૨) એ જાણ્યા પછી બચકાર માગે જોધી દાદો
- (૩) એ માગે ઉપર ચાલી શકો તે મટે સજોગે પણ એવા જીમ કરો
- (૪) એ કરતાં કરતાં તમાગમાં ખૂમ લેશ્યામ નાખા
- (૫) વચ્ચે મુશ્કેલીઓ આવે તો પણ દિમત મળતો
- (૬) પણ સરખામાં નહિ છુરતાં, આકાશઓનો ખ્યાલ રાખ ને
- (૭) તમારા નહાં કરેજા ધ્યેયખાથી કોઈ વિચલિત કરવા પ્રયત્ન કરે તો મેડ જવા અડગ રહેજો
- (૮) એક જ ધ્યેય ઉપર નજર માંડી રાખજો
- (૯) સતત મડયા રહેજો
- (૧૦) આ ૧ છતાં ૫ એવી રીતે એ જોઈવો કે જેનાથી તમને સમય મળે ને વિચારી શકો
- (૧૧) જે શક્તિશાળી છે તે નાની વિગતોથી વાકફ રહે છે, પણ એનાથી જ લાભ જતો નથી
- (૧૨) ‘મને સમય નથી-શુ કર ?’-એવું કહેવાનો સમય આવે એવી બચવશા કદી જોઈશો નહિ
- (૧૩) શક્તિશાળી માણસને ૬ મેઈડાં પોતાના કામ માટે સમય છે
- (૧૪) જે માણસ કામ કરી શકે છે, તેને અન્ય પાસે કામ કેમ કરાવી શકવાં તે પણ જાણુ જોઈએ
- (૧૫) શક્તિની શ્રદ્ધા રાખવે

(‘પ્રતિમા’માંથી)

પુસ્તકાલય સ. સ. મંડળ લિમિટેડ

શું શું કાર્ય કરે છે ?

૧ વર્તમાનપત્રો અને માસિકોનું લવાજમ કરી પાવતીઓ મ ગાની જે તે પુસ્તકાલયોને તથા અન્ય આહુકોને મોકલી આપે છે અને તે માટે મહેનતાણા બદલ મનીઓડર અથવા નીમિ રકમ લેવામાં આવે છે. મુખ્ય પ્રાંત બહારનું પુરેપુરું અર્થ લે છે તથા પરેશના આહુકો પાસેથી પુરેપુરું અર્થ લે છે.

૨ વાળખી કિ મતે પુસ્તકાલયોને પુસ્તકો પુર્ણ પાડે છે.

૩ પુસ્તકોના રજીસ્ટર, ઈન્ડેક્સ, વાચકોની ખાતા વહી વગેરેનાં છાપેલાં ફોર્મ, કબાટ, રજીસ્ટર, સ્ટીટીઓસ્કોપ, તથા કાર્ડ્સ, દિવાલપત્રો વગેરે પુસ્તકાલયોને ઉપયોગી તમામ પ્રકારનું સાહિત્ય પૂરું પાડે છે.

૪ પુસ્તકાલયોને ખાસ ઉપયોગી થાય તેવાં પુસ્તકો પ્રસિદ્ધ કરે છે અને વેચે છે. પુસ્તકાલય નામનું માસિક ૧૬૨૫ ના ઑક્ટોબરથી પ્રકટ કરે છે.

૫ પુસ્તકાલયોનાં કાયમકર્તાની રકમો આંધી મુદતની થાપણ તરીકે સ્વીકારી વ્યાજ આપે છે અને દર વર્ષે જુન આખર સુધીનું વ્યાજ ચંદાવી ચોક્કસ હિસાબ દરેક પુસ્તકાલયને મોકલી આપે છે.

૬ પુસ્તકાલયોને લગતા રૂ. ૧૦૦ ઉપરનું ટ્રસ્ટ ડો. સ્વીકારી શરતો પ્રમાણે વહીવટ કરે છે.

તમારે જ્યારે જ્યારે કોઈ પુસ્તક, પત્ર યાં પુસ્તકાલયને ઉપયોગી કંઈ પણ સાહિત્ય ખરીદવું હોય, ત્યારે ત્યારે જરૂર નીચેનું સરનામું યાદ લાવવું.

પુસ્તકાલયોનું પોતાનું મંડળ

પુસ્તકાલય સ. સ. મંડળ, લિમિટેડ,

ચો. બો. ૧૦, રાજપુરા, વડોદરા.

વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળનો સન ૧૯૪૮-૪૯ની સાલનો અહેવાલ

સુસ્ મહાગયો,

૧ પૂર્ણ થયેની સન ૧૯૪૮-૪૯ સાલનો, ગાંધી પુસ્તકાલય મંડળનો આવરણ
અહેવાલ સાલાનુબાદ રજૂ કરવાની ગાળ લઉં છું

રજીઆન.

૨ ઇ સ ૧૯૪૫ માં ગણુચેની મુકામે ભગચેની વડોદરા ગાંધીનાં સાર્વજનિક
પુસ્તકાલયોની પ્રથમ પરિષદને પરિણામે અસ્તિત્વમાં આવેલા
ઉદ્દેશ્ય અને ઉદ્દેશ આ મંડળના ઉદ્દેશ નીચે પ્રમાણે છે:-

(૧) શાળાના સાર્વજનિક પુસ્તકાલયો અને વાંચનાલયોની પ્રગતિ સાધવી અને
તેમને સુવ્યવસ્થિત બનાવવા (૨) પુસ્તકાલયવિહોણાં શાળાવાળા ગામોએ નવીન
પુસ્તકાલયો ઉઘાડવા માં આતાને સહકાર આપવો (૩) પુસ્તકાલયોના કાર્યકર્તાઓ
વચ્ચે તથા શ્રીમંત મંડાર અને સ્થાનિક સંસ્થાઓ સાથે સહકાર સાધવો (૪) પ્રગતિમાં
વાચનનો શોખ ફેલાવવો (૫) પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિઓમાં સાહિત્ય પ્રગટ કરવું (૬) સાહિત્યના
છિદ્ર વાચનનો પ્રચાર વધારવો (૭) પુસ્તકાલયનું વહીવટી કામ શીખવવા તાલીમ વગેરે
ભરવા મા સહકાર તરફથી ભરાય તેમાં મદદ કરવી (૮) આતાને સહકાર અને સલાહ સુખ્ય
પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિનો પ્રચાર કરવો, અને (૯) પુસ્તકાલય તથાસહીનું કામ કરવું

૩ ઉપરના ઉદ્દેશો વ્યવસ્થિત રીતે પાર પાડવા માટે પ્રાંત મહાલ તથા જૂથ મંડળો
રચવામાં આવ્યા છે આ પેટા મંડળો ગાંધી પુસ્તકાલય
પેટા મંડળો મંડળની મદદ અને દોગવગી મુજબ પોતાના વિસ્તરે માં
યથાશક્તિ કાર્ય કરે છે પૂર્ણ થયેલા વર્ષ દરમિયાન નવસારી,
મહેસાણા, અમરેલી અને વડોદરા એ ચારે પ્રાંત મંડળોની વાર્ષિક સભાઓ મળી હતી મહાલ
મંડળો તથા જૂથ મંડળો પૈકી જેઓ જાગતાં છે, પાને જેમની વાર્ષિક સભાઓ અહેવાલના
વર્ષે ભરાય છે વા હિસાબ નિદાન આ તરફ આવ્યા છે, તેવાં જૂથ તથા મહાલ મંડળોનાં નામ
નીચે પ્રમાણે છે —

જાગતાં જૂથ મંડળો

૧ વડોદરા પ્રાંત—૧ કેસર, ૨ વેળપુર, ૩ હંદાડ, ૪ પેટસાદ, ૫ વગો, ૬ શિહોલ, ૭
ભાદગણ, ૮ રહેલ, ૯ આસોજ મહેસાણા પ્રાંત ૧૦ વેળપુર, ૧૧ કબોઈ નવમગી પ્રાંત
૧૨ નવમગી, ૧૩ વેરમા, ૧૪ કામરેજ, ૧૫ મામપુરા, ૧૬ જોન્ધુ, ૧૭ હાળપર, ૧૮ ગેવણી,
૧૯ ગણુદેરી, ૨૦ ગડત, ૨૧ અંબેડા (ગણ સાલ ૩૮)

જાગતાં મહાસ મંડળો .

વડોદરા પ્રાંત ૧ વડોદરા, ૨ પાલઘ, ૩ ઠરજણ, ૪ ચિનેર, ૫ સાવલી, ૬ વાઘોડીયા, ૭ પેટલાદ, ૮ બાદરણ, ૯ ડભોઇ, મહેસાણા પ્રાંત ૧૦ દહેગામ, ૧૧ ઠરી, ૧૨ ઢેલોલ, ૧૩ હારીજ, ૧૪ વિસનગર, ૧૫ મહેસાણા, ૧૬ ખેરાણુ, ૧૭ પાટણ ૧૮ ચાણુરમા, ૧૯ વિજયપુર, નવગારી પ્રાંત ૨૦ નવમારી, ૨૧ ગણદેવી, ૨૨ પલસાણા, ૨૩ કામરેજ, અમરેલી પ્રાંત ૨૪ અમરેલી, ૨૫ દામનગર, ૨૬ રતનપુર, ૨૭ જોખામડળ (ગણસાલ ૩૦)

૪ ગાંધીની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિને સગઠિત બનાવી એનું તત્ત્વ એક ધાર અને સુવ્યવસ્થિત ચલાવવાની યોજનાઓ વિચારવા તથા પોતાની મદદતાકાક્ષાઓ અને જોઈતી સવલતો તથા મદદોત્તી માગણી પુસ્તકાલય ખાતા આગળ તેમજ શ્રીમંત સરકાર સમક્ષ સમૂહગત રીતે રજૂ કરવાના આશયથી સને ૧૯૨૪-૨૫ થી શરૂ થયેલી મંડળની પરિષદ પ્રવૃત્તિ ભરી જ રહી છે. વિશ્વવ્યાપી બીજા યુદ્ધના સમયે જાણી યેતી અસલ મૌનવારી, અન્નમંદ, તેમજ પ્રવાસ-માર્ગની તકલીફો હજી કાંઈક રહેતાથી અહેવાતવાળા વર્ષે એ માટે આમદ રાખવાનું હિંદુ ગણુવામા નહોતું આવ્યું છતાં મહેસાણા પ્રાંતના પાટણ અને દહેગામ મહાલે પોતાની ત્રીજી તથા ચાણુરમા મહાલે પોતાની ૮ મી પરિષદ અહેવાલવાળા વર્ષે ભરવાનો ઉત્સાહ દેખાડ્યો હતો.

૫ પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિના સચાલન માટે ઉપકારક ગણાની મત્રી તથા મથપાલેની તાલીમ માટે મંડળે ૧૯૨૧ થી શરૂ કરેલી પ્રાંતવાર શિક્ષણવર્ગો ભરવાની યોજનાનો અમલ, ચાણુ રહેલી મોંઘાદારી અને ખાલ પદાર્થોની તથા પ્રવાસમાર્ગની હાંમારીને કારણે વચમાં ચારેક વર્ષે મોટુંક રહેલો તે ગઈ સાલથી પુનઃ શરૂ કરવામાં આવ્યો છે. અહેવાતવાળા વર્ષે મહેસાણા પ્રાંતના ચાણુરમા મહાલના બહુચરાજી ધામે મુખ્યત્વે ઠરીર પાટણ, ચાણુરમા અને હારીજ મહાલ માટેનો વર્ગ ભરવામાં આવ્યો હતો એ વર્ગનો લાભ ઉપરના જણુ તાલુકા ઉપરાંત ઠરી, ખેરાણુ અને વિસનગર મહાલના મથપાલ-મત્રીઓએ પણ લીધો હતો એક દર ૩૬ જણે વર્ગનો લાભ લીધો હતો, અને પુસ્તકાલય અંગેના વહીવટની તાલીમ મેળવી હતી.

૬ પરિષદો ભગવાની મુશ્કેલીના સમયમાં પણ પરિષદ પ્રવૃત્તિના મૂળભૂત ઉદ્દેશોને બની શકે તેટલા પ્રમાણમાં જરૂર લાવવા ખાતર મંડળે, મત્રી સમેલનો ભરવાની યોજના સન ૧૯૪૬-૪૭ ની સાલથી હાથ ધરી છે તે મુજબ અહેવાલના વર્ષે ૨ પ્રાંત સમેલનો અને ૬ મહાલ સમેલનો ભરવામાં આવ્યાં હતાં પ્રાંત સમેલનો વડોદરા અને મહેસાણા પ્રાંતનાં હતાં, ત્યારે મહાલ સમેલનો (૧) વડોદરા, (૨) સાવલી, (૩) વાઘોડીયા, (૪) ઠરજણ, (૫) મહેસાણા, અને (૬) ૬ મહાલોનાં હતાં. તેમાં કાર્યકરોની વિવિધ મુશ્કેલીઓ સંબંધમાં યથાથોગ્ય વાટાઘાટ અને વિચારોની આપલે કરી, જે તે પ્રાંત તથા મહાલની પુ પ્રવૃત્તિની પ્રગતિ સાધવાની અને સગીનતા વધારવાની પ્રેરણા કંઠમાં આવો હતી.

૭ પુસ્તકાલય મળ્યાનું ત ત્ર સુવ્યવસ્થિત રીતે ધોરણુસર ચાલે તેટલા માટે માનદ તથા પગારદાર પ્રચારકો દ્વારા તપાસણી વ પ્રચારકાર્થ કરવાની મંડળની નીતિ જારી રહી છે અહેવાલના વર્ષે સાત માનદ મદાલ પ્રચારકોએ ૫૦ સરચાઓની ભેટ લીધી હોવાનું જણાયું છે. માનદ મદાલ પ્રચારકો ઉપગત પ્રાંત પ્રચારકો નીમવાની નીતિ મંડળે સન ૧૯૩૫-૩૬ થી સ્વીકારી છે આર્થિક તેમજ વ્યવહાર કારણોસર જે પ્રાંત વચ્ચે એક પ્રચારક રોકવાનું ધેગણુ સન ૧૯૩૯-૪૦ થી સ્વીકારવામાં આવ્યું છે. તેને અનુસરીને, નિવેદનના વર્ષે વડોદરા-નવસારી પ્રાંતોના પગારદાર પ્રચારક તરીકે રા. જગનભાઈ મથુરભાઈ પટેલની સેવા ચાલુ રખાઈ હતી મહેમાણા-અમરેલી પ્રાંતો માગેના પ્રચારકની ખાલી રહેલી જગાએ રણાપુર તા. કરજળના વનની રા છીતાભાઈ બકોળાઈ પટેલની નીમણૂક ત્રણ માસ માટે અખતર તરીકે કરવામાં આવેલી, ૧૨૬ એ ભાઈને કૌટુંબિક મુશ્કેલીઓના સમયે પરપ્રાંતની કામગીરી ફાવતી નહીં આવવાથી ત્રણ માસની મુક્ત પૂરી થયા પછી તેઓ નોકરીમાં વધુ ચાલુ રહ્યા નથી એટલે એપ્રિલ મહિનાથી એ જગા પાછી ખાલી પડેલી છે. તેને માટે યોગ્ય હસમ યોગી કાઢા તેની જવામજુ કરવા સંબંધકર્તા પ્રાંત મંડળને વિનંતિ કરવામાં આવે છે.

પૂર્ણ થયેલા વર્ષે દરમ્યાન, ૨૧ જગનભાઈએ વડોદરા પ્રાંતના ૧૮૭ ગામોની ફેરણી કરી છે એમની એકદર કામગીરી ૧૭૫ દિવસની થઈ છે, ત્યારે મહેસાણા પ્રાંતના કામચલાઉ પ્રચારક રા છીતાભાઈ પાલે જાનેવારી '૪૯ થી માર્ચ' ૪૯ ના ત્રણ મહિનાની નોકરીમાં કુલ ૬૧ ગામોની ફેરણી કરી હોઈ એમની એકદર કામગીરી ૫૪ દિવસની થઈ છે, અત્રે ખાસ નોંધ લેવાની વાત છે કે, અહેવાલના વર્ષમાં માહે એપ્રિલ '૪૯ થી જુલાઈ '૪૯ ના ચાર મહિના માટે, વડોદરા પ્રાંત પ્રચારકની મેવા, વડોદરા પ્રાંત દુષ્કાળ રાહત સમિતિને ઉછીની આપવામાં આવી હતી, તેને લઈને અહેવાલના વર્ષે એમની પુસ્તકાલય તપાસણી અંગેની કામગીરી આછી નોંધાવા પામી છે

નિવેદનના વર્ષે દરમ્યાન પ્રાંતપ્રચારકોએ કરેલી ૨૪૮ સંરચાઓની કામગીરીમાં રાજ્ય પ્રચારકની ફેરણીની ૫૪ અને માનદ મદાલ પ્રચારકોની કામગીરીની ૫૦ સરચાઓનો ઉમેરો કરતા, અહેવાલવાળા વર્ષે કુલ ૩૫૨ સંરચાઓની તપાસણી પ્રચારક સંરચા દ્વારા મંડળે કરી છે પ્રચારકોનાં નામ તથા તેમની કામગીરીનો ખ્યાલ મેળવવા માટે પરિશિષ્ટ ૭૬ નોંધ લેવા વિનંતિ છે માનદ મદાલ પ્રચારક ભાઈઓની કામગીરી ગ્રંથ સાલ કરતાં લગભગ અઢી ગણી છે, તેની સદર્પ નોંધ લઈએ છીએ જ્યાં ૭ સિવાયના બીજા માનદ પ્રચારકો આખુલ વર્ષ ચાલ રહેલા જણાયા છે, તે કીક નથી થયું. જેમણે કામગીરી બજાવી છે, તેમનો અત-કરણુપૂર્વક આભાર માનવામાં આવે છે, અને જણાવને આ નૂતન સાલમાં, વધારે ઉત્સાહ દેખાડવાની હાકલ કરવામાં આવે છે

૮ પગારદાર પ્રચારકો ફેરણી દરમ્યાન કેવા પ્રકારની કામગીરી કરે છે તેનો ખ્યાલ નીચેની વિગતો પૂરા પાડશે —

(૧) પુસ્તકોને શિક્ષા લેવા લખાઈ અથવા ન હોય ત્યાં તે ગતે મદદ કરીને કરાવી લેવાં

(૨) નવીન આવેલાં પુસ્તકો જનરલ રજિસ્ટરમાં ચઢાવીને

પગાંપગાર પ્રચારકોની તેમજ વળી કચ્છ કરી આપી નામચાંચી તથા વિવિધચાંચી પત્રો
કામગીરી તૈયાર કરાવી લેવાં, (૩) છૂટું કચેરા તેમજ ઉપકરણો જમડેલાં

માસિક વગેરેનું સાદિત્ય કરી કરી આપી તેનું તેમજ બીજી

પત્રોનું વેચાણ રજીસ્ટર કરાવી નહીં ઉપજેલી રકમ રાજ્યભેગમાં જમા કરાવી લેવી, તથા તેનો
ઉપયોગ કરવા લેવા ધોરણે કરવા બાબત સમજ આપવી (૪) ગ્રેવટને પડેલાં તથા ધસાગયી નકામાં
જતેલાં પુસ્તકોની યાદી કરાવી તેને કરી કરાવી લેવા ચોગ્ગ અધિકારી તરફ ગિપોર્ટ કરાવે.

(૫) દફતરી કામગીરી પૂર્ણતા કરાવી સરકારના શિક્ષક તથા અનુક્રમ ન બરા નાંખાવી એકબીજા
કરવી લેવી (૬) લોકમદની રકમની પાવતી આપવાને વડીલ ન હોય ત્યાં તે દાખલ

કરાવે (૭) રાજ્યભેગ પદતસર લખી જે તે રકમ સામે વાઉચર કે પાવતીનો નમર લખવાની
સમજૂતી આપવી. (૮) ત્રિમાસિક તથા વાર્ષિક રિવિઝનો તેમજ અન્યપત્રો તૈયાર કરવામાં

મદદ કરી રવાના કરાવવાં (૯) વાચનાલક્ષણો ગામો બે પુસ્તકાલયો બેલાવા માટે જરૂરી પ્રયાગ
કરી રકમ ભેગી કરાવીને પુસ્તકાલય માટે મામૂલી કરાવવી (૧૦) પછાત ગામોને દીરકનિર્મિતિમાંથી

મળતો લાભ મેળવીને પુસ્તકાલયો બેલાવી લેવાની પ્રેરણા કરવી (૧૧) વાચક મહત્વના લાભ
સમજાવી એવા મહત્વ સ્થાપવાને પ્રેરવાં (૧૨) લાભુતાં તથા બીજી અથવા બાળકોને પુસ્તકો

છેલ્લી વચ્ચે આપવાની સખજણ પાડવી, તથા વર્ગે ઉધી ઉર્મા લાભુતાં બાળકોને રૂમરૂમાં
પુસ્તકો વાંચવા આપવા (૧૩) પછાત કોમોના લોકોને બેલાવી તેમને વાંચનને લાભ અમળ-

વેલા અને તેમને બરા પુસ્તકો વાચવા અસવરા. (૧૪) પ્રોદ શિક્ષિતને ઉપયોગી ધર પડે તેનું
સાદિત્ય વખાવીને તેનો પ્રચાર પ્રોદ શિક્ષિત વર્ગમાં કરતા રહેવાની સમજૂતી મત્રી-મધપાલ બાઈ-

ઓને આપવી (૧૫) કાયમ રૂડી રકમો બધા ન મુકાઈ હોય ત્યાં મુકાવરાવતી અમર તો વહે-
લામાં વહેવી તક તેમ કરી દેવાની સમજ આપી ખાતાનું ને તરફ ધ્યાન દોરવું (૧૬) ખાતગી

આસામી અને ત્યાં રખાવતી કાયમ રૂડી રકમો બધી રકમ ત્યાં વસૂલ કરાવી લેવી અમર તેમ
કરી દેવાની મત્રીને તાકીદ આપવી (૧૭) લાભપત્રની વધુ ગિલક કરેલા ધોરણે જમા કરાવી

દેવાનું સચવવું (૧૮) વિદ્યાર્થીઓ, પરિવરો તથા વિદ્યાર્થીનની પરીક્ષાઓના લાભ લેવા લેવા-
વવાનો સમજ આપવી (૨૦) પર્વણો દેન બિજવવા માટે પ્રેરણા કરી તે માટે કરવાની તૈયારીમાં

જરૂરો દોરવણી આપવી

અદેવાલવાળા વર્ગે દરમ્યાન વગેરેના નવસારી પ્રાંત પ્રચારકે ઉપરોક્ત પ્રકારની બધી જ
કામગીરી મંત્રીપદાર્થ રીતે બજારી દોવાનું જમાવું છે વડોદરા પ્રાંતમાં એમણે રૂમ ૧૯૫૫
પુસ્તકો ફેરવણી દરમ્યાન રજા વચ્ચે આપ્યાં હતાં

૯ નવીન પુસ્તકાલયો ઉઘાડવા બાબતમાં મંત્રી પુ મહત્વ, પુસ્તકાલય ખાતાને સતત

મદદ આપવું રજુ છે, પરંતુ અદેવાલવાળા વર્ગે એ પ્રામામ

નવીન પુસ્તકાલયો મંત્રીપદાર્થ મળ્યે મોકૂફ રાખેલ દોવાથી એ ખાતે કરવી

કામગીરી મહત્વને લાયકે ધર સંધી નથી હતાં પુસ્તકાલય માટે

ધરના ધરાવનારો સ્થળોના પત્ર-લવહા પત્ર અમર આપી તેમને ચોગ્ગ જવાબ દાગ મંત્રીપદાર્થની
કામગીરી તો કરી જ પડી હતી

૧૦ પ્રભોપકા ક પુ પ્રવૃત્તિનું મહત્વ જનસમુદાયને સમજાવવા કાળે અને સ્થાનિક અંસ્થા પરત્વે મમતા પ્રગટાવવા માટે દર વર્ષે વસતીપંચમીનો દિવસ પુસ્તકાલય પર્વણી ખાતે પુસ્તકાલય પર્વણી દિન તરીકે ઉજવવાનું ધોરણ હેતુ આગાંવેક વર્ષથી મહોત્સવીક થઈ છે અહેવાલના વર્ષે પણ આ પર્વણી ઉત્સવ ચારે પ્રતિભાઉજવ થોડા-સાલુ નવીન વર્ષે, આ પર્વણી દિન ઝાંઝે સ્થળે ઉજવાય એવી તજવીજ ગામના પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિના આઠક કાલતવર્ષને અત્યારથી જ લક્ષ્ય પથ કરી રાખીએ છીએ

૧૧ જનતાને શિષ્ટવાચન પ્રતિ આકર્ષવાના સદ્દેશુથી મહોત્સવીક શિષ્ટવાચનની પરીક્ષાની યોજના સન ૧૯૩૧થી હાથ ધરી છે અહેવાલવાળા વર્ષે શિષ્ટ વચનો પ્રચાર “માણ્યપાત્રના દીવા” નામના પુસ્તકની રજૂઆત પરીક્ષા યોજાવી એ પુસ્તક સ્વ મેઘાણીજીની વખણાવણી કલમે લખાયુ હોય જુન ૧૧ના મૂક મેરક શ્રી રવિશંકર મહારાજની ચરેતર પ્રદેશની પટણવાડિયા અને ધારાળા કામો અંગેની વિવિધ સેવાઓની સમય સામગ્રી ધરાવે ૨ પરીક્ષા મજબૂતના લાલ ૩૫૪ ઉમેદવારોએ લીધા હતા સિવાય વડોદરા, પાદા, વાઘોડીયા, મહેમાણા, કલોલ, ચાણુસ્મા, અને દહેગામ એ ૭ મહાસ મહોત્સવીક વિદ્યાર્થીઓ માટે ‘આપણા મહાર’ ‘આપણા જવાહર’ અને ‘માધીજી’ એ પુસ્તકોની પરીક્ષાએ નિવે ૧૧ રો ચેજ હતી મહાસ મહોત્સવીકે યોજાતી પરીક્ષાનું ક્ષેત્ર એક-૧ વિદ્યાર્થી વર્ગ પૂરું જ મર્યાદિત ન ગણતા તરુજ તેમજ પ્રૌઢ સમાજના પગ વિસ્તા વાની જરૂર ગણી તેવી પ્રેરણા અપાતી રહી છે

૧૨ હિતકર અને બોધક સાહિત્યના વાચનની નિયમિત રેવથી જીવન વિકાસ સાધવામાં આમવાચક મહોત્સવીક અને મહાસ મહોત્સવીક શુભાશુભથી મહોત્સવીક પ્રામવાચક મહોત્સવીકે મહોત્સવીકે યોજના જાહેર કરી છે (યોજના માટે જુઓ ‘પુસ્તકાલય’ માસિકના સન ૧૯૩૭ ના એકાદશીએ અકમા પ્રસિદ્ધ થયેલ મહોત્સવીક અહેવાલનું પાન ૪૦૩)

અહેવાલના વર્ષે આમવાચક મહોત્સવીક સખ્યા ૫૮ ની છે આ સખ્યા હજી બહુ નજીવી હોમ એમાં આદરપાત્ર ઉમેરા કરવા માટે પ્રચારક લાખ્યોને, આ વૃત્તન સાલમાં સવિશેષ તજવીજ રાખવાને તથા આમવાચક મહોત્સવીકે ઠેર ઠેર સ્થાપન કરાવી તેની લેખી ખબરો આ તરફ જે ને તે વખતે જ મોકલાવી આપવાની ખાસ નોંધ લેવા સૂચવીએ છીએ વાચક મહોત્સવીકે ઉત્સાહી સખ્યા તરફથી આવતી વાચનનોતો વખતોવખત ‘પુસ્તકાલય’ના અકમા પ્રસિદ્ધ કાવવાની તજવીજ કરાય છે

૧૩ પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ વિષયક શિક્ષણ ક્ષેત્રેકાં મેળવીને અધ્યાપકત્વની પરીક્ષા પસા કરવા માગનારાઓ માટે પ્રમાણપત્ર માટેની પરીક્ષાની યોજના પ્રમાણપત્ર માટેની મુજબ, અહેવાલવાળા વર્ષે, એક પરીક્ષા યોજવાની જાહેરાત કાઢવામાં આવી હતી પરંતુ વડોદરા રાજ્યના વિલીનીકરણના પ્રશ્ને લગી - કરેલી માનસિક અશક્તિ અને ચિંતાભય સંજોગોમાં ધાર્યા પ્રમાણે પરીક્ષા લેવાનું બની શક્ય નથી

૧૪ પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિના અઠગ ઉપાસક સ્વ શ્રી મોતીભાઈ અમીન સાહેબની વાદગીમાં યોજાયેલ સમારક અથમાળાનું કોઈ પ્રકાશન, મનપમંદ સામગ્રીને અલવાવે અહેવાલવાળા વર્ષે, પ્રકટ કરવાનું બની શક્ય નથી

અમારક માળા

૧૫ મંડળનું મહેકમ ૧ મહમત્રી ૧ રાજ્યપ્રચારક, તથા ૨ પ્રાંતપ્રચારકો મળી ૪ સેવકોનું બનેલું છે પૈકી મહેસાણા-અમરેલી પ્રાંતના પ્રચારકની ખાતી પડેલી જગા જાનેવાગેથી માર્યાના તથા મહિના માટે જ પૂરી થકાઈ હતી એપ્રિલથી એ જગા ફરી પાછી ખાલી પડી છે એટલે પૂરી થયેલ સાત આખરે ત્રણની જ સેવા ચાલુ રહેતી છે મહેકમના માણસોને શ્રેણીના પગાર ઉપગત સગકારો ધોગણે રૂ. ૨૫૫ લેખે મેધિવારી અપાય છે

૧૬. ઉપરોક્ત પ્રાંત તથા માનદ પ્રચારકો ઉપરાંત પગારદાર રાજ્ય પ્રચારક શ્રીયુગ વલ્લભભાઈ મૂ. પટેલે 'તપાસણી' ના મથાળાવાળા ફકરામાં રાજ્ય પ્રચારક, જાણવેલી ફેરણી કરવા ઉપરાંત પ્રાંત મંડળોની તથા મહાલ મંડળોની વાર્ષિક સભાઓમાં, મહાલ પંચાયતોમાં તથા મત્રી સભેઓમાં હાજર રહીને તેની કાર્યવાહીને દો વાતી, તેમજ કેટલીક ગ્રામ અને ફરખા-પુસ્તકાલયોની તથા પ્રાંત અને મહાલ મંડળોની દરેક તર તપાસણીની કામગીરી કરી છે ઉપરાંત રાજ્ય મંડળના દિસામ દિતામ અને ઝોશીસનું દરેક તર કામ પણ એમણે સલાહ્ય છે જૂથ અને મહાલ મંડળોને જાગતાં રાખવાની ફરજ પણ એમણે બજાવી છે મહેસાણા પ્રાંતના શિક્ષણ વર્ગમાં હાજર રહી શિક્ષણ કાર્યમાં સપૂર્ણ સહકાર આપવાની કામગીરી પણ બજાવી હતી, રાજ્ય પ્રચારકનો બહાર ગામની કામગીરી ૬૦ દિવસની થઈ છે

૧૭ સહમત્રી શ્રીયુગ નાનુકલાન નલ્લાલ ચોક્કસીએ નિવેદનના વર્ગે ગ્રામવામક મંડળો અંગનું તથા શિક્ષકમથાના પ્રચાર અને પ્રમાણપત્ર માટેની પરીક્ષાઓ અંગેનું તમામ કામ ઠયું છે અખિન દિલ્લ પુસ્તકાલય મંડળના કાર્યકર્તાઓ સાથે સપર્શમાં રહેવાની કામગીરી પણ વખતો વખત બજાવી છે પ્રમાણપત્ર માટેની પરીક્ષાના ઉમેદવારોને પત્ર વ્યવહાર હાગ વર્ગીકરણ પદ્ધતિનું ક્રિયાત્મક શિક્ષણ આપવાની કામગીરી પણ એણે જ બજાવી છે મંડળને લગતો અગ્રેજી ગુજરાતી પત્ર વ્યવહાર તેમજ પ્રાંત અને મહાલ પ્રચારકોની ફેરવણી અને દેખરેખની કામગીરી ઉપરાંત રમારકમાળા અંગે જરૂરી પત્રવ્યવહાર ચતારી દરતલખિન સામગ્રીઓ મગાવીને વાંચી વચાવકારી સમિતિ પામે રજૂ કરવાની કામગીરી પણ સહમત્રીએ બજાવી છે સિવાય વડોદરા મહાલ મંડળની વાર્ષિક સભામાં તથા પાટણ મહાલની પચિસમાં હાજર રહી શે ય ફોગણી આપી હતી તથા બહુચાણના વર્ગમાં હાજર રહીને, વર્ગીકરણ વિષયનું ક્રિયાત્મક શિક્ષણ આપ્યું હતું, મહમત્રીની બહારગામની કામગીરી ૧૦ દિવસની થઈ છે

૧૮ મંડળની કારોબારી સમિતિના પ્રમુખપદે ગજમિત્ર શ્રીમાન મેતીલાલ છે. દેશાઈ સાહેબ તથા ઉપપ્રમુખપદે શ્રી હરિવલ્લભદાસ તુ. શાહ ચાલુ પ્રમુખપદ રજા છે, ને તેમણે મોગપ ફોરવણી આપી છે

૧૯ મંડળને, સગાર મદદ રૂ. ૧૨૦૦ ને બદલે રૂ. ૧૬૦૦ મળવાની ફરખાસ્ત અખરે સ્વીકારાઈ જવાથી, અહેવાલને વર્ગે રૂ. ૧૬૦૦ ની રાજ્યાશ્રય અને પ્રાંત-સરકાર મદદ મળી છે સન ૪૭-૪૮ પૂરતો રૂ. ૪૦૦ નો વધારો. પચાયતોની મદદ મળવાની માગણી પણ અખરે સ્વીકારાઈ આવવાથી તે રૂ. ૪૦૦ પણ અહેવાલવાળા વર્ગે મળ્યા છે સન ૧૯૪૯-૫૦ ની સાલ માટે રૂ. ૪૦૦૦ ની સરકાર મદદ મળૂંર થઈ છે

ચારે પ્રાંત ૫ ચાપનો તરફથી ૫૫ રૂા ૧૬૦૦ ની મદદ લાગે પડતા ફાળે મળી છે આ બન્ધ શ્રીમત સરકારનો તેમ જ પ્રાંત ચાપનોનો મહત્વ આભાર માનવામાં આવે છે

૨૦ સભાશ્રિત પુસ્તકલયો અને વાચનાલયોની કુલ સંખ્યા, અહેવાલવાળા વર્ષે ૧૧૫૩ હતી તેમાંથી ૧૨૩૬ સંસ્થાઓ મંડળના લવાજમી સભ્ય તરીકે ચાલુ રહી હતી પ્રાંતવાર સંખ્યાએ ઉપગત વ્યક્તિગત

મંડળના સભ્યો સભાસદો કરવાનું ૫૫ મંડળનું ધોગ્ય છે તે તેને માટે અનુવન સભ્યનું લવાજમ રૂા. ૨૫ તથા વાર્ષિક સભ્યનું લવાજમ રૂા. ૩ દર્શાવેલું છે તે મુજબ લવાજમી આનુવન સભ્યોના સંખ્યા વર્ષની શરૂઆતમાં ૨૮ હતી, તે જ અહેવાલવાળા વર્ષે ઠાપમ રહી છે. બંને વર્ગના વ્યક્તિગત સભ્યો મંડળના ચોપડે નધાય એ બહુ ઇચ્છાચોગ્ય હોઈ તે માટે મનનો પ્રયાસ હજી જારી રાખવા મંડળની કારોબારી સમિતિના સભ્યોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે

૨૧ મંડળના બધારણ પ્રમાણે ૧૬ + ૫ મળી ૨૧ સભ્યોનું એક વ્યવસ્થાપક મંડળ માને કારોબારી સભા સન ૧૯૩૯ ૪૦ માં કારોબારી મુકામે કારોબારી મંડળ અને ભરાયેલી ૭ મી રાજ્ય પરિષદની બેઠકમાં ચૂટવામાં આવેલી, તેની કાર્ય પદ્ધતિ તેમાં અવસાન તથા ગણનામાને સંજમે કારોબારીએ કરેલા મુદ્દાતવાળું વ્યવસ્થાપક મંડળ હાન કામ કરી રહ્યું છે કારોબારી સભ્યોના નામ પરિશિષ્ટ ૪ થામાં આપેલાં છે.

મંડળની કારોબારીની અથવા વ્યવસ્થાપક મંડળની વાર્ષિક સભા ૬૨ સાત પ્રાંત મંડળોની વાર્ષિક સભાઓ મળી મયા બાદ સપ્ટેમ્બર માસમાં ભરાય છે અને પૂરા થયેલ વપના અહેવાલ-હિસાબ તથા નવી સાનનું અંદાજપત્ર મંજૂર કરવા ઉપરાંત નવી સાયના પ્રશ્નો પચારી જે તે નિર્ણય કરી લે છે તે પછી વર્ષ દરમ્યાન ઉપસ્થિત થતા પ્રશ્નોનો વિચાર દરેક સભાસદના લેખી અભિપ્રાય પરિષદ દ્વારા મેળવીને કરી લેવાનો વહીવટ મંડળે સ્વીકાર્યો છે અહેવાલવાળા વર્ષ દરમ્યાન એવો પ્રસંગ મહેકમનું મેધવારી ભથ્થું સરકારી ધોરણે વધારો આપવાનો પ્રાપ્ત થયો હતો

૨૨ ધોરણસર તપાસયેલા મંડળનો જાણ અર્થનો હિસાબ પરિશિષ્ટ ૧ માં સામેલ છે મંડળની ઓરીસનું રચણ મેન્ડલ લાયબ્રેરીમાં સાર્વજનિક હિમાબ તથા ઓરીસ પુ સાખાની ઠગેગેમા ચાલુ રહ્યું છે

૨૩ રચનાત્મક કાર્યને પહેાળી વળાય તે માટે રાજ્ય તરફી મદદ ચાલુ રાખવા તથા તેની માગણી પ્રમાણેનો વધારો કરી આપવા જોઈતી સહાનુભૂતિ આભાર દર્શાવવા બદલ નામદાર મંત્રી મંડળનો, ૫ ચાપત પક્ષની મદદ પૂરી આપવા બદલ ચારેય પ્રાંત પંચાયતોનો, મંડળને વખતો-વખત જોઈતી સગવડ અને સેવાય આપી મંડળના કાર્ય પગલે સંપૂર્ણ દિલમોજી ધરાવવા બદલ પુસ્તકાલય ખાતાના અધિકારી સાહેબોનો સરળ-સભાસદોનાં લવાજમ વસૂલ કરી આપવા બદલ પુ સ સ મંડળ લિ નો, તથા મંડળનો હિસાબ-અને સરવૈયું વગર લવાજમે તપાસી આપવા બદલ રાજ્યમાન્ય અન્વેષક શ્રી આપાજી અમીન એન્ડ કો નો અંત કરણપૂર્વક આભાર માનવામાં આવે છે.

વરોન્રા
તા. ૧૦-૮-૪૯

}

રામભાઈ દા. પટેલ
માનદ મંત્રી,
વ. રા. પુ. મંડળ

પરિશિષ્ટ ૧ લું

સન ૪૮-૪૯ ના ઉત્પન્ન ખર્ચનો હિસાબ

(તા ૧-૮-૪૮ થી તા ૩૧-૭-૪૯ સુધીનો)

જ	ઉ
૨૫૮૩-૭-૦૦ કરબા તથા આમપુસ્તકાલયોનાં લવાજમ તથા મદદના	૨૮૫૫ ૧૦ ૬ મહેકમનો પગાર, મોંઘવારી, મુગાદરી ખર્ચ તથા પ્રો ફીના
૨૦૦૦-૦-૦૦ સરકાર મદદના	૯૪-૯-૦૦ પોસ્ટેજના
૪૦૦-૦-૦૦ સન ૪૭-૪૮ ના	૫૫-૩-૦૦ કંટીજટ ખર્ચના
૧૬૦૦-૦-૦૦ સન ૪૮ ૪૯ ના	૨૩-૮-૦૦ મત્રી વ્યવસ્થાપકોના મુગાદરી ખર્ચના
૧૬૦૦-૦-૦૦ પ્રાંતપચાલનો મદદના	૧ -૦-૦૦ ઓલ ઇલા ઓ ના લવાજમના
૮૫-૭-૬ વ્યાજના	૧૧૨-૦-૦૦ છપામણીના
૧૦૪-૧૩-૬ ઓલ ઇ. લા મેન્દરશની વધેલી શિક્ષક	૧૩૩-૪-૦૦ પ્રાંત તથા મહલ મંડળોને ફાળવણીના
૬૩૭૩-૧૨-૦૦	૭૦૦-૦-૦૦ પ્રાંતમંડળોને પ્રાંતપચારો ખાતે મદદના
	૨૮૮-૧૫-૦૦ પુસ્તકાલય દિક્ષણ વર્ગના
	૩૫ ૧૨-૬ શિષ્ટવાચનની પરીક્ષાનાં ઇનામ તથા પુરસ્કાના

૫૫૦૬-૧૪-૦

૮૬૬-૧૬-૦ સાલ આખર ખર્ચત

૬૩૭૩-૧૨-૦

પડોદરા, તા. ૧૮-૮-૪૯

અમે ઉપરનો બિયાન-ખર્ચનો હિસાબ તપાસ્યો છે અને તે ખતમ છે

(sd.) Apaj Amin & Co.

Chartered Accountants-Auditors

તા. ૩૧-૭-૪૯ ના રોજનું સરવાયું

જ	ઉ
૭૧૪૧-૦-૧૧ ચાલુ ક્રેડિટ (રા પુ. મ નુ)	૮૫-૧૧-૬ ખાત સાહિત્ય સર્વ સમક લા
૬૨૭૧-૨-૧૧ મત્ર ૪૭-૪૮	૧ લા ખાતે વેચાણ બાદ જતા-
આખ નુ	નો ખર્ચ (૬૬ રોક નં. ૫૩)

૮૬૬-૧૪-૦ સન ૪૮-૪૯
ની બચત

૬૨-૭-૯ સન ૪૭-૪૮ આખરનું

૮૧૮-૧૪-૨ કાયમી ફંડ

૬-૧૨-૦ સન ૪૮-૪૯

૩૭૩૮-૧-૭ અનામત દેવા

નું વેચાણ

૨૮૮-૧૨-૦ શ્રી સ. ગા. દ્. ફંડ- ૧૧૬૧૪-૪-૧૧

૮૫-૧૧-૬ રોકડ શિલક તથા બેન્કોમાં

ના બ્યાજના

૫૬-૬-૮ બેંક ઓફ બરો-

૨૬૭-૧૦-૦ સન ૪૭-૪૮

કાના સેવિંગ

આખરના

ખાતામાં

૨૧-૨-૦ સન ૪૭-૪૮

૧૦૨-૭-૬ નેશનલ સેવિંગ

ના બ્યાજના

બેંકમાં

૧૫૭-૧૪-૦ સ્વ. દત્ત સમા. ફંડના

૭૩૧૯-૧૧-૬ બેંક ઓફ બરો-

બ્યાજના

કાની શીક્કડ ડી-

૧૫૬-૮-૦ સન ૪૭-૪૮

પોસ્ટીટમાં

આખરના

૧૮૦૨-૧-૩ બેંક ઓફ બરો-

૨૧-૨-૦ સન ૪૭-૪૮

કાના ચાલુ ખા-

ના બ્યાજના

તામાં

૧૭૭-૧૦-૦

૨૨૮૫-૦-૬ પુ. સ સ મ'માં

૧૯ ૨૨-૦ શિ વા. ની

૪૫-૬-૬ રોકડ શિલક

પરીક્ષાના

૧૧૬૧૪-૪-૧૧

પુસ્તકો ખાતે

૧૧૭૦૦-૦-૮

૧૫૭-૧૪-૦ મહત્ત્વ

૧૩૬-૧૧-૩ બાલ સા. સ. સ-

અહ બા ૧ લા. ની

પુ. ખાતે (હવે

રોકડ નં. ૪૦૨)

૧૪૬-૩-૩ સન ૪૭-૪૮

ના આખરના

૬-૮-૦ પુ. સ સ

મ કો બુલયી

૧૬ પ્રતનું

વધુ વેચાણ

જમાં લીધેલું

તે બાદ

૧૩૬-૧૧-૩

૨૬-૩-૦ બાલ સા. સ. સમઠે
ભામ ૨ ના ખાતે
અર્થ જ્ઞતા રલા તે
(હવે સ્ટોક નં. ૪૮)

૧૯૦૨-૧-૧૦ ચાલુ સ્ટોકના પ્રો
ફીડના

૪૩૪-૦-૦ વડોદરા પ્રાંત પુ.
મંડળ

૪૬૧-૫-૬ મહેસાણા „

૧૬૨-૧૨-૦ નવસારી „

૧૧૩-૪-૦ અમરેલી „

૨૫-૨-૦ ઓખામંડળ „

૩૭૩૮-૧-૭

૧૧૭૦૦-૦-૮

વડોદરા તા. ૧૮-૮-૪૬

અમે વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળનું તા ૩૧-૭-૪૬ નું ઉપર જણાવેલું સરવાળું તપાસ્યું છે, અને તે બરાબર છે

(Sd.) Apaji Amin & Co.
Chartered Accountants-Auditors

પરિશિષ્ટ ૨ નું

પ્રાંતવાર લવાજમ આપનાર પુસ્તકાલયોની સંખ્યા

	વડોદરાપ્રાંત		મહેસાણાપ્રાંત		નવસારીપ્રાંત		અમરેલીપ્રાંત	
	પુ ની	લવાજમ	પુ ની	લવાજમ	પુ ની	લવાજમ	પુ ની	લવાજમ
	સંખ્યા	આપનાર	સંખ્યા	આપનાર	સંખ્યા	આપનાર	સંખ્યા	આપનાર
પ્રાંત પુસ્તકાલય	૧	૦	૧	૧	૧	૧	૧	૧
કસ્ટો	„	૨૨	૨૦	૨૮	૧૦	૯	૭	૬
મામ, મહિલા,	}	૫૬૪	૩૪૬	૫૧૮	૪૧૦	૨૫૨	૧૬૯	૧૪૭
બાલ પુ કસ્ટો								
અને મામ વા								

કુલ ૫૮૭ ૪૬૬ ૫૪૮ ૪૩૯ ૨૬૩ ૨૦૯ ૧૫૫ ૧૨૨

કુલ ચારે પ્રાંતનાં પ્રાંત પુસ્તકાલય ૪, કસ્ટો પુ. ૬૮, મામ પુ ૧૪૧૩, મહિલા પુ. ૨૪, બાલ પુ. ૧૪, મામ વા ૨૫ અને કસ્ટો વા. ૫ મળી કુલ ૧૫૫૩ માંથી લવાજમ આપનારની સંખ્યા ૧૨૩૬.

પરિશિષ્ટ ૩ જી

આજીવન સભ્યો

(એકી વખતે રૂ. ૨૫) આપનાર)

- ૧ રાજમિત્ર શ્રી. મોતીલાલ છોટાલાલ દેસાઈ, વડોદરા
- ૨ રાજરત્ન શ્રી. વૃણસીભાઈ બોરભાઈ અમીન, વડોદરા
- ૩ શ્રી રામભાઈ કાશીભાઈ પટેલ, વસો
- ૪ શ્રી. છોટાભાઈ ખુશાલભાઈ, નાર
- ૫ શ્રી હરિવલ્લભદાસ યુનોવાલ શાહ, પેટલાદ
- ૬ શ્રી હીરાલાલ મોતીલાલ પરીખ, પેટલાદ
- ૭ શ્રી મણિલાલ મગજી કાશીવાળા, વાઘોડીયા
- ૮ શ્રી. નટવરલાલ ગીરધરલાલ શાહ, શિનોર
- ૯ શ્રી. મૂળચંદ્રભાઈ લલ્લુભાઈ પટેલ, વાલમ
- ૧૦ શ્રી. શિવસાલ મૂળચંદ્ર મીશ્રી, ચાણુરમા
- ૧૧ શ્રી. ભગુભાઈ અમયાભાઈ પટેલ, ,,
- ૧૨ શ્રી જયશંકર કાલુરામ બાસ, ,,
- ૧૩ શ્રી જીવીલાલ મોતીલાલ પટેલ, ,,
- ૧૪ શ્રી અંબાલાલ ભેખતારામ પટેલ, ,,
- ૧૫ શ્રી. પ્રહલાદજી તારાચંદ બાવસાર, ધીરોજી
- ૧૬ શ્રી ચંદુલાલ કાળીદાસ શાહ, ,,
- ૧૭ શ્રી. પુનમચંદ યુનીલાલ શાહ, ,,
- ૧૮ શ્રી પીતાંબરદાસ ભલુતરામ બાવસાર, ધીરોજી
- ૧૯ શ્રી રમણલાલ દામેદરદાસ શાહ, ,,
- ૨૦ શ્રી શંકરભાઈ રામસિંહજી ચૌધરી, બાહાણવાડા
- ૨૧ શ્રી. મોહનલાલ બાજીદાસ પટેલ, ચંદ્રજી
- ૨૨ શ્રી ભગવાનજી ગોરધનદાસ ઠક્કર, બહુચરાજી
- ૨૩ શ્રી. પ્રહલાદજી હરગોવિંદદાસ પટેલ, ,,
- ૨૪ શ્રી નારણસ જગન્નાથ દવે, મીઠીધારીયા
- ૨૫ શ્રી આચાભાઈ મયુરભાઈ પટેલ, હારીજ
- ૨૬ શ્રી મયાભાઈ મણીલાલ તેલી, નવસારી
- ૨૭ શ્રી મણીલાલ હરીલાલ મોદી, ડામંબા
- ૨૮ રાજરત્ન શ્રી પ્રતાપરામ ગીરધરલાલ મહેતા, અમરેલી

પરિશિષ્ટ ૪ થું

વ્યવસ્થાપક મંડળની યાદી

પ્રમુખ

રાજમિત્ર શ્રી. મોતીલાલ છોટાલાલ દેસાઈ, વડોદરા.

ઉપપ્રમુખ

શ્રી. દરોવલ્લભદાસ યુ. શાહ, પેટલાદ.

માનદ મત્રી

શ્રી. ગમભાઈ કાથીભાઈ પટેલ, વસો

સલાસદો

- ૧ શ્રી મગનભાઈ શંકરભાઈ પટેલ, વડોદરા
- ૨ „ નટવરલાલ ગીરધરલાલ શાહ ચિત્રોર
- ૩ „ સ્વીમનભાઈ દરીભાઈ અમીન, વરણામા
- ૪ „ જયવતીબેન ન દેસાઈ વડોદરા
- ૫ „ સુનીલાલ પુરુષોત્તમદાસ શાહ વડોદરા
- ૬ „ છોટાભાઈ ખુશાલભાઈ પટેલ નાર
- ૭ „ મણીલાલ મગજી કાથીરાળા વાઘોડીવા
- ૮ „ છોટુભાઈ પંડિત, સિદ્ધપુર
- ૯ „ કાનજીભાઈ શીરાભાઈ પટેલ, મહેસાણા.
- ૧૦ શ્રી મળમંદભાઈ લલ્લુભાઈ પટેલ, વાલમ
- ૧૧ „ જોડાભાઈ લાલભાઈ પટેલ, મહેસાણા
- ૧૨ „ નાનજીભાઈ જોડીદાસ પટેલ, „
- ૧૩ „ કાવસજી એલ્લજી ગણુદેવીઆ, મણુદેવી
- ૧૪ „ રણુજીજી લલ્લુભાઈ દેસાઈ પલસાણા
- ૧૫ „ કસનજી દયાળજી દેસાઈ નવસારી
- ૧૬ રાજરત્ન શ્રી પ્રતાપરાય ગી મહેતા અમરેલી
- ૧૭ „ મોદનલાલ વીરજીભાઈ પટેલ અમરેલી
- ૧૮ „ કલ્યાણરાય નયુભાઈ જોશી, દારકાં

પરિશિષ્ટ ૫ મું

સન ૪૮-૪૯ માં ભરાયેલી મહાલ પરિષદોની વિગત

ક્રમ પરિષદ	તારીખ	સ્થળ	પ્રમુખ
દહેગામ મહાલ ૩જી	૧૩-૨-૪૯	ધારીચણા	શ્રી વિજયપ્રભાર મા. ત્રિવેરી
પાટણ મહાલ ૩જી	૨૭-૩-૪૯	સરીપદ	„ રાધાજી ટી. લેકિવા
ચાણુરમા મહાલ ૮મી	૩-૪-૪૯	મોટપ	„ દુર્ગાચક્ર ક. દવે

પરિશિષ્ટ ૬ ઠું

ખાંત તથા માનદ પ્રચારકોની કામગીરી

નામ

કયા પ્રાંતના વ

તપાસણીની

મહાલના પ્રચારક

સખ્યા

૧	શ્રી ઇમનભાઈ મ પટેલ	વડોદરા-નવસારી પ્રાંત	૧૮૭ (વડોદરા પ્રાંતનાં)
૨	„ છીતાભાઈ બ પટેલ	મહેસાણા-અમરેલી „	૬૧ (મહેસાણા પ્રાંતનાં)
૩	„ કચ્છાણી મો વ્યાસ	અંધુરમા મહાલ	૧૭
૪	„ માધવલાલ મો. ચૌધરી	મહેસાણા „	૧૪
૫	„ પ્રદ્યાલભ અં વ્યાસ	દહેગામ „	૧૦
૬	„ જાજીલાલ મ ચિતરા	„ „	૪
૭	„ જીજીલાલ રાં જાજીલાલ	પાટણ „	૨
૮	„ સુનીલાલ ના દવે	કડી „	૨
૯	„ ગણેશભાઈ અ જાજીલાલ	„ „	૧

૨૯૮

(એકલ)

૫૪

વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળની કારોબારી સભામાં પસાર થયેલા ઠરાવો

વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળની કારોબારી સમિતિની વાર્ષિક સભા તા. ૨૮-૮-૪૬ ને રવિવારે જાપોરે એ વાગે સેન્ટ્રલ લાઇબ્રેરીના હોલમાં મંડળના પ્રમુખ શ્રી. મોતીલાલ હો દેસાઈના પ્રમુખપદે હાજર હતી, જેમાં કારોબારીના સભ્યો ઉપરાંત ગુજરાત પ્રાદેશિક પુ સલાહકાર સમિતિના પ્રમુખ શ્રી મનભાઈ મ દેસાઈએ પણ હાજરી આપી હતી.

શરૂમાં મંત્રી શ્રી ગમભાઈ શ પટેલે ગત વર્ષનું નિવેદન અને હિસાબ રજૂ કરતાં, પુરા થયેલા વર્ષમાં વધુ થયેલા ખર્ચના કારણે પ્લાનમાં લઈને થયેલો વધારાનો ખર્ચ બહાન રાખવામાં આવ્યો. ગત વર્ષના અહેવાલ-હિસાબ બહાલ ગમવામાં આવ્યા સન' ૪૬-૫૦ નું ૮ માસનું બજેટ મંજૂર કરવામાં આવ્યું.

મહાગુજરાત પુસ્તકાલય મંડળ સ્થાપના-મંડળનું નામ ફેરવવાના પ્રશ્નની ઇલાજત અને સમસ્ત ગુજરાત પ્રદેશ માટેનું એક કેન્દ્રિત મંડળ મહાગુજરાત પુસ્તકાલય મંડળ-સ્થાપનાનું સ્વીકારાઈ એ હેતુને જાણવા માટે ગુજરાતનાં બીજા પુસ્તકાલય મંડળો, અગત્યની પુસ્તકાલય સંસ્થાઓ તેમ જ પુ પ્રવૃત્તિમાં રસ ધરાવતી વ્યક્તિઓની એક પત્રિકા બોલાવી તેમાં આખરનો નિર્ણય કરાવી લેવાનું ઠરાવ્યું અને એ માટે નીચેની સમિતિ નીમવામાં આવી.

૧ શ્રી મનભાઈ શ. પટેલ, ૨ શ્રી સુનીલાલ પુ શાહ, ૩ શ્રી. રામભાઈ શ પટેલ, ૪ શ્રી મણિલાલ મં. કાશીવાળા, ૫ શ્રી. ગીમનભાઈ હ. અમીન, ૬ શ્રી. હરેભાઈ મો. પટેલ આણંદ પોર્ટુ મદદ આપેલા-પુનર્ચના અંગે અન્ય જણાઓમાં ગણેલી પુ સંસ્થાઓને પૃ ૧ આણંદ હો જે સરકાર-પ આવત મદદ મળતી નહે તેવી વ્યવસ્થા રાખવાની ના. મુબાઈ સરકારને વિનંતિ કરવામાં આવી.

કારોબારી સભાના બીજા મંત્રી તરીકે શ્રી ગીમનભાઈ હ. અમીનને ચૂંટવામાં આવ્યા.

ગુજરાતની પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિનું

કેન્દ્ર વડોદરામાં સ્થાપો

વડોદરા રાજ્ય લોકકલ્યાણની અનેક પ્રવૃત્તિઓ માટે જાણીતું છે તેમામ એની પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિ તો મુખ્ય કરતાં અનેકગણી વધુ વિકાસ પામેલી છે એ દલીલતને અનુલક્ષીને, હવે વડોદરા રિયાસત મુખ્ય પ્રાંતમા વિલીન થયેલી હોવાથી ગુજરાતની પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિના કેન્દ્ર તરીકે વડોદરાને પસંદ કરવાની આ લેખમા દિશાચત કરવામા આવી છે પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિના સંચાલકોએ એ વક્ષમા લેવા જોઈ છે

જ્ઞાનપ્રચાર માટે શાળા અને પુસ્તકાલયો અગત્યનો ભાગ ભજવતા હોઈ વડોદરા રાજ્યનાં ત્રણ હજાર ગામોમાં ફરજિયાત કેળવણી અને પદરમો શાળાઓ અને જ્યાં શાળા ત્યાં પુસ્તકાલય, એ નક્કી થયેલા ધ્યેય પ્રમાણે એ ગામે પુસ્તકાલયો સ્થપાઈ ગયેલા છે પ્રત્યેક-કારક પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિને વડોદરા રાજ્યમા લગભગ ૫૦ વર્ષથી વિકાસ થતો રહ્યો છે સારાએ દેશમાં કેળવણી અને પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિ માટે વડોદરા 'રાજ્ય આગળ પડતું ગણાતું' આવ્યું છે, એટલું જ નહિ પણ એ બાબતમાં તો એણે જનતામાં પ્રતિષ્ઠા મેળવેલ છે

સતત પરિશ્રમનું પરિણામ

વડોદરા રાજ્યમા પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિનો વિકાસ વડોદરાના ધડલેષા કે રાજવી શ્રીમત સમાજીય ગાયકવાડ અને પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિના આત્માસમા સ્વ. શ્રી મોતીભાઈ અમીનનો સંયોગ અને અનેક વર્ષોના સતત પરિશ્રમને કારણે જ થયો છે

સ્વ. શ્રી. મોતીભાઈ અમીનની અનેક વર્ષોની સાધના-તપશ્ચર્ચા જેમણે નજરે લેઈ છે તે તો એ કદીએ ભૂલી શકે તેમ નથી. એક બાલુ મુખ્ય પ્રાંતના વડા પ્રધાન ન મદાર ખેર આડેજ સ્વ. શ્રી. મોતીભાઈ અમીનની પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિની સુચાર્થી આકર્ષણ દતા અને દસ વર્ષ પર એમને અનેક વખત બોલાવીને સાગએ પ્રતિભા એમના સહકારથી પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ ફેલાવવાની મહદ્ મુશ્કેલી દર્શાવી હતી. ત્યારે બીજી બાલુ સ્વરાજની પૂરી તક મળતા ના એ-સાહેબના સહકારથી પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિને વિશાળ પ્રચાર કરી મૂકવાની વાતો શ્રી અમીન સાહેબના ઉદ્દાસભાઈ મુખે અનેક વખત સંભળવા મળતી હતી એ ધન્યવાદો આત્મા તો આપ્યો ગયો છે. પરંતુ એમણે ચેતવેલી એ આજ એમના અનેક સાથીદારો અને વર્ષો સુધી સાથે કામ કરનાર કાર્યકર્તાઓના દિલમાં અદ્યપિ જલતી જ રહેતી છે.

બહોળે હાથે મદદ

વડોદરા રાજ્યમાં પ્રાંત પચાસતો (જિલ્લા લોકલ બોર્ડો), મુખ્યશાળાઓ, ગ્રામ પચાસતો અને લોકસમાજ પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિને બહોળા હાથે મદદ કરવા પણ ટેવવર્ણ છે.

હાલમાં ગુજરાતમાં પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિનો વિકાસ કરવાના હેતુથી ના મુખ્ય સંસ્કાર એક ગુજરાત પ્રાદેશિક પુસ્તકાલય સત્તાધિકાર સમિતિ નીમી છે એમાં વડોદરા રાજ્યના પુસ્તક ૧૪૨]

કાનય પ્રવૃત્તિમાં રસ ધગવતા અનેક કાર્યકર્તાઓમાંથી ડાહ્યાના જ નામ નહિ જોતાં અનેખર આશ્ચર્ય ઉપજે છે.

વડોદરા ગાંધી બહાનના લોકો પણ આશ્ચર્યમાં પડી ગયા છે કદાચ આનું કારણ એમ પણ હોય કે વડોદરા રાજ્યનું મુ મર્ઝ પ્રાત સ ચે જોડાણ થતાં પહેલા આ સમિતિની રચના થઇ હોય પરંતુ હવે તો એમાં વડોદરાના પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિમાં રસ ધરાવનાર સભ્યોનો ઉમેરો વહેલી તકે થઇ જવો જોઇએ.

વડોદરાની એ સંસ્થાઓ

વડોદરા ગાંધીમાં સ્વ શ્રી મોતીભાઈ અમીનનો પ્રેરણાથી પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિના વિકાસ માટે એ ઉત્તમ સંસ્થાઓ સ્થાપાયેલી અને વર્ગોથી સફળતાપૂર્વક કામ કરતી આવી છે. એક છે વડોદરા ગાંધી પુસ્તકાલય મંડળ, કે જે ૧૧ હાથ નીચે પ્રાંત, તાલુકા અને જૂથ પુસ્તકાલય મંડળો સ્થાપાયલા હોઈ તેમની મારફત એ પુસ્તકાલયોને સુવ્યવસ્થિત રાખી પ્રવૃત્તિનો વધેદ વિકાસ આપે છે.

બીજી સંસ્થા છે “પુસ્તકાલય સ સ. મંડળ લિ” તેની સેવા દ્વારા વડોદરા રાજ્યના ૫ દરસો પુસ્તકાલયોના દિસાઓ એકધારા અને સુવ્યવસ્થિત રાખવાનું તેમજ વર્તમાનપત્રો, ઉત્તમ પુસ્તકો, લાકડી સામાન અને પુસ્તકાલયોને ઉપયોગી તમામ સાદિલ પૂર પાડવાનું કાર્ય થાય છે પુસ્તકાલયે તા ૩ ચાર લાખ ઉપગાનના કાચથી ફોની પણ વ્યવસ્થા તે જ કરે છે તેમ જ “પુસ્તકાલય” માસિક ચલાવી એ દ્વારા કાર્યની મુખ્યત્વે દોરવણી અપાય છે. દિલભમાં આ સંસ્થા એક અને અખેડ છે.

મહાગુજરાતની સંસ્થાઓ

વડોદરા ગાંધી પુસ્તકાલય મંડળ અને પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ લિ. હવે માત્ર વડોદરા રાજ્યની સંસ્થાઓને બંદને, મહાગુજરાતની વિશાળ સંસ્થાઓ થતા માગે છે.

વડોદરાને આંખે સારા દિંદમાં જરાન એ ચે તેરી સેન્ટ્રલ લાયબ્રેરી પણ છે અને પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિના વિકાસના ધગધવામાં કાર્યકર્તાઓ પણ છે એમની એ ધગધને મુખ્ય પ્રાંત આવકારી છે અને બીજી જૂઠીજાઈ પ્રવૃત્તિઓ એમાં જ બગી જાય તો દૂધમાં સાકર બજતો જેનું આદ અને પ્રવૃત્તિને વધુ વિકાસ આપે.

વડોદરા રાજ્યના મુ મર્ઝ પ્રાંત સાથેના વિવિધીકરણના બંધ મેળવડા પ્રસંગે પ્રાંતના પત્રપ્રધાન ના ખેર સાહેબને વડોદરા રાજ્ય (પ્રજામંડળ) કોમિસ સમિતિના પ્રમુખ શ્રી જગજીવનદાસ મહેતાએ જણાવું હતું કે, “કુળ ત રાજ્યને લાગવણી કરીને કવર ઋપિએ જેમ ચ કુ તલાને સોપી હતી તેમ અમે વડોદરાને એની અનેક પ્રજાકલ્યાણની વિશિષ્ટતાઓ સાથે સોંપીએ છીએ (કે જેમાં પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિ પણ અમર્યાને હોઈ) તેને રાખરા અને ગિકસાવવાને આ સોંપણી કરીએ છીએ” એના જવાબમાં ખેર સાહેબે કાશ્વપૂર્વક થતા દિલ્લી લાગણીથી જણાવ્યું હતું કે “વડોદરાથી સર્વા ગમ્મદ શકુ તલાનુ અમે પૂરતું જતન કરીશુ અને એ પાદ દેગવવા માટે અમને અ ગૂંચ બતાવીને રમરણ આપતું નહિ પડે” એ સમિતી વડોદરા રાજ્યની સમગ્ર પ્રજાને જે આનંદ થયેતો તે સખેમાં કછ રીતે આતેખાય છે.

(અનુસધાન પૃષ્ઠ ૧૪૬ ને ઉડે)

કાશ્મીરથી દિલ્હી મોકલાયેલો

કાશ્મીરે એના પરંતોમાં ગળંતી બંદુકો ને આગ્રામાં ધૂમતા વિમળાથી સારીયે દુનિયાનું ધ્યાન એ અધુ હતું. આવી પ્રયત્ન સુદઅર્જનાઓના ઘોષાટને લઈને જનસાધારણને જેમાં રસ છે એવા ફેટલાક બનાવેા અગવશ રહી જાય એ સભવિત છે. આવો એક બનાવ તાજેતરમાં બન્યો હતો. કાશ્મીર અને જમ્મુ રાજ્યના સરોધન ખાતામાં અને કાશ્મીર મહારાજની રાજગઢ લાયબ્રેરીમાં સચવાયેલા પદ્મસો પુરાણા ગ્રંથો શ્રીનગરથી વિમાન મારફતે દિલ્હી લઈ જવામાં આવ્યા હતા. કાશ્મીરના મોરચે અનેક રિપોર્ટરો હતા ને ‘આસ બજરપત્રીઓ’ નો પણ કંઈ તોરો નહોતો, છતાં ય તાજેતરમાં બની ગયેલા આ બનાવની ખબર તો દિલ્હીની વિશાળ જનતાને હજી હવે પડવાની છે.

પુરાણા ગ્રંથોની નિઃસીમ મહત્તા

આ પુરાણા ગ્રંથોની અમૂલ્ય આંકી શકાય તેમ નથી એ તો યાન અને પાંડિત્યનો એક અણુમોલ ખજાનો છે. આ ગ્રંથમાંના ફેટલાક તાડપત્ર ઉપર ને ફેટલાક જૂના કાશ્મીરી કાગળો પર લખાયેલા છે. શારદા અને દેવનાગરી બંને લિપિનો એમાં ઉપયોગ થયેલો છે. ફેટલાક ગ્રંથો પશ્ચિમ અને ટિબેટન ભાષામાં લખાયેલા છે. ગ્રંથોના કદ અને આકૃતિઓમાં પણ ઘણું વૈવિધ્ય છે. એ પાનાથી આડીને તે ૬૫૬ પાનાં સુધીના અને ખિસાની નાની ઘડિયાળના કદથી આડીને તે અર્ધો વાર લંબાઇ ધરાવતા ગ્રંથોનો એમાં સમાવેશ થાય છે.

એના વિષયોનું વૈવિધ્ય

આ ગ્રંથો અનેક વિષયો પર લખાયેલા છે ને એમાં કાવ્ય, નાટક, વેદાન્ત, વ્યાકરણ, શિષ્ય, સાંખ્યવિદ્યા, તત્ત્વજ્ઞાન, ઇતિહાસ, પુરાણ, આયુર્વેદ, કર્મકાંડ, ધર્મશાસ્ત્ર, અલકાર ને કામશાસ્ત્ર વગેરે વિષયોનો સમાવેશ થાય છે. આ ઉપરાંત એમાં અમરકોશ, ટલકલા ને પાઠશાસ્ત્ર પરના ગ્રંથો પણ છે. વિષયોનું આતુ વિશાળ વૈવિધ્ય અને વિશાળતા સ્પષ્ટ છે.

વિદ્યાધામ કાશ્મીર

વિદ્યા ને સંસ્કૃતિના ધામ તરીકે પ્રાચીનકાળમાં કાશ્મીરની કીર્તિ દરદરના દેશોમાં પ્રસરેલી હતી. શારદા અને બિજ્જબિહાર નામની ત્વંત્રી બે વિદ્યાપીઠોમાં અનેક અણુમોલ ગ્રંથો હતા ને એનાથી આકર્ષાઈને દૂર દૂરના વિદ્વાનો ત્યાં અગાસ અર્થે આવના. સુજ્ઞાતના રાજા સિદ્ધરાજ જયસિંહે મહાપ્રસિદ્ધ પડિત હેમચંદ્રાચાર્યને જ્યારે વ્યાકરણ પર એક નવો મથ લખવાનું કંઈ ત્યારે હેમચંદ્રાચાર્યે તે કાર્ય અંગે જરૂરી એવા વ્યાકરણ પરના આઠ ગ્રંથો ગાળ્યા. આ આઠ ગ્રંથો ‘પ્રભાવક ચરિત’માંના ઉક્તેષ પ્રમાણે ફક્ત કાશ્મીરની શારદા વિદ્યાપીઠના પુસ્તકાલયમાંથી જ મળી આવ્યા હતા. સિદ્ધરાજે પોતાના વરિષ્ઠ અમલદારને આ ગ્રંથો લેવા માટે કાશ્મીર મોકલ્યા હતા ને તેની મદદથી આચાર્ય હેમચંદ્રે તેમનો પ્રસિદ્ધ મથ ‘સિદ્ધહેમ’ લખ્યો હતો. કાશ્મીરમાં અનેક બૌદ્ધ મઠો હતા, બ્રાહ્મણધર્મ ને બૌદ્ધધર્મના ૧૪૪]

પ્રાચીન સાહ્યીય ગ્રંથલંકાર

અભ્યાસ માટે અનેક મથકો હતા. પ્રખ્યાત ચિનાઈ વિદ્વાનો પણ પૂર્વેની વિદ્યાઓના અભ્યાસ અર્થે અહીંના પડિતો પામે આવતા. આવા પ્રદેશમાંથી આવા અમૂલ્ય મથેનો ખળનો મળી આવે તેમાં નવાઈ નથી.

રાજકીય ઉચ્ચપાઠશાળા

કારમીરના સુક્રમાર દેહ પર રાજકારણીય ખટપટોના અનેક ખડ્ગો ઉપરાછાપરી ઝીકાયે જ મયા છે. એનો ઇતિહાસ જોતાં જણાય છે કે સૈકાઓ દરમિયાન ત્યાં અનેક ખળવાઓ થયા છે, જેને લખને સોફાલુ જીવન અસ્તવ્યસ્ત થઈ ગયેલું ને અનેક શહેરોનો નાશ થયેલો. આવા સંજોગોમાં ધણા કાશ્મીરી લોકો મગા-મમુનનાં મેદાનોમાં જીવરી આવ્યા છતાંપણ ધણા ત્યાં રહ્યા અનેક ગ્રંથોનો આવી ઉચ્ચપાઠશાળામાં નાશ થઈ ગયો ને એવા સંજોગોમાંથી પણ આટલાં ગ્રંથો ગયાં મયાં !

વિદ્વાન્મહોદયોની કારમીરયાત્રા

ઝોમણીસમી સદીના ઉત્તરાર્ધમાં તો હિંદના અને ખીજા દેશોના અનેક વિદ્વાનો આ ખળનાનો લાજ લેવા કાશ્મીરમાં આવ્યા, જેમાં ડૉ. લુઈસ, ડૉ. સ્ટેફન, ડૉ. એ. મી. બુલ્ડર, ડૉ. રિચાર્ડ ટેમ્પલ ને મર. બ્યોર્ન ટ્રિપ્ચર્ચન જેવાનો સમાવેશ થાય છે. જૂના ગ્રંથો મેળવવા માટે આ વિદ્વાનો કારમીરનો આખો પ્રદેશ ખૂદી વળ્યા, એમના પ્રયત્નોને થોડી ધણી સફળતા પણ મળી ને એનાથી સંશોધનનું કામ ઠંડક સગળ બન્યું.

અગત્યના અનુવાદિત ગ્રંથો

આ પદ્ધતિ ગ્રંથોમાંથી જે અગત્યના છે તેના સામાન્ય રીતે બે ભાગ પાડવામાં આવે છે એક તો મૂળ કાશ્મીરમાં લખાએલા મૌલિક ગ્રંથો ને ખીજા અનુવાદા-અનુવાદોમાં અગત્યના ગણાય એવા મથે આવેલા છે. ‘શંકરાચાર્યના નામે ચરેલું સાત પાનાનું’ ‘કેનોપાનપદ્મ’, ‘ધર્મ-શાસ્ત્ર પરની’ ‘ચારવલ્લક્ય’ રચિતો એકસડો પાના, દેવનાગરી લિપિમાં લખાએલો ૬૫૬ પાનાનો વેદાન્ત ઉપરનો ‘પીપલાદસક’ નામનો ફળદાર મય, સામણાચાર્યે લખેલું ૬૮૬ પાનાનું ‘ઋગ્વેદ ભાષ્ય’, વેદાન્ત ઉપરનું શંકરાચાર્યનું ‘મીમાંસા ભાષ્ય’, વ્યામના ‘જોલોપામ’ નાં ૬૦ પાનાં ને કાલિદાસના ‘સ્થુવચ’ નાં ૮૫ પાનાં મુખ્ય છે, વ્યાકરણ, કર્મ-કાંડ અને તત્ત્વજ્ઞાનના ખીજા ધણા મથે છે, પણ તે મૂળ કાશ્મીરી છે કે અહારના ખીજા ગ્રંથો ઉપરથી ઉતારેલા અનુવાદો છે તે નહોતો કરવું મુશ્કેલ છે.

શૈવ સાહિત્યના ગ્રંથો

વસુચંદ્ર, લેમરાજ, અભિનવ ચંદ્ર, ઉત્પાવદેવ, શ્રીકંઠ, કાલાકાદ સોમાનંદ અને જગદ્ગૃહ જેવા શૈવધર્મના અનેક મહાન લેખકોના ગ્રંથો દિલ્હી લઈ જવામાં આવ્યા છે. શિવમાંથી સાહિત્યને ‘ત્રિક્ષ સાહિત્ય’ પણ કહેવામાં આવે છે. આ ‘ત્રિક્ષ’ શબ્દનો ઉદ્ગમ

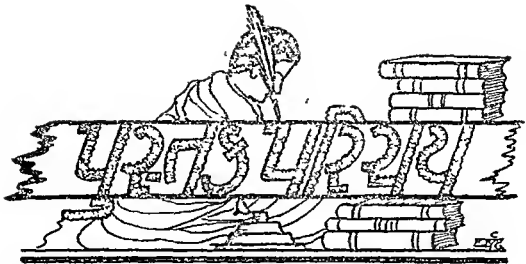
અંબિક નામના આચાર્યના નામ પરથી થયેલો છે 'ત્રિફ' ને પ્રદાશની સ્થાપના ઈ સ પૂર્વે પાંચમી સદીમાં ૨૫ થકે કરેલી ને પાછળથી જુદાધર્મની અસર નીચે એ સ પ્રદાશ બિલકુલ જુદાઇ ગયેલો, પાછળથી વસુચુપ્તે 'ચિત્રસૂત્ર' લખીને નવો પુનરિદ્ધાગ કરવાનો પ્રયત્ન કરેલો.

ગિદજીતનો ગરવો અંથસહાર

પણ આ ખળનામાં વધારે ઉપયોગી તો 'ગિદજીત મેન્યુસ્ક્રીપ્ટ'નું નામે ઓળખાતાં ગ્રંથો છે. ગિદજીત કાશ્મીરનાં ઉત્તરે સ્થિતન સહદ ૫૦ આવેલું છે અને ત્યાં ત્રણ સામાન્યોની હોમ બેગી થાય છે, એટલે એ જગા મહત્વના ગાજદારી ત્રિમેટા તરીકે પણ બાણીતી છે. આવા અણુભોજ આરંભિક ખળના સયે ગિદજીતનું નામ સઠળાશે એવી આવા તો કોઇએ ગણી જ નહોતી. આ યનજ ૧૭૬૫ થાગાની પહેલી જાહેગત કરનાર ૨૨ ઈ. ૨૨૫૧ હતા. ૧૯૩૧ ના જુનાઇ ૨૪ મીએ - ૨૨૬૪ મે - 'પત્રમાં એના સમાચાર પ્રગટ થયા હતા. બન્યું એવું કે ભરવાડોના કેટલાક હાકરાઓ ઘેટાં ચાગતા હતા તે વખતે એક નાના ટેકરા પરથી તેમણે સાળના ટુકડા ખમેલા ટેકરાની માટી ને તે પરના પથ્થરો ન્યાં છૂટા પડ્યાં કે તેની નીચે તેમને કંઈક જણ્યું. હાકરાઓએ ધાર્યું કે કોઈ કંઈક સુગંધનો ઘટલો ખમીતો હશે પછી તો ગિદજીતના જુના મેન્યુસ્ક્રીપ્ટ આપીને એ અગતો કમળે લીધો અને એ સ્તૂપમાંથી આ ખધા ગ્રંથો ખદાગ કરવામાં આવ્યા. મોટા ભાગના ગ્રંથોનો કમળે લાં ને લાં તે જ વખતે લઇ લેવામાં આવ્યો હતો. એ જ રથેરા, ૧૯૩૮ માં જમ્મુ ને કાશ્મીર ગળના આક્રિયો-લોજી ને સશોધન ખાનાના મુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ મધુસદ ૫ ડિને કેટલાક ખીળ ગ્રંથો શોધી કાઢ્યા હતા.

ગિદજીત ગ્રંથોનું મોહાત્મ્ય

આ ગિદજીત ગ્રંથોની અગત્ય તી છે લોક ? બૌદ્ધ ધર્મનો જન્મ હિંદમાં જ થયેલો અને અદિથી જ તે ઉત્તર, દક્ષિણ ને પૂર્વમાં પ્રચરેલો, અને જતાંય દાખલો પ્રભાવ તો એવો હતો કે આપણા દેશમાં તો બૌદ્ધ ધર્મને લગતું કોઇ સાહિત્ય નહોતું પામ્યું નહોતું. બૌદ્ધ ધર્મ ઉપરના તાક્ય મુનિના ગ્રંથો તો આધનીક ને ટિબેટન ગ્રંથોમાં ભાષાન્તરો હતા. આ અધનીક ને ટિબેટન ગ્રંથો મૂળ સંસ્કૃત ગ્રંથો પરથી તૈયાર થયેલા હતાં ને એ મૂળ સંસ્કૃત ગ્રંથો તો નોંસ પામ્યા હતા. ગિદજીત ગ્રંથખંડારનું મહત્વ એ છે કે બૌદ્ધ ધર્મના મૌલિક સંસ્કૃત ગ્રંથો એમાં સચવાયેલા છે. આ ગ્રંથોનું સંપાદન ખીળ વિદ્વાનોના સહકારમાં રહીને ઈ. નીલનદી 'દત્તે કયુ' છે એનો સમય ઇ. સ. ૫૦૦ થી ૬૦૦ ની વચ્ચેના નક્કો કરવામાં આવ્યો છે તે ગુપ્ત સિપિમાં લખાયેલા છે ને તેની ભાષા સંસ્કૃત પ્રાકૃતનું મિશ્રણ છે. આ પદરમો ગ્રંથોમાંથી હજી તો માત્ર થોડાકનું જ સંપાદન કરીને પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યા છે. મોટા ભાગના ગ્રંથોનું હજી નિગોશ્ણ-પરીક્ષણ કરવાનું છે. વિદ્વાનો એનો અભ્યાસ કરીને સુદર સંપાદનાએ અદાર પાડશે તો હિંદના પ્રાચીન ઇતિહાસની અનેક અધાનો ફેડીઓ પર નવીન પ્રકાશ પડશે એવી આશા રખાય છે.

૧-મહિલાસની વિચારધારા—સંપાદક પ્રા. ધીરુભાઈ ઠાકર; પ્રકાશક : ગુજરાત વિદ્યાસભા, અમદાવાદ ૫૪ ૪૫૦, કિમત કાનુ પૂઠ, રૂ. ૪-૮-૦, પાકુ રૂ. ૫-૮-૦

ગુજરાતના સમર્થ તત્ત્વચિંતક અને ધર્મવિચારક પ્રો. મહિલાસ નસુભાઈ દિવેદીનાં ધર્મ, ગૃહરાજ્ય અને માહિત્યવિષયક લખાણોમાંથી ચૂંટી કાઢેલાં લેખોની આ વિચારધારા પ્રગટ કરી ગુજરાત વિદ્યાસભાએ ગુજરાતની અનન્ય સેવા કરી છે. અભેદમાર્ગપ્રવાસી એ વિદ્વાનનો સિદ્ધિ કાવ્ય કરતાં ગદ્યપ્રદેશે વિશેષ છે, એનું સુદર્શન એમની ‘સુદર્શન ગદ્યાવલિ’ માં આપણને થાય છે પરંતુ એ પ્રયત્ન ધણી સમયથી અલબ્ધ હોય અભ્યાસીઓને બહુ અગવડ પડતી વળી એમની ભત્તરશાળી અક્ષરપ્રવૃત્તિના મુખ્ય ગાહન એમનાં બે માસિકો ‘પ્રિયવદા’ અને ‘સુદર્શન’ નાં તે દર્શન પણ દુર્લભ હતાં. એવી રીતિમાં ગદ્યાવલિનું આ વિવેક-સુવાર્ણ-ધટાડેલું નવમંસક-જુ સુલભ બનાવવા બદલ એના સંપાદક પ્રાધ્યાપક શ્રી ધીરુભાઈ ઠાકરને ધન્યવાદ થયે છે એમણે ગદ્યાવલિમાંથી આજની બદલાયેલી પરિસ્થિતિને નિરુપયોગી વાગો-વિવાદો અને ચર્ચાઓમાં અડનાતમક અંશોને ગાળી નાખ્યા છે અને મહિલાસ-માનસના ઉત્તમ પરિપાકરૂપ લેખોને જ પસંદ કર્યાં છે, એટલું જ નહિ પણ તે તે લેખોને ‘સુદર્શન’ તથા ‘પ્રિયવદા’ માંનાં લેખો બેડે મેળવીને, પાકું હોય ત્યાં મૂળના પાકને અનુસરીને રજૂ કર્યાં છે તેમ કરતાં એ માસિકોની ફાઇલોમાં દટાઈ રહેનાં અને ‘ગદ્યાવલિ’ માં સમાવેશ નહિ પામેલાં એવાં ડબ્બેક નવાં લેખો મળી આવ્યાં તે પૈકી થાયને પણ વિચાર-ધારામાં રચાન આપ્યું છે. આ રીતના સંપાદનમાં પ્રો. ધીરુભાઈ ઠાકરે જે વિવેક વાપર્યો છે અને પરિશ્રમ ઉઠાવ્યો છે તે પરમ પ્રસન્નનોય છે આપણે ધર્મ અને સંસ્કૃતિના સંરક્ષણમાં પ્રો. મહિલાસે આપેલા અપૂર્વ હિસ્સાને યથાર્થ બ્યક્ત કરતો વિસ્તૃત અને વિદ્વાતભર્યો ઉપોદ્ઘાત બોડીને તેમ જ ટિપ્પણો આપીને પ્રો. ધીરુભાઈએ પુસ્તકના મૂલ્યમાં કિમતી ઉમેરો કર્યો છે.

આગળીસમી સદીના ઉત્તરાર્ધમાં ભારત પર કરી વળેલા પાશ્ચાત્ય સંસ્કારોના પ્રવાહનો પ્રચળ પ્રતીકાર કરનાર, અગ્રેજ સત્તા અને કેળવણી દ્વારા હિન્દુ સમાજ અને સંસ્કૃતિ ઉપર

યદ્ય રહેલા વિદેશી આક્રમણનો સ્વરૂપ સામનો કરનાર, વેદ-વેદાન્ત-ધર્મ જ્ઞાન-સંસ્કારના અભેદ સંગ્રહક, 'સિદ્ધાંતસાર' અને 'પ્રાણીવિનિમય' જેવા ઉત્કૃષ્ટ ગ્રંથોના સર્જક, વીર નર્મદના ઉત્તરારધિકારી અને આર્યાર્થી આનન્દશબ્દના પૂર્વાધિકારી બલનિષ્ઠ પડિત મણિલાલની આ વિચારધારાને સૌ સસ્કારેશ્વરોએ વિચારની ધરે છે સનિષ્ઠ ધર્મવીર મણિલાલના યદ્ય કાર્યના સનાતન ગમ. કે સમ આ લેખોનું સૌ ધર્મપ્રેમીઓએ પરિશીલન કરવું ધરે છે. ખાસ કરી આપણે ત્યારે સ્વતંત્ર તથા, સ્વરાજ મેળવી સૌન સમજતા યદ્ય છીએ ત્યારે સ્વધર્મના સાત્વિક આગ્રહભરી આ વિચારધારાનું ઝીલન આપણું પરમ કર્તવ્ય બની રહે છે.

૨-પંચતંત્ર :—સંપાદક અને અનુવાદક પ્રા. ભોગીલાલ જી સડિસરા, પ્રકાશક. ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ તરફથી ભાગીપ વિદ્યા ભવન, મુમુક્ષુ પૃથ પોષ્ટાસાવસો, કિમત રૂપિયા આઠ.

વિશ્વસાહિત્યમાં અનન્ય પ્રતિષ્ઠા ધરાવતા અને જેનાં જન્મભૂમિ સુગમ ૬૦ ભાષાઓમાં ૨૦૦ કરતાં વધારે ભાષાન્તરો અને રૂપાન્તરો થયાં છે એવા ભારતીય ગ્રંથાલ પંચતંત્રનું ગુજરાતીમાં વિદ્વાનમુક્ત શાસ્ત્રીય સંપાદન અને શુદ્ધ સરસ ભાષાન્તર કરવા બદલ પ્રા. ભોગીલાલ જી સાહેબને અનેક અભિનંદન ધરે છે. ગ્રંથના સંપાદનમાં શ્રી સડિસરાએ દેવો, ભગીરથ પરિશ્રમ લીધો છે તે સવામો પાનના પાણિત્યભર્યા ઉપોદ્ધાત પૃથ્વી પરમાત્મા આપે છે. પંચતંત્ર અંગેની ઉપલબ્ધ બધી જ માહિતી એમણે મેળવી છે અને એનો મર્જન સંપૂર્ણ રીતે 'વિદ્વાને પથ્ય આદર કરે એવી વિદ્વાતા' થી કરી છે. ગ્રંથના બે વિભાગ કરી પહેલા વિભાગમાં પશ્ચિમ ભારતીય પંચતંત્રને સાદગત અનુવાદ આપ્યો છે અને બીજા વિભાગમાં પંચતંત્રની અન્ય પ્રાચીન પાઠ્ય પરંપરાઓની વધારાની કથાઓ આપી છે તદુપરાંત તલરપર્ણ દિપ્તિ, અગત્યના પાઠોધનો અને વૃદ્ધનાત્મક પરિશિષ્ટો આપી, અભ્યાસની દૃષ્ટિએ પુરતકની ઉપયોગિતામાં અનન્ય ઉમેરો કર્યો છે. પુરોચનનર્મના પ્રા. રામનારાયણભાઈના શબ્દોમા દલીએ તે પ્રા. સડિસરાએ "પાઠ નહીં કરવામાં એક પ્રાચીન સંશોધકની કુશળતા દાખવી છે, પંચતંત્રની પં-પગનો દત્તિદાસ એક કુશળતા દાખવે છે પંચતંત્રની પં-પગનો દત્તિદાસ એક પુગતરવિદની રીતે આલેખ્યો છે અને એક વિવેચકની દૃષ્ટિએ પંચતંત્રનું સાહિત્યિક મહત્ત્વ દર્શાવ્યું છે." ભારતીય સંસ્કૃતમાંથી ઉતરી આવેલી ભાષાઓમાં, આટલી શાસ્ત્રીય અને વિશાળ દૃષ્ટિથી પંચતંત્રનું આ પહેલું જ સંપાદન થયું છે અને એ બદલ એના સંપાદકને જેટલો ધન્યવાદ આપીએ એટલો આપીએ છે. આવી ઉત્કૃષ્ટ ગ્રંથ પ્રગટ કરી ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદે પણ પગમ ચરસવી હામ કર્યું છે.

પંચતંત્રમાં ગલભાગની વચ્ચે એ કડો પ્રોટોકો-પ્રમાણ-આપે છે. અનુવાદકે એ સારને અનુવાદ પદમાં નહિ કરતાં ગદ્યમાં કર્યો છે એ ઠીક નથી થયું સુમાપિતેનો સમસ્ટોષ અનુવાદ થયો હોય તે ગુજરાતી મુક્તકોમાં બહુ મોટે ઉમેરો થાત અને સુમાપિત કરકાર કરવાની સુગમતા થાત.

વિશ્વમાં અભેદ પ્રતિષ્ઠા અને લોકપ્રિયતા પામેલો આ ગ્રંથ એના ઉત્કૃષ્ટ અનુવાદ દ્વારા ગુજરાતી વાચકોના પુખ્ત પાન યદ્ય પડશે એમાં સંશય નથી. વાંચનારોએ વિવિધ વાંચીએ.

આગાલગ્ન સૌ વાર્તા-બુખ્યાની બૂખ ચટાડે, વાર્તાશ્રાદ્ધિની એની અનેરી સમૃદ્ધિ રસિક વાર્તાકારોને અવનવી પ્રેરણા આપે અને માનવસ્વભાવનાં અનંત પાસાંનું નિરૂપણ કરતાં એ અદ્વિતીય પ્રથમના મહામૂલ્યા અનુભવ-ઉદાપણ મૌ સંસ્કારયાત્રિકોને જીવન-પાયેય પૂરું પાડે એવી સુભાષા એ પુસ્તક જોઇ સ્વાભાવિક ઉદ્ભવે છે

૩-કાવ્યસૌરભ—સ પાઠક અને પ્રકાશક શ્રી. હિમ્મતલાલ ગણેશજી અંબરીયા, પૃષ્ઠ ૩૨૫, કિંમત - ત્રણ રૂપિયા

‘કાવ્યમાધુર્ય’ના સિદ્ધહરત અને લખનપ્રતિષ્ઠ સ પાઠક શ્રી હિમ્મતલાલ ગ. અ. ગ. રિયાનું આ એક નવતર સ પાઠન છે. આટલી ઉમ્મરે પણ એમના યુવાનોએ દાખલો લેવા યોગ્ય અવિરત વિદ્યાભ્યાસ ‘મા’ એમને આદરભર્યા અભિનંદન ધટે છે. કાવ્યમાધુર્યમાં ઇ. સ. ૧૮૮૫ થી ૧૯૦૯ સુધીનાં કાવ્યો સંગ્રહાર્પા હતા. આ એના અનુગામી સંગ્રહમાં ઇ. સ. ૧૯૧૦ થી ૧૯૪૮ સુધીનાં કાવ્યો લેવાયા છે. કેટલાક ગ્રંથોનાં અભિપ્રાયો પ્રગટ થયેલા કાવ્યો પણ પસંદ કરાયા છે. એ આ સંગ્રહની નોંધપાત્ર ઘટના છે, છતાં આ સંગ્રહ નવીનતાની

(અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૧૪૩ નું)

ખ્યાલ બહાર નહિ હોય

આટલી ઉચ્ચ લાગણી જાગના અને વર્ષોથી પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિનો વિકાસ કરવાનું મુશ્કેલ નારના જે સાર્વજનિક અને એમનું ગ્રાહ્ય પ્રધાનમંડળ પ્રોત્સાહને કેન્દ્ર બનાવી, એના વિપુલ સાધનો અને કાર્યકર્તાઓ દ્વારા પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિને બહોળા ફેલાવો કરવાનું કામ એમના ખ્યાલ બહાર નહિ જ હોય

પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ માટે વડોદરામાં ધણી અનુકૂળતાઓ છે. વડોદરાએ ભૂમિકા ખેડીને તૈયાર કરેલી છે. સદ્ગત કે શ્રીમત સંજોગરાવ અને સ્વ શ્રી મોતીભાઈ અમીને પુસ્તકાલય-પ્રવૃત્તિ પાછળ પોતાનો આત્મા રેડ્યો છે. એટલું જ નહિ પણ સ્વ શ્રી અમીન સાહેબોએ માટે વર્ષો સુધી એકધારી તપશ્ચર્યા આદરીને જે ભૂમિ પર ધણી ધખાવેલી, એ સુપ્રસિદ્ધ વડોદરાની ભૂમિને મુગધ ઇલાકાની નહ તેા નિમન ગુજરાતનો પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિનું કેન્દ્ર બનાવવામાં આવે તો કાનકર્તાઓનાં અનેક સાંચ અને સહકારથી પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિ ગુજરાત-મહાયુજ્જ્વલમાં ફરી-ફાલીને ખીલી ઉઠશે અને એ જ પ્રવૃત્તિ દ્વારા સમગ્ર પ્રગતને સ્વરોગપના સાચા દર્શન થશે.

જેમણે છે, સહાનુભૂતિ

જેમણે છે માત્ર રાજતંત્રના ઉદાર મન અને દિલપૂર્વકની સહાનુભૂતિ જે મળવામાં આ સ્વગત્યુગમાં જરાય શકા નથી. આટલું ઘરો એટલે અનેક જાતની સવલતો એની મેળે આવી મળશે. દિલથી લાગણીપૂર્વક કામ કરનારાઓની ધનશક્તિ વડોદરા એક એવું કેન્દ્ર બનશે, કે જેનો પ્રકાશ ગુજરાત મહાયુજ્જ્વલમાં પથગર્ધ સારાએ દેશ માટે અનુકરણીય દૃષ્ટિતા પૂરાં પાડશે.

પણ, એ માટે સર્વને પ્રેરણા અર્થે એ જ પ્રાર્થના !

—ચિ. હં. અમીન

દષ્ટિને સંતોષો કે કેમ એ પ્રશ્ન છે. કાવ્યની પસંદગીમાં કોઈ નિમિત્ત ધોરણ સ્વીકારેલું જોવામાં આવતું નથી અને માત્ર વિવિધતા ને નવીનતાની અભિમુખતાને લઈ સાગં નગ્સાં કાવ્યોનો ઇંજુમેળો ધઈ ગયો છે. જે કવિએને પસંદ કર્યા છે તેમના ય પ્રથમ કક્ષાનાં કાવ્યો સમૃદ્ધમાં સ્થાન પામ્યાં છે કે કેમ એ સવાલ છે અને જો તેમ થયું જ હોય તો આપણે દિલ્લગીરી સાથે કપૂલ કરવું પડશે કે ન્હાનાં પાલનરસિંહરાવ, -કા-ન-કલાપી, ખમગદાર-મોટાદાર, કાકોર-જોતર્ધન-રામ, મણિલાલ-આવાથ કંઠી કાવ્યમાધુર્યને ગ્રામ્ય કાવ્યની કવિતા કરતાં કાવ્યમૌરખની આગળની કવિતા ઊતરતી કોટિની છે ! એથી ઠી કાવ્યનૌરખને કાવ્યમાધુર્યની અપૂર્વ શોકપ્રિયતા ન સાંપડે તો નવાઈ નહિ. કાવ્યમાધુર્ય એ કોટિનો પહેલો જ સમૃદ્ધ હતો એ પણ એની પ્રસિદ્ધિનું એક વિશેષ કારણ હતું. પરંતુ ત્યારબાદ ગુજરાતને કાવ્ય રચિય ભાગ ૧-૨, પ્રા ગમનાગણ્ય પાઠક સંપાદિત કાવ્યસમુચ્ચય ભાગ ૧-૨, અને પ્રો કાકોર સંપાદિત આપણી કવિતાસમૃદ્ધિના એકએકથી ચંટિયાતા સમૂહો મળ્યા છે. કવિતાસમૃદ્ધિનું તો પુરતકમાં વિષયવાર વર્ગીકરણ પણ થયેલું છે. એને પડે રચિય સંકલના રહિત આ સમૃદ્ધને કેવો આવકાર મળશે એ કહી શકાય નહિ. છતાં નવીનતાના ઉપાસકોને આ કાવ્યમૌરખ પૃથ્વ અને આદ્યદાદક નીવડી પ્રસન્ન થિત બનાવશે એમાં શકા નથી.

૪-સરસ્વતી—લેખક અને પ્રકાશક - કવિરાજ મનુ હ દવે કાવ્યતીર્થ, સિદ્ધપુર. પૃષ્ઠ : ૧૨૦. કિંમત રૂપિયા ત્રણ.

કાવ્યપ્રદેશે શ્રી. મનુ હ દવે કાવ્યતીર્થનું નામ સુપ્રસિદ્ધ છે. એમના આ આકાંક્ષા કાવ્ય-મર્ધમાં એમની લખેલાં ૯૧ કાવ્યો સમૃદ્ધાયાં છે. સમૃદ્ધનું નામ એમણે પોતાના વતન સિદ્ધપુરને પાદે વહેતી સરસ્વતી નદીના સતત સ્મરણથી ‘સરસ્વતી’ રાખ્યું છે. એ સુયોગ્ય છે. કવિને કાવ્યપ્રવાહ પણ સરસ્વતીના પુણ્યપ્રવાહની જેમ સ્વસ્થ શાન્ત પડે, ધીરી મધુરી ગતિએ વહે તે એમાં નથી ચિંતનનાં ઊંઘાણ કે કલ્પનાનાં પૂર. ભાવની ભરતી કે ઊર્મિના ઊછાળા. આ મનુની કવિતા સાદી અને સીધી, સરલ અને સ્વેચ્છી છે. એમાં ભવ્ય કે ઉદાત્ત, વિચિત્ર કે અત્યાશ્ચર્ય કશું નથી. એમના વિષયોનું ક્ષેત્ર પણ પરિચિત અને સંકુચિત છે. મોટા ભાગના વિષયો વ્યક્તિ-ગત અને પ્રાસંગિક છે. ‘સરસ્વતી’માં ગુજરાત અને ભારતની ભક્તિ, ગાંધીજી નેતાએને અંજલિ તેમ જ કવિઓ અને સાહિત્યકારોને અર્ધાંજલિ આગે લખાયેલાં કાવ્યોનું પ્રમાણ ધણું મોટું છે. કવિ પોતે જ કહે છે તેમ “આમાંનાં ધણાં કાવ્યો ભારતને સ્વતંત્રતા મળી તે પહેલાં લખાયેલાં છે એટલે એમાં સ્વાધીનતાની પ્રાપ્તિ માટે મરી શીટવાની તમન્ના ખૂબ ભરેલી પડી છે.” નવીન કવિતાના આજના વ્યુત્પાદનમાં પ્રધાનપણે ગયા યુગની સરસ્વતીનો નિરાજો પ્રવાહ વહાવવા બદલ શ્રી મનુ દવેને કૃત્યવાદ. આશા છે કે ‘સરસ્વતી’નાં નિર્માણ નીર ધણાંને પસંદ અને સુચિત્ર ધણ પાશે.

—પ્રો. ચતુરભાઈ શં. પટેલ

૫ દિવાસ્વમ્નઃ - લેખક - ધી. ગિલુભાઇ, પ્રકાશક શ્રી સોમાભાઈ કિશાભાઇ પટેલ, સુલ્યાવ આણંદ યજ્ઞને, વેમાણુ ૦૨૧૨૪૫૪૫૪ - ૫૫૨૨ અંશરત્ન કાર્યાલય, ગાંધી રસ્તા, અમ. ૧૬, પૃષ્ઠ-૧૧૦+૮, પૂઠ-૬૩૬'ગોડ'નું, કિંમત ૧-૮-૦

‘દિવાસ્વમ્ન’ ની આ ત્રીજી આવૃત્તિ છે.

આ પુસ્તકમાં ૨૨ ગિલુભાઇએ પ્રથમિક શાળામાં શિખવવાના વિષયો-વાચન, વ્યાકરણ, પ્રતિહાસ, ભૂગોળ વિજ્ઞાન વગેરે કેમ શીખવવા તથા પ્રાથમિક શાળાના બાળકોમાં સ્વચ્છતા, ૦૧૧૨૪૫, શાંતિ, ઉદ્યોગપ્રિયતા કેમ લાવી શકાય તે બતાવ્યું છે. પુસ્તક વાર્તારૂપે છે. લેખકે પેતે પ્રાથમિક શાળાનું ચોથું ધોરણ એક વર્ષ શિશુશુની નૃતન દષ્ટિથી કેવી રીતે ચલાવે છે તેનું સુદર રસિક વર્ણન આપેલું છે. આ પુસ્તક પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોએ તથા અલદારોએ તેમ જ પ્રાથમિક શાળામાં લાભતા બાળકોના માતાપોએ અવરમ વાંચવું જોઈએ. શાળા પુસ્તકાલયોમાં આ પુસ્તક વસાવવું જોઈએ અધ્યાપન પાઠશાળાના શિક્ષકોએ પણ આ પુસ્તક વાંચવું જોઈએ. આ પુસ્તક વાંચનારને તે પૂરું ક્યાં વગર છોડવું મને નહિ તેવું છે. સામાન્ય પ્રસ્નાલયો તેમ જ માળાપોએ પણ આ પુસ્તક ખરીદવા જેવું છે. આ પુસ્તકનું દિંદી, મરાઠી વગેરે ભાષાઓમાં બાપાતર પણ કરવા જેવું છે.

—શ. સો. પટેલ

૬-હિતોપદેશની બાળવાતો - લેખક - શ્રી રમણલાલ સોની, પ્રકાશક - કમળ પ્રકાશન મંદિર, કાચગા. પહેનો દાળ એલિસબિ ૮, અમદાવાદ, પૃષ્ઠ-૧૬૮, પૂઠ-૩૩૬'ગોડ'નું, કિંમત ૩. ૪-૦-૦

આ ચોપડીમાં હિતોપદેશની વાર્તાઓ જાગ્રો સમજે તેવી રીતે લખીને પ્રસિદ્ધ કરી છે. ચોપડીની બાપા, રાષ્ટ્ર, છપાઈ, ચિત્રો, કાગળ, પૂઠ, બાંધણી વગેરે સારા છે.

હિતોપદેશની વાર્તાઓ વાર્તાકાળની દષ્ટિએ તેમ જ બોધની દષ્ટિએ સરસ છે.

આવી વાર્તાઓના લેખક તથા પ્રકાશકને અભિનંદન હરે.

આ ચોપડીની કિંમત વધારે ગણાય.

શાળા પુસ્તકાલયો તથા સામાન્ય પુસ્તકાલયોમાં આ ચોપડી વસાવવા જેવી છે.

૭-ગદ્ય લિપિયા - લેખક, પ્રકાશક તથા પૂઠ ઉપર પ્રમાણે, પૃષ્ઠ ૧૨૫, કિંમત ૨-૦-૦

આ ચોપડીમાં જાતજાતનાં જોડકણાં છે. અંગ્રેજીમાં ‘નર્સરી હાઈમ્સ’ ની ચોપડીઓ બાળકો માટે દાખ છે તેવી આ ચોપડી છે. જોડકણાં વાંચનાં ગમે તેવાં છે. હરચરસવાળા છે, તથા તેની સાથે સાથે લાક્ષણિક ચિત્રો પણ મૂક્યાં છે.

આવાં જોડકણાંની ચોપડી ‘મલગોટા’ નામથી ગે દેશજા પરમારની લખેલી કેટલીક વર્ષ પહેલાં બહાર પડી હતી. મીંછ આવી જોડકણાંની મળતી ચોપડી લખીને આ લેખકે અને તે પ્રસિદ્ધ કરીને તેના પ્રકાશકે બાળકોને રસિક વાચન પૂરું પાડ્યું છે.

આ ચોપડીની છપાઈ, રાષ્ટ્ર વગેરે ઉપરની ચોપડી જેવા સારા છે, કિંમત પણ એની પેઠે વધારે છે.

શાળાપુસ્તકાલયો તથા બાલપુસ્તકાલયોમાં આ ચોપડી વસાવવા જેવી ખરી -

૮-પૂનમિયો લેગત-લેખક, પ્રકાશક તથા પૂઠ ઉપરની ચોપડીના જેવા, પૃષ્ઠ ૧૬૪, કિંમત ર-૪-૦

આ ચોપડીમાં સાત બાલવાર્તાઓ છે. આ વાર્તાઓમાં અસંખ્ય રૂપના અર્થાત તરંગતુ તરંગ વધારે છે. આવી વાર્તાઓનું વાર્ચન બાળકોના માનમને ઉપકારક થાય છે કે અપકારક તે સ્પષ્ટ બીજે મત છે. બાલકોને વિજ્ઞાન, પ્રવાસ, ઇતિહાસ, જીવનચરિત્ર વગેરે ઉપકારક વિષયો સંબંધી સાદિલ પૂરું પાડતું તરફ વિશેષ લક્ષ આપવાની જરૂર રપષ્ટ છે. રા રમણલાલ સોની જેવા સિદ્ધહસ્ત લેખક આવી 'સંહારપદ' ઉપયોગવાળી ચોપડીઓ લખવાને બદલે બાલકોને આવર્યક વિષયો ઉપર સરસ સાદિલ વધુ લખે તેવી આપણે આશા રાખી શકીએ.

આ ચોપડીનો કિંમત પણ વધારે પડતી કહેવાય

આ ત્રણે ચોપડીઓના સૌની કિંમત અગાઉથી ગ્રાહક ચનાર માટે માસ ખર્ચ છુટક સાથે રૂ. ૫-૦-૦ છે, તે પ્રમાણે મેળવી શકના રને તેની કિંમત ખાસ વધારે પડતી ન કહેવાય. હાલ તે કિંમતે આ ચોપડીઓ છુટક મળતી હોય તો સારું.

—શ. સો. પટેલ

૯-મહાગુજરાતનો મિલઉદ્ધોગ-લાગ પહેલો-કર્તા અને પ્રકાશક શ્રી નાથલાલ નાગરખાઈ પાલ (૧ ૧૩૩૨, તળીઆની પોળ, સારંગપુર, અમદાવાદ), પૃ ૧૬૪, કિંમત રૂ. ૩

હિંદુસ્તાનના મિલઉદ્યોગમાં મહાગુજરાત પ્રાધાન્યપદ ભોજવે છે. હિંદુ આગ્રાદ બન્યું છે ત્યારે આપણા મિલઉદ્યોગને ખૂબ વિશ્વસવવાની આવશ્યકતા છે. એ વિશ્વાસ સાધવો માટે આ ઉદ્યોગ સાથે મહાગાથેલા મેનેજરો, મારતરો, જેબરો અને કારીમશો આ ઉદ્યોગની આડી-ધુંટીઓ તેમ જ હાથપદ્ધતિ વિશે સામાન્ય માન ધરાવે એ પણ ખાસ જરૂરનું છે. આતુ જ્ઞાન મેળવવા માટે એ ઉદ્યોગને લગતું સાહિત્ય બહોળા પ્રમાણમાં પ્રમટ થાય એ મુશ્કેલ યોગ્ય છે, એટલું જ નહિ, પરંતુ અનિવાર્ય પણ છે. શ્રી નાથલાલ પટેલનું 'મહાગુજરાતનો મિલઉદ્યોગ' એ પુસ્તક આ દિશામાં આવકારદાયક પ્રયાસ છે.

આ પુસ્તકના લાગ પહેલામાં ૩-તેની ઉત્પત્તિ તથા જાટો, એ જાતોનો પરિચય, સુતર માટેની તેની લાપકાત વગેરેનું વર્ણન ૭૩ પાનામાં આપીને પુસ્તકના બાકીના ૭૧ પાનામાં મિક્સિંગ (રનુ મિશ્રણ) થા મશીને રિંગ ફ્રેમ (સુતર કાંતવાનું યંત્ર) સુધીની માહિતી આપવામાં આવી છે. સામાન્ય વાચક યંત્રોની ગંચના અને તેની ક્રિયા સમજી શકે તે માટે વિસ્તાર-પૂર્વક વર્ણનની તેમ જ તેની સાથે જે તે યંત્રોના ચિત્રો આપવાની આવશ્યકતા રહે છે. સચિત્ર પુસ્તક બહાર પાડવાની યોજના અસલ મેધિવારીના જર્માનામાં મારે પડતી મુશ્કેલી પડી છે એમ લેખક જણાવે છે, પરંતુ પુસ્તકની કિંમત જોતાં તેમાં યંત્રોના મુખ્ય ભાગોના ચિત્રોનો સમાવેશ થયો હોત તો પુસ્તક વધારે માર્ગદર્શક અને ઉપયોગી યથ પડ્યું હોત.

મિલ્લમાં કામ કરતા બેબરો તેમ જ કારીગરો આ પુસ્તકમાંથી પત્રોના ચક્રોના દાના, કૂકટ, આટા, પ્રેસકન, હેન્ક, ન જર વગેરે મોઢિયાની રીતની માહિતી મેળવી શકશે, અને સામાન્ય વાચક રી નોતો ઉપરાંત તેમાંથી સુતર બનતાં સુધીનાં ૫૩૦ વિષે જાણી શકશે મિલ્લ-વ્યવસ્થા વિશે શુભગતી ભાષામાં જોઈ મહત્વનીના જ પુસ્તકો પ્રગટ થયા કે તેમાં આ પુસ્તકનો ઉમેરો થાય છે એ ખુશી થતા જેવું છે આવા પ્રયાસ માટે લેખક અભિનંદનને પાત્ર છે

—તારાચંદ્ર પો. અગાસ્ટા એલ. ડી એમ

(‘હાથવણી’, ‘મિલની મુલાકાત’ વગેરેના લેખક)

૧૦-અર્જુનાચલ-પ્રશ્નિકા-જૈનલેખસંદોહ (આખુ ભાગ ૫ મો)-સમ્રાટક, અનુવાદક, સંપાદક : વાતમતિ મુનિરાજ શ્રીજયંતવિજયજી, પ્રકાશક-શ્રીયોગેવિજય જૈન સમાજના, આધીશોક, ભાવનગર (મૌર્ય) સ ૨૦૦૫ કાગિન સોળપેજ પૃષ્ઠ ૬૬ + ૨૧૨ + ૧૬૦, મૂલ્ય રૂ. ૫)

ઇતિહાસપ્રેમી મુનિરાજ જયંતવિજયજીએ જીવનની છેલ્લી ધડી સુધી આખુ અને તેની આસપાસનાં સ્થળોમાં રહેલી ઐતિહાસિક ઉપયોગી જે માહિતી જોઈ કરી હતી, તેના આ પ્રામાણિક પાત્રો ભાગ, તેમના સ્વર્ગવાસ પછી સ્વપ્ન સમયમાં પ્રકાશમાં આવ્યો છે એ જોષ-જાણી આનંદ થાય છે આખુ ઉપરના સમાજોમાંથી વધારે લેખોનો સંગ્રહ બીજા ભાગ તરીકે પ્રકટ થઈ ગયેલ છે. આખુની આસપાસનાં ૯૭ જેટલાં ગામ-સ્થળોનું વર્ણન, એમનાં જોયા ભાગમાં પ્રકટ થઈ ચૂક્યું છે, તેમાંના ૭૧ ગામોમાંથી મળી આવેલા ૬૪૫ જેટલાં શિલા-લેખો, પ્રતિમા-લેખો, સ્તંભ-લેખો, દારનેખો, લિપિ-લેખો, તામ્રપત્રો દસ્તાવેજો આદિની આ સંગ્રહ ગૂજરાતી અનુવાદ સાથે હાથમાં પ્રકટ થયેલ છે.

એમાં હજાર વર્ષોથી વધારે પ્રાચીન સમયનો જેનોનો અને જૈન-સમાજનો ગૌરવભર્યો ઇતિહાસ સમાયેલો છે પ્રાગાટ (પોરવાડ), ઓસવાઘ, શ્રીમાય આદિ આદિ માતિ-વશોમાં થઈ ગયેલા ધર્મપ્રેમી ઉદાર શ્રીમાન સન્નજનોનો અને સન્નારીઓનો ઇતિહાસ આમાં સકળાયેલો છે. તે તે ગામ-નગરો આદિની જાહેરાતો સાથે તે તે સમયના રાજ્યો અને રાજકર્મચારી-ઓની તીર્થસેવા, ધર્મસેવા સાથે સમાજસેવાના પુગવાઓ આમાં છે જી. જી. ગઢમાં થઈ ગયેલા સમયના જૈનાચાર્યોની-ધર્મચાર્યોની ધર્મોપદેશોની ધર્મ-પરાયણતાના, કર્તવ્ય-પરાયણતાના ઉલ્લેખો આમાં સ્થળે સ્થળે જણાઈ આવે છે ૯ પરિશિષ્ટોમાં જુદી જુદી અનુક્રમ-લિપિઓ દ્વારા આ મયને ઇતિહાસિક દૃષ્ટિએ વિશેષ ઉપયોગી બનાવવા ઉપોદ્ધાત-લેખક ૫ અંબાલાલ શહે ચોખ્ખા પ્રયત્ન કરેલો જણાઈ આવે છે તેમણે તથા જર્મન ડૉ કાઉએ (સુભદ્રાદેવીએ) અને અમેરિકન ડૉ નેહ-સને સદગત મંથકાગને અંગ્રેજિ અર્પણ કરી ઉચિત મુરખકિત કરાવી છે. ૫ રતીલાલ દેસાઈ તથા પ્રસિદ્ધ લેખક જયભિખુના સહકારથી આ આખુ સંચરણી સહકાર વિશેષ દાસ્યો-કૃત્યો જણાવ છે શુદ્ધતા, કામળ, જીવાઈ, બાઈનિંગ, જેટલું આદિ આકર્ષક છે. આવે ઉપયોગી મથ જલદી પ્રકાશિત કરાવવા માટે પ્રકાશક સંસ્થાને અને મુનિરાજ વિશાલવિજયજી આદિ ગુરુ-ભક્ત શિષ્યોને ખરેખર ધન્યવાદ થશે છે.

સહ્યત મહામહોપાધ્યાય ગૌરીશંકર હી ઓઝા જેવા ઇતિહાસપ્રેમીઓએ ઉચિત દરેક કંઠી હતી દરેક પુસ્તકાલયો અને સંચયોમાં આ ગ્રંથના દરેક ભાગોના એકેક નકલ હોવી જોઈએ, જે જેવા-વાંચવા-વિચારવાથી પેતાના દેવતા ગામ-ગણેશ' ઇતિહાસ સાથે પોતાના પૂર્વજોના શુભ કર્તવ્યોનો ઇતિહાસ સ્વયં પ્રાપ્ત જાણી શકે અને તેનાથી ઉચ્ચ પ્રેરણા મેળવી શકે

—લા. ભ. ગાંધી

૧૧-મહાદેવભાઈ હરિભાઈ દેમઝ-લેખક અને પ્રકાશક : શ્રી અંબેલાલ નારાયણ જોશી, જોગવાળા મિલિંગમ, ચૌપાટી, મુ.મધ-૭, કાઉન્ટર કદનાં પૃષ્ઠ ૧૦૩, દરેક જેકેટ સહિત પાકું પૂઠું, મૂલ્ય રૂ. ૨-૦-૦

આ અગ્રાણ લેખકે સરદાર પંડિત વલ્લભભાઈની સક્ષિપ્ત જીવનકથા લખી પ્રસિદ્ધ કરી હતી અને તેને વાચકજનતા તરફથી સારો આગ્રહ મળ્યો હતો. ત્યાં પછી લેખકે આ બીજું પુસ્તક સ્વ. મહાદેવભાઈની જીવનકથાને લગતું આલેખ્યું છે

સ્વ. મહાદેવભાઈની ગુણવિશેષતા અને પૂજ્ય ગાંધીજી પ્રત્યેની અનન્ય મેવાનિષ્ઠા તેમજ કાર્યતરતરતાના ગુણો પુસ્તકમાં આવના પ્રથમ જો પઠક વાચકને જેવા જણવા મળે છે

લેખકે ૧૨ પ્રકરણોમાં ૨૧ મહાદેવભાઈના જન્મકાળથી લઈને તેમની કેળવણી, મહાત્માજી સાથેના પરિચય તેઓશ્રીના મત્રી તરીકેની કારકિર્દી અને પરદેશપ્રવાસ, તેમજ જેવવાના અને તત્કાલીન તેમજ લેખક તરીકેની વિશિષ્ટ ઉજ્જવળ જીવનકથાનો સુરેખ ખ્યાલ આપ્યો છે

મહાદેવભાઈની જીવનકથાને જાણવા માટે હાલ જ્યારે કોઈ પ્રમાણભૂત પુસ્તક આપણી પાસે નથી ત્યારે આ પુસ્તક જરૂર વાચકને ઉપયોગી થઈ પડશે

૧૨-સર શાપુરજી ખમનજી બીલીમોરીઆ—લેખક, શ્રી અંબેલાલ નારાયણ જોશી, એડવોકેટ, પ્રકાશક : જુહાપુર ગુજરાત પ્રકાશન મંદિર, ૪૩, જયરાવ બિલ્ડિંગ, ચૌપાટી, મુ.મધ ૭, કાઉન્ટર કદનાં પૃષ્ઠ ૨૬૪, દરેક આર્ડર સહિત પાકું પૂઠું, મૂલ્ય રૂ. ૫-૦-૦

જીવનચરિત્રોના લેખક તરીકેની હથોટી આ પુસ્તકના લેખકને ઠીક મેળી ગઈ છે. આ અગ્રાણ તેમણે સરદાર વલ્લભભાઈના જીવનચરિત્રનું પુસ્તક લખી સરદાર સાહેબના કેટલાક જાણીતા-અજાણીતા જીવનપ્રસંગોની ચૂંચણીનાં ઉમદા ચરિત્ર પુસ્તક આપ્યું હતું, તે પછીનું લેખકનું આ ત્રીજું જીવન-ચરિત્ર વિષયક પુસ્તક પ્રકટ થયું છે

પારસી કોમ માટે પરાપકાગી ગણી ચકામ તેરા અને કેટલીક ધર્માદારી પ્રવૃત્તિઓમાં તે તે ધર્માદારીઓની મુશ્કેલીઓ દૂર કરવા સેવાભાવે કટિબદ્ધ થયેલા એક પારસી મુદરસનું આ જીવનચરિત્ર પારસી કોમના જીવનને ઠીક પ્રેરણાપ્રદ નીચે તેડે છે

પુસ્તકનું કદ વગેરે જોતાં પાંચ રૂપિયા કિંમત વધુ પડતી જણાય.

—મ. પ્ર. વ્યાસ

ગાંધીજીના કાલ

સસ્તુ સાહિત્ય વર્ધક કાર્યાલય-અમદાવાદનાં પુસ્તકો

૧ શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા—અનુવાદક શ્રી વામનરાવ પ્રાણોવિદ પટેલ, મૂલ્ય રૂ. ૪-૦-૦

૨ શ્રીરાંભામનાં ભજનો—મંપાદક, શ્રી ન્યાયમૂર્તિ હરસિદ્ધસાર્થ વ. દિવેદીઆ, મૂલ્ય રૂ. ૦-૧૦-૦.

૩ શ્રી સત્યનારાયણની કથા—અનુવાદક વિષ્ણુદેવ સકલેશ્વર, મૂલ્ય ૦-૧૦-૦

૪ નરસિંહ મહેતાનાં ભજનો—મંપાદક ઉપર પ્રભાણે, મૂલ્ય રૂ. ૦-૧૦-૦

૫ ગીતાંજલિ—અનુવાદક, શ્રી મણિસંકર રત્નજી ભટ્ટ (કાન્ત); મૂલ્ય, ૦-૬-૦

૬ શ્રી ભજનો—સંપાદક શ્રી નાનચંદ્રજી, મૂલ્ય ૦-૬-૦

૭ દોહા રત્નાવલી—જોસ્વામી શ્રી વૃદ્ધસી સચ્ચના ધર્મપત્નીરચિત મૂલ્ય, ૦-૩-૦

૮ મહાભારતીય પચાંગ—(સ. ૨૦૦૬ નું) સંપાદક શ્રી હિરમતરામ મ. સાઓ, મૂલ્ય રૂ. ૦-૯-૦

૯ બાળકોનો અપ્પન—લેખક શ્રી સોમાલાલ જાવહર, મૂલ્ય રૂ. ૦-૬-૦

૧૦ ગુલામસિંહ—લેખક સ્વ મણિલાલ નરુભાઈ દિવેદી, મૂલ્ય ૪-૦-૦

૧૧ કહેવતો—પ્રયોજક શ્રી. ચાન્તિલાલ ઠાકર, એમ એ, મૂલ્ય રૂ. ૧-૪-૦

૧૨ શામળીના છપ્પા—સંપાદક શ્રી કેશવરામ કા સાઓ (બાલિષ્ઠિયા), મૂલ્ય ૦-૧૦-૦

ગૂર્જર ગ્રંથ રત્ન કાર્યાલય-અમદાવાદનાં પુસ્તકો

૧૩ ગૂર્જરેશ્વર—(ભાગ ૧ ભાગ) લેખક, શ્રી ધૂમકેવ, મૂલ્ય રૂ. ૪-૮-૦

૧૪ મુદ્રારાક્ષસ—અનુવાદક શ્રી કેશવગમકા સાઓ, મૂલ્ય રૂ. ૩-૦-૦

આર. આર. શેઠની કું. મુંબાઈ તરફથી

૧૫ ઝાલાવાત—ભાગ ૨ નો—લેખક શ્રી રમણુલાલ વ. દેસાઈ, મૂલ્ય રૂ. ૪-૮-૦

(અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૨૧૦ ને ઉપર)

પુસ્તકાલયનોંધ

હાલોલ પુસ્તકાલયનો ઉદ્ઘાટન સમારંભ

ગઈ તા. ૧૫ મી ઑગસ્ટ-સ્વાતંત્ર્યદિને હાલોલ મુખ્ય સાર્વજનિક પુસ્તકાલયનો ઉદ્ઘાટનત્રિધિ અગાઉ નિયત થયા પ્રમાણે પચમહાલ જિલ્લા સમિતિના પ્રમુખ શ્રી. નાનુભાઈની ગેઠાજરીમાં હાલોલ તાલુકાના મામલતદાર શ્રી લક્ષ્મીભાઈ નાયકના હસ્તે થયે હો. વ ગ પુ મંડળ તરફથી આ પ્રસંગે શ્રી ના ન. ચોઠમીએ ખાસ હાજરી આપી હતી તેઓશ્રીએ પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિ પ્રેરક એવું ટૂંક પ્રાસંગિક પ્રવચન પણ કર્યું હતું.

સદર પુસ્તકાલયને આ પ્રસંગે ભમરીઆના દોકાર સા. તરફથી રૂ. ૧૦૧) તથા દારકા-દામ ઍન્ડ બ્રધર્સ તરફથી રૂ. ૨૫) ભેટ અપાયા હો.

પુસ્તકાલયોને મદદ

સા. પુ. રસૂલપુર (તા. સિદ્ધપુર) ને ૧૫ મી ઑગસ્ટના સ્વાતંત્ર્યદિનની ઉજવણી માટે ગામલોકો તરફથી ફાળો કરતા બચત રૂ. ૧૭) પુસ્તકાલયને મળ્યા.

સા. પુ. દેવરાસણ (તા. મહેસાણા) ને રૂ. ૫૭) રોકે શ્રી. સુનીલાલ વલ્લભરામ ચાહ તરફથી.

સા. પુ. ભીલવણ (તા. પાટણ) ને ૧૭) અલીમહમદ જલાલુદ્દીન મુન્શી, પુ રવીમ-ભાઈ ડાસનભાઈ માલોઈઆ, પુ હમીદામ મીયાજી ભારણીઆ, પ રસૂલ લલી સેવીઆ, પુ હાઉદ કરીમ દરગીઆ, પુ હવાલીદ તાલુ ખોરેઆ, રુ અલીમહમદ મીયાજી મડીઆ, ૭) સરીફ ફતેમહમદ માજીઆ

આ. પુ. વઠ (તા. દડી) ને ગામલોકો તરફથી કરેલા ફાળાના રૂ. ૧૮૫)

કાયમ ફંડની રકમો સુધારી દેયો.

જને ૧૯૪૮-૪૯ ના વર્ષના મંડળના ૨૫ મા વાર્ષિક અહેવાલમાં કાયમ ફંડની રકમોની ચાલી પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવી છે તેમાં કેટલાક ગામોના અંકડા ખોટા થા અરપદ છપાયા છે તેવા અંકડાઓ અત્રે સુધારીને ફરીથી છાપ્યા છે લાગતાવળગતા મંત્રી ભાઈઓ અની નોંધ લે

તા ૪ — (૧) પૃષ્ઠક ૧૦૪ ઉપર મહુવા મહાવર્મા બીજા દોલમમાં હેલ્ડ નામ સોટીયા છપાયુ છે તેને બદલે બોરીયા વાંચવું

૨ પૃષ્ઠા ૧૦૪ ઉપર બારા મહાદર્મા બીજા ઈલમમા સીમલચાવ નામ છપાયું છે તેને બદલે સીખવવાવ વચ્ચે.

ગામ	તાલુકો	રૂ. આ પા	ગામ	તાલુકો	રૂ. આ પા
નમપુર	પેટલાદ	૧૬૬-૦-૫	દુંગાવી	મહેસાણા	૮૬-૭-૦
સુદા	"	૧૩૬-૧૫-૦	દેયળી	સિદ્ધપુર	૧૪૨-૧-૨
સંભોધ	કરજણ	૮૬-૭-૧૧	સિદ્ધપુર	"	૪૬૦૩-૫-૦
આનદી	ચિનોડ	૭૧૫-૦-૩	સીંઘી	"	૨૭૨-૧૩-૬
અચીસરા	"	૧૮૬-૪-૩	શોભાસણ	ખેરાળ	૧૮-૧-૮
સાદલી	"	૨૩૧૩-૫-૦	ગ્રામરવા	ચાલુરમા	૧૬૩-૪-૧
કેસ	"	૩૩૭-૧૧-૦	આમલી	નવસારી	૧૮૩૬-૧૨-૩
બાવળીઆ	"	૧૬૬-૧૫-૧૦	ધમડાળા	મણદેવી	૨૫૭૮-૧૦-૮
ખાખરીઆ	સાવલી	૪૬૨-૨-૮	વલોદી	"	૫૬૨-૭-૦
ડેસર	"	૪૦૬-૧૨-૫	ધણા	પલસાણા	૭-૧૮-૭
ડેસર મદુ દુંડ	"	૧૦૦-૧૦-૧	કામરેજ	કામરેજ	૧૧૬૬-૧૧-૧૧
બદ્યા	"	૨૨-૧૧-૧	ભોરીઆ	મદુવા	૧૦-૧૧-૪
કરમાલીઆપુરા વાધોડીઆ	કલોલ	૩૬૦-૫-૮	વાણીઆવાડ	મદુવા	૫- - ૭
ધમાસણા	કલોલ	૫૮૫-૬-૨	સરા	બારા	૮-૬-૪
વેડા	"	૨૧૨-૨-૭	ધામેવ	દામનમર	૧૯૧-૨-૧૧
ધમરામનુના	વિમપુર	૭૨-૬-૮	અડવી	કોડીનાર	૩૩-૦-૪
ખોર	"	૨૩૩-૧૪-૪	કામ	"	૧૩૪-૧-૧૧
વિહાર	"	૨૬૪-૫-૮	આરબડા	જોખામંડળ	૧૩૧-૧૪-૨
અંમાસણ	મહેસાણા	૪૫૪-૧૫-૨	ઈશરીઆ	ગતનપુર	૫૧-૧૨-૧૧
દેદીઆસણ	"	૭૬-૧૧-૫			

વ. રા. પુ. મડળી

આ. પુ. ના મત્રીઓને વિનંતિ :—વાર્ષિક સભાઓ જેમની બરાબ ગણ હોય તેમાં બચ તથા મહાલ મંડળોના મત્રીઓએ પોતાના અહેવાલ દિસાન તાજાંદે મોકલી આપવાની વિનંતિ કરવામાં આવે છે જેમની સભાઓ કારણદયાતે હજી ન બરાબ ચકી હોય તેવાં જૂથ તેમજ મહાલ મંડળોના મત્રીઓને પોતાની સરચાઓની સભાઓ અનુકૂળ તારીખે પશુ વહેલામાં વહેલી તકે કરી દબને અહેવાલ દિસાન મોકલી આપવાની આમદલારી બલામણુ છે.

પુસ્તકાલય-વચિનાલયોની જે સરચાઓએ પોતાનાં અગ્રેષ્ટ નિવેદનો સમેતા મુજબ પુ. ખાતા તરફ ન મોકલી આપ્યાં હોય તેમને વહેલામાં વહેલી તકે કરી દેવાની બલામણુ !

મહાલ પુ. મંડળોની મળેલી સભાઓ

જોગસ્ટ મહંસમાં મહાલ પુ. મંડળોની વાર્ષિક સભાઓ ભરવા માટે ફરિયાદો ધોરણે જે સભાઓ મળી હતી તેના અંગે મળેલા હિવાલો આ નીચે સહોપમાં આપ્યા છે

૧-વડોદરા મહાલ પુ. મંડળની અઠરમી વાર્ષિક સભા તા. ૨૧-૮-૪૬ ના રોજ સેન્ટ્રલ હાઈવેરીમાં શ્રી ચિમનભાઈ દ. અમીનાના પ્રમુખપદે મળી હતી, જેમાં પ્રમુખશ્રીએ પ્રાસંગિક પ્રવચન કરી સંતુષ્ટતાના અને કેત વપરાયણતા ફેળવવા જણાવ્યું હતું. તાર્કિક દિવાનુ નિવેદન રજૂ કરાઈ મંજૂ થયું હતું, તેમ જ નવા વર્ષ માટે બજેટ મંજૂર કરી નવા વ્યવસ્થાપક મંડળની ચૂંટણી કરવામાં આવી હતી ઉપરાંત માનદ પ્રચારકોની નિમજ્જક પણ થઈ હતી.

૨-પાદરા મહાલ પુ. મંડળની સામાન્ય સભા તા. ૨૮-૮-૪૬ ના રોજ પાદરા કસ્ટો પુસ્તકાલયના મંડળમાં બપોરે ૧૧ વાગે પાદરુ મહાલ શાળાપ્રિન્સિપાલ શ્રી. ચાન્ડીલાલ ચાહવાના પ્રમુખપદે મળી હતી. તેમાં દિસાબ નિવેદન મંજૂર કરાઈ, મત્રા-સ્ટાડિયમની નિમજ્જક થઈ, નવા વર્ષ માટે રૂ. ૧૩,૦૦ નું બજેટ મંજૂર કરવામાં આવ્યું હતું ઉપરાંત ચિલ્લામુખ પરીક્ષા તા. ૨૫-૧૨-૪૬ ના રોજ સેવાનું ઠંવાઈ તે માટે "ફેરુમ"નું પુસ્તક પ્રમુખ કરાવ્યું હતું.

૩-હોલોઈ મહાલ પુ. મંડળની વાર્ષિક સભા તા. ૨૧-૮-૪૬ ના રોજ શ્રી પલાશામ પરીખના પ્રમુખપદે મળી સભામાં ૧૯૪૮-૪૯ ની સાલના દિસાબો-નિવેદન મંજૂર કરાઈ, ૧૯૪૬-૫૦ ની સાલનું બજેટ મંજૂર કરવામાં આવ્યું હતું, તથા નવું વ્યવસ્થાપક મંડળ ચૂંટાઈ, પ્રાંત પુ. મંડળમાં ૨ પ્રતિનિધિઓ મોકલવા ઠરાવ્યું હતું ચિલ્લાચન પરીક્ષા માટે પુસ્તક તથા તારાખ, એ માટે નિમણેલી સમિતિએ નજી કરી તાતુકાના પુસ્તકાલયોમાં ખુલ્લો આપવા ઠરાવ્યું હતું. તે નિપત થાય તે પુસ્તકની ૫૦ થી ૧૦૦ પ્રતો ખરીદવાનો નિર્ણય લેવામાં હતો.

૪-દહેગામ મહાલ પુ. મંડળની વાર્ષિક સભા દહેગામ મુકામે સ. શ. શાળાના મંડળમાં શ્રી રવિશંકર દાકરના પ્રમુખપદે મળી હતી તેમાં વાર્ષિક નિવેદનના દિસાબ મંજૂર કરવાનો, નવીન વર્ષ માટે વ્યવસ્થાપક મંડળ તથા માનદ પ્રચારકોની મનાવો, નવા વર્ષ માટે બજેટ મંજૂરીનો, પ્રાંત પુ. મંડળમાં મોકલવાના પ્રતિનિધિની નિમજ્જકનો, તેમ જ આમપંચાયતોને પુસ્તકાલયોને મદદ આપવા વિનંતિ કરવો અને એ મદ પુ. સ. સ. મંડળ-વિ. મા મોકલવાના ઠરાવો થયા હતા.

ઉપરોક્તો અને બાકીમાં વાચનપ્રચાર વધારવા અને તેનું નિવેદન રજૂ કરવા ઠરાવાયું હતું
૧૫૮]

વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ

મહેરાત નં. ૧/સન. ૧૯૪૯-૫૦

સ્વ. મોતીભાઈ નં અમીતના માનમાં સ્વ. શ્રી મો નં અમીનું સમારકમાળાની મોજના વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળે રાજી કરેલી છે એનો ઉદ્દેશ પ્રતિષ્ઠા આપેલી સ્વર્ગસ્થની પુણ્ય તિથિએ વાર્ષિક વિષયનો કોષ ઉપયોગી ગ્રંથ પ્રકટ કરવાનો છે. આમથી ૧૯૪૯ ની માસમાં આવેલી પુણ્યતિથિએ પ્રકટ કરવા સારુ વિચારી, શ્રી, આરોગ્ય, શિક્ષણ, ચરિત્ર, પ્રવાસ વગેરે નેકાં વાંચન-મનરંજક સિવાયના કોઈ પેલું ગ્રંથની જરૂર છે, તથા કોષ ગ્રંથનું લખાણ કોષ લેખક ભાઈબેન પાસે તૈયાર હોય તો તે મંત્રી, રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ C/O મેન્ડ્રલ લાયબ્રેરી, વડોદરા, પાલિકાના મોહલી આપવા આગ્રહ કરવા લેખક ભાઈબેનને વિનંતિ કરવામાં આવે, જે સમાગ્ર મોજના મુજબ સ્વીકારનાર અથવા કોપેલા પુસ્તક આઠ આઠ આનાથી એક રૂપિયા સુધીનો પ્રસ્થાવ આપવાની જોગવાઈ છે, જેની પદ્ધતિ નોંધ લઈ પ્રકાશન મુદતનું લખાણ મોહામા મોકલે એકરોજ મારની ૧૫ મી સુધીમાં મંડળની આદિએ પહોંચી નહીં તે પ્રમાણે મોકલી આપવા વિનંતિ છે

C/O મેન્ડ્રલ લાયબ્રેરી

વડોદરા, ૫-૬-૪૯

ના. નં. ચોકસી

સહમંત્રી,

વડોદરા પુસ્તક મંડળ

(અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૧૫૩ નું)

એન. એમ. ત્રિપાઠી લિ. મુંબઈ તરફથી

૧૬ કાવ્યમીરસ—સ પાદક શ્રી હિંમતલાલ ગણેશજી અબ્દીઆ, મૂલ્ય રૂ ૩-૦-૦

૧૭ ગ વાક્ષત—લેખક શ્રી અનંતરામ મ. રાજગી, મૂલ્ય રૂ ૪-૦-૦

અન્ય પ્રકાશકો તરફનાં પુસ્તકો

૧૮ બાલમિત્ર ગિજુભાઈ—લેખક શ્રી. સોમાભાઈ ભાવસાર, પ્રકાશક ચરેતર એન્યુકેશન સોસાયટી-ભાણુ, મૂલ્ય રૂ ૦-૮-૬.

૧૯ રમકડાં ધાતુ—લેખક શ્રી. વજુ કાટક, પ્રાપ્તિસ્થાન એન એમ કંકરની કુ મુબઈ મૂલ્ય રૂ ૫-૦-૦

૨૦ મીઠી અને મહેરામણ—લેખક શ્રી મગનલાલ શાપુજીભાઈ કલામદ, પ્રકાશક શ્રી મહાવીર પુસ્તકાલય, ગાંધીમાર્ગ, અમદાવાદ, મૂલ્ય રૂ ૧-૪-૦

૨૧ પ્રવાસી અને પુરોગામી—(ખલીલ ગિજ્વાન કૃત) અનુવાદક શ્રી. ગજરાબેન નાયક, પ્રકાશક અમે સી કાકરી, વડોદરા મૂલ્ય રૂ ૩-૦-૦

૨૨ અનાસક્તિયોગ—(નવી આવૃત્તિ) લેખક મહાત્મા ગાંધીજી, પ્રકાશક નવજીવન પ્રકાશનમ હિર, ગાંધીરોડ, અમદાવાદ મૂલ્ય ૦-૮-૦

પુસ્તકાલયોની તપાસણી

પચાસદાર પ્રાંત પ્રચારક ગ. જનબાઈ મધુભાઈ પટેલે માહે ઑગસ્ટ માસમાં નીચેના પુસ્તકાલયોની મુલાકાત લઈને તપાસણી મા' દફતરી તેમ જ પુસ્તક જોઈવણની અવ્યવસ્થા દૂર કરવાની કામગીરી કરી છે. વર્ગીકરણ તથા વાચનપ્રચારની કામગીરી પણ બાળવી છે —

(૧) મુંદલ (૨) જોશીકુવા (૩) કેસીન્દ્રા (૪) લામપુરા (૫) શેરડી (૬) કિખનોડ (૭) પીપળા (૮) વાલવોડ (૯) સીસ્વા (૧૦) વાસણા (૧૧) વડાદરા (૧૨) કુવેલ (૧૩) જલુલ (૧૪) પીપળોઈ (૧૫) ટીખા (૧૬) કાણીયા (૧૭) કણજી (૧૮) ચમારા (૧૯) આમણગામ (૨૦) મળીરા (૨૧) સુવા (૨૨) રૂદેલ (૨૩) કારોળા (૨૪) રજોલી કામગીરી દિન (૨૫) રૂમર વાંચવા આપેલા પુસ્તકો ૪૦૭

તપાસણી દરમ્યાન પ્રચારક બાઈઓએ જે ખામીઓ દર્શાવી હોય તે વેળાસર સુધારી લેવા તથા જે જે યતના સમજૂત આપી હોય તે તે દરેના યોગ્ય અમલ તોડીને કરી નાખવા જે તે સંસ્થાના મંત્રી સાઈઓને લલામણુ કરવામાં આવે છે

ના. નં. ચોકસી
સહમત્રી, વ. શે. પુ. મહળ

પુસ્તકાલય ખાતું

સાર્વજનિક પુસ્તકાલય શાખા

બહેરાત અંક ૧૦/૪૮-૪૯

વિષય :

પુસ્તકોની લલામણુ કરવા આવ્યતઃ—

જ્ય ન છાંની સવક હે વ તા નીચેના પુસ્તકો પુસ્તકાલયમાં વસાવવા, મંત્રીઓને અમારી લલામણુ છે

અ ન	પુસ્તકનું નામ	લેખક વા પ્રકાશક	કિ મત
૧	મધીમાર્ગ	પુરાતન જીવ-દરિદ્રજન આશ્રમ, સાબરમતી	૮-૮-૦
૨	The Power of Non-Violence	નવજીવન પ્રકાશનમ દિર-અમદાવાદ	૨-૮-૦
૩	Diet & Diet Reform	નવજીવન પ્રકાશનમ દિર, અમદાવાદ	૨-૦-૦

વરોદરા,
તા. ૩૦-૭-૪૯

ઉ. મો. પટેલ
૨૬૬ બચાવક

સામયિક ઇહન

પંદરમી ઓગસ્ટે

કાપદા ધડનારાઓ !

તમે ક્યારે સમજ્યો કે કાપદા ધડવાથી તમે જેવળ કાપદાનો ભંન જ માત્ર ધડો છો, વાદ સમજાવો છો. વાડાએ જિભા કરો. એને તોડા પિમદને મદદરૂપ નાના વિમદો સરળો છો ! અને વધુમાં શબ્દોના નિર્યંક નવા અર્થ ઉપજાવો છો ! શાસન કરનાની આવી સમજણ તમારી જાણે કે તમને કોઈ આપે છે ? આપનારાઓ જૂના દુસ્મનો તો ન હોય ? જરાક થોભો અને જુઓ તમને માણસજાતનું ખરું હિત હેયે વરસુ જ હોય તો તમે પરિસ્થિતિનો અભ્યાસ કરો અને પછી જ શબ્દબદલ સરળો.

એક કાપદો કેટલા માણસને કેવી કેવી અસર કરશે એનો ત્રીજુવટભયો અભ્યાસ શુ શુ માટે એ કહેનું ધૂનતા છે પણ એ ન સમજાવું એ શું છે ? ને છતાં એ જ કરવું એ શુ છે ? પણ આપણે સો અત્યારે એવી દુનિયામાં વધીએ છીએ કે જેમાં શબ્દોનું બદલ, સંસ્કારમય બનવાને બદલે, કેવળ એ વાકાકડીની રમખાતનું મેલન બન્યું છે !

કાષ્ટપણ ગળ્યાએ જઈને જિભા રહો. માણસો કાપદા થી ગીતે તોડી ચકાપ, તેવી વાતો કન્ટા હોય છે ! પળાય તેવી નહિ !

અને છતાંય કાપદા ધડનારાઓ કાપદાને ધડીને કાપદેસર થયેલા સતોષ લે છે ! આ કેવી વિચિત્રતા છે !

ઇતિહાસજો કહે છે કે દ્રેવ્ય રેવોલ્યુશનની પૂર્વભૂમિકામાં આ હતું ચીનની પરિસ્થિતિના જાણકારો કહે છે, ચીનને આ દસામાં લાવનાર આવા કાપદાઓ હતા.

અને છતાં કાપદાઓ ધડનારાઓ કહે છે કે આ કાપદાઓ જ આપણને જીવડે છે ! હે રાજનીતિજો ! અમારી જુદી કુઠિત યદ ગદ હશે પણ તમારી સતેજ જુદીથી 'ચોક' તો સિદ્ધાવલોકન કરો !

હે પંદરમી ઓગસ્ટ ! તે તારા અચળામાં આ સઘળું ક્યાં છુપાવ્યું હતું ? કે પછી એ સઘળું જ અમારામાં હતું ? અને અમે વાદના વેશે ગમેડાનો, જુદી ધારણ કરનારા હતા, તેમાંથી આ જાણ થતું હતું ? હે પંદરમી ઓગસ્ટ ! તને મેળવીને અમે આ મેળવીશું, એવી કાષ્ટએ આગાહી માત્ર કરી હોત, તો લોકો એને ગંડા ગણીને ધરિપાનમાં મોકલી દેત !

અને આને જાણે એ આખી ઈસ્પતાલ છૂટી હોય તેમ સૌ બયાકાન્ત આજે જોઈ રહ્યા છે કે હવે કાલે કયો કાયદો આવવાનો હશે કે કયો સુધરવાનો હશે !

રેતીમાં છોકગણે રમત માટે બધે છે તેમ આ બધનો બાધવામાથી કોઈ દિવસ કોઈ નવરૂં જ નહિ થાય કે શું ? આ પુરાણો દેશ શું માણસોની આટલી વિપુલ વસ્તી છતાં માણસોના અભાવે નાચતે પથે દોરાશે ?

આવા સમયે રાજનીતિનો હોવા છતાં પ્રાંતીયવાદના એરને અટકાવવાનો કોઈ સમજ કાયદો કેમ થયો નહિ હોય ? કોઈ સમજ રાજનીતિજ્ઞને તમે આવા એની ઉપેક્ષા કરતો ઇતિહાસમાં જોયો છે ખરો ? અને છતાં આંહી તો આ એરને ફેલાવવાનો જાણે પ્રયાગ ચાલી રહ્યો છે ! એટલું જ નહિ, બલભલા રાજપુરુષો એક પક્ષ કે ખીજે પક્ષ સ્થાપવા બહાર નીકળ્યા છે, અને કોઈને જાણે, આ હવાદલ એર દેખાતું જ નથી ! એટલું જ નહિ, બલભલા રાજપુરુષો એક પક્ષ કે ખીજે પક્ષ સ્થાપવા બહાર નીકળ્યા છે, અને કોઈને જાણે આ હવાદલ એર દેખાતું જ નથી ! એટલું જ નહિ જે પક્ષથી પર હોવા જોઈએ, એવા પ્રધાનો આમાં પક્ષ લેવા બહાર પડ્યા છે ! આના કરતાં ખીજે કયો મોટો વિનીષાત રાજનીતિય પુરુષોના હોષ શકે એ કોઈ કહી શકશે ખરું ?

(“ ભર્મિ-નવરચના ” માંથી)

—ધૂમકેતુ

જેમાં સમાયો છે ભગવાન શુદ્ધનો ધર્મોપદેશ એવું

ધર્મચક્ર

ભગવાન શુદ્ધના ધર્મચક્રની પ્રેરણા ભગવાન વિષ્ણુના સુદશન ચક્રમાં છે. અશોકને નામે એ ચક્ર જનતામાં જોળખાય છે એ વસ્તુ જ્ઞમ છે.

સમ્રાટ અશોકે તો જે સ્થળે ભગવાન શુદ્ધ પોતાના ‘ ધર્મચક્ર ’ ના ભવ્ય આદર્શનો પ્રથમ ઉપદેશ આપ્યો હતો, તે સ્થળે એ ચક્રને, પાષાણમાં મૂર્તિમત કરી તેને દરશ સ્વરૂપ જ આપ્યું હતું, તે તે પછીથી અશોકચક્રને નામે જોળખાયું.

ગૌતમ શુદ્ધનું તત્ત્વજ્ઞાન ‘ સૂત્ર ’, ‘ વિનય ’ અને ‘ અભિધર્મ ’ એ ત્રણ પીઠિકામાંથી મળે છે. સૂત્ર પીઠિકામાંના ત્રીજા સંયુક્ત નિકાયમાં શુદ્ધ ‘ ધર્મચક્ર ’ પબ્તન ‘નું પ્રતિપાદન કર્યું છે. ભગવાન શુદ્ધે સ સારને દુષ્કર્મ જોયો એમણે ચાર સ્તરો ઉચ્ચાર્યા : (૧) જીવન દુષ્કર્મ છે, (૨) દુષ્કર્મનું મૂળ ઇચ્છા છે, (૩) ઇચ્છાનાયથી દુષ્કર્મનાશ શક્ય છે અને (૪) ઇચ્છાનાશ માટે માર્ગ શક્ય છે.

આ માર્ગ તે અષ્ટાંગિક માર્ગ. એ આઠ અંગો તે સમ્પદદષ્ટિ, સમ્યક સંદેહ, સમ્યક્ચાચા, સમ્યક કર્મ, સમ્યક આજીવ, સમ્યગ્બ્યાયામ (પ્રયત્ન), સમ્યક સ્મૃતિ (સંસ્મરણ અને ચિંતનું અવલોકન) અને સમ્યક સમાધિ (ચાર પ્રકારનાં ધ્યાનો)

આ ઉપરાંત વિશ્વનું દરેક કાર્ય કાષ્ઠક કારણથી જ નીપજે છે, આપણ માનવી-જીવન પણ એવી જ કાર્યકારણની પર પગ છે તેના બાર અકોડા છે જેને જીવનના પ્રતીત્ય-સમુત્પાતવાદ કહેવામાં છે, આ અકોડાઓ તે અવિદ્યાથી સરકાર (પ્રવૃત્તિ), સંસ્કારથી વિજ્ઞાન (જ્ઞાણપણ), વિજ્ઞાનથી નામરૂપ, નામરૂપથી ધર્મસંયતન (મન અને પાંચ ઇન્દ્રિયો), ધર્મસંયતનથી સ્પર્શ (ઇન્દ્રિયવિષય-સંયોગ, સ્પર્શથી વેદના (સુખદુઃખ ઉપેક્ષા), વેદનાથી તૃષ્ણા તૃષ્ણાથી ઉપાદાન, ઉપાદાનથી ભવ (કર્મ), ભવથી જન્મ અને જન્મથી જરા, મરણ, શોક, પતિવેદ, દુઃખ, દૌર્ભાગ્ય તથા વિવિધ સુખવેદ છે

આમ સંખ્યાદષ્ટિએ ચાર સત્યો, આઠ મર્ગો અને બાર અકોડા મળી કુલ ચોવીસ મુખ્ય તત્ત્વો છે. આ સમગ્ર તો ભગવાન જીવે ઉપદેશોના ધર્મ પરાબર સમગ્ર જોઈ ભગવાન જીવના ધર્મચક્રનું ને જોમના ચોવીસ આરાનું આ રહસ્ય લક્ષ્યમાં લઈ આપણા રાષ્ટ્ર-જનમાં અગ્રાધિકારને નામે જીવનું ધર્મચક્ર ચોળવામાં આવ્યું છે

(તા ૭-૮-૪૬ના “જન્મભૂમિ” માંથી)

નાલાયક શબ્દો કયા ?

“તમને ઈશ્વર એવી શક્તિ આપે કે તમે આ દુનિયામાંથી ગમે તે જે ગળેનો નાશ કરી શકો-એટલે કે સદ તર નાશ કરી શકો, જાણે એ કાષ્ઠ દિવસ હતા જ નહિ એવા કરી શકો, તો તમે કયા જે શબ્દને તદ્દન નાલાયક ગણીને ઊઝાડી મૂકો ? બોલો ! શબ્દ જીવે એટલે એને ભગતી વસ્તુ જ ઊડી જાય બોલો ! ”

એક યુરુએ પોતાના શિષ્યોને આલો પ્રશ્ન પૂછ્યો પછી કિતગની ગાંઠ ખેંચા એ બેઠા શિષ્યોમાં મોટી ચર્ચા થઈ રહી.

શિષ્યસમુદાય વિચારમાં પડી ગયો હતો કઈ એ વસ્તુ એરી કે જેને ઊઝાડી મૂકવી જોઈએ દુનિયાને જેમનો કાષ્ઠ ઉપયોગ નથી, જે ન હોય તો દુનિયા વધારે સારી બને, એવી એ વસ્તુ કઈ ?

સૌ વિચારમાં પડી ગયા ‘ કામ ક્રોધ નદિ ? ’ કેટલાકે કહ્યું

‘ પણ તો મોહન શું ? એ રહે એટલે એનું એ ? ’

‘ સારે એક તો લક્ષ્મી ! કાષ્ઠક બોલ્યો ‘પણ બીજી કઈ ? ’

‘ એક લક્ષ્મી તો બીજી વિદ્યા ! ઠીક છે, એ જે જાય, એટલે દુનિયા એક તો શીખ ભાગતી થાય, તે ત્રિવા હોય નહિ, એટલે પછી એ શીખ પણ હમેશની થાય ! ત્યાં અણય વાદ !

‘ પણ સારે ? ’

‘લોભ, લાલચ !’

‘પણ લોભ છે તો પરાક્રમ મળ્યું છે, તેનું શું ? લોભ ન હોય તો સા મારે કાંઈ કામ કરે ? એટલે મળ ન કરે ! એટલે કે આગસ ન કરે ?’

એક સૌથી નાનો શિષ્ય હતો તે બોલો યયો, સૌ તેની સમે જોઈ ગયા

‘હું તમને એક સવાલ પૂછું છું ગીતામાં કહ્યું છે ‘નિષ્કામ કર્મ’ દંતુ, ભક્તિ, જ્ઞાન, યોગ વર્ષા નિષ્કામ સાર્ગ તો જ માણ્યને માણ્યસાઈ પ્રત્યે આકર્ષણ થાય અને માણ્યસાઈ સ્થાપી-એટલે બધું સ્વપાક મળે !’

‘એ બધું તો ઠીક પણ આતો જવામ આપો ને !’

‘તમે ઈશ્વરભક્તિ શું કરવા કરો છો ?’

‘નાનું ડોકરું સમજે તેવી વાત છે, ભક્તિ કરો તો સ્વર્ગ ન મળે !’

‘અને પાપી ક્યાં જવાના ?’

‘પાપી જવાના નકંમા !’

‘બસ, હાલે મારે આ જ કહેવાનું છે. આ બે સપ્તે કાઢી મૂકો સ્વર્ગ’ ને નરકને તો માણ્યો ને સત્કાર્ય કરે તે સ્વર્ગ મારે પણ ન કરે, ને નરકમાર્થો બધી જવા મટે પણ ન કરે તો એ સમજે કે માણ્ય હાથ તે માણ્ય સાધારણ જ કામ કરે બીજું એનાથી થાય જ કેમ ? તો એ હવા બાપી જલ માણ્યમાઈ, હવાના જેવી કુદરતી ને બામક બની કે પવે જ ચાલે ! સુખ ! મારે આ બે તમામ સત્કાર્યનો હેઠ ઉઠાડી મૂકનારા ‘સપ્તે’ને દેશપરો આપો આપણે ‘સ્વર્ગ’ નું કામ નથી, નરકનું પણ કામ નથી મરણ પછી ને યતું હોય તે ભલે માય એટલે બધું.’

ચુરુએ તેની સામે જોયું ‘વત્સ ! તું ઠપ્પણ છે ? કાનો પુત્ર તું ?’

‘પ્રભુ !’ પેલાએ બે હાથ જોડ્યા ‘હું કેવળ આ પૃથ્વીને મારી માતા બાપુતા લીખ્યો છું. એથી વિશેષ મારી પોતાનાં મને કાંઈ બળ નથી !’

‘સારે આજથી તું મારો પુત્ર ! આઠી આવ, મારી પાસે’

—ધ્રુમકેતુ

મહેત્વાકાંક્ષા

એ શું છે ? ક્યાં વિચારણાની એ પ્રેરણા છે ? આપણી પાસે, આપણી સદગતામાં જન્મતી કોઈ મહેત્વાકાંક્ષાના દાખલા વણાયેલા પડ્યા છે ? એવાં મહાસાગી કાષ્ઠ કોણ હતા ?

અને મુશ્કેલીઓ ? એ સાચેસાચ મુશ્કેલીઓ જ હોય છે કે સદગતાના મોખાન છે ?

જીવનમાં સૌને સદગતા પ્રાપ્ત નથી શું ? એ સદગતા મારે પ્રયત્નો જરૂરી છે ? નવા વિચારો, નવી ભાવનાઓ. આવા નવા વિચારો/ક્યાંથી આવે ? આવા ક્યાં વિચારોએ તમાગમાં આકર્ષણો જન્માવ્યા છે ?

તમારા ધ્યેયને હંમેશ નજરમાં રાખતાં શીએ

તમારી ઉપયોગિતા ટેલો ? એ કેમ કરી વધારી સ્થાય ?

અને પ્રયત્નનું ફલ-શક્તિ કેળવે, સામનો કરતાં શીએ

સેવકની અગ્નિપરીક્ષા

એક પ્રેમાળ પત્નીએ પોતાના પતિને કહ્યું - “ તમે તો એમની સાથે અઘણ વરસો સુધી ગરીબોની મેવાનું કામ કર્યું છે પણ જેવમા પણ સાથે ગયા છો હવે તેઓ સરકારમાં પ્રધાન થયા છે એટલે તમને બૂલી બધા એમ અને નહિ તમે જરૂર એ તમારા પ્રધાનમિત્ર પાસે જઈને સેવાકામ કરવા માટે સાથ માગો ”

પતિએ શાંતિથી પત્નીની વાત સાંભળી લાધી, પણ ગભીરતાથી ઉત્તર દીધો

“ તારી વાન સાચી છે, પણ મેં એ પ્રયાસ કરી જોયો ને તેમાં હું સફળ નથી થયો ”

“ તો શું આપણે છેલ્લાં કેટલાયે વરસો સુધી સેવામય જીવન માળ્યું છે તેના આપણી સરકારને હવે કંઈ અપ જ નથી રહ્યો ? ”

પ્રેમાળ પત્નીનો સામે કંઈક વિશદપૂર્ણ નયનથી પ્રતિ જોષ જ રહ્યો તેના અંતરમાં કંઈક કુચ હતું. “ જના પૂર્વે શાંતિથી પોતાની વહાલસોષ પત્નીને સમજાવવા માંડ્યું “જો, તારી વાત સાચી છે પણ આપણે કોઈતેથી વાક કાઢવાનો નથી આપણે સ્વેચ્છાથી આજ પથ” ત સેવાના માગ માં જીવન બતીત કર્યું છે હવે મનને કબુલિત કરીને આ સાથ ચિકૂત કરવું ? વળી, આપણે કયા કોઈના કહેવાથી આ સેવાનું જીવન સ્વીકાર્યું હતું ? ને જો આજે પ્રધાનો થયા છે તેઓએ પણ કયા વચન અપેક્ષા હતું કે તમારી સેવાની શક્તિનોયે અમે ઉપયોગ કરશું ? આપણે કોઈને અપજન નથી રહ્યો તેમા પ્રજા કે સરકારનો મને ભેદપણ દોષ નથી લાગતો. મને તો એમ લાગે છે કે આપણી જ કંઈક ક્ષતિ હોવી જોઈએ. નહિતર, સ્વચ્છ, સરળ નિર્માણ જીવન વરસો સુધી ગાળ્યા પછી આપણી આ શિયત હોય ? ”

પત્નીએ ગભીરતાથી પતિની વાત સાંભળી થોડી વાર અર્થપૂર્ણ મોન માળ્યું છેવટે પતિનો સામે જોઈને તે બોલ્યા વગરજીણે રહી જ, નથી શકતી એવા મનોભાવ સાથે બોલી ઊઠી

“ પણ હવે તો હવે યામ છે પૈર્વને પણ મીઠા તો હોરા જ જોઈએ ને ? આપણે સરળ જીવન બતીત કરીએ છીએ તેનું બોલિત જીવનમાં કંઈ જ અધ્યાકિન નહિ હોય ? ધરમા હવે બે જ દિવસ ચાલે એટલું” અનાજ છે બાગકની સાગલી શી પણ નથી ભરી શકાઈ દૂધ ને શાકભાજી તો ક્યારનાયે ખાવાના બધા કરવા પડ્યા છે હજુપે કેટલીક કસોટીએ ચડતું છે ? તમારી બાજુ બહાર જ મેં પીએરથી મારાં જૂતાં ઘરેણાં મગાવીને વેચી ન ખાવ્યા તેના પૈસા પણ પૂરા થઈ ગયા હવે ક્યાં સુધી રાંક જોઈયું ? કોતીએ છીએ તેમાંથી મેં પૂરું નથી ચલુ હવે કરશું શું ? એ ખ્યાલમાં હું સતત મુઝાઉ છું . ”

બોલતાં બોલતાં પતિની સામે એકી નજરે જોઈ રહેતી પત્નીની આંખોમાંથી આંસુનો ધારા ચાલી સાડીના છેડા વડે અંધુ લૂંટીને એ બોલી “ અને મારા મનમાં જે બધા છે તે કંઈ પણ રીતે હાર પામ્યાની કે નામીપાસ થવાની નથી આપણે ગરીબ બનીને ગહેવાનો સકલ્પ કર્યો છે તેને જીવનભર હઠતાપૂર્વક અવરજ વળગી રહીશું એ નિશ્ચિન વાત છે. મને મોજાંલોખ, ઘરેણાં કે મોટર નથી જોઈની પણ આપણે માટે હવે નિર્વાહના પણ સાંસાં પડવા માંડ્યાં છે એ કડુણ કથા કોની પાસે જઈને કહીશું ? કયા આપણું પ્રધાનમિત્રને આ કથા કહી સમજાવીયું ?

અમને માત્ર નિર્લક્ષ્ય પૂરું નો કાષ્ઠક કામ મને તેવી થોડી વ્યવસ્થા કરો .. ”

પત્નીનાં વેણુ સાંભળીને અને તેનાં પ્રેમાળ અશ્રુમાંથી વહી રહેલાં અશ્રુ જોઇને પતિ કંઈક અસ્વસ્થ બની ગયો.

પતિને સૂઝ ન પડે કે તેણે શું કરવું ? તે તદ્દન મૂક બની ગયો. રાત્રિનાં અધાગપછેડામાં તેણે પોતાના જીવનને જ પૂર્ણ શાંતિથી મરેલી લીધું ..

ઉત્તર હિંદના એક સુપ્રસિદ્ધ હિંદી દૈનિક ‘ભારત’ના તા ૬ ફેબ્રુઆરી ૧૯૪૬ના અંકમાં આ અનાવ વિષે એક ખૂણે માત્ર દુકા સમાચાર છપાયા હતા.

‘શાહામાદ કે શુદ્ધી ગાંધીએ’ સેવાકાર્ય કર રહે એ વહ શ્રી મીતારામને આત્મહત્યા કરી અપના જીવન સમાપ્ત કર્યા હતા ..’

પુ.

(“પ્રજાપદ”માં)

તમારાથી કેમ વંચાતું નથી ?

શાળા અને કોલેજના કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ પોતે સતત વાંચી ચક્રતા નથી એવી ફગિયાદ કરે છે અને એ અંગે કંઈક સલાહ પણ માગે છે. આમાંના કેટલાક તો એવા હોય છે કે જેઓ વાંચવાનો સાચો પ્રયત્ન કરતા જ નથી અને વાંચવાની શક્તિ માટે કદાચ જન્મથી જ રાખતા હોય છે । બેથક, કેટલાક એવા પણ હશે કે જેઓ આ મુશ્કેલીને પૂરા પડવા ખરા દિલથી ગંભીરતાપૂર્વક પ્રયત્ન કરતા હશે આ પ્રશ્નના ઉદ્દેશ માટે સૌથી મહેલો જરૂર તો એ છે કે વિદ્યાર્થીમાં પોતાની શક્તિઓનો સંપૂર્ણ ઉપયોગ કરીને પોતાની કરજ નબળાઈનો નિશ્ચયકૃતિ હોવી જોઈએ પોતાની શક્તિઓનો સર્વોત્તમ ઉપયોગ કરી વિના એને સતોષ જ ન થવો જોઈએ બીજાની સિદ્ધિઓ સંવે પોતાની મરખામણી કરવાથી એનો કશો દહાડો વળે તેમ નથી એનાથી તો ઉત્કૃષ્ટ એનો ચિંતા ન હક । વચરો

વાંચવાની અશક્તિનો પ્રશ્ન કેટલીક વાર તો પ્રમાદમાંથી જીતો ચાલે છે, કારણ કે પોતાનો સમય એ કેટલી અણભોલ વસ્તુ છે તેનું એને જાન હોતું નથી જેઓ સખત વાંચે છે તેઓ પ્રસંગોપાત થોડો પ્રમાદ કરે કે આરામ લે તો તે તેમને માટે ઠીક છે, પણ આપણા મોટા જાગતા વિદ્યાર્થીઓ તો સમયની જગપણ કિમત પિછાન્યા વિના ગરખાં દાકે રાખે છે સિનેમા જોવામાં પણ ઘણો સમય ખર્ચ થ જાય છે જમના પાઠ્ય જે સમય ને શક્તિ ખર્ચાય છે તેમાં યોગ્ય પ્રમાણમાં હોતું નથી પરિણામ એ આવે છે કે અભ્યાસના કલાકો દરમિયાન પણ આવા વિદ્યાર્થીઓના મગજમાં એમની રમતોના, સિનેમાના ને બીજા કુટુંબના ઘોડાં દોડતા હોય છે, એટલે એમની માનસિક શક્તિ વેરવિખેર થઈ જાય છે ને અભ્યાસના તિથિ પર એમનું જ્ઞાન કન્દ્રિત થતું નથી વિદ્યાર્થીએ પોતાની તમામ કુટુંબને ધનમાં લેવી જોઈએ અને એમાંથી છૂટવાના પ્રયત્ન કરવા જોઈએ

બીજી શાળાના અભ્યાસ પૂરા થયો એટલે કોલેજમાં આવી નીકળવાનું પણ કશો અર્થ

નધા. વિદ્યાર્થીને પોતાના જીવનમાં ચોક્કસ ધ્યેય હોવું જોઈએ અને તે અનુસાર જ તેણે પ્રગતિ કરવી જોઈએ. પોતે શોના અભ્યાસ કરી રહ્યો છે, બાણી રહીને જીવનમાં શું કરવા માગે છે તેનો ખ્યાલ તેણે દીન દૃષ્ટિથી કરી લેવો જોઈએ અને તે અનુસાર પોતાની જાતને સંજોગ કરવી જોઈએ, પરાકાષ્ઠા સાક્ષ્ય એ કંઈ કેળવણીનું ધ્યેય નથી.

વિદ્યાર્થીએ પોતાના દૈનિક કાર્યક્રમનું ચોક્કસ ટાઇમટેબલ બનાવવું જોઈએ અને પહેલાથી વળવાના બધા પ્રયત્નો કરી છૂટવા જોઈએ શરૂઆતનો કાર્યક્રમ બહુ હળવો હોય એ મલાહભર્યું છે, કારણકે જે જરૂરનું છે તે તો ક્રમિક વિકાસ છે અભ્યાસના કલાકોમાં ધીરે ધીરે વધારો કરના જવું, પહેલાં જે અઠવાડિયામાં ૮ લે દરજ્જોનો અર્થો કલાક હોય કોઈ વાર નિરાશા સાવડો તો તેને ગણકારવી નહિ જેમ જેમ ફતેહ મળતી જશે તેમ તેમ ઉત્સાહ વધતો જશે, સફળતા મેળવવામાં સફળતા જેવું બીજું એકપણ સાધન નથી.

ધર આમળ સમાવહાલાના સ બધોમા કંઈ ખામી હોય, કોઈના માટે અતરંગાં ધર ધાલી જોઈલી અદેખાઈ હોય તો તેનો પણ ઉપાય થવો જોઈએ આવી અદેખાઈથી નુકશાન આપજીને જ માય છે આવી લાગણીઓને માર્ગ આપવો અને આપણી કાર્યશક્તિ ધટાડવી એ ખરેખર મૂર્ખાઈ છે.

બીજી બધી ટેવોની જેમ સુદર અભ્યાસ એ પણ એક ટેવ છે અને ટેવ પાડી પડે છે નિયમિતતા, મહાવશે ને ચોક્કસ યોજના એ બધાનો અમા સમાવેશ થાય છે જે વિદ્યાર્થીની શક્તિઓ માટે તમને માન હોય તેની સાથે મેત્રી કરો તો તેમ તમારા લાભમાં છે આપણા દુર્ભાગ્યે લાપચેરીનો ઉપયોગ તો બહુ જ ઓછા વિદ્યાર્થીઓ કરે છે કોઈ કોઈવાર ટેકસ્ટ બુકને છોડીને લાપચેરીમાં જઈ બેસવાથી તમારો વાચનનો શોખ વધી શકશે. તમને ગમી જાય એવી ધણીય ચોપડીઓ ત્યાં પડી છે એ જાણીને તમે સાન દાશ્ય અનુભવશે.

તિબ્બત (તિબેટ)

દુનિયામાં સૌથી વધુ ઉંચાઈએ વસેલી તિબ્બતની શ્રુતિ અનેક રહસ્યોથી ભરપૂર છે તેની વિશિષ્ટતાઓ તેની જ છે અને તેથી જ, અગમ્ય પહાડોમાં અને બરફમાં લપેટાયેલો હોવા છતાં એ દેશ દુનિયાના જિજ્ઞાસુઓની કુતૂહલવૃત્તિને હમેશાં આકર્ષીત રહ્યો છે આજે ન્યારે શાન્તિપ્રિય તિબ્બત એક બાલુથી રાખવાદી ચીનથી અને બીજી બાલુથી સામ્યવાદી ચીન અને રશિયાથી ઝડકી ઝાંઘુ છે અને હિંદની દૂર શોધે છે, ન્યારે તેની અશાન્તિ દુનિયાના અખબારોમાં ચમકી છે ત્યારે આવો, આપણે આપણા પડોશી અને દુનિયાની અગાસી પર વસેલા દેશનો પરિચય કરીએ.

તિબ્બતનું સાચું નામ શું ?

તિબ્બતીઓ પોતાના દેશને બોડ કહે છે. બોડ ઉપરથી બોડ અને બોટ થયું આપણી હદમાં હિમાલયવાસી અને તજેટીના લોકો તિબ્બતને બોટ અને તિબ્બતીઓને બોટિયા કહે છે. જે ઉચ્ચ પ્રદેશને પાર કરીને તિબ્બતમાં જવાય છે તેને તિબ્બતી ભાષામાં તો બોટ કહે છે ત્રામ બધાડવામાં કુશળ અંગ્રેજોએ તો-બોટનું ટીબેટ કર્યું ઉત્તર હિંદુસ્તાનીઓ અને હિમા-

લવવાની સેવા તેને તિજમત કહે છે એટલે આપણે જો એ દેશને મોટા કે બોલ ન કહેવા હોય તો ટીબેટ કે તિબેટ કમતા જે પ્રચલિત છે તે તિજમત જ કહીએ

ભૌગોલિક દૃષ્ટિએ દુનિયામાં તિજમતને બેટા નદિ જડે તેની ખીણની ઉંચાઇ ૧૨૦૦૦ થી ૧૭૪૦૦ શીટની વચ્ચે છે તેના ધાટ ૧૬૦૦ થી ૧૯૦૦૦ શીટ ઉંચા છે અને તેના ચિખરે ૨૯,૦૦૦ શીટ સુધી ઉંચા છે તિજમતને પ્રદેશ પ્રાગૈતિહાસિક કાળમાં દ્વિમાલ્યની જેમ મહાસાગરમાં ડૂબેલો હતો કાષ્ટ કાળે પ્રચલ બહુ પર્મા દરિયો હતો અને તેનું તળિયું ધડી વળીને પર્વતોની અસખ્ય હરમાળાઓ, ખીણો અને ઉચ્ચ પ્રદેશોએ ઊંચું ચડી આવ્યું. આજ પછી તિજમતમાં કમુદના અવસ્થાપર આજ પ્રાચીનાં કેટલાંક સરોવરો છે અને એવી ઉચ્ચ નવ ધવ ક નાર બૂગખંના અગ્નિના શ છે કેટલાય બિના પાણીના કાં છે—માત્ર તિજમતમાં નદિ, આપણી હદમાં પછી તિજમતમાં નાના મોટા અસખ્ય સરોવરો છે

આવી ગગનચૂખી ઉંચાઈ હોવા છતાં તિજમતને વરમાન બહુ ઓટો મળે છે માત્ર દશ જ ઇંચ, કારણ કે હિમા આવેલા દ્વિમાલ્યની ઉત્તુંગ હારમાળાને ઓળંગીને વાંદો તિજમતમાં નથી જઈ શકતા પરિણામે તિજમતના હવા ખૂબ ઠંડી છતાં ખૂબ સૂકી છે બિનાગામાં ઉંચાઈ અને સંજોગો પ્રમાણે ૪૦ થી ૯૦ ડીગ્રી ગરમી રહે છે. પરંતુ ગરમી અને ઠંડીમાં રોજ ભારે વધવટ થાય છે, જે બહાંગના વાત્રો મોને વિષમ લાગે આવા વિષમ પ્રદેશમાં ખેતીનું કામ જેનું કષ્ટ છે તેના બાવ હરી રહે ખીણ । વહેતી નદીઓના કઠિ મધુર દ્રવ્યો પાકે છે, બાકી લવલગ આવે પ્રદેશ વનસ્પતિની વેરાન છે. ચિખરણમાં તો તિજમત બરફની ધવલ ચાદર ઓઢી લે છે આવી વિષમ પ્રકૃતિના કારણે તિજમત બહારનાં આકર્ષણો રી બચી ગયું છે, બ્યારે મધ્યએશિયા અને હવાર આકર્ષણોથી રાજાય છે

દુર્ગમ પહાડો

દુર્ગમ પહાડો વચ્ચે, સરેરાશ ૧૬,૦૦૦ શીટની ઉંચાઈએ વમેલા તિજમતે હજુ સુધી નાચુગનો પ્રકાશ બેસો નથી અને બહાંગની દુનિયાએ તિજમત બેસુ નથી કાણુ કે પ્રવાહી પગપાળો ટુફ પડે ચમરી પોહ પડે જ ચપ્પાં છે આ ઠંડી તથા પવન અસલ લાગે છે દુનિયાનાં સૌથી ઉંચા પર્વતશિખરો તિજમતમાં છે અને એશિયાની સૌથી મોટી નદીએ સિંધુ, બ્રહ્મપુત્રા, યાંગ્સે વગેરે નદીઓના મૂળ પછી તિજમતમાં છે દ્વિમાલ્ય દિશામાં છે તે હતાં તિજમતમાં ઘણો વધારે ફેલાયેલો છે. આપણા પગ પવિત્ર વાત્રાધામ દેલોસ અને માન-સરોવર પછી તિજમતમાં છે

તિજમતીઓના અર્થશાસ્ત્રમાં યાક (ચિમરી માય) અગત્યનું અંગ છે તેના વિના તિજમતમાં વ્યવહારમાં નંકામાં ચલ જાય ચમરી પોહ પર્વમાલ લાદીને વજ્રાસા સોફા સિદ્ધિઓ, ચીન અને હિંદ સાથે વેપાર કરે છે ચમરી ચામદ્રા આપે છે અને તેના વાગના ત જુ બને છે આપણે ત્યાં દેવમદિરોમાં જે ચમર હોય છે તે ચમરીનું મૂળુ જ છે તેના મૂળમાં હાડકા પર હાથે જડી લેવામાં આવે છે તિજમતનું ખીણુ કિમતી પ્રાણી છે કમ્પ્ટી-અય મીન જંગલી પ્રાણીઓમાં હીપકા, રી જ, કમ ગ (જંગલી ગધેરા, જંગલી ગઢરી, વજ્રાસા વગેરે છે. તિજમતી માણસ ઘણો અડતલ છે. તમે દશ હજાર શીટ ઉંચે જવ એટલે ઠંડી અને ઠંડા પવન અસલ માને હવા પાનળી પડી જવાથી દારી જવાય. હું પોતે બાર હજાર શીટ પડે ચમત્તા ખૂબ હાંસી રહેતા, પગ સરેરાશ સોળ હજાર શીટ ઉંચે વસતાં તિજમતીઓ

ટાઠું પવન બૂખ અને યામ સહન કરવાની વિરલ શક્તિ ધરાવે છે તેમને માત્ર માખણવાળા ગરમ મ્હા જેમજે અને આ મળી એટલે તે બધી મુશીબતોનો સામનો કરશે.

તિજમતીઓના દયવસાયમા ધર્મગુરુ (લામા)નું પદ સર્વોચ્ચ છે વલુઆરા લોકો મોટા વેપારી હોય છે તેઓ યાકતા વાગમાથી શરૂ થી તણુઓમા રહે છે, તણુને જાણુ-મદી અને પણુનો નીચો વડો હોય છે વલુઆર દ્રોક પા કહેવાય છે ખેતી ઉપરાંત ઉન કાનવાનો ઉદ્યોગ પણ વ્યાપક છે એવા ઠંડા પ્રદેશમા કપામ અને સુતરાઉ કાપડ મળે નહિ અને કપડાં માત્ર પણ ન આવે. મૂર્તિઓ બનાવવાનો ઉદ્યોગ એવા ધર્મગુરુ દેશમા વ્યાપક હોય એમાં નવાઈ શી? માનવવશની દૃષ્ટિએ તિજમતીઓ મધ્ય એશિયાના ઘાસથી જવાયેલા મેદાનોમાં વસતિ પ્રાપ્ત મળતા આવે છે.

બૌદ્ધ મઠોમાં સામ્યવાદીઓ

તિજમતને ચીન સાથે સબધ છે, તે ઠરતાં મેગિલિયા સાથે વધુ સબધ છે, કારણ કે તિજમતના બૌદ્ધ મઠોમાં મેગે લિયન સાધુઓ ઠીક પ્રમાણમાં રહે છે. મેગિલિયા અને તિજમત વચ્ચે ખાસ કરીને બૌદ્ધ નાધુઓનો અગત્યવર પણ ઠીક છે આજે જ્યારે મેગિલિયા સાથે આ બંધ તિજમતને બારે પડી નથી તેમ છાગે છે હમણા જ દલાઈ લામાએ જાહેર કર્યું છે કે તિજમતના બૌદ્ધ મઠોમા સામ્યવાદીઓ ઘૂમી ચલા છે તેના અર્થ હવે સમાજને તિજમતીઓને ચીનમાં પ્રત્યે અવિશ્વાસ આશયુ-ગમ્મા તો છે જ, અને હવે રશિયન તથા ચીન અને મોંગોલ સામ્યવાદીઓ તરફની તિજમત ને નવો ભય જોડો થયો છે જે ચીનની ગણતંત્ર સરકારનું નામનું વચસ્વ પણ તિજમતમા રહવા દેવામાં આવે તો તેને નાબૂદ કરવા તેનું સ્થાન લેવા સામ્યવાદી ચીનમાં આવે એ ભયથી તિજમતે સૈકાઓમા તિજમતમા રહેતા ચીનના તિનિધિમંડળને ઢાંચી કાઢ્યું છે અને હિંદની મોડા (ગ્રેવા માટે હિંદ સરકાર સાથે વાટાઘાટ ચલાવી ગયું છે.

જ્યાં સત્તાતન બંધ પડી રહેતો હોય ત્યાં તેમે વનસ્પતિ અને ખેતીની અંદાશ કેમ કરી શકે? જોઈ મહેનતુ તિજમતી શો ટાની થકે લા ખેડ કરે છે, પરંતુ એક બરવા માત્ર જમ પૂરતી જમીન નથી તેમ પૂરતા માણસો પણ નથી કારણ કે વસતિમાં બૌદ્ધ સાધુઓ ઘણા છે અને બૌદ્ધ સાધુઓ પરણતા નથી, એટલે વિશાળ પ્રદેશના પ્રમાણમાં વસતિ અઠુ જ આછી છે-માત્ર ત્રીસ લાખની જ છે આથી અનાજ એટલું એ ધુ પકે છે કે બૌદ્ધ તિજમતમાં ઘણે ઠેકાણે એક-પતિવ્રતનો રિવાજ નથી બધા લાઈઓ વચ્ચે એક પત્ની હોય આવી સમાજ ગેનાનો હતુ સતતિનિયમન છે અને સતતિનિયમનો હેતુ ખોરાકની અછતનો સામનો કરવાનો છે.

તિજમતમા તત્તિપ્રથ નથી પરંતુ સમાજ એકલુ વર્ગમા વહે ચાલે છે લામાઓ, ઉમરાવો, જાગીરદારો, ખેડૂનો આ વલુજનમાં તિજમતી સમાજના મુખ્ય અંગ છે વલુજનમાં આમડાની પોઠો પર મલ લાદીને પકાશના દેશ સાથે-મુખ્યત્વે હિન્દુસ્તાન સાથે-વેપાર કરે છે કાશ્મીરમાં હડાખમા યજ્ઞને, ઈન્ડોનામાં મરીનાં યજ્ઞ ક્રમાંકમા તકન કાટ થતી ત્યાં પૂર્વમાં સિદ્ધ મધુને હિન્દુતિજમતના વ્યવહાર માર્ગો આવેલા છે.

તિજમત ગરીબ દેશ છે, એને ખાલા અનાજ નથી, પણ તેની ધત્તીમાં વ્યાપકપણે સોનું છે. તિજમતથી હિન્દ આરતી નદીઓમા અહનિય મેનાની ગજકણો ધોવાન આવે છે. ખનિજોથી આ પહાડી પ્રદેશ અસાધારણ સમૃદ્ધ છે પણ એ ખનિજતમુદ્ધિ અણખોદાયેલી પડી છે અને તિજમત હાલના વર્ષ પહેલાં દેશો એના ને આજ પણ પછાત-અણવિકસ્યો પ્રદેશ છે.

(“જનમશુભિ-પ્રવામી”માંથી)

વડોદરા રાજ્યનાં સાર્વજનિક પુસ્તકાલયો અને

અનુક્રમ અ.ક	મહાસભુ નામ	મહાસભુ ગામો	સાળાવાળી ગામ	પુસ્તકાલયો મંબંધી હકીકત					
				કસ્ટો પુસ્ત- કાલય	કસ્ટો વા મહિલા પુ. બાળ પુ.	કસ્ટો પુસ્ત- કાલય	કસ્ટો વા મહિલા પુ.	કસ્ટો પુસ્ત- કાલય	કસ્ટો વા મહિલા પુ.
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
વડોદરા પ્રાન્ત.									
૧	પેટલાદ	૭૩	૭૨	૮	૧-૫-૩	૬૪	૦	૮૧	૬૮
૨	ભાદરજી	૩૧	૨૭	૧	૦-૧-૧	૨૭	૦	૩૦	૨૬
૩	વડોદરા	૧૧૯	૭૮	૩	૩-૦-૦	૭૮	૨	૮૬	૭૫
૪	ખાદરા	૮૨	૭૨	૨	૦-૦-૦	૭૨	૧	૭૫	૬૨
૫	કરજી	૬૮	૭૮	૧	૦-૦-૦	૮૦	૦	૮૧	૭૫
૬	કોમ્પા	૬૭	૪૮	૨	૦-૧-૧	૫૦	૦	૫૪	૫૨
૭	ચિનોર	૪૫	૩૬	૧	૦-૧-૦	૪૨	૦	૪૪	૪૨
૮	સાવલી	૭૨	૩૪	૧	૦-૦-૧	૩૬	૧	૪૨	૩૭
૯	વાઘોડીયા	૭૧	૨૮	૧	૦-૦-૦	૨૬	૫	૩૫	૨૮
૧૦	સંખેડા	૧૩૦	૪૬	૨	૦-૦-૦	૪૬	૧	૫૨	૪૫
૧૧	તિલકવાડા	૩૪	૮	૧	૦-૦-૦	૬	૦	૭	૬
કુલ									
		૮૫૨	૫૩૩	૨૩	૪-૮-૬	૫૩૬	૧૦	૫૮૭	૫૧૬
મહેસાણા પ્રાન્ત.									
૧૨	દહેગામ	૬૬	૪૧	૧	૦-૦-૦	૪૧	૦	૪૨	૩૧
૧૩	આતરડુંબા	૪૦	૧૮	૧	૦-૦-૦	૧૭	૦	૧૮	૧૬
૧૪	કડી	૧૨૧	૫૪	૧	૦-૦-૦	૫૪	૦	૫૫	૪૮
૧૫	કસોલ	૬૧	૫૧	૪	૦-૧-૦	૪૮	૧	૫૪	૫૧
૧૬	વિગપુર	૮૭	૬૪	૭	૦-૧-૦	૬૧	૧	૭૦	૬૧
૧૭	વિસનગર	૫૬	૪૦	૨	૦-૨-૧	૪૦	૦	૪૫	૪૪
૧૮	મહેસાણા	૮૪	૫૭	૨	૦-૦-૦	૫૭	૦	૫૬	૫૦
૧૯	સિદ્ધપુર	૮૧	૪૪	૩	૦-૨-૧	૪૨	૧	૪૬	૩૫
૨૦	ખેરાળુ	૬૧	૪૪	૪	૦-૧-૧	૪૬	૦	૪૫	૩૭
૨૧	પાટણ	૧૪૦	૪૩	૨	૧-૧-૧	૪૧	૧	૪૭	૩૬
૨૨	ચાણસ્મા	૧૧૩	૫૪	૨	૦-૦-૦	૫૫	૦	૫૭	૫૪
૨૩	દારીજ	૩૮	૭	૧	૦-૦-૦	૬	૦	૭	૫
કુલ									
		૧૦૩૮	૫૧૭	૩૦	૧-૮-૪	૫૦૧	૪	૫૪૮	૪૭૧

સને ૧૯૪૯-૫૦

સાંવર્ણનિક પુસ્તકાલય શાખા

વાચનાલયોની મહાલવાર સ ખ્યા અને તેમને અપાયેલી મદદ.

સરકાર મદદની વિગત		પ્રાપ્ત મદદની વિગત		શેરો
કરબા પુ. ને કરબા વા ને મહિલા પુ ને બાલ પુ ને	આમ પુસ્તકાલયો તથા વાચનાલયોને	કરબા પુ ને કરબા વા ને મહિલા પુ ને બાલ પુ ને	આમ પુસ્તકાલયો તથા વાચનાલયોને	
૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫
૫૦૫૦-૦-૦	૧૮૪૭-૦-૦	૨૦૬૦-૦-૦	૧૩૮૯-૮-૦	૧ આ ઉપરાંત વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડ- ળને રા ૬૦૨) પ્રાપ્ત મદદના આખ્યા છે.
૧૦૦૦-૦-૦	૬૨૪-૮-૦	૪૫૦-૦-૦	૭૬૯-૮-૦	
૧૩૧૦-૦-૦	૨૦૨૨-૮-૦	૧૬૦-૦-૦	૧૫૦૧-૮-૦	
૫૪૫-૦-૦	૧૭૧-૮-૦	૨૬૫-૦-૦	૧૩૩૨-૮-૦	
૫૦૦-૦-૦	૧૭૫૨-૦-૦	૨૦૦-૦-૦	૧૪૬૮-૮-૦	
૬૭૫-૦-૦	૧૧૨૪-૦-૦	૩૫૦-૦-૦	૮૬૪-૮-૦	
૬૩૬-૦-૦	૧૧૭૧-૦-૦	૨૮૦-૦-૦	૬૪૦-૦-૦	
૫૫૦-૦-૦	૧૦૬૫-૦-૦	૧૬૦-૦-૦	૮૦૦-૮-૦	
૫૦૦-૦-૦	૬૮૪-૦-૦	૨૦૦-૧-૦	૪૭-૦-૦	
૮૭૫-૦-૦	૧૨૭૧-૦-૦	૪૦૦-૦-૦	૮૬૫-૦-૦	
૨૦૦-૦-૦	૨૩૧-૮-૦	૧૩૦-૦-૦	૧૩૦-૦-૦	
૧૧૮૪૧-૦-૦	૧૩૬૦૩-૦-૦	૪૭૪૫-૦-૦	૧૦૬૫૩-૦-૦	૨ આ ઉપરાંત વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડ- ળને રા ૫૭૦) પ્રાપ્ત મદદના આખ્યા છે.
૫૦૦-૦-૦	૮૦૨-૦-૦	૨૫૦-૦-૦	૬૫૫-૦-૦	
૧૫૦-૦-૦	૩૬૦-૦-૦	૧૫૦-૦-૦	૭૮૫-૦-૦	
૫૦૦-૦-૦	૧૦૬૧-૮-૦	૩૦૦-૦-૦	૮૫૫-૦-૦	
૮૦૫-૦-૦	૧૩૬૪-૦-૦	૪૭૫-૦-૦	૧૧૫૧-૦-૦	
૨૦૫૦-૦-૦	૧૬૨૨-૮-૦	૧૨૪૫-૦-૦	૧૨૫૭-૮-૦	
૧૨૬૭-૦-૦	૧૦૬૦-૦-૦	૭૫૭-૦-૦	૮૫૬-૮-૦	
૧૨૦૦-૦-૦	૧૨૬૫-૮-૦	૭૫૦-૦-૦	૧૧૧૦-૮-૦	
૧૩૮૦-૦-૦	૮૬૬-૦-૦	૬૭૫-૦-૦	૭૩૧-૦-૦	
૧૫૩૫-૦-૦	૭૪૮-૦-૦	૬૦૫-૦-૦	૫૩૫-૦-૦	
૮૬૫-૦-૦	૬૩૮-૮-૦	૨૦૦-૦-૦	૭૮૦-૦-૦	
૬૦૦-૦-૦	૧૩૬૩-૮-૦	૪૨૦-૦-૦	૬૦૪-૮-૦	
૧૦૦-૦-૦	૮૬-૮-૦	૧૦૦-૦-૦	૭૬-૮-૦	
૧૧૨૫૨-૮-૦	૧૧૬૬૦-૮-૦	૬૨૨૭-૦-૦	૬૨૦૩-૦-૦	

નવસારી પ્રાન્ત									
૨૪	નવસારી	૬૧	૪૩	૧	૦-૨-૧	૪૫	૧	૪૫	૪૮
૨૫	ગણદેવી	૩૦	૩	૨	૦-૧-૦	૩૪	૧૦	૩૭	૪૨
૨૬	પલસાણા	૫૨	૩૦	૧	૦-૦-૦	૩૨	૦	૩૩	૩૦
૨૭	કામરેજ	૭૧	૪૨	૩	૦-૧-૦	૪૧	૩	૪૮	૪૨
૨૮	મહુવા	૬૯	૪૦	૧	૦-૦-૦	૩૫	૦	૩૬	૩૦
૨૯	માગરોળ	૩૨	૨૦	૧	૦-૦-૦	૨૨	૦	૨૩	૧૫
૩૦	સોનગઢ	૨૨૧	૯	૧	૦-૦-૦	૬	૩	૧૦	૩
૩૧	બારા	૧૫૨	૩૪	૧	૦-૧-૦	૩૪	૦	૩૬	૨૫
કુલ		૭૮૯	૨૪૧	૧૧	૦-૫-૧	૨૮૯	૧૪	૨૬૩	૨૧૬
અમરેલી પ્રાન્ત									
૩૨	અમરેલી	૫૯	૪૯	૧	૦-૧-૧	૪૭	૧	૫૧	૪૮
૩૩	દામનગર	૨૬	૨૦	૧	૦-૦-૦	૧૯	૧	૨૧	૧૮
૩૪	ધારી	૨૭	૨૨	૨	૦-૦-૧	૨૧	૦	૨૪	૨૦
૩૫	ખાલા	૩૧	૮	૧	૦-૦-૦	૭	૨	૧૦	૭
૩૬	કોટીનાર	૬૪	૨૫	૧	૦-૦-૦	૨૫	૦	૨૬	૨૩
૩૭	ગતનપુર	૮	૬	૦	૦-૦-૦	૭	૦	૭	૬
૩૮	શીરકદા	૧	૧	૦	૦-૦-૦	૧	૦	૧	૦
૩૯	ઓઆમડળ	૪૪	૧૨	૨	૦-૨-૧	૧૦	૦	૧૦	૧૩
કુલ		૨૯૦	૧૪૩	૮	૦-૩-૩	૧૩૭	૪	૧૫૫	૧૩૫
કુલ એકઠર		૨૯૬૯	૧૪૩૪	૭૨	૫-૨૪-૧૪	૧૪૧૩	૨૫	૧૫૫૩	૧૩૮૮

ટીપ —સરકાર મહદની વિરોધ દર્શાવેલ.—

અ યાત્રુ સાથે પુસ્તકાલયોનાં મથનેા માટે સરકાર મદદ રૂા ૨૦૦૦૦)ની વડોદરા પ્રાન્ત માટે ૮૦૦૦) મહેસાણા પ્રાન્ત માટે ૭૦૦૦) નવસારી પ્રાન્ત માટે ૩૦૦૦) અને અમરેલી પ્રાન્ત માટે ૨૦૦૦) ની આપવામાં આવી હતી

આ વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મળને રૂા. ૧૬૦૦+૪૦૦ની સરકાર મદદ યાત્રુ સાથે અપાઈ હતી

વ રા નાં પુસ્તકાલયોને અને વાચનાલયોને અપાયેલી સગકાર-પ ચાલત મદદ [૧૭૩

૧૩૫૦-૦-૦	૧૩૧૧-૦-૦	૩૫-૦-૦	૮૨૮-૮-૦
૭૦૦-૦-૦	૬૪૧-૮-૦	૮૦-૦-૦	૨૮૦-૦-૦
૫૦૭-૦-૦	૮૮૬-૦-૦	૨૦૦-૮-	૬૮૬-૦-૦
૫૦૩-૦-૦	૧૨૯૭-૦-૦	૬૫-૦-૦	૮૫૫-૦-૦
૨૦૫-૦-૦	૬૮૩-૦-૦	૨૨૫-૦-૦	૫૩૮-૦-૦
૧૦૦-૦-૦	૬૮૪-૦-૦	૧૦૦-૦-૦	૫૪૫-૦-૦
૧૩૫-૦-૦	૪૩-૦-૦	૦-૮-૦	૪૪-૦-૦
૫૭૦-૦-૦	૩૧૦-૦-૦	૮-૦-૦	૩૧૭-૮-૦
૪૦૮૩-૦-૦	૫૬૧૮-૮-૦	૭૩૫-૮-૦	૩૬૬૫-૦-૦
૨૦૦૦-૦-૦	૬૩૫-૦-૦	૬૨૫-૦-૦	૪૦૬-૮-૦
૫૦૦-૦-૦	૩૨૫-૮-૦	૧૦૦-૦-૦	૧૪૬-૮-૦
૬૩૦-૦-૦	૨૪૮-૮-૦	૩૦૭-૮-૦	૧૩૨-૮-૦
૧૦૦-૦-૦	૧૦૬-૮-૦	૧૦૦-૦-૦	૩૦-૦-૦
૩૦૦-૦-૦	૪૬૩-૮-૦	૩૦૮-૦-૦	૨૩૩-૮-૦
૦-૦-૦	૧૨૧-૦-૦	૦-૮-૦	૬૫-૦-૦
૦-૦-૦	૦-૮-૦	૮-૦-૦	૦-૮-૦
૧૭૨૫-૦-૦	૧૬૨-૮-૦	૨૧૭-૮-૦	૮૦-૮-૦
૫૫૫૫-૮-૦	૨૩૮૫-૮-૦	૧૫૪૨-૮-૦	૩૦૬૯-૮-૦
૩૨૭૩૧-૦-૦	૩૩૮૬૭-૮-૦	૧૩૨૪૬-૮-૦	૨૪૬૫-૮-૦

૩ આ ઉપરાંત વડોદરા
રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડ-
ળને રૂા ૨૭૦) પંચાયત
મદદના આપ્યા છે.

૪ આ ઉપરાંત વડોદરા
રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડ-
ળને રૂા ૧૫૮) પંચાયત
મદદના આપ્યા છે.

વડોદરા,
તા. ૫-૮-૪૬

ઉ. મો. પટેલ
મદદનીય વ્યવસ્થાપક
પુસ્તકાલય ખાતા

ગયા અંકમાં પૃષ્ઠ ૬૨ પર સચવા નં. ૧/૪૮-૫૦ ની છપાઇ છે. તેમાં ઉલ્લેખાયેલા ગ્રામોની યાદી સ્થળ મંકાયને લીધે એ અંકમાં આપી શકાયેલી નહિ તે આ નીચે આપી છે. -ત ત્રી

વડોદરા પ્રાંત

૧ અરડી	તા. પેટલાદ	૧૨-૭-૦	૩૨ મગતણ	"	૬-૮-૦
૨ કાવીદા	"	૬૫-૦-૦	૩૩ ગોરિયાદ	"	૧૦-૦-૦
૩ પેટલી	"	૫૦-૦-૦	૩૪ રણુ	"	૧૫-૦-૦
૪ મલાતજ	"	૬૫-૦-૦	૩૫ સરસવણી	"	૧૪-૦-૦
૫ ભાજેન	"	૨૦-૦-૦	૩૬ સોખડાપુર્ણ	"	૨૦-૦-૦
૬ મુદરા	"	૨૦-૦-૦	૩૭ કંબોવા	તા. કરજળુ	૨૦-૦-૦
૭ ડોલો	"	૪૫-૦-૦	૩૮ દેવવાડા	"	૮-૮-૦
૮ પાડગોલ	"	૫-૦-૦	૩૯ શેપા	"	૧૫-૮-૦
૯ બેરીઆ	"	૨૦-૦-૦	૪૦ આલમપુર	"	૨૦-૦-૦
૧૦ મગરોળ	"	૫-૦-૦	૪૧ દેવાણુ	"	૧૨-૦-૦
૧૧ રામોલ	"	૨૫-૦-૦	૪૨ સામરા	"	૧૫-૦-૦
૧૨ માલાવાડા	"	૨૭-૦-૦	૪૩ કાસમપુર	"	૧૦-૦-૦
૧૩ પલોલ	"	૨૪-૦-૦	૪૪ નવી જીવરડી	"	૨૦-૦-૦
૧૪ જાલાબોરડી	"	૫-૮-૦	૪૫ મેસરાડ	"	૧૦-૦-૦
૧૫ વાલવોડ	ભાદરજી	૫૦-૦-૦	૪૬ કુરાઈ	"	૫-૦-૦
૧૬ મુવા	"	૧૦-૦-૦	૪૭ કોઠીઆ	"	૧૪-૦-૦
૧૭ કણુઈ	"	૨૫-૦-૦	૪૮ ફતેપુરા	"	૫-૮-૦
૧૮ સખા	વડોદરા	૧૦-૦-૦	૪૯ અણુરજી	"	૧૫-૦-૦
૧૯ મો ન અમીનવા.	"	૬૦-૦-૦	૫૦ પીંગળવાડા	"	૧૪-૦-૦
૨૦ વિરોદ	"	૫-૦-૦	૫૧ બીમપુરા	ડોલોઈ	૧૦-૦-૦
૨૧ સમસાખાદ	"	૧૫-૦-૦	૫૨ ગોખલી	"	૧૫-૦-૦
૨૨ કોપલી	"	૧૦-૦-૦	૫૩ જનાલ	"	૫-૦-૦
૨૩ મોજલપુર	"	૧૦-૦-૦	૫૪ ડોલોઈ બાલ	"	૧૦-૦-૦
૨૪ રણોલી	"	૨૫-૦-૦	૫૫ " મહિલા	"	૧૦-૦-૦
૨૫ વરણામા	"	૨૫-૦-૦	૫૬ કરમાલ	"	૧૫-૦-૦
૨૬ પોર	"	૩૦-૦-૦	૫૭ નડા	"	૩૦-૦-૦
૨૭ અટલાદરા	"	૧૦-૦-૦	૫૮ બેરખાર	"	૧૦-૦-૦
૨૮ કરાલી	"	૨૫-૦-૦	૫૯ શિનોર મહિલા શિનોર	"	૧૦૦-૦-૦
૨૯ કાજલપુર	"	૧૦-૦-૦	૬૦ મોટા કરાલા	"	૫-૦-૦
૩૦ પોર	"	૩૦-૦-૦	૬૧ કુકસ	"	૨૦-૦-૦
૩૧ કોટજી	તા. પાદરા	૨૦-૦-૦	૬૨ બેખડી	"	૫-૦-૦
			૬૩ માલસર	"	૫-૦-૦
			૬૪ રાણીપુરા	સાવલી	૫-૮-૦

૬૫ સમલાવા રટે. સાવલી	૨૦-૦-૦	૧૩ એચાણુ તા. પલસાણા	૫-૦-૦
૬૬ સાવલી ખાત પુ ,,	૩૦-૦-૦	૧૪ કેનોદ તા કામરેજ	૫-૦-૦
૩૭ સમલાવા ,	૨૦-૦-૦	૧૫ પરબ ,,	૨૫-૦-૦
૬૮ આસોજ વાધોડીઆ	૫-૮-૦	૧૬ ખોલવડ ,,	૨૫-૦-૦
૬૯ સંગિડોળ ,,	૧૫-૦-૦	૧૭ ચીખલી ,,	૫-૦-૦
૭૦ અલવા ,,	૧૬-૦-૦	૧૮ માકણા ,,	૫-૦-૦
૭૧ લીમડા વાધોડીઆ	૫-૦-૦	૧૯ પારડી ,,	૫-૦-૦
૭૨ ગણેશપુરા ,,	૫-૦-૦	૨૦ છુટવાડા મહુવા	૫-૦-૦
૭૩ સાકરીવા ,,	૧૦-૦-૦	૨૧ લીંઝાડા મંગરોળ	૫-૦-૦
૭૪ વડેલી ,,	૧૭-૦-૦	૨૨ વેળ.છા તા. મંગરોળ	૨૫-૦-૦
૭૫ અમૃતપુરા ,,	૧૦-૦-૦	૨૩ કટવા ,,	૮-૦-૦
૭૬ નંદપુર સંખેડા	૧૮-૦-૦	૨૪ મોસાલી ,	૮-૦-૦
૭૭ માધુ ,,	૧૫-૦-૦	૨૫ રૂપવાડા બ્યારા	૫-૦-૦
૭૮ બોડેલી ,,	૫-૦-૦	૨૬ કપુરા ,,	૬-૦-૦
૭૯ ગુડીયા ,,	૪૦-૦-૦	૨૭ કાંજી ,,	૫-૦-૦
૮૦ રાજનમર ,,	૬-૦-૦	૨૮ ચીખલવાવ ,,	૧૫-૦-૦
૮૧ માકણી ,,	૨૦-૦-૦	૨૯ બહેડ રાવપુર ,,	૫-૦-૦
૮૨ મંગરોળ ,,	૫-૦-૦	૩૦ કાકડવા ,,	૧૦-૦-૦
૮૩ વામણા ,,	૪૦-૦-૦	૩૧ ધકવાડા ગણદેવી	૫-૮-૦
૮૪ ભાટપુર ,,	૫૮-૦-૦	૩૨ વડસાગળ ,,	૧૦-૦-૦
૮૫ સરડીઆ ,,	૨૦-૦-૦	૩૩ ખીલીમોરા મહિલા ,,	૧૦-૦-૦
૮૬ છુલેહા તીલકવાડા	૮-૮-૦	૩૪ હળવા મહુવા	૨૫-૦-૦
		૩૫ વાક ,,	૧૫-૦-૦

નવસારી પ્રાંત

અમરેલી પ્રાંત

૧ તળોદ તા નવસારી	૧૦-૦-૦	૧ કેરાલા અમરેલી	૮-૦-૦
૨ સાગરા ,,	૫-૦-૦	૨ ખીત્રડીઆખારી ,,	૫-૦-૦
૩ પાંસરા ,,	૫-૦-૦	૩ તરક તલાવ ,,	૫-૦-૦
૪ કોલી ,,	૫-૦-૦	૪ મોટા મોડવાડા ,,	૧૪-૦-૦
૫ નવસારી આળ ,,	૨૫-૦-૦	૫ વાંકીઆ ,,	૧૧-૦-૦
૬ વીરાવળ ,,	૫-૦-૦	૬ નાના રાજકોટ દામનમર	૫-૦-૦
૭ ભાદા ,,	૨૭-૦-૦	૭ આલીદર તા. કોડીનાર	૧૦-૦-૦
૮ સીસોદરા ,,	૫૦-૦-૦	૮ કાજ ,,	૫-૦-૦
૯ છટાળવા તા પલસાણા	૧૦-૦-૦	૯ ચાંદપુર તા રતનપુર	૫-૦-૦
૧૦ તાંતીયેવા ,,	૧૦-૦-૦	૧૦ ભાડેર તા ધારી	૨૫-૦-૦
૧૧ વડવા ,,	૫-૦-૦	૧૧ ચાંદ્રદ તા. અપરેલી	૧૦-૦-૦
૧૨ સોયાણી ,,	૫-૦-૦	૧૨ દુપણી તા. આખામડા	૮-૮-૦

જુદાં જુદાં ફોર્મ્સની યાદી

નમુનો નંબર

(આ પહેલાંના ભાવ રહે મર્મજના)

(૧) કસ્ટોમર રજીસ્ટર	(ગુપ્તગતી)	ધા ૧ (૪ નંગ) ના રૂ ૧-૨-૦
(૨) " " "	(અગ્રેજી)	ધા ૧ (૨૪ નંગ) ના રૂ ૧-૦-૦
(૩) નામવારી (કસ્ટોમર) રજીસ્ટર		ધા ૧ (૨૪ નંગ) ના રૂ ૧-૦-૦
(૪) વિષયવારી રજીસ્ટર		ધા ૧ (૨૪ નંગ) ના રૂ ૧-૦-૦
(૫) કર્તાવારી રજીસ્ટર		ધા ૧ (૨૪ નંગ) ના રૂ ૧-૦-૦
(૬) ઇસ્તુ શુક અડધા કાગળની		ધા ૧ (૨૪ નંગ) ના રૂ ૧-૦-૦
(૬) ઇસ્તુ શુક પા કાગળની		ધા ૧ (૨૪ નંગ) ના રૂ ૧-૦-૦
(૭) વર્તમાનપત્રો અને માસિકોનું રજીસ્ટર		ધા ૧ (૨૪ નંગ) ના રૂ ૧-૦-૦
(૮) વચ્ચેના પુસ્તકોની વિષયવાર નોંધ મળવાનું પત્રક (કસ્ટોમર પુસ્તકાલય માટે)		ધા ૧ (૨૪ નંગ) ના રૂ ૧-૦-૦
(૯) સિદ્ધકી સામાનનું પત્રક		ધા ૧ (૨૪ નંગ) ના રૂ ૧-૦-૦
(૧૦) હાજરી પત્રક		૮૦ પાનની ચોપડી રૂ ૧-૦-૦
(૧૧) સૂચના ચોપડી		નંગ ૧ (૪૦ પાન) ના રૂ ૦-૧-૦૦
(૧૨) વીઝીટ ચોપડી (વીઝીટશુક)		નંગ ૧ (૪૦ પાન) ના રૂ ૦-૧-૦૦
(૧૩) બારનીશી		ધા ૧ (૨૪ નંગ) ના રૂ ૧-૦-૦
(૧૪) સજાના કામની નોંધ શુક		ધા ૧ (૨૪ નંગ) ના રૂ ૧-૨-૦
(૧૫) પાવની શુક		નંગ ૧ (૧૦૦ પાન) ના રૂ ૦-૧-૦૦
(૧૬) અરજ અને જામીનગીરી ફોર્મ		ધા ૧ (૬૬ નંગ) ના રૂ ૧-૦-૦
(૧૭) પાવતીના ફોર્મ		ધા ૧ (૬૬ નંગ) ના રૂ ૧-૦-૦
(૧૮) ઇસ્તુ નંબર અને તારીખ નોંધવાની પટ્ટીઓ		૧૦૦૦ નંગ ના રૂ ૪-૦-૦
(૧૯) પુસ્તકોનું રજીસ્ટર (આમ પુસ્તકાલયો માટે)		ધા ૧ (૨૪ નંગ) ના રૂ ૧-૨-૦
(૨૦) વાચકોની ખાતાવહી		ધા ૧ (૨૪ નંગ) ના રૂ ૧-૨-૦
(૨૧) વાચકોનું રજીસ્ટર		ધા ૧ (૨૪ નંગ) ના રૂ ૧-૦-૦
(૨૨) પુસ્તકની બાબતો અથવા ચોડવાની શ્રીમત મહાગામ સા ના ફાટાવાળી પટ્ટીઓ		૧૦૦૦ નંગના રૂ ૪-૦-૦
(૨૩) પુસ્તક ઉધરાણીના કાર્ડ		૨૫ નંગના રૂ ૦-૪-૦
(૨૪) પુસ્તકની માગણીના કાર્ડ		૨૪ નંગના રૂ ૦-૪-૦
(૨૫) વચ્ચેના પુસ્તકોની વિષયવાર નોંધ રાખવાનું પત્રક (આમ પુસ્તકાલયો માટે)		ધા ૧ (૨૪ નંગ) ના રૂ ૧-૦-૦
(૨૬) પુસ્તકના પહેલો ચોડવાની નંબર લખવાની પટ્ટીઓ		૪ પાનના રૂ ૦-૧-૬
(૨૭) નામવારી રજીસ્ટર (આમ પુસ્તકાલયો માટે)		ધા ૧ (૨૪ નંગ) ના રૂ ૧-૦-૦
(૨૮) વિષયવારી રજીસ્ટર		ધા ૧ (૨૪ નંગ) ના રૂ ૧-૦-૦

લખો—પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ લિં

પો બો નં ૧૦, —સર્વપુરા, વડોદરા

અનુક્રમ

આ વિલખ શાયી ?	૧૭૭
સાહિત્ય સંજિનુ અવનવુ	૧૭૮
હિંદી, પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ	૧૮૧
પુસ્તકાલયના પગથારથી	૧૮૫
વિશ્વા પુ મંડળોની સંભાળો-હેવાતો	૧૮૬
પુસ્તક પરિચય	૨૦૬
નવીન શાલ	૨૦૯
પુસ્તકાલય નોંધ	૨૧૦
વ રા પુ મંડળની જાહેરાત	૨૧૧
પુસ્તકાલય ખાત ની જાહેરાત સચવા	૨૨૬

સામયિક ટોહન

રાજ કરવું હોય તો	૨૧૩
સમર્થ પ્રયત્ન	૨૧૫
વહેમના જાણા	૨૧૭
થી વિનોખા બાવે	૨૨૧

૧ વાર્ષિક લવાજમ

દેશમાં રૂ. ૩-૮-૦

૧૨૨૨ રૂ. ૫-૦-૦

છટકે નકલ રૂ. ૦-૧-૦

વાલજીભાઈ નારણભાઈ અમીન (બી કૉમ)
મંત્રી, પુ. સ. સ. મંડળ લિ. વડોદરા.

તબી :

મણિલાલ

“સસ્તું સાહિત્ય એટલે ઉંચામાં ઉંચું સાહિત્ય”

સ્વામી સમતીર્થ	સ્વામીશ્રીના ઉપદેશો.....પાન ૫૬૪	શ. ૩-૦-૦
તુકારામ ગાથા :	વિસ્તૃત ચરિત્ર..... ૬૭૨	શ. ૩-૮-૦
ચૈતન્ય મહાપ્રભુ	એ પ્રયોગો ભક્તિ, જ્ઞાન અને વૈરાગ્યપ્રેરક	
ભારતની દેવીઓ	અભિજ્ઞાનું સરળ ભાષાંતર.....પાન ૧૮૪૦	શ. ૬-૦-૦
	ત્રણ પ્રયોગો વિસ્તૃત ચરિત્ર.....પાન ૧૫૬૬	શ. ૮-૦-૦
	પ્રાચીન યુગનાં ૧૩૩ સતીચરિત્રો	શ. ૩-૦-૦
	મધ્યયુગનાં ૨૪૬ એતિ. ચરિત્રો	શ. ૩-૦-૦
	અર્ધપ્રાચીન યુગનાં ૧૬૬ ચરિત્રો	શ. ૩-૦-૦
સ્વ. પદિયારકૃત સેટ	ત્રણ ભાગમાં કુલ ૨૨૬૮ પાનનું વાંચન	
	સોરાષ્ટ્રના મહાદુર લેખક સ્વ પદિયારનાં	
	ધર્મ, ભક્તિ, જ્ઞાન, કર્મ, સત્ય અને વગેરે	
	માટે ભોમિયારપ ઉત્તમ ૭ પુસ્તકોના	
	સેટ, કુલ પાન ૨૦૨૦,	શ. ૧૪-૦-૦
	છટક દરેકના પાન ૩૦૦ ઉપરના દરેકનો	શ. ૨-૦-૦
શ્રીમદ્ શંકરાચાર્ય કૃત	મોહમુદ્ગર ને બીજાં દશ રત્નો ૧૬૮	શ. ૧-૦-૦
સરળ ભાષાંતર સાથે	ચત્તરશ્લોકી ને બીજાં ચાર રત્નો	
	..... પાન ૨૦૦	શ. ૦-૧૨-૦
	સ્તોત્રસ ગ્રંથ ભક્તિ ને વેદાંતનાં સ્તોત્રો સરળ	
	અર્થ સાથે	પાન ૨૦૦ શ. ૦-૧૦-૦
	વિવેકચૂડામણિ	પાન ૧૬૦ શ. ૦-૧૨-૦
એકનાથી ભાગવત :	મહાન ભક્ત એકનાથનો ભક્તિમાર્ગનો	
	અભેડ ગ્રંથ.	પાન ૬૦૦ શ. ૫-૦-૦
આખાહરણ :	મહાકવિ પ્રેમાનંદ કૃત	પાન ૧૨૨ શ. ૭-૮-૦
નળાખ્યાન :	.....પાન ૧૩૬	શ. ૧-૦-૦
ગીતા પુરુષાર્થબોધિની.	એ “પ્રયોગ પ.” સાંતવલેકરજીની વિ	
	દીક્ષા સાથે મૂળ શ્લોકો, પદ્યો અને	
	અર્થ સાથે	પાન ૧૦૬૮ શ. ૧૨-૮-૦
વિચારમાગર	વેદાંતનો પ્રાકૃત મય	પાન ૪૦૦ શ. ૩-૦-૦
શ્રીરમણ મહર્ષિ	સુધારા વધારા સાથે બીજી આવૃત્તિ	
	ચરિત્ર.....	પાન ૨૧૬ શ. ૨-૦-૦
પર્યામ : સ. ૨૦૦૬	આજેનાં મંગલો-સસ્તું સાહિત્યનું	
	શુદ્ધ મહાધર્મીય કિંમત માત્ર	
	નવ આના	

પર્યામમાં આવતી સામાન્ય માહિતી અને તિથિવાર કોષોએ ઉપરાંત તહેવારોની ઉત્પત્તિનો દ્રષ્ટાંત ઇતિહાસ, આરે માસના તહેવારો અને મનોની માહિતી, મુદ્દતો, આર માસનું ફળ, રાશિદ્વય, દિનદશાનો કોષો, રેલવે તથા ટપાલની દ્રષ્ટી માહિતી, સત્તક નિર્ણય, જાહેર તહેવારો, ઇત્યાદિ અનેક ઉપયોગી વિષયો આપી છે કે નવ આના.

૩૬-૬૩૩ X ૧૦, પાન ૧૧૨, મૂલ્ય રૂ. ૧૦-૦૦ પો. રૂ. ૦)૦

સસ્તું સાહિત્ય વર્ધક કાર્યાલય

૬. જાદ્ર પાસે, પો. બો. નં. ૫૦, અમદાવાદ અને હાથી બીરિંગ, ત્રીજો માળ, કાલ્યાણવી રોડ-સુબર્ષ, ૨

શિષ્ટ અને સંસ્કારી સાહિત્ય

‘૧૯૪૨’

આઝાદીની લડતનું વીર અને
કરુણ રસ બહુ નાટક
૨-૦-૦

*

પાંજરા પોળ

શ્રી ચન્દ્રવદન મહેતા કૃત
લમસ રથા સામે લાલ બતી
ધરતું હાસ્યભરપૂર નાટક
રૂ. ૨-૦-૦

*

સમરભૂમિ

હાંડીકૃતના દિવસોની દિલ્લય-
રૂપ રસિક રાષ્ટ્રીય નવલકથા
રૂ. ૨-૦-૦

*

શ્રી. સુનીલાલ મહિયાકૃત
હું ને મારી વહુ

રમુજની રંગત રેલાવતું
તખ્તા લાયક નવું નાટક
રૂ. ૧-૮-૦

*

પાવક જવાળા

૧૯૪૨ ના મુક્તિજંગની
ગરદાર નવલકથા
રૂ. ૩-૮-૦

જય ગિરનાર

સચિત્ર પ્રવાહી પ્રવાસવર્ણન
રૂ. ૧-૦-૦

*

ધૂધવતાં પૂર

રૂપ સામાજિક વાર્તાઓ
રૂ. ૪-૮-૦

મેના પોપટ

શામળ ભટ્ટની મનોરંજક
કોતુહલરી વિલક્ષણ વાર્તાઓ
રૂ. ૩-૮-૦

*

મોલનાં પાણી

નારીત્વની મમલતા અને
માનવતા આલેખતી સળંગ
રંગદર્શી પ્રણયકથા
રૂ. ૨-૮-૦

*

આચાર્ય આનંદ-

શંકરલાઈ

શ્રી. રતિલાલ મો. ત્રિવેદીલિખિત
જીવનરેખા અને સંસ્મરણો
રૂ. ૨-૮-૦

*

અવિનાશ વ્યાસકૃત

મેઢીનાં પાન

પ્રેક્ષકોની પ્રશ્ન સા પામેલી
નવ જૈન-ગીત-નાટિકાઓ
રૂ. ૨-૮-૦

*

દૂધગંગા

લોકપ્રિય ગરબા અને ગીતોનો
મમદ “ગુણસુદરી” અને
બીજી દિશ્મોની ગીતો સંલિપિત.
ત્રીજી આવૃત્તિ
રૂ. ૩-૦-૦

*

અર્વાચીના

રંગભૂમિ રસિકાની રંગલીલા
રૂ. ૧-૦-૦

નવીના

શરદ્દશાસુ કૃત નારીજીવનની
કરુણમ ગલ નવલકથા
રૂ. ૫-૦-૦

*

ગુજરાતણુને પગલે પગલે

ગુર્જરીનારીના વિકાસની
સળંગ રોમાંચક ધડતરકથા
રૂ. ૨-૮-૦

*

રસોઈનું રસાયણ

પાઠશાસ્ત્ર ઉપરાંત સુવાચક,
ખાણઉકેર, ધરવેદ, ખોરાકના
ગુણદોષ વગેરે ઉપયોગી માહિતી
સાથે સુધારેલી ત્રીજી આવૃત્તિ
રૂ. ૩-૧૦-૦

*

ગુજરાતી સાહિત્યની

રૂપરેખા

અપભ્રંશ કાળથી આજ સુધીના
સાહિત્યનું રસિક રેખાદર્શન.
કર્તા શ્રી. વિજયરાય ક. વેલ
રૂ. ૩-૧૨-૦

*

ગદ્યાક્ષત

પ્રા. અનંતરાય મ રાવળના
સમતોલ અને તલસ્પર્શી
વિવેચનલેખોનો સંગ્રહ છપાય છે
*

પ્રારબ્ધના પાસા

રોમાંચક અને ભેદભરી રસિક
સામાજિક નવલકથા
રૂ. ૪-૮-૦

એન. એમ. ત્રિપાઠી લિ.

પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, અમદાવાદ

ભારતીની નવી ફૂલછાબ

શ્રી. કે. મા. મુનશી

પૃથ્વીવલ્લભ :	કિંમત રૂ. ૨-૮-૦
પરશુરામ ગુજરાતના સાહિત્ય-ધર્મ-હાસમાં અદ્ભુત પ્રકાશન એક મહાન યુગસ્થાની ગ્રેમ-શૌર્યભરી નવલકથા ‘લોમહર્ષણી’ના અનુસંધાનમાં પ્રગટ થયું છે	કિં ૫-૮-૦
રાજાધિરાજ (નવી આવૃત્તિ)	૭-૦-૦
ગુજરાતનો નામ	૭-૦-૦
વેરની વમુલાત	૬-૦-૦
જય સોમનાથ	૫-૦-૦
ડા. મધુરિકા	૧-૪-૦
કાકાની ચશી	૧-૮-૦
સ્વપ્નદ્રષ્ટા	૫-૦-૦
લોમહર્ષણી	૪-૦-૦
જીવનમાંથી જડેથી	૫-૦-૦

શ્રી. અવેરચંદ મેઘાણી

વેવિશાળ (નવલકથા)	૩-૦-૦
ચૂંદડી સાગ ૧-૨ : લગ્નગીતોનું નવું સંસ્કરણ-કિંમત રૂ. ૩-૦-૦	
રઠિયાળી રાત બા ૧ થી ૪ * જીવનની ગતોને અજવાળનાગ ગીતો કિં. રૂ. ૭-૮-૦	
ગુજરાતનો જય બા ૧-૨ વસ્તુપાલ તેજપાલના સમયની ઐતિહાસિક નવલકથા કિંમત રૂ. ૬-૮-૦	
પ્રતિભાઓ * રૂપેરી પડાઓ ઉપર ગંગાની ગમેલી સુદૃઢ વાર્તાઓ કિં. રૂ. ૨-૮-૦	
એગીઆતુ કલંક કિં રૂ. ૨-૮-૦	
અપરાધી (નવલકથા) કિં ૪-૮-૦	
હંગેરીનો તારણહાર ૧-૮-૦	

શ્રી. ધૂમકેતુ

ગુજરાતના ધરેધરનું રસભર્યું વાંચન યથા પડેલી ગૂર્જર મહારથીઓના વિજય-શૌર્યની કથા ગ્લુ કરતી ચોલુક્ય નવલકથાવલિનાં ત્રણ પુષ્પો	
વાચિનીદેવી	૪-૮-૦
ચૌલાદેવી	૪-૮-૦
રાજસન્યાસી	૪-૮-૦
કર્ણવતી	૮-૮-૦
રાજકન્યા	૪-૮-૦
જયસિંહ સિદ્ધરાજ	૪-૮-૦
ત્રિભુવનગંડ સિદ્ધરાજ જયસિંહ	૪-૮-૦
અવતિનાથ સિદ્ધરાજ જયસિંહ	૪-૮-૦
વાતાયન	૨-૮-૦
આકાશદીપ	૩-૦-૦
પરિશેષ	૩-૦-૦
પૃથ્વીશ	૩-૮-૦
પમદ હી	૩-૮-૦

શ્રી. જયભિખુ કૃત

પારકા ઘરની લક્ષ્મી કિં. રૂ. ૩-૮-૦	
જુના અને નવા જમાનાની સ્ત્રીના જીવનની વિધિવિધ દષ્ટિકોણથી ચર્ચા કરતી નવલિકાઓ	
બેઠા બળવો	૨-૦-૦
ઝાંસી-રાણી	૨-૮-૦
ગ્રેમભક્ત કવિ જયદેવ	૪-૦-૦
ભગવાન નૃપસદેવ	૪-૮-૦
વીર ધર્મની વાતો	૨-૮-૦
વિક્રમાદિત્ય હેમુ	૫-૦-૦
ભાગ્યનિર્માણ	૩-૪-૦
ગમ ગુજરી	૧-૮-૦

ગૂર્જર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય : ગાંધી રસ્તો, અમદાવાદ

ગૂર્જરીનો નવીન ગ્રંથ-ફાલ

નવજીવનનાં નવા પુસ્તકો

[શ્રી. પ્રભુદાસ જગનલાલ ગાંધી]

જીવનનું પરિદેશ

૮-૦-૦૦

(ગાંધીજીના સત્યાગ્રહી જીવનનો ઉદ્વેગાળ)

*

ગાંધી સાહિત્ય સૂચિ ૩-૪-૦૦

ગાંધીજી અને તેમના વિશેનાં

દેશની અને અંગ્રેજી ભાષામાં લખાયેલા

પુસ્તકોની વિગતવાર માહિતી

મહાદેવલાલની ડાયરી (પૃ ૧ હુ) ૪-૮-૦૦

આરોગ્યનાં આવી (ગાંધીજી) ૦-૧૦-૦૦

સત્યાગ્રહીઓનો ઇતિહાસ ૧-૦-૦૦

સાબરમતી સત્યાગ્રહ આશ્રમની સ્થાપના

વિકાસ અને તેની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓનું બ્યાન

આપણું પુસ્તક

લોકશાહી ૨-૦-૦૦

સ સાર ને ધર્મ ૨-૦-૦૦

સત્યાગ્રહની મીઠાસા ૩-૦-૦૦

શિક્ષણ અને સંસ્કૃતિ ૧-૪-૦૦

શ્રી. ગુણવંતરાય આચાર્ય

શ્રી સુભાષચંદ્ર બોઝ

જન્મથી માંડી આજસુધીની તવારીખ

આપતો સુદ જીવનપરિચય ૩ ૨-૮-૦૦

પુત્રજન્મ (નવીન આવૃત્તિ) ૪-૮-૦૦

નવાં પુસ્તકો

આધ્યાત્મિક એન. એમ. શાહકૃત

હુઈ પાશ્ચર ૨-૦-૦૦

મેડમ ક્યુરી ૨-૦-૦૦

શ્રી. મનુભાઈ જોધાણી

ગામના ગોદરે ખાળીઓ, પળીઓ ને

ખડેરા નીચે દટાએલી ગ્રેમ—શૌચભરી

સાદસચ્ચાઓના સુદર સંગ્રહો

રેમરડી વિભૂનિઓ (નવી આવૃત્તિ) ૨-૪-૦૦

મોરડી જવાહીર ૩-૦-૦૦

શૌચના તેજ ૨-૮-૦૦

કુમારોની પ્રવાસકથા ૧-૮-૦૦

કાળાઆર અને બીજી પ્રાણીકથાઓ

૨-૮-૦૦

મુન્દરીઓનો શણગાર ૪-૦-૦૦

ખાટીમીઠી બાળવાતો પ્રાય-

મિત્ર શાળાઓમા લોકપ્રિય થઈ

પડેલી વાર્તાઓ ૧-૪-૦૦

નવા પુસ્તકો

કાળીદાસનાં ત્રણ નાટકો ૫-૮-૦૦

રણજીતલાલ ને બીજા નાટકો ૨-૮-૦૦

કૃવાતો જ સારાં ૨-૦-૦૦

ભાસી-ભાણેજ ૩-૦-૦૦

ઉન્મેષ (ધનુલાલ ગાંધી) ૩-૦-૦૦

ધર્મોનું મિત્ર (રાધાકૃષ્ણન) ૫-૦-૦૦

વિદ્યાર્થી વાચનમાળા

(પાચમી શ્રેણી) ૪-૦-૦૦

સુધરેલી નવી આવૃત્તિ

ફળજાહની વાડી (સોમાગાંધી) ૨-૮-૦૦

પ્રભાસ-સોમનાથ (રત્નમણિરાવ) ૪-૦-૦૦

ભાઈબીજ (ધી. ધ. શાહ) ૪-૦-૦૦

જનેતાનાં ફર્દો (જડુભાઈ) ૩-૮-૦૦

વોદગાથી ગ ગા (ગદુલજી) પશ્ચિમથી

પૂર્વ તરફ આપણને દેરી જતી વાર્તાઓનો

સુદર સંગ્રહ કિ. ૬-૦-૦૦

કુળેડો આજના ધૂધવાતા પ્રશ્નો ૨-૦-૦૦

સ્વામી રામ સરદાર પૃથ્વીસિંહ ૩-૮-૦૦

ઉડા અધારિથી (મે ગાંધી) ૨-૮-૦૦

ગૂર્જર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય : ગાંધી રસ્તો : અમદાવાદ

કથા ન કો

આર્ય સંસ્કૃતિ અને દેશનાં ગૌરવની સ્થા-

પના કરતા, આર્ય દ્રષ્ટાઓની કથાઓ,

સરલ રોચક ને પ્રેરક શૈલીમાં

રજુ થાય છે.

સચિત્ર દ્વિરંગી પૃઠા, ૮૦ ઉપર પાન

દરેકની કિ રૂ. ૧-૦-૦

અને સાથે બાંધેલાં-પુસ્તકાલય આવૃત્તિ રૂ. ૨-૮-૦

બાળકો અને અક્ષરજ્ઞાન લેતા બોદેને

રસ અને પ્રેરણા આપે એવાં

સચિત્ર પુસ્તકો

૧ રામકૃષ્ણ પરમહંસની રૂપક કથાઓ

૨ સ્વા. વિવેકાનંદની રામાયણ મહા-

ભારતની વાતો

એક શબ્દ

એક જ શબ્દ જીવનમાં કેવું પરિવર્તન આણે

છે ! એક ભાવભર્યો શબ્દ જીવનમાં નવી

આશા, નવો ઉત્સાહ ને પ્રેરણા આપે છે એક

નિરાશાભર્યો શબ્દ જીહા અંધારામાં ધોકલી દે

છે એ દર્શાવતી યૌવનના ધબકારભરી, પ્રણયની નિરાશા અને સાદૃશ્યની ઊર્મિગીત
જેવી આ વાર્તા હાથમાં લીધા પછી મૂકી શકાય જ નહીં. આકર્ષક રૂપરંગ

કિ. રૂ. ૧-૪-૦.

ફોરમ

[હાલથી ૧ થી ૧૨

નવી આવૃત્તિઓ.]

જીવનવિધાના ઝરા જેવી, તાજી પ્રેરણાભરી

જીવનની ફોરમ એમાં મહેકે છે. સ્વાતંત્ર્ય-

પ્રાપ્તિ પછી, સ્વાતંત્ર્ય અને સરકાર સાચવણી

માટે આપણા મહાપુરુષોના જીવનની ઝાળી

કરાવતી ચમકાર અને ચમત્કાર ભરી, વાચકને જીવનધડતરની સામગ્રી આપે છે.

ઠેટલીકના તો ૧૦-૧૨ સરકરણ થઇ ચુક્યા છે. ને વડીલો ને શિક્ષકો

એની બલામણુ કરે જ છે આકર્ષક રૂપરંગ ભર્યાં સટની કી રૂ. ૪-૧૨-૦

લખો

યુગાન્તર કાર્યાલય-ગોપીપુરા, સુરત.

મોટા અક્ષરોમાં છાપેલું—૭૭૫ પાનાનું—૧૨ બેરગી ચિત્રોવાળું
કવિ શામળદાસનું કવિતામાં—ગાવામાં લખેલું અસલ લોકપ્રિય પુસ્તક

બત્રીસ પુતળીની વાર્તા

જેમાં પરદુઃખજન વિક્રમ રાજાને દેવતાઈ સિ હાસનની ડર બોલતી
પુતળીઓ બહુ અમત્કારીક ને અદ્ભુત વાર્તાઓ કહી મ ભળાવે છે

૧ હરણની વાર્તા	૧૨ વિક્રમ ચરિત્રની વાર્તા	૨૩ ભદ્રાભાગિનીની વાર્તા
૨ વિક્રમની વાર્તા	૧૩ સાગરની વાર્તા	૨૪ ગોટકાની વાર્તા
૩ કમળની વાર્તા	૧૪ નોકાની વાર્તા	૨૫ ભેગલુની વાર્તા
૪ સિ હલદીપની વાર્તા	૧૫ મેના પોષટની વાર્તા	૨૬ માધવાનળની વાર્તા
૫ પંચકંડની વાર્તા	૧૬ કાષ્ઠના ઘોડાની વાર્તા	૨૭ લક્ષ્મીદિની વાર્તા
૬ અબોલા રાણીની વાર્તા	૧૭ ૫ ખીની વાર્તા	૨૮ શુકસારીકાની વાર્તા
૭ નાવીકની વાર્તા	૧૮ રણસ્ય લગદની વાર્તા	૨૯ સ્ત્રીચરિત્રની વાર્તા
૮ ધનવત શેઠની વાર્તા	૧૯ ભાભારામની વાર્તા	૩૦ ભરથરીની વાર્તા
૯ હંસની વાર્તા	૨૦ પેતાળની વાર્તા	૩૧ રૂપાવતીની વાર્તા
૧૦ ગર્ધવસેનની વાર્તા	૨૧ પાનના બીડાની વાર્તા	૩૨ મહાપત્નીની વાર્તા
૧૧ કળશના વાર્તા	૨૨ કામધેનુની વાર્તા	(જેમાં ૨૫ વાર્તાઓ છે,

પાક પૂકું :: બે રગી મનોહર લેકેટ :: ૧૨ રગીન ચિત્રો :: કિંમત આઠ રૂપીઆ

નવા બજેટ માટે સુંદર પુસ્તકો

હાસ્યરસિક	પ્રણયપ્રેમીના પાત્રો	૩-૦-૦
આનંદવર	ઝેરી નાગ	૨-૮-૦
રમુજનો રાજ	ગરદવાણી (રમણલાલ સોની)	૨-૦-૦
કલમચામુક	ખાતાસો (" ")	૨-૮-૦
સામાજિક	પ્રણયપ્રેમ	૨-૮-૦
માધવી (ટાગોર)	બહેનો માટે નવા રાસ	
પતિપત્ની (નિરખાદેવી)	રાસ મગળા	૧-૮-૦
મોક્ષદા (" ")	રાસ રજની	૩-૮-૦
કુણ્ડાનતતુ વીલ (બંધીમચાણ)	અન્ય પુસ્તકો	
દુર્ગેશન દિની (" ")	બત્રીસ પુતળીની વાર્તા	૮-૦-૦
પ્રેયસી ભાગ. ૧-૨	હાયની ભાષા (નવોત્પતિ)	૬-૪-૦
છઠગીના ખેવ	ઘરનો જોશો (")	૫-૪-૦
નેતાજીના સાથીદારો	શક્તિવર્ધક આસનો	૩-૦-૦
ભાકા (રમણીકલાલ દલાલ)	ટોટીલ ગાઈડ (શ્રીમ્મી ગીતા)	૩-૧૨-૦
છઠગીના ખેલ	રાખના સાથીયા	૨-૮-૦

શ્રી હરિહર પુસ્તકાલય, ટાવર રોડ—સુરત.

અમારી એજન્સીનાં તથા ખીજાં પુસ્તકો

જીવન ચરિત્ર

મો. ન. ગમીન જીવન અને કાર્ય	૨-૮-૦૦
માલવીયાજી સાથે ત્રીસ દિવસ	૩-૦-૦૦
ક્રોસ્ટાફર કોલમ્બસ	૦-૬-૦૦
જીવનસ ભારણા (શારદા મહેતા)	૨-૮-૦૦

કાવ્ય સંગ્રહ

રાખડીણા શ્રી ગજેન્દ્ર પદ્યો	૨-૦-૦૦
કુલવેણી મૂળજીભાઈ શાહ	૧-૪-૦૦
રણરસિયાના રામ	૦-૬-૦૦
રાસનિકુંજ	૦-૧૨-૦૦
રાસપદ્ય	૧-૮-૦૦
રાસકૌમુદી	૧-૮-૦૦
તારાના તેજ	૦-૮-૦૦
બાલવીણા	૦-૧૨-૦૦
સ્મૃતિ નિકુંજ	૦-૮-૦૦
પૂનરણ્ય	૦-૧૦-૦૦
ગાંધી સહિતા	૧-૦-૦૦

નાટક

યુગદર્શન મૂળજીભાઈ શાહ	૧-૪-૦૦
મ છા ભૂત	૦-૮-૦૦
અ સો. કેમારી યશવત્ પડ્યા	૧-૦-૦૦
મદન મ દિર	૦-૧૦-૦૦

વાર્તા-નવલકથા

નિરજના મૂળજીભાઈ શાહ	૨-૦-૦૦
ત્રિનેત્ર	૨-૦-૦૦
પ ખીનો મેળો	૧-૮-૦૦

કૂલછાળ	કે હાં શેઠ ૦-૦-૦૦
બલકકથાઓ	અ દ્રશંકર ભટ્ટ ૦-૧૦-૦૦
કુમાર વીરસેન ભાગ ૩	૦-૬-૦૦
રામસિંહ, રાઠોડ	૦-૬-૦૦

આકર ગ્રંથો

બાલસાહિત્ય સર્વસંગ્રહ ભા ૧	૨-૨-૨-૦૦
જૂની ગુજરાતી ભાષા	૧-૧૨-૦૦

ઈતર

આખુનો પ્રવાસ મૂ. શાહ	૦-૪-૦૦
દાલચીવડાની ૧૦ તાતો રાયચુરા	૧-૮-૦૦
હાલોની રમજીટ	૧-૮-૦૦
ગાંધીયુગની વાતો	૦-૧૨-૦૦
રાયચુરાનું હાસ્યદર્શક	૧-૮-૦૦
કુચગીતા	૧-૮-૦૦
કાઠીઆવાડની લોકવાર્તાઓ	૧-૮-૦૦
લખેશરી	૨-૮-૦૦
નવલખ મોરક	૧-૮-૦૦
પ્રેમલીલા ભા ૧ ગો ૬ રાયચુરા	૧-૪-૦૦
રસીઆના રાસ	૧-૦-૦૦
રાસમ દિર	૧-૦-૦૦
સોમનાથની સખાતો	૧-૮-૦૦
સોરઠપતિ	૧-૮-૦૦
સોરઠના સીમાડે	૧-૮-૦૦
રાણે રસ	૩-૦-૦૦
શરદ્ય દ્ર	૨-૦-૦૦

પુસ્તકાલય સ. સ. મંડળ લિમિટેડ

પો. ળો. ૧૦, રાવપુરા, - વ હો દ રા.

આ વિલંબ શાથી ?

—ત્રીશ્યાનેથી

અમો અગાઉ જણાવી ગયા હીએ કે, વડોદરા રાજ્યની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ ઐટલી વિકાસ-વિસ્તાર પામેલી છે અને એનું સચાલન ઐટલું વ્યવસ્થિત છે કે, અન્ય બે ધારણીય સંસ્થાઓની માફક આ પુસ્તકાલય સંસ્થાઓ પણ આગામી વર્ષ વાસ્તે પોતાના પુસ્તકાલયનું બજેટ બનાવી તૈયાર કરી મંજૂર થવા માટે પુસ્તકાલય ખાતા તરફ વખતસર મોકલી આપેલ છે.

આ પ્રવૃત્તિની વડોદરા રાજ્યના પ્રદેશોમાં સ્થાપના થઈત્યારથી લઈને રાજ્યનું મુંબઈ પ્રાંત સાથે વિલીનીકરણ થયું ત્યાં સુધીનાં સઘળાં વર્ષો દરમિયાન નિયમિત-પણે વખતસર દરેક પુસ્તકાલયનું બજેટ તૈયાર કરાઈ પુસ્તકાલય ખાતામાં મોકલવામાં આવે છે. તદનુસાર આ વર્ષે પણ અત્રેના પુસ્તકાલય ખાતામાં આમ તેમ જ કશા પુસ્તકાલયોના બજેટો વખતસર પહોંચી ગયા છે ભાગ્યે જ કોઈ પ્રમાણે પુસ્તકાલય પાછળ રહી જવા પામ્યું હશે. અને આજે તો, આગલા વર્ષમાં બજેટ મંજૂરીનું કામ પુસ્તકાલય ખાતામાં પૂર ઝડપે ચાલતું હોય, અને પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળમાં બજેટની લોકમંદના નાણા સરાતા બય

આજે તો દર વર્ષના શિરસ્તાને અનુસરીને પુસ્તકાલય સ. સ મંડળમાં પોતે સાધેલી રકમો સરકારપાયાત મદદની અપેક્ષાએ આવતી થઈ ગઈ છે, મંડળમારકમો જમા થવા માંડી છે, અને પુસ્તકાલય ખાતામાં લગભગ બધા જ પુસ્તકાલયોનાં બજેટો પહોંચી ચૂક્યા છે, પરંતુ એ બજેટ મંજૂરીનું કામ હજી પણ ખાતા તરફથી હાય ધરાયુ હોવાનું બહુવા મળતું નથી જિલટ, એ અગે કોઈ હુકમ સ્થાનિક પુસ્તકાલય ખાતાના અધિકારીઓને મળેલા નહિ હોવાથી બહુ સ્થિરચત્ (Standstill)

થયા જેવું જણાય છે, બજેટોના ચોકઠા અકબધ હશે, અને જ્યારે મુબઈ પ્રાંતના ક્યુરેટરનો હુકમ આવશે, ત્યારે સરકાર પચાઇત મદદનો નિર્ણય થઈ એ બજેટો મંજૂર કરીને જે તે બજેટ પુસ્તકાલય સ્થાપના મંડળમાં નોંધવા અને ઇતર વિધિ માટે મોકલાશે.

વડોદરા રાજ્યનું મુબઈ ગયા પ્રાંત સાથે પ્રાથમિક વિદ્યાનીકરણને માસમાં થયું, ત્યાર પછી કેમેકમે રાજ્યના ગુદાગુદા ખાતાંઓ મુબઈ સરકારના જે તે ખાતાંઓ સાથે અતર્ગત થઈ ગયાં, પરંતુ એક માત્ર પુસ્તકાલય ખાતું એવું રહ્યું છે કે, ચાર-ચાર માસ પ્રાથમિક વિદ્યાનીકરણ થયાને વીતી ગયા છતાં હજી આ ખાતા તરફ મુબઈ સરકારની નજર પડી જણાતી નથી.

મુબઈ ઇલાકાના અન્ય જિલ્લાઓ કરતાં વડોદરા રાજ્યના જોડાયેલા જિલ્લાઓમાં પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ વ્યવસ્થિતપણે ચાલે છે, અને તેમાં આ વિલંબના કારણે અભ્યવસ્થા ઊભી થવાના સંજોગો ઊભા થાય ત્યારે એ પ્રવૃત્તિના મચાલકોને મનમાં ભાંજંગડ અનુભવવી પડે એ સ્વાભાવિક છે.

અ સંજોગો જોતાં હવે વડોદરા રાજ્યના તમામ ખાતાઓને અતર્ગત કર્યાં છે તેમ આ ખાતાનો વહીવટ પંચ હવે વ્યવસ્થિત ચાલતો રહે તેવા પગલા તાકીદે લેવા અનિવાર્ય બને છે.

આમ પુસ્તકાલય સંસ્થાઓના સંચાલકો તરફથી આ અંગે વખતોવખત પૂછપરછ થયા કરે છે, પરંતુ મુબઈ સરકાર તરફથી કઈ વ્યવસ્થા હજી થઈ નહિ હોવાથી કથાનિક પુસ્તકાલય ખાતાના અધિકારીએ આ સળથે હાલ કઈ પૂછપરછ ન કરવા સૂચના પ્રકટ કરી છે, જે આ અકમા પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવી છે.

આશા રોખીએ, મુબઈ સરકાર આ બાબતમાં તાકીદે નિર્ણય કરી આ અંગેના યોગ્ય હુકમો બહાર પાડી સ્થાનિક પુસ્તકાલય ખાતાને કામ કરતું બનાવી દેશે.

અમારી આ વિનંતિ સરકાર અત્વરે કયાન પર લેશે, એવી અમને સંપૂર્ણ ખાતરી અને શ્રદ્ધા છે.

જગીરના ઇશ્કરા તેની મૂડી, ગૃહસ્થના ઇશ્કરા તેની જવાબદારી અને અંગીના ઇશ્કરા ચોર

* પોતાની પાસે કેટલું છે અંગે પોતાની પાસે શું નથી તેની જાણ અંગે નથી તે પૈસાદાર

* પ્રેમ ચંદ્ર જેવો છે-વધે નહિ તો ઘટે

સાહિત્યસૃષ્ટિનું અવગણન

જાણીતા સંગીતકાર તથા પોર્વાલ વિદ્વાન પડિત મંગેશરામજી આરે તેમનું ૯૩ વર્ષની પાકટ વયે કારનારમાં અસ્થાન થયું છે

ચોતાના લાભા જીવન દરમિયાન પડિત તેલંગે અનેક પ્રકારે મેલા મંજરી હતી વર્ષો સુધી તેમણે પ્રાતિક મંગેશ કમિટિની પ્રવૃત્તિઓ પર દેખરેખ રાખી હતી

૫૨ વૃ તેલંગનું સાસુ સ્મરણુ તો દિલ્લોરતા સંગીતકાર તથા સ્વરૂત વિદ્વાનોમાં રહેશે તેઓ જેવા તેવા સંશોધક નહોતા ન્યાય, વેદાંત, સાહિત્ય અને સંગીતના ૩૬ થી વધારે એક મથોનું એમણે સંપાદન કર્યું હતું આ પુસ્તકો વડોદરા સરકારની ઓરીએન્ટલ સિગેઝ તથા બીજા માળાઓમાં પ્રગટ થયાં છે આમયિકેશમાં તથા સ્વતંત્ર રીતે પ્રગટ થયેલાં તેમનાં મૌલિક લખાણોની મંથ્યા પણ ઓછી નથી તેઓ સારા કળાકાર પણ હતા

જ્યારે બ્રિટિશ સરકારે તેમને મદામદોપાધ્યાયનો ખિતાબ આપવા જણાવ્યું ત્યારે સુસ્ત 'ગૃહવાદી' તરીકે એમણે તેનો સ્વીકાર કરવાની ના પાડી કારણે વિદ્યાપીઠ જેવી સંસ્થાઓએ તેમને 'વીણા વિદ્યાગદ', 'વિદ્યાસાગર' તથા 'શાસ્ત્રનાચરણ' જેવા ખિતાબો આપ્યા હતા

ફેશના લગભગ બધા મદારાજોએ પડિતજીની મહત્તાની કદર કરી હતી 'નેમના વિદ્યાળ' માં તેમ જ અગત આકર્ષક ગુણોને અંગે વિખ્યાત બ્રિટિશ વહીવટદારો તથા રાષ્ટ્રીય આગેવાનોમાં તેમને માટે ધણું માન હતું.

આવા વિદ્વાનના મૃત્યુથી હિંદે અરેબર એક મહાન પુરુષ ગુમાવ્યો ૨.

*

* મનાવલમ્ ભાષાના મદાકવિ થી ઉલ્લેખ એસ. પરમેશ્વર આચરનું ૭૨ વર્ષની ઉંમરે અવસાન નીપજ્યું છે. મલાવલમ્ ભાષાના ત્રણ મદાકવિઓમાં નેમની ગણતરી થતી હતી કેપરાત તેઓ સંસ્કૃત, અંગ્રેજી તથા તામિલ ભાષાના પણ વિદ્વાન હતા તેમણે મલાવલમ્ ભાષાનો દશ સદીનો ઇતિહાસ તાજેતરમાં જ પૂરો કર્યો હતો તે અત્યારે છપાઈ ગયો છે

*

* વૈદિક વિષયોમાંથી ચૂટી કાઢેલા વિષયો પરના અગિયાર લેખોના પ્રથમ ગ્રંથની પ્રકાશનવિધિ અમરાવતીમાં શ્રી. બી. જી. આપડેએ કરી હતી આ લેખો મદામદોપાધ્યાય પડિતસમ્રાટ કૃષ્ણશાસ્ત્રી ધુલેએ તૈયાર કર્યા કે અને તેમાં 'વમિષ્ઠ અને વિશ્વ મંત્ર', 'દિતિ અને અદિતિ', 'મિત્ર અને અમિત્ર', 'જાતુત અને સપત્ન' વગેરેનો સમાવેશ થાય છે લાલના મરાઠી ભાષાના વૈદિક સાહિત્યમાં આથી સારો ઉમેરો થયો છે

* મહારાષ્ટ્રના સંતકવિ તુકારામના મૃત્યુની ત્રિશતવર્ષી આવતા વર્ષના માર્ચ મહિનામાં ઉજવવાની સૂચના થઇ છે.

*

કલકત્તાની આંતરપ્રાંતીય સંસ્કૃતિ એસોસિએશન 'ચક્રભારતી' એ ગાંધીજીના સ્મરણાર્થે એક 'સુવેનેર' (સ્મરણચિહ્ન) પ્રગટ કર્યું છે. તેમાં ગાંધીજી ઉપર સખ્યાખંડ લેખો ઉપરાંત ' ભક્ત ત્યાગરાજ ' ' બીદધર્મ ' અને તેવા જ બીજા વિષયો પર લેખો છે કુપાન, વી સત્ય-નારાયણ, ભારતી, ઇકબાલ તથા દાગોરનાં કાવ્યો પણ તેમાં આપેલાં છે.

*

* વૉશિંગ્ટનની કૉંગ્રેસ લાઇબ્રેરીએ ' વર્ષના પચાસ પુસ્તકો ' પરનો રિપોર્ટ તાજેત-માં પ્રગટ કર્યો છે. અમેરિકન ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ આર્થિક આર્ટ્સ, અમુક વર્ષમાં યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં છપાયેલ, તૈયાર થયેલ પચાસ એક પુસ્તકોની પસંદગી કરવા માટે પંચ નામે છે તથા ત્યાગ બાદ આ પુસ્તકો દેશભરમાં તેમ જ પરદેશ ખાતે બતાવવામાં આવે છે. હિંદમાં પણ આવી પસંદગીની ખામ આવશ્યકતા છે

*

આ વર્ષે ઉજવાયેલ ગાંધીસંતાહના કાર્યક્રમ તરફે મજમહેન્દ્રીના કમર્શિયલ મ્યુઝિયમમાં ગાંધીસાહિત્યનું કાચમી પુસ્તકાલય ખોલવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું છે. આ સંતાહ દરમિયાન ગાંધીસાહિત્યનું પ્રદર્શન પણ ભગસુ હતું

*

હકિશ્વ હિંદના કર્નાટકી સંગીતના રચયિતા સંત ત્યાગરાજના જીવનચરિત્રનાં, થોડાં પાનાં મિનીકેનના શ્રી સુદરશ્વર રાવે શોધી કાઢ્યાં છે. આ જીવનચરિત્ર ૧૯૦૪ માં વિસાખા-પદ્મના સુદરમ પંડુલુએ લખેન છે શ્રી રાજના કહેવા મુજબ પંડુલુ ૪ સ ૧૯૦૦ માં તાંબોર તથા મયુરાષ્ટ્ર પોતાના પુસ્તકો માટે સામગ્રી એકત્ર કરી હતી. આ પૃષ્ઠો તદ્દન બિરમાર સ્થિતિમાં છે.

*

બ્રિટિશ એન્ડ ફ્રેન્ચ બાઇબલ સોસાયટીના બ્રિડજિંગ્ટન, યૉર્કસ ખાતે ભાતયેન પ્રદર્શનમાં મેયર એચ આર સિન્ડરે જળુબ્ધ હતુ કે, બાઇબલનાં કાળા બજાર થવા લાગ્યાં છે અને બાઇબલ માટે લોકો બમણા પૈસા આપી રહ્યા છે

પુદ્ધ પહેલાં દર વર્ષે ૧૧૦ લાખ બાઇબલનું વેચાણ થતુ હતુ, પણ આજે કેટલાક લોકો બાઇબલ માટે મૂળ કરતાં બેવડી કિંમત આપી રહ્યા છે. બાઇબલની કેટલી જરૂર છે તે એ બતાવી આપે છે.

*

વર્ષો પહેલાં આપણે ત્યાં પણ યુગવર્મ કાર્યાલય તરફથી પ્રગટ થયેલ 'સ્વરાજ્ય ડાયરી' ની કિંમતમાં અસાચરણ ઉઠાળો આવી પાછળથી તે સમી ગયો હતો

ઠાકપણુ પુસ્તકની નવી આવૃત્તિ છપાતાં સમય લાગવાનો હોય ત્યારે તે પુસ્તકની બાકી રહેલ થોડી ઘણી પ્રતોની કિંમતનો લાભ ઉઠાવવાનું આપણા પ્રકાશકો તથા વિક્રેતાઓ ચૂકતા નથી તે સામાન્ય માહિતીની બાબત છે

—છોટાલાલ માનસિંગ કામદાર

હિંદની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ

પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ આપણા દેશમાં તદ્દન અપરિચિત નથી. પ્રાચીન ભૂતકાળમાં જ્યારે સુધરેલા જગતનો મોટો ભાગ અણપણ-અશિક્ષિત હતો ત્યારે હિંદ શિક્ષણ અને ડહાપણનો પ્રકાશ ફેલાવી ગયું હતું. લિપિના પ્રયોગ પહેલાં મુખ્યત્વે કરીને કાવ્યનું વિશાળ સાહિત્ય વિકાસ પામ્યું હતું અને તેનો વારસો પિતા પુત્રને તથા ગુરુ શિષ્યને મોટેથી શીખવીને આપતા હતા. તે સમયના બ્રહ્મર્ષિઓ તથા રાજર્ષિઓને વેદનાં ફરતાં પુસ્તકોનથી કદી ચકાચ લિપિની શોધ થયા પછી હસ્તપ્રતો ખૂબ કાળજીથી તૈયાર કરીને આગ્રમો, ગુરુકુળો તથા મંડોમાં રાખવામાં આવતી આ સરચાઓ મૂળભૂત પુસ્તકાલયોનું કામ સારતી હતી. યૌદ્ધ યુગમાં શિક્ષણના મોટા કેન્દ્રો સ્થાપવાની ચરૂઆત થઈ અને આજે જે અર્થમાં પુસ્તકોનથી છે તે કામ કરવા લાગ્યાં, ને વખતે હિંદના પ્રવાસે આવેલ ચીની યાત્રાળુ તથા વિદ્વાન ફાલિદે પાટલિપુત્ર-અત્યાગનું પટણા-ના મોટા પુસ્તકાલયનો નિદેશ કર્યો છે. તે સમયમાં બૌદ્ધોના વિહારસ્થાનોએ પુસ્તકોના ભંડારો હતા. તેમાં યતનના દરેક ક્ષેત્રને સ્પર્શતાં પુસ્તકો મળી આવતાં. યુગ સમયમાં નાલંદા મોટું વિદ્યાનગર થયું. ઇતિહાસ સાક્ષી પૂરે છે કે, નાલંદામાં પુસ્તકાલયની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. નવમાળના મહિમા ત્યાં પુસ્તકો રાખ્યાં હતાં. રાજાઓ તથા અમીરો પામે હસ્તપ્રતોનો ખાનગી સંગ્રહ હતો. મિહારના રાજા પોને ઓદેતપુર તથા વિક્રમશીનામાં જે પુસ્તકાલયો સ્થાપ્યા હતાં. ઇસ્વીસનના તરમાં સૈકામાં અખિયાર ખિલજના સૈનિકોએ તેનો નાશ કર્યો.

મુસલમાનોના શાસનકાળ દરમિયાન હિંદમાં હસ્તપ્રતોના ધણાં સુદર પુસ્તકાલયો સ્થાપવામાં આવ્યાં હતાં. મુસલમાન શહેનશાહો-ખાસ કરીને મોગલ શહેનશાહો-પોતે જ ધણાં વિદ્વાન તથા નામાંકિત લેખકો હતા અને તેઓ પુસ્તક ભંડારને કિમતી ખર્ચનો ગણતા હતા. અમીરો, કવિઓ તથા શ્રીમંત વિદ્વાન માણસોનાં ખાનગી પુસ્તકોનથી ઉપરાંત મંદિરોમાં પણ પોતાનાં પુસ્તકાલયો હતાં.

અંગ્રેજોએ હિંદને કબજે લીધા બાદ સખ્યામધ નવાં પુસ્તકાલયો ખોલવામાં આવ્યાં હતાં, બધી સાળાઓ-કોલેજોમાં પુસ્તકાલયો હતા. તે વખતમાં અસ્તિત્વ ધરાવતાં જાહેર પુસ્તકાલયોની ઉપયોગિતા વધારવા માટે પગલાં ભરવામાં આવ્યાં હતાં. જુદા જુદા વિશ્વ-વિદ્યાલયો તથા સરકારી ઓફિસોનાં પુસ્તકાલયોએ પણ આપણા દેશની પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિને સારી મદદ કરી.

હિંદની આધુનિક પુસ્તકાલય-પ્રવૃત્તિના પ્રભુતા વડોદરાના સ્વ. મવાજરાવ ગાયકવાડ હતા. તેનું ચરૂઆતનું વર્ષ ૧૮૦૮ ગણી ચકાચ ત્યારે સ્વ. સયાજીરાવે વડોદરા રાજ્યમાં આધુનિક પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ શરૂ કરવાને પુસ્તકાલયતંત્ર નિ. બોર્ડની નિમણૂક કરી રાજ્ય-ભરમાં આ સ્વ. રાજ્યનીએ મફત તથા ફગજીઆત શિક્ષણ લાખલ કર્યું હતું. તેનો આ આવરયઃ ઉપસિદ્ધાંત હતો, મધ્યવર્તી પુસ્તકાલય, મહિલા પુસ્તકાલય, બાળ પુસ્તકાલય તથા ગ્રામ પુસ્તકાલયો. આ રાજ્યના ફરતાં પુસ્તકાલયો એટલાં પ્રસિદ્ધ છે કે, તેનો અહો નિદેશ કરવાની [૧૮૧

આવરયકતા નથી. પુસ્તકાલય અંગે વડોદરા અને પશ્ચિમના કોઈ પણ દેશ અથવા ગામના સાથે સંબંધાભાગીતા હોયું રહી શકે તેમ છે.

આ એવું આખા દિંદમાં સત્વર પ્રસંગી ગયો. પાંચમ વિશ્વવિદ્યાલયે આધુનિક વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિએ વિશ્વવિદ્યાલયના પુસ્તકાલયને ગોઠવવા માટે પેન્સિલ્વેનિયા (યુ સ્ટે અ) ના વિશ્વવિદ્યાલયના અધ્યાપક મિ. આસા હુર્ડ ટિફિન્સનને બોલાવ્યા. મિ. ટિફિન્સન માત્ર એક જ વર્ષ પાંચમમાં ગયા, પણ તેટલા ટૂંક સમયમાં તેમણે ઘણું કામ કયું. તેમણે અધ્યાપકની તાલીમ માટે શરૂ કરેલ વર્ગમાં આખા પ્રાંતના અધ્યાપકોને બોલાવ્યા. એવો વર્ગ આ દેશમાં પહેલો હતો. તેમના આગત્વણે જાદુ સારો દેખા મળ્યો. ભવિષ્યના અધ્યાપકોને મદદ તથા દોરવણી આપવા માટે તેમણે તે વખતના વિશ્વવિદ્યાલયના અધ્યાપક એ મુકુન્દલાલ ભાટિયાની મદદથી ' પુસ્તકાલય પ્રાઈમર ' લખી આવી. જાતનું પુસ્તક દિંદમાં પહેલવહેલું હતું. દિંદના બીજા પ્રતિ તથા વિશ્વવિદ્યાલયોને આધુનિક તેમ જ વૈજ્ઞાનિક પુસ્તકાલય પ્રધાની અગત્ય સમજાઈ છે અને તેઓ પણ પોતાના પુસ્તકાલયોની પુનઃચના માટે પાંચમની દરેગમાં આવવા પ્રયત્ન કરવા લાગ્યા.

આપણા અભ્યાસના મદાન અધ્યાપક ગવસાહેબ એસ. આર. રંગનાથની મદ્રાસ વિશ્વવિદ્યાલયના પુસ્તકાલયના અધ્યાપક તરીકે નિમણૂક થઈ. મદ્રાસમાં પુસ્તકાલય પ્રતિ પૂર્ણેસમાં આવી. તેમણે પોતાની નૌલિક પદ્ધતિ મુજબ મદ્રાસ વિશ્વવિદ્યાલયના પુસ્તકાલયની પુનર્ચના કરી છે, એટલું જ નહિ પરંતુ આખા ઈલાકામાં જુદા જુદા પ્રકારના પુસ્તકાલયો શરૂ કરવામાં મદદ કરી છે અને તે મદાન પ્રાંતના લોકોને પુસ્તકાલયપ્રેમી બનાવ્યા છે.

૧૯૨૦ માં તેટલાક જાહેર પ્રવૃત્તિમાં પડેલ લોકોએ ' અખિન દિંદ સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મંડળ ' ની સ્થાપના કરી અને તેનું મથક બેઝવાડામાં ગાંધી. આ સંસ્થાએ સંખ્યાબંધ પુસ્તકાલય પરિવહો બોલાવી અને દિંદમાં પુસ્તકાલયનું સાંચિક કાઢ્યું.

' પાંચમ પુસ્તકાલય એસોસિએશન ' ની સ્થાપના ૧૯૨૯ ની ૩૦ મી જાન્યુઆરીએ થઈ. ૧૯૩૦ ના નવેમ્બરમાં ' તેમણે મોડર્ન લાઈબ્રેરિયન ' કાઢ્યું. પહેલાં તે આ ગાંધી તરીકે નીકળ્યું હતું. બે અઠા પ્રગટ થયા પછી દર બે મહિને બેરડો અંક કાઢવાની તેને ફાજ પડી. હવે તે ગૌમાસિક થઈ ગયું છે. તેને ચૌદ વર્ષ પૂર્ણ થયાં છે. અત્યાર સુધીમાં તેણે નીચે મુજબ બાર અંકો પ્રસિદ્ધ કર્યા છે. આ તેની વિશિષ્ટતા છે.

૧ પાંચમ લાઈબ્રેરી એસોસિએશન પહેલી પરિવહન ૧૯૩૧

૨ પાંચમ લાઈબ્રેરી એસોસિએશન ત્રીજી પરિવહન અંક ૧૯૩૩

૩ અખિન દિંદ પુસ્તકાલય પરિવહન ૬ દરકત્ત-૧૯૩૩

૪ દિંદનાં ગ્રામ્ય પુસ્તકાલય અંક ૧૯૩૫

૫ દિંદનાં વિશ્વવિદ્યાલયોના તથા જાહેર પુસ્તકાલયો આસ અંક ૧૯૩૬

૬ અખિન દિંદ પુસ્તકાલય પરિવહન અંક (અખની) ૧૯૩૮

૭ દિંદનાં પુસ્તકાલય તાલીમ અંક ૧૯૩૮

૮ અખિય હિંદ પુસ્તકાલય પરિષદ અંક (પટણા) ૧૯૪૦

૯ હિંદનાં ટકનિક વ નયા સરોધન પુસ્તકાલયો (ચાર અંકો) ૧૯૪૧-૪૨

૧૦ પુસ્તકાલય ખ્યાવ અંક ૧૯૪૨

૧૧ હિંદનાં પુસ્તકાલયો (બેવડા અંક) ૧૯૪૩

૧૨ અખિય હિંદ પુસ્તકાલય પરિષદ અંક (જમ્મુ) ૧૯૪૪

*

બગાઈ પુસ્તકાલય મહાગા—ચોતાનુ છુનેટીન પ્રગટ કરે છે તે ગ્રંથપાલ માટેના ઉનાળાના વર્ગો ચલાવે છે તથા પરિપદો ભરે છે

સુખ—૧૯૩૯ ના ૧૯ મી ડિસેમ્બરના દરમિયાન ૧૪/૩૩ અન્યથે નીચેથી સંગ્રહ કરીને રિપોર્ટથી સુખમાં પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિની શરૂઆત થઈ. આ દરમિયાન સુખ શહેરમાં મધ્યસ્થ પ્રાંતિક પુસ્તકાલય તથા પૂના, અમદાવાદ અને ધારવાડમાં ત્રણ પ્રાંતિક પુસ્તકાલયોની સ્થાપનાના પ્રયત્ન પર વિચાર કરીને રિપોર્ટ કરવાનો હતો આ ૧૯૪૧ માં પ્રગટ થયો તેમાં પ્રાંતિક શહેરો, નાનાં શહેરો અને નાના મોટા ગામડાંઓમાં પુસ્તકાલયો સ્થાપવાની બતામણ હતી તેનું પ્રાથમિક વાર્ષિક ખર્ચ ૬૦,૦૦૦ રૂપિયા તથા છેવટનું ખર્ચ લગભગ ૧૫,૦૦,૦૦૦ રૂપિયા ગણવામાં આવ્યું હતું

હિંદની પુસ્તકાલય એસોસિએશન—આ એસોસિએશનની સ્થાપના ૧૯૩૩ માં થઈ અને તે દરમિયાં પરિષદ ભરે છે. શરૂઆતથી અને ત્યાર પછી પણ તે કલકત્તાના શહી પુસ્તકાલય સાથેના નિકટ સંબંધમાં છે. શહી પુસ્તકાલયની સ્થાપના ૧૯૧૦ના દર્જન એક્ટ પહેલાથી કલકત્તામાં કરવામાં આવી છે ત્યાર વર્ષ પહેલાં આ એસોસિએશને 'લાઇબ્રેરી છુનેટીન' નામક ત્રિમાસિક શરૂ કર્યું છે. આ એસોસિએશનનું જીર્ણ સંમેલન ૧૯૪૮ના એપ્રિલમાં જમ્મુ ખાતે ભરવામાં આવ્યું હતું હિંદ સંગ્રહની પુસ્તકાલય એસોસિએશન જેવી દેશભરમાં વિખ્યાતની આવી ખીલ કેટલીક પુસ્તકાલય એસોસિએશનો છે

પુસ્તકાલય માટે કાયદા—૧૯૩૦માં બનારસમાં ભરાયેલ અખિય એશિયા પહેલી ફૂલવણી પરિષદના પુસ્તકાલય સેવાવિભાગ તરફથી પુસ્તકાલય માટે કાયદા કરવાનો પહેલો ચલન કરવામાં આવ્યો હતો મદ્રાસ વિશ્વવિદ્યાલયના પુસ્તકાલયના પ્રધાન રાવમાહેમ એસ આર. રંગનાથને આદર્શ પુસ્તકાલયનો કાયદો રજૂ કર્યો હતો થી મુનીશ મદ્રાસે આદર્શ કાયદામાં બગાઈની પરિસ્થિતિને અનુકૂળ ફેરફાર કર્યા અને બગાઈ ધારાસભામાં દાખલ કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો પણ વાઇસરોયે તેને સંમતિ આપી નહિ મદ્રાસ પુસ્તકાલય એસોસિએશને આદર્શ કાયદાની પદ્ધતિ પર જાહેર પુસ્તકાલય મિશન તૈયાર કર્યું પરંતુ સરકારી વિરોધ અટકાવવા માટે બધી ફરજિયાત કલમેને મરજિયાત કરવામાં આવી વાઇસરોયની સંમતિ મળી ગઈ અને પુસ્તકાલયના ભાવિ સત્તાધારીઓ ડિસ્ટ્રિક્ટ બોર્ડ તથા મ્યુનિસિપલ કમિટીઓ તરફથી મોટે ભાગે ટોા મળ્યો ૧૯૩૩ ના ઓક્ટોબરમાં ધારાસભામાં બિલ દાખલ કરવામાં આવ્યું, પરંતુ મહેસુલી ખાતાના પ્રધાનની વિરોધી વલણથી આગળ પ્રગતિ થઈ શકી નહિ, જો કે આ બિલને પાછું ખેંચી લેવામાં આવ્યું નહોતું જતાં ૧૯૩૬માં ધારાસભા બરખાસ્ત થતાં બિલનું જીવન પૂરું થઈ ગયું

પંજબ વિશ્વવિદ્યાલય પુસ્તકાલય તથા કલકત્તાનું ચાલી પુસ્તકાલય વારાફરતી દરવર્ષે પુસ્તકાલયની વાંચીમના વર્ગો ચલાવે છે અભ્યાસક્રમ હ્રસ્ત છ મહિનાનો છે મદ્રાસ વિશ્વવિદ્યાલયનું પુસ્તકાલય આખા વર્ષનો અભ્યાસક્રમ ચલાવે છે અને તેમાં ઉત્તીર્ણ થનારને વિશ્વવિદ્યલયનો ડિપ્લોમા મળે છે આ વિશ્વવિદ્યાલય પુસ્તકાલય તાલીમશાળાઓમાં અત્યારે સુધી લગભગ ૧૭૫ માણસોને તાલીમ આપી છે બનારસ દિ દુ વિશ્વવિદ્યાલય પણ પુસ્તકાલયતાલીમ આપે છે. ત્યાં અભ્યાસક્રમ છ મહિનાનો છે. લાહોરના રાષ્ટ્રીય પુસ્તકાલયમાં પણ પત્રવ્યવહારની શાળા ચાલે છે પુસ્તકાલય શાળાને ઉદ્દેશ પસંદ કરેલ ઉમેદવારોને પુસ્તકાલયની પદ્ધતિ તથા વ્યવહાર સ્થાપનાની તાલીમ આપવાનો છે. આથી કરીને ઉમેદવારો કોલેજ, શાળા બહેર મ્યુનિસિપલ અથવા ખાનગી પુસ્તકાલયના પ્રચારનો તર્ક અથવા મોર્ગ ખાનગી પુસ્તકાલયોમાં મદદનીશો તરીકે હોદ્દો ધરાવી શકે. આ અભ્યાસક્રમમાં નીચેની બાબતોને સમાવેશ થાય છે

(૧) પુસ્તકાલયની સેવાની ભૂમિકા, (૨) પુસ્તકાલયોના વહીવટ, (૩) પુસ્તક પસંદગી (૪) વર્ગીકરણ, (૫) ફેટલોગ, (૬) આરંભ થો તથા વિષયસૂચિ, (૭) પુસ્તકાલયપદ્ધતિ (૮) પ્રચારને યોગ્ય કોઈ વિશિષ્ટ વિષયમાં વ્યક્તિમત કાર્ય, (૯) સામાન્ય વાચન, અભ્યાસક્રમ છ થી નવ મહિનાનો છે

પુસ્તકાલય સાહિત્ય —હિંદમાં પુસ્તકાલય સાહિત્યના પ્રથમ પ્રકાશનો પંજબ વિશ્વવિદ્યાલય પુસ્તકાલયના દ્વારે ૧૯૦૫ છે આ સંસ્થાએ 'પંજબ પુસ્તકાલય પ્રાથમિક' પ્રગટ કરી છે. દેશની બધી જુદી જુદી પુસ્તકાલય એસોસીએશન પૈકી મદ્રાસ પુસ્તકાલય એસોસીએશન જેટલા પ્રકાશનો કોષ્ટકે થયાં નથી એસોસીએશને ખૂબ મદદના બાર પ્રયોગ પ્રગટ કર્યા છે પાંચઠ અથો તેવા છે. મદ્રાસ વિશ્વવિદ્યાલય પુસ્તકાલયના પ્રચાર તથા મદદાલ પુસ્તકાલય એસોસીએશનના મંત્રી ગવમાહેન એસ આર, ગંગાચરને દેવ પુસ્તકાલયની બધી શાખાએને આવરી લેવાનો છે. એસોસીએશન 'મેગાઈસ્ટ' શીર્ષક એક વાર્ષિક પણ પ્રગટ કરે છે. મદ્રાસ પુસ્તકાલય એસોસીએશને આંતરરાષ્ટ્રીય ખ્યાતિ પ્રાપ્ત કરેલ બ પુસ્તકો પ્રગટ કર્યા છે. એ પુસ્તકો વર્ગીકરણ તથા ફેટલોગ સબ્જેક્ટ છે

પુસ્તકાલયનું મહાન —આધુનિક ઢંગના પુસ્તકાલયનાં વિશિષ્ટ મહાનો, વડોદરાનું મધ્યમ પુસ્તકાલય, તથા મુંબઈ, અનંતમૈસર, બનારસ, લાહોર, લખનૌ, મદ્રાસ તથા વોરંગ વિશ્વવિદ્યાલયનાં પુસ્તકાલયોનાં મહાન છે કોલેજનાં પુસ્તકાલયોનાં મહાનમાં, ફોર્મેન ક્રિમિયન કોલેજ પુસ્તકાલય, દિલ્હી સેન્ટ સ્ટીસન કોલેજ, જમ્મુની પ્રિન્સ ઓફ વેલ્સ કોલેજ, મુંબઈની વિલ્સન કોલેજ, મદ્રાસની ક્રિમિયન કોલેજ, તથા પૂનાની ફર્ગુસન કોલેજનાં પુસ્તકાલયોનાં મહાનો છે આમાંનાં ઘણાં ખર્ચા પુસ્તકાલયોનું ચિદ્ધવિધાન પુસ્તકોને ખુલ્લા રાખવાની પદ્ધતિ પર થયેલું છે. તેમાંનાં ઘણાં ખર્ચા મુજિમ પ્રકાશ મગવાની ગોઠવણ છે, જેથી પુસ્તકાલયો રાત્રે પણ કામ કરી શકે મદ્રાસ વિશ્વવિદ્યાલયનું પુસ્તકાલય વધારેમાં વધારે સમય સુધી કામ કરે છે. તે વખતેના બધા દિવસે એ સ્થાપના સાતથી રાતના આઠ સુધી તેર કલાક —કામ કરે છે *

—ગતગમ બારિયા

પ્રગત કાલ યજ્ઞ પદ્મથાત્રેયી

વિશ્વની પ્રધાન ભાષાઓ

વિશ્વની પ્રધાન ભાષાઓ અંગ્રેજ, ફ્રેન્ચ, જર્મન દિલી, ઈ ભાષાઓનું ઉદ્ભવ તથા સખધો દર્શાવતું એક પુસ્તક Languages for War & Peace નામે કેમ્બ્રિજ વર્ષ પહેલાં પ્રસિદ્ધ થયું હતું એ જ પુસ્તકની તૃતીય આવૃત્તિ "The World's Chief Languages નામે તાજેતરમાં પ્રગટ થઈ છે ભાષાશાસ્ત્રના ગ્રંથિયાઓ માટે આ પુસ્તકનું વાંચન ઉપયોગી નિવડે તેવું છે એના લેખક કોર્બિન્જિયા વિશ્વવિદ્યાલયના પ્રાધ્યાપક ડૉ મેરિસ એ પી. (Maris A.) છે

સ્કોટલેન્ડનું નૈસર્ગિક સૌન્દર્ય

સ્કોટલેન્ડના નૈસર્ગિક-પ્રાકૃતિક સૌન્દર્યનું વર્ણન કરતું એક પુસ્તક તાજેતરમાં "A Book of Scotland" નામે પ્રગટ થયું છે તેના લેખક શ્રી જી આર્ ડાર્ટ છે

ડૉ. ભવાની ભટ્ટાચાર્ય

"So Many Hungers" ને "Indian Cavalcade" ના કર્તા તરીકે વિશ્વભરમાં સ્થાન પામનાર ડૉ ભવાની ભટ્ટાચાર્ય હાલ હિંદના ઇતિહાસનું આનંધન કરી રહ્યા છે. તેઓ ઇ સ ૧૮૫૭ થી ઇ સ ૧૯૪૭ સુધીનો ઇતિહાસ આલેખવાના છે ને તે The Golden Age of Indian History ("નાગતીય ઇતિહાસનો સુવર્ણયુગ ") નામે પ્રગટ થવાનો છે

ડૉ ભટ્ટાચાર્યની એક નવલકથા Music For Mohini નો પૂર્વાધ "Illustrated Weekly" માં પ્રગટ થયો છે એનું આખું પુસ્તક અચરણ ચર્ચા પ્રગટ થવાનું છે

આપણો ખેડૂત

હિંદી ખેડૂતના રોજિંદા જીવન અને એનાં આધુનિક પ્રતિકૂળ સંયોગો પર વિવેચન કરતું એક પુસ્તક Our Farmer- ("આપણો ખેડૂત") નામે પ્રગટ થયું છે. મુબંઈના ઇન્ડિયન એસાસેટી ઓફ એગ્રિકલ્ચરલ ઇકોનોમિક્સની સંસ્થામાં કરતા શ્રી બી એચ આર્વિન્ડ કર્વેએ આ પુસ્તક લખ્યું છે આ વિષય પર તેઓ એક અધિકારી વ્યક્તિ છે

કેન્સર અને તેનો ઉપાય

મહાભયકર એવા કેન્સરના રોગ પર એક પુસ્તક અંગ્રેજીમાં "Cancer & It's Cure" ["કેન્સર અને તેનો ઉપાય"] નામથી પ્રગટ થયું છે બસોઅગિયાર પૃથના આ પુસ્તકના (અનુક્રમાંક ૫૪ ૧૮૧ ના છેડે)

જિલ્લા પુ. મંડળોની સભાઓ-હેવાલો

૧-વડોદરા જિલ્લા પુસ્તકાલય મંડળનું નિવેદન-હિસાબ

(સન ૧૯૪૮-૪૯)

સ્થાપના અને ઉદ્દેશ.—વડોદરા રાજ્ય પુ. મંડળના છેવટના બંધારણને અનુસરીને, સન ૧૯૩૦-૩૧ થી આ મંડળની સ્થાપના કરવામાં આવી છે અને તેના ઉદ્દેશ રાજ્ય પુ. મંડળના જે ઉદ્દેશો છે તે પોતાના પ્રાંત પૂરતા અમલમાં મૂકવા તે છે.

વડોદરા પ્રાંતનાં પુસ્તકાલયો સંબંધી દ્રષ્ટિ લેવામાં—વડોદરા પ્રાંતમાં કુલ ગામોની સંખ્યા ૮૫૨ છે એમાં શાળાવાળાં ગામ ૫૩૩ છે આ તમામ ગામોએ પુસ્તકાલયો બિલ્લી ચૂકા જે લુગાર્ડ' ૪૯ આખરે કર્યા પુ ની સંખ્યા ૨૩, અને આ પુ ની સંખ્યા ૫૩૬ મળી કુલ ૫૫૯ છે (આમાંથી ૫૩૩ ગામો શાળાવાળાં પુસ્તકાલયોના અને ૨૬ ગામો શાળા-વગરનાં પુસ્તકાલયોનાં છે.) ઉપરાંત કર્યાના રથજોમા કર્યા વાચનાલય ૪, મહિલા પુસ્તકાલય ૮, અને બાલ પુસ્તકાલય ૬ તથા શાળા સિવાયનાં આમવાચનાલય ૧૦ મળી, વડોદરા પ્રાંતમાં કુલ પુસ્તકાલય સરકારી ૫૮૭ છે આમાંથી ૫૬ સરકારીએ નિવેદનના વર્ષમાં સરકારે આપત મદદ લીધી છે અને ૭૧ સરકારી મદદ લીધા વગર રહી છે. આ ૭૧માં પેટલાદ મદાલની ૧૩, ભાદરજી મદાલની ૪, વડોદરા મદાલની ૧૧, પાદરા મદાલની ૧૩, કરજી મદાલની ૬, ડોમોઈ મદાલની ૨, ચિનેાર મદાલની ૨, સાવલી મદાલની ૫, વાઘોડીઆ મદાલની ૭, સંજેઝા મદાલની ૭ અને તીલકવાડા મદાલની ૧ છે.

વડોદરા પ્રાંતનાં પુસ્તકાલયોને મદદ આપવા ખાતે સરકાર મદદના રૂ. ૨૫૭૪૪ તથા પ્રાંત પંચાયત મદદના રૂ. ૧૫૩૯૮ ખર્ચ્યાં છે. સોડમદદ પણ સરકાર મદદ નેટલી ન ખર્ચી છે. આ રીતે જોતાં વડોદરા પ્રાંત ખાતે આપે રૂ. ૬૬૮૮૬નો ખર્ચ થયો છે, એમ કહી શકાય.

(પાછળના પૃષ્ઠનું અનુસંધાન)

લેખક શ્રી ડો. બી. આર. સુધા છે વ્યાપ્ત પુસ્તકો આટલે પેપર ૫૨ છપાયેલું છે

તેર મુખ્ય ઉપનિષદો

ઉપનિષદો એ હિંદુ સંસ્કૃતિનો અમર સાહિત્યક વારસો છે. ઉપનિષદોનું પશ્ચિમ બાષામાં બાષાન્તર સૌ પ્રથમ પશ્ચિમ બાષામાં થયું અને તે મથૂર હિંદુ સંસ્કૃતિપ્રેમી મોખલ શાહજી દારા ચિંતાલની આગેવાની હ. સ. ૧૬૫૬-૫૭ માં. અંગ્રેજીમાં પણ ઉપનિષદોનાં બાષાન્તર મળે છે. તેમાં તાજતેરમાં પ્રસિદ્ધ થયેલું બાષાન્તર Tharpea Principal Upanishads ["તેર મુખ્ય ઉપનિષદો "] એક આવકારદાયક ઉમેરો છે, પ્રસ્તુત બાષાન્તર મિ. રોબર્ટ અને રેટ દ્વયે કરેલું છે.

— "શિવમ્ સુન્દરમ્"

વડોદરા પ્રાંતમાં મહાનવાળા પુસ્તકાલયો ૮૮ છે. એમાં કરઆ પુ ૨૧, મદિયા પુ ૫, બાળ પુ. ૪, અને ગ્રામ પુ ૫૮ છે. આ સિવાય મહાનો બંધાવવા માટે જે ગામોની લોકમદદ પુસ્તકાલય ખાતામાં ભરાય છે, તેવાં ગામોની સંખ્યા ૨૪ છે.

વિધાવધ પ્રવૃત્તિઓ.—હવે આપ સૌની સમક્ષ વર્ષ દરમ્યાન પ્રાંત અને મહાલ પુ મંડળો દ્વારા થયેલાં કાર્યોનો દૃઢ અહેવાલ રજૂ કરું.

મહાલ પુ મંડળો.—રાજ્ય પુ મંડળના ઉદ્દેશ પ્રમાણે વડોદરા પ્રાંતના ૧૧ મહાલોએ મહાલ પુ. મંડળો સ્થપાઈ ચૂક્યાં છે આ વર્ષમાં વાઘોડીઆ, સંખેડા અને તિલકવાડા મહાન સિવાય તમામ મહાલ મંડળોએ પોતાની વાર્ષિક સભાઓ ભરી હતી અને તેના અહેવાલો તથા પાછલા વર્ષના નિવેદન અને હિસાબ પણ અત્રે મોકલી આપ્યા હતા.

જૂથ પુ. મંડળો.—કેળવણી ખાતાએ શાળાઓ માટે ગોઠવેલાં મેન્ટરોને પુસ્તકાલય ખાતાએ જૂથ પુ મંડળ તરીકે સ્વીકાર્યાં છે. આવાં જૂથ પુ મંડળો, વડોદરા પ્રાંતમાં ૧૫૫ છે. આ જૂથ મંડળોને પણ દર વર્ષે, ઑગસ્ટના પહેલા સંવિધાર પોતાના જૂથની વાર્ષિક સભા ભરવાનું કહેલું છે અને તે ધોરણે આ વર્ષે ૬૬૮ ૬ જ જૂથમંડળોએ સભાઓ ભરી તેના અહેવાલ મોકલી આપ્યા છે.

મહાલ સંમેલનો.—હેલા ત્રણ વર્ષથી, મોંઘવારીના કાળે મહાલ પરિષદોને બદલે, મહાલના મત્રી-અથપાસોનું સમેલન ભરવાની યોજના હાથ ધરવામાં આવી છે તે મુજબ આ વર્ષે વડોદરા, કરજણ સાવલી અને વાઘોડીઆ એ મહાલ મંડળોએ પોતાના મહાલના સમેલન ભરી, મત્રી-અથપાસોને, ઉત્સાહથી અને સેવાભાવથી પુસ્તકાલયોનું કામ કરવાની પ્રેરણા આપી હતી તથા રાજ્ય તરફથી અને મહાલ મંડળ તરફથી લેવાની શિષ્ટવાચનની પરીક્ષાઓના પણ તેમાં સારો પ્રચાર કરવામાં આવ્યો હતો.

પુસ્તકાલયોની તપાસણી.—પ્રાંત તરફથી પગારદાર પ્રચારક રોકવાની યોજના હેતુ ૧૨ વર્ષથી હાથ ધરવામાં આવી છે આ વર્ષે પણ, પ્રાંત પ્રચારક તરીકે ચાલુ રહેલા બાઈઝન-બાઈઝ પટેને ઑગસ્ટ '૪૮ થી માર્ચ '૪૯ સુધીના ૮ માસમાં કરજણ મહાલના ૫૦, વડોદરા મહાલના ૧૯, સાવલી મહાલના ૩૮, ડોભાઈ મહાલના ૫૦ અને વાઘોડીઆ મહાલના ૨૯ મળી કુલ ૧૮૬ પુસ્તકાલયોની ૧૭૫ દિવસમાં તપાસણી કરી છે. આ વર્ષમાં પેટલાદ મ. પુ મંડળે માનદ પ્રચારકની યોજના હાથ ધરી, કેટલાંક પુસ્તકાલયોની તપાસણી કરાવી છે.

પુસ્તકાલયપર્વણી.—ગ્રામ જનતાને પુ પ્રવૃત્તિમાં રસ લેતી કરવાને, મર્વણોદિન ઉજવવાનું રાજ્ય પુ મંડળે ઠગવું છે તે મુજબ પ્રાંતના ઘણાંખરાં ગામોએ આ દિન ઉજવાયો છે. પણ તેના અહેવાલો અત્રે આવ્યા નહિ હોવાથી ગામોની નોંધ લેવાઈ નથી.

ફરતા પુ. ની પેટીઓ.—વડોદરા પ્રાંત મંડળ તરફથી બનાવેલી અને જે તે મથળોએ આપેલી ફરતા પુ ની પેટીઓ અત્રે પરત મળાવી લેવાનું કરતાં જરોદ, મોબા, રણ અને કોસિદ્રા એ ચાર સ્થળો સિવાયના ૧૪ સ્થળોએથી ૫૬ પેટીઓ પરત આવી છે એમાંથી બચારને ૪ પેટીઓ અને ૪૭-૪૮માં કરેલા કરાવ પ્રમાણે આપતાં ૫૨ પેટીઓ મંડળ પાસે રહે છે.

શિષ્ટવાચનની પરીક્ષા.—આ વર્ષમાં વિદ્યાર્થીઓ માટે, પાદરા મહાલે ‘આપણા જ્વાહર’ની, વડોદરા મહાલે, ‘આપણા સમ્માર’ની, તથા વાવોડીઆ મહાલે ‘આપણા અધીશ’ની પરીક્ષા લીધી હતી, અને તેના અનુક્રમે ૫૦૪, ૨૪૫, ૬૮ મળી કુલ ૮૧૭ વિદ્યાર્થીઓએ લાભ લીધો છે.

મોટાઓ માટે રા. પુ. મ. રક્ષી લેવાયલી પરીક્ષામાં વડોદરા પ્રાંતમાં ૧૫ ઉમેદવારોએ લાભ લીધો છે.

પ્રાંત અને મહાલ મહોળાને મળેલી ફાળવણી.—પ્રાંત અને મહાલ મહોળાને પોતાની પ્રવૃત્તિ અને ચતા અર્થને પહેાંચી વગવા સાર રાખ્યું પુ. મહાળ તરફથી જે ફાળવણી મળે છે, તે નિવેદનના વર્ષમાં રૂ. ૫૨૨) ની મળી હતી, જેમાં રૂ. ૧૩૦-૮-૦ પ્રાંત મહાળના અને રૂ. ૩૯૧-૮-૦ નીચે મુજબ મહાલ મહોળાના છે.

૪૩-૫-૦ કરજણ	૮૩-૧૩-૦ પેટલાદ	૩૦-૬-૦ ધિનેર
૩૨-૧૦-૦ ડભોઈ	૨૭-૬-૦ બાદરજ	૩૨-૧૦-૦ સંખેડા
૬-૩-૦ તીરકવાડા	૫૨-૫-૧ વડોદરા	૨૪-૧૨-૦ સાવલી
૪૦-૮-૦ પાદરા	૧૩-૭-૦ વાવોડીઆ	

મહાલ મહોળાના મંત્રીઓનું સંમેલન —આ વર્ષમાં, મહાલ-મહોળાના મંત્રીઓનું, પશુ એક સંમેલન ભરવામાં આવ્યું હતું, અને તેમાં મહાન મહોળાએ કરવાનાં કાર્યોની સમજ આપાઈ હતી.

અતમાં—વડોદરા રાજ્યનું મુખ્ય ઇલાકામાં વિલિનીકરણ થતાં, વડોદરા પ્રાંતમાંથી પેટલાદ અને બાદરજ મહાલો વહીવટી દૃષ્ટિએ જુદા પડી, નવા વર્ષથી એડા જિલ્લામાં મળે છે. પુરતકાલથી પ્રજાતરી દૃષ્ટિએ જાગૃતી પ્રાંત પુ. મહાળ સ્થપાયું ત્યારથી આજ સુધી પ્રાંતની સાંકળમાં ગુલામલા આ મહાલો આપણાથી આમ છૂટા પડતાં, આપણને દુઃખ થાય, એ સ્વાભાવિક છે, પણ વિશાળ દૃષ્ટિએ જોઈએ તો આપણે સૌ એકજ છીએ. આપણા પ્રાંતમાંથી આ બે મહાલો છૂટા પડતાં જીન ત્રણ નવા મહાલો—હોટાઉદેપુર, નસવાડી, જજીગામ તથા પડમેવાસનાં ગામો ઉમેરાયા છે. એ મહાલોમાં નવેસર આપણે મહાલ મહોળા સ્થાપવાનું તથા નવીન પુરતકાલયો ઉદ્ધાડવાનું કાર્ય હવે આપણે ચર કરવું જોઈએ.

ઉપરના નિવેદનથી જાણી શકે, પાદરા/વાવોડીઆ, સાવલી, વડોદરા અને કરજણ એ મહાલ મહોળાએ આ વર્ષમાં પ્રાંત મહાળના આદેશનુસાર કાંઈ કાંઈ પ્રવૃત્તિઓ હિપાડી છે. જીન મહાલ મહોળા પણ નવા વર્ષમાં એમનું અનુકરણ કરી પોતાના મહાલ મહોળાને આગળ કાપાવશે એવી અને આશા રાખીએ છીએ.

સૌ મહાલ મહોળાને પુનઃ આગ્રહપૂર્વક જાણવીએ છીએ કે, આ નવા વર્ષમાં તેઓ પોતાના મહાલના મંત્રી-મથપાલોનું એક સંમેલન ભરે, વિદ્યાર્થીઓ માટે શિષ્ટવાચનની પરીક્ષા લે, રાજ્ય પુ. મહાળ તરફથી લેવાયતરી શિષ્ટવાચનની પરીક્ષાના સારા પ્રમાણમાં પ્રચાર કરે મહાલના એકેએક પુરતકાલયનું જાનતાવગચાવે, પુરતકાલયપર્વથી ઉજવવાનો પ્રચાર કરે.

આભાર—પુ ખાતાના અધિકારી સાહેબોના, રા પુ મંડળને સેવાભાવે ઓડિટ કરી આપવા બદલ શ્રી વાલજીભાઈ ના અમીનનો તથા એક મા બીજી રીને જે જે ભાષ્યોએ મંડળની પ્રવૃત્તિમાં મદદ કરી છે તે સૌનો આભાર માનવામાં આવે છે.

ચિમનભાઈ હ. અમીન.

મત્રી, વડોદરા પ્રાંત પુ મંડળ

ઉત્પન્ન ખર્ચ તથા દેવા-સહેણાનો હિસાબ સન '૪૮-૪૯

જ	ઉ
૧૨૫૭-૧૨-૯ શ્રી ઉત્પન્ન ખાતે જમા	૧૨૫૭-૧૨-૯ શ્રી ખર્ચ ખાતે ઉધાર
૫૨૨-૦-૦ રા પુ મં. તરફ	૨૬૧-૮-૦ મદાલ , મંડળોને
ફરી પ્રાંત તથા	ફાળવણીના
મદાલ મંડળોની	૮૭૨-૭-૩ પ્રાંત પ્રચારકના
ફાળવણીના	૫માર ખર્ચ ખાતે
૭૦૦-૦-૦ પ્રાંત પ્રચારક	૮ માર્સના
, ખાતે મદદના રા	૨૬-૦-૦ પ્રાંત પ્રચારકના
પુ મ. તરફના	પ્રો ફંડના
૩૫ ૧૨-૯ ૫૧૭લી બચત	૪-૧૩ ફ પોસ્ટેજ-ફંડીજ'ટના
ખાતેથી	૪૫૩-૮-૦ વર્ષ આખરે શિલક
૨૬-૧૫-૯ વર્ષ આખરે પ્રાંત મંડળની	૪૩૪-૮-૦ વ રા પુ મં મા
બચત	૮-૦-૬ નેશનલ બેંકમાં
૬૨-૧૨-૬ ૫૧૭લી સાલની	૧૧-૭-૬ રોકડ શિલક
૩૫-૧૨-૯ આ વર્ષની ખોટ	૧૭૧૧-૪-૯
૪૨૬-૮-૩ વર્ષ આખરે દેવા	
૩૫-૦-૩ ફ પુ ની પેટીઓ-	
માંના	
૨૬૧-૮-૦ મદાલ મંડળોની	ઉપરનો હિસાબ તપાસ્યો છે અને તે બરાબર છે.
ફાળવણીના	વા. ના. અમીન
૧૭૧૧-૪-૯	ઓડીટર

વડોદરા
તા. ૧૨-૬-૪૯

ચિમનભાઈ હ. અમીન
મત્રી, વડોદરા પ્રાંત પુ. મંડળ

વડોદરા જિલ્લા પુસ્તકાલય મંડળની વાર્ષિક સભા

ઉપરોક્ત મંડળની વાર્ષિક સભા તા. ૧૮-૯-૪૯ ને વાર રવિના રોજ બપોરના બે વાગે સેન્ટ્રલ લાયબ્રેરીમાં શ્રી. મણિલાલ મં. કાશીવાળાના પ્રમુખપદે ભરવામાં આવી હતી આ સભામાં વડોદરા, ઠરજલ, ઠોબાઈ, વાઘોડીયા, સાવલી, પેટલાદ અને ભાદરજી મહાલ પુ. મંડળના પ્રતિનિધિઓ ઉપરાંત, રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળની કારોબારીના વડોદરા પ્રાંતના સભ્યોમાંથી ગન્ય પુ. મં. ના મંત્રીઓ રામભાઈ કા. પટેલ, શ્રી ચિમનભાઈ હ. અમીન, તથા શ્રી નટવરલાલ ગિ. શાહ, પુસ્તકાલય ખાતાના મદદનીશ વ્યવસ્થાપક શ્રી. હેમેદભાઈ મો. પટેલ, રાજ્ય પુ. મંડળના સહમંત્રી શ્રી નાણુકલાલ ચૌકસી, રાજ્ય પુ. પ્રચારક શ્રી વલ્લભભાઈ મૂ. પટેલ તથા પ્રાંત પ્રચારક શ્રી. જગનભાઈ મ. પટેલ વગેરેએ હાજરી આપી હતી.

જિલ્લા સભામાં નીચે પ્રમાણે કરાવેા પસાર થયા હતા.

- (૧) મંડળના કાયમી પ્રમુખ શ્રી. હરિવલ્લભલાલ ચુ. શાહ હાજર નહિ હોવાથી, આજની સભાના પ્રમુખ તરીકે શ્રી મણિલાલ મં. કાશીવાળાને સર્વાનુમતે ચૂંટવામાં આવે છે
- (૨) પ્રાંત પ્રચારક ખાતે વિશેષ ચર્ચેલા ખર્ચ રૂ. ૧૩૬-૭-૩ મંજૂર કરવામાં આવે છે.
- (૩) મંત્રીશ્રી તરફથી સન '૪૮-૪૯નું રજુ થયેલું નિવેદન અને દિસાખ સર્વાનુમતે મંજૂર કરવામાં આવે છે
- (૪) સન '૪૯-૫૦ નું આગસ્ટ '૪૯થી માયે '૫૦ સુધીનું ૮ માસનું ખર્ચાજ નીચે પ્રમાણે મંજૂર કરવામાં આવે છે

જમા

ઉધાર

૧૭૧-૦-૦ ગન્ય પુ. મ. નો ફાળો

૬ ૨-૦-૦ રાજ્ય પુ. મ. ની મદદ

૧૦૭૩-૦-૦

૧૦૦૮-૦-૦ પ્રાંત પ્રચારકનો ૮ માસનો ખર્ચ
મો. ફડ વગેરે

૨૫-૦-૦ જામમણી

૨૦-૦-૦ કટીંગ-ટ-પોસ્ટેજ

૩૦-૦-૦ મંત્રીનું સુસાફરી ખર્ચ

૧ ૭૩-૦-૦

(૫) સન '૪૯-૫૦ નું વ્યવસ્થાપક મંડળ તથા ઓડિટર નીચે પ્રમાણે ચૂંટવામાં આવે છે

પ્રમુખ શ્રી ચુનીલાલ પુ. શાહ ઉપપ્રમુખ શ્રી. મણિલાલ મં. કાશીવાળા
મંત્રી શ્રી ચિમનભાઈ હ. અમીન

સહયો શ્રી શાન્તિલાલ પી. શાહ, શ્રી. કૃષ્ણલાલ મો. શાહ, શ્રી. મૂળાભાઈ ના.
શાહ, શ્રી વિજયપ્રસાદ પ્ર. પટ્ટા, શ્રી હર્ષરભાઈ ના. પટેલ

અને તે ઉપરાંત રા. પુ મંડળની કારોબારીના વડોદરા પ્રતિભાના તમામ સભ્યો.

ઓછિર : શ્રી વાલજીભાઈ ના અગ્રીન

(૬) વડોદરા રાજ્યનું મુખ્ય ઇલાકામાં વિલિનીકરણ થવાથી, વડોદરા પ્રાંત પુ મંડળનું નામ હવેથી “વડોદરા જિલ્લા પુસ્તકાલય મંડળ” રાખવાનું તથા બે કો સાથેના પત્રવ્યવહાર પણ તે જ નામથી કરવાનું ઠરાવવામાં આવે છે

(૭) વડોદરા રાજ્યનું મુખ્ય ઇલાકામાં વિલિનીકરણ થવાથી, વડોદરા પ્રાંતના જે પ્રદેશો ખીજા જિલ્લામાં ભળ્યા છે, તે પ્રદેશોનાં પુસ્તકાલયોને પણ ચાલુ વર્ષે સરકાર-પંચાયત મદદનો લાભ મળવાનું ચાલુ રાખવા આ સભા ના મુખ્ય સરકારને વિનંતિ કરે છે.

(૮) વડોદરા રાજ્યનું મુખ્ય ઇલાકામાં વિલિનીકરણ થતા પહેલાં, વડોદરા રાજ્યનાં પુસ્તકાલયોને જે ધોરણે પંચાયતોની મદદ મળતી હતી તે જ ધોરણે હવે જિલ્લા લેકેટ બોર્ડોની મદદ પણ જે તે પુસ્તકાલયોને મળતી રહે તેવી તજવીજ થવા આ સભા ના મુખ્ય સરકારને આગ્રહભરી વિનંતિ કરે છે.

(૯) વડોદરા રાજ્યનું મુખ્ય ઇલાકામાં વિલિનીકરણ થતાં પહેલાં, વડોદરા પ્રાંતનાં પુસ્તકાલયોને વર્તમાનપત્રો, મારિકો, પુસ્તકો ને અન્ય સાહિત્ય પૂરું પાડવાનું સંવત્ત કામગીર, વડોદરા પુસ્તકાલયોએ પોતે થઈને ઉભા કરેલા પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ દ્વારા થવું હતું. તે જ ધોરણે હવે પછી ચાલુ રાખવા આ સભા ના મુખ્ય સરકારને આગ્રહભરી વિનંતિ કરે છે.

(૧૦) જિલ્લામાં ભળેલા નવા વાલજીભાઈમાં, તાલુકા પુસ્તકાલય મંડળો સ્થાપવા તથા ત્યાં નવીન પુસ્તકાલયો બનાવવા માટે જિલ્લા પુ મંડળે પ્રચારકામ કરવા આ સભા ઠરાવે છે

(૧૧) સન ૪૮-૪૯ ની વાર્ષિક સભામાં ફાળવણી અંગે ઠરાવ થ મો ક્યો છે, તેનો અમલ આ વર્ષ પૂરતો ન કરતાં, જે તે મહાન મંડળની ફાળવણી જે તે મંડળને આપવાનું ઠરાવવામાં આવે છે

(૧૨) મંડળના પ્રમુખપદે લમિા વખત રહી, શ્રી હરિવલ્લભદાસ યુ ચાહે મંડળની જે સેવા બજાવી છે, તે બદલ આ સભા તેમને અત્ત કરણપૂર્વક આભાર માને છે

ઉપર પ્રમાણે ઠરાવો થયા બાદ આજની સભાના પ્રમુખ શ્રી. મણિલાલ કાશીવાળાએ ઉપસંહારમાં મહાન પુસ્તકાલય મંડળોએ વધુ કાર્યરીતિ બનવા તથા પોતાના મહાનનાં એકે એક પુસ્તકાલયના બજેટ અને તેવી કાળજી રાખવા વિદ્યાર્થીઓ અને મોટાંઓ માટે લેવાતી શિષ્ટ વાચનની પરીક્ષાઓના સારા પ્રમાણમાં પ્રચાર કરવા જણાવ્યું હતું

તે પછી મંડળના મંત્રી શ્રી ચિમનભાઈ દ. અગ્રીને આજનો સભાના પ્રમુખને અને સૌનો આભાર માની, વિલિનીકરણ પછી પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિના કાર્યકરોનું કામ હવે વધતું હોઈ, હોશઉદેપુર, સ ખેડા મેવાસ તથા પાકુ મેવાસના ઠકરાતી વિસ્તારમાં કે જ્યાં પ્રવૃત્તિની

મોજનાઓ જ નથી ત્યાં હવે પુસ્તકાલયો સ્થાપી જ્ઞાનપ્રચાર કરવા તથા જ્ઞાનપ્રચાર સાથે સ્વાસ્થ્યપ્રચારની પણ અગત્ય હોઈ, 'ન્યાં પુસ્તકાલય ત્યાં મામ ઓપકાલય' પણ સ્થાપવા અને દૃઢ અર્થમાં ગામડાંનો ગરીબ પ્રજાનું આગેગ્ય સાચવી શારીરિક અને માનસિક બંને રીતે વિકાસ સાધવા અને એ રીતે દેશસેવામાં મગીન ફાળો આપવા જીવ્યન્તુ' હતું.

૨-નવસારી જિલ્લા પુસ્તકાલય મંડળનું નિવેદન ન હિસાબ

(સન '૪૮-૪૯)

સ્થાપના અને હિદેશ :—વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળના બંધારણને અનુસરીને સને ૧૯૩૦-૩૧ માં આ મંડળની સ્થાપના કરવામાં આવી છે અને તેના હિદેશ રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળના જે હિદેશો છે તે હિદેશને પોતાના પ્રાંત પૂરતા અમલમાં મૂકવાનો છે.

પ્રાંતની વસ્તી અને પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ :—નવસારી પ્રાંતની વસ્તી છાંછી વસ્તી ગણતરી પ્રમાણે પુરુષો ૨૩૧૫૮૮ ને ઓછો ૨૨૬૩૨૭ મળી કુલ ૪૬૫૯૧૫ ની છે. તેમાં ઉંઘાં બે વચ્ચમાં હીજગતીઓની ૧૫૦૦૦ થી ૧૬૦૦૦ સુધીની વસ્તીનો વધારો થયો છે.

પ્રાંતના નવસારી, કામરેજ, પનસાણા, ગણદેવી એ ચાર ઉજળાંઆત વસ્તીવાળા મહાલો છે ને માંત્રેગઢ, મહુવા બ્લાગ, મોનગઢ એ ચાર મહાલો શારીરગની વધુ વસ્તીવાળા મહાલો જે તે મહાલોમાં આવેલી શાળાઓ તથા પુસ્તકાલયો અને મજેરી સરકાર પસાયન મદદની વિગત નીચે પ્રમાણે છે

મહાલતુ નામ	ગામ શાળાઓ	કરુખા	બાલ વા	મામ પુસ્તકાલય	મામ વા	કુલ
		પુસ્તકાલયો	મહિલા પુ.	પુસ્તકાલય		
નવસારી	૧૧	૪૩	૧	૦-૨-૧	૪૫	૦-૧-૦ ૫૦
ગણદેવી	૩૦	૨૩	૨	૦-૧-૦	૨૬	૦-૦-૦ ૨૭
પનસાણા	૫૨	૩૦	૧	૦-૦-૦	૩૨	૦-૦-૦ ૩૩
કામરેજ	૭૨	૪૨	૩	૦-૧-૦	૪૧	૦-૩-૦ ૪૮
મહુવા	૧૬	૪૦	૧	૦-૦-૦	૩૫	૦-૦-૦ ૩૬
માંત્રેગઢ	૧૩૨	૨૦	૧	૦-૦-૦	૨૨	૦-૦-૦ ૨૩
મોનગઢ	૨૨૧	૯	૧	૦-૦-૦	૧	૦-૩-૦ ૧૦
બ્લાગ	૧૫૨	૩૪	૧	૦-૧-૦	૩૪	૦-૦-૦ ૩૬
	૭૮૬	૨૪૧	૧૧	૦-૪-૧	૨૩૬	૦-૭-૦ ૨૪૩

મદદ લેનાર પુસ્તકાલયો ૨૧૬ છે તે તેમને સરકાર મદદના રૂ. ૧૦૦૦-૨-૦ તથા પ્રાત પુસ્તકાલયો ૪૭૩૦-૦-૦ મળી રૂ. ૧૪૭૩૧-૮-૦ આ સાથે મદદના મળ્યા છે તે તેનાથી બમણી રકમ પુસ્તકાલયોએ લોકમદદની એકલી કરેલ છે. (કામમ દંડ સાથે) એટલે પુસ્તકાલયો પાછળ આ સાથે બધા મળી આંશરે રૂ. ૩૫૦૦૦ પત્રોસ હજાર ખર્ચાયા છે

ઉપરના આકાશી જેણાશે કે નવસારી, ગણદેવી, પંલસાણા, કામરેજ, માંગરોળ, બારા અને મહુવા મહાલમાં શાળાવાળાં દરેક ગામેએ પુસ્તકાલયો તથા વાંચનાલયો થઈ ગયાં છે. સોનગઢ મહાલ મળત છે અને ત્યાં સ્વ. શ્રીમંત મહારાજના હીરકનિધિની મદદમાંથી વાંચનાલયો ખુલે છે. ગણદેવી, કામરેજ, પંલસાણા, બારા અને નવસારી મહાલે મહિલા તથા બાલ પુસ્તકાલયો પણ ઉઘડ્યાં છે.

રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળના ઉદ્દેશને અનુસરી પ્રાંતના સોનગઢ મહાલ સિવાય દરેક મહાલે મહાલ તથા જંથ મંડળો સ્થપાયેલા છે તે તે વાર્ષિક હેવાલ, હિસાબ, નવીન બજેટો, પુસ્તકાલય તપાસણી, શિષ્ટવાચનની પરીક્ષા વગેરે માટે પ્રચારકાર્ય કરે છે.

આજુ સાલે જે પ્રાત વચ્ચે એક પ્રચારક રાખેલા, પણ તેમની કામમરી વડોદરા પ્રાંતમાં દુષ્કાળ સંમિતિ ખોલે ઉઠીની આવવાથી આ સાલ પ્રાંતનાં પુસ્તકાલયોની તપાસણી થઈ નથી

મઈ સાન શિક્ષણમંત્રી મહુવા મહાલના અનાવલ ગામે રાખેલો જેથી આ સાલ શિક્ષણ વર્ગ રાખ્યો નથી.

પ્રાંતમાં મંગલવાળા પુસ્તકાલયો કે જે ને ગુજરાત વિદ્યાલયમાં નોંધાયેલાં ૬૭ છે. મહાલમાં કેટલાક પુસ્તકાલયોના મકાન માટેની સરકાર પુસ્તકાલય મદદ મળુ થયેલી છે પણ મકાન બાંધવા માટે જોડતા માલસામગ્રીની મોખવારીને લીધે હજુ મકાન બધામાં નથી

પુસ્તકાલયપંચાણી — મહાલનાં પણ પુસ્તકાલયોએ ઉઠવી હતી તેમા પંલસાણા, કામરેજ, ગણદેવી તથા નવસારી કરંજાના શ્રીમાન મહારાણી ચાન્તાદેવી મહિલા તથા બાલ પુસ્તકાલયોએ ધણાં ઉત્સાહથી ઉઠવી હતી મહાલનો દરેક જૂથ મંડળો આવી રીતે ઉત્સાહથી ઉઠવી પુસ્તકાલયોનો પ્રચાર કરશે

પ્રાંતના ગણદેવી, નવસારી, પંલસાણા, સોનગઢ મહાલોનો વાર્ષિક હેવાલ હિસાબ આપાઈ છે તે કામરેજ, માંગરોળ, મહુવા તથા બારા મહાલનો આવેલો નથી જે તે મહાલોને ફાળવણીની રકમ નીચે પ્રમાણે મોકલી આપી હોઈ —

૪૮-૩-૦	પ્રાંત પુ મંડળને
૨૬-૧૩-૦	કામરેજ મ પુ. મં.
૧૬-૧૧-૦	ગણદેવી „ „ „
૧૬-૧૧-૦	પંલસાણા „ „ „
૩૬-૦-૦	નવસારી „ „ „

૧૪-૧-૦	મહુવા મ. પુ મંડળ
૬-૬-૦	માંગરોળ „ „ „
૧૨-૬-૦	બારા „ „ „
૩-૬-૦	સોનગઢ „ „ „

૧૯૨-૧૨-૦

આભાર.—વખતોવખત સલાહ અને સૂચના આપવા બદલ પુસ્તકાલય ખાતાના અધિકારી સાહેબનો, રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળના મંત્રીશ્રીનો તેમ જ રાજ્ય પ્રચારકનો, તથા પુસ્તકાલયોની તપાસણી કરવા માટે માનદ પ્રચારક શાહશ્રીનો તેમજ આજના પ્રમુખ સાહેબે બખલેલી કામગીરી બદલ તેઓનો અત કરુણી આભાર માનવામાં આવે છે.

૧૯૪૮-૪૯ નો વાર્ષિક હિસાબ

જ	હ
૧૧-૧૩-૯ શ્રીપુરાંત બાકી	૫-૧૩-૦ શ્રી પોરબં ખાતે
૨૦- ૦-૦ નવસારી 'મ પુ' મંડળ પામેથી ઉછીના	૪-૧૦-૯ પગસુરણ સ્વાગત વગેરે, ૧૨-૧૪-૦ મુસાફરી ખર્ચ ખાતે
૩૧-૧૩-૯	" " ૨૩-૫-૯
	૮- ૮-૦ શ્રીજીજીએ બાકી
	૩૧-૧૩-૯
	(સહી) દ. દ. દેસોઇ
	પ્રમુખ

નવસારી પ્રાંત પુસ્તકાલય મંડળની વાર્ષિક સભા (તા. ૨૫-૯-૪૯)

ઉપરોક્ત મંડળની વાર્ષિક સભા મંડળના પ્રમુખ શ્રી. કસનજીભાઈ દવાળજી દેમાઈના પ્રમુખપણા નીચે શ્રી સલાહ વૈભવ પુસ્તકાલયમાં બપોરના બે વાગે ભરવામાં આવી હતી, જેમાં નવસારી, પલસાણા, મોનગદ, કામરેજ મહાલોના પ્રતિનિધિઓ ઉપરાંત નવસારી મહાલ ચળાધિકારી શ્રી મોહનલાલભાઈ દેસાઈ, તથા પુસ્તકાલય ખાતાના મદદનીશ વ્યવસ્થાપક મે ગ રા ઉમેદશાહ પટેલ સાહેબ તેમ જ ગાંધી પુ પ્રચારક શ્રી. વલ્લભભાઈ મૂ. પટેલ વગેરે હાજર હતા.

આ સભામાં નીચેના કાર્યો સર્વાનુમતે પસાર થયા હતા

કાર્ય ૧—વાર્ષિક હેવાલ તથા હિસાબ સભા સમક્ષ પ્રાંતના મંત્રી શ્રી. રાજેન્દ્ર પ્રસાદભાઈ મજમુદારે વાંચી મંજૂરાવેલ હતા તે તે સર્વાનુમતે મંજૂર થયો હતો.

કાર્ય ૨—નવસારી પ્રાંત પુસ્તકાલય મંડળને હાલના તબક્કે બીજી બેવરથા થતા મુખી છે તે જ નામથી આગુ રાખવા કારવામાં આવે છે ને સુરત નિઃસ્થાના પુસ્તકાલયોને આ મંડળમાં જોડાવવા પ્રચાર કરી જેમને જોડાવું હોય તેમને આ મંડળમાં જોડવા મંત્રીને સત્તા આપવામાં આવે છે.

ઠરાવ ૩—સને ૧૯૪૯-૫૦ નું વ્યવસ્થાપક મંડળ નીચે પ્રમાણે નિમવામાં આવે છે

પ્રમુખ—શ્રી. કસનજીભાઈ દયાળજી દેસાઈ

મંત્રી—શ્રી. ગજેન્દ્રપ્રસાદભાઈ જમનાદાસ મજમુદાર

સહયો—નવસારી, ગણદેવી, પલસાણા, કામગેજ, મહુવા, માંગરોળ,
બારા, સોનગઢ મહાલના પુસ્તકાલય મંડળના મંત્રીઓ તથા
શ્રી કાવસજી એટલજી ગણદેવીઆ-ગણદેવી, અને શ્રી. રણુકોડી
લક્ષ્મીભાઈ દેસાઈ-પલસાણા, એમને ચૂટવામાં આવે છે

ઠરાવ ૪—સને ૧૯૪૯-૫૦ નું આદ્ય બજેટ.

૫૦-૦-૦ પ્રાંત મંડળના કાળાના

૫૦-૦-૦

૬

૨૫-૦-૦, શ્રી સુમાદરી તથા કન્ડીજન્ટ ખર્ચ

૨૫-૦-૦ શ્રી પ્રાંત પ્રચારકના પગારના

૫૦-૦-૦

ઠરાવ ૫—એ પ્રાંત વચ્ચે એક પગારદાર પ્રચારક રોકવાની યોજના હાલની પદ્ધતિએ ચાલુ રાખવા તથા તેના પગારખર્ચ માટે પ્રાંત મંડળને મળતી કાગવણીની વાર્ષિક રકમના ૩ થી ઓછી નહિ એટલી સવડ રાખી ખૂટતી રકમ રાજ્ય પુ મંડળ પાસેથી મેળવી લેવા ઠરાવવામાં આવે છે

ઠરાવ ૬—મહાલ મંડળના મંત્રીઓએ મહાલમાં વિદ્યાર્થીઓ માટે શિષ્ટ વાચનની પરીક્ષાઓ ગાખવા ને તેનો લાભ વિદ્યાર્થીઓ વધુ પ્રમાણમાં લે તેમ કરવા તથા વડોદરા રા પુ મંડળ તરફથી યોજાતી એવી પરીક્ષાનો છૂટલો લાભ લેવા લેવાગવવા બનામણ કરવામાં આવે છે

ઠરાવ ૭—મુખ્ય પ્રાંતમાં પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિનો વિકાસ સૌ પ્રથમ વડોદરા રાજ્યમાં થયે. હોઈ એનું સૂત્રસચાવન અત્યાર લગી વડોદરાથી થતુ રહ્યું છે એ સુદો, તથા વડોદરાની પુસ્તકાલય ખાતાની કચેરી પાસે એ પ્રવૃત્તિનો બડોળો અનુમતિ ધરાવનાર સેવકવર્ગ પણ છે તે જોતાં વડોદરાને આખા પ્રાંતના નહિ તો નિદાન ગુજરાત વિભાગની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિનું કેન્દ્ર બનાવાશે એમ આ સભા ધ્વજે છે

ઠરાવ ૮—વિલિનીકરણ પહેલાં નવસારી પ્રાંતનાં ગ્રામ પુસ્તકાલયોને વર્તમાનપત્રો, માસિકો, પુસ્તકો અને અન્ય સાહિત્ય પૂર પાડવાનું સમજી કામકાજ, વડોદરામાં પુસ્તકાલયોએ પેતે થઈને રચાવેલી “પુસ્તકાલય સંઘાપક સહકારી મંડળી લિ.” દ્વારા થતુ હતુ તે જ ધોરણે હવે પછી પણ ચાલુ રાખવા ના મુખર્ષ સરકારને વિનંતિ કરવામાં આવે છે

ઠરાવ ૯—વડોદરા રાજ્યનાં પુસ્તકાલયોને ઓમત સરકાર તરફથી પ્રસિદ્ધ થતી આગાપત્રિકા મફત મળતી હતી તે જ ધોરણે હવે પછી પણ વડોદરા રાજ્યનાં જે

પુસ્તકાલયો મુબમ પ્રાંતમાં બનેલ છે તેમને મુબમ પ્રાંતનું ચર્ચામેન્ટ ગ્રેડ યુજરાતી વિભાગના કોપી (અંક) મફત મળે તેમ થવા આ સભા ના, મુબમ સરકારને વિનંતિ કરે છે.

કરોવ ૧૦—આગની સભાના પ્રમુખનો તથા પધારેલા સભ્યનો આભાર માનવામાં આવે છે.

(સહી) કે. કે. દેસાઈ
પ્રમુખ.

૩-મહેસાણા જિલ્લા પુસ્તકાલય મંડળનું નિવેદન ને હિસાબ

(સન ૧૯૪૮-૪૯)

સ્થાપના.—મહેસાણા પ્રાંત પુસ્તકાલય મંડળની સ્થાપના સને ૧૯૩૦-૩૧માં થયેલી છે. એ રીતે મંડળને આ વર્ષે અઢાર વર્ષ પૂર્ણ થાય છે. મંડળનું વર્ષ સરકારી વર્ષ પ્રમાણે મળ્યા છે.

ઉદ્દેશ —ગોદાગ રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળનો જે ઉદ્દેશ છે, તે જ ઉદ્દેશ મહેસાણા પ્રાંત પૂરતો આ મંડળનો છે.

મમાન્ય સભા —આ મંડળની સાધારણ સભા દર વર્ષે સપ્ટેમ્બર માસમાં મળે છે તે ધોરણે મુરા થયેલા વર્ષમાં તા. ૧૨-૯-૪૮ ના રોજ શ્રી રા. રા. કાનજીભાઈ શિરાભાઈ વહીવટી પ્રમુખપદે મળી હતી અને તેમાં નીચે પ્રમાણે કરાવેલું ચૂકા હતા.

(૧) મત્રોનું નિવેદન તથા હિસાબ વંચાણુમાં લઈ મહુ કરવામાં આવ્યો.

(૨) વ્યવસ્થાપક મંડળ નીમવામાં આવ્યું.

(૩) ખર્ચનો અંદાજ મંજૂર કરવામાં આવ્યો.

(૪) પ્રચારકની નિમણૂકનો વિચાર કરવા આવ્યો.

(૫) શિક્ષણવર્ગે ચાલુરમા મદાલમાં કર્જા આવ્યો.

(૬) રાજ્ય પરિષદ કરવાની શક્યતાનો વિચાર કરવા આવ્યો.

(૭) સિદ્ધિ વાચનની પરીક્ષા લેવા આવ્યો.

(૮) મદાલ મંડળને શાગવણી કમા ધોરણ ઉપર આવવી તે સંબંધી વિચાર કરવા આવ્યો.

ઉપર પ્રમ જે કુલ આઠ કરાવે કર્યા હતા તે પૈકી કરોડ અંક ૧ થી ૩ મંડળના વહીવટી આવ્યો હતા. કરોડ નં. ૪ પ્રમાણે ચાલુરમા મદાલે જ કામગીરી કરી છે તેમ તપાસણીના આવેલા નિવેદન ઉપરથી જણાય છે. તથાથી રૂ. ૮-૧૩-૦ નો ખર્ચની માત્રણી આવી છે. કરોડ નં. ૫ પ્રમાણે ચાલુરમા તાલુકામાં બહુચરાજી મુકામે ૩૧ જુલાઈની તા. ૪-૫-૬ના દિવસમાં શિક્ષણવર્ગે કરવામાં આવ્યો હતો. કરોડ નં. ૬ નો તો અમલ કરવાનો જ નહોતો.

કેશવ નં. ૭ પ્રમાણે નિવેદનની સાથે મહેસાણા, ચાણુસ્મા, કલોલ અને દહેગામ તાલુકાએ શિષ્ટ વાચનની પરીક્ષા લીધી છે.

વ્યવસ્થાપક મંડળી:—પ્રાંત પુસ્તકાલય મંડળના સંચાલન માટે વ્યવસ્થાપક મંડળ નીમવામાં આવ્યું હતું, પણ આ વર્ષમાં એક પણ બેઠક બોલાવવાની જરૂર પડે તેવા કામો નહિ હોવાથી બોલાવવામાં આવી નથી.

પરિષદ:—પરિષદો માટે પ્રાંત મંડળે ચાણુ સાથે ખાસ આમ્રક રાખ્યો નથી; તો પણ ચાણુ સાથે ચાણુસ્મા, દહેગામ અને પાટણ મહાલે પરિષદો ભરાઈ છે મહેસાણા, કડી અને કલોલ મુકામે મનાઓના સમેનનો યોગ્યતા હતી.

પર્વણીદિન.—રાત્ર્ય પુસ્તકાલય મંડળ તરફથી પ્રવૃત્તિનો પ્રચાર થવ તે અર્થે વસતિ-પથમીનો દિવસ પર્વણીદિન તરીકે ઉજવવાનું ફગવવામાં આવ્યું છે તો પણ હજી તમામ પુસ્તકાલયોએ આ પ્રવૃત્તિ પૂરેપૂરી અપનાવી નથી આનો ખરો આધાર મ. પુ મંડળો ઉપર છે જે મંડળો જામન છે, ત્યાં થોડો પ્રચાર છે અને જ્યાં જામત નથી ત્યાં પ્રચાર નથી તો દરેક મંત્રી જામને વિનંતિ છે કે આ જામનમાં પોતાથી જનતા બહુ કરે.

તપાસણી —પ્રાંતના પુસ્તકાલયોનો તપાસણી માટે પ્રચારક રાખવાના હેતુ છે, ચાણુ માલે વડોદરા પ્રાંતના એક જામને પ્રાંત પ્રચારક તરીકે રાખવામાં આવ્યા હતા પરંતુ તે બાઈ પણ માત્ર ત્રણ માસ રહ્યા છે તેઓએ કલોલ મહાલનાં ૫૧, મહેસાણા મહાલનાં ૧, દહેગામનાં ૭, કડી મહાલનાં ૨ મળી કુલ ૬૧ ગામોની તપાસણી કરી છે. કામચાંચો કુલ ૫૭ દિવસની કરી છે અને કેશવ નં. ૪ પ્રમાણે ચાણુસ્મા મ પુ મંડળના મંત્રીએ ૨૪ ગામોને તાલુકાનાં તપાસ્યાં છે.

નવીન પુસ્તકાલય.—આ વર્ષે મહેસાણા પ્રાંતમાં એક પણ નવીન પુસ્તકાલય ઉદ્ધા-ડવામાં આવ્યું નથી.

શિષ્ટ વાચનની પરીક્ષા —આ જામત અર્થે જામજ જાવી મળે છે જે મહાનોએ નિવેદનની સાથે પરીક્ષા લીધી નથી, તેમને આ સાને લેવા ફરીથી વિનંતિ કરવામાં આવે છે.

હિસાબ —હિસાબ આ સથેના પરિશિષ્ટમાં આપવામાં આવ્યો છે. તેમાં ગઈ માલે હાથ પડેની શિલક રૂ. ૪૬-૧૦-૭ હતા સાથે મુજુરના કુલ રૂ. ૮૭૬-૨-૮ જમા થયા છે અને રૂ. ૮૧૦-૬-૬ ઉધાર્માં છે, વર્ષ આખરે શિલક રૂ. ૧૧-૧૩-૧૦ હાથ ઉપર રહે છે.

પ્રકીર્ણ —હવે મંડળની સામાન્ય જામતો પેટા ચોરીકે હકીકત રજુ કરવાની રજા લઈ છું. વડોદરા રાજ્યનું જોડણ ચવાથી આપણે હવે મુનર્થ ઇલાકામાં જોડાયા છીએ. પ્રાંતનું નામ જિલ્લો ચવાથી આપણા મંડળનું નામ પણ આ રીતે જુદાવાનું છે મહેસાણા જિલ્લામાંથી આતર-સુબા અને દહેગામ તાલુકા જુદા પડવાથી અમદાવાદ જિલ્લામાં જોડાય છે, જ્યારે રાધનપુર, સમી અને સાંતલપુર એ ત્રણ નવીન તાલુકા જોડાય છે આ જોડાનારો નવીન પ્રદેશ પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિથી તદ્દન અજાણ છે તથા નવાં પુસ્તકાલયો જોઈ કરી અને તાલુકા મંડળો સ્થાપવા પડશે અને એ નવું કામ આપણે કરવાનું છે.

બીજી, તાલુકા મંડળોએ પણ હરે વધુ સમગ્ર બની તાલુકાનાં પુસ્તકાલયો, મુબાઈ
પ્રધાનની નવીન યોજના અને ધારા ધોરણોથી માહિતગાર બને, મદદ વગર કોઈ રહી ન જાય
અને તેનો સારો ઉપયોગ થઈ પ્રજામાં શિષ્ટ વાચનનો વધુ પ્રચાર થાય તે માટે પ્રયત્નો કરવાના છે

અતમા, આ પ્રવૃત્તિમાં રસ લઈ જે સદ્ગુણરથી અને શિક્ષક લાઈબ્રેરીઓ સહકાર આપે
ઉત્તેજન આપ્યા છે તે બદલ એ સૌનો આભાર માની વિરમું છું

મહેસાણા {
૪-૯-૪૯

નાનજીભાઈ જે. પટેલ
મંત્રી, મહેસાણા પ્રાંત પુસ્તકાલય મંડળ

ઉત્પન્ન-ખર્ચ સન ૧૯૪૮-૪૯

જ	ઉ
૧૩૯-૧-૬ સાલ મજૂરમાં આવેલું ઉત્પન્ન	૨૬૩-૦-૯ ખર્ચ સાલ મજૂરમાં થયો તે
૧૧૯-૮-૬ કાળવણીની રકમ	૨૪૫-૦-૦ પ્રચારના પગારના
આપી તે	૧૮-૦-૯ મંડળની કચેરીએ
૧૯-૧-૦ વપાવનું ઉત્પન્ન	કરેલો ખર્ચ
આવ્યું તે	૩-૧-૬ પોસ્ટલ ખર્ચ
૧૩૯-૧-૬	૮-૮-૩ કોરોડાળખર્ચ
૧૨૩-૧૫-૩ પાછલી બચતમાંથી ઉપાડયા તે	૬-૭-૦ પ્રવાસ ખર્ચ
૨૬૩-૦-૯	૨૬૩-૦-૯

અંદે બસેનિમક રૂપિયા ચૂંચ આનો નવ પાઈ બગાળા છે તા ૩૧-૭-૪૯

નાનજીભાઈ જે. પટેલ
મંત્રી, પ્રાંત પુસ્તકાલય મંડળ

દેવા લહેણાની તારીખ સને-૧૯૪૮-૪૯

જ	ઉ
૦-૨-૦ માણ પ્રચારક લાઈબ્રેરી દી	૩૭૭-૧૦-૯ ખેડૂત સહકારી બેંકમાં જમા
કાઢરના	
૮૬૪-૫-૬ જુદા જુદા મદાનોની રકમ	૪૬૧-૫-૬ વડોદરા રા. પુસ્તકાલય
જમા છે તે	મંડળમાં જમા છે તે
૨૦૪-૮-૧૦ થી પુરતકાલ મંડળની બચત	૨૩૩-૬-૦ મહેસાણા પ્રાંત કોળવણી
	આતાનાં
૧૦૬૯-૦-૪	

નોઠરોની મડળીમાં જમા
છે તે

૬-૧૧-૩ છીતાભાઈ જકારભાઈ ખાતે

૮-૧-૦ માલ સિલક (ફામ' રલા તે)

૧૦૮૭-૨-૬

૧૧-૧૩-૧૦ શ્રી સિલક હાથ પર રહી તે

૧૦૯૬-૦-૪

(સહી) ગિવુજ સાલુજ વાઘેલા

મત્રી, મહેસાણા મહાવ પુસ્તકાલય મડળ

શેરા

આજરોજ સાધનિક હાગલો સાથે મેળવણી કરતાં અમારા જણુરા અને માનના પ્રમાણે
બરાબર છે. તા ૪-૬-૪૯

સદર હિસાબ તા. ૪-૬-૪૯ની સાધારણ સભાએ મળુર કર્યો છે તા ૪-૬-૪૯

નાનજભાઈ જે. પટેલ

મત્રી, પ્રાત પુસ્તકાલય મંડળ

મહેસાણા જિલ્લા પુસ્તકાલય મંડળની વાર્ષિક સભા

મહેસાણા-જિલ્લા પુસ્તકાલય મંડળની વાર્ષિક સામાન્ય સભા તા ૪-૬-૪૯ ને રવિના
રોજ મહેસાણા મુકામે પુસ્તકાલયના મકાનમાં શ્રી કાનજીભાઈ શિવાભાઈ (બી. એ. એલ.
બી) પટેલના પ્રમુખપદે મળી હતી. આ સભામાં મહાશ મડળોના પ્રતિનિધિઓ ઉપરાંત રા પુ
મ. ની કારોબારીમાંના મહેસાણા પ્રાંતના સભ્ય શ્રી છોટુભાઈ પડિતજી તથા રાજ્ય પુ. પ્રચારક
શ્રી વજ્રભભાઈ મુ. પટેલે પ્રજા હાજરી આપી હતી. આ સભામાં નીચે મુજબ કાસકાજ થયું હતું

(૧) હિસાબ અને નિવેદન મ જૂર કરવા બાબત—હિસાબ અને નિવેદન વચાણુમા
ત્રીધા, હિસાબ ઓડિટ થયો છે અને તે પ્રમાણેના શેરા થવાથી સર્વાનુમતે મળુર કરવામાં આવે છે.

(૨) વ્યવસ્થાપક મડળ નીમવાં બાબત—(૧) પ્રમુખ શ્રી કાનજીભાઈ શિવાભાઈ
બી. એ. એલ એલ બી, (૨) મત્રી, શ્રી. નાનજીભાઈ જેઠીદાસ પટેલ, સભ્યો (૧) કશ્ણાશ કર
મોહનલાલ વ્યાસ (૨) ચિવુજ સાલુજ વાઘેલા (૩) યુનીલાલ છાયાભાઈ બાંચેટ (૪) રણછોડ-
ભાઈ લાલજીભાઈ (૫) દુવસીભાઈ અબ્દુલમ પટેલ ઉપરાંત રાજ્ય કારોબારી મંડળના જે સભ્યો
આ પ્રાંતના હોય તેમને પણ કારોબારી મંડળના સભ્યો ગણવાના છે

ઉપર પ્રમાણે વ્ય મડળ નીમવામાં આવ્યું છે અને શ્રી અબાલાલ ઉમિયાઈ કરને
હિસાબ તપાસનાર તરીકે નીમવામાં આવે છે

(૨) ખર્ચનો અંદાજ મળુર કરવા બાબત — નીચે પ્રમાણે ખર્ચનો અંદાજ મળુર કરવામાં આવે છે.

જ

૧૩૦) ફાળવણી

૭૭૦) રાજ્ય મંડળની મદદ

=====

૯૦૦)

ઉ

૮૪૦) પ્રચારક ખર્ચ

૩૦) મંડળની કચેરીનો ખર્ચ

૩૦) પરચુ ધુ ખર્ચ

=====

૯૦૦)

ઉપર પ્રમાણે આવકમાં રૂ. ૯૦૦) અને ખર્ચમાં રૂ. ૯૦૦) પ્રમાણેના અંદાજ મળુર કરવામાં આવે છે. વડોદરા મહાનગર ને પુસ્તકાલયને મુખ્ય મથકના બીજા જિલ્લાઓમાં ભળ્યા છે તેમને વડોદરા રાજ્યના ધોરણે ચાલુ આવે પણ સરકારના અર્થ મદદ મળવા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળની કારોબારીએ ને દર્શાવ કર્યો છે તેને આ સભા આવકારે છે અને તે દર્શાવ મુજબ મહેસાણા પ્રાંતના દરેકમાં અને આંતરમુખા મદાયો ને અમદાવાદ જિલ્લામાં બગીચા છે તે મહાનગર પુસ્તકાલયોને પણ સરકારના અર્થ મદદ ચાલુ સામે મળે તેવી વ્યવસ્થા થવા મુજબ ઇલાકાના પુસ્તકાલય ખાતાના વડાને આ સભા વિનંતિ કરે છે.

(૫) પ્રચારકની જગ્યા ભરવા બાબત — પ્રચારકની જગ્યા ભરવા “ પુસ્તકાલય ” માસિકમાં જાહેરાત આપવી અને લાયક માણસ મળી આવે તો નિમણૂક કરવાની પ્રમુખને સત્તા મોપવામાં આવે છે.

(૬) પુસ્તકાલયોને સરકારમદદ જોટલી થ ચાલત મદદ આપવાની વિનંતિ:— મુખ્ય મથકમાં વડોદરા રાજ્ય બંધી જતાં વડોદરા રાજ્યના પુસ્તકાલયોને સરકારમદદ જોટલી ને પ્રાંત પંચાયત મદદ પણ જરૂર મળતી હતી, પણ હવે એ પુસ્તકાલયો મુજબ ઇલાકામાં ભળતાં તેને સરકારમદદ જોટલી ન મળવાનું મુજબ ઇલાકાનું પુસ્તકાલય ખાતાનું ધોરણ છે. એ ધોરણમાં સરકાર મદદ જોટલી ને પ્રાંત પંચાયત મદદ મળવાનું ધોરણ દર્શાવે અને તે પ્રમાણે ને તે પ્રાંત પંચાયતો તરફથી મળે તેવી તજવીજ થવા આ સભા મુજબ ઇલાકાના પુસ્તકાલય ખાતાને વિનંતિ કરે છે.

(૭) દરેક મહાલ મદળે શિષ્ટ વાચનની પરીક્ષા લેવા બાબત — દરેક મહાલ મંડળના વિદ્યાર્થીઓ માટે શિષ્ટવાચન પરીક્ષા લેવા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ તરફથી મોટાઓ માટે લેવાની શિ. વાચનની પરીક્ષાઓનો પ્રચાર કરે, ચોતાના મહાલોમાં પુસ્તકાલયની તપાસણી માટે માનદ પ્રચારો મંત્રીઓનું સમેલન બરે એમ આ સભા મહેસાણા પ્રાંતના દરેક મહાલ મંડળને આમદપૂર્વક વિનંતિ કરે છે.

(૮) મંડળનું નામ બદલવા બાબત — આ મંડળને હવેથી મહેસાણા જિલ્લા પુસ્તકાલય મંડળ તરીકે રાખવામાં આવે છે. ઉપર પ્રમાણે દર્શાવ ૧ થી ૮ મુખીના સર્વાનુમતે દર્શાવવામાં આવે છે.

(સહી) ડૉ. એમ. પટેલ
પ્રમુખ

૪-અમરેલી જિલ્લા પુસ્તકાલય મંડળનું નિવેદન ને હિસાબ

(સન ૧૯૪૮-૪૯ નું)

૧. સ્થાપના અને ઉદ્દેશ—વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળના ઉચ્ચના બધારણને અનુસરીને ૧૯૩૦-૩૧ થી આ મંડળની સ્થાપના કરવામાં આવી છે. અને તેના ઉદ્દેશ રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળના જે ઉદ્દેશો છે તે ઉદ્દેશોને પોતાના જીલ્લા પૂરતા અમલમાં મૂકવાનો છે

૨. મંડળનું કાર્ય—મહાલ અને જય મંડળો, રાજ્ય પુસ્તકાલયના ઉદ્દેશ પ્રમાણે અમરેલી પ્રાંતના જોડેજોડ મહાલમાં સ્થપાઈ ચૂક્યા છે અને દરેક કંઈ ને કંઈ કામ કરતાં થયાં છે પણ કાર્યની મતિ મંદ છે આ માટે આશા છે કે દરેક મહાલ મંડળ નીચેનાં કાર્યો દર વર્ષે કરશે જ

(૧) જે વરસમાં રાજ્ય અને પ્રાંત પરિષદ ભરાય તે સિવાયના દરેક વર્ષે મહાલ પરિષદ ભરશે

(૨) દર વર્ષે વિદ્યાર્થીઓ માટે શિષ્ટવાચનની એક પરીક્ષા રાખે.

(૩) રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ તરફથી મોટાઓ માટે લેવાતી શિષ્ટવાચનની પરીક્ષાની દરેક મંડળ ઉપર સૂચના દાદી પ્રચાર કરે અને ઉમેદવારો જોલા કરે, અને પરીક્ષાનાં પુસ્તકોની માગણી આવે તે પૂરી પાડવાની તજવીજ કરે

(૪) શાળાવાળા પર તુ પુસ્તકાલય વચરના ગામેએ પુસ્તકાલયો સ્થાપવા પ્રયત્ન કરે.

(૫) જૂથ મંડળો દ્વારા દરેક ગ્રામ્ય પુસ્તકાલયોની તપાસણી થાય

(૬) દર વર્ષે મહાલની વાર્ષિક સભા ભરે અને અહેવાલ તથા હિસાબ રજુ કરે તથા નવા કાર્યક્રમ વિચારે અને સર્વ હકીકત પ્રાંત મંડળ તથા રાજ્ય મંડળ તરફ મોકલી આપે.

(૭) જૂથ મંડળોને જાગૃત રાખે. તેમની વાર્ષિક સભાઓ ભરાવે તથા કરવાનાં કામોનું વખતોવખત સૂચન કરે.

ઉપર પ્રમાણે જૂથ મંડળો અને મહાલ મંડળો નિર્ધારિત રીતે કામ કરતાં વશે, અને આપેનાં સૂચનાઓનો અમલ થયો એવી આશા અચ્ચાને નથી દરેક જૂથ મંડળોએ પોતાનાં બજેટ અને નિવેદનો મોકલી આપ્યાં હશે. ન મોકલ્યાં હોય તો તેમણે તપાસ કરીને મોકલી આપવાં.

૩. અમરેલી જિલ્લાનાં પુસ્તકાલયો તથા વાચનાલયો સખધી-અમરેલી જિલ્લામા નીચે પ્રમાણે અને ૧૯૪૮-૪૯ ની સાલે પુસ્તકાલયો અને વાચનાલયો છે. તેમને જણાવ્યા મુજબની મદદ મળેલી છે.

અમરેલી જિલ્લામા તાલુકાવાર ગામે ૨૯૦ છે તેમાંથી ૧૪૩ શાળાવાળાં ગામે છે. તેમાં ૧ પ્રાંત પુસ્તકાલય, ૭ કરુણા પુસ્તકાલય, ૨ મહિલા પુસ્તકાલય અને ૩ બાલ પુસ્તકાલય છે ૧૨૭ ગ્રામ પુસ્તકાલયો, અને ૪ ગ્રામ વાચનાલયો છે. આ પૈકી નિવેદનની સાલે ૧૨૫ ગ્રામ પુસ્તકાલયો અને વાચનાલયોએ મદદ લીધી છે. એકદર કરુણા પુસ્તકાલય, મહિલા

પુસ્તકાલય અને બાલ પુસ્તકાલયોને સરકારમદ્દ રૂ. ૫૫૫૫-૦-૦ તથા ૫ આયત મદ્દ રૂ. ૧૫૪૨-૮-૦ તથા ગ્રામ પુસ્તકાલયો અને વાચનાલયોને સરકાર મદ્દ રૂ. ૨૩૮૫-૦-૦ તથા ૫ આયત મદ્દ રૂ. ૧૦૯૯-૮-૦ મળેલી છે.

૪. પ્રાંત અને મહાલ મંડળોની ફાળવણી — પ્રાંત અને મહાલ મંડળોને પોતાની પ્રવૃત્તિઓને અગે થતા ખર્ચને પહોંચી વળવા સાડે રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ તરફથી ફાળવણી મળે છે તે ફાળવણી નિવેદનની સાથે રૂ. ૧૧૨-૪-૦ મળી હતી, જેની ફાળવણી ત્રીસે પ્રમાણે છે અમરેલી પ્રાંત પુસ્તકાલય મંડળને રૂ. ૨૮-૫-૦ દામનમર મહાન પુસ્તકાલય મંડળને રૂ. ૧૨-૬-૦ અમરેલી મહાલ પુસ્તકાલય મંડળ રૂ. ૩૭ ૧૧-૦ ધારી મહાલ પુસ્તકાલય મંડળને રૂ. ૧૬-૧૪-૦ ઠાંડીનાર મહાલ પુસ્તકાલય મંડળ રૂ. ૧૦-૧૧-૦ ગતનપુર મહાલ પુસ્તકાલય મંડળને રૂ. ૨-૧૩-૦ ખાંભા મહાલ પુસ્તકાલય મંડળને રૂ. ૨-૧૫-૦ બીમકદા મહાલ પુસ્તકાલય મંડળને રૂ. ૦-૯-૦

કુલ રૂ. ૧૧૩ ૪-૦

૫. પુસ્તકાલય પર્વણી — ૧૦ સાલ વસંતપચમીને દિવસે, પુસ્તકાલયપર્વણી ઉજવવાનું ઠરાવ્યું છે તે પ્રમાણે મધ્ય સ્થળોએ ઉજવવામાં આવી છે.

- (૬) ઉપરમાં — (૧) આપ સૌને ખાસ વિનંતિ કે બજેટ બનાવતી વખતે સહકારી ધોરણે બજેટ બનાવવાની બાબત ખાસ લક્ષમાં રાખીશો તો આપણે વધારે વાચનપ્રચાર કરી શકીશું
- (૨) મે ૨૧ ૨૧ અમરેલી જિલ્લા ડે. એન્ડ ઇન્સપેક્ટર સાહેબ અને જે તે મહાલના મે. આસિ ડે એન્ડ ઇન્સ સાહેબોએ જુદે જુદે ગામડે ફેરવણી વખતે પુસ્તકાલયો તરફ ખાસ લક્ષ આપી સલાહ અને સચના આપી છે તે મટે તે સાહેબોના આભાર પ્રદર્શિત કરીએ છીએ
- (૩) ઘણા વખત પહેલાં અમરેલી પ્રાંત પરિષદ અગ્રવા સુકામે ભરેલી હતી તે પછી ભરાઈ નથી અને તેને માટે અમારા પ્રયત્નો ચાલુ છે પરંતુ ચાલુ પરિસ્થિતિ, મોંઘવારી વગેરેને લીધે બની શક્ય નથી
- (૪) અમેને વખતોવખત સલાહ અને સચના આપવા બદલ પુસ્તકાલય ખાતાના મદ્દ અધિકારી સાહેબ મે ૨૧ ૨૧ ઉમેદવાર પટેલ તથા વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળના મનોજી તથા પ્રાંત પુસ્તકાલય મંડળના પ્રમુખ શ્રી હરિપ્રસાદભાઈ ભટ્ટ અને અન્ય ગૃહસ્થો જેઓ મંડળમાં રસ લઈ રહ્યા છે તેઓશ્રીને અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માનીએ છીએ.
- (૫) હાલમાં પ્રાંત પ્રચારક નહિ હોવાના કારણે પુસ્તકાલયોની તપાસણી થઈ શકે તેમ નથી તેથી જે તે જૂથ મંડળોને પોતાના જૂથના દરેક પુસ્તકાલયો તપાસવા વિનંતિ કરવામાં આવે છે. નાનદ પ્રચારક અહીંથી રાખવા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ તરફથી મદ્દ પણ મજૂર થઈ હતી પરંતુ એ કાર્ય બની શક્ય નથી આશા છે કે ચાલુ સાલે આ સળધી પ્રયત્ન જરૂર કરીશું
- (૬) આપણા શ્રીમત પ્રતાપસિંહ ગાયકવાડ મહારાજ સાહેબે પણ આ પ્રવૃત્તિઓના વિકાસમાં ઉડો રસ લઈ મદ્દ કરેલી છે, તે જ પ્રમાણે સુબેદ સરકાર પણ આપણા તરફ

સહાનુભૂતિ દર્શાવી આપણા કામને વેળ આપશે એવી આશા ગંખીશું આ વરસના જે કામ થયું છે તે આપ જોઈ શક્યા હોય. આપણે ઇચ્છીએ છીએ કે આવતા વર્ષે કંઈક સવિશેષ સક્રિય કામ કરી શકીએ તેટલું ઇચ્છી આ નિવેદન પૂરું કરીએ છીએ

(સહી) હંસરાજ વી. ભટ્ટેશ્વર

માનદ મંત્રી,

અમરેલી જિલ્લા પુરતકાલપ મંડળ,

સને ૧૯૪૮-૪૯ સાલનું ઉત્પન્ન ખર્ચ

ઉત્પન્ન

ખર્ચ

૧-૧-૭ વ્યાજ
૨૮-૫-૦ સને ૧૯૪૮-૪૯ ની ફાળવણી
૨૬-૬-૭

૨- ૭-૬ કટીંગન્ટ ખર્ચ
૭- ૩-૨ સ્વાગત ખર્ચ
૬- ૦-૦ બોનસ ખાતે

૧૫-૧૦-૮ કુલ ખર્ચ
૧૩-૧૧ ૧૧ બચત

૨૬- ૬-૭ કુલ એક દર

સને ૧૯૪૮-૪૯ આખરનું દેણું દહેણું

દેણું

દહેણું

૧૧૯- ૨-૦ ફાળવણી ખાતે
૨- ૦-૦ સાર કામ કરનારને ઇનામ
૭૭-૧૩-૨ બચત ખાતે
૬૪- ૧-૨ ગણ સાલ
૧૨-૧૧-૧૧ ચાલુ સાલ

૪૯-૧૩-૧૧ ખેતી પેઢી ચાલુ
૨- ૧-૦ સાર્વજનિક પુરતકાલપ
૨૨- ૭-૦ ફોર્મો ખાતે
૧૧૩- ૪-૦ વડોદરા રાજ્ય પુ મંડળ
૧૧- ૦-૦ હાથ પર શિલક

૧૯૮-૧૫-૨

૧૯૮-૧૫-૨ કુલ એક દર

(સહી) હંસરાજ વી. ભટ્ટેશ્વર

મંત્રી,

અમરેલી જિલ્લા પુરતકાલપ મંડળ, અમરેલી

અમરેલી પ્રાંત પુસ્તકાલય મંડળની વાર્ષિક સભા

(તા. ૧૧-૬-૪૯)

અમરેલી જિલ્લા પુસ્તકાલય મંડળની વાર્ષિક સભા તા. ૧૧-૬-૪૯ ને રવિવારે બપોરના બે વાગે સાર્વજનિક પુસ્તકાલયના મકાનમાં શ્રી હરિપ્રસાદ વિશ્વનાથ બટ્ટના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી તેમાં વડોદરાથી પુસ્તકાલય ખાતાના મહંમદીય વ્યવસ્થાપક શ્રી ઉમેદભાઈ પટેલ ઉપરાંત શ્રી હરિભાઈ પટેલ (ડે એન્યુ. ઈ) શ્રી ગ. ગો. ધરણગાવડર (આસિ ડે એન્યુ ઇ) શ્રી. શોભરાજ મા. મકવાણા, શ્રી હસરાજ વિ. બદેશ્વરા, શ્રી ભાલચંદ્ર ફડનીસ, શ્રી હંફુલાલ દેસાઈ, શ્રી. નારાયણદાસ લાલભાઈ, શ્રી પરમોત્તમ બાણુજી, સૌ સુમિત્રાબેન બટ્ટ, શ્રી દામોદર ગો. ગાવડકા, શ્રી. અમરેશ્વર દામનગર, શ્રી. જ્યેષ્ઠ કર લાખજી દામનગર, શ્રી મોહનલાલ પ્રા. રતનપુર, શ્રી. બાણુજી રામજી લાલપદર, શ્રી હરણાશંકર કા નાના માચીયાળા, શ્રી ભગવાનજી ક. બલદાણીઆ, ખાંભા, શ્રી કૃષ્ણલાલચંદ્ર ખંભાડીઆ, શ્રી બાનુશંકર ઠાકર અમરપુર, શ્રી. પ્રેમશંકર ગો. રત્નપુર, શ્રી હરગોવિંદ કાનજી ધારી વગેરે હાજર હતા.

આ સભામાં નીચે મુજબ કરાવો પસાર થયા હતા.

(૧) સન ૪૯-૪૯નું વાર્ષિક નિવેદન તથા વાર્ષિક હિસાબ મંત્રી તરફથી જે રજૂ થયો તે સર્વાનુમતે ગંભીર ગમખામાં આવે છે.

(૨) સન ૪૯-૫૦ ની સાલ માટે અદાજ નીચે પ્રમાણે મંજૂર કરવા સર્વાનુમતે ઠરાવવામાં આવે છે.

જામા

ખર્ચ

૨૯-૧૨-૦૦ રા. પુ મંડળની ફાળવણી તથા

૫-૦-૦૦ બેનસ ખાતે

બ્યાજ

૩૦૦-૦-૦ પ્રાંત પ્રચારક માટે પગાર વિ.

૪૦૦-૦-૦ વ રા. પુ મંડળ પાસેથી પ્રયા-

૧૯-૧૨-૦૦ સ્વાગત તથા કંટીજ સી ખર્ચ

૨૬ માટે મહંમદના

૫-૦-૦૦ શિષ્ટવાચન માટે.

૩૨૯-૧૨-૦૦

૩૨૯-૧૨-૦૦

(૩) સન ૪૯-૫૦ ની સાલ માટે નીચે પ્રમાણે હેતુદારો તથા કરોગારી મંડળના સભ્યો નીમવાનું સર્વાનુમતે ઠરાવવામાં આવે છે.

પ્રમુખ શ્રી. ડૉ. હરિપ્રસાદ વિશ્વનાથ બટ્ટ ઉપપ્રમુખ શ્રી. હરિભાઈ ના. પટેલ

મંત્રી શ્રી હસરાજ બાંશ્વરા, શ્રી. શોભરાજ મા. મકવાણા

સહયો : શ્રી. પ્રતાપરાય ગિ મહેતા (રાજ્ય પુ મંડળ તરફના) શ્રી હરણાશંકર

રાય ન જોશી, શ્રી. જીમજી જગનલાલ-અમરેલી, શ્રી બાનુશંકર મ ઠાકર-

અમરપુર, શ્રી સૌ. સુમિત્રાબેન બટ્ટ અમરેલી, શ્રી પ્રેમજીભાઈ નાનજી

કોડીનાર, શ્રી. અમરેશ્વર કચ્છાઈકર-દામનગર, શ્રી મોહનલાલ પ્રાગજી-
રતનપુર, શ્રી ભગવાનજી કે બલદાણીઆ-ખાંભા, શ્રી. હરગોવિંદ કાનજી-વારી.

(૪) વડોદરા રાજ્યનું મુ'ખાઈ ઇલાકામાં વિલિનીકણ થયું હોવાથી, અમરેલી પ્રાંત પણ તેમાં અતરગત થાય છે એટલે અમરેલી પ્રાંત પુસ્તકાલય મંડળને નહ્યે હવેથી 'અમરેલી જિલ્લા પુસ્તકાલય મંડળ' એ નામ સર્વાનુમતે ઠરાવવામાં આવે છે અને આ મંડળને મુ'ખાઈ સરદારના પુસ્તકાલય ખાતામાં માન્ય કરાવવા નિયમ પ્રમાણે તજવીજ કરવાનું ઠરાવવામાં આવે છે

(૫) શિષ્ટવાચનની પરીક્ષા દરેક મદાલ પુસ્તકાલય મંડળે યેવાનું ધણ જરૂરી છે આવી પરીક્ષાથી થના લાભ સૌને વિદિત છે માટે દરેક પોતપોતાના મહાલોમાં તારીખ ઠરાવી લેવાની વ્યવસ્થા કરવી. અને વધુ લાભ લેવાય તેવો પ્રચાર કરવા પ્રયત્ન કરવો ચાલુ માલે આ પરીક્ષા માટે 'આપણા સરદાર' લેખક શ્રી પુગતન જીયનું પુસ્તક પસંદ કરવામાં આવે છે મોટી હ મરની બહેનો માટે 'બાળ હિંદુ' સરજી સાહિત્ય કાર્યાલયનું એ પુસ્તક પસંદ કરવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત રાજ્ય મંડળ તરફથી લેવાતી શિષ્ટવાચનની પરીક્ષામાં સંપૂર્ણ સહકાર આપવાનું ઠરાવવામાં આવે છે

(૬) મહેસાણા અને અમરેલી જિલ્લા માટે એક પ્રચારક રોકી કામ લેવામાં આવે છે. પરંતુ આ જગા લાંબા વખતથી ખાલી છે અને આપણા પુસ્તકાલયોની તપાસણી થઈ રહી નથી તેા ચાલુ સાલે આપણા જિલ્લા માટે સ્વતંત્ર પ્રચારક ત્રણ કે ચાર માસ માટે રોકવાનું ઠરાવવામાં આવે છે અને આ માટે રાજ્ય પુ. મંડળ પાસે રૂ ૩૦૦) ની મદદ માગવાનું સર્વાનુમતે ઠરાવવામાં આવે છે.

(૭) અમરેલી જિલ્લા ગ્રામ પુસ્તકાલયોનું કામકાજ વડોદરા પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ દિ મારફત થાય છે તે વ્યવસ્થા ચલુ રાખવાનું અને સાલાનુબાદ સરકાર અને પંચાયતની રકમ દરેક પુસ્તકાલયવાર એક આકડી તેમને મળે તેવી વ્યવસ્થા રાખવાનું સર્વાનુમતે ઠરાવવામાં આવે છે

હ. વિ. ભટ્ટ

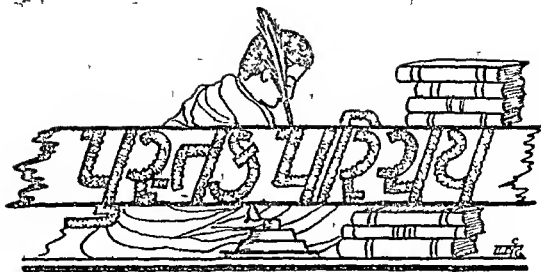
પ્રમુખ, અમરેલી જિલ્લા પુસ્તકાલય મંડળ.

*દુનિયામાં નહિ સમગ્ર એવી જો વાત છે. પાપીઓના મુખ અને ધર્મિઓના દુ.ખ.

*આખલાનાં શિંગડાં, ઘોડાની ખરી અને અંગ્રેજના હાસ્યથી ચેતતા રહેલુ

*દુનિયામાં જે ઠંઠ મુજો છે તે બીજાઓનું જાણ કરતાં જાન્યો છે, જે દુ ખો છે તે જાતનું બહું કરવા જતા હિંપત થયાં છે

*ખોટા અંતરમ થનયો હિન્દુસ્તાનનો અને ખોટી આશાઓથી ટિબેટનો નાશ થશે

૧ લાંબા— સપાદક અને પ્રકાશક ગુજરાત સાહિત્ય સભાના મંત્રીઓ, દિવાનજીની હવેલી, અમદાવાદ રાયલ આઈ પેથ પૃષ્ઠ ૬૬+૨૦, સાદુ પૂઠું, મૂલ્ય રૂ. ૨-૦-૦૦

ગુજરાતની દશિષ્ય સરદદ આલેલા ડાંગ પ્રદેશની ભાષા મનાડી હોવાને નિર્ણય મુબલ સરકારે લીધા પછી એના વિરોધમાં ગુજરાતભરમાંથી ભારે વિરોધ ભીનો થયો હતો આ બામત ત્વનાત્મક અભ્યામદ્રષ્ટિએ તદરથ નિર્ણય માટે ગુજરાત સાહિત્ય સભાએ વિદ્વાનોનુ એક પ્રતિનિધિ મંડળ નિમ્નુ હતુ એ પ્રતિનિધિ મંડળે ડાંગ પ્રદેશમાં જઇ ત્યાંની ભાષા, રીતિનિવાને, સામાજિક, ઐતિહાસિક અને આનુવશિક તપાસ કરીને જે હેવાલ તૈયાર કર્યો હતો તેને પુસ્તકાકારે સાહિત્ય સભાએ પ્રસિદ્ધ કર્યો છે

આ હેવાલમાં આ પ્રતિનિધિ મંડળે ત્યાંની વસ્તી, ત્યાં બોલાતી ભાષા, ત્યાંની પ્રજાની રહેણી કરણી, પરંરવેશ, રીતરિવાને વગેરેની ઝીણવટભરી તપાસ કરી પોતાના નિર્ણયો જાહેર કર્યા છે તેમાં પણ ભાષાપરત્વે ત્યાં બોલાતી બોની કેટલે દરજ્જે ગુજરાતી કે મરાઠી સાથે સામ્ય ધરાવે છે તેને લગતી દાખલા સાહિતની વિગતો પણ રજૂ કરી છે અને આપેલા પુરાવાઓ અને સમર્થનો જોતાં ડાંગની ભાષા ગુજરાતી હોવાનુ સહેજે જણાઇ આવે છે

ગુજરાતના સરદદ પ્રદર્શને લગતી લોકજીવનની દિનચયા અને વિવિધ માહિતી એકઠી કરી પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવેલુ આ પુસ્તક ત્યાંનુ લોકજીવન જાણુતા માટેનુ એક અમત્યનુ સાધન નિવડશે, એ નિર્વિવાદ છે

૨ પ્રવાસી અને પુરોગામી—મૂળ લેખક ખલ્દીવ જિલ્લાન, અનુવાદક શ્રી મજગબેન મગાનાથ નાયક, પ્રકાશક એમ સી કાઠારી; રાવપુરા વડોદરા કાઉન કલ્ના પૃષ્ઠ ૬૪+૪૪, કવ જેકેટ સહિત પાકું પૂઠું, મૂલ્ય રૂ. ૩-૦-૦૦

આપણા સામયિકોમાં હમણાં હમણાં દેખા દેતા, સીગિયાના આ વિશ્વમાનવ ગણાયેલા મહાપુરુષનાં વચનો ઠીક પ્રસિદ્ધિમાં પામ્યા છે. “પૂર્ણ” માસિકમાં અગાઉ અવારનવાર ૨૦૬]

છપાઇ ગયેલી એ બિન્ન બિન્ન કડિકાઓ ચઢી અંચરથ કરવામા આવી છે

એ બધી જ કડિકાઓ પ્રેમજ્ઞાનનક હોઈને ભાવપ્રધાન પણ છે મુજ્જાતી રૂપાંતર પણ મૂળને ન્યાય આપીને સરળ ભાષામા ગૂઢ કરાયુ છે એશિયાના મહાન આત્માનુ આ પ્રેમજ્ઞાતમક સાહિત્ય દરેક પુસ્તકાલયમા અચરવ હોવુ ધટે

૩ માર્થ ગુજરાતીજોડણીકોશ—પ્રકાશક નવજીવન પ્રકાશન મંદિર, અમદાવાદ ડેમી આઈ પેજ પૃષ્ઠ ૧૨૨૧ + ૪૦, કવર જેકેટ સહિત પાકું પૂકું, મૂલ્ય રૂ ૧૨-૦-૦

આ સાર્થ ગુજરાતી જોડણીકોશ પહેલો પ્રસિદ્ધ થયો ત્યારે આપણી ભાષામા જોડણીની જે અરાજકતા પ્રવર્તતી હતી તે કેટલેક અંશે દૂર થવા પામી હતી, અને પૂર્ણ મધીશ્ચના વખતોવખતની ટકોગના પરિણામે જનતાનુ ધ્યાન ગુજરાતી ભાષાના ગૂઢ જોડણી લખવા પ્રતિ દોરાયુ હતુ પછી આ જોડણીકોશ એ દરેક ગુજરાતી ભાષાબક્ત માટે અગમ્યના કોશરૂપ બની ગયેલો અને તેને સાહિત્યનો સર્વ સંસ્થાઓએ પ્રમાણભૂત કોશ તરીકે જાહેર કર્યો હતો અગાઉ એની ત્રણ આવૃત્તિઓ પ્રસિદ્ધ થઈ હતી, અને હેલ્સા કેટલાક વર્ષોથી ચોથી આવૃત્તિની ગુજરાતી ભાષાભાષી જનતા રાહ જોઈ રહી હતી આ મોટા કોશના અભાવે ખિસ્સા કોશનો ઉપયોગ ઠીક પ્રમાણમા થયો નહોતો, પરંતુ આ અર્થ સહિતના જોડણીકોશની માગણી ચાલુ જ રહી હતી આજે તે પ્રસિદ્ધ થતા આપણા ભાષારસિકેને એ ઉપલબ્ધ થયેલ છે.

ધણ વખતની જનતાની આ માગણીને પૂરી પાડવા માટે ગૂજરાત વિદ્યાપીઠના મહામાત્ર શ્રી મનભાઈ દેસાજીને હેવટના સુધારા વધારા સહિત એને તૈયાર કરાવવા માટે અભિનંદન ધટે છે

૬ મીરાંબાઈના ભજનો—સ પાદ ન્યાયમૂર્તિ શ્રી હરનિહભાઈ વળુભાઈ દિવેદીઆ; પ્રકાશક અરવિંદ સાહિત્ય વ કાર્યાલય, અદ, અમદાવાદ ડેમી આઈપેજ કદનાં પૃષ્ઠ ૮૦+૧૬, સાદુ ત્રિગી પૂકું, મૂલ્ય રૂ ૦-૧૦-૦

અગાઉ ઉપરુકત પ્રકાશન સંસ્થા તરફથી “મીરાં અને નરસિંહ” નાં ભજનોનો એક સંગ્રહ પ્રકટ કરેલો એમાંથી મીરાંબાઈનાં ભજનોનો અલગ સંગ્રહ આ નવી આવૃત્તિ તરીકે સંસ્થાએ પ્રસિદ્ધ કર્યો છે

મીરાંબાઈનાં ભજનો એ તો આપણું સસ્કારધન છે એમાંનાં આધ્યાત્મિક ભક્તિ-પ્રેરક બાની મધુર કંઠે ગવાતી સભિજના એ પણ એક દહાવ છે એવાં લોકભોગ્ય બનેલાં ૨૨૭ ભજનો આ સંગ્રહમા સંગ્રહાઈ છે લોકમાનસને રુચિર અને આપણી જનતાના પ્રભાતગાન સરખાં આ મધુર ભજનોનો રસસ્વાદ વાચકજનતાને આપવા માટે આ સંગ્રહ દરેક પુસ્તક-લેખક વસાવી લેવાય

૫ નરસિંહ મહેતાનાં ભજનો—સ પાદ, પ્રકાશક, કદ, પૂઠાં મૂલ્ય ઉપર પ્રમાણે,

ઉપર દર્શવિતા પુસ્તકનો જેમ આ પુસ્તક પણ ભક્તિપ્રેરક હોઈને એમાંનાં ભજનો-પદો લોકકંઠે થઈ ગયેલાં છે નરસિંહનાં ભજનો અને એની કાવ્યમાધુરી વિશે હવે ઠંધપણુ લખવુ એ સુરજને ઓળખાવવાનો પ્રવર્ત કરવા સગળુ છે

સ પાઠક ઉપયુક્ત બન્ને પુસ્તકોમાં લખેલો આશુખ જ વાચકને એનાસાચા રસાસ્વાદનું ભાન કરાવવા પૂરતો છે.

આ પુસ્તક પણ દરેક પુસ્તકાલયમાં હોલુજી ધટે. બન્ને 'પુસ્તકોનું' મૂલ્ય : પણ વાજબી હોઈને લઘુપડતું નહિ લેખાય

૮ શ્રી અત્યનારાયણની કથા—સ પાઠક શ્રી વિષ્ણુદેવ સહાયશ્વર પંડિત, પ્રકાશક : ઉપર પ્રમાણે, કાર્તિક ૬૬નાં પૃષ્ઠ ૧૨૮, સાદુ સચિત્ર પૂઠું, મૂલ્ય ૦-૧૦-૦

“સત્યનારાયણની કથા” એ તો દરેક હિંદુને મન બહુ જ પવિત્ર અને અત શુદ્ધિપ્રેરક કથા ગણાય છે અને એ કથા વચાવતી વખતે ઈષ્ટમિત્ર સદુને આમંત્રણ આપવામાં આવે છે.

આવી ધરધરની કથા તરીકે સ્થાન પામેલી આ કથા ગુપ્તરાત્રી અનુવાદ સંદિત આ સંસ્થા તરફથી પ્રસિદ્ધ થતાં આમંજનતા એના વચનદ્વારા પોતે જાને કથા વાંચના સમજવાનો આનંદ લઈ શકશે. અને વારંવાર પઠન-મનન કરી એના તાત્પર્યાર્થને સમજી પોતાના જીવનને ઈશ્વરભિમુખ બનાવવા પ્રેરિત થશે.

માત્ર બાહ્યો દ્વારા જ વચાવતી અને શ્રોતા તરીકે સંબંધિતમાં આવતી આ સામુદાયિક કથા હવે વ્યક્તિગત કથા બનશે

થોડું બહુલા પણ આ કથા વાંચવા પ્રેરાય તે માટે એ મોટા અક્ષરે છાપી પ્રસિદ્ધ કરી છે તે પ્રયત્ન સ્તુત્ય છે

૯ સ. ૨૦૦૬ નું ગ્રહસાધનોય શુદ્ધ કાર્તિકી પચ્ચાંગ—કર્તા શાસ્ત્રી હિમ્મતરામ મહાશર જાની, પ્રકાશક સસ્તુ સાહિત્ય કાર્યાલય, ભદ્ર, અમદાવાદ. રોચન આઠ પૃષ્ઠ ૧૧૬, સાદુ પૂઠું, મૂલ્ય ૦-૮-૦

હેતનાં કેટલાંક વર્ષોથી ઉપયુક્ત સંસ્થા તરફથી ગ્રહસાધનોય પચ્ચાંગ પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવે છે આ પચ્ચાંગ પ્રત્યક્ષ પચ્ચાંગની પદ્ધતિના પચ્ચાંગો કરતાં ભુદી દૃષ્ટિએ તૈયાર થાય છે. આ બન્ને પદ્ધતિઓ શાસ્ત્રીય ચચાનો વિષય હોઈને અહીં તેની ચચા અર્થાતે છે આપણી આમંજનતાને એના ઊગણમાં બિતરવાની જિજ્ઞાસા બાળે જ હોય છે એટલે તો પોતાને જરૂરી એવી માહિતી હઠકોઈ પચ્ચાંગમાંથી મેળવવાની હોય છે. અને તે હઠકોઈ પચ્ચાંગમાંથી મેળવી લે છે મણિના આધારે તૈયાર થતાં આ પચ્ચાંગ પણ જનતાના ઉપયોગમાં લેતાય છે અને તેમાં આમંજનતાને ઉચોગી માહિતી પણ હોય છે એટલે આ પચ્ચાંગ પણ અન્ય પચ્ચાંગની માફક જનતામાં આદરપાત્ર નીવડે

૧૦ મુશીલાની સસારપોથી.—સપાદક શ્રીમતી સતીદેવી, પ્રકાશક એન. એમ. દક્ષરની ક પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુબમ્બે ૨ પુસ્તકેય ફે ૬૬માં મૂલ્ય રૂ ૩-૧૨-૦

આપણે ત્યાં ઓએએ ધરખચ દિસાળ લખવાની પ્રથા સુશિક્ષિત સરકારી ધરોમાં પ્રચલિત છે એવી નિત્યનો ધરખચનો દિસાળ રાખતી બહેનો માટે આ એક ઉપયોગી પ્રકાશન છે એમાં નિત્ય નોધ રાખવા માટે પદર પંદર ખાનાં અપાયાં હોઈને બીજી પણ કેટલીક નિત્ય ઉપયોગમાં આવે તેવી બિન્ન બિન્ન માહિતીઓ અપાઈ છે દરરોજના સુવિચાર માટે કેટલાંક સુવાક્યો પણ અચાચેલાં છે. ઉપરાંત જુદી જુદી નોધ રાખવા માટેનાં પૃષ્ઠો પણ ખાસ રખાયાં છે

—મ, પ્ર, વ્યાસ

ગાંધીજીના કાલ

નવજીવન પ્રકાશક મંદિર-અમદાવાદનાં પુસ્તકો

૧ રામનાથ-લેખક: પૂ. મોહનદાસ કમચંદ ગાંધી, મૂલ્ય રૂ. ૦-૧૦-૦

૨ ગાંધીજી ગાંધી ગાંધીજીનાં-લેખક શ્રી ધનરુપામદાસ મિત્રવા, અનુવાદક શ્રી હરીમહાર્જી વોગ, મૂલ્ય રૂ. ૦-૧૦-૦

૩ બાપુની જાણી-લેખક કાકા નવેદકર, મૂલ્ય રૂ. ૧-૦-૦

૪ માર્ચ લેજીસ્લેશન-(નવી આગતિ)-સંપાદક શ્રી મંગલભાઈ દેસાઈ, મૂલ્ય રૂ. ૧૨-૦-૦

અન્ય પ્રકાશકો તરફનાં પુસ્તકો

૫ શ્રામગેવકે-લેખક: શ્રી પ્રાણનાથ પ્રજાપતી, પ્રકાશક: શ્રામવિકાસમાં જા, પ્રાપ્ય વિદ્યામંદિર, વડોદરા. મૂલ્ય ૦-૧-૩.

૬ મધમાખી અને તેનો ઉછેર-લેખક શ્રી સોમાભાઈ કિશાભાઈ પટેલ પ્રકાશક ઉપર પ્રગણે, મૂલ્ય ૦-૧૩-૦.

૭ કૃષકાનાં રમકડાં-લેખક શ્રી દુષ્યંત વિનાયકરામ મજમુદર, પ્રકાશક ઉપર પ્રગણે, મૂલ્ય ૦-૧૩-૦.

૮ ડાંગ-(ડાંગ સમિતિનો હેતુ)-પ્રકાશક: ગુજરાત સાહિત્ય સભા, દીવાનજીની હવેલી, અમદાવાદ, મૂલ્ય ૨-૦-૦.

૯ પ્રવાસી અને પુરોગામી-(જીવાન)-અનુવાદક શ્રી. ગજરાએન મ નાયક, પ્રકાશક: એમ સી ઠાકરી; વડોદરા. મૂલ્ય રૂ. ૩-૦-૦

૧૦ જગતના સિતારા-ભાગ ત્રીજો-લેખક: શ્રી નરુભાઈ રાવળ, પ્રકાશક ડા. પડયા અબાસગૃહ, પાટણ મૂલ્ય રૂ. ૨-૦-૦

૧૧ સુરીલાની સમાવેશી-સંપાદક શ્રીમતી સતીદેવી, પ્રકાશક: એન એમ હકરની કં, પ્રિન્સેમ રટ્ટીટ, મુબાઈ-૨. મૂલ્ય રૂ. ૮-૧૨-૦

પુસ્તકાલયનોંધ

સૌરાષ્ટ્ર પુસ્તકાલય પરિચય

સૌરાષ્ટ્ર પુસ્તકાલય પરિચય નું પ્રથમ અધિવેશન રાજકોટ સુકામે તા. ૧૬ મીના રોજ

મળે છે આ પરિચયને અમે સકળતાપૂર્વક ગ્રીએ છીએ.

વડોદરા રાજ્યમા સ્થપાઈ ચૂકેલી પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિનો વિકાસ અને ગામડે ગામડે એ પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિની યોજનાનો યોગ્ય સૌરેષ્ટ સુધી પહોંચી ગયો છે. સૌરાષ્ટ્ર સરકાર પશુ આ મંરકૃતિવર્ધક યોજના પોતાના પ્રદેશમા વિસ્તારમા અતિઉત્સુક છે અને તે દિશામા, એ સરકાર અસ્તિત્વમા આવી લાગથી કમેકમે આગળ વધી નહીં છે.

છેલ્લે, આ વર્ષે પ્રથમ ૨૦૦ ગ્રામ પુસ્તકાલયો સૌરાષ્ટ્રમા સ્થાપવાની યોજના એ સરકારે હાથ મરી છે તે ગુત્ય પગલાએ ગ્રમ રુ' અભિનંદન છે અને દર વર્ષે, વડોદરા રાજ્યની જેમ પોતાને ત્યાં પશુ એના વધુ ને વધુ વિકાસ સાથે તેમ છંડીએ છીએ.

આ પરિચયમા ગુજરાતના રાજવણીશરે, પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિના સંચાલકો, પત્રકારો, લેખકો, તેમ જ પુસ્તકવિકેતાઓને જે આમત્રણો પાઠવવામા આવ્યા છે તે પરથી સદજ સમભવ છે કે, એ યોના સહકારપૂર્વક આ પ્રવૃત્તિ સૌરાષ્ટ્રને આગણે. બવરિયનપણે સ્થપાઈ મારો વિગસ સાધી શકશે.

સૌરાષ્ટ્ર મરકાગના રાજવણીપ્રધાન શ્રી બળવંતરાયભાઈ તથા પ્રૌઢ શિશુજી વિભાગ સંભાળતા શ્રી ચ દુલાલ પટેલ જેવાની ધયરા જરર સુપરિજુઓં આચરો.

અભિનંદનગ્ર થો અપેણુ થશે.

દિંદી સંધના વડપ્રધાન પ નહેરુને તેઓશ્રીના આગામી જન્મદિ અમેજ અને દિંદી એમ બે ભાગાઓમા અભિનંદનગ્ર થો અપેણુ ધનાર છે.

રણજિતરામ સુવર્ણચ દ્રક

ગુજરાત સીહિત્ય સભા તરફથી દર વર્ષે અપાતો રણજિતરામ સુવર્ણચ દ્રક આશુ વર્ષે બળીના પ્રકૃતિચિંતાવેતા શ્રી હનિનારાયણ આચાર્યને અપેણુ કરવામાં આવ્યો હતો.

પ્રેમાનંદ સાહિત્ય સભા-વડોદરા તરફથી " ચારદા " માસિકના તત્રી શ્રી. ગોકુલદાસ રાજેશુરોના સન્માને સમારંભ તા ૧૬-૧૦-૪૯ ના રોજ યોજાયો છે.

કપડવણુજ પુ. હ. મહાજન લાઘેરીના ઉપપ્રમુખનું અવસાન

ઉપર્યુક્ત સરથાના ઉપપ્રમુખ તથા માણગત્રી શ્રી. વારીયાલ પ્રેમચંદ, ચાહનું અમદાવાદ ખાતે માંદગીથી તા ૨૮-૯-૪૯ ના રોજ અવસાન યણ છે તેમના માનનાં અરથા જે દિવસ બધ ગખવામાં આવી હતી અને તા ૨૯-૯-૪૯ ના રોજ શ્રી વારીયાલ બા. દેસાઈના પ્રમુખ-પદે જાહેર શોક સભા મળી હતી મહંમદે શ્રદ્ધાંજલિ અર્પતો તથા તેમના અવમાને શાંતિ છંડતો દાવ પસાર થયો હતો.

વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ

જાહેરાત નં. ૨ ૧૯૪૯-૫૦

શિષ્ટ વાચનની ૨૮ મી પરીક્ષા

શિષ્ટ વાચનની સાધુ સાધની પરીક્ષા આગામી ફેબ્રુઆરી મહિનામાં લેવાનું રાખ્યું છે. તારીખ ચોક્કસ થયેથી જાહેર કરવામાં આવશે.

પરીક્ષા માટે અ. મો. ન અખીન સ્મારકમાળાના પાંચમા પુષ્પ તરીકે પ્રસિદ્ધ થયેલ 'ચિરંજીવ સાહિત્ય' નામનું પુસ્તક નક્કી કરવામાં આવ્યું છે એમાં સંક્ષિપ્ત થયેલી ગુજરાતના જાણીતા સામયિકમાંથી ત્રીણી કાઢેલા વિવિધ વિષયોની વાચનસામગ્રી જ્ઞાનપિપાસુ વાચકો તેમજ આમજનતાને રસપ્રદ, બોધક અને જાગૃત થઇ પડે એવી છે. એ. હે. એ પુસ્તક ગુજરાતની એકેએક ભણેલી વ્યક્તિએ તદ્દાન એક વાગે તે અચૂક નજરતથે કાઢી જવા જેવી છે, એને માટે યોગ્ય તક આ ૨૮ મી પરીક્ષા પૂરી પાડતી હોય ગુજરાતી જાણીતા, બેલતા અને સમજતા તમામ બાહ્યોને આ પરીક્ષાનો લાભ અચૂક લે એમ ઇચ્છીએ છીએ.

“ચિરંજીવ સાહિત્ય” નું પુસ્તક વાંચે તે વચાવે; એની પરીક્ષા આપે અને બીજાઓ પાસે અપાવે !

મહાલ પુસ્તકાલય મંડળના બ્યવસ્થાપકો ને પુસ્તકાલય સંસ્થાઓના ઉત્પાદી મંત્રીઓને તેમજ પગાંદાર વ માતાદ પ્રચારક બધુઓને, આ સ બ વમાં ઘટતો પ્રચાર કરવાની તેમજ પુસ્તકની જરૂરી નક્કી ખરીદી ઇધને મહાનના સ્થાનિક ઇચ્છુક ઉમેદવારોને વારાફરતી પૂરી પાડવાની ફરજ યોગ્ય ગેતે બદા કરવાની ખાસ ભલામણ કરવામાં આવે છે પરીક્ષા મજબૂરના કામે મહાલ પુ. મંડળ તરફ આ પુસ્તકની નકલોનો અર્થ મહાલ મંડળના દિસાઓમાં બેવારાક પાડી રાકશે.

પુસ્તકની એક નકલ તે સ્થાનિક પુસ્તકાલય સંસ્થાઓમાં મેટ્રે લાગે બધે જ છે છતાં ન્યાં નહોય તેમણે વા જેમને વધુ નકલોની જરૂર હોય તેમણે પુ. મં. સ મંડળ દિ વડોદરાને લખી તરત જ મંગાવી લેવી કિંમત રૂ. ૨-૪-૦ છે, પગલુ મંડળના ધોગણુ પ્રમાણેનું કમિશન ઉપરાંત સ્વ. દત્ત સ્મારક ફંડ ખાતેથી પરીક્ષાઓને કામે અપાતી રાહત બાદ જતા, આ પરીક્ષા ની મુક્ત દરજ્જાન પરીક્ષાર્થીઓના લાભાર્થે સદરદ પુસ્તકની નકલ રૂ. ૧-૪-૦ ની કિંમતે મળી રહેશે “પરીક્ષાના કામે બેઠાએ છે” એમ લખાયા એ એકજ પુસ્તક દપાલ રસ્તે મોકલવાની સવવત પછુ મંડળ કરી આપશે દપાલખર્ચ અનુપત મંગાવનારે ભોગવવુ રહેશે.

ઇચ્છુક ઉમેદવારોએ પોતાનાં નામ, હામ, ઉંમર, અન્ય મ, ખંધો ને પોસ્ટનું સ્થળ, મુકામ જણાવી રાજ્ય પુ. મંડળના મંત્રીને સગામે મોકામાં મોકી બંનેવરીના અધવચ લખીમા પોતાના ઉમેદવારી તોલાવી રેવી જોમશે શિષ્ટવાચનની આવી પરીક્ષાઓનો લાભ અમજનારો

અને તેનો સુસ્વાદુ ય ખી ચૂકવા ભાઈબહેનો તો આ બહેરાત વાચતાં બરાબર તેમ કરી દે, એટલું જ નહિ પણ ખી-નચોને તેમ કરવા તે પ્રેરે પણ ખરાં એમ ઇચ્છીએ છીએ

પરીક્ષા જે ગામે આપવાની હોય તે ગામે ટપાલ અડવાડિયામાં કચે કચે દિવસે અવે ૬ તે અચૂક જણાવવું—પરીક્ષાની મુદત દરમ્યાન સગનામામાં ફેરફાર થાય તો તેની ખબર જે તે વખતે તરત જ આપવાનો કાળજી રાખવી.

ઈનામ —પરીક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થતા ઉમેદવારો પૈકી પહેલા ૪ નબરોને અનુક્રમે રૂ. ૫, રૂ. ૪) રૂ. ૩) અને રૂ. ૨) તુ તથા નં. ૫ થી ૨૦ સુધીના ફરકને ૧ રૂ. અથવા એક રૂપિયો ઇનામ અપાશે. તદુપરાંત ઉત્તીર્ણ થનાર ઓ ઉમેદવારો પૈકી શુભાનુક્રમે પ્રથમ આવનાર ૧૦ ને તેમ જ અગ્રેષ્ઠ ૪થા ધોરણ સુધીના વિદ્યાર્થીઓ અને સામાન્ય બહુતરવાળા એકુત કારીગર અને વેપારી વર્ગ પૈકીના સામાન્ય બહુતરવાળા એકુત કારીગર અને વેપારી વર્ગ પૈકીના ઉપતા ૧૦ નં. ૧૦ને ફરકને ૦-૮-૦ તુ ઉત્તેજનાર્થ ઇનામ આપવાની તજવીજ રહેશે ઇનામ રોકડમાં અપાશે, છતાં જેમની ઇચ્છા પુસ્તક મેળવવાની હશે તેમને તેમની પસંદગીનાં પુસ્તકો તેમના ખર્ચે મોકલાવી આપવાની ગોઠવણુ થશે

C/o સેન્ટ્રલ લાયબ્રેરી
વડોદરા, તા. ૪-૧૦-૪૯

ના. ન. ચોકસી
સહમંત્રી,
વ. રા. પુ. મંડળ

પુસ્તકાલયોની તપાસણી

પગાંદાર પ્રાંત પ્રચારક તથા માનદ મહાલ પ્રચારકોએ નીચેનાં સ્થળોની મુલાકાત લઈને ત્યાંની પુસ્તકાલય વા વાચનાલય સંસ્થાઓની તપાસણી તથા દફતરી તેમજ પુસ્તકઓફવણીની અભ્યવસ્થા દૂર કરવાની કામગીરી કરી છે વર્ગીકરણ તથા વાચનપ્રચારની કામગીરી પણ બજાવી છે ~

૧. વડોદરા પ્રાંત પ્રચારક શ્રી હનનભાઈ મથુભાઈ પટેલ-માહે મરેઝમરમાં ભાદરણ મહાલનાં — (૧) જલાજ (૨) હોણાવ (૩) જનસણ, પેટલાદ મહાલનાં (૪) ધિર્ધપુરા (૫) હુરામોષ (૬) સુ દણા (૭) ભાગેન (૮) રૂણીયા (૯) વિશ્રામપુરા (૧૦) ખીમગડા (૧૧) કાવીઠા (૧૨) અગ્રામ (૧૩) બોરીઆ (૧૪) અરડી (૧૫) ભાટિયેલ (૧૬) સીહોલ (૧૭) વટાવ (૧૮) વિજોવી (૧૯) મોરડ (૨૦) દુટેવી (૨૧) બાંધણી (૨૨) પાડગોલ (૨૩) સંજયા (૨૪) બામશેવી (૨૫) રાવલો (૨૬) જોગ અને, ડસોલ મહાલનું (૨૭) કારવણ કામગીરી દિન ૨૩ રૂબરૂ વાંચવા આપ્યાં ૩૨૯

૨. સાવલી મહાલ માનદ પ્રચારક રા. મોભાભાઈ ગરબડભાઈ માહે ઑગસ્ટ સપ્ટેમ્બરમાં — (૧) વહેસર (૨) ગોહડા (૩) શા દાપુર (૪) જાણુગોગલ

તપાસણી દરમ્યાન પ્રચારક ભાઈઓએ જે ખામીઓ દર્શાવી હોય તે વેળાસર સુધારી લેવા તથા જે જે સૂચના સમજૂત આપી હોય તે તે દરેકનો ચોખ્ખો અમલ તાકાદે કરી નાખવા જે તે સંસ્થાના મંત્રી ભાઈઓને બહામણુ કરવામાં આવે છે

ના. ન. ચોકસી

સામયિક દોહન

* રાજ કરવું હોય તો—

સુલે રાજકર્તાઓ, નૈતિક શુદ્ધિના ધોગ્યથી જ રાજ સલાવતા હોય, અને ભલે યુદ્ધના વાતાવરણને લીધે એમને યુક્તિપૂર્વકના દાવ ખેલવા પડતા હોય, અને છતાં સામાન્ય માણસના સામાન્ય વ્યવહારમાં જે ઓછામાં ઓછી ડખલ કરે છે, તેમને જ પ્રભાજનો, ડાહ્યા ગજ-કર્તાઓ ગણે છે સામાન્ય જનવ્યવહાર, એમને એમ મિનજરૂરી ડખલ વિના ચાલવા દેવામાં આવે, તો કોણ શું કરે છે એ વિશે સામાન્ય માણસ ગદુ ચર્ચાઓમાં પડતો નથી.

કોઈ મને એમ પૂછે કે આનો અર્થ શું ? આ પ્રગતિ ?

તો હું કહું કે, ના એમ નહીં

“ પણ જ્યારે ગજમાં ઘણા નિયમોનાં જોમાં થાય, અને અસખ્ય વિધિનિયેધ ગ્યવામાં આવે, ત્યારે રાજમાં હમેશાં અતર્ક જન્મ લે છે જેવી રીતે કોઈ પણ જાતના સામાન્ય મનુષ્યને સમજાવવા વિના, હરેક પ્રકારની વિચિત્ર ગ્યવાને ‘ કલા ’ નું નામ આપવામાં આવે, તો તો પછી દેશમાં કલાકૃતિઓ નહિ, પણ વિચિત્ર પ્રયોગ દેવા માટે તે જ પ્રમાણે કાયદાનું અને વિધિનિયેધનું પણ સમજવું પછી એ કાયદા તત્ત્વને વ્યવસ્થિત કરવાને બદલે, અતત્ત્વને સ્થાપી કરે છે

એટલા માટે વધારે કાયદા કરવા એનો અર્થ વધારે ચોર ને વધારે ઠગાઈ જોમાં કરવાં એવો થાય છે

એટલા માટે પ્રાંત જતો કહે છે કે, ડાહ્યા રાજકર્તાઓ ચોતાની કેવળ નૈતિક શુદ્ધ સાદાઈથી કાયદો પ્રભાજનોને આપી શકે કે જેવો નિયમોનાથી કદાચ પણ ન મળી શકે કારણ કે લોકો ચોતાની સમજણ વડે કાયદા સમજતા થાન તેવું કરવું હોય તો, લોકો ત્યાસ લઇ શકે એટલી ખુતી જગ્યા એમના જીવનવ્યવહારમાં રહેવા દેવી જોઈએ.

જ્યારે ગજશાસન કરનારાઓ, ખરેખરા અર્થમાં શાન વ્યવસ્થાપકો બને છે, ત્યાં લોકો એની મેજ પ્રમાણિક બન્યા વિના રહી શકતા જ નથી એમ જો બનતું ન હોય તો,

* ‘ Tolst-scripture ’ ને આધારે

અહિસા ને પ્રેમ—એ દ્વિસપ્તરી ઠા બેટી હોવી જોઈએ; અથવા તો રાજસામનકરિમા ક્યાક વધિ હોવો જોઈએ

થોડામાં થોડી ધમાન કરવામાં આવે, દેખાવ ઓછામાં ઓછો કરવામાં આવે, ફૂલ-માળાઓ ભાગ્યે જ પહેરવામાં આવે—તો પણ 'સ્વચ્છ, શુદ્ધ, સ્વચ્છ' ને સાદું એવું જીવન આપણા શ્રેષ્ઠતમ પુરુષો સાચી રીતે ગણી રહ્યા છે—પ્રવચનોમાં નહિ, પ્રયોગોમાં, એમ જો લોકની પ્રતીતિ થાય તો એ વસ્તુ અમરકારક ન નીવડે એવું કદાપિ બને જ નહિ

ધમાવ, પોલાણ પેદા કરે છે. દેખાવ, દબાવે દાવે છે ફૂલમાળાઓ, શુભાશીને સ્થાપી કરે છે. પ્રવચનો, પ્રવચનો કરનારનું પતન લાકે છે પોતાનું પતન કેવળ શબ્દોથી લાકે છે રાજ કરી શક્ય નથી, કરી શકે નહિ, કરી શકવાનું નથી ઇતિહાસ પ્રતીતિ ના પાડે છે.

અને સમાજના એક પુરુષોની, જો લોકસભાઓ સ્થપાઈ હોય તો, એનો અર્થ એટલો કે, ત્યાં વધારેમાં વધારે સરકારિતા હોઈ શકે, હોવી જોઈએ

એનો ખોળે અર્થ એટલો કે, ત્યાં પોતાની ઇચ્છાઓ ઉપર દાબૂ મેળવનારાઓ સ આખંધ હોય

એનો ખોળે અર્થ એટલો કે જોટા લોકાપવાદમાં પણ જેમની સમિ આંગળી ચીંધી ન શકાય એવા માણસો ત્યાં હોવા જોઈએ

એનો મોઢો અર્થ આટલો જ કે શ્રેષ્ઠતમ પુરુષોના ખરેખરા શુદ્ધ જીવન વિના પ્રજા એક પણ કંઈ આગળ વધી શકે નહિ અને ખરા અર્થમાં સ્વતંત્રતાને આહવારી પણ બને નહિ

એટલે જ્યારે જ્યારે લોકસભાન વિજયી નીવડે છે, ત્યારે ત્યારે એક વ્યક્તિઓ જ વિજયી નીવડે છે.

એટલે જો શાસનમાં માણસો ન હોય, તો રાજતંત્ર ચાલી ન શકે ઇમે તોવાકરોડો રૂપિયા ખર્ચીને ધારાઓ લેડે છતાં એમાંનો એક પણ ધારો અનન્ય અટકાવી ન શકે મહાન વ્યક્તિઓ ન હોય, ને મહાન દેખાટી વ્યક્તિઓને પ્રજા મહાન મનવાનો ભ્રમ સેવે તો એવી પ્રજાએ વર્ગો 'સુધીનું', પોતાના સ્વજનોના શોણિતમાં રનાન કરવાનું ભયકર ભાવિ નિહાગવાનું રહે એટલે પ્રાચીનોએ શાસનકર્તાઓને એક વાક્ય કહ્યું છે

"In ruling men and in serving heaven, the sage uses only moderation"

અને વળી પ્રાચીનો કહે છે કે, જ્ઞાનની વહેંચણી જ્યારે લક્ષની વાતને રંજુ કરે, ત્યારે એ જ્ઞાન સુખને બાલે દુઃખ પણ આપે; કારણ કે જેવી લક્ષની વાતો માણસો કરી શકે છે તેવી કર્તવ્યની વાતો કરી શકે તો જ એ જ્ઞાન ઘણું રહે નહિતર એ અર્ધજંધી જ્ઞાન રાજ અને પ્રજા બંનેને આરે. બંનેને હાડાં ચત્તમાં ધકેલે

એટલા માટે જ્ઞાનનો એક અર્થ 'જે આદ્યપ્રશીખતે તે' એવો છે, 'વિદ્યા વિનમેન શામતે' એટલે જે ઇચ્છાઓના નિરકુશ પ્રવાહને નિયંત્રનમાં રાખે તે જ્ઞાન

અંતર્ગત જીવનના સંસ્કારગ્રાસ વિના સામર્થ્ય આવી શકતું નથી. અને સર્વથા સ્વાધિન પ્રજા, સ્વશાસન કરી શકતી નથી.

ગોટલા માટે એજટમ પુરુષોએ પોતાના જીવનપ્રતીપદો પ્રજાના મંગલપ્રતીપદને પ્રગટાવવો થટે.

રાજકર્તાઓ પાસે જીવન હોય તો જ આ મનુષ્યપ્રતીપ પ્રગટે, અન્યથા કોઈ રીતે નહિ નહિ ને નહિ

એટલા માટે છેવટનો પ્રશ્ન એટલું, અંત, કાણુને પૂછે 'હે ભાઈ! તારામાં કાંઈ છે કે શું કેવળ પોણુ છે માટે જ ગાળે છે ?'

એનો પ્રત્યુત્તર—એમાં સર્વેશ્વર ને મર્તનાથ બંને રહ્યા છે #

—શુભકેતુ

સમર્થ પ્રયત્ન

ઓહો! તમે અહીં ક્યાંથી ?

'હવે બેઠ વસથી અહીં છું'

'કેમ શાંતી રે ?'

'પંદરેક વરસ સુધી કેમ્પિસનું કામ શહેરમાં હતું. હવે સ્વરાજ આવી ગયું એટલે મધુ' કે ગામડામાં બેઠાને એ કામ કરે'

'પણ અહીં ગામડામાં શાંતી આવવાનું મધુ ?'

'વાત તો એમ બની કે પચ્ચીસ વરસથી દેશસેવાના કામમાં પડ્યો છું હવે મારે માટે શહેરમાં કાંઈ કામ નથી રહ્યું, એમ મને દેખાવા લાગ્યું સહુ પોતપોતાના સ્થાન સંભાળવામાં પડ્યા છે તેથી મને મધુ કે હું પણ મારું સ્થાન ગોઠી લઉં'

'એટલે અહીં આવ્યા એમ ને ?'

'હા, હવે ૪૫ વર્ષની ઉંમર ચર્ચ લગ્ન કરવાનો વિચાર તો હતો જ નહિ ને હવે પણ નથી. પરંતુ મને વિચાર આવે છે કે અહીં ગામડામાં પણ મારા નિર્વાહ માટેની વ્યવસ્થા મારે જ કરી લઉંને સ્વેચ્છાથી જ જનસેવાનું કાર્ય ચાલુ રાખવાનું છે.'

'શું કહ્યો છો ? તમારા માટે કાંઈ વ્યવસ્થા નથી ?'

'ના'

'ત્યારે હમણાં શી રીતે ચાલે છે ?'

‘ ગામડે ગામડે ફરીને લોકોને સ્વગળ્યની વાત સમજાવુ છું. ને કહું છું કે હવે સ્વગળ્ય આવ્યું છે, પણ તેને સાચવવું હોય તો જાગૃત હોજો ને લાલચાત કેળવજો, નીકર સ્વરાજ્ય જવું રહેશે ’

‘ એ તો સારું કહ્યું છે, પણ તમાગ નિર્વાહ માટે કાંઈ ગોઠવણ વિચારી છે ખરી ? ’

‘ મારું કેએક માટેનું રીતમગનું કામ બધું કરું તો મારી વ્યવસ્થા થઈ જાય તેમ છે ’

‘ પછી ? તમે શું વિચાર કર્યો ? ’

‘ એ જ વિચારમયન ચાલે છે કે જીન્દગી જેની પાછળ સમર્પિત કરી તેનું જ કામ છોડુ તો નિર્વાહનું સાધન મળે એવી વાત તો શી રીતે સ્વીકારી શકાય ? ’

‘ ત્યારે શું કરજો ? ’

‘ મનમાં યાય છે કે ગમે તેવી વિષ્ટ સ્થિતિમાં ગ્રહીને પણ કેવળ સાધુ વૃત્તિથી જીવન વ્યતીત કરવું પડે તો તેમ કરીને પણ કેએકની સેવાનું કામ તો નજાં છોડુ. ’

‘ મને તમારી વાત સાચી લાગે છે આપણે આપું સરકારમાં એકને વર્ષા પછી તેને મરણને પણ ન મુકાય એમ કહ્યું છે, તમે પણ પચ્ચીમ તો કેએક માટે, સ્વગળ્ય માટે શક્ય જ છે બીજાં પચ્ચીસ પણ એ જ રીતે બેચી કાઢો ’

‘ હા, એ રીતે જ ઠરીશ મનમાં અભિમાન નથી, છતાં એમ યાય છે કે કેએકને જીવતી રાખવા માટે મારા જેવા ચોડાક પોતાના જીવનને જીવવું દારી દેરો તો તેથી અ તે લાલ થશે જે ત્યાગ ને સમર્પણના પાયા ઉપર કેએકે ઈમાગત બની કરી છે, તેમાં આજે એની જ ઉણપ આવી રહી છે તે માગ જેવા સ્વેચ્છાપૂર્વક મૂંઝાવે કાપું કરીને પૂરશે તો સભવ છે કે કેએક જેવી બલ્ય દેશબાપી મર્યા કમગત લાગી છે તે હજીપે તે ફરીથી સ્થિર થઈ જાય પરિણામ ઈશ્વરને હાથ છે, પણ મમર્ય પ્રવલ્ન કરી છૂટીએ ! ’

આટલી વાતચીત કર્યા પછી એ લાઈની અત્યંત નમ્ર અને વિવેકભરી ત્યાગદષ્ટિ માટે મનમાં અન્માન ઉપજ્યુ પગલું તે સાચે જ મને ખીજે વિચાર તો નો પણ આવી ગયો કે શું કેએક આવા સમર્ય ત્યાગીએને નિવૃત્ત થવાનો સમય આવના તેમના નિર્વાહના સાધન અંગેનો પણ વિચાર કરતી હોય ? આવા સાચા એકનિષ્ઠ સેવકોને હવે નિર્વાહનું સાધન રોધવા નીકળવું પડે તે સદ્દને માટે શરમીંદગી લાડું નથી ?

(તા ૨-૧૦-૪૬ ના “પ્રજાબધુ”માંથી)

વહે નાં જળાં

આપણી પ્રગતિને રૂંધતા અનેક કાન્યો છે, જેનાં કે અનેક ખોટા રીતરિવાજો, જૂની રૂઢિઓ, પ્રણયિકાઓ અને સ્ત્રીહિનને રૂંધતી પડકા જેવી અનેક પ્રથાઓ વગેરે. પરંતુ એ સૌને ન સ્પર્શતા આજે તો હું, આપણી બહેનોના માનસ ઉપર જે વહેમનાં જળાં બાહેરાં છે, જેનાથી આપણે ડગ્યે અને પગલે ડયાં કરીએ છીએ, જે આપણને બીરુ બનાવો રહ્યા છે તે વિષે જ થોડું કહીશ આપણે થોડા દિવસે ધગે બાહેરાં જળાં કાઢીએ છીએ ને વગને સ્વચ્છ કરીએ છીએ, પરંતુ આપણા માનસ પર બાહેરાં જળાં પ્રતિ તો આપણું દુર્લક્ષ જ છે. તો હવે તે તરફ પણ થોડું લક્ષ આપીએ તો સાર

હમણા જ કહ્યું તેમ આપણી પ્રગતિને રોકનાં અનેક કારણો છે તેમાં વહેમોનાં, સમાવેશ થાય છે આપણું માનસ નાનાં મોટાં, અનેક વહેમોથી ઝુલુ તો બન્યેલું રહે છે કે આપણામાં ધરી ધરી લય ઉત્પન્ન કરે છે ધણીએક વહેમોમાં થોડા વહેમોનાં હું આ વાર્તાલાપમાં ઉલ્લેખ કરીશ

૧. બાળકનો જન્મ — માળકને જન્મ અમુક તિથિએ થાય તો જ સાર જો બાળક ચોથ કે ચૌદશે આવે તો ખરાય ગણાય આવી તિથિએ જન્મેલું બાળક કાં તો પોને મૃત્યુ પામે, કાં માતૃપિતાના મૃત્યુનું કારણ બને આવી માન્યતા, ઘણી જગ્યાએ જડ બારી બેઠી છે કે પરિણામે તે તિથિએ જન્મેલું બાળક માતૃપિતાનો પ્રેમ સંપાદન પણ કરી શકતું નથી બિચારું બાળક ! ! વગર દોષે તેને સગ

૨. બાળકને લિખાગી કુવાની પ્રથા: — જો કોઈ સ્ત્રીને વર્ષો સુધી બાળક ન થતું હોય, અગર થઈને બચતું ન હોય તો તે સ્ત્રી, બાળક અમુક ઉંમરનું થાય ત્યાં સુધી બીજાની પાસેથી કપડા લઈને પહેરાવવાનો પ્રિત્ત કરે છે, તે તેમાં માળકનો સલામતો જુએ છે આના જેવો હાસ્યજનક પ્રથા બીજી કંઈ હશે ? આવો વહેમ કદાચ અન્યાયની મોઢવાસીમાં જ નીમળ્યો હશે પારકે યેમે પગમેશ્વર ! !

૩. બાળકનું નામ પાડવાની રીત: — જો ખેડોના છોકરા હોય તો (છોકરી તો કોઈ દિવસ ખેડની હોતી જ નથી) ખરાબ નામ પાડતું જેમકે શીખો, પચિા, કચરો-લકરો ઇત્યાદિ ખગત નામો પાડવાની રીત આપણામાં વાગસા દ્વારા જ બિનરી આવી લાગે છે કાગળ કે પ્રાચીન લોકોમાં પણ આ વહેમ હતો જ તેઓ છોકરાનું સારું નામ ચૂંપે રાખતા ને ખગત નામથી ખોરાવતા, જેથી જૂતપ્રેતને ખગત નામ ગમે નહિ અને બાળકને હેગન કરે નહિ વિચાર કરો તો આ નરી મૂર્ખાઈ જ લાગે છે

૪. માણસના મૃત્યુ પછી તેની શ્રાદ્ધક્રિયા — આ પણ એક ખરી ગતે તો જૂનો વહેમ જ છે આજેનાં વર્ષસ્વ જન્માર્વવાની કળા જ છે પહેલાંનાં લોકો માનતા કે મૃત્યુ પામેલાનાં આત્મા ધરની આમપાસ ફર્યા જ કરે છે અને તેથી ઠરના માર્યાં તેને સંતોષવા માટેજ પ્રયત્ન કરતા તેઓ મુડક કાઢી જતા ત્યારે આજે તલવાર લટકાવી જતા, કારણ કે મૃત્યુ પામેલાના

આત્માનું પ્રેત જે ઘરમા ધૂસવા પ્રવૃત્ત કરે તો તલવારથી કપાઈ જાય, ને ઘરમાં ન ધૂસી શકે “એક તરફ શ્રાદ્ધક્રિયાને બીજી તરફ ડેમોડેમીયની લગતી તલવાર” આવી ક્રિયાઓમાં સત્ય પ્રેમ કળતા તો ભય જ વધારે લાગે લાગે છે

૫. છીંડ ખાવો —નાક પછી ઝડકારીનેનો જ ભાગ છે ને ? અને તે ક્રિયા કરે, તેમા આપણને સાડું ખોદ શાને લાગવું મોઢમે ? પરંતુ સારા કામમા કાંઈ છીંડ ખાવ તો ખાનાનું આવી જ બન ને ! ! કાણુ મણે બિચારા નાકને આવો અન્યાય કાણુ કર્યો હશે ?

૬ આંખનું ફરકવું —ખોટી આંખ ફરકે તો ખાક કરીને ઓંઝોને તો ચિતા થાય જ, અને સાને ફરકે તો ખુશી થાય કે હા . શ, આજ કંઈક જરૂર સારુ થશે કાળી ને જમણી બન્ને આંખો, બીચારો કામ તો સરખું જ આપે છે છતાં આંખ કેમ ? બીચારી આંખને થોડી જ ખબર હશે કે આપણે એ બે વચ્ચે આટલો પક્ષપાત કરીએ છીએ

૭. દૂધનું ઢોળાવું —દૂધ ઢોળાય કે ઉભરાય તો અપશુકન જ ગણાય આ વહેમ કાંઈ હંશિયાર સામુએ જ શોધી કાઢ્યો લાગે છે વહુ મોઢુ દૂધ બ્યારે ને ત્યારે ઉભરાવી દેવી હશે ને તેને રોકવા માટે સામુને આ વહેમરૂપી સુદા ને સચોટ કીમિયો મળી ગયો હશે પરિણામે દૂધનો બગાડ થતો બગ્યો. હમણાં તો દૂધ એટલું મોઢુ છે કે આવો વહેમ વધારે જોર પકડે તો નવાઈ નહિ !

૮. ઘી ઢોળાવું. —ઘી ઢોળાય તો પણ અપશુકન ગણાય, જરૂર કે ઈક ખરાબ બનાવાનું ઘી તો દૂધથી પણ મોઢુ તે ઢોળાય તે કેમ પરવડે ? આમાં તો વહેમનું બૂન ધાતરા સવાય છુટકેજ નહિ ! પાણી ઢોળાય તો કેમ વહેમ નહિ ! અરે મ્હા ઢોળાય તો પણ વહેમ નહિ ? બધું બૂન મોઢી વસ્તુમાજ છે તે પરથી પણ શુ સાબિત થાય છે ?

૯. સોનું ખોવાવું કે પ્રાપ્ત થવું —સોનું મળેતોય ખરાબ અને ખોવાય તે પણ ખરાબ આ વહેમની શોધ કાંઈ કંઈકસગવાળા પણ પ્રમાણિક ભાણુસે કરી લાગે છે સોનું ખોવાય તે તો ખરાબ ખરું જ સીધું જ ને ચોખ્ખું દેખીતું જ નુકસાન, પણ મળે તો રાખી લેવાનું, મન થઈ ન જાય તે માટે પણ ઠીક બદોબસત કર્યો લાગે છે આ વહેમની શોધ કરી ત્યારે કદાચ ઘીરા મોતી આજના જેમ રાજના વપરાય માટે બહુ પ્રચલિત નહી તો સોનાના બદલામાં એને જ રક્ષાન આપત

૧૦. ચોકરો કરવો. —આ ચખ્ખું કાઠિયાવાડી છે, કાંઈ બહાર જતું હોય ને તે સમયે પૂછીએ કે ક્યા જાય છે તો ખેત્ર ખલાસ જનાર પાછું વળે, ને પેડાં ક્યાં જાય છે તે સવાલના ભણકારા વાતાવરણમાંથી સમી ન જાય ત્યાં સુધી જાય જ નહિ ! !

૧૧. ખાવાનું કહેવું —બહાર જતી વખતે કોઈને ખાવાનું નામજન દેવાય, જો બૂતે ચૂકે કહેવાઈ જાય કે ‘જમીને જાને’ તો જનાર ખાવું જ પડે અને ખાવાનું નામ દઈને, ખાવ નહિ તો જરૂર કંઈક ખરાબ થશે તેવી ભીતિ રહેવાની જ જોકે ધણી વાર ભીતિ તલન ખોટી છે છતાંયે આ વહેમ ખોટો જ છે તેમ માનવાની આપણી તૈયારી નથી હોતી.

૧૨. શુકન જોવા —શુકન સારા થાય તો જ જલુ, પરંતુ પહેલાંજ શુકન ખરાબ થાય હો તે અવગણીને બીજા શુકન જોવા હિમા રહેવાની તૈયારી કરવી, શુ બધેજ વાણિયાગત ખરું ને ?

જે 'બની' શકે તો ભદ્રભદ્રની જેમ બારણા મુઘી ગાય ઢસરડી લાવવાની ઇચ્છાવાળા પણ કોષ્ટક હશે તો ખરા

૧૩. બિલાડીનું આડું ઉતરવું — બહાર જતી વખતે મિલ્કી આડી ઉતરે તો ? ખેલ ખંડાસ, એ તો ભાઈ ભારે અપશુભન બિચારી મિલ્કી ! ગામડાંમાં સર્પ 'ધણી' હોય છે ! બૂલેચુકે સાંપ આડો ઉતરે તો જનાર જરૂર પાછો આવે, સર્પ આડે ઉતરે તે અપશુકન ગણે 'ધરમાં નીકળે તો પકડી શકે તો પકડે ને ન પકડી શકે તો "બાપા તમારી આડી વાડી" કહીને ઘીના દીવો કરીને પૂજા કરે ! ડુકોમાં વહેમમાં, કે પૂજામાં ભય સિવાય બીજું કશું જ દેખાતું નથી

૧૪ ધુવડનું બોલવું — ધર પાસે હોલો કે ધુવડ બોલે તો મળે કે ધંગ પર આશ્રિત જ ઉતરી આવે આટલા પખીઓમાંથી બિચાગ ધુવડ પર જ આરોપ શા માટે ? "કાગને બેસવું ને ડાળને પડવું" તે રીતે ધરમાં કંઈ જનવું ને ધુવડનું બેસવું બેસુ યદ્યપ્ય હશે એટલે કોઈએ ધુવડ જ એવું મૂળ છે 'માનીને વહેમ ધુસાડ્યો મિલ્કીમાં પણ કંઈક એવું જ બન્યું હોવું જોઈએ

૧૫. દેવદેવીઓનો ડર — નવરાત્રિમાં દેવદેવીઓ ક્યાં જ કરે છે અને તથાસ્તુ ક્યાં જ કરે છે એવા વહેમ છે જે કંઈક કંઈ ખરાબ બોલે ને તે વખતે દેવીઓ તથાસ્તુ કહી દે તો ! આવા જ ડરથી લોકોને અપરાધો બોલતા અટકાવ્યા જે કામ સમજાવટથી નથી લઈ શકાતું તે ડર બતાવીને લીધું એવું ને !

૧૬. શરાધિયામાં મુસાફરી ના થાય — આ દિવસો શુ ખીજા દિવસો કરતાં જુદા હશે ? વળી હોળીના સામી જાણે તો ક્યાંઈ ન જવાય આ મુસાફરીના હાઠમારીના દિવસોમાં તો ખરા રીતે શરાધિયામાં, સામી જાણે, દીતવાર ને મંગળવારે જ જવું કે ન્થો મુસાફરીમાં ગીદીના કડવો અનુભવ તો ન લેવો પડે !

૧૭ નજર લાગવી — સારુ રૂપ, મનનું બાળક 'હોય, સ્ત્રીનો લાભિ ચોટનો હોય, તો તેને નજર લાગી જાય બાળકની કોઈ મા ફૂધ પીવગવે, હાથે કાળા કીડિયાં બાંધે, ને કદરૂપ દેખાડવા આજીજીનાં કાળાં દીનાં કાન પામે, હરેજીમાં ને પાનીમાં કરે તેથી ડોકરું નજગાય નહિ. કેટલાકને તે દોરા ને માહગિયાં પહેરાવવામાં જાણે છે આમાં જૂપ, મંત્ર ને દોરાવાળા કરવાર ધુતારાને જ કાયદાનો ધ ધો છે આવા વહેમની અને નજર લાગવાની રોષ કદાચ તેઓએ જ પોતાની આજીવિકા માટે જ કરી હશે આ નજરનો હાલ તો ઘણાં ઘરોમાં છે અને ખામ કરીને સીવર્ગમાં જ.

વહેમો ફક્ત સ્ત્રીઓમાં જ, અને અશિક્ષિત વર્ગમાં જ છે, એમ માની લેવાનું કશું જ કારણ નથી વધુ વિદ્યાર્થીઓ પણ એવા હોય છે કે જેઓ અમુક પોતે જ Lucky માને છે, જ્યારે કોઈ અમુક ટાઈન જ નો કોઈ અમુક કપડાંને અને તેઓ સવારમાં ઉડીને અમુક જ 'વ્યક્તિત્વ' મોઢું જોવું પસંદ કરે છે — ખાસ કરીને પરીક્ષાના દિવસોમાં. ને જો કોઈ ખરાબનું મોઢું જોવાઈ જાય તો દિવસ બગડવાનો તેમ માની બેસે છે કોઈને દોષ દેવો તેના કરતાં પોતાનું જ મોઢું ચરીસમાં બેઠેલે તો શું મોઢું ? યુરોપ જેવા આગળ વધેલા દેશમાં પણ વહેમ તો છે જ દા ત

૧૩ નંબર તેઓ હોટેલમાં કે સ્ટીમગ્નો કે મીનમાં ૧૨ પડી ૧૩ નંબર મૂકી દે છે, ને ઘણી-વાર ૧૩ નંબર ગણતા જ નથી. કાગળ કે ૧૩ નંબરમાં રહેવા ઘણા નામગજ બતાવે છે એવું ને બિચારા ૧૩ નંબરનું અપમાન !

આ ઉપરાંત બીજા પણ અનેક વહેમો છે જેમાં કે અમુક તિવિએ અમુક જ રસોઈ થાય, ધનતેજને દિને લાપસી જ કરવી પડે, બેસતો વર્ગે ચોળી કે કોણ ખાવાનું જ હોય સરા દિવસોમાં ખીચડી ને દહીં ન જ કરાય વગેરે આવા રિવાજોનું મુખ્ય કારણ તો એ હશે કે એ બહાને ગરીબ લોકો મિઠાઈ બનાવીને ખાય. પરંતુ તે પણ સીધી રોતે ન સાધી સચ્ચા એટલે એમાં પણ વહેમ હુસાડીને કામ સાધ્યું !

આજ દરેક વહેમ વિશે હું જે કહેવા બેસું તો તો કેટલુંકે લાલુ થઈ જાય એટલે આટલેથી જ અટકું છું.

આપણા સમાજમાં વહેમનું પ્રાચલ્ય કેટલું મોટું છે તે તો આપણા ધરોમાં નજર નાખીએ કે તરત જ સમજાઈ જાય. પોતાને શિક્ષિત ને સરકાર ગણ્યાવતી-પુરનાઓ પણ એમાંથી મુક્ત નથી એમ જ્યારે જાણીએ છીએ ત્યારે આશ્ચર્ય અને કુખનો પાર ગહેતો નથી. ને આપણે જ્ઞાન-વિજ્ઞાનનો વિકાસ સાધવો હોય ને આપણી પ્રજામાં મનોમગ્ન પ્રમથાવનું હોય તો વહેમ ભાગ્યે નાશ કરે જ છુટકો છે. વહેમો શાગડામાં જ અને અમણ તોફામાં જ છે એ પણ એક 'વહેમ' છે તે માત્ર રાખીશું તો વહેમોનો નાશ થશે.

દૂકમાં, જ્યાં સુધી આપણું માનસ આજ અનેક વહેમોથી ગૂંચવાયેલું રહેશે ત્યાં સુધી આપણી રિચાગશક્તિ કુટિત રહેવાની જ વહેમો ધડો ધડો આપણાં ભડકાવે છે, ડરાવે છે, અશિથ કરી મૂકે છે, ને જીવિને કુટિત કરી નાખે છે અને કાંઈ પણ કામ કે તા આપણને પાળા દહાવે છે આજનો યુવાન અને કેળવણી વગેરે આ પર વિચાર કરશે? આવા વિકાસને રૂધિત વહેમો પ્રતિ જો બેઠગ બને, અને તેમના વહીવટને પણ તેની નાગચૂડમાંથી ડોકાવે તો તેઓએ મહાગતી સેવા કરી કહેવાશે જો વસ્તુ જીવિજમ્મ ન હોય, તેના માટે સ્વીકારવો? દરેક વસ્તુને જીવિની કસોટીએ કસીને, જો યુવાન તેનો સ્વીકાર કરે તો ધણા વહેમો, ખોટી શ્રદ્ધાઓ ને પ્રથાઓ આપોઆપ જ ખરી પડશે. શું હું બહેનો પામેથી, યુવાનો પામેથી, ને કેળવણીના વગ પામેથી એવી આશા રાખું ?

(એક ઈન્ડિયા રીડીંગના સૌજન્યથી)

—ર. લાખડેન ગાંધી

બુદ્ધિમત્તા અને સાધનાનો સુલગ સમન્વય એટલે શ્રી. વિનોબા ભાવે

મહાત્મા ગાંધીજીના સિદ્ધિતિના પ્રયાગકાર્યમાં જ સતત ગત રહેલી સાધુમૂર્તિ વિનોબા ભાવે આપણને સુપરિચિત છે. ગયા માસની તા. ૧૨ મીએ કંમતો જન્મદિવસ હતો. આપણે વિનોબાજીને પ્રણામ કરીએ છીએ એમની આધુતાને વંદીએ છીએ. પણ તેમના બાળ અને કિશોર વયના વ્યક્તિત્વનો આપણને પરિચય નથી. 'વિનાયક' ગાંધી વિનોબાજીમાં પલટાઈ જન ગ સાહુપુરુષનો દૃઢ પરિચય અહીં જુ થાય છે.

આજે તા. ૧૨મી સપ્ટેમ્બર દિવસ પ્રથમ સત્યાગ્રહી શ્રી વિનોબાજીનો જન્મદિવસ તેમના એ જન્મદિન નિમિત્તે તેમનું મહાન, ખેડવાની જીવન ચલુ સમક્ષ આવીને ખડુ થાય છે અને તેમને નમ્રતાપૂર્વક પ્રણામ કરવાનું મન થઈ આવે છે.

'કેદારબા જીજ્ઞાસુ' ગાંગોદી ગામ તેમનું જન્મસ્થાન બાળપણથી જ તેમણે બ્રહ્મચારી રહેવાની પ્રતિજ્ઞા કરી. તેમના પિતાશ્રી વડોદરામાં તોડરી કરતા હોઈ તેઓ વડોદરા અભ્યાસાર્થે ગયા. તેઓ અતિ બુદ્ધિમાન અને વિદ્યાર્થીઓમાં પ્રિય હતા. તેમને પગે ચાલવાનો ખૂબ શોખ હતો. ભરઉનાળામાં પગે જ ચાલીને ફરવા નીકળી જાય. કોઈ વાર સાંજના ફરવા નીકળી પડે તે છેક ગરને સુવા વખતે પાછા ફરે. સાથે બીજા મિત્રો પણ હોય. ઘણી વાર શાળામાં દાખરી પુરાવ્યા બાદ વિનોબાજી તથા તેમના મિત્રો વડોદરા લાઇબ્રેરીમાં જઈ લાંબો સમય બેસે.

શિવાજી-ઉત્સવ

એક વાર શિવાજી ઉત્સવ હતો. વિનોબાજીએ કહ્યું કે "આ ઉત્સવ દિવાનખાનામાં ઉજવવો એ પાપ છે. જ ગવમા જન્મ્યો. પદાડના પ્રમુખપણા હેઠળ ઉજવીએ." વિનોબાજી તથા તેમના સહાધીનાયી મિત્રો તે દિવસે શાળા ઠોડી મહાર ચાલ્યા ગયા. બીજા દિવસે વર્ગ-શિક્ષકે પૂજાર્તા જણાવ્યું કે તે શિવાજી-ઉત્સવ માટે ગયા હતા. શિક્ષક કહે "શાળામાં ઉજવી ન શકાત?" જવાબ મળ્યો કે 'ના' તે તો સ્વતંત્ર વાતાવરણમાં જ ઉજવવો જોઈએ." શિક્ષકે દડ ક્યો. વિદ્યાર્થીઓએ એક પછી એક ખિસ્સામાંથી પૈસા ફેંકી ભરી દીધા.

*

એક વાર વિનોબાજીના એક મિત્ર ચા છોડે નહિ, તેથી તે સડાસમાં ગયો હતો. ત્યારે બહારથી સાંજળ ચડાવી દીધી. પછી કહ્યું કે "ચઢા બોડવાનું કમ્પ્લેટ કર, નહિતર નરકમાં જ રહે." મિત્રે કમ્પ્લેટ કર્યું ત્યારે સાંજળ ખોલી.

ધરે માતાને 'કેસરી' વગેરે વાગી સંભળાવે. ગીતામાંથી સરળ સંસ્કૃત શ્લોકો કાઢી આપે. ત્યારથી જ સ્ત્રી-બાળકો સમજે તેવી સરળ મગડી ભાષામાં ગીતાની રચના કરવાનો વિચાર તેમના મનમાં ઉપજ્યો.

મરાઠી સાહિત્ય વાંચુ.

વિનોબાજી સુશોધક બનશે, પરદેશ અભ્યાસાર્થે જશે એવી તેનના પિતાની ઇચ્છા હતી આથી ઇતર ભાષામાં ફેરવેલા અભ્યાસક્રમ તેમને લેવો પડ્યો. અશ્વિન તો તેમનો ખામ વિષય. મરાઠીનું સઘળું સાહિત્ય વાંચી કાઢ્યું. મોટો પતની હજારો આર્થિકો તેમણે મોઢે કરી. મોટો પતની કેકાવલિ એટલા મોટા અવાજે ગાયકે સારીયે ગલી આનંદ અનુભવે દાસબોધ, જાનેશરી, તુકાગમના અભંગ, એકનાથી ભાગવત, બધું જ તેમને મુખપાઠ તેમના મરાઠી શિક્ષકને એક પ્રસંગ બોલ્યો થયો કે ૧૦૦ માર્કસ કમ્પ રીતે અપાય ? માર્ક ૯૯ આપના પડશે.

ઉનાળા માં પેણુ ઉઘાડા પગે ફરવાનું તેની રીતે હાડા પગે ફરે, સતત વાચન અને ઉઘાડે પગે ફરવાને પરિણામે તેની આંખો બગડી તેથી ચક્ષુરોગ નગર વધી ગયો. ઘરમાં તેઓ માનને દળવામાં મદદ કરે કાંઈ દિવસ મિટાજ તેઓ ખાચ નહિ ગાદલા ઉપર સૂવે નહિ. એક વાર માતા પિયરે ગયા આંધી પોતાના પિતા તથા નાના ભાઈ સાથે ભોજનાલયમાં જમવા જવા લાગ્યા એવામાં એક વાર એમના પિતા પુણુ 'પહાગામ' ગયા. જીતીવખને કેરી વગેરે ખરીદવા પૈસા આપના ગયા. વિનોબાજીના ભાગના પૈસા એમ જ પડી રહ્યા. પત્રાવળિમાં જે પીરસાયુ હોય તે ખાઈને સનોષ માને પોતાના મિત્રોને લગ્ન ન કરવા સમજાવે. તેમના મિત્ર અને સહાધ્યાથી શ્રી ગોપાળરાવ ઠાકો (મધ્ય પ્રાંતના આજના એક પ્રધાન)ના લગ્ન નક્કી થયા. પિતૃભક્તિને કારણે તેઓ લગ્ન માટે તૈયાર થયા. વિનોબાજી તેમને 'ગોખ્યા' કહીને બોલાવતા ગોપાળરાવના કાજાએ ખીજાઈને કહ્યું કે હવે તો તેનાં લગ્ન પણ થયાં છે, છતાં 'ગોખ્યા' કહીને યા માટે બોનાવે છે ? પરંતુ બોલવાની તેમનો એ પદ્ધતિ ચાલુજ રહી ગોપાળરાવના કાજી પણ વિનોબાજી સ, મધી તેમને કહેતા તારો ભાઈ આવ્યો હતો એમ કહીને જ વાત કરે વિનોબાજીના મિત્રો તેમને 'વિનાયક' કહીને બોલાવતા વિનોબાજી નામ તો આપીજીએ આપ્યું.

સુંદર પુસ્તકાલય ચલાવ્યું

૧૯૧૪ માં વિનોબાજીએ વિદ્યાર્થી મંડળ શરૂ કર્યું 'હનુમાન જયતિ, શિવાજી જયતિ' ગૃંથોશીલસવ, દાસ નવમી વગેરે ઉત્સવો ઉજવતા હતા. લોકોનાં દળણા ધળીને એ વિદ્યાર્થીઓ પૈસા એકઠા કરે તેમથી એક સુંદર પુસ્તકાલય ચલાવે તેમાં ૧૬૦૦ ઉત્તમ ગ્રંથો હતાં મોદસવર્થ કેન્ડીનો મરાઠી કાવ્ય પણ હતો. પાછળથી એ પુસ્તકાલય સાગરમતી આશ્રમને 'બેટ આપ્યું. આ વિદ્યાર્થી' મંડળ સમક્ષ વિનોબાજી વ્યાખ્યાને આપે તેમનાં વ્યાખ્યાનો એટલે જલસ તુ રૂંધિ ! શ્રી ગોપાળરાવ ઠાકો વિનોબાજીના સ્મરણમાં લખે છે કે આજે બત્રીસ વર્ષો થયાં છે છતાં એકીની ઉપરનું વ્યાખ્યાન જલજે કરી સામળવાનું મન યાચે છે

આજે વિનોબાજીની વાણીમાં અપાર શાંતિ છે પરંતુ તે વખતે પ્રખર આત્મ હતી તે વખતે તેઓ ખૂબ ઉમ્મ રહેતા કાંઈ તેમને માઠ આપે કે વાંજ બહુ વધી ગયા છે, નખ કેટલા વધ્યા છે, તો કહે કે "શુ તમે દળમ ઠા ?" કાંઈ અગ્રેજીમાં બોલવા લાગે કે જવાબ મળે "તમારી મા શુ મડમ હતી ?"

પડોદશ જેવા યદુગર્ભા ખભે પહેગણુ નાખી હાંરથી ફરે અને તેમના મિત્રો તેમ જ કરે. ૨

તેમના એક મિત્ર બાહુરાવ પેશ્વના કુટુંબના હતા એક વાર કોઇ એક સાહેબે એ મિત્રની જગ્યા ઉપર તથુ ઢોહયો. જેવા મિત્ર તેની પાસે ગયા અને કહ્યું કે “આ તથુ આવીતી કાલે અહીં ન રહેવો જોઇએ” પરંતુ બીજા દિવસે પથુ એ તથુ તો ત્યાં જ હતો. જેવા મિત્રે તે ફેફા દીધો અને આવીને વિનોબાજીને વાત કરી. ત્યારે જવાબ મળ્યો કે, “એ સાહેબને જ એ ચકીને કેમ ફેફા ન દીધો?”

સંસ્કૃતનો અભ્યાસ

કોલેજની પહેલા વર્ષની પરીક્ષા હતી ગણિતનો પ્રશ્નપત્ર હતો. પહેલા જ પ્રશ્નથી તેનો ઉકેલ શરૂ કર્યો પહેલો પ્રશ્ન જગ અધરો હતો પરંતુ તે જ લખતે બેઠો અને છેવટે તેનો જવાબ શોધી કાઢ્યો. પરંતુ તેથી બીજા પ્રશ્નોના જવાબ આપવાનું રહી ગયું, તેથી તે જેમ તેમ કરી પરીક્ષા પાસ કરવાં જોડલા માઈ મળ્યા.

છેતરના વર્ષમાં ગયા એ જ વખતે લોકમાન્ય તિલક જેઠમુકત બન્યા હતા ગીતા રહસ્ય પ્રસિદ્ધ થયું હતું કેઇ દુષ્કાળીયો અનાજ ખાય તે રીતે તેમણે તેને પચાવ્યું સંસ્કૃતનો ખૂબ અભ્યાસ કર્યો ઉપનિષદો, વેદો વગેરે સધળું વાંચ્યું છેતરની વાર્ષિક પરીક્ષા આપવા નીકળ્યા. પરંતુ મુખ્ય ન જતાં મીઠા બંગાળમાં ગયા પહેલું મહાયુદ્ધ ચાલુ હતું ગદર પ્રવૃત્તિનો એ સમય હતો. પરંતુ ક્રાંતિકારીઓનો હિસાવાદ તેમને ગમ્યો નહિ તેથી ત્યાંથી કાઢી આવી “સુર સેન્ટ્રલ લાયબ્રેરી” માં પુસ્તકો વાચવા મળ્યા. હિમાવશમાં પથુ ફરી આવ્યા.

આશ્રમમાં આવ્યા

બનાગસ યુનિવર્સિટીમાં મહાત્માજીનું જે ભાષણ થયું તે ખૂબ જ અસહકારક હતું. તેમની વાણી અભિનવ હતી પછી મહાત્માજીએ આશ્રમ શરૂ કર્યો. આખરે તેઓ આશ્રમમાં આવીને રહ્યા મહાત્માજીએ પ્રથમ તેમના ઘરે પત્ર લખ્યો તેમાં જણાવ્યું કે ‘વિનોબા મારી પામે છે કોઇ કોઇ બાબતોમાં તે માગ કરના પથુ આમન થયે ન છે’ દરમિયાન વિનોબાજીનાં માતાનું અવસાન થયું તેઆ ચાહી કરવા ગયા હતા માતા પ્રત્યે તેમની અપાર ભક્તિ હતી તેઓ એક વાર બોલ્યા હતા કે “લોકમાન્ય તિલક અને માતા બન્નેના આત્મા મારી આજીવ્યાજી છે એમ મને લાગે છે” માતાને રમથાનમાં લઈ ગયા તેઓ ઘરે જ ઉપનિષદો, ગીતા વગેરેનો પાઠ કરતા રહ્યા તેમના લાઈઓ બાળકાળ અને શિવાજી પથુ પછીયા આશ્રમમાં દાખલ થયા પિતાની એકલા જ ગયા તેઓ પથુ સંગીત અને ગંગા સંરોધક હતા જે વર્ષ પહેલાં જ તેમનો સ્વર્ગવાસ થયો

શાકરસાખ્ય વાંચ્યું

અસહકારના દિવસે મા મહાત્માજીની પગલાગી લાઇને તેઓ વાંચ ગયા નાગગણુ ચાહી પામે શાકરસાખ્ય વચિવા રહ્યા તે વખતે વરસાદના દિવસોમાં પથુ તેઓ ખુલામાં સૂઇ રહેતા. ત્યારબાદ મહાશૂદ્રભગમા ઐતિહાસિક રમથા જોતાં જોતાં અને ગીતા ઉપર પ્રવચનો આપતાં

આપતાં પ્રવાસ કર્યો જે આનામાં ગોરાકીર્ણ્ય પતાવતાં હોવાના સમયે તેઓ ગાંધીજી પાસે પાછા આવ્યા.

અમલદાર યુગ

૧૫મી અસહકારના દિવસે આવ્યા તેમના મિત્ર ગોપાળગવ વકીલની પરીક્ષા આપવાના હતા. વિનોબાજીએ કહ્યું પરીક્ષા આપશે તો વકીલાત છવાવું મન થશે સુધાજીએ મોહનલાલે તે માટે દોર ઠાપી નાખ્યો હતો એમ કહ્યું, અને ગોપાળગવ પત્નીસહ આશ્રમમાં આવીને ગયા. ધોત્રેજી અને મોલેજી પણ આશ્રમમાં આવ્યા. ૧૫મી જવારે જમનાલાલજીએ વર્ષામાં આશ્રમ હાલ્યો ત્યારે મહાત્માજીએ વિનોબાજીને ત્યાં મોકલ્યા.

માસિક ચલાવ્યું

ફેટતોડ સમય મહારાષ્ટ્ર ધર્મ માસાદિત અને માસિક ચલાવ્યું “ મધુકર ” એ તેમાં આવેલા લેખોના સંગ્રહનું દિવ્ય પ્રગટક પરંતુ વિનોબાજી પછી તો આદીકામમાં રંગાઈ ગયા. મધુકર ની સાક્ષમાં ધૂળીઆ જેલમાં તેમનાં ગીતા ઉપર પ્રવચનો થયાં ફેઝપુર કેમિસ વખતે ત્યાંનાં ગામડાઓમાં આવીને તે ત્યાં, સુભાષ નામના સત્યામહી બિમાર પડતા ત્રણ માર્ધ્ય ગાળો ખુદી તેના ઘરે ગયા તેઓ માતા એવા કેમળ છે.

પહેલો સત્યામહી

કેમિસ પ્રધાન મંડળે સ્થાપ્યાં વર્ષા શિક્ષણ પદતિ, દારૂમંધી વગેરે પ્રશ્નો આવ્યા. વિનોબાજીને આત્મા વધુ પ્રસન્નતા અનુભવતા હશે. પરંતુ ખીજુ મહાયુદ્ધ શરૂ થયું. મહાત્માજીએ વ્યક્તિગત સત્યામહી શરૂ કરી પહેલા સત્યામહી તરીકે તેમની મસદગી કરી ત્યાં સુધી વિનોબાજી, એની કોષ્ટને જાણ ન હતી ગાંધીજીએ પોતાના લેખ દ્વારા તેમની ઓળખ કરી દીધી. વિનોબાજીએ તે વખતે પોતાના પિતાથીને પત્ર લખી “ આ બધી આપની કૃપા ” છે એમ જણાવ્યું.

અરબી ભાષા શિક્ષ્યા

૧૫મી તો “ સહેજવ ” ની હડત આવી વિનોબાજીને વેસેરનો જેલમાં ગાંધીવામાં આવ્યા. તેમણે કૃમનના અધ્યયન માટે અરબી ભાષાનો અભ્યાસ કર્યો. વેલો જેલમાં તેમણે દ્રાવિડ ભાષાનો પણ અભ્યાસ કર્યો. તેમને રેશની બધી ભાષાઓ આવડે જ કાન્થ, વેદિન અને થોડી જર્મન ભાષા પણ આવડે છે અરબી અને ઉર્દુ પણ આવડે છે તેમનું વ્યુત્પત્તિનું જ્ઞાન અપાર છે જેલમાંથી બહાર આવતાં બધી સંસ્થાઓના સંમધે છેડી દઈ મુક્ત થયા તેમણે કહ્યું “ સત્ય મોહન હોવું જોઈએ, સમઠનમાં સંકલિત અને છે ”

મહાત્માજીએ કહ્યું પણ કામ તો કર્યું ને ? “ જવાબ મળ્યો “ હા ” છટકા પછી દરેકજ સુરમાન જઈ બગીચામાં હશે આવે કાઈએ પૂછ્યું આ કાર્યક્રમ ફેટલા દિવસનો છે ? જવાબ મળ્યો “ વીસ વર્ષનો ”

શાંતિદૂત

રવનાજ આઠ્ઠુ, દેશભગ્ના તોફાનો અને કલેષ્યામ થયાં આખરે મહાત્માજીનું બલિદાન અપાયું ને વિનોબાજી દેશભગ્નાં લાંતિનો મ દેશો પહોંચાડવા બહાર પડ્યા. ૧૯૩૩માં તેમણે કહ્યું હતું કે “એક દિવસ એવો આવશે જ્યારે મારે સતન પ્રવાસ કરવો પડશે” મહાત્માજી અજમેરના દગ્ગાક શર્માના ઉત્સવમાં જનાર હતા ત્યાંના મુસ્લિમ અતનો દગ્ગાદ મરાઠાઓ ને દુરસ્ત કરી હતી વિનોબાજી ત્યાં ગયા, કુગન ઉપર પ્રવચનો આપ્યાં મુસ્લીમ ભાઈ બહેનો તેમના હાથને સુખન કરવા આગળ આવતાં અત્યારે તેઓ નિર્વાસિતોમાં ફરી રહ્યા છે તેમને ધીરજ આપે છે. ૫ ડિસેમ્બરે કહ્યું કે હૈદરાબાદ જાઓ અને ૫ દર દિવસ ત્યાં ફરો આ વા એકતાનો સંદેશો આપ્યો તામિલનાડમાં ગયા, આગેશી જઈ આઠ્ઠા, ભરતપુરના પ્રદેશમાં મેવ મુગંધમાનો વચ્ચે નેમના પુનર્વસવાદ માટે ઉપદેશ આપતા ફયાં ઉર્શિ, કાચન, પુના, મુંબઈ વગેરે સ્થળે પણ આવી ગયા

સાધુ પુરુષ

ઑડટોબરમાં આંધ્રમાં જઈ આવ્યા છે એ પુણ્યવાન મૂર્તિ, જ્ઞાનભકિત અને કર્મની મૂર્તિ, સર્વનું ઐક્ય અનુભવવા માટે સર્વ ધર્મ અને સર્વ ભાષાનો અભ્યાસ કરનારી મૂર્તિ, શાંત ગંભીર નિષ્પાપ એ મૂર્તિ આને દેશભરનાં ફરી રહેલ કે તેમની પ્રખર શુદ્ધિમત્તા, મૂળામાં પ્રજા તેમનું વિદ્યાજ વાચન, જાડા અભ્યાસ, પ્રત્યક્ષ સેવાનો દીર્ઘ અનુભવ, એ પરાગ, એ આધુતા અને શુચિતા, દેવ મંત્રને જ ૧ પવ્વ સ્થાન ન આપનારી વૃત્તિ બીજે ક્યાં બેસા મળે?

તેઓ એકવાર બોલેલા કે હું મારા જીવનમાં ભારતનું દર્શન કરું છું, માનવતાનું દર્શન કરું છું મહાત્માજીનો પ્રેમ ઐક્યનો સ્વાવલંબનનો આગેશોગનો સંદેશો તેઓ આપે છે. તેઓ નિરપૂક છે તેઓ બોલ્યા કે ‘નિવમાલિકાએ દેશદોહ કર્યો છે મિત્રો રાષ્ટ્રની માલિકાની બનાવેલ.’ હું પ્રધાન હોત તો પાંચમી અગ્રેજી કુધીના બધા વર્ગો બંધ કર્યો હોત, અને શાળાઓ તથા મહાશાળાઓના વિદ્યાર્થીઓને અન્ન ઉત્પાદન માટે લઈ ગયો હોત ! તેમની કેટકેટલી વાતો કરું ? તેમના વિચાર કેટલા જાણીતા ? સેરક અને સર્વોદય માસિકમાં તેઓ લખે છે “ગીતા એક ઇશ્વર મારા હાથે કાવેલી સર્વોત્તમ સેવા, છે એમ હું માનું છું” એમ તેઓ કહે છે રિપંતપ્રચારનાં લક્ષ્યો, જ્ઞાનસ્વર, એકનાથ, વૃકારામના બજનો, ધણાવાસ્યે ઉપનિષદ ભાષ્ય, સ્વગજશાસ્ત્ર વગેરે અનેક તેમના કાંચો છે. વિનોબાજીને પ્રણામ. *

—સાને પુરુષ

વિષય

અંદાજપત્રો બાબત પૂછપરછ ન કરવા

સૂચના નં. ૩ ૧/૪૯-૫૦

રાજ્યના સાર્વજનિક પુસ્તકાલયો તરફથી સને ૧૯૪૮-૫૦ ના અંદાજપત્રો અંગેની સૂચના આધારે આખા ૨ વડોદરા રાજ્યના ઓગસ્ટ ૧૯૪૯ ના વિધીનીકરણ પછી અંદાજપત્રો મંળે પૂછપરછ કરવામાં આવે છે તે સબધમાં જણાવવાનું કે આ સબધી સુબાઈ છતાંમના પુસ્તકાલય ખાતા તરફથી હકીકત યોગ્ય દુકમો માટે સગકાગ પાસે સાદર થઇ છે તે સબધી હાન કમ નિર્ણય થઈ આવ્યો નથી અને નિર્ણય થઇ આવશે એટલે અંદાજપત્રોની વ્યવસ્થા તે પ્રમાણે કરવામાં આવશે સબબ આ સબધી હવે વધુ પૂછપરછ ન કરવા મંત્રીઓને આથી વિનંતિ કરવામાં આવે છે

વડોદરા,
તા. ૨૧-૬-૪૯

ઉ. મો. પટેલ
મદદનીશ વ્યવસ્થાપક,

પુસ્તકાલય ખાતું

સાર્વજનિક પુસ્તકાલય શાખા

જાહેરાત અંક ૨/૪૯-૫૦

વિષય :

પુસ્તકાલયોના મકાનની લોકમદદના બ્યાજ વ્યાખ્યા

રાજ્યના સાર્વજનિક પુસ્તકાલયોના મકાનો માટે આવેલી લોકમદદનું સને ૧૯૪૮-૪૯ નું એક વર્ષનું બ્યાજ સેકે ૧ ટકા લેખે નીચે જણાવેલા માગોને નામે ફળવવામાં આવ્યું છે, તથા તે બ્યાજની રકમ જેમના તેમના નામે જમા થયા પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ તરફ મોકલ્યો છે. આ જાહેરાતની લાગતાવળગતા સર્વ જાણીઓને નોંધ લેવા વિનંતિ છે.

ગામ	તાલુકો	રકમ	૮ પાડરસિંગા	દામનગર	૧૦-૦-૦
૧ ચોરંદા	કરજી	૧૦-૦-૦	૯ બાલિયુવાડા	ચાણુરમા	૧૦-૦-૦
૨ પેથુ આવડે ૯	સિદ્ધપુર	૨૦-૦-૦	૧૦ મુંદરણા	પેઠલાદ	૧૦-૦-૦
૩ બહાર આવતા ૫	બાદરજી	૧૦-૦-૦	૧૧ કુરાલ	પાદરા	૧૦-૦-૦
૪ જોધબેડા સગંધમાં	સિદ્ધપુર	૨૦-૦-૦	૧૨ સોજીરા મહિલા	પેટલાદ	૨૦-૦-૦
૫ મહાત્માજીએ કહ્યાદ	કલોલ	૬-૦-૦	૧૩ સેજકુવા	પાદરા	૧૦-૦-૦
૬ મહાત્માજીએ કહ્યાદ	કલોલ	૩૦-૦-૦	૧૪ પીપળાઈ	બાદરજી	૧૦-૦-૦
૭ સુરગાંવ જઈ બ ગીકામ કરી	કલોલ	૭-૦-૦	૧૫ ગુળ	વિસનગર	૧૦-૦-૦
૮ મળ્યો કે "વીસ વર્ષનો "					

૧૬ કહોડા	સિદ્ધપુર	૧૦-૦-૦	૩૩ ડોડીવાડા	ચાણુરમા	૧૦-૦-૦
૧૭ જ ગગલ	પાટણ	૧૦-૦-૦	૩૪ મલાંતજ	પેટલાદ	૧૦-૦-૦
૧૮ ધાવટ	કગળજી	૬-૧૩-૦	૩૫ મોઢેરા	ચાણુરમા	૧૦-૦-૦
૧૯ મુજપુર	પાદરા	૧૦-૦-૦	૩૬ પુધરા	વિગપુર	૨૦-૦-૦
૨૦ છાલા	ફહેગામ	૧૦-૦-૦	૩૭ સરદારપુર	,,	૧૦-૦-૦
૨૧ સામેત્રા	મહેસાણા	૧૦-૦-૦	૩૮ પલાસર	ચાણુરમા	૧૦-૦-૦
૨૨ વાવ	કામરેજ	૧૦-૦-૦	૩૯ પુદગામ	વિસનગર	૧૦-૦-૦
૨૩ દેવપ	વિસનગર	૧૦-૦-૦	૪૦ માલોસણ	વિગપુર	૧૦-૦-૦
૨૪ ડભાસા	પાદરા	૧૦-૦-૦	૪૧ દડીઆળ	વિસનગર	૧૦-૦-૦
૨૫ દાસજ	સિદ્ધપુર	૧૦-૦-૦	૪૨ રૂપપુર	ચાણુરમા	૧૦-૦-૦
૨૬ કમાણા	વિસનગર	૧૦-૦-૦	૪૩ મીઠી કારિયાલ	,,	૧૦-૦-૦
૨૭ ખરોડ	વિગપુર	૧૦-૦-૦	૪૪ બ્યાસવાસણા	આતમુંઆ	૫-૧૨-૦
૨૮ મોરડા	પેટલાદ	૧૦-૦-૦	૪૫ સીપોર	ખેગળુ	૧૨-૦-૦
૨૯ છડીઆરડા	મહેસાણા	૧૨-૦-૦			
૩૦ ખોડેલી	સખેડા	૧૦-૦-૦		કુલ રૂ	૫૦૪-૬-૦
૩૧ સુંરપુર	વિગપુર	૧૦-૦-૦			
૩૨ કામળી	સિદ્ધપુર	૧૫-૦-૦			

વડોદરા ૧
તા ૪-૧૦-૪૯ ૧

ઉ. મા. પટેલ
મદદ. વ્યવસ્થાક

પુસ્તકાલય ખાતું

સાર્વજનિક પુસ્તકાલય ગાખા

જાહેરાત અક ૩/ '૪૯-૫૦

વિષય :

હિન્દ સરકારની લોનમાં રોકેલાં કાયમ ફંડનાં નાણાંનો આવેલો વધારો તથા રિફંડની રકમ ફાળવવા બાબત

રાજ્યનાં ટ્રેટલાક સાર્વજનિક પુસ્તકાલયો જેમણે પોતાનાં કાયમ ફંડનાં નાણાં ખાતા મારફત હિન્દ સરકારની ૩૬૬ ટકાની લોનમાં રોકેલાં હતાં તે સુરક્ષ નાણાં તથા તેનું ૩ ટકા લેખેનું બાજ આ પહેલાં જેવા તેના નામ પર જમા થતા માટે પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળમાં મોકલેલું છે પરંતુ કાયમ ફંડનાં નાણાંની અધી લોન વેચતાં ભાવમાં આવેલો વધારો તથા ઇન્કમેટેક્સના રિફંડની રકમ મળી કુલ રકમ રૂ. ૩૯૫૬-૯-૨ ખાતામાં રહેલી છે. તે રકમ નીચે જણાવેલાં પુસ્તકાલયોના કાયમ ફંડની રકમના પ્રમાણમાં જેને તેને ફાળવી આપી તેમના નામ પર જમા થવા માટે પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળમાં મોકલવામાં આવી છે. આ જાહેરાતની નોંધ લાગત વળગતા સાધ્ધોએ લેવા વિનંતિ છે

ગામ	તાલુકો	રકમ	ગામ	તાલુકો	રકમ
૧ અણખી	વડોદરા	૧૫-૭-૬	૩૫ ઘાટવડ	કોડીનાર	૫૪-૧-૦
૨ અણખા	કામરેજ	૨૫-૦-૬	૩૬ આપડ	વડોદરા	૯-૨-૬
૩ આબગડી	દામનગર	૧-૧૨-૬	૩૭ અલાલા	ધારી	૨૫-૦-૦
૪ આમડપુ	નવસારી	૬-૧૫-૬	૩૮ આલુસદ	પાદરા	૩૧-૩-૬
૫ આમલીઆરા	વડોદરા	૩-૪-૬	૩૯ અલાલા બાળ	ધારી	૮-૦-૯
૬ આરતા	કામરેજ	૬૬-૬-૬	૪૦ છોલા	દહેગામ	૭૯-૫-૦
૭ આસણા	નવસારી	૩-૧૩-૬	૪૧ જાડ,	ભાદરજી	૧૦-૪-૬
૮ આમલી	"	૨૩-૧૫-૬	૪૨ જોશીકુવા	"	૨૫-૧૨-૬
૯ આરક સીસોદરા	"	૭૩-૭-૦	૪૩ જલસણ	"	૨૬-૧૨-૬
૧૦ ઇસનપુર મોટા	દહેગામ	૫૪-૧-૦	૪૪ જીરા	ધારી	૬-૧૨-૬
૧૧ જીંઝા, મહિસા	સિદ્ધપુર	૫૮-૧૪-૬	૪૫ જોપુર	વિજાપુર	૫-૬-૬
૧૨ જમરાખ	પલસાણા	૪૯-૩-૬	૪૬ જામળા	કલોલ	૫-૬-૬
૧૩ જોપેરા	સિદ્ધપુર	૧૨-૧૪-૩	૪૭ જોશીગપુરા	અમરેલી	૧૭-૧૨-૬
૧૪ કાલી	"	૩૦-૧૫-૬	૪૮ જુલુણ	મહેસાણા	૨૦-૨-૬
૧૫ કોસીદ્રા	ભાદરજી	૧૮-૧૩-૦	૪૯ જાખાતા	ચાલુરમા	૧-૧૫-૬
૧૬ કોખનોડ	"	૧૬-૧૦-૯	૫૦ છુડી	પલસાણા	૪૯-૩-૬
૧૭ કુલુધેગ	પાટણ	૧૨૨-૧૧-૬	૫૧ ટીંગલજી	વિજાપુર	૧૨-૧૨-૬
૧૮ કાળાકાળા	નવસારી	૧૦-૫-૦	૫૨ દાસજી	સિદ્ધપુર	૪૯-૩-૬
૧૯ કહોડા	સિદ્ધપુર	૬૧-૯-૯	૫૩ ડોંગુઆ	ઠોલોલ	૬-૧૨-૬
૨૦, કામરોધ	વાઘોડીઆ	૯-૩-૯	૫૪ દુમાડ	વડોદરા	૪-૬-૬
૨૧ કમાણા	વિસનગર	૫૮-૧૨-૬	૫૫ ડામેલ	નવસારી	૯-૩-૯
૨૨ કડારી	કરજી	૨૦-૨-૬	૫૬ ડમોડા	ડમોડા	૪૯-૩-૬
૨૩ કુચેદ	નવસારી	૩૪-૧૧-૦	૫૭ દેજપ	વિસનગર	૪૯-૩-૬
૨૪ કામળા	સિદ્ધપુર	૬૩-૮-૦	૫૮ ડેસર	સાવલી	૧૦-૭-૬
૨૫ કુરાલ	પાદરા	૨૫-૦-૦	૫૯ ધામણી	નવસારી	૬૩-૧૨-૦
૨૬ ખરોડ	વિજાપુર	૨૯-૧૩-૬	૬૦, ધાર મણીડ	ધારી	૧૪-૮-૬
૨૭ ખેગના	મહેસાણા	૩૯-૮-૬	૬૧ ધીલુજી	ચાલુરમા	૭૧-૬-૬
૨૮ ચુળ	વિસનગર	૩૭-૧-૯	૬૨, ધમડાજી	ગણદેવી	૯૭-૧૦-૬
૨૯ ગલુદણ	દહેગામ	૫-૧૪-૬	૬૩ ધામસણા	કલોલ	૪-૦-૬
૩૦ ગેરીતા	વિજાપુર	૧૦-૭-૬	૬૪ નાગદીપુર	કલોલ	૪૯-૩-૬
૩૧ ગામરીઆ	"	૫૩-૧૨-૬	૬૫ પાનસર	"	૨૪-૧૫-૬
૩૨ ધુટેલી	પેટલાદ	૪-૧૫-૩	૬૬ પાતળવેણી	વડોદરા	૮-૦-૬
૩૩ ધડીઆ	આતગમુઆ	૧-૧૫-૬	૬૭ શીજીવ	ભાદરજી	૮-૦-૬
૩૪ ધમીજ	દહેગામ	૮-૦-૯	૬૮ શીયાલ	ચાલુરમા	૩-૩-૦
			૬૯ આદિજીવાડા	સિદ્ધપુર	૫૬-૧૧-૬

૭૦ બહાદરપુર	સ ખેડા	૨૧૮-૧૧-૬	૧૦૨ બ્યારા	ડભોઇ	૧૨-૧૩-૬
૭૧ ખીલોદરા	વિગપુર	૩૪-૧૧-૬	૧૦૩ વાસર	વડોદરા	૪-૬-૬
૭૨ બાધણી	ચેતલાદ	૩૨-૩-૬	૧૦૪ વાસણા કાતરિયા	"	૧૫-૪-૬
૭૩ ખીલિયા	સિદ્ધપુર	૮-૦-૬	૧૦૫ વામન	કડી	૨૪-૧૫-૬
૭૪ બચાર	કગજી	૨૦-૨-૬	૧૦૬ વટાદરા	બાદરણુ	૮-૦-૬
૭૫ બાસણા	વિસનગ	૬-૧૨-૬	૧૦૭ વડમર	કલોલ	૫-૬-૬
૭૬ ભુચાવ	સિદ્ધપુર	૧૦-૭-૬	૧૦૮ વાઙીઆ	ખાંભા	૨-૪-૬
૭૭ મોદેરા	ચાણુરમા	૪૯-૩-૬	૧૦૯ સમા	વડોદરા	૫-૦-૬
૭૮ માણેકપુર	ગણદેવી	૫-૬-૬	૧૧૦ સીસ્વા	"	૬-૧૨-૬
૭૯ મોખાસણુ	કલોલ	૩-૩-૬	૧૧૧ સેયલ વાસણા	"	૮-૦-૬
૮૦ મહેરવાડા	સિદ્ધપુર	૮-૦-૬	૧૧૨ સોનારડા	દહેગામ	૪-૬-૬
૮૧ મેઘાકુઇ	વડોદરા	૮-૦-૬	૧૧૩ માદરી	ચિનોર	૧૨-૬-૬
૮૨ મોટા સમઢીઆળા	ખાંભા	૫-૬-૭	૧૧૪ સિદ્ધપુર	સિદ્ધપુર	૨૬-૭-૦-૫
૮૩ માસર	પાદરા	૩૭-૧-૬	૧૧૫ મિદ્ધપુર મહિલા		૬-૭-૧૦-૬
૮૪ માણેજ	વડોદરા	૧-૧૫-૬	૧૧૬ સુઢીયા	ખેરાળુ	૨૦-૨-૬
૮૫ માંકણજ	મહેસાણા	૯-૩-૬	૧૧૭ સમચાબાદ	વડોદરા	૧૭-૧૧-૬
૮૬ મકરપુરા	વડોદરા	૧૯-૧૨-૬	૧૧૮ સેરામી	"	૬૪-૧૨-૬
૮૭ માંકોસણુ	વિગપુર	૧૨-૧૪-૬	૧૧૯ સામેત્રા	મહેસાણા	૨૫-૦-૩
૮૮ માનપુરા	ચેટલાદ	૫-૬-૬	૧૨૦ સરસાવ	કડી	૬-૧૧-૬
૮૯ મોરડ	"	૬૩-૧૧-૬	૧૨૧ શામપુગ	કામરેજ	૪૯-૩-૬
૯૦ મોઢાસણુ	કડી	૧૨-૧૪-૬	૧૨૨ સોળ	કલોલ	૪૯-૩-૬
૯૧ મીઢી ધારિયલ	ચાણુરમા	૧-૧૫-૬	૧૨૩ સેરયા	"	૬૦-૧-૬
૯૨ મોટા આંકડીઆ	અમરેલી	૪૯-૩-૬	૧૨૪ સુરવાડા	કરજી	૫-૬-૬
૯૩ મોટી ઢાઉ	મહેસાણા	૧૫-૪-૬	૧૨૫ સીપોર	ખેરાળુ	૫-૬-૬
૯૪ મેવડ	"	૩-૬-૬	૧૨૬ સરદારપુર	વિગપુર	૪૯-૩-૬
૯૫ મહેળાવ	ચેટલાદ	૫૧-૧૨-૬	૧૨૭ સરદવ	કલોલ	૭૩-૬-૬
૯૬ રવાદ	વડોદરા	૧૪-૦-૬	૧૨૮ સેળકુવા	પાદરા	૩૭-૧૫-૩
૯૭ રપાલ	કલોલ	૪૭-૧૨-૬	૧૨૯ સુદરપુર	વિગપુર	૪૯-૩-૬
૯૮ લાલપુરા	બાદરણુ	૬-૧૨-૬	૧૩૦ સરસીયા	ધાંગી	૧૫-૫-૦
૯૯ વાવોલ	કલોલ	૩૨-૩-૬			
૧૦૦ વાવ	કામરેજ	૫૨-૧૨-૬			
૧૦૧ વાવવોડા	બાદરણુ	૭૩-૫-૬			

કુલ રા. ૩૯૫૬-૯-૨

પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ લિમિટેડ ગાંધી મથક

જુદાં જુદાં ફેર્મ્સની યાદી

નમુનો નંબર

(આ પેદીમાંના ભાવ રૂઠ સમજાવ્યા)

(૧) કચ્છા ગઝરટર	(યુગ્મની)	ધા. ૧ (૪૪ નં) ના રા. ૧-૨-૦૦
(૨) " "	(અંગ્રેજી)	ધા. ૧ (૨૪ નં) ના રા. ૧-૦-૦૦
(૩) નામવારી (કસ્ટોમરી) ગઝરટર		ધા. ૧ (૨૪ નં) ના રા. ૧-૦-૦૦
(૪) વિષયવારી ગઝરટર		ધા. ૧ (૨૪ નં) ના રા. ૧-૦-૦૦
(૫) કનીવારી ગઝરટર		ધા. ૧ (૨૪ નં) ના રા. ૧-૦-૦૦
(૬) હાથુ છુક સ્વપ્ના કાગળની		ધા. ૧ (૨૪ નં) ના રા. ૧-૦-૦૦
(૬) હાથુ છુક પા કાગળની		ધા. ૧ (૨૪ નં) ના રા. ૦-૧-૦૦
(૭) વર્ગમાનવત્રો અને માસિંગનું ગઝરટર		ધા. ૧ (૨૪ નં) ના રા. ૦-૧-૦૦
(૮) વંચ વધા પુસ્તકોની વિષયવાર નોંધ ગણચતુ પત્રક (કચ્છા પુસ્તકાલય માટે)		ધા. ૧ (૨૪ નં) ના રા. ૧-૦-૦૦
(૯) સિદ્ધિ સમાધાન પત્રક		ધા. ૧ (૨૪ નં) ના રા. ૧-૦-૦૦
(૧૦) કાગળની પત્રક		૪૦ પાનની મોપટી રા. ૦-૧-૦૦
(૧૧) મૂલના એ પટી		નં. ૧ (૪૦ પાન) ના રા. ૦-૧-૦૦
(૧૨) વીઝીટ મોપટી (વીઝીટ છુક)		નં. ૧ (૪૦ પાન) ના રા. ૦-૧-૦૦
(૧૩) ભારનીયો		ધા. ૧ (૨૪ નં) ના રા. ૦-૧૪-૦૦
(૧૪) સ્વપ્ના કામની નોંધ છુક		ધા. ૧ (૨૪ નં) ના રા. ૧-૨-૦૦
(૧૫) પાનની છુક		નં. ૧ (૧૦૦ પાન) ના રા. ૦-૧-૦૦
(૧૬) અગ્ર અને જમીનગીરી ફાર્મ		ધા. ૧ (૬૬ નં) ના રા. ૧-૦-૦૦
(૧૭) પાનના ફાર્મ		ધા. ૧ (૬૬ નં) ના રા. ૧-૦-૦૦
(૧૮) હાથુ નંબર અને તારીખ નોંધવાની પટીઓ		૧૦૦૦ નં. ના રા. ૪-૦-૦૦
(૧૯) યુગ્મનું ગઝરટર (આમ ફેર્મકાલેસો માટે)		ધા. ૧ (૨૪ નં) ના રા. ૧-૨-૦૦
(૨૦) વંચોની ખાતાવરી		ધા. ૧ (૨૪ નં) ના રા. ૧-૨-૦૦
(૨૧) વાચોનું ગઝરટર		ધા. ૧ (૨૪ નં) ના રા. ૧-૦-૦૦
(૨૨) પુસ્તકની બાજુએ અંદર ચોડવાની શ્રીમત નંદાગમ્મ સા ના ફેર્મકાલેસો પટીઓ		૧૦૦૦ નં. ના રા. ૪-૦-૦૦
(૨૩) પુસ્તક ઉપગામીના કાર્ડ		૨૫ નં. ના રા. ૦-૪-૦૦
(૨૪) પુસ્તકની માત્રણીના કાર્ડ		૨૪ નં. ના રા. ૦-૪-૦૦
(૨૫) વચાવકા પુસ્તકોની વિષયવાર નોંધ ગણચતુ પત્રક (આમ પુસ્તકાલેસો માટે)		ધા. ૧ (૨૪ નં) ના રા. ૧-૦-૦૦
(૨૬) પુસ્તકનું પેડે ચોડવાની નંબર સમજાવની પટીઓ		૪ પાનના રા. ૦-૧-૦૦
(૨૭) નામવારી ગઝરટર (આમ પુસ્તકાલેસો માટે)		ધા. ૧ (૨૪ નં) ના રા. ૧-૦-૦૦
(૨૮) વિષયવારી ગઝરટર		ધા. ૧ (૨૪ નં) ના રા. ૧-૦-૦૦

લખો—પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ લિમિટેડ

પો. બો. નં. ૧૦, —રાવપુરા, વડોદરા

વિદાયમાન અને અભિનંદન

—ત ત્રીસ્થાનેથી

મુ'બઈ સરકારે વડોદરા રાજ્યનાં વિવિધ ખાતાઓને અ તર્ગત કર્યા પછી હવે પુસ્તકાલય ખાતાને પણ મુ'બઈના ખાતા સાથે અ તર્ગત કરવાને લગતું પગલું લીધાના શ્રીગણેશ થવાના શુભ સમાચાર હવે બહુવા મળે છે અને તે વડોદરાના પુસ્તકાલય ખાતાના ક્યુરેટર શ્રી વાકનીમ સાહેબને મુ'બઈ સરકારના પુસ્તકાલય ખાતાના ક્યુરેટર તરીકેની નિમણૂકથી.

મુ'બઈ સરકારે લીધેલા આ પગલાને અમે સહર્ષ આવકારીએ છીએ અને જાહેર સમગ્ર મુ'બઈ પ્રાંતના વિગાળ પ્રદેશને સ્પર્શતી પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિનું સચાલન કરવાનું હોય ત્યારે આવા દેશ-પરદેશની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિના અભ્યાસી અને નિષ્ણાત તેમ જ કાર્યકુશળ અમલદારની વરણી યોગ્ય જ થઈ છે, એમ અમારે ભાર-પૂર્વક જણાવવું જોઈએ શ્રી વાકનીમ સા ની વરણી યોગ્ય સ્થળે યોગ્ય વ્યક્તિની થઈ છે અરુ કહીએ તો વડોદરાએ જે ઉત્તમોત્તમ માણુઓને પોતાના કારેભારમા લીધેલા તેમની સફળ કામગીરીની આ કદરૂ જ લેખી શકાય.

શ્રી વાકનીમ સા વર્ષો થયા વડોદરા રાજ્યના પુસ્તકાલય ખાતાનું સરકારી સચાલન કરી રહ્યા હતા તેમની રાહબરી હેઠળ આસિ. ક્યુરેટર અને અન્ય મહે-કમ દ્વારા થયેલા રાજ્યના સમગ્ર વિસ્તારમા-ગમઝે ગાયઝે-જે પ્રચાર અને પુસ્તકાલય પ્રતિની જનતાની જાવના બદલત થઈ તેનો યશ સ્વ મોતીભાઈ અમીન દ્વારા શ્રી. વાકનીમ સાહેબને ફાળે જાય છે

અને વર્ષો થયા તેઓ આ પ્રવૃત્તિની દેખરેખ રાખી રહ્યા છે

વડોદરા રાજ્યની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિની તેઓશ્રીની આ સેવાઓ ઉપરાંત શ્રી-મત સરકારે તેમને પરદેરા મોકલેલા અને ત્યાંની આ પ્રવૃત્તિની વિશિષ્ટતાઓ અને કાર્ય-

પ્રણાલીઓનો અનુભવ પણ તેમણે મેળવેલો છે. એટલે આપણા મુખ્ય પ્રાંતમાં, આ પ્રવૃત્તિના શ્રીગણેશ હજી જ્યાં શરૂ થાય છે તે પ્રદેશમાં, શ્રી વાકનીસ સાહેબની કાર્ય-કુશળ દોરવણી અને સલાહસૂચના જરૂર ઉપયોગી નીવડશે અને પુસ્તકાલયોના સંચાલનમાં નવીન પ્રણાલીઓ લાખલ કરાવશે, એવી આશા અસ્થાને નથી ઉપરાત, વડોદરાએ જે પદ્ધતિએ આ પ્રવૃત્તિને પોતાના પ્રદેશમાં વિકસાવી ફેલાવી તે પદ્ધતિનો અમલ મુખ્ય સરકારના સમગ્ર પ્રદેશમાં વિસ્તારશે એવી અમને ખાતરી છે.

આ સ્થળે અમારૂં નમ્ર નિવેદન તેઓશ્રી સમક્ષ રજૂ કરીએ તો અસ્થાને નહિ લેખાય.

આ પ્રવૃત્તિ પાછળની સતત કામગીરી જે મડળોની છે એ તેઓશ્રીની બહુ બહાર નથી જ, અને તે (૧) પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મડળ લિ અને (૨) વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ.

આ બન્ને મડળોએ પુસ્તકાલયોની જે સેવા કરી છે તેનો પુરાવો તો પહેલા મડળે ગયા એપ્રિલ માસમાં ઉજવેલી રજતજયંતિ જ છે. તે પ્રસંગે એની સવાઓને સ્થળેસ્થળેથી જે માનાંજલિઓ અપાઈ છે તે સુવિદિત જ છે ત્યારે વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળે રાજ્યના પુસ્તકાલયોની તપાસણીનું અને પ્રચારનું જે કાર્ય કર્યું છે તે અછતું નથી.

એટલે તેઓશ્રીના પરિચિત એવી પુસ્તકાલયોની આ બન્ને સહાયક સંસ્થાઓનો તેઓ મુખ્ય પ્રાંતની સેવાઓમાં ઉપયોગ કરશે તો તેઓશ્રીની કામગીરી વધુ સરળ થઈને યશસ્વી નીવડશે એ નિર્વિવાદ છે.

શ્રી વાકનીસ સાહેબને તેઓશ્રીએ આ માનભયું સ્થાન પ્રાપ્ત કરવા માટે અમારા હાર્દિક અભિનંદન તેઓ વડોદરામાં જે યશ પ્રાપ્ત કરી શક્યા છે તેથી વધુ ને વધુ યશ પ્રાપ્ત કરે એવી અમારી શુભેચ્છા તેઓને પાઠવીએ છીએ. અરજુ.

“ આજે માનવસ કૃતિ ઉપર જે લયાતક આકૃત તોળાઈ રહી છે તે અત્યંત આવશ્યક એવી નૈતિકતાના અભાવને કારણે છે. જ્યાં સુધી દુનિયામાં આધ્યાત્મિક ક્રાન્તિ નહિ થાય ત્યાં સુધી દુનિયાનું લાંબી સ્થિર થઈ શકવાનું નથી. અહંકાર, સ્વાર્થ, ધિક્કાર, અન્યાય તથા સત્તાલોભના પાયા પર સાચી અને ભલી દુનિયાનું અણુતર થઈ શકે નહિ.

“ દુનિયાને સંપૂર્ણ નિનાશમાંથી ઉગરવું હશે તો આધ્યાત્મિક મૂલ્યો તરફ પાછા વળવું જોઈશે. આપણું શિક્ષણ, વિજ્ઞાન અને સંસ્કૃતિ બધાની પાછળ નથી જ દૃષ્ટિ, નથી જ ભાવના આરોધવી પડશે અને સમસ્ત જગતના હૃદયાણીની દૃષ્ટિ રાખીને એ બધાનો ઉપયોગ કરવો પડશે.”

—સર્વપલ્લી રાધાકૃષ્ણનું

સાહિત્યસૃષ્ટિનું અપભ્રંશ

* આગસ્ટ માસમાં દેશમાં ઘણા સ્થળોએ તુલસીજયંતી ઉજવવામાં આવી હતી. હિંદી સાહિત્ય સંબંધન તરફથી પટણાની એક જાહેર સભાએ સભાના પ્રમુખ શ્રી રામધારી સિંહ દિનકરે કવિની મહાન તથા મદા સુગંધી ચોક્કસિયતાનાં કારણોની સમાવેશના કરી હતી

*

* પડિત નર્મદાપ્રસાદ મિશ્રનું ૬૨ વર્ષની ઉંમરે તા. ૪ આગસ્ટના રોજ અવસાન થયું છે તેજો જાણીના પત્રકાર તથા કેટલાક હિંદી પુસ્તકોના લેખક હતા તેમણે ઉચ્ચ કક્ષાનાં ત્રણ હિંદી માસિકો 'દિનકારિણી', 'શારદા' તથા 'શારદા વિનોદિની' નું સંપાદન કર્યું હતું આ માસિકો કેટલાક વખતથી બંધ પડી ગયાં છે સ્વર્ગસ્થ જબલપુરના રાષ્ટ્રીય હિંદી મંદિરના મંત્રી પણ હતા

*

* હાખનોથી આવતા ડિસેમ્બર માસથી નવું સાહિત્ય તથા સંસ્કૃતિનું ત્રિમાસિક 'અજતા' શરૂ થવાનું છે પહેલા અંકમાં નામદાર ચક્રવર્તી રાજગોપાલાચારી, પ્રો. રાધાકૃષ્ણન તથા પડિત જવાહરલાલ નેહરુ ઉપરાંત શ્રીમતી સરોજિની નાઇડુએ તેમના અવસાન પહેલાં 'અજતા' માટે લખેલ ખાસ લેખ પણ આવશે તેનું વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૧૦ જેટલું

*

* મરાઠી સાહિત્યમાં વિશ્વકોશનો યુગ હાખલ કરવાનું મો. રવ. ડૉ. એસ. વી. કેતકરના રાજે જાય છે. તેમણે 'મહારાષ્ટ્ર ચાંદ્રિકા' નું સંપાદન કરી લગભગ ૪૦ ભાગોમાં તે પ્રગટ કર્યો ત્યાર પછી ખીજ વિશ્વકોશો રચાયા આ ક્ષેત્રમાં તાજેતરમાં પૂનાના શ્રી વા. જી. જોશીએ 'સુવલ વિશ્વકોશ' પ્રગટ કરવાનું શરૂ કર્યું છે

સ્વ. ડૉ. કેતકરે ઇતિહાસ તથા સમાજશાસ્ત્ર પર પુસ્તકો લખીને નેતે સમૃદ્ધ બનાવ્યાં છે પૂનાના શ્રી ડી. એન. ગોખલેએ તેમનું જીવનચરિત્ર લખવાનું કાર્ય માથે લીધું છે. પૂનાના શ્રી એમ. ડી. કલકણીએ હિંદી તથા ઉર્દૂ સમ્બંધના મરાઠી અર્થોસહિતનો ઉપયોગી કોશ તૈયાર કર્યો છે પૂનાના 'કેસરી'ના તંત્રી શ્રી જી. વી. કેતકરના એકાવનમા જન્મદિવસ તથા તેમની ૫૫મી વર્ષની જાહેર સેરા નિમિત્તે નાગપુરના ડૉ. એન. બી. ખરેના પ્રમુખપદ હેઠળ એક જાહેર સભામાં તેમનું સન્માન કરવામાં આવ્યું હતું તે સમયે ખીજ ભેટો ઉપરાંત સત્કાર સમિતિ તરફથી શ્રી વી. ડી. સાવરકરની ચાંદીની પ્રતિકૃતિ પણ તેમને ભેટ કરવામાં આવી હતી

*

પૂનાના 'કોર્તન વાયરપતિ' બી એમ રાઘદાટકર શુવાએ મહાભારતને મરહી અભગોમા ઉતારવાનું શરુ કરી દીધું છે 'અર્ધ-ભારત' (જેમા મહાભારતના પહેલાં બે પર્વા આવે છે) ના પ્રથમ અંકની પ્રકાશનવિધિ ૧૭ મી ઓગસ્ટે પૂનાની એસ પી કોલેજના પ્રિન્સિપાલ શ્રી સેનોપત દાડિરના પ્રમુખપદ હેઠળ કચવામા આવ્યો હતો તે વખતે લેખકનું યશુ સન્માન કરવામા આવ્યું હતું.

*

* પૂર્વ પાળ્ય વિશ્વવિદ્યાલયના પ્રકાશન ખાતાએ આકરમ થો તથા બીજા પ્રમાણુ ભૂત મ થો પંજબી ભાષામા પ્રગટ કરવાની યોજના કરી છે. પાળ્ય ભાષામા આ પ્રકારનો આ પહેલો જ પ્રયત્ન છે. ૧૯૪૯-૫૦ આખરે નીચેના પુસ્તકો પ્રગટ થવાનાં છે તે પરથી પ્રકાશન ખાતાના ઠાવૈનો ખ્યાલ આવશે.

*

- ૧ -

(૧) અગ્રેજી સાહિત્યના કેમિકલ ઇતિહાસની યોજના મુજબ લખામેલ પાળ્ય સાહિત્યનો પ્રમાણુમૂલ ઇતિહાસ પાંચ ભાગમા આવું વર્ષમા પહેલા બે ભાગો જ તૈયાર થશે. (૨) એન્નો-પાળ્ય ડિક્શનરી-કોન્સાઇઝ ઓફ કસર્ફ ડિક્શનરીના ધારણે-આ કાર્ય વિદ્વાનેને સોંપવામા આવ્યું છે. (૩) ચબ્બેનો કોલ પાળ્ય ચબ્બેશાસ્ત્રનો સંક્ષિપ્ત સાર. (૪) પાળ્ય ૩૯ પ્રયોગો (Idioms) નો કોશ, (૬) પાળ્ય વ્યાકરણ, બે ભાગ, (૭) પાળ્ય ટહેવતોનો કોશ, (૮) શુરુમુખી નિપિની ઉત્કાંતિ (૯-૧૦) ડાર્વિનના પુસ્તકો 'ઓરીજન ઓફ સ્પીસીઝ તથા ડિરીન્ટ ઓફ મેન' ના ભાષાંતરો તેમ જ (૧૧) આધુનિક પાળ્ય લેખકો તથા તેમના અથોનો મંપૂર્ણ આકર મ થ.

આવું કિંમતી કાર્ય માથે લેવા માટે પૂર્વ પાળ્ય વિશ્વવિદ્યાલય અભિનંદનને પાત્ર છે.

*

સ્ટોકહોમની સ્કેન્ડિનાવિયન સંખ્યા થોડા સમય પહેલાં તેમના પ્રમુખ રેનર્ટ અહા-લેનના ઘેર ભેગા થયા હતા. હરેક તત્તની વસ્તુઓના સમાવેશની આ કલમના જગનભરમાં ૨૭૦૦ સંખ્યા કે અને તે અત્યારનવાર ભેગા મળે છે તેઓએ ટિફિડો, દીવાસળીઓ, ફરવા જગતી કાકડીઓ, તલવારો, અવેસત, મીઠાચરેટના પત્તાં, ચોકેટેટનો કબીના કવર, રૂમાલ, ટાઇ, વાવટા, વર્તમાનપત્રો, ટોપી, જૂર, બટન વગેરેની તેમનો શોધખોળના અનુભવોનું વર્ણન ક્યું હતું એક સભ્ય પાસે જગનભરનાં જુદાં જુદાં પાણી છુડે, વીંથી, બેડન નદી, આમાએન નદી, ડાન્ડુમ, ટેમ્સ અને સાત સમુદ્રોનો પાણીથી ભરેલ શીશીઓનો મંત્રક છે.

વર્તમાનપત્રના આમલ તંત્રી આહલિને લયલય પમાસ વપ પહેલાં આ કલમની શરુ-આત કરી હતી તગત જ તેણે પરદેશી વર્તમાનપત્રોનો સમક કરવાનું શરુ ક્યું આજે તેમની ઉંમર ૭૦ વર્ષની છે તેમના સમ્રાટમાં ૧૮૮૮ ના ફેબ્રુઆરીનો સમાવેશ થાય છે. તેનાં ૧૦,૦૦૦ વર્તમાનપત્રોનો સમક આજે સ્ટોકહોમ પબ્લીસીસ્ટ કંપનને તેણે બેટ ધરી દીધી છે તેમાં જગતના ઉત્તરના કુળના રથજે સ્પીટઅગર્મની પ્રગટ થતું વર્તમાનપત્ર તથા આફ્રિકાના

ગણુ પણ હકક ધરાવતા તેમજ પોતાને 'સહગતો શહેનશાહ' કહેવતવા એક ગામ ફ્રેન્ચ સામ્રાજ્યમાં પ્રગટ કરેલ દેશના ફ્રેન્ચ ભાષાના પ્રકાશનો છે આહવિનનો દીવાસગીતી કામની એનો સમગ્ર જગતમાં અનુપમ ગણાય છે. તેમાં ફ્રેન્ચીક કિમની તથા અપ્રતેમ કામદીઓ છે એક સેટમાં રહેલિન, રાજાઓ, ક્રિસ્મસટાર, ગાંધીજી તથા ચીની આગે વનોના ચિત્રો, તેમજ પ્રથમ સૂત્રો સાથે આપવામાં આવ્યા છે.

★

તાજેતરમાં લડનમાં પ્રગટ થયેલ લોડ માઉન્ટબેટનના ભાષણોના પુસ્તકે હિંદીઓમાં તથા હિંદના મિત્રોમાં સારો ગસ જગાડ્યો છે આ પુસ્તકનું નામ 'ટાઇમ ઓનલી લુક ફોર્વર્ડ' (Time Only to Look Forward) છે આ ભાષણો હિંદના ઇતિહાસની નોંધમાં સ્વાતંત્ર્યનો 'પડો ખોલનાર' ગણાશે વાઠસરોય તથા ગરબ જનરલ તરીકેની ૧૪૦ દિવસની કારકિર્દીના સમયમાં બનેલા બનાવોના તેમાં પડ્યો પડે છે

પુસ્તકનું શીર્ષક તેમણે ૧૯૪૭ ની ૧૪ મી ઑગસ્ટે નવી પાકીસ્તાન કોન્સ્ટીટ્યુશનલ એમેન્ડમેન્ટ સમક્ષ કરેલ છેલા ભાષણના ચબ્દો પરથી લેવામાં આવેલ છે.

લોડ માઉન્ટબેટનને ભાષણો આગળથી તૈયાર કરવાનું પસંદ નહોતું. કંઈ પણ નોંધ વિના ભાષણ કરવાનું તેમને ગમતું હતું બ્યારે વર્તમાનપત્રોને તેમના ભાષણની નકલ આગળથી આપવાની જરૂર પડતી ત્યારે જ તે ભાષણો લખી રાખતા હતા સદ્ભાગ્યે તેમના રદાકનો એક સભ્ય તૈયારી વગરના ભાષણોની પૂરી નોંધ કરી શકતો તેને અગે જ તે ભાષણોના આમાં સમાવેશ કરવાનું શક્ય બન્યું છે

*

બ્રિટનના કેળવણી આતાના પ્રધાન મંડળે જગતના ૧૦૦ શ્રેષ્ઠ પુસ્તકોની યાદીમાં ગણાવી શકાય તેવા પુસ્તકોની યાદી પ્રગટ કરી છે આ પુસ્તકોની પસંદગી સાહિત્યના તબક્કો તથા આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓની સલાહ લઈને 'યુનેસ્કો' કરશે

આ યોજનાનો હેતુ સાહિત્યના શ્રેષ્ઠ ગ્રંથોના ધણી ભાષાઓમાં અનુવાદ કરાવવાનો છે

બ્રિટિશ યાદીમાં ૨૩ જગવિખ્યાત લેખકો તથા કવિઓના પુસ્તકોનો સમાવેશ થાય છે

*

જર્મનીના પશ્ચિમ વિભાગમાંથી બર્લિન જતી ઢોરીમાં બાઇબલ લઈ જતાં રશિયન અધિકારીઓએ તે અટકાવ્યા હતા તેમની માન્યતા મુજબ બાઇબલ 'પ્રચારનું સાધન' ગણાય છે

*

હિંદ અને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ વચ્ચે પુસ્તકોનો વિનિમય શરુ થઈ ગયો છે પરિણામે હિંદના પુસ્તકલયો તથા લાગાઓને 'યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ પુસ્તક વિનિમય' સંસ્થા તરફથી સે કંડ પુસ્તકો મળશે

તાજેતરમાં આ 'વિનિમયે' દિવસના ૪૧ પુસ્તકાલયોને અત્યારે મળી ચક્રતાં ૨૫૦ પુસ્તકોના નામની યાદી મોઘલી હતી આ કાર્યક્રમ માટે દિવસમાંથી વિનિમય માટે મોકલવા દરેક પુસ્તક દીઠ યુનાઇટેડ રેટરૂમ બે પુસ્તકો મોકલે છે. દિવસના મંજ્યાન મધ્ય પુસ્તકાલયોએ આને લાભ લેવા માગ્યો છે અને તેમણે પસંદ કરેલ પુસ્તકો મોકલવાની તૈયારીઓ થઈ રહી છે.

✽

યુનાઇટેડ રેટરૂમના જર્થોર્નિયા પ્રાંતના મેકેન ગામના વર્તમાનપત્રોના તબક્કેની માન્યતા મુજબ ભવિષ્યના વર્તમાનપત્રોમાં મથાળા નહિ હોય તેઓએ તાજેતરમાં 'મેકેન-ન્યુઝ' નો એક એક તબક્કા નવા જ રરપરૂમા પ્રગટ કર્યો હતો.

આ તબક્કો આ ગામનામાં એકમત છે કે 'કામમાં ગમ્યાપર્યા રહેનાર વાયકને રથાનિક ખખરો, રાજ્યના ખખરો, રાષ્ટ્રીય બનાવો, પરદેશના ખખરો વગેરે મોટા મોટા વિભાગો પાડી' નાખેલ ખખડ જેનું છે. આ ખખડના પાછા વિભાગ પાડવા તે બરાબર નથી. 'મેકેન ન્યુઝ' પહેલા પાનાના નિવેદનમાં ભવિષ્ય બાખ્યુ છે કે ભવિષ્યના વર્તમાનપત્રો આ પ્રથમે અનુસરશે આ પ્રથમથી ખખરો દુકામાં આવી જાય છે ને મથાળાની જગ્યા બચી જાય છે. છતાં એક અખતગ તરીકે આ પત્રે એક જ દિવસ માટે, પોતાના વાચકોને ભવિષ્યની ઝાંખી કરાવવા માટે, આવી આરતિ પ્રગટ કરી હતી બીજો દિવસે તે પોતાના મૂળ સ્વરૂપમાં આવી ગયુ હતું. વાચકોની બહુમતિ માત્ર મથાળા જ લુએ છે, તે લેકોને આ ફેરફાર કુચશે નહિ.

✽

મુમોલિનીના દબ્બે, માળાએ, તથા બટકરે મુમોલિનીનાં સગરોઝા લખ્યાં છે હવે તેની ગ્રોવણુ મેનિયા બાડવાનો વારો આવે છે. તે મુમોલિનીનું જીવનકાલ ત લખી રહી છે.

તે કહે છે કે મારે પેસાની જરૂર પડી છે. હું ફક્ક રમોઈ બનાવુ છું, છતાં મને કોઈ નોકરીમાં ગખવુ નથી.

✽

રૂઝવણ એશિયાટિક મોસાવટીએ લગભગ આઠ ભાગમાં ભાગતનાટવણાઓની ટીકાવાળી આરતિ અંગ્રેજી ભાષાનર સાથે પ્રગટ કરવાની યોજના કરી છે.

આ સંજ્ઞામાં મોસાવટીએ દિવસા મોટા પુસ્તકાલયો પર પરિપત્ર પાઠવીને જેમની પાસે આ પુસ્તકની હસ્તપ્રત હોય તેા વિગતવાર ખખડ આપવા જજાબ્યુ છે.

અત્યાગ મુખી આ પુસ્તકનો ફક્ત મૂળ પાઠ, વડોદરાની ગાયકવાડ જ્યારી-એટલ મીરી-ઝની 'કાગમમાળા મીરીઝ' માં પ્રગટ કરવામાં આવેલ છે.

✽

છાપખાના નબધી ચાલી કમિશનનો હેવાલ ઈંગ્લંડમાં પ્રગટ થયો છે સર રવિડ રાય કમિશનના પ્રમુખ હતા.

(અનુસંધાત સામેના પૃષ્ઠના ઉપર)

વડોદરા તાલુકા પુસ્તકાલય પરિષદ

વડોદરા મહાલ પુસ્તકાલય મંડળની ચોથી પમિયઃ આજેડ મામે તા ૩૦-૧૦-૪૯ ના રોજ વડોદરા રાજ્યના માજી મહેસુલી પ્રધાન, વડોદરા જિલ્લા સમિતિના પ્રમુખ અને મુખ્યાલય ધાગ-સલાના સભ્ય શ્રી મગનભાઈ શંકરભાઈ પટેલના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી, જે પ્રસંગે કોમે-સના બહુમતી કાર્યકર્તા અને મુખ્યાલય ધારાસભાના સભ્ય શ્રી. સુનીલાન શાહ, વડોદરા (રાજ્ય) પુસ્તકાલય મંડળના મંત્રી અને વ મદ્રાન પુ મંડળના પ્રમુખ શ્રી. ચિમનભાઈ હ અમીન, વ રા. પુ મંડળના સહમંત્રી શ્રી નાલુકલાલ ચોકસી, પુસ્તકાલય સહાયક સં મંડળ વિ ના મંત્રી શ્રી વાલજીભાઈ અમીન, પુ સ સ મંડળ વિ ના વ્યવસ્થાપક સભ્ય શ્રી ચીમનભાઈ મૂ અમીન, જિલ્લા લોકલ મોડે એજીનીઅર શ્રી મોતીલાલ પટેલ, મામ ઔપચાર્ય તપાસનીસ શ્રી જયભાઈ મૂ અમીન, શ્રી વિદ્યુલભાઈ બટ, શ્રી મૂળજીભાઈ પટેલ, શ્રી રતિલાલ ઘોડા તેમ જ તાલુકાના પુસ્તકાલયોના મંત્રી-મંથયાનો અને કાર્યકર્તાઓ તથા આજીમાજીના મામજનોની મોટી હાજરી હતી

શરૂઆતમાં પ્રાર્થના થયા બાદ સ્વાગતપ્રમુખ શ્રી મગનભાઈ નરોત્તમદાસ પટેલના આવકારના વિવેચન પછી જિલ્લા લોકલ મોડેના સભ્ય શ્રી અખાલાલ લલુભાઈ પટેલની દરખાસ્ત અને શ્રી જયભાઈ પટેલના અનુમોદનથી શ્રીમાન મગનભાઈ શ પટેલે પ્રમુખસ્થાન સ્વીકાર્યું હતું.

જે પછી મંત્રી શ્રી છોટાલાલ શ પટેલે પરિષદ માટે આવેલા સફળતા ઈચ્છતા સંદેશા રજુ કર્યા હતા, જેમાં પુસ્તકાલય ખાતાના ક્યુરેટર શ્રી વાઠનીસ, આસી ક્યુરેટર શ્રી ઉમેદલાલ

(અનુસધાન પૃષ્ઠ ૧૩૬ નું)

આ રિપોર્ટમાં શરૂઆતમાં જ ટ્રેટસિટનના વર્તમાનપત્રોના ક્ષેત્ર રિયે હકીકત આપેલી છે સામાન્ય માણસોને સ્પષ્ટ પડે તેવા નવ દૈનિક પ્રગટ થાય છે ૧૯૪૭ મા તેનો દૈનિક ફેલાવો ૧૫,૫૬૭,૮૮૩ નકલોનો હતો લગ્નના ત્રણ સાંજનાં દૈનિકોનો ફેલાવો ૩,૫૦૧,૫૫૯ નકલોનો હતો સવારે પ્રગટ થતા ૨૫ પ્રાંતિક દૈનિકોનો ફેલાવો ૨,૭૦૦,૦૦૦ નકલોનો તથા ૭૫ સાંજે પ્રગટ થતાં દૈનિકોનો ફેલાવો ૬,૭૮૦,૫૪૦ નકલોનો હતો લગ્નના દશ રવિવારના પત્રોનો ફેલાવો ૨૫,૨૪૩,૪૬૦ નકલોનો, ૭ પ્રાંતિક રવિવારનાં પત્રોનો ૪,૦૦૦,૦૦૦ નકલોથી વધારે તથા ૧,૧૬૨ સ્થાનિક સાપ્તાહિકોનો ફેલાવો દર અંકની ૧૩,૦૦૦,૦૦૦ નકલોનો હતો.

૧૯૩૦ અને ૧૯૪૭ વચ્ચે રાષ્ટ્રીય સવારના દૈનિક પત્રોનો ફેલાવો ૮૦,૫ ટકા, લગ્નના સાપ્તાહિક પત્રોનો ૭૦ ટકા વધ્યો છે, જ્યારે પ્રાંતિક સાંજનાં પત્રોનો ફેલાવો ૫૨ ટકા વધ્યો છે *

—છોટાલાલ માનસિંગ કામદાર

* નિશાનીવાળું નોંધો 'ઈન્ડિયન પી ઈ એન થ માધી સાક્ષાર હક્કત

પટેલ, શ્રીકે મે હાઇસ્કૂલના પ્રિન્સી શ્રી નાનાલાલ સહ, નિતેશભાઈ શ્રી. નંદરરાવ સાહ વિગેરેના મુખ્ય હતા.

બાદ નિવેદન રજુ કરતાં ત લોકના શાળાવાળા તમામ ગામે એ શ્રી પુસ્તકાલયો સ્થપાયલાં છે, જેની યોગ્ય વ્યવસ્થા અને તપાસણી ચાલે છે. શિષ્ટ વાચનની પરીક્ષા લેવાય છે, જેનો દર વર્ષે સારો લાભ લેવાય છે અને લાભ લેનાર વિદ્યાર્થીએની મંજૂઆ પણ વધતી ગય છે. ચાલુ સલે “આપણા સંગઠ” પુસ્તકની પરીક્ષા લેવાઈ હતી.

બાદ શ્રી ચિમનભાઈ હ અમીને વિદેશન કરતાં વડોદરા રાજ્યના ત્રણ હજાર ગામોમાં પછરમે પુસ્તકાલયો હોઈ એની પાછળ કે શ્રીમત મ્યાજી ૧૬ ગાયકવાડ તથા સ્વં મોતીભાઈ અમીનના અધ્યાગ પ્રયત્ન તથા જગૃન કરેલી લોકજાગૃતિ જણાવી રાજ્ય, પ્રાંત અને તાલુકા મંડળો તથા તેની ભગતી પરિષદો અને તે અંગે ગોઠવાતા પ્રવાસોમાં સ્વ શ્રી મોતીભાઈ અમીને પુસ્તકાલય કાર્યકરોનું કરેલું સંગઠન અને રેડેનો સેવાભાવ આજે પણ જામત હોઈ હવે સ્વગોળ્ય મળ્યા પછી પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિ વિકસાવવા માટે સૌ પૂર-ગુજરાતમાં આવેલી જગૃતિ અને તેમાં વડોદરા રાજ્યના અનુભવી કાર્યકરોએ સાચા આપી બનવાની દુરજ જણાવી મમરત ગુજરાતમાં પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિ ફેલાવી જાનપ્રચાર કરવાની શ્રી મોતીભાઈ અમીનની ભાવના સફળ કરી એ પૂજ્ય વ્યક્તિ તરફનો બાંધક અને ભાવના સાર્થક કરવા વિનંતિ કરી ગુજરાતની પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિની અગ્રણી આંદોલન વડોદરા કેન્દ્ર લાયકેરીમાં રાખી વિશાલ સંધવા ભલામણ કરી હતી.

પસાર થયેલા ઠરાવો

બાદ નીચેના ઠરાવો શ્રી ચિમનભાઈ હ અમીન, શ્રી હેટાભાઈ મ પટેલ, શ્રી પ્રભુભાઈ મ પટેલ શ્રી રમણભાઈ મોતીભાઈ, શ્રી. પ્રેમજીભાઈ વડીય, શ્રી કમળાશ કર ઉપાધ્યાય વગેરે તરફથી યોગ્ય વિવેચનો સહ રજુ થતાં સર્વાનુમતે પસાર થયા હતા.

વડોદરાને કેન્દ્ર બનાવો

(૧) વડોદરા શહેર એ સાર્વજનિક પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિનું ઉગમસ્થાન હોઈ વડોદરા રાજ્ય વિસ્તારમાં એ લોકસભા પ્રજાતિનો સારો વ્યવસ્થિત વિકાસ થયેનો છે એ મહત્વના મુદ્દાને ધ્યાનમાં લઈને ના મુખ્ય સંગઠને ગુજરાત વિભાગની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ પૂરતું વડોદરા કેન્દ્ર બનાવવા આ પિપદ આગ્રહપૂર્વક વિનંતિ કરે છે.

શ્રી. ચિ હ અમીન

પુસ્તકાલય સ. સ મહાન લિ. મારફત કામકાજ કરેલું.

(૨) વડોદરા મહાન પુસ્તકાલયોનું કામકાજ વડોદરા પુસ્તકાલય મહાપક સહકારી મંડળ (ન મારફત બાળ વર્ગોથી લેવાતું રહ્યું છે અને મહાનની ધણી ખરી સ રચાઓ મદરદ મહાન બાગીદાર પણ છે, તેથી આવદે પણ મહાનની પુસ્તકાલય સંસ્થાઓનું કામકાજ પુસ્તકાલય સ સ મહાન તિ મારફત જ ચાલુ રહી શકે તેવી નીતિ માન્ય રાખી સ રચાઓને રજીગતી સરકાર તથા જિલ્લા લોકલ બોર્ડ મદદની પુસ્તકાલયની રકમો પુ સ. સ મહાન તરફ જ પરભારી મોકલી આપવાની નીતિ માન્ય રાખવાની તા મુબાઈ સરકારને આ પરિષદ વિનિતિ કરે છે તેમજ ગુજરાતના બીજાં પુસ્તકાલયોને પણ પુ સ સ મહાન મારફત પોતાનું કામકાજ કરવા બહામણ કરે છે.

પુસ્તકાલયનાં બજેટ મંજૂર કરેા

(૩) વડોદરા મહાનની પુસ્તકાલય સંસ્થાઓનાં બજેટ દરસાલ સપ્ટેમ્બર-ઓક્ટોબર લગીના મંજૂર રકમ જાતની સાલ માટેનાં પત્રો જનપ્રધાની માસથી શરૂ થઈ જાય એવી બચત આજ વર્ગોથી સ્વીકારાઈ છે પરંતુ ચાલુ બજેટ મંજૂરીનું કાર્ય વહીવટી મુશ્કેલીને લીધે અટકી ગયું છે એ બેનાં ડિસેમ્બર આખરે પત્રોની મુદત પૂરી થતા નથી સામ માટેનાં પત્રોના ઓર્ડર સમયસર ન મુકાય એવી દહેશત રહે છે તે ના મુબાઈ સરકારનું એ તરફ ધ્યાન દેવી બજેટ મંજૂર કરવા માટેના જરૂરી હુકમો તાત્કાલિક કરવા આ પરિષદ આમંદબરી વિનિતિ કરે છે

શિષ્ટવાચન પરીક્ષા

(૪) વડોદરા મહાન માટે લેવા કરેલી શિષ્ટવાચનની પરીક્ષા માર્ચ માસમાં લેવાનું નક્કી થયું હોય તેને માટેનું પુસ્તક તથા એક્સામ તારીખ ઠરાવવા માટે નીચેની સમિતિ નીમવામાં આવે છે.

(૧) વીમલભાઈ હ અમીન (૨) શ્રી વલ્લભભાઈ મુ પટેલ (૩) હેમલભાઈ મ પટેલ.

બહેસત બહાર પડેથી આ પરીક્ષાનો લાભ સાબાના વિદ્યાર્થીઓ ઉપરાંત ગામના યુવકો-યુવતીઓ અને પ્રૌઢ પગ મેટા પ્રમાણમાં લે તે માટે જરૂરી તજવીજ કરવા મંત્રી ભાઈએ વિનિતિ કરવામાં આવે છે

શ્રી. ચુનીલાલ શાહ

બ દ પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિમાં વર્ગોથી અમરણે કાર્ય કરતા શ્રી ચુનીલાલ શાહે વિવેચન કરતાં સદગુણો ખીનવી ચારિત્ર્યનો વિકાસ કરે તેજ સાહિત્યનો પ્રચાર કરવા સરદારશ્રી જેવા મહાન દેશનેતાની શ્રેષ્ઠા જીલી ગજૂસેવક જનના અને મજેલી આઝાદીને દિવાનવા ગરીબ આમજનતામાં કામ કરી તેમનાં મુખદુ ખર્ચ સાધીદાર થઈ પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિનું કાર્ય સાર્થક કરવા અને સ્વ શ્રી મોતીલાલ અમીનની ભાવનાં સફળ કરવામાં લોકો સાથે સગરી અમલદારોને પણ સાથ મળવાની ખાસ આવશ્યકતા દર્શાવી હતી

(અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૧૪૨ ૫૪)

સૌરાષ્ટ્ર પુસ્તકાલય પરિષદનું

(રાજકોટ :)

સૌરાષ્ટ્ર પુસ્તકાલય પરિષદની પ્રથમ બેઠક ધર્મેન્દ્ર કોલેજના મધ્યખંડમાં તા. ૧૬-૧૦-૪૯ ના બપોરે બાર વાગે સૌરાષ્ટ્ર કેળવણી પ્રધાન શ્રી બળવંતરાય મહેતાના પ્રમુખપણા હેઠળ શરૂ થઈ હતી. તે વખતે ૭૦ પ્રતિનિધિઓ બહારગામથી આવ્યા હતા, બા ઉપરાંત કેળવણીકોશ, ગ્રેફેસરો, શુક્રસેલરો અને નિર્માનિત સભ્યનોની મળી આશરે ૧૫૦ની દલગીરી હતી. મહેમાનોમાં રા બ રાણા સાહેબ, યુગ્માબેન મહેતા, 'માનસી'ના ત ત્રી શ્રી વિજયરાય, પ્રો. ભરતસુખરામ, શ્રી હરિભાઈ ત્રિવેદી, વડોદરા રાજ્ય યુ મંડળના મંત્રી અને પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ દિ. ના કાર્યવાહક સભ્ય શ્રી ચિમનભાઈ હ અમીન તથા "પુસ્તકાલય" માસિકના તંત્રી શ્રી તણિયાલ બાસ, શ્રી કલ્યાણરાય ભેશી અને શ્રી હરજીવન ટાલિદાસ મહેતા તેમ જ પ્રો. રવિશંકર ભેષી મુખ્ય હતા.

પ્રિ. શાહાણીએ કરેલુ સ્વાગત

પ્રિ શાહાણીએ સોનું સ્વાગત કરતાં કહ્યું કે સૌરાષ્ટ્ર અત્યારે દરેક દિશામાં પ્રગતિની દૃષ્ટ કરી રહેલ છે પણ ખરી વાત એ છે કે પુસ્તકાલય કે વાંચનાલય એ તો એક સરકારગળનો છે, સતત વહેતો પુવારો છે. તેનાથી પ્રાપ્ત થઈ શકાય તેવું બહુ બને છે.

આ કામ શિક્ષકનું છે શિક્ષક સાથે તેને ગાઢ સંબંધ છે. એક તો તેની સહાયથી તે નિષ્ણાતતા કેળવી શકે છે ઉપરાંત, પ્રાપ્ત થઈ શકે તેવું જાણવાની જગ્યાની શોધ પોતે કોઈ વિશ્વ-કોશ નથી, પણ તે પુસ્તકાલયની મદદથી પોતાની જાણનાં જોડાને સતેજ રાખી તેના શીલો પ્રકાશ દર દર ફેલાવી શકે છે પુરાતન ગ્રંથોનાં દર્શન ત્યાં થાય છે. વળી પૂર્વ અને પશ્ચિમના સંબોગ પણ તમને ત્યાં જોઈ શકાય જણાશે લાઈબ્રેરીને અંગ્રેજીમાં એક પ્રકારની વિદ્યાપીઠ કહી છે તે સારું છે, આવી જોની મદદ છે એવી પ્રવૃત્તિને નાણાંની કદી સીડ પડતી જ નથી

કલ્યાણકારી પ્રવૃત્તિનું કેન્દ્ર

આ પછી પ્રિ રમણલાલ માસિકે જણાવ્યું કે — આપણે વડોદરાનો દાખલો લક્ષમાં રાખી નામડેગામડે પુસ્તકો પહોંચે તેમ કરવાનું છે. ગામડાના શિક્ષકનું એ કેન્દ્ર છે એક રીતે તે એક 'આદિસ આદિ સંસ્થા' છે. માટે તેને વ્યવસ્થિત બનાવી વેગ આપવો એ આપણી પ્રથમ દરજ્જે ફરજ થઈ પડે છે. તેમાંથી મળતું જ્ઞાન એ જીવનના પાયેષ તરીકે કામ આવે છે.

શ્રી. બળવંતરાય મહેતાનું ઉદ્દેશોધન

ભાવનગર ધરશાળાના આચાર્ય શ્રી હરભાઈ ત્રિવેદીની દરખાસ્ત પછી શ્રી. બળવંતરાય મહેતાએ પ્રમુખસ્થાનેથી જણાવ્યું હતું કે, સરકાર બાળમ દિવે પ્રગતીય બનાવવા માગે છે. અત્યારે ૩૮૦૦ શિક્ષકો જીનતાયીમી છે તેમને તાલીમગાળ બનાવવા અત્યારે ૫ કોલેજો કામે લાગેલી છે. આ અગાઉ ૫૦૦ શિક્ષકોને મદદગાર બનશે. ૫૦૦-૬૦૦ની વસ્તીવાળા

પ્રથમ સંમેલન

તા. ૧૬-૧૦-૧૯૪૯

ગામોમાં શાળાઓ સ્થાપવાની ચરકારની ધારણા છે. પણ લોકોમાં કેળવણી માટે જોઈએ તેવી તાલાવેલી જોવામાં આવતી નથી.

માધ્યમિક કેળવણી એ સાધનો અને શિક્ષકોના માર્ગમાં મૂઝવણભરેલી સ્થિતિ કરી મૂકી છે. આ એક બળતો પ્રશ્ન ચર્ચા રહેલો છે.

સંસ્કારશિક્ષણનું કેન્દ્ર

આમ છતાં માધ્યમિક શિક્ષણ હોય કે પ્રાથમિક પણ તે બધાને સંસ્કાર આપનાર તો પુસ્તકાલય છે, તે લઈ બહાર ન જવું જોઈએ પ્રામાણ્ય સમૃદ્ધ ધડતરમાં પુસ્તકાલયનો હિસ્સો ખુલ્લો મોટો કે માટે શહેર કસ્ટો અને ગામડાં પુસ્તકાલયોની બરપર બનાવી દેવા જોઈએ.

સૌરાષ્ટ્રના ગણનાપાત્ર પુસ્તકાલયો

બાવનગર, રાજકોટ, જુનાગઢ અને જામનગર એટલે સ્થળે પુસ્તકાલયો છે પણ તેનો પ્રકાર ઝાણો થઈ ગયો છે તેને આપણે વૈજ્ઞાનિક અને શાસ્ત્રીય રીતે સજીવ કરવા છે. આ પુસ્તકાલયો સૌરાષ્ટ્રની વાચનાલય પ્રવૃત્તિને બળવાન બનાવે તેવી સંઘનામક યોજના આપણે આજે વિચારી લેવાની છે.

સૌરાષ્ટ્રમાં પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિનાં પગરણ

હાલકાવાળા શ્રી કલ્યાણરાય જોશીએ વડોદરાની પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિની તારીફમાં મદાસના પુસ્તકાલય નિષ્ણાત શ્રી રંગનાથનનો હવાયો આપતા કહ્યું કે તેમના મતે હિંદુસ્તાનમાં જે ગણનામાં પુસ્તકાલયો છે તેમાં વડોદરાની સેન્દ્ર લાયબ્રેરી અગ્રણી છે. સ્વ. મોતીલાલ અમીન જે આ પ્રવૃત્તિના યોજક હતા તેમની ઇચ્છા ગુજરાત અને દક્ષિણાવધી ઉપર પુસ્તકાલયોનો હલનો લઈ જવાની હતી. સ્વ. સર પ્રભાચંદ્રને અને મુખ્યમંત્રી પુસ્તકાલય પરિષદના પ્રમુખ બનાવ્યા, ત્યારથી આ પ્રવૃત્તિએ સૌરાષ્ટ્રમાં પગદોડી જમાવ્યો અને તેના ભેજધારી અમરેલીથી મળી આવેલ એક શ્રી પ્રતાપરાય અને બીજા હરિભાઈ.

પુસ્તકાલય માટેનો ખાસ ધારો

આગળ ચાલના શ્રી જોશીએ વડોદરામાં લાયબ્રેરી એક્ટમાં આ પ્રવૃત્તિ કેવી સરળ બની છે તેનું બ્યાન આપતાં કહ્યું હતું કે આ રકમ ધારાની રીતે અલગ પાકવામાં આવે છે અને પ્રજા તે પૈસાનો સ્વેચ્છાએ વિનિમય કરે છે. આનું પરિણામ એ આવ્યું છે કે સારા કાર્યકર્તાનું એક જૂથ હિંદુ થયું છે અને તેમાંથી ગામડાં ગામડે જાહેર હિંદુની એક સરખા ઉભી થતી આવે છે. આ સરચાની જવાદોરી ટકાવી રાખનારા કેટલાક બળો છે તે પણ હાથ કરવાની કાળા કેળવણી જરૂરી છે.

(અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૨૪૩ પર)

(અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૨૩૬ નું)

અન્ય વિવેચનો

શ્રી નાણુકલાલ ચૌહાસીએ રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ તથા પુસ્તકાલય મંડળ મંડળની સેવાનો લાભ લેવા અને પ્રવૃત્તિ વિકસાવવા માટે શિષ્ટચાલનો પ્રચાર કરવા જણાવ્યું હતું.

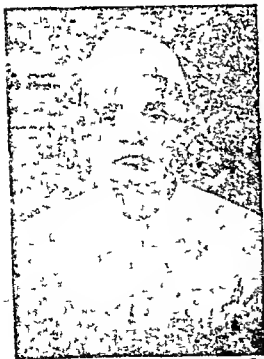
શ્રી. વાઘજીભાઈ અમીને પુસ્તકાલય મંડળ મંડળ તરફથી જણાવ્યું હતું કે વખતગર બજેટ મંજૂર ન થાય અને વર્તમાનપત્રો માલુમ રાખવા હોય તો લાલ લોકમંદલ સાથે કામમ ફંકની રકમનો ઉપયોગ કરવાની પણ હિતાવશે બજેટ મંજૂર કરવા સત્તા આપતો દેરાવ કરી મોકલવો તેમ જણાવ્યું હતું.

શ્રી ચિમનભાઈ મૂ. અમીને સારા વાચનના પ્રચાર માટે ચોક્કી રાખવા, વાચનબૂખ જાગ્રત કરવા અને સમૂહમાં રોજ ભેગા મળી પુસ્તકાલયના વાચન સાથે દેશહિતના પ્રશ્નો પણ વિચારતા ગ્રંથી સરકારમાં લોકમંદળનો રોગ રીને રાધે પણ પાડતા રહેવા જણાવ્યું હતું.

શ્રી જયભાઈ મૂ. અમીને પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિની જેમ મનનું આરોગ્ય વધારાય છે તેમ આમ ઔપધાતયોની પ્રવૃત્તિ પણ સાથે જ કરતા રહી નહીંવા ખર્ચમાં તનનું આરોગ્ય જાળવી પ્રગતિ સર્વાંગી વિશ્વાસ કરવા જણાવ્યું હતું.

પ્રમુખશ્રીનું લાપણું

જે પછી પ્રમુખ શ્રી મગનભાઈ શ. પટેલે પ્રેરજાતક વિવેચન કરતાં જણાવ્યું હતું કે પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિમાં રચ્યા પચ્યા રહેતા કામ કરાએ પ્રવૃત્તિના વિકાસ માટે ધણું માર્ગદર્શન કરાવેલું છે.

પુસ્તકાલયો મારફત જનતાનું જ્ઞાન વધારી સ્વરાજ્યને અનુકૂળ પ્રગતિ ધડતર કરવું જોઈએ આ દિશામાં કે શ્રીમંત સપ્તાગ્રામ અને સ્વ શ્રી. મોતીભાઈ અમીને ધણું પ્રયત્ન કરેલા છે તે આપણે હવે ખીનવીએ અને એનો લાભ ગઈયાનાડ સાથેના સમસ્ત ગુજરાતમાં આપીએ. દેશના હિત મટે લોકમંદળની પ્રગતિના ધણું કાર્યો કરવા જોઈએ એ વિના મ ગાંધીજીની તપશ્ચર્યાથી મળેલું સ્વરાજ્ય ટકે નહિ, ગામડે ગામડે સેવા કરતી સરચાએ રચ પવી જોઈએ ડાં સુમત મહેતાએ આમ ઔપધાતયોની પ્રવૃત્તિ ઉપાડેલી તે આપણે આજે ખીલવી છે એનો ગામડે ગામડે પ્રચાર કરી પ્રગતિ આરોગ્ય સુધારો ગામડાં સ્વચ્છ બનાવો ખોટા ખર્ચ બંધ કરી બાળકોને પૂરત

શ્રી મ. શ. પટેલ

ધી દૂધ આપો દેશને ય ન અને શક્તિ બનેની ખૂનજર છે

(અનુસંધાન સામેના પૃષ્ઠને ઉઠે)

(અનુસધન પૃષ્ઠ ૨૪૧ નું)

જ્ઞાનની પરબો મમી પુસ્તકગાળાઓ

વસ્તુત પુસ્તકાલય તો જ્ઞાનની પરબો છે તે ચનાવવાનું કાર્ય પ્રાથમિક કે માધ્યમિક શિક્ષકોના હાથમાં છે એટલે તેમનો સાથ અને સહકાર કેળવેા તેમને એની જ્ઞાનનાથી રંગો તે આ કાર્ય એકદમ સળ ખતો જવાનું

પુસ્તક લયમનોવૃત્તિ કેળવેા

વડોદરાના મહા ાગ સાહેબ અમેરિકાથી પાછા ફર્યા અને ત્વની પ્રવૃત્તિથી પ્રેરાઈને તેમણે પોતાની પેનેસ લાઇબ્રેરી સેન્ટ્રલને સોંપી દીધી તેમને આ પ્રવૃત્તિમાં એટલેા બધો રમ પડયો કે તેમણે અમેરિકાથી એક ખાસ અમલદાર ની તે માટે નિમણૂક કરી આ બધાના પ્રતાપે કેળવા

(અનુસધાન સામેના પૃષ્ઠનું)

ટીકા છોડી કર્તવ્ય બનવેા.

દેશના રાજકીય દુકા ઢૂર એક યજ્ઞ આપણેા દેશ એક યયો છે. એથી આનંદ લેા અને નાની નાની અડચણો ગાયા કરવાની છોડી દધ પોતપોતાની ફરજ બજવેા વસ્તુઓની તંગી હોય ત્યારે સયમ જળવેા અને સધરાખેાગી કે નકાખેાગી છોડી દેશને કેપયેાગી બનેા દેશ આજે જારે કટોકટીમાંથી પસાર યજ્ઞ રહ્યો છે તે વખતે ટીકાખેારી છોડી ધો કર્તવ્ય બજવેા

દેશમાં અનાજનું ઉત્પાદન વડે અને ખેતીનો ભાર વિકાસ યાય એવા પ્રવરતો અને એવા વાચનનો પશુ પ્રયાગ કરી આખાની સાધસેા

જે પછી શ્રી ચિમનભાઈ ઢ અખીને પ્રમુખશ્રીનો મહેમાનોનો, આજ્ઞેડના મામનનો અને સ્વાગતપ્રમુખનો તેમ જ પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિમાં કામ કરતા સૌ શિક્ષકો અને કાર્યકર્તાઓનો આભાર માન્યેા હતો

છેાટે સ્વાગતપ્રમુખ શ્રી મમનભાઈ ન પટેલે ફવહાર કયાં માઢ વ દેમાતરમના ગીત પછી પરિવડનું કાય પડુ યજ્ઞ હવુ.

પુસ્તકાલય પરિષદ અગે આજ્ઞેડમાં રાત્રે રજન કાર્યક્રમ ગખ્યેા હતો, જેમાં કન્યાઓના રાષ્ટ્રીય ગગના તેમજ યુવો અને બાલક-બાલિકાઓના દેશભક્તિ અને વોસ્ત્વથી જારેવા પ્રેરણાત્મક સવદો યયા હતા, જે વખતે ઓ-પુરૂષોની ભારે મેદની જરાઇ હતી

શ્રી ચીમનભાઈ હ. અખીને અર્પેલો ધન્યવાદ

શ્રી ચીમનભાઈ ઢ અખીને વિવેચનો કરતા સુદર ગરગા અને કવલમક તેમ જ બહાદુરી પ્રેરતા સવદો માટે વિદ્યાર્થીઓ અને યુવગ તયા માનિકાઓને ધન્યવાદ આ લી ગગના-અ રાઢ હા । પશુ રાષ્ટ્રીય ઘડતર કગતા રહી દેડમેરકો અડ મેરિકાખેા મછે જમીનરમા વિતેને ઉજ્જવળ બનવા માટેના આપણા દેશને ગમોના કાર્યોમાં ભારે પરિનમ કેમરીને અગરડોનો અમડાંટ કયાં વિતા આઝાદીને ઉત્સાહ લી માય આપવા વિનતિ કરી હતી

—ચી. હ. અખીન

એલ વર્ગમાં એક પુસ્તકાલયમનોવૃત્તિ જગાડી અને તેનો એપ આમજનતામાં ફેલાયો. આને લીધે અખિલ હિંદમાં જે આદર્શ પુસ્તકાલયો છે તેમાં તેની પણ ગણના થવા લાગી. આ પદ્ધતિ ઉપર આજે મુખ્યત્વે પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ ચાલી રહી છે.

છાત્રાલયોનાં પુસ્તકાલયોનો એકવાક

ભાવનગરવાળા શ્રી હરભાઈ ત્રિવેદીએ અહીં એવો ઉદ્દેશ્ય કર્યો કે છાત્રાલય સંમેલનમાં રવ. મોતીભાઈ અમીને એક વખત આમઠ સેવેનો કે દરેક છાત્રાલયને પુસ્તકાલય હોવું જ જોઈએ. આ ઠરાવ થતાં સખ્યામધ છાત્રાલયોએ મહાભાષી જોડાણુ રદ કરવાની માગણી કરેલી. તેનું એક કારણુ એ હતું કે તેનાં વચિનાલયમાં ગદ્યાત્માં અને સહેલાં ગવર્ણ ગાંઠયા પુસ્તકો હતી અને તે પણ માતિના અગ્રેસરોના જીવનચરિત્રો, માતિના ગુણગ્રંથો અને વળી તે કાદી તુર્કી ફાલતમાં! આપણે આ બધી નિવારણી જોઈએ પસંદગી અને સમઢમાં શાસ્ત્રીયતા લાવવી પડશે બાળ અને ઓછુરતકાલય માટે જુદાં અલાયદો પ્રબંધ કરવો રહેશે.

પ્રકાશનસંસ્થા વસાવો.

ઝોસ્માનીઆ કોયેજ (હમદ્રાજ દ નિઝામ)ની - લાઇબ્રેરીની પદ્ધતિ અને વ્યવસ્થા આપણે દાખલ કરીએ એટલું જ બસ નથી પણ સજાગપૂર્વક પુસ્તકાલયની સાથે પ્રકાશન અને અનુવગી સંસ્થાઓ પણ ચર કયાં ચિના છૂટકા નથી

જ્ઞાનપિપાસા જગાડો.

ભાવનગરના ભોક્સેવક શ્રી હરજીવન કાલિદાસ મહેતાએ એવી દલીલ કરી કે જ્યાં જ્યાં મ્યુ છે, ત્યાં ત્યાં અલ્પતન પુસ્તકાલયો ચર કરાવી દેવાં સુધરાઈ પ્રમના શારીરિક સ્વાસ્થ્યની રક્ષા કરવા ગદકી દૂર કરે છે, તેમ માણસમાં જ્ઞાન દિવા અને હમ્મહાચકિતને ઉત્તેજ માણસાઈ કેળવનાર ફરતા પુસ્તકાલયો પ્રમમા ગામડે ગામડે પહોંચાડવાં જોઈએ.

મૂળનાં જળસિચન કરો.

અનમાં શ્રી બાગકૃષ્ણ શુક્લે તેમની લાક્ષણિક શૈલીએ કહ્યું કે, માધ્યમિક શાળાના યુવાનો આગળ ઉચ્ચ પ્રકારનાં પુસ્તકો ધરવાયાં નહિ આવે, તેમની નવજકયા નરફની વેવલાઈને સુલક બનાવવામાં નહિ, આવે ત્યાં સુધી આ પ્રવૃત્તિ ફનદ થી બનવા સભવ નથી યુવાન માનસ અને અભિરુચિ કેળવો તેના કુસંસ્કાર ટાળો અને મટે સરકારે માધ્યમિક શાળામાં ઘટતો પ્રબંધ કરવો જોઈએ

શ્રી. ચિમનભાઈ અમીન

વડોદરા ગભ્ય પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિના આજના આગેવાન કાર્યકર્તા અને રવ મોતીભાઈ અમીનના વારસદાર સમા શ્રી ચિમનભાઈ અમીને સૌગઢની શેરદીની એવી બહાદરીને બિરહવાનાં રાજકીય જાગૃતિને અભિનંદન આપતાં જણાવ્યું કે, સૌરાષ્ટ્રમાં સંતો, ભક્તો, વીરપુરુષો, સુદિ-શાળી વેપારીવર્ગ ને ધ્રીમતો ચર્ધ ગઈ છે અને આજે પણ છે પરંતુ સરકારની કંઈક ઉપય છે (તેમના આ શબ્દો સામે એક બાઈએ ઉચ્ચ યદ જર વિરોધ નોંધાવ્યો હતો, પરંતુ પ્રમુખશ્રીએ

વક્તાના કહેવાનો ભાવાર્થ લક્ષમાં લેવા જ જોઈએ હતું) સરકારપ્રચાર માટે પુસ્તકાલયો વિના નહિ ચાલે અમારે ત્યાં આવી પરિષદો ભરવામાં આવે છે અને એના દ્વારા પ્રચારકાર્ય સાનુ થાય છે સૌરાષ્ટ્ર પુસ્તકાલય મંડળની યોજનાના વિચારાવ છે તે યોગ્ય જ છે એને વડોદરાના કાર્યકરોની દોષ-વણી મળશે જ. પુસ્તકાલયો માટે કાયમ ફંડની યોજના રાખવી આવશ્યક છે શરૂઆતમાં એ મુશ્કેલ લાગશે, પરંતુ એના ફાયદા પાછળથી સમજશે

આમળ ચલતાં તેમણે આ પ્રવૃત્તિમાં શિક્ષકોનો સાથ લેવા જ જોઈએ હતું, અને શિક્ષકો સેવામાંવો હોઈને તેઓ આ કામને યોગ્ય સ્વરૂપ નહિ પણ સેવસ્વરૂપ લેવાશે વડોદરાની પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિ શિક્ષકોના સહકારને વણે દરજગે આભારી છે.

સૌરાષ્ટ્ર પુસ્તકાલય મંડળની સ્થાપના પછી પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ જેવી સંસ્થા પણ જરૂરી છે સૌરાષ્ટ્રમાં આવી મંડળો સ્થપાય ત્યાં સુધી વડોદરાની આ સંસ્થાએનો હિપયોગ કરશે પુસ્તકાલયોના ચાર લાખના કાયમ ફંડો, પુ સ સ મંડળમાં જમા રહે છે. તેનો દર વર્ષે વિસાળ પણ બહાર પાડવામાં આવે છે. ઉપરાંત ‘પુસ્તકાલય’ માસિક દ્વારા અપાતી આ પ્રવૃત્તિને લગતી માહિતી પણ સૌરાષ્ટ્રના પુસ્તકાલયોને ઉપયોગી નીવડશે આવું સામાયિક સૌરાષ્ટ્ર પુસ્તકાલય મંડળ દ્વારા પ્રકટ થતાં સુધી સૌરાષ્ટ્રના પુસ્તકાલયો માટે સરકાર તરફથી મૂચના જાહેરાત વગેરે પણ આ માસિક દ્વારા સેવાભાવે આપવા પ્રયત્ન કરીશું અને પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિના પ્રચાર સાધન તરીકે એ તમને ઉપયોગમાં આવશે અને અને અમારું આવું પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ સૌરાષ્ટ્રની સેવામાં હાજર છીએ. “પુસ્તકાલય” પત્ર અને તેના સપાદકથી માહિતીને સર્વ કાર્યકરો મૌરુદ્ધની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ શાયે પુરે તે જોવા અને સક્રિય સાથ આપવા અને આ સંમેલનને કેવલ આપીએ છીએ

પુસ્તકાલય ખાતું ઉઘાડો

આ સંમેલનમાં જે સખ્યાનમાં કરાવે આવેલા તે ઠરાવ કરતા મૂચન અને લલામણના રૂપમાં વિશેષ હતા સૌથી મહત્વનો ઠરાવ સરકારને વિનંતિ કરતો હતો, કે સરકાર પુસ્તકાલય ખાતું જીલ્લો કરે અને વ્યવસ્થાપૂર્વક અને બધારણપૂર્વક તેને ચલાવે

લવાજમનું ધોરણ

લવાજમ સ બધાના ઠરાવે એવો નિર્ણય આવ્યો છે, કે સ્થાનિક સમિતિ રચના-કાળ અને સંલેગ જોઈને લવાજમ નક્કી કરે વળી વહીવટ અંગે એવો ફેસલો લેવાયો છે કે સ્થાનિક સલાસદાની પ્રત્યક્ષ સમિતિઓ નીમવી અને ત્યાં વહીવટ કરવાની સત્તા તેમને એનાયત કરવી

પુસ્તકાલયોની નક્કી થએલ ઇયત્તા

સૌરાષ્ટ્રમાં જે પુસ્તકાલયની ઇયત્તા અને ઉત્પન્ન પછીથી સરકારી જે સહાયનું ધોરણ નક્કી થયેનું છે તે ચાર પ્રકારમાં વહેંચાયેલ જાય છે ગ્રામ પુસ્તકાલયને રૂ ૫૦ સરકાર આપશે તેટલાજ સુધારક કે લોકચર્ચા અને તેટલું જ ઉચ્ચશાળામાંથી ઉત્પન્ન કરવાનું રહેશે આ મિસોને મદદ પુસ્તકાલયને રૂ ૨૦૦, તાલુકા પુસ્તકાલયને રૂ ૫૦૦ થી ૧૦૦૦ અને જિલ્લા પુસ્તકાલયને રૂ ૨૫૦૦ સુધીની સરકારી મદદ મળતી રહેશે

સ્ત્રી અને બાળપુસ્તકાલય

મહિલા અને બાળ પુસ્તકાલયો અલગ પાડવા ઉપરાંત એક મૂચન એવું પણ થયેલું કે

કે પ્રોદવાચન માટે આપણે ત્યાં સાહિત્ય જ નથી તેને માળસાહિત્ય સાથે ભેળવી દેવામાં આપણે મહાન ભૂલ કરીએ છીએ પ્રૌઢો ભાષામાં પ્રારંભિક દશામાં કરો પચ્ચ અનુભવ, જ્ઞાન, આધાત-પ્રત્યાધાત કેટલા આગળ છે તે ભૂલી જવાય છે એક જ ગામમાં આવા પુસ્તકાલયો વિશેષ હોય તો સગ્રહાર દરેકને અનાયતી સહાય કરે તેની અપેક્ષા રાખવી ન જોઈએ

કાયમી ફંડની વ્યવસ્થા

જો કે અત્યારે લાયબ્રેરીઓ ખોલવા માટે છે, છતાં એ સ્થિતિ નિવારના એક વાત લક્ષમાં લેવી પડી કે જ્યાં જ્યાં શક્ય હોય, ત્યાં ત્યાં લવાજમ અને આકારી ઉત્પન્નની રકમમાંથી ૧૦ થી ૨૫ ટકા જેટલી રકમ નિધિમાં મૂકવી

મકાન અને ખર્ચ

અત્યારે જ્યાં જ્યાં પુસ્તકાલયો ખેસતા હોય તે મકાનો પુસ્તકાલયોને સોંપી દેવાં વળી જ્યાં મકાન ન હોય ત્યાં મકાન બંધારી દેવા બે લાખ પાડી નાખવામાં આવ્યા છે અર્ધી રકમ લોકો અને સુવરાષ્ટ્ર આપશે અને બાકીની સન્કાર આપશે

સૌરાષ્ટ્ર પુસ્તકાલય મહાન

સૌરાષ્ટ્રનાં પુસ્તકાલયોના અથવાલોને તાલીમ આપવા તથા ૧૦૦ જેટલા અથવાલોને શાસ્ત્રીય તાલીમ આપવાની પચ્ચ એક યોજના વિચારવામાં આવી છે સૌરાષ્ટ્ર પુસ્તકાલય એસોસીએશન માટે એક બધારણ ધરી કાઢવામાં આવેલું છે તેનો હેતુ પ્રગતિ સાધવાનો, શિક્ષિત અથવાલોને તૈયાર કરવાનો, વિજ્ઞાનની નવી શોધો કરવાને બીજી સરચાઓ સાથે સંપર્ક સાધી પુસ્તકાલયોને વિશેષ પ્રગતિશીલ બનાવવાનો છે એક યોજના એવી પચ્ચ છે કે એક “પુસ્તકાલય” માસિક પત્ર થઈ કરવું શક્ય ત્યાં સરકાર અને દિંદી પુસ્તકો ઉપરાંત સંદર્ભ અથ વસતી સરોધન કાર્યનું વેગ આપવો, રાષ્ટ્રભાષાનો પ્રચાર કરવો અને સરકારી રક્ષામાં સહાયભૂત બનવું

પરિષદમાં પસાર થયેલા ઠરાવો.

૧ આ પરિષદ ઠરાવે છે કે, સૌરાષ્ટ્ર સગ્રહાર કેળવણી ખાતાને અંગે પુસ્તકાલય ખાતુ બંધુ કરે અને તે દ્વારા સૌરાષ્ટ્રની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિની વ્યવસ્થા બધારણપૂર્વક ચલાવે

૨ પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ જે તે ઠેકાણે ચલાવવા માટે સ્થાનિક સભાસભામાંથી પ્રમુખીય સમિતિઓ રચાશે તે સ્થાનિક સમિતિને પુસ્તકાલયની વ્યવસ્થા ચલાવવાનો અધિકાર રહેશે

૩ આ પરિષદ ઠરાવે છે કે, સૌરાષ્ટ્ર પુસ્તકાલય ખાતુ જે જે પુસ્તકાલયને સહાય આપે તે પુસ્તકાલયને ઉપયોગ કરવા માટે લવાજમના દર જે તે પુસ્તકાલયનું વ્યવસ્થાપક મહાન ઠરાવશે, પરંતુ એ લવાજમના દર ઠરાવતી વખતે એક વર્ગ એવો રાખવો જોઈએ કે જે લવાજમ ભગ્નાર સભાસભાની જામીનગીરી ઉપરથી પુસ્તકાલયમાંથી લવાજમ ભર્યા વગર વાંચવા માટે પુસ્તક ભેળવી શકે.

૪ આમપુસ્તકાલયનું બજેટ વધારેમાં વધારે ગામ મદદ રૂ. ૫૦, વધારેમાં વધારે ૫ આયત મદદ રૂ. ૫૦ અને સરકાર તરફની મદદ રૂ. ૫૦ મળી રૂ. ૧૫૦ નું રહેશે

મહાલ પુસ્તકાલયનું બજેટ—૨૦૦ ગ્રામ + ૨૦૦ પચાસત કે સુધારાઈ + ૨૦૦ સરકાર તાલુકા પુસ્તકાલયનું બજેટ—૫૦ ગ્રામ + ૫૦૦ પચાસત કે સુધારાઈ + ૫૦૦ સરકાર શિક્ષક મંજૂરવર્તી પુસ્તકાલય—૨૫૦૦ ગ્રામ + ૨૫૦૦ સુધારાઈ + ૨૫૦૦ સરકાર મહિલા પુસ્તકાલયને બાળપુસ્તકાલયની ગણતરી ઉપરના વર્ગમાં ન્યાં આવે ત્યાં.

૫ સૌરાષ્ટ્રભરમાં જનતામાં જ્ઞાનપ્રચાર કમિટી અને જનતાની બુદ્ધિ સતોતવાના શુભ હેતુથી ન્યાં ન્યાં પુસ્તકાલય હોય ત્યાં ત્યાં વાંચનાલય તેમ જ ફરતું પુસ્તકાલય ગણવાનો જરૂર આ પરિષદ સ્વીકારે છે અને તેથી પુસ્તકાલયોની સ્થાપનાના ભેગાભેગી વાંચનાલયોની, ફરતા પુસ્તકાલયોની સ્થાપના કરવી

૬. સૌરાષ્ટ્રમાનુ નાનું કે મોટું કોઈ પણ પુસ્તકાલય સર્વગ્રાહી વાચનસાહિત્ય પૂર્ણ પાડી શકે અને વિવિધ વિષયોને લગતો જનતાને વાચનશોખ પૂર્ણ પાડી શકે તેટલા માટે પુસ્તકો તથા સામયિકો તથા દૈનિકો વગેરેની પસંદગી માટે સૌરાષ્ટ્ર સરકાર સમિતિ નીમે અને તે સમિતિ વરસમા નિદાન ત્રણ વાર મળે અને તેની ઉપયોગી થાકી કરી પુસ્તકાલયને મોકલી આપે અને એ થાકીમાં જણાવેલા પુસ્તકો સિવાયનાં પુસ્તકો કોઈ પુસ્તકાલય ન ખરીદે એવી તજવીજ કરવી

૭. ન્યાં મુધી પુસ્તકાલયને માટે સ્વતંત્ર પગારદાર અથવા નીમવા જેવી પરિસ્થિતિ જોખી ન થાય ત્યાં મુધી ગામના પુસ્તકાલયમાં મુખ્ય શિક્ષક યા ઉપશિક્ષક પાસે અંશપાલ તરીકેની વ્યવસ્થા કમિટી જરૂર ગ્રહેશે

૮ સૌરાષ્ટ્રભરનાં તમામ પુસ્તકાલયોમાં તંત્રનું એકચરણ ધોરણ રહે એને આ પરિષદ જરૂરી માને છે અને તેથી પુસ્તકોની વિગતવાળી નોંધવહી, પુસ્તકોની આપવેની નોંધવહી, વગેરે સર્વસાધારણ નમૂનાઓ સૌરાષ્ટ્ર સરકારના કેળવણી ખાતા તરફથી તૈયાર કરાવાઈ જેને તેને વખતો-વખત પૂરા પાડવાની વ્યવસ્થા કરવી

૯. સૌરાષ્ટ્રમાનુ દરેક પુસ્તકાલય સંગીન પાયા ઉપર આવતું રહે તેટલા માટે દરેક સ્થળે પુસ્તકાલય સમિતિ હોવાનું આ પરિષદ માને છે અને તેથી રોતે પોતાપોતાની હક્કીમા માંથી માસિક કે વાર્ષિક સભ્ય લગતો ઉધરાવવા ઉપરાંત જન્મ, લગ્ન, મૃત્યુ વગેરે વિશિષ્ટ પ્રસંગે જનતા તરફથી યથાચકિત આર્થિક મદદ પુસ્તકાલયને મળતી રહે તેવી વ્યવસ્થા કરતી રહે

૧૦ સૌરાષ્ટ્રમાંના તમામ પુસ્તકાલયોમાં પુસ્તકોની વર્ગીકરણ પદ્ધતિ એકચરણી ગ્રહે એ ખાસ જરૂરનું હોવાનું આ પરિષદ માને છે અને તેથી જનતાને વાંચવા ભેગતા પુસ્તકો મેળવવામાં તકનીક ન પડે એવી દબની અનુભવમિદ્ધ અને સળ વર્ગીકરણપદ્ધતિ કેળવણી ખાતા તરફથી ચોખાઈ જે તે પુસ્તકાલયને પૂરી પાડવામાં આવે અને તે એ પદ્ધતિને જ અનુસરીને પુસ્તકોનું વર્ગીકરણ કરે એ ખાસ જરૂરનું છે

૧૧ સૌરાષ્ટ્રમાંના તમામ પુસ્તકાલયોનું વહીવટી તંત્ર ઓધાર અને કાયદાપત્ર નીચે તેટલા માટે નીચે પ્રમાણેના સિદ્ધિતિ કરાવવાનું જરૂરનું લાગે છે —

(૧) દરેક પુસ્તકાલયસમિતિ દર વર્ષે નવેમ્બર સુધીમાં ત્યાર પછીના જાગ્ર માસ માટેનું આવકખર્ચનું અંદાજપત્ર તૈયાર કરી તેમ જ નવાં પુસ્તકોની ખોતાની યાદી સરકારી નીતિ અનુસાર તેમ જ વર્તમાનપત્રોની યાદી, ક્ષેત્ર વગેરે વિગતો સાથે બતાવી તે કેળવણી ખાતાના પુસ્તકાલય નિયામક અધિકારી પાસે મળૂ કરાવી લે.

(૨) મજકુર અધિકારીએ સાથે મળૂર કરેલાં પુસ્તકો તેમ જ વર્તમાનપત્રો ઓછામાં ઓછા ખર્ચે ખરીદવાની સત્તા દરેક પુસ્તકાલયના વ્યવસ્થામડળની મહેજે શામ, કર્યા કે નિર્લક્ષના રચાનિક સભાસદો એકત્રિત થઈ તેના રચનિક સભાસદો જે બંધારણ રચે તે તે પ્રમાણે વ્યવસ્થા મડળ વ્યવસ્થા કરશે.

૧૨. વિભાગના સરકારી મધ્યસ્થ પુસ્તકાલયમાં અને મંદ લેતા નિષ્ઠાનાં પુસ્તકાલયમાં શ્રીવિભાગ, બાલવિભાગ, પ્રૌઢવિભાગ અને સંશોધનવિભાગ ફરજિયાત રાખવામાં આવે તેવા પ્રબંધ કરવો અને આ વિભાગોમાં યોગ્ય વિકાસ થઈ શકે એ માટે જે પુસ્તકાલયોમાં આ વિભાગો હોય તેમને ચાતુવાર્ષિક અન્ટ ઉપરાંત દર ત્રણ વર્ષે જરૂરિયાત મુજબ ગ્રાન્ટ આપવી.

૧૩. શહેરના દરેક મદદ લેતા પુસ્તકાલયમાં કાંઈ પણ શ્રી લીધા વિના ૭ પાંચો વર્ષિય દેતાં.

૧૪. અથવાને માટે સરકારે જે માસની મુદત માટે એક તાલીમવર્ગ ઉઘાડવો જરૂરી છે અને શહેરનાં મદદ લેતાં પુસ્તકાલયના અથવાને તાલીમ આપવી.

૧૫. મદદ લેતાં પુસ્તકાલયોના ચાલુ નોકરોને સરકારી ધોરણે પગાર, મોંઘવારી વગેરે અપાય તે જેવાની ભલામણ કરે છે.

૧૬. મદદ લેતાં પુસ્તકાલયોના નોકરોને માટે પ્રો. ફડની પ્રથા દાખલ કરવી.

૧૭. સામાન્ય જનતાના માર્ગદર્શન માટે અને પુસ્તકાલયમાં વસાવવા કાવક એક ૫૦૦ ઉત્તમ પુસ્તકોની તથા બીજી ૧૦૦૦ સારાં પુસ્તકોની એક યાદી પ્રસિદ્ધ કરવાનું આ પરિપદ કરાવે છે આ કામ માટે યોગ્ય વિદ્વાનોની અમિતી નીમવી.

૧૮. શક્ય હોય તેટલાં નિર્લક્ષ પુસ્તકાલયમાં સરકૃત તથા દિંદી પુસ્તકો ખાસ રાખવાં જોઈએ, જેથી અભ્યાસીઓને તેમના અભ્યાસમાં, સંશોધકોને સંશોધનમાં, વિચારકોને વિચારમાં અને લેખકોને ઉદ્ધરણો મેળવવામાં પુસ્તકાલયો દરેક રીતે ઉપકારક થઈ શકે.

૧૯. સૌરાષ્ટ્રમાં મોટા એક મધ્યસ્થ દિંદી તથા સરકૃત પુસ્તકાલયની જરૂર છે. સારા જે સૌરાષ્ટ્રમાં એક પણ સ્થળ નથી કે જ્યાં અભ્યાસી માટે કે લેખકોને માટે દિંદી તથા સંસ્કૃત પુસ્તક મળી શકે. આ જોટ સત્વર પૂર્ણ થવી જોઈએ.

૨૦. સાધારણ ભણેલાઓમાં વાચનનો શોખ વધે અને અભણને ભણનારું મન થાય તેવી વૃત્તિઓ જનતામાં જાગૃત કરવા માટે મામડાંઓમાં અને મોટાં શહેરોના અભણ લગ્નાઓમાં અનુકૂળ સમયે નિયમિતપણે સાગં પુસ્તકો, વર્તમાનપત્રો અને માસિક આદિમાંથી આકર્ષક અને ઉપયોગી હકીકતો સારી રીતે વાંચી સભળાવે તેવા શક્ય હોય ત્યાં પ્રચારકો રોકવા.

૨૧ પુસ્તકાલય અને વાચનાલય સાથે એક પૂછપરછ વિભાગ રાખવો, કે જે હાલ સામાન્ય જનતાને ંગવહાગિક અને ગૃહસ્તરી ઉપયોગી સાચી ખીનાઓ પ્રમાણુભૂત પૂરી પાડી શકાય આ ઉપરાંત આ વિભાગ હાલ આપણા દેશની હૌગોલિક સ્થિતિનુ તેમ જ યાતાના તથા ધ વ્રાદાગીના સાચા માર્ગદર્શકનું પશુ યાન બાહેજ જનતાનુ મગણુ રહે

૨૨. સૌરાષ્ટ્ર પુસ્તકાલય સ મેલન પ્રતિવર્ષી મેજનુ અને દરેક પુસ્તકાલયો પોતાનો પ્રતિનિધિ મોકલે એની વ્યસ્થા કરવી જેથી એ સ મેલનની ચર્ચાઓ અને પુસ્તકાલયો વધારે પ્રગતિશીલ બની શકે.

૨૩. આર્વા સમેલનો વગેરેના કાર્યક્રમ તેમ જ પ્રથપાલોની તાલીમ આખતની પરીક્ષા માટે એક “ સૌરાષ્ટ્ર પુસ્તકાલય મંડળ ” ગ્યનુ, જેના ઉદ્દેશ અને હેતુ સંહિતનુ બધાનુ ધડી શાકુ

૨૪ સૌરાષ્ટ્ર પ્રયોતેજક અને પુસ્તકાલય સમિતિ પોતાનું કામ શરૂ ન કરે ત્યાં સુધી પુસ્તકાલયો અને વાચનાલયોની પ્રગતિમાં અટકાવ ન થાય એટલા માટે શુજરાત વિદ્યાપીઠ અને વડોદરા પુસ્તકાલયે પ્રસિદ્ધ કરેલ પુસ્તકાલય માટેના પુસ્તકો સૌરાષ્ટ્ર પુસ્તકાલય માટે ખરીદવાનો પ્રમુધ રાખવો

૨૫ પુસ્તકો અને વર્તમાનપત્રોની પસંદગીમાં નીચેના મુદ્દાઓ ખાસ લક્ષમાં લેવા —

(૧) મુખ્ય વિદ્યાપીઠ, શુજરાત વિદ્યાપીઠ અને વડોદરા પુસ્તકાલયે પ્રસિદ્ધ કરેલ યાદીમાં જે જે પુસ્તકો હોય તેને પ્રધાનપદ આપુ

(૨) તે પુસ્તકના લોકપ્રિયતા, આશ્ચિત્યો તેમ જ કિંમત લક્ષમાં લેવા.

(૩) માહિતીદર્શક ગ્યનુકના પુસ્તકને પણ પ્રાધાન્ય આપુ

(૪) સસ્તા ભાવે પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવતાં શુજરાતી, ગાદ્રમાયા અને સસ્કૃતમાં પ્રસિદ્ધ ચર્તા પ્રાધુવાન પુસ્તકોની સાથે ઉચ્ચ કાટિનો ગ્યણીતાં અગ્રેજી પુસ્તકો લેવા

(૫) પુસ્તકાલય તરફથી દર વર્ષે રજૂ કરવી જેમ્મતી વાચના માટે બહાર જતી પુસ્તકોની વિવચના સખ્યા લક્ષ ગખીને પુસ્તકો પસંદ કરવા પ્રમુધ રાખવો.

(૬) દેશપરદેશમાં પ્રસિદ્ધ થઈ રહેલ આરા સાર્ગ વાચના લાયક પુસ્તકોની નેધ ઉપરથી આંતરરાષ્ટ્રીય ખ્યાતિના પુસ્તકો પણ પસંદ કરવા

૨૬ દરેક પુસ્તકાલય સરકાર, ગ્યુનિસિપાલ્ટી તથા પ્રમ્જ જેટલી મકમ ઊભી કરે તેના ૨૫ ટકા સુધી અનામત થકે એ ચોખ્ખા ઇચ્છવા યે અ છે.

૨૭ (અ) મકાનનું ખર્ચ જે ભાગમાં વહે યાગે એક ભાગનું ખર્ચ લોકમદદ અને ૫ ચાપત તથા મુદ્રાર્થ મળીને કરશે. બીજા ભાગનું ખર્ચ સગ્ગા તરફથી મળશે. આમ પુસ્તકાલય માટે સરકાર મદદ રૂ. ૨,૦૦૦ સુધીની રહેશે

મહાલ પુસ્તકાલય, તાલુકા પુસ્તકાલય માટે સરકાર મદદ રૂ ૫,૦૦૦
સુધીની રહેશે જિલ્લા પુસ્તકાલયના મકાન માટે સરકાર મદદ રૂ ૧૦,૦૦૦
સુધીની રહેશે

(વ) આ પરિષદ સરકારને વિનંતિ કરે છે કે, જે જે સરકારી મકાનમાં આજે
પુસ્તકાલય ચાલે છે તે મકાન તે પુસ્તકાલયને સોંપી આપવું હશે છે

(ફ) ઉપરાંત પુસ્તકાલયને નવું મકાન બનાવવું હોય ત્યારે ખુદની જગ્યા
મેળવવા જે તે ગામની સમિતિને સરકારે ઉદારનાથી મદદ કરવી

૨૮ સૌરાષ્ટ્રની તમામ પ્રાથમિક શાળાઓમાં બાળકો માટેના વિશિષ્ટ પુસ્તકો
વસાવવાની જોગવાઈ કરવી અને આવા પુસ્તકોની પસંદગી માટે તથા આજકાલ બાલસાહિત્યને
નામે યોગ્ય પ્રગટ થતાં અશાસ્ત્રીય સાહિત્યને જોતાં બાળકોના હિતમાં આજદિન સુધી
પ્રગટ થયેલાં તમામ પ્રકારનાં બાલસાહિત્યનો સમાલોચના કરવાનું તથા વૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિના બાલ-
સાહિત્યને રચવા રચાવવાના કામ માટે નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે સંખ્યાની એક સમિતિની રચના
કરવામાં આવે છે —

સભ્યો શ્રીમતી હસાબહેન મહેતા
શ્રી ત્રિલુવન વ્યાસ

શ્રી. હરભાઈ ત્રિવેદી
શ્રી ગમનાનાથજી ના પાઠક

૨૯ આપણી બાધમાં શિક્ષણોપયોગી સાહિત્યની ઘણા મોટા પ્રમાણમાં તગી દેખાઈ
છે. આ તગીને ટાળવા માટે એ પ્રકારનું સાહિત્ય પ્રગટ થાય તથા પુસ્તકાલયોમાં
સંગ્રહાય તે જાતના શક્ય તેટલા પ્રયત્નો કરવાનો શિક્ષણશાસ્ત્રીઓને અનુરોધ કરવો અને
વધારામાં શિક્ષણશાસ્ત્ર અને માનસશાસ્ત્રને ધગતું આને જેટલું સાહિત્ય ઉપલબ્ધ હોય તેવા
સાહિત્યનાં પુસ્તકોની પસંદગીથી ઓછામાં ઓછી પાંચ પાંચ નકલો શિક્ષકોના હાથ ખાતર
સૌરાષ્ટ્રનાં તમામ પુસ્તકાલયોમાં રાખવાનો પ્રયત્ન કરવો.

૩૦. સૌરાષ્ટ્ર પ્રદેશમાં સરકાર તરફથી રચનાત્મક સમિતિ તરફથી તથા અન્ય
સમાજસેવકો તરફથી પ્રૌઢ શિક્ષણનું કાર્ય શરૂ થવા લાગ્યું છે આ કાર્યની શરૂઆત માટેના
અક્ષરચાન માટેનાં પુસ્તકો ઉપલબ્ધ છે. પરંતુ પ્રૌઢોને જીવનની વ્યાપક કેળવણી મળતી રહે
તે માટેનાં જરૂરી પુસ્તકોની ખૂબ તગી છે તેથી કરીને તમામ પ્રકારનાં પુસ્તકાલયોના
સંચાલકો પ્રૌઢ કેળવણી માટે ઉપયોગમાં આવે તેવા એક વિભાગ ચોતાના પુસ્તકાલયમાં
વસાવે વધારામાં સૌરાષ્ટ્ર સરકારને વિનંતિ કરવી કે તેમણે ગુજરાતી બાધમાં આ પ્રકારનાં
પુસ્તકો તૈયાર કરવાનું કામ વહેલી તકે હાથ ધરવું. આ કામ માટે નવેના સંખ્યાની, સંખ્યા
વધાવવાની સત્તા સાથે એક સમિતિ નીમવી.—

શ્રી હરભાઈ ત્રિવેદી, શ્રી દલપતભાઈ જોશી, શ્રી. ત્રિલુવનભાઈ વ્યાસ, શ્રી કલ્યાણગાય
જોશી, શ્રી મૂળદાસ મો. બટ, શ્રી રામભાઈ ના પાઠક, શ્રી. નાથાલાલ દવે, શ્રી જગદાનવાલ
મોઠક, શ્રી ચંદુલાલ પટેલ.

૩૧. સૌરાષ્ટ્રના સરકારી તેમ જ બિનસરકારી અને સાર્વજનિક એવા તમામ

પુસ્તકાલયોને જરૂરી માગ દર્શાવ કરવા માટે નીચેના સભ્યોની સભ્યો વધાનવાની સત્તા સાથે એક સમિતિ નીમવામાં આવે છે આ સંમેલન તમામ પુસ્તકાલયોના મંચાલકોને વિનંતિ કરે છે કે તેમણે આ સમિતિના સભ્યોનો શક્ય તેટલો બધો ઉપયોગ કરવો.

પ્રા. વિજયરાય વૈદ્ય, પ્રા. રવિશંકર જોશી, પ્રા. ભગવાનલાલ માકડ, શ્રી હરભાઈ ત્રિવેદી, શ્રી ઉપેન્દ્ર ભટ્ટ, પ્રા. ગતિદાસ દવે, આચાર્ય પ્રતાપરાય મોદી, આચાર્ય મુકુન્દરાય પારેખ શ્રી સતીશભાઈ જોશી, શ્રી મુનિકુમાર ભટ્ટ

૩૨ સૌરાષ્ટ્ર સરકાર તરફથી તથા બીજી નાની મોટી સંસ્થાઓ તરફથી સાગ્ર મંચના પ્રકાશનને ઉત્તેજન આપવાનું કામ હાથ ધરવામાં આવે આ સંમેલન એવાં ઉત્તેજક મંડળોને એવી આગ્રહભરી વિનંતિ કરે છે કે, આગવક એકાદિ સાહિત્યના મૌલિક પ્રયોગો તેમ જ પ્રતિભાસ પૂર્વક લેખકોના અનુચિતોને તેમ જ સુજ્ઞાતી ભાષામાં હજુ સુધી ન પ્રગટ થતાં હોય તેવા વિદ્વાનના વિધવિધ વિષયો ઉપરની ઉપયોગી અને જરૂરી પુસ્તકો પ્રગટ થાય તે ત કે આશ્ચ લક્ષ આપે

૩૩. તમામ પુસ્તકાલયોએ અભ્યાસી વાચકો માટે સદર્ભમ થો શક્ય તેટલા પ્રમાણમાં વસાવવા પ્રયત્ન કરવો.

૩૪ સુજ્ઞાતી ભાષામાં પ્રગટ થતાં નાનમોટાં પુસ્તકો સજ્જમા જનતાની મુરુચિ અને વાચનવિવેક કેળવાય તથા યોગ્ય માગ દર્શાવ મળતું રહે તે માટે “ પુસ્તકાલય પત્રિકા ” અથવા “ વાચન વિવેક ” નામનું સામયિક પ્રગટ કરવાનો પ્રયત્ન કરવો.

સૌરાષ્ટ્ર અથોરેજક ને પુસ્તકાલય સમિતિ

સૌરાષ્ટ્રનાં પુસ્તકાલયો અને વાચનાલયો માટેનાં વર્તમાનપત્રો, પુસ્તકો આદિ પસંદ કરવા માટે ઉપરોક્ત સમિતિની બેઠક તા. ૧૬ ઓક્ટોબર ૧૯૪૯ ના રોજ ધર્મેન્દ્રસિંહજી કોલેજ, ગાંધીકોટ મુકામે મળી હતી અને તેમાં નીચે પ્રમાણે નિર્ણય સર્વાનુમતે કરવામાં આવ્યો છે —

પુસ્તકાલયો માટે મંજૂર થયેલ યાદીઓ

હાલ કામચલાઉ ગોઠવણુ તરીકે સૌરાષ્ટ્રનાં પુસ્તકાલયો માટે પસંદ કરવાનાં પુસ્તકોમાં નીચેની પ્રમાણભૂત યાદીઓના ઉપયોગ પુસ્તકાલયોએ કરવો :

- (૧) સુજ્ઞાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય તરફની તાલુકા પુસ્તકાલયો માટે પુસ્તકોની યાદી
- (૨) સમૃદ્ધ સાહિત્યવર્ધક કાર્યાલયની યાદી (૩) વડોદરા સેન્ટ્રલ લાઈબ્રેરીની યાદી

સભ્યોના કામની વિષયવાર વહેંચણી

ઉપરોક્ત સમિતિની બીજી બેઠક તા. ૧૮ ઓક્ટોબર ૧૯૪૯ ના રોજ ‘ ભગવદ્ગોમડળ કચેરી ’ માં ગોઠવ મુકામે મળી હતી તેમાં સભ્યોનાં કામની વિષયવાર વહેંચણી નીચે પ્રમાણે થઈ છે —

(અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૨૫૫ ૫૨)

પ્રથમ અખિલ સૌરાષ્ટ્ર પુસ્તકાલય સંમેલન વિશેનાં- સંસ્મરણો અને સૂચનો

સૌરાષ્ટ્રમાં એકમ થયે આજે બે વર્ષ પૂર્ણ થયાં છે સૌ રાષ્ટ્રમાં જુદા જુદા ખાતાઓ માટે અવનવી યોજનાઓ ઘડનામાં આવી અને અમલી પણ બનાવવામાં આવી ત્યારે મને ખરેખર આશ્ચર્ય થયું કે પુસ્તકાલય કે જે સમાજનું સાંસ્કૃતિક એક અંગ છે અને જેને પોષણ સૌરાષ્ટ્રનું લાવે ઘડતર વખતે સગીન પાયા પર રચી શકાય તેમ છે અને જે પ્રજા પ્રથમ દષ્ટિએ ઉઠેલ માગી રહેલ છે તે અણઉઠેલ કેમ ગ્રહે છે! પરંતુ આજે “સૌરાષ્ટ્ર પુસ્તકાલય સંમેલન” - એ મયાળા નીચે પ્રગટ થયેલ પત્રિકા મળી ત્યારે મને થયો જ હર્ષ થયો અને થયું કે પુસ્તકાલયનો યુગ આસ કરીને સૌરાષ્ટ્રમાં શરૂ થયેલ ચૂક્યો છે અથવા તો પુસ્તકાલયના પૂનરીઓ શાળાયુગ પછી પુસ્તકાલયયુગ શરૂ કરવા મથી રહ્યા છે, એટલે પુસ્તકાલયનું સાહિત્ય હવે જીર્ણ થાય છે એમ માની શકાય.

પુસ્તકાલય સંમેલનમાં ભાગ લેવા હું એક નાના બાળકના જેટલી જિજ્ઞાસૌથી અને ઉત્સુકતાથી ગદ્દ જોઈને જ એકો હોઉં છું અને તેથી જ ઉદ્દેશ્ય એ વખત થયા વડોદરા અને નાગપુર આત્મ ધંડીઆ લાયબ્રેરી કોનફરન્સમાં પણ પ્રવિશ્ન સંમેલનો હોવા છતાં ગઈ છું. આવા સંમેલનો યોજવાથી એકબીજાને મળવા હળવાનો તેમ જ જાણવા જણાવવાનો અમૂલ્ય લાભ મળે છે અથવાલેને પોતાના દરજેના એકધારા કામમાંથી મારું ઉચકી બદારની દુનિયા જોવાનો લાભ મળે છે તેમજ ફરીથી કામ શરૂ કરવા માટેનું નવું જોમ અને ઉત્સાહ પ્રાપ્ત થાય છે આવાં સંમેલનને એક ‘રીફ્રેશર કોર્સ’ તરીકે ગણી શકાય.

સદરહું સંમેલન તારીખ ૧૬-૧૦-૪૯ ના રોજ રાજકોટ મુકામે ધર્મેન્દ્રસિંહજી કોટે-જના મધ્યસ્થ ખડમા યોજવામાં આવેલ હોયને તે દિવસે હું ત્યાં પહોંચી ગયો હતો કોલેજના મધ્યસ્થ ખડમા સદરહું સંમેલનના સમારંભની તૈયારીઓ થઈ ચૂકી હતી મુખ્ય દ્વાર આગળ થીયુટ ચ દુબાઇ પટેલ- ઉપવિદ્યાઅધિકારી (પ્રૌઢ શિક્ષણ)આમાનિત ગૃહસ્થાને સત્કારવા તેઓ-શ્રીના મડગ સાથે હાજર હતા બીજી બાજુએ જે તે પુસ્તકાલયોના અધ્યક્ષો અને મનાઓ પ રૂપર એકમીના પાંચ્ય કરી કરાવી રહ્યા હતા જુકસેલરો પોતાના પુસ્તકો સાથે આવવા લાગ્યા હતા અને તેઓ પોતાનો પરિચય કરાવવાનાં તક સાધી રહ્યા હતા આ દરમ ખરેખર આનંદલાયક લાગતું હતું અને તેનું ધણી શાન્તિથી અવલોકન કરવા હું એક બાજુએ ઉભો ઉભો જોવા કરતો હતો.

*

સંમેલનનું ઉદ્દેશ્ય માનનીય મે જેનરલ પ્રધાન શ્રી બળવતરાય મહેતા સાહેબના શુભ હસ્તે જ ખરેખર આગ વાગતાં થયું હતું, તેમ જ સંમેલનનું કાર્ય પણ તેઓશ્રીના પ્રમુખપણા નીચે જ શરૂ કરવામાં આવેલ સંમેલનમાં પોરનંદર, જામનગર, પ્રાગધ્રા, જુનાગઢ, સોનગઢ, રપર]

૧૯૪૬] પ્ર. અ સો પુ. સં. વિશેના મારા સંસ્મરણો અને સૂચનો [૨૫૩

અમરેલી, ભાવનગર તેમ જ તળ રાજકોટના પુસ્તકાલયોના મથપાણે, વિભાગીય શાળાધિકારીઓ તથા સ્થાનિક અમલદારોએ દાખરી આપી હતી

સંમેલનની શરૂઆતમાં સ્વાગતપ્રવચન મુખ્ય વિદ્યાધિકારી શ્રી શાહાણી સાહેબે કર્યું હતું. ત્યાર બાદ માનનીય કેળવણીપ્રધાન સાહેબે શ્રીયુત્તમ અગરતલા મહેતા સાહેબ પ્રમુખ સ્થાનેથી બે શબ્દો કહી પુસ્તકાલય અને શાળા વચ્ચેના સબંધ બતાવ્યો હતો તેઓએ શાળાઓ અને પુસ્તકાલયોની પ્રવૃત્તિ માટે પોતાની ધનશક્તિ દર્શાવી હતી અને ઠેર ઠેર શાળાઓ અને પુસ્તકાલયો થાય એવી ઇચ્છા પ્રદર્શિત કરી હતી સૌરાષ્ટ્રમાં હાલમાં મળુનાપાત્ર પુસ્તકાલયો તરીકે ભાવનગર, રાજકોટ જુનામઢ અને ભાવનગરને મળુના હતાં. પરંતુ તેને શાસ્ત્રીય રીતે સંચાલન કરવાની જરૂર છે એમ પણ સૂચન કર્યું હતું

ત્યારબાદ પુસ્તકાલયોની આવકમતલ અને પ્રવૃત્તિ વિશે ડૉ. યાસિક સાહેબ, શ્રી કમ્પાઝુભાઈ જોશી, શ્રી દરીરાયભાઈ ત્રિવેદી, શ્રી ચિમનભાઈ અમીન વગેરેએ પ્રવચનો કર્યાં હતાં તેમાં ખાસ કરીને ચિમનભાઈ અમીને આ પ્રવૃત્તિ ચર કરવા બદલના સૌરાષ્ટ્ર સરકારને પેતાના અભિવર્દન પાઠવ્યા હતા, અને પ્રવૃત્તિદારી પુલી રહે એમ ઇચ્છી પેતાની તેમજ સમસ્ત વડોદરા પુસ્તકાલય મંડળની સેવા અર્પવાનું અમૂલ્ય વચન આપ્યું હતું ખરેખર, તેઓઓએ ધણું એ માર્ગદર્શન કરાવ્યું હતું અને તેઓની ધનશક્તિ મને એમ થયું કે આવી વ્યક્તિઓ ઉભી થાય તો જ આ પ્રવૃત્તિને જોમ મળે અને આગળ ધપી શકે

આ સંમેલનમાં પુસ્તકાલયોનાં લવાજમ શું રાખવાં વગેરે જે તે પુસ્તકાલયની સમિતિ ઉપર છોડી દઈ, કાયમ રૂ. ૩, મકાન અને ખર્ચની વ્યવસ્થા તેમ જ ગ્રાન્ટની ચર્ચાઓ થઈ હતી, જેમાં પ્રામ પુસ્તકાલયોને રૂ. ૫૦) સુધી સરકારી મદદ મળે અને તેટલી જ રકમ મુનગાઈ કે લોકલબોર્ડ આપે અને તેટલું જ ઉધરાણું ઉત્પન્ન કરવાનું રહેશે એમ ઈશવેલ આ મિશાને મહાલ પુસ્તકાલયને રૂ. ૨૦૦/-, તાલુકા પુસ્તકાલયને રૂ. ૫૦૦ થી ૧૦૦૦, જિલ્લા પુસ્તકાલયને રૂ. ૨૫૦૦ થી ૫૦૦૦ સુધી સરકારી મદદ આપવાનો જણાવ્યું કરવામાં આવી એ સિવાય મહિસા અને બાગ પુસ્તકાલયો વિશે પણ ઠીક ઠીક ચર્ચાઓ થયેલી ઉપરાંત સૌરાષ્ટ્રમાં પ્રયાપાલેને તાલીમ આપવા તથા ૧૦૦ જેટલું મથપાણેને શાસ્ત્રીય તાલીમ આપવાની પણ એક યોજના વિચારાઈ હતી સૌરાષ્ટ્રમાં પુસ્તકાલય મંડળ સ્થાપવાની તેમ જ "સૌરાષ્ટ્ર પુસ્તકાલય" માસિક કે ત્રિમાસિક કાદવાની અને તે દ્વારા આ પ્રવૃત્તિને વિસ્તારવાની યોજના પણ વિચારવામાં આવી, ઉપરાંત, પુસ્તક પસંદગી નિયમન સમિતિ, પ્રોફ. શિશુજી અને બાગસાહિત્ય અંગેની સમિતિઓ રચવામાં આવી હતી.

સદરહુ સંમેલનમાં પ્રતિનિધિઓ, સ્થાનિક અમલદારો વગેરે મળી ઠીકઠીક મંજૂર થી દાખરી હતી આ પ્રમાણે જો કે સૌરાષ્ટ્રમાં આવા સંમેલનની પ્રથમ જ પહેલ હતી પરંતુ સંમેલનની વ્યવસ્થા ધણી જ સુદર અને વ્યવસ્થિત હતી. પ્રિન્સી ડૉ. યાસિક સાહેબે પેતાના માણસો મારફત આમંત્રિત ગૃહસ્થોને દરેક જગતો સમવક રહે તે માટે વ્યાસપીક ઉપર બેઠા બેઠા પણ સૂચનાઓ ચિંતા કરી રહ્યા હતા

માનનીય મે કેળવણી પ્રધાન સાહેબે પણ પેતાના અમૂલ્ય સમયનો ભોગ આપી પાચવી

છ કલાકનો સમય સંમેલન પાછળ ગાળ્યો હતો અને બપોરના ચા પાટી વખતે પણ અમારી સાથે બેસીને જ ચા નાસ્તાને ન્યાય આપેલ અને પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિની ચર્ચાઓ કરી હતી. એટલું જ નહિ, પરંતુ સાંજના સંમેલનનું કાર્ય પુરું થયા બાદ આમંત્રિત ગૃહસ્થોમાંથી જેને વિશેષ ચર્ચા કરવી હોય તેઓને ચોતાના નિવાસસ્થાને નિમંત્રણ આપવા હતા.

હવે જ્યારે આ રીતે સંમેલનનો કાર્યક્રમ પ્રતિવર્ષે યોગ્ય અને સાથે પુસ્તકાલય પ્રદર્શન યોગ્ય એ ઇચ્છવા જેવું છે દ્વિતીય અખિલ સૌરાષ્ટ્ર પુસ્તકાલય સંમેલન વખતે નીચેના મુદ્દાઓ ને લક્ષ્યમાં લેવામાં આવશે તો આ પ્રવૃત્તિ વધારે વેગવતી બનાવી શકાશે તે વિચાર્યો જ આ સૂચનો નમ્રતાપૂર્વક રજુ કરું છું.

(૧) આવા સંમેલનનો સમય બેએક માસ પહેલાં નક્કી થાય તેમ ગોઠવણ કરાવવી, જેથી કોઈપણ વ્યક્તિને ચોતાના વિચારો પ્રદર્શિત કરવા હોય તો તે માટે તૈયાર થવાનો અને લખી બે કલાકનો પૂરો સમય મળે.

(૨) આ રીતે આવેના પત્રો અને કસ્ટોમર્સથી ઉત્તમ એવા નિબંધોની પસંદગી કરી એ સંમેલનના વ્યાસપીઠ ઉપર લેખક વંચી સભાગાથે અને તેની ઉપર કાષ્ટને પ્રજો કરવા હોય તો તે કરી શકે એવી વ્યવસ્થા રાખવી.

૩) આ નિબંધોની પસંદગી માટેનું ક.ઈ સૌરાષ્ટ્ર પુસ્તકાલય મંડળ અથવા સંમેલન અગેની આસપોસની સમિતિને સોંપવું.

(૪) આ સંમેલન કાર્યક્રમ માટે ઓછામાં ઓછા બે થી ત્રણ દિવસ ગાળવા જેવુંએ જેથી દોડધામ ન થાય અને દરેકને ચર્ચા કરવાનો સમય મળે સામાન્ય રીતે સમય સગમના ૮ થી ૧૨ અને સાંજના ૪ થી ૬-૩૦ રહે તો વધારે અનુકૂળતાવાળું રહેશે.

(૫) પ્રતિનિધિઓને તેમના હોદ્દા પ્રમાણે બેજસ (ચકા) આપવા જેથી તે વખતે એક બીજાનો પરિચય કરવાનું અનુકૂળ પડે તેમ જ તેમના હોદ્દાઓ પ્રમાણે બેસવાની સગવડતા રાખી શકાય.

(૬) પ્રતિનિધિઓને ઊતરવા માટે તેમ જ બની શકે તો જમવા વગેરેની સગવડ તેમ જ તેઓની આવવાની તારીખ નક્કી થવાના અગર આવ્યેથી રોયન ઉપર સ્વયં સેવકો દ્વારા રાખવાની વ્યવસ્થા થવી જરૂરી છે જેઓને જમવા તથા રહેવાની સગવડતાની જરૂર હોય તેમની પાસે અમુક રકમ એડવાન્સ મંગાવી લેવી.

સૂચના-આવા કાર્યક્રમ યોજાઓની રગઓ દરમિયાન રખાય તો ઉતારો ત્યાં રાખી શકાય.

(૭) સંમેલન વખતે પુસ્તકાલયપ્રદર્શન અને એવાં મનોરંજન કાર્યો પણ રખાય તો વધારે આનંદમય બનશે.

(૮) સંમેલન બેએક વર્ષે કરાય અને પ્રગતિમય અને પછી ગુજરાત, મુમૈય, વડોદરા વગેરે સ્થળોએ આમ ત્રણે મોક્ષવા જેવી આપણને ધણું બાંધવાનું મળશે.

( ) સમેલનમાં જે જે કરાવે કરવાના હોય તે સામાન્ય રીતે જે વ્યક્તિ તત્કાલીન ઠગન મૂકાવે હોય તે વાચે, પણ તેની ઉપર સુધારો વધારો કરવાનો હોય તો સભાને પૂછવામાં આવે અને ચર્ચાને અને હાલને અનુમોદન મળ્યા પછી પસંદ થયે ગણાય, એવી પ્રથા દાખલ થવી જરૂરી છે.

(૧૦) આવી સમેલનો સૌરાષ્ટ્રમાં મની શક્યા પ્રમાણે પ્રતિવર્ષ છુટે છુટે રચેને યોગ્ય એથી એક જીવન પુસ્તકાલયોને વધારે આર્થિક મનાવવા ઉત્તેજા મળે અને તે ગામના બીજાં પુસ્તકાલયનું નિરીક્ષણ થાય જેથી તે ગામ કે સરેરાશ લોકો ભાગ લઈ, આ ચર્ચાઓ સંભળી પુસ્તકાલયો સુધારા પ્રપલ્ન કરવા પ્રેમ અને આ રીતે પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિના પ્રચાર આપણે કરી શકીશું.

આ પ્રમાણે દ્વિતીય સમેલન વળતે બની શક્યા પ્રમાણે આ સૂચનાઓ અમલી બને તો હું ધાત છું કે હજી વિશેષ સફળતા પ્રાપ્ત થાય અને આપણી પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિ ફાલીફલી રાખવાની આપણી નેય છે તે ફળીજૂત થાય.

ઈન્ડિયાન્સ ક. બુચ

મથપાલ-બાર્ડન પુસ્તકાલય

આટલું કરો.

બીજાને શું જોઈએ છે તેનો વિચર કરજો, તમારો નહિ પ્રત્યેક માણસને, પ્રત્યેક વ્યક્તિને તમે કેમ ઉપયોગી થઈ શકો તેનો પહેલેથી વિચાર કરશો. નાની નાની વાતોમાં ભૂલો કાઢી ના હોય ત્યાં અન્યને એમના માર્ગે જવા દો.

દાખલે વદતુજ હોય માથે ઠપકા આપવો હોય તો તે પણ એ એકલો હોય ત્યારે સંતિયા અને રક્ષતાયા કરો.

બી નાં કાર્યોને આવકારતાં શીખો સારું હોય તે સારું છે એમ કહેતા શીખો.

મીના મલાલ પણ મે એ સૂચન પણ સારું લાગે તો એ કરતા પ્રેમ અનુભવો

'મધુ જ તમે કહો, એ વિચારણા કાઢી નાખો બીજા માટે પણ કરવાનું બાકી નાખો જેવા એને આનંદ થાય

તમાગ ઉત્તર દુધી બીજાને ગમી દો.

તમારું વ્યક્તિત્વ અતાવા નહિ, પણ ઉપયોગી થવા બીજાને માથા રહેતે દોરો.

માગ બનાવો, શેઠ ના બનો.

("પ્રતિમા")

(અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૨૫૧ નું)

ગુજરાતી માહિત્ય — પ્રે રચિયક જોઈ જો શ્રી વિજયગજ વૈદ

સમૃત્ત મથો — પ્રે ગચિયક જોઈ અને પ્રે ડાહ્યાય મોકલ

અથેશ મથો — શ્રી વીરે દગાય મહેતા અને પ્રે. ગચિયક જોઈ

કેળવણીનાં પુસ્તકો — શ્રી ચંદુલાલ પટેલ અને શ્રી. વીરેન્દ્રાય મહેતા

હિંદી પ્રકાશનો — શ્રી ગિજનાય નંદ અને શ્રી. વીરેન્દ્રાય મહેતા

ગુજરાતી સામયિકો તથા વર્તમાનપત્રો — શ્રી વિજયગજ વૈદ અને

શ્રી. ચંદુલાલ પટેલ

સૌરાષ્ટ્ર

પુસ્તકાલય પરિષદનાં સંસ્મરણો

[લેખક . શ્રી ચિમનલાલ હ. અમીન]

મત્રી, વડોદરા (રાજ્ય) પુસ્તકાલય મંડળ

સૌરાષ્ટ્રમાં તા. ૧૬-૧૦-૪૯ ના રોજ સૌરાષ્ટ્ર પુસ્તકાલય પંચાયત મંત્રીય કેળવણી પ્રધાન શ્રી બંગવંતરાય મહેતાના પ્રમુખપદે મળી જેના વડાદગથી પુસ્તકાલય સંઘાલય સહાઈ મંડળનાં બવસ્થાપક સભ્ય અને વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળના મંત્રી તરીકે મે (ચીમનલાલ હ. અમીન) અને પ્ર"પુસ્તકાલય" માસિકના તત્રી શ્રી મણિલાલ વ્યામે પશુ લાના લાવભર્યા આમે તણુથી હાજરી આપી હતી અને કામકાજમાં ભાગ પશુ લાધો હો.

ધમેન્દ્રસિંહજી કોલેજના મધ્યમકર્મી એકત્ર ધમેના સૌરાષ્ટ્રના દૂર દૂરનાં છૂટા છૂટા પુસ્તકાલયના સંચાલકો, વાચનપ્રચારના પ્રેમીઓ, વિદ્વાનો અને સમર્થ કેળવણીકારોનું એ સમેલન અત્રે રીતે સરળ થયું છે અને એને અમે જેના મળેલાં અત્રેક દરમો પશુ ચિન્તનમગ્ણીય બનશે.

પ્રમુખ શ્રી. બંગવંતરાય મહેતાની અજલિ

ગઈ કાલ સુધી દેશી આઝાદી માટે ઝુંઝનાર પ્રબળ લડવૈયા અને અંજે અઝાદીના સ્તંધાર બનેલા સૌરાષ્ટ્રના નાપમ વડાપ્રધાન ની મળતગય મહેતાએ બોલવની રીતચીત કરતાં જ વડોદરા રાજ્યની વિસ્તેરી-વિચાળ પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ અને તેના પ્રચોના કે ચીમત સયાશય ગાયકવાડ તેમ જ રવ. શ્રી મોતીભાઈ અમીનને ભાવભરી ભગ્ય અજલિ અર્પી હતી અને હિંદુસ્તાનમાં અજોડ બનેલી અને ઘડાઈ ગયેલી પ્રવૃત્તિનું જ અનુકરણ કરી આખા સૌરાષ્ટ્રમાં એ પ્રવૃત્તિ ફેલાવવા અને સ્તંધપ્રચાર દ્વારા સૌરાષ્ટ્રનાં વિવિધ અંગો ખીલવી જીવન-સંઘામમાં સફળતા મેળવવા આદેશ આપ્યો હતા અને વડોદરા, અમરેલી તથા દાકાનાં કાયદનાંએને સાથે રાખી વિદ્વાન અને કાયદુસળ સભ્યેલી સમિતિઓ રચાવી પ્રવૃત્તિની યોજનાઓ ઘડવા અને એ ઘડાયેલી યોજના પ્રમાણે સો ૧૦૮ સગ્ગર પૂરતી મદદ કરશે એ રી આતમે આપી હતી.

પ્રાસંગિક વિવેચનો

પ્રાસંગિક વિવેચનોમાં વિદ્યાધિકારી શ્રી સાહાણી, પ્રખર કેળવણીકાર શ્રી હરમઈ ત્રિવેદી, શ્રી હરજીવનદાસ મહેતા, દારકાના પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિના જૂના કાયદો શ્રી કન્યાલુગય જોશી, અમરેલીના કાયદાદ શ્રી. પુરુષોત્તમભાઈ અને રચાનિક કેળવણીકારોનાં મનનીય વિવેચનો અર્પા

સમિતિઓની ચર્ચા-વિચારણા

જે પછી નિમાયની સમિતિઓ ચર્ચા-વિચારણા માટે ગોઠરાઈ હતી જેમાં ' બવવન શબ્દકોષ ' જેના મહાકાર્યના સંચાલક અને પ્રૌઢ શિષ્યજી ખાનાના ઉપવિધધિકારી શ્રી અદુલાત પટેલે વડોદરાની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિનું કહેલું દોહન અને ખીજ આપેલી સલાહ ચચનાઓ - જી ૨૫૬]

કરી હતી, જેના પર ખૂબ વ્યવહાર ચર્ચા-વિચારણા થઈ લોકમંદ, સુધગ્રામ-પંચાયતમંદ અને સરમગમમંદની ત્રિવિધ યોજનાઓ અને સચાલન અંગેના નિયમો ઘડાઈ તેવાં થયાં ને અષ્ટો પછીની બેઠકમાં રત્નુ થઈ ગોઠવ ચર્ચા સાથે પસાર થયા.

શ્રી સ્ત્રીમત્સાધ અમીન

ઘડાયેલી યોજના પર વિવેચન કર્યાં અને પ્રમુખશ્રીનું ફરમાન થતાં, શરૂઆતમાં વડોદરા રાજ્યની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ અને તેના પ્રણેતાઓને પ્રમુખશ્રીએ અર્પેલી ભાવભરી અંગૂઠી બદલ આભાર માન્યો.

સ્વરાજનો મુયોગ

સૌરાષ્ટ્ર પ્રત્યે આદરભાવ હોવાના કા હોમા અડી થઈ ગયેલા બહાદુર દેશગકતો, મહાન-ભક્તો અને કવિઓ તેમ જ મહાશુદ્ધિશાળી રાજદારી પુરુષો વગેરે જણાવી પૂજ્ય શ્રી મોતીલાલ અમીન સાથે અમરેલી પ્રાંતમાં પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ દ્વારા પ્રજા-ઘડતર થઈ એના વિશિષ્ટ મુલ્યો વિકસાવવાનો મુયોગ કરારે આવશે એમ પૂછતા શ્રી અમીન સાહેબે કહેલું કે, “સ્વરાજ આરંભે ત્યારે આખા ગુજરાત કાઠિયાવાડમાં આ પ્રવૃત્તિ ફેલાઈ જશે અને સ્વરાજના વડત્તમાં પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ મોટો ભાગ ભજવશે ” એ સુખવચ્ચ આવેનો જણાવી એનો સદુપયોગ કરી લઈ પ્રવૃત્તિ ફેલાવવા નિતિ કરી.

છેડાઈ પડ્યા

પ્રજાના જે જ્ઞાન ફેલાવવામાં ન આવે તો એ બહાદુરી અને શૌર્ય પ્રજાના રક્ષણને નદે નાક-ઠાન રત્ન શ્રી મો ન અમીન કાપવા જેવા નામતત્તના કાર્યમાં વપરાય અને ભક્તિ છુન-અશુભપણના વેરનાપણામાં તથા શુદ્ધિ કાવા-દાવા અને સાથીદારેના યગ કાપવામાં જ વપરાય એમ જણાવતાં સભામાંના એક ભાઈ છેડાઈ પડ્યા અને એમાં એમને સૌરાષ્ટ્રને ઉતારી પાડવાનો ભાસ થયો, ત્યાં તો પ્રમુખશ્રીએ પોને જ જણાવ્યું કે, “તમે અવગેા અર્થ ન કરો અને વક્તના શુભ આચારને સમજ લો ” ફરી ૥ મે જણાવ્યું કે, મને સૌ ાટ્ર માટે ખૂબ મન છે એના કાર્યકરો અને આગેવાનો સાથે તો મારે વર્ષો જૂનો ઘાડો સબધ છે.

સ્વરાજનું શુખ ભોગવવા માટે

જે પછી સ્વરાજનું શુખ ભોગવવા માટે પ્રજાની અસ્થિરતા રાખવા અને હાલની નૌકાને સ્થિર બનાવી, લાંબી મજલ કાપવા સાર પુસ્તકાલયો દ્વારા પ્રજા તૈયાર કરવા જણાવી એમાં વડોદરા જ ની પેડે શિક્ષિકાએ એવામાવે પૂરો સાચ આપવા અને દેશનો ઉદય કરવો દોષ ત્યારે આજના દેશમેવડો અને પ્રધાનો પજુ જાન-નાન કલાક કામ કરે છે તેનો દાખલો લેવા, લોકમંદ બોલી કરી કાયમ ફડ વગરી પુસ્તકાલયની સર્વરચતા કરવા, ભ્યાં સાળા ત્યાં પુસ્તકાલય સર આપવાની ગામડે ગામડે જ્ઞાન પ્રચાર કરવા જણાવી આ કાર્ય માટે સૌરાષ્ટ્ર પુસ્તકાલય મંડળ

અને સૌરાષ્ટ્ર પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ લિ જેવી એ સંસ્થાઓ રચાવવા અને માસિક પત્રિકા ઠાવવા જળાપી એ થતા સુધી વડોદરાના સંસ્થાઓ અને 'પુસ્તકાલય' માસિકને પૂરે સાથ આપવાની ખાત્રો આપી હતી તેમજ પ્રમુખના અમણી સેવકો જ આજે પ્રધાનો બનેલા હોઈ પુરેપુરો સહકાર મળે આપી, પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિ સૌગંધના ગામડે ગામડે ફેલાવવા અને તેમાં ફેલાવવો હતા ધીમ તોએ પણ પૂરે સાથ આપના વિનંતિ કરી અને સાથે ગુજરાત-ઠાલી બાવડની પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિના સુરેખ સચાલન માટે એક મહામંડળનો આવરણકતા પણ દર્શાવી હતી.

પ્રમુખશ્રીનું આમંત્રણ

જે પછી બીજે દિવસે સવારે પ્રમુખશ્રી જળ તરણ મહેતાના આમંત્રણથી એઓશ્રીને ત્યાં મળતાં એમણે પ્રવૃત્તિના વિકાસ માટે ખૂબ નિમનવાર ચર્ચા કરી આ કાર્યમાં વખતે વખત આવીને મદદ કરતા રહેવા આમંત્રણ આપ્યું હતું તેમ જ ફેળવણી ખાતાના અધિકારી અને પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિ જેમને સંપાદક છે એ લેવાઈ કાર્યકર્તા થી ચક્રવાત પરબને તેમ જ શ્રી કલ્યાણરાવ જેઓને અમારા ઉતારે-દરખાસ્તી ગોપાળદાસ દેસાઈને ત્યાં મોકલી સૌરાષ્ટ્રના પુસ્તકાલયની તપાસણી કરવા અને જુલાલું નિર્માણમાં પ્રવાસ ગોઠવી પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિના પ્રચાર માટે નિવેદન લેવાગ કરવાની યોજના ધરાવ્યું બજેટ માટે જે પૃથ્વી પાઠમાં આપ્યું છે.

જ્યાં ફેળવણી પ્રધાન અને એમના સહકાર્યકરોની હાજરી છે, ત્યાં પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિ બીનરો જ એમ સ્વાભાવિક આશા બેસે છે

દરખાસ્તીની શુરુબાંધ

પૂ. દરખાસ્તી ગોપાળદાસ દેસાઈ દિલ્હી રાજકોટ આવતાં એમને મળવા માટે ફેળવણી-

દરખાસ્તી ગોપાળદાસ

પ્રધાન શ્રી બળવંતરાય મહેતા આવતાં, મારી પ મેથા સંભળ્યા પ્રમાણે પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિ અંગે રવ મેન ભાષ અમોનને ભાવભરી અભિ આપવા બદલ દરખાસ્તીએ શ્રી બળવંતરાય ભાષને આભાર માનતાં કૃષ્ણભુ દત્ત "શ્રી મોતીભાઈ અમીન તો મારા ગુરુ છે માર ધડતર જ એમણે કર્યું છે, એમની પ્રવૃત્તિને સતારો છે એ મારે મન ખૂબ આનંદે વિષય છે "

વડા પ્રધાન કે સંન્યાસી ?

પૂ દરખાસ્તી માથે જ સેનેટરીયમના બે ઓડીઓમાં રહેતા સૌગંધ ૧૧ વડા પ્રધાન શ્રી ઉદરમ ૧૧ દેખને એક રોજ ૧૦ અરજદારોની સાથે જ બેઠકા અને એ ડેબા-ડેમીબાનાં આંધુ લુકતા અને આધામન આપના, બીજા બાજુ ગાંધારી દામે રેતરેમ કર્યા જ કરતા અને રાત્રે પણ પથારીનાં પુરે

પત્રકારોના

દીપોત્સવીના જ્ઞાનદીપકો

(એક પત્ર)

ભાઈશ્રી,

આ વખતે પણ, મે તમને આપેલા વચન પ્રમાણે સં ૨૦૦૫ના દીપોત્સવીને ટાંકણે બહાર પડેલા એવા પ્રાસ દીપોત્સવી અંકોનો દૂક પરિચય આપુ છું

દર વર્ષની જેમ દૈનિક ‘સ દેશ’ પત્રે એની વિશિષ્ટ રજુઆત પ્રમાણેનો એનો દીપોત્સવ અંક પ્રકટ કર્યો છે એના અનુભવી સંપાદકની નહાલો હેઠળ ગુજરાતના અગ્રગણ્ય સાક્ષરો, કવિઓ, લેખકોની કલમપ્રમાદી આવી જાય છે. તેમાં પણ શ્રી ધૂમકેતુ, શ્રી ર વ દેસાઈ, નિર દેસાઈ વગેરેના લેખોનો સમાવેશ છે

વિષયવૈવિધ્ય પણ જાળવવા સંપાદકે ઠીક પ્રયાત્ન કરેનો જણાય છે તેમાં વાર્તામાહિત્ય ઉપરાંત આજના સળગતા પ્રશ્નો-જેવા કે આર્થિક, સામાજિક, રાજકીય વિષયો પરના લેખોમાં શ્રી જય તિલાચ મહેતાનો ‘રૂપિયાનું નવું હુડિયામણ’, ડૉ. સુમનત મહેતાનો ‘સાધુઓને કામ આપો’ અને શ્રી નિર દેસાઈનો ‘પદા શા વાદ્યી પગ’ એ લેખો આજના સળગતા પ્રશ્નોને પ્રસંગાનુરૂપ અપાયા છે

ત્યારે અંકના સુશોભનમાં ઉમેરો કરે તેવા નવા કલાકારો કે સિદ્ધહસ્ત ચિત્રકારોના ચિત્રોનો આ અંકમાં કંઈક અભાવ દેખાય છે, પરંતુ ફોટોગ્રાફીની કલાદર્શક તરવીરો આ અંકની લેખ-સામગ્રી અને બાહ્ય ઉદાવ વાચકને આકર્ષક નીવડે તેવા છે

બીજા મહાદૈનિકના દીપોત્સવી અંક મારી પાસે નહિ હોવાથી એ અંકોનો પરિચય નહિ આપી શકવા માટે દિલગીર છું

દૈનિકોની મારફત સાપ્તાહિકોના દીપોત્સવી અંકો પણ આ વર્ષે ઠીકઠીક આગળ આવતા પ્રાસ કરી રહ્યા હોવાનો દાખનો પૂરો પાડે કે તેમાં સુખબના ‘ગુજરાતી’ સાપ્તાહિકે એનો દર વર્ષનો રૈયો આતુ રાખ્યો હોઈને કલાકાન્તના કવચિત્રમંડિત પૃષ્ઠા આકર્ષણવાળો અને અન્ય કોઈ જાતના હેઠગ મિત્રાય છતાં સાદા અને મનનીય લેખ સામગ્રીથી સમૃદ્ધ કહેવાય એવો આ અંક છે એમાં ઉલટતા પાને આપણા વ્યોટક દ્વિચર અપદ્ધારની બાવલરી કાગ્ય તાથુરાં ત્યાપણું કાગ્ય ‘એ આખે નવઅનવાળાં’ વાંચીને હાકોઈ વાચકને એ વૃદ્ધ છતાં ગુજ મિરાતા ઉત્કર્ષ માટે સદા તલ્લસના રહેતા દ્વિચરની ભક્તિયુક્ત બાની વાચકને દ્વિપ્રત્યે માનાજ્ઞિ અર્થે કલાવે તેની છે ત્યારે અખ્યાતક કેશવરામ શાસ્ત્રીનો પ્રાચીન ગુજ સાહિત્ય સંશોધન ત્મક લેખ ‘આદિ ભક્તિયુગનો અસ્થિતાર’ એ નેપ સાહિત્યના ધુળધોવાઓ

માટે જરૂર ઠંઈક નવીન સાહિત્યરિષયક સામગ્રી એ લેખમા આપી જાય છે. પ્રેા સડિસ ની પ્રાચીન કવિ વિશ્વનાથ જનીનાં ત્રણ પદો- “ ચાતુરી ચલીશી ” નાં અપાયા ઉપરાંત અન્ય વિષયને લગતાં આપ આ લેખમા -કવિઓના જેઓ કાવ્યો પણ અપાયાં છે એકદરે આ અ કમાં હળવા સાહિત્ય કરતા સાહિત્યના અત્યંત નો પરિચય કઠારતા લેખો અપાયા હોઈને એમા હૂમકી માની અવગાહન કઠનાગને સાહિત્યરત્નો મળી આવે તેમ છે

સાહિત્ય વૈશિષ્ટ્યની આ પરિપાટી અને સૌંદર્ય જાળવી રાખતા માટે સપાદકો અમાગ અભિનંદન

સાપ્તાહિકોમા “પ્રભાકર” સાપ્તાહિકે એના દર વર્ષના રિવાજ પ્રમાણે વાર્તા અક પ્રસિદ્ધ કરવાની નીતિ આ વખતે પણ જાળવી છે હિન્દીમિત્ત લેખકોની ત્રિવચ રિષયદર્શી વાર્તાઓ દિવાળીના નિવૃત દિવસોમાં વાચકને વાચવી ગમે તેવી હોઈને આડે દહાડે નવગણના વખતે જ્ઞાનવિનોદ આપે તેવી અગાધ છે આ ખાસ અકને પામ પૂકાથી મધ્યમ ગ્રંથો હોતા તો જળવાઈને એક સારા વાર્તાપુસ્તકની ગજ સારે તેવો છે.

સુરતથી સ્ત્રીઓ માટે પ્રસિદ્ધ ચતુ આપ્તાહિક “સ્ત્રીશક્તિ” નું આર્થિક રંગમેર મી કવચિન વાચકને પ્રથમ દર્શને આકર્ષે તેવું છે ત્યારે અદગની લેખસામગ્રીમાં શ્રી કુંઠારનાથ કાકુના “રામરાજ્ય પી થોગવા” સરમા લેખોથી નઈને વિધિ કાવ્યો, વાર્તાઓ અને સ્ત્રીઓ-પયોગી સાહિત્ય પણ પીરસાય છે.

કાપડની કઠકમગવાળુ ચિત્ર ન અંપાકુ હોત તો ચિત્રમયુદ્ધિમાં ઉલ્લુપ ન આવત, એવું અમારું નય મતવ્ય અહીં રજૂ કર્યાં સિવાય રહી શકતા નથી

વડોદરાના હળવા સાહિત્યના સાપ્તાહિક “જાગૃતિ”નો દીપોત્સવી અક ૩૫૨૭ અને સગવડમાં આર્થિક હોખને લેખો પણ આપણા સાહિત્યના અગ્રગણ્ય લેખકોના અપાયા કે સાક્ષર શ્રી રમણનાથ દેસાઈ અને પ્રે શ્રી મજુનાથ મજસુદારની વાર્તાઓ વાચકને ઠીક ગમી જાય તેવા છે ત્યારે ચિત્રોમાં સરદાર વલ્લભાઈની આર્થિક તરસાર અને અન્ય દિદ્મ અદાકરોના ચિત્રો અકને સચિત્ર બનાવવા અથે ઉપયોગમા લેવાયાં છે.

વડોદરાના બીજા શિષ્ટ સાપ્તાહિક “આનંદ”નો પણ દીપોત્સવી અક પ્રકટ થયો છે એમાં શ્રી રાયચુ ની રાહનરી હેઠળ શિષ્ટ વાચનનો રસથાળ પીરસાયો છે. “આનંદ” ના દર અકે દેખા દેતા લેખકોનો સદકાર આ અકમાં નજરે પડે છે અકને સચિત્ર બનાવવામાં “આનંદ” કાષીદયનાં કટાક્ષચિત્રો આગળ પડતા તરી આવે છે.

આ પ્રમાણે મુજબ અમદાવ દનાં સાપ્ત દિવોની માફક વડોદરાનાં સાપ્તાહિકોએ પણ પેતાના દીપોત્સવના દીવડાઓ પ્રકટારીને મુજર સહિત્યપ્રગણના ઝગારામાં પોતાનો પ્રકાશ પણ મેળવ્યો છે, એ આનંદની વાત છે

હવે મુબઇથી પ્રકટ થતા ખ્યેવશી સાપ્તાહિક “જયમુજરાત”નો પરિચય આપું.

“જયમુજરાત” એ જે પશુનુ મુખપત્ર છે તેના મિદ્ધોતને પ્રતિપાદન કરતા લેખો

આપણે શ્રમજીવી વર્ગના ઉત્કર્ષ, અબુદ્ધ મારેના પચતોમા આ સામાજિકના લેખો એના વાચકોનો લાગણીએને સતેજ કરે તેવા છે, તેમ જ પ્રાસંગિક અભાષણો પણ એના સિદ્ધાંતની દિશામાં લઈ જાય તેવા છે ઉપરાંત, રચિયન સાહિત્યની શ્રમજીવી વર્ગને અનુવક્ષીને લખાયેલી સાહિત્યકૃતિઓ પણ એમાં છે

વડોદરાથી પ્રસિદ્ધ યતા રાષ્ટ્રીય સાપ્તાહિક “નવયુગરાતે” પણ ગયા વર્ષની જેમ આ વર્ષે દીપોત્સવી અંક પ્રસિદ્ધ કરી યુગગતના દીપોત્સવી અંકમાં પોતાનો હિસ્સો નોંધાવ્યો છે એમાં આપણા જાણીતા સાક્ષરો શ્રી રમણલાલ દેસાઈ, વિખ્યાત યુજ્જ્વલ સંશોધનકાર પ્રા મણુનાથ મજુમદાર, તથા સમાજશાસ્ત્રના અભ્યાસી શ્રી ગદુભાઈ ક્રુના લેખો અપાયા છે આ અંકમાં અપાયેલા લેખોમાં વિષયવૈવિધ્યપણુ ઠીક જળવાયુ છે

લેખસમૃદ્ધિની જેમ ચિત્રશોભનો પણ આપણા પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો હોઇને વડોદરા સ ગ્રહસ્થાનમાના લાવવાલી ચિત્રો ખાસ ધ્યાન ખેંચે છે

મુખ્યથી પ્રસિદ્ધ યતા ‘યુગાન્તર’ નો દીપોત્સવી અંક આજના આર્થિક પ્રશ્નોની છછાવટ કરતા લેખો ઠીકઠીક આપી જાય છે, ત્યારે વાર્તા, નાટક અને કાવ્યસાહિત્ય પણ પૂતા પ્રમાણમાં બન્યું છે શ્રી જગન્નાથ દેસાઈની સ પાઠનકળા અંક જોતા સહેજે ઓળખાઈ આવે છે

હવે હું તમને માસિકોનો પરિચય આપુ.

માસિકે ના દીપોત્સવી અંકમાં આગલુ સ્થાન જમાવી જાય એવો ગોઠવણી, અને ઉદા-વમા આકર્ષક અંક “અખંડ આનંદ” નો છે એને ચિત્રોની સજવટની જરૂર નથી લાગી, અને એ સજવટ વિહીન છતાં સાદાઈ કથો અને લેખસમૃદ્ધ એવો લગભગ ખસે. ઉપરાંત ષ્ઠસખ્યામાં દળદાર થયો છે એમાં વિવિધ પ્રકારનું શિષ્ટ, સાહિત્ય અપાકને મનનયોગ્ય અને જ્ઞાનપૂર્ણ લેખોનો સંગ્રહ છે. ધાર્મિક લેખો, તેમ જ આર્થિક સામાજિક અને વૈજ્ઞાનિક દષ્ટિ ધરાવતા લેખો પણ જિજ્ઞાસુ વાચકને ગમી જાય તેવા છે

દોઢ રૂપિયની કિંમતમાં આ અંક ઠીક સરતો ગણાય

માસિકે એ પણ વાર્તાઅંકો દીપોત્સવીના ટાકણે જહાર પાડવાનો એક નવો ચીલો રાફે થયો છે, તદનુસાર વાર્તાઅંક તરીકે યુગગતના સાહિત્યકારોનું માનીતું “નવચેતન” અને લાવનગથી પ્રસિદ્ધ યતું દગ માસે માત્ર વાર્તાસાહિત્ય આપતું “કહાની” એ માસિકોએ વાર્તાઅંક પ્રગટ કર્યા છે અને આગા સાહિત્યકૃતિઓ લેખે ગણી રાશાય તેવી યુગરાતી સાહિત્યના શ્રદ્ધાહરત નવલનવેશોની વર્તાઓ અપાઈ છે. આ અને અંકો પણ પાઠા પૂઠાના બધાની લેણામ આવે તે એક સરમ વાર્તાચુરતકની ગરજ સારે એવા જરૂર અને

“શારદા” માસિકે અગાઉનાં વર્ષોની જેમ આ વર્ષે “વડોદરા અંક” પ્રગટ કર્યો નથી, પરંતુ વિવિધ સાહિત્યની કૃતિઓથી અંકને સભર કર્યો છે એના લેખકોમાં સાદાર શ્રી રમણલાલ તો ખરા જ, ઉપરાંત અન્ય લેખકોની પણ જુદા જુદા વિષયો, વાર્તાઓ કાળો, તેમ જ પ્રવાસગણનવિષયક લેખો પણ સંગ્રહાયા છે ઉપરાંત, એક મનોરમ ત્રિગી ચિત્ર પણ

એ અંત આકર્ષણમા ઉમેરો કરે છે

“ જીવન પ્રકાશ ” માસિકના અંકમા એના દર માસના લેખોએ તેમ જ અન્ય લેખોએ પણ હીક સહકાર આપ્યો છે છેવટના ભાગમાં કુમારો માટે ખામ અલગ વિભાગ રાખ્યો છે તે વિભાગ કુમારોને હીક આકર્ષક નીરસો દર માસ કરતાં આ અંકે વધુ પૂરું સંખ્યામાં વધુ વાચન અપાયું છે

શિષ્ટશાહિત્યના માસિકોમાં “ પ્રતિમા ” પણ હમણાં હમણાં હીકહીક વાચન આપતું રહ્યું છે એના દીપોત્સવી અંકમાં નામી લેખકો ભલે ઓછા હશે, પરંતુ ભાવવાહી અને ફેટકું નક્કર ગણી શકાય તેવું સાહિત્ય અપાયું છે તેમાં પણ સ્થળે સ્થળે મુશ્કેલી બોધવચનો અને સૂત્રો તો વાચકે પોતાના નિત્યજીવનમાં ઉતારી લેવા જેવાં છે

“ મનોરંજન ” માસિકે એના નામ પ્રમાણે શુણ્ણ દાખવી દીવાળીના વિશેષ જાનક-વિતો-પ્રમોદ આપે તેવા લેખો-વાર્તાઓ-ટુચકાઓ આપી ધડીલર આનંદોદાત્ત આવે તેવું વાચન પીરસ્યું છે અને એની એ હાસ્યભરી પીરસણના પ્રતાપે મારી પાસે ટપાલમાં આવ્યો તેવો જ એ અંક અદસ્ત થઈ ગયો હતો પાછળથી હાથ અવના, એની વિવિધ હાસ્ય-પ્રેરક વાનગી વાગી જવા મારી લલામણુ છે.

શ્રીઓના માસિકોમાં “ ગુણગુન્દરી ” એ પણ દર વર્ષની જેમ આ વર્ષે પણ દીપોત્સવી અંક પ્રકટ કર્યો છે એના લેખમા સાક્ષી શ્રી રમણલાલ દેસાઈએ એમનાં નવલ-કથાનાં પાત્રોમાં નારીપાત્રોને એમના પોતાના શબ્દોમાં પરિચય આપ્યો છે, ત્યારે મસકવિ શ્રી. મૂળજીભાઈ પી. શાહે સાગર અને સંજીવન મંચીન રૂપક રજૂ કર્યું છે બીજી પાસે લેખકોના પ્રામંથિક ઠાગ્યો, વાર્તાઓ અને ધાર્મિક લેખોને સમાવેશ કરાયો છે “ નામે આલતા સડાઓનું દુઃખ દિગ્દર્શન કુ. રમાબહેન આશીષજીનો દીપોત્સવી અંક રૂપક

પ્રૌદાનાં માસિકોની સાથે, સાપેક્ષ આપણા સાહિત્યના અમરગર લેખકોના અપાયા છે અંકો પ્રકટ કરી પોતપોતાના અને પ્રે. શ્રી મજીનલ મજીનુદારની વાર્તાઓ વાચકને હીક ગમી તરીકે જોઈએવારે ચિત્રોમાં અરદાર વસ્તુભાવની આકર્ષક તરવાર અને અન્ય દિશા અદાકરોના તરી અંકને સચિત્ર બનાવવા અંકે ઉપયોગમાં લેવાયાં છે

વડોદરાના બીજા શિષ્ટ સાપ્તાહિક “ આનંદ ” નો પણ દીપોત્સવી અંક પ્રકટ થયો છે. એમાં શ્રી રામચંદ્રાની રાહનરી હેઠળ શિષ્ટ વાચનનો રસધાળ પીરસાયો છે “ આનંદ ” ના દર અંકે દેખા દેના લેખકોનો સહકાર આ અંકમાં નજરે પડે છે અંકને સચિત્ર બનાવવામાં “ આનંદ ” કાર્યાલયના કટાક્ષચિત્રો આગળ પડતા તરી આવે છે

૨૧ પ્રમાણે મુજબ અમદાવાદનાં સાપ્તાહિકોની માફક વડોદરાનાં સાપ્તાહિકોએ પણ પોતાના દીપોત્સવીના દીવસએ પ્રકટારીને શુજર સહિત પ્રગટના ઝગાતામાં પોતાનો પ્રકાશ પાળ્યો છે, એ આનંદની વાત છે

હવે મુંબઈથી પ્રકટ થતા ખેયવંશી સાપ્તાહિક “ જયગુજરાત ” નો પરિચય આપું.

“ જયગુજરાત ” એ જે પરંતુ મુખ્યત્વે છે તેના મિહાતિને પ્રતિપાદન કરતા લેખો

ગાંધીજીના સાહિત્ય

ગૂર્જર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય-અમદાવાદનાં પુસ્તકો

૧-૨-૩ ચાંદાપોળી—ભાગ ૧-૨-૩—લેખક શ્રી વસંત નાયક, મૂલ્ય ૦-૬-૦ દરેકના

૪ કુંવારો—લેખક : ઉપર પ્રમાણે, મૂલ્ય ૦-૧૦-૦

૫ લોકગમાયણ—લેખક : શ્રી ધૂમકેતુ, મૂલ્ય રૂ ૧-૮-૦

૬ જીવનપંથ—લેખક : ઉપર પ્રમાણે, મૂલ્ય રૂ ૪-૮-૦

નવજીવન પ્રકાશન મંદિર-અમદાવાદ તરફથી

૭ મહાદેવભાઈની ડાયરી—પુસ્તક ત્રીજું, સપાદક : શ્રી નરહરિભાઈ પરીખ, મૂલ્ય રૂ ૫-૦-૦

૮ સરદાર વલ્લભભાઈનાં ભાષણો—સપાદકો : શ્રી નરહરિ હાપ્તાલાસ પરીખ, ઉત્તમચંદ્ર દીપચંદ્ર શાહ, મૂલ્ય રૂ ૫-૦-૦

એન. એમ. ત્રિપાઠી લિ. તરફથી

૯ અલ્પકારિકા—ગ્રંથિકા—શ્રી. નિર્મલા અપ્પલાલ શાહ; મૂલ્ય રૂ ૪-૮-૦

આર. આર. શેકની કું. મુબઈ તરફનાં પુસ્તકો

૧૦ રામકલાણી—લેખક : શ્રી મુળવલ્લભ આચાર્ય, મૂલ્ય રૂ ૪-૮-૦

૧૧ અન્ને બધાં—લેખક : શ્રી ધનમુખલાલ મહેતા, મૂલ્ય રૂ ૫-૦-૦

૧૨ સધ્યાદીપ—મૂળ લેખક : શ્રી વિ. સ. ખટ્ટકર, અનુવાદક : શ્રી ગોપાલ વિ. વિહાસ, મૂલ્ય રૂ ૪-૮-૦

સસ્તુ સાહિત્ય વ. કાર્યાલય તરફનાં પુસ્તકો

૧૩ ખોળાનો ખુદનાર—લેખક : શ્રી ખીતાબર પટેલ, મૂલ્ય રૂ ૦-૧૦-૦

૧૪ શિવમહિરન' સ્તોત્રમ્—અનુવાદક : શ્રી સાદુશ નારણજી બલભાઈ મૂલ્ય ૦-૬-૦
(અનુસંધાન પ્રજ્ઞ ૧૯૬૧)

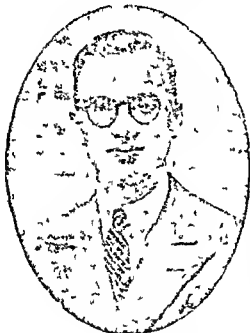

પુસ્તકાલય ખાતાના વ્યવસ્થાપક

શ્રી. વાકનીસ સાહેબને વિદાયમાન અને અભિનંદનના સમારંભો

૧-પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ લિ. તરફથી

વડોદરાના પુસ્તકાલય ખાતાના વ્યવસ્થાપક શ્રી. વાકનીસ સાહેબની મુનમુન પ્રાંતના

શ્રી વાકનીસ સાહેબ

પુસ્તકાલય ખાતાના વ્યવસ્થાપક તરીકે નિમણૂક થતા તેઓશ્રીને વિદાયમાન તથા અભિનંદન આપવાનો એક સમારંભ પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ લિ ના કાર્યાલયમાં શ્રી મંગળભાઈ શ પટેલના પ્રમુખપદે ગઈ તા પાંચમીના રોજ યોજાયો હતો. આ સમારંભમાં શ્રી સુનીલાઈ શાહ, શ્રી. વામનરાવ આપાજી નિકેતે, મંડળના ડિરેક્ટરો તેમ જ સ્ટાફના સભ્યો ઉપરાંત સહકારી ખાતા ધિકારી શ્રી હનુમાઈ પટેલ, આડિટર શ્રી. પડયા, વડોદરા (રાજ્ય) પુસ્તકાલય મંડળના પ્રમુખ શ્રી મોતીલાલ હો દેસાઈ, મત્રો શ્રી ચિમનભાઈ હ અમી, સદમત્રી શ્રી ચોકસી, તેમ જ (રાજ્ય) પુસ્તકાલય પ્રચારક શ્રી વલ્લભભાઈ અને પુસ્તકાલય ખાતાના મંદનીસ વ્યવસ્થાપક શ્રી ઉમેદભાઈ અને ત્યાંના સ્ટાફના સભ્યો હાજર હતા.

શ્રી ચિમનભાઈ હ. અમીને

પ્રારંભમાં શ્રી ચિમનભાઈ હ અમીને જણાવ્યું હતું કે, આજનો આ સમારંભ દિલગીરી અને આનંદના મિશ્ર વાતાવરણમાં યોજાયો છે દિલગીરી એટલા માટે કે, આપણી સાથે થયું

(અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૨૫૮૫)

એ ડબલગીર પહેરેગીનો ઉપયોગ કરતા રહી એની સાથે વગર કંટાળે મેંત્રો સાધતા અને સતત કામગીરી અને હનુમાનમાં પશુ આનંદથી વાનો ઠરતા, સીંચા સાદા શ્રી દેવગભાઈને જોતા-મળતા એમ જ લાગતું કે આ તે વડાપ્રધાન છે કે સ્વરાજ્ય મંડળના સભ્યો છે ?

પૂજ્ય શ્રી ભક્તિઆ સાથે પ્રાત કાલે રાષ્ટ્રીય ચાળાની પ્રાર્થનામાં જઈ ત્યાંની અનેક રાષ્ટ્રીય પ્રવૃત્તિઓ જોઈ શ્રી નારાયણ ગાંધીની મુલાકાત લઈ શ્રી. વલ્લભ કન્યા વિદ્યાલય અને વિકાસગૃહ જોઈ વિદાય લીધી

૧૯૪૯] શ્રી. વાકનીસ સા. ને વિદાયમાન અને અભિનંદનના સમારંભો [૨૬૫

૫૧ સુધી શ્રી વાકનીસ સાહેબે કામ કર્યું છે તેમને આપણે વિદાય આપવાની છે, જ્યારે આનંદ એટલા માટે અનુભવીએ છીએ કે, આપણામાના એઓશ્રી એક વિશાળ અને વિસ્તૃત કાર્યક્ષેત્રમાં પ્રવેશે છે

વડોદરામાં ૧૫.૫૬ અને વિસ્તૃત મનેવી આ પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિને હવે મુંબઈ પ્રાંતના વિશાળ પ્રદેશમાં વિસ્તારવા માટે એને લાગે અકિતને યોગ્ય સ્થાન અપાયુ છે તે માટે અભિનંદન

અહીં હું એક સ્વાર્થ રી વાગ જણાવીશ, અસાર સુધી એમ થયું કે, વડોદરાનું મુંબઈ સાથે વિલીનીકરણ થતાં આવી મરિકાગિક પ્રવૃત્તિઓનું શું થશે ? અને વિલીનીકરણ પાંચી લાઓ વખત વીતતાં વિભાસજ થતી કે હજી આ પ્રવૃત્તિ માટે સહાર શિયિન કેમ છે ?

આથી અમારા કેટલાક મુજબીઓએ, અત્યારસુધી મુંબઈના કુરુદરપદે દતા તે શ્રી કૃષ્ણે મળવા જણાવેયુ પરંતુ એ અલગ્ય મૃદરથને આપણી આ પ્રવૃત્તિથી સંપૂર્ણ વાકફ તી રીતે કરીયુ તે એક મૂઝવણ હતી પણ હવે તો “ મોસાળમાં જમણ અને મા પીરસનાર ” જેવો સયોગ આપણને મળ્યો છે હવે વડોદરાએ ઉઠેરી આ ભાવનાને વિકસાવવાનો પ્રયત્ન આવ્યો છે. હવે તમારા-અમારા સહકારથી આ પ્રવૃત્તિને મુંબઈ પ્રાંત-ભગ્માં વિસ્તારવા-વિકાસવાનું સગ થશે

૨ મોતીભાઈ સાહેબે કખાવેલી ધૂણીમાંથી જે ચીનગારી પ્રક્ટેલી તેને જીવની મખવા શ્રી વાકનીસ સાહેબ પ્રપત્ત કરશે એ આશા અસ્યને નથી

આગળ ચાહતાં તેમણે પુસ્તકાલય સહાઈ સહકારી મહાજે વેગારી સ સ્થા નથી, પણ પુસ્તકાલયોની નિસ્વાર્થભાવે સેવા કરનારી એક અ નેડ અસ્થા છે એમ જમુવી, આ આ સ સ્થાનો આખા મુંબઈ પ્રાંત માટે ઉપયોગ કરી તેનો મુંબઈ પ્રાંતભરનાં પુસ્તકાલયોને લાભ મજે તેમ કગવા વિનિત કરી હતી

શ્રી. જગનભાઈ પટેલ

જા મહકારી ખાતાના ડેપુટી મજિસ્ટ્રાટ શ્રી જગનભાઈએ શ્રી વાકનીસ સાહેબ સાથેના પોતાના પરિચયનો ઉદ્દેશ્ય કરી તેઓશ્રીની કામ કરવાની સરળ પદ્ધતિ, નિખાલસ સ્વભાવ અને સમજનતા ની પ્રશંસા કરી તેઓશ્રીને મુંબઈ ઈલાકાના મહોળા ક્ષેત્રમાં પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિને સહકારના ધોરણે આ મહકારો લાભ આપવા જણાયુ હતું અને મુંબઈ સરમાના મત્રી શ્રી ગજા વડોદરા ની મુલાકાતે આવેલા ત્યારે આ મહકારી કામગીરી જોઈ આ મંરથા દિલ્હરમાં અનેડ હોવાનો અભિલાષ વ્યકત કર્યો હતો અને તેમણે જણાયુ હતુ કે, આવી સંસ્થાનો સગારે ઉપયોગ કરવો જોઈએ કાલુ કે જિલ્લે જિલ્લે જુદા જુદા મહકારો નામાં કરવાને મ વે આ કેન્દ્રન મહકારો પુસ્તકાલયો લામ લે તો ઘણે કાપડે થાય એમ જણાયુ હતુ

શ્રી ચુનીલાલ ગાહ

૧
જા મહકારી અખેશ શ્રી ચુનીભાઈ સાહે જણાયુ હતુ કે, ભાઈ વકનીપ મુંબઈ

પ્રાંતના પુસ્તકાલય ખાતાના વડા તરીકે નિમાયા જાણી મને આનંદ થયો છે. મનર થયું ત્યાગથી ઘણા વિષયોની વાતો થાય છે મારા બપોરનો બધો વખત આવી ચર્ચા પાછળ આપવો પડે છે આવી એક ચર્ચા દરમિયાન એક સવાલના જવાબમાં મેં જણાવેલું કે, અગાઉ એવી માન્યતા હતી કે, વડોદરાના અમલદારો મુબઈ સરકારની સેવાઓમાં બધા ગેમતા ધર્મ સ્વરૂપે નહિ પરંતુ આપણે ત્યાં જે સામાન્ય અમલદાર ગણાતા હતા તેઓ પણ આજે તો મુબઈ સરકારની સેવાઓમાં કંપેક્ટરના હોદ્દા કુશળતાપૂર્વક સભાળી રહ્યા છે આ પરથી આપણે જાણી શકીએ કે મુબઈ સરકારે આપણા અમલદારોની કદર કરી છે, અને એ અમલદારોએ એ કદરને શોભાવી પણ છે અત્યારે મુબઈ સરકારમાં કામ કરતા અમલદારોમાં શ્રી. વાકનીસથી એક વધુ ઉમેરો થાય છે અને જિતાએલી પ્રજા તરીકેની લઘુતાનો આપણામાં જે એક ભ્રમ પેસી ગયો હતો તે હવેથી દૂર થઈ જશે. શ્રી વાકનીસને તેઓશ્રી મુબઈ સરકારના પુસ્તકાલય ખાતાનું સુમાન સભાળવા જતાં અભિનંદન આપુ છું, અને શુભેચ્છા વ્યક્ત કરુ છું કે, શ્રી વાકનીસની કેબરેજ હેઠળ મુબઈ પ્રાંતમાં ગામડે ગામડે આ પ્રવૃત્તિ પથરાય.

પ્રમુખસ્થાનેથી શ્રી. મગનભાઈ શ. પટેલ

બાદ પ્રમુખસ્થાનેથી શ્રી મગનભાઈ શં પટેલે જણાવ્યું હતું કે, વડોદરામાં ૨૧ સર સયાજીરાવ અને ૨૧ શ્રી મોતીભાઈ અમીનની ધનયથી પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિ ગામડે ગામડે પ્રસરી છે મુબઈ પ્રાંત જે આગળ પડતો હોવાનો ઘણો કદર છે ત્યાં આ પ્રવૃત્તિ હજી ૨૫ ટકા પણ પ્રસરી નથી અને તેમાં પણ પુસ્તકાલય સ. સહકારી મંડળ અને વ. રા. પુ. મંડળના સહકારથી આ પ્રવૃત્તિને જે ફાયદો થયો છે તે અત્યેક છે આપણી ધણી સાંસ્કારિક પ્રવૃત્તિઓ માટે હાથ મુકેલી જણાય છે, પણ તે સૌ યોગ્ય વખતમાં યાજે પડી જશે બાદ વડોદરા શાખાના અમલદારોની કાર્યકુશળતાને તેઓશ્રીએ દર્શતાપૂર્વકની હોવાનું જણાવ્યું હતું.

શ્રી. વાકનીસ

અભિનંદનોનો જવાબ વાળતા શ્રી વાકનીસ સાહેબે જણાવ્યું કે, આજના આ મેળા-વડામાં હાર્દ સાથે સહાય પણ થાય છે પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિને અગે તેર વર્ષ પહેલાં મને સમાજ-સેવા કરવાની એક તક મળી આ પ્રવૃત્તિ દ્વારા કામ કરવું તે સમાજસેવાનાં ઘણાં અંગો પૈકીનું એક અંગ છે ૨૧ સર સયાજીરાવ મહાગાન્યએ મને દેશપ દેશની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિનો અભ્યાસ નિરીક્ષણ કરવા મોકલ્યો. ત્યાં પુસ્તકાલયો સમાજસેવાની અગ્રમુખ સરચાએ તરીકે લેખાય છે મારા એ દેશપરજગતના નિરીક્ષણમાં મેં જોયું છે કે પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ જેવી પુસ્તકાલયોની નિ.સ્વાર્થભાવે સેવા કરતી સરચા ત્યાં એકેય નથી ત્યાં પુસ્તકાલયોને સહાયક એવી સરચાઓ છે, પરંતુ તે વ્યાપારી પદ્ધતિએ ચાલે છે એટલે એ સરખામણીમાં કદી થક કે આ સરચા દુનિયામાં અત્યેક છે અમેરિકાની H W Watson કંપની છે, પણ તે વ્યાપારી સરચા છે અને તે પુસ્તકાલયોના વિકાસમાં કીક કીક સહાયક છે, ત્યારે હાલની Book Club જેવી સોસાયટીઓ પુસ્તકાલયોને તાંત્રિક વ્યવસ્થા અગે નહિ પણ સમાજસેવામાં સાદું કામ કરે છે વાચનપ્રચારનું કામ કરતી નેશનલ બુક ડાઉન્ટિસલ વાચનપ્રચારનું કામ કરે છે, પણ વ્યવહાર સંચાનનમાં ઉપયોગી નીવડે તેવી સરચા ત્યાં માગ જોવામાં આવી નથી એટલે પુ. મ. સ. મંડળ એ દુનિયાભરમાં અત્યેક સરચા છે.

મુ મધ પ્રાંતમા પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિનો વિસ્તાર-વિકાસ કરવા માટે આ સંસ્થાનો ઉપયોગ કર્યા વિના છૂટકો નથી. અને મડળને પણ હવે વધુ કાર્યક્ષેત્ર નળવાનું છે આવી એક કેન્દ્રબૃત્ત સંસ્થાનું અસ્તિત્વ હોય ત્યારે ખીજી નવી સંસ્થા ઉભી કરવાનું કશું કાશ્ય નથી. મડળના કામને માટે કરી લગામચુની જરૂર નથી બિલક, સૌ પુસ્તકાલયો તમારી પાસે આવશે

છેલ્લો મડળના મત્રી શ્રી વાઢજીભાઈ ના. અમીને એ આમ ત્રિતોનો પધારવા બદલ આભાર માન્યો હતો અને દ્વિપાનને અ તે મેળાવડો વિસર્જન થયો હતો

૨ વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ તરફથી

ઉપયુક્ત સમારંભ તા ૮-૧૧-૪૯ ના રોજ સાંજના પાંચ વાગે સેન્ટ્રલ લાયબ્રેરીના રેકર્ડ્સ હોલમા શ્રી મેનીલાલ ડો દેસાઈના પ્રમુખપદે યોજાયો હતો, તે પ્રસંગે વ રા પુ મડળના મત્રી શ્રી ચિમનભાઈ હ અમીન, વડોદરા જિલ્લા કેબ્રેસ સમિતિના પ્રમુખ શ્રી મગનભાઈ શ પટેલ, પુ સ સ મડળ લિ ના મત્રી શ્રી. વાઢજીભાઈ ના અમીન, તથા કા વા સભ્ય શ્રી ચિમનભાઈ મૂ અમીન અને સ્ટાફના સભ્યો તેમ જ પુસ્તકાલય ખાતાના સ્ટાફના સભ્યોએ હાજરી આપી હતી.

સમારંભનો પ્રારંભ કરતા શ્રી ચોકરીએ આ સભારંભ યોજવાનું પ્રયોજન બ્યક્ત કરી વડોદરાના પુસ્તકાલય ખાતાના વડા મુબ્બ પ્રાંતના વિચાળ ક્ષેત્રના વડા તરીકે જતા હોઇ તેમને અભિનંદન અને શુભેચ્છા ઇત્યાદિ બાદ તેમણે આ પ્રસંગે શુભેચ્છાદર્શક આવેલા સદેશઓ વાંચી સભાભાષા હતા, જેમા વસોધો વ રા પુ. મડળના મત્રી શ્રી રામભાઈ કા પટેલ, વાચો-ડિવાયો શ્રી મણિધાન મં કાશીવાળા, તેમ જ મહેસાણાધો શ્રી નાનજીભાઈ જેઠીદાસના મુખ્ય હતા

શ્રી. ચિમનભાઈ હ. અમીન

ત્યારમા શ્રી ચિમનભાઈ હ અમીને વિવેચન કરતાં જણાવ્યું હતું કે, શ્રી વાઢનીસ આ આવા ઉચ્ચ પદે જઈ છે તેથી આપણને આનંદ થાય છે આજસુધીમા આ પ્રવૃત્તિને આપણે સ થે રડીને આગળ ધપાવવા માટે કેટની ધગશ હતી તેના આપણને દર્શન થતા છે તેઓ વખતો-વખત રાજ્ય, પ્રાંત અને તાલુકાની રિસ્પોન્સિબલિટી આપતા, પ્રે જીવનક સચનો પણ કરતા એ પ્રેરણા આપણાધી જુગાપ તેપ નર્થી વડોદરાનું વિલીનીકરણ થયા પછી અને આ પ્રવૃત્તિના ભાવિ રિષે અનેક વાનો કરના ત્યારે અમને કફપના પણ નહોતી કે તેઓજ આ પ્રવૃત્તિના વડા થવાના છે અમારી વાતચીતો દરમિયાન વડોદરામાં પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિનું ચુજરાત માટેનું કેન્દ્ર થાય તે માટે આદેશન બિજુ કરવા કહેતા સૌ મ્દ પુસ્તકાલય પરિપક સમેતન મળ્યું ત્યારે ત્યાં જવા માટે તેમણે મને આમ્રહ કહેને અને જણાવેલું કે જ્યાં જ્યાં આ પ્રવૃત્તિ ચાલતી હોય ત્યાં ત્યાં આપણે અસ્થ જનુ બોધ મે એ માટે પ્રદેશના વિભાગનો અંતરાય ગણ્યો ન બોધએ અમે જે પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ ચુજરાત, કાઠિયાવાડ કચ્છમાં પ્રસંગવચાની કફપના કરેતી તે હવે અતિમત્ત થવાનો યોગ આવ્યો છે આપણે આશા રાખીએ શ્રી. વાઢનીસ આ એને ખીલવવા પ્રયત્ન કરેને અને આપણા સાધીદાર બનશે.

શ્રી. મગનભાઈ શ. પટેલ

ત્યારબાદ શ્રી મયનભાઈ ચૌ પગે જણાવ્યું કે, શ્રી વાકનીશ પામેથી આપણે આદ્ય દરતા જે પ્રવૃત્તિ આપણે ગાળીપોલી ઉઠેરી છે તેને વધુ વિકસાવવા પ્રયત્ન કરીએ. રૂ. સર સયાગ્રાવે આ પ્રવૃત્તિને અહીં શાળા તરફથી એ આપણે ત્યાં ફાલોફૂલી છે. હવે એને ગુજરાત, આખા મુઘલ પ્રદેશમાં જ નહિ પણ હિંદુસ્તાનના પ્રચરે એમ ધમ્મજીએ જીએ વડોદરા આનંદર હરકોષને આ પ્રવૃત્તિ મત્રમુગ્ધ કરે છે અને એજ જગત દરેક આ પ્રવૃત્તિ પોતાને ત્યાં ખીનતાની પ્રેરણા લઈને જાય છે. હવે એના ઝરણા એકલા વડોદરાને બંને હિંદુસ્તાનમાં વ્યાપક અને તેમ જગુ જોઈએ. મુઘલના મત્રીમંડળે તો એને ખીનતાના માંડી જ છે આપણે ધમ્મજીએ મુઘલની પ્રવૃત્તિમાં જોયે આવે અને રૂ. મદારાજી તેમ જ રૂ. શ્રી મોનીભાઈના ધમ્મજી અને વડોદરાના અમલદારોએ મુઘલ સરકારમાં જઈને ભાત પાડી છે અને એ ભાગમાં હવે શ્રી વાકનીશ ત્યાં જઈને રૂ. પૂજી એને દેદીખાન કરશે એવી આશા રાખુ છું.

શ્રી. ઉમેદલાલ પટેલ

બાદ પુસ્તકાલય ખાતાના સભ્યો તરફથી શ્રી. ઉમેદલાલ પટેલે અમલદાર તરીકેની શ્રી વાકનીશની કામ લેવાની રીતિની જણાવના કહ્યું કે, અમારા પદર વર્ષના પરિચયમાં મને એમના પ્રત્યે વડિલસાવના રહી છે તેઓએ આજુ બોલીને કામ કરવાની સૌને તાલીમ આપી અને સદ્ભાવ ઉત્પન્ન કર્યો છે એમની અમારા પ્રત્યે જે ભાવના હતી તે તેઓ આતુ રાખશે એવી અમારી આશા છે.

મહાકારી પદ્ધતિનો અમલ

પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ અંગેની તેમની વહીવટી દૃષ્ટિએ ઉદ્દેશ્ય કરતાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે, વડોદરા રાજ્યનાં પુસ્તકાલયોમાં મહાકારી પદ્ધતિને કામગાજની પદ્ધતિનું તેમોત્રીનું સ્થાન ઉત્તમ હતું અને તે પ્રમાણે કરના ગ્રામપુસ્તકાલયો પગરપર પુસ્તકોની આપ-લે કરતા કોઈ પુસ્તક કોષ પુસ્તકાલયમાં ન હોય તો તે તેને ખીજ પુસ્તકાલયમાંથી મળતું તેમો વ્યક્તિત્વને ભૂલી સર્જાતાં વિકાસમાં માને છે ઉપરાંત, દરેક પુસ્તકાલયમાં વાચકમંડળોની યોજના થવા પર તેમણે ભાગ મૂક્યો હતો. ઝેરને શ્રી. વાકનીશ, મુઘલ પ્રાંતની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિના આવ-પ્રણેના થાય એમ ધમ્મજી હતા.

ત્યારબાદ શ્રી હરિદાસલાલ બટ્ટે તેમજ શ્રી દેસાઈએ પ્રાશ્નનિક પ્રવચનો કર્યા હતાં.

અંતે પમુખશ્રીએ જણાવ્યું શ્રી વાકનાશની કાર્યદક્ષતા માટે ધણુ કહેવાય છે એ તો એમની ફરજ હતી, અને તે તેમણે બજાવી. પગલું ફૂંકે તો એમનામાં રહેલા ફરજ ઉપરાંતના ગુણો માટે એમને અભિનંદન આપુ છું. અને તે એમના સહયોગી સૌજન્ય, માનતા, અનુભવ, સરકાર આ બધા ગુણો છે.

શ્રી. વાકનીશનો પ્રત્યુત્તર

બાદ શ્રી વાકનીશે જવાબ વાગતાં જણાવ્યું કે, આજે મનુષ્યશક્તિ દુર્લભ થઈ છે. તેમાં મનુષ્યશક્તિ પરિશિયતિ પર વિજય મેળવે છે છતાં ૨-૩ વર્ષમાં પરિશિયતિએ મને રચનાન્તર કરાવ્યું છે. પગલું જે કંઈ થાય છે તે પ્રભુપ્રેરણાથી થતું હોઈને જે થાય છે તે સુખ થશે. મારી પુસ્તકાલય ખાતાનો સેવાનાં ૧૨-૧૪ વર્ષ દરમિયાન કરેલી સેવા ૧૯૫-૭૧નાં અંતે તેનું બહુમૂલ્ય આંકાયું છે, તે આપના મનનું આદર્શ અને મોટાં છે.

બીક અરથાને છે

વિનીતીકરણ પહેલા વડોદરા આ પ્રતિમા દિવસમાં અગ્રેસર રહ્યું. ત્યાર બાદ એ કોષ ઝીનવી લેશે એવી બીક આપનામાં પેના થયેલી લાગે છે, પણ તે અરથાને છે મુખ્ય સંગ્રહના પુસ્તકાલયપ્રતિ અંગે જે નીતિ બહેર દર્શાવે છે તદ્દનુસાર અમદાવાદ ખાતે કેન્દ્રીય પુસ્તકાલય રચનામાં ગયું છે, અને તે મુખ્ય સંગ્રહની માન્યતા ધરાવે છે જ્યાં વડોદરાની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિને આંચ નહિ આવે એમ માનું છું આજે તો લોકભોગ્ય પુસ્તકાલયોની જરૂર છે આપણે આમ પુસ્તકાલયો દ્વારા લોકભોગ્ય પુસ્તકો વ્યાપવાં જોઈએ. વડોદરાનું પુસ્તકાલય પ્રાતિક બને નહિ હોય જ્યાં તેનું ગોઠવ ઘટવાનું નથી. કદાચ કંઈ નહિ થાય તો પણ ૪૦ વર્ષ સુધી જે પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ ફેલાઈ છે, જેમણે તેમાં સક્રિય ભાગ લીધો છે, સ્ત જેમણે મોતીભાષ સાહેબ જેવા પાસેથી સમાજસેવાની ગ્રેગણ મેળવી છે તેઓ તેમના જેટલી જ સમાજસેવાની ધમગ રાખશે તો વડોદરા માટે મદદને કોષ સ્થાન નથી

હેને શ્રી વજ્રલભાઈ મૂ પટેલે આમંત્રિત સૌને પધારવા નિદવ આહાર માન્યો હતો અને આહ-મેવાને ઈન્સાફ આપી સૌ છૂટા પડ્યા હતા

- પ્રયેકની સાથે મિત્રભાવે વર્તો
- બીજા સાથે જુઓ ત્યારે સ્મિત સાથે જુઓ, ને હસતા રહો.
- ઝાળખાણ કે સળ પ હોય ત્યારે હમેશા ઉત્સાહથી મળો
- કર્ણા અપેક્ષા રાખ્યા વિના અન્યને ઉપયોગી થવાનું વિચારો
- અન્યમાં સારું શું છે તે જાણી લો, નક મુ યાત્રી નાખો.
- પ્રત્યેકને પોતાનું મહત્વ સમજાય એવું કહી કરો.
- સામાન્ય જીવનમાં પણ પ્રેમથી રસ લેતાં થીઓ
- મારી વાતોને સુદર રીતે મૂકો, ગસથી મૂકો ને ચાર શું છે તે જાણો
- બીજા સાથે સહાકારથી રહેતા થીઓ
- જગતમાં બધાજ સાથે એકસરખા પ્રેમથી રહી શકો એ માટે પ્રયત્ન કરો વિશ્વપ્રેમ એ અસૌકીક ઝીજ છે

(' પ્રતિમા ')

(અનુસંધાન પૃષ્ઠ ૨૬૩ નું)

અન્ય પ્રકાશકો તરફનાં પુસ્તકો

૧૫ ડૉ રાજેન્દ્રપ્રભાદ—લેખક શ્રી અરેતાવ તારુણ્યભેદ, મુખ્ય, મૂલ્ય રૂ ૪-૮-૦૦

ગાંધીમાર્ગ—લેખક શ્રી. પુરાતન જીવ, પ્રકાશક. બાનગોવિંદ કુમેરદાસ મહેતા, અમદાવાદ મૂલ્ય ૦-૮-૦૦

૧૬ અવતરણ—લેખક. શ્રી જયંતિ દલાલ, પ્રાસિદ્યાન ભારતી સાહિત્ય સંઘ, ગાંધીશોક, અમદાવાદ. મૂલ્ય રૂ ૧૦-૦-૦૦

૧૭ બાપુજી—લેખક, અને પ્રકાશક શ્રી કાલીગમ ભાઈચકર, (પ્રેમી), દીકવા ગેટ પાસે, અમદાવાદ મૂલ્ય રૂ. ૪-૦-૦૦

૧૮ અમૃતલાલ લાલજી ઝોઝા—લેખક પ્રકાશક ઉપર પ્રમાણે મૂલ્ય રૂ ૩-૦-૦૦

પુસ્તકાલયનોંધ

લોકમદદ મોકલો.

આ અ ક્રમાં અન્યત્ર પુ સ. સ. મહાત્મા સભાસદ તેમ જ બીનસભાસદ સૌ પુસ્તકાલયો બેંગલોરમાં આપવામાં આવી છે તે વાંચી જાણે, અને તમારા પુસ્તકાલયનાં પત્રો-માસિકો જન્યુઆરીથી ચાલુ કરાવવા ઇચ્છતા હો તો તમે એકત્ર કરેલી મદદ પુ સ. સ. મહાત્મા મોકલી આપો.

દીપોત્સવી પર્વ ઉત્સવ

જયુગામ (હાટાઉદેપુર)ના સાર્વજનિક પુસ્તકાલયનું દીપોત્સવી પર્વ સંમેલન ગઈ તા. ૨૬ મીના રાત ઉજવાયું હતું આ પ્રસંગે મુખ્ય સરકારના મુદ્દપ્રધાન શ્રી મોરારજી ભાઈએ સંદેશો પાઠવી જણાવ્યું હતું કે, " હાટાઉદેપુર પ્રદેશમાં આવી પ્રવૃત્તિ આદરી આખા પ્રદેશમાં ફેળવણી અને પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિ માટે કાર્યકરોએ કામે લાગી જવું જોઈએ. અને વસ્તીના મોટા ભાગની અભણતા ટાળવા માટે પ્રયત્નો આદરવા જોઈએ " આ ઉપરાંત વડોદરાથી શ્રી ચિમનભાઈ અમીન, શ્રી પ્રભુદાસ પટેલ, તેમ જ કાલોત, અમદાવાદ વગેરે રથજોડેથી પણ શુભેચ્છાદર્શક મંદેશોઓ મળ્યા હતા.

આ પર્વ પ્રસંગે પુસ્તકાલય માટે મહાન ફંડ ઉધગવતાં લગભગ ૧૫ હજાર જેટલો ફાળો નોંધાયો હતો. અને સરકાર પાસેથી ૭૦૦૦ ની માગણી કરવા કરાવાયું હતું ઉપરાંત મનોજન કાર્યક્રમ પણ યોજાયો હતો, જેમાં દારૂનિષેધ અંગે નાટ્યપ્રયોગો તથા બાળાઓના ગરબાઓનો સુદર કાર્યક્રમ હતો.

પુસ્તકાલયોને મદદ

સા. પુ. જયુગામ (હાટાઉદેપુર) ને રૂ. ૧૧૧૫ શ્રી હીરુભાઈ હરિભાઈ ચાવડા, ૧૧૧૫ શ્રી બીખાભાઈ ગરગુડાસ યાદ, ૧૦૦૫ સુનીલાલ મનસુખભાઈ પરીખ, ૧૦૦૫ શ્રી મગનલાલ પીતાબરદાસ યાદ, ૧૦૦૫ શ્રી સુનીલાલ મનસુખ દેસાઈ, ૧૦૦૫ શ્રી જેઠાલાલ બાપુભાઈ પરીખ, ૧૦૦૫ શ્રી જયુગામ પ્રગતિ પત્ર, ૫૦૫ દેસાઈ મગનનાથ મનસુખભાઈ, ૫૦૫ દેસાઈ મોહનલાલ મનસુખભાઈ, ૫૦૫ જનલાલ દેવલાલ ડ. બાઈ ગિરિમ, ૫૦૫ પરી મોહનલાલ જનલાલ, ૨૦૫ ડૉ. જેઠાલાલ પરીખ, ૧૦૫ શ્રી નટવરલાલ પરીખ

બહેરાત વાચી ? -ચિદ્વાયનની ૨૮ મી પરીક્ષા માટેની બહેરાત આશ્રમબર અ ક્રમાં પ્રસિદ્ધ થઈ છે તે વાંચી લખને તેને માટેની ઉમેદવારી ઝટપટ નોંધાવી સેવાની ઇચ્છા ઉમેદવારોને ભલામણ કરવામાં આવે છે

પુસ્તકાલયોની તપાસણી

પગારદાર પ્રાંત પ્રચારક શ્રી હનનખાં મથુભાઈ પટેલ માહે ઑક્ટોબરની ચેના રથજોનો મુલાકાત લખને ત્યાંની પુસ્તકાલય વા ચિનાલય મંથાએની તપાસણી તથા દેતરી તેમ જ પુસ્તક ગોઠવણીની અવરચ્યા દૂર ક વાની કામગીરી કરી છે વર્ગીકરણ તથા વાચન-પ્રયા ની કામગીરી પણ બજવી છે—

પેટલાદ મહાલના (૧) માણજ, (૨) મેખરી, (૩) સુદગ, (૪) માનપુરા, (૫) ગમોદરી, (૬) સાસેદ, (૭) હરેરજ (૮) અણસોલ, (૯) કેઠાવી, (૧૦) રૂણજ, (૧૧) પસોલ, (૧૨) બાલોટા, (૧૩) ગામ, (૧૪) દતાલી અને વરેદરા મહાલનું (૧૪) આખેડ ઉપરાંત આખેડ ગામે હરાયેલી વડોદરા મહાલની ચોળી પુસ્તકાલય પરિષદ અંગેની ખાન કામગીરી કરી હતી એક દર કામગીરી દિન ૧૯ રૂપ વાચરા આવ્યા ૮૦

દહેગામ મહાલ માનદ પ્રચારક રા ચપકલાલ ભ. રાવલ-માહે સપ્ટે-બરમા—(૧) મગોડી (૨) પર્ગતિયા (૩) ચિસોડા

દહેગામ મહાલ માનદ પ્રચારક રા. પ્રહલાદરાય અ. વ્યાસ—માહે—ઑગસ્ટ-સપ્ટેબરમાં—(૧) ધારીસણા (૨) જળિયાનો મઠ (૩) વાસણાચોધરી (૪) હાલીસા (૫) ચિયોડ

ઉપગત (૧) નાના જલુદ્રા (૨) વાસણાચોધરી (૩) ખીલરણા (૪) ધારીસણા (૫) આતમપુગ ગામેએ ગ્રામસુધાર સપ્તાહ બિજવણી દરમ્યાન પુ. પ્રગતિ અંગે પ્રચારકાર્ય કર્યું હતું અને (૬) એખલાપગી ગામે વાચનાલય ઉદ્ઘાટના સારું મામલેક પાસેથી રૂ ૧૦) ભેગા કરાવી અમદાવાદ જિલ્લા રૂઢ બોડની મોજના મુજબનું વાચનાલય ઘરે કરાવવાની તજવીજ કરી હતી.

તપાસણી દરમ્યાન પ્રયાગ લાઇએ જે આખીઓ દર્શાવી હોય તે વેળાસર સુધારી લેવા તથા જે જે સૂચના સમગ્રૂત આપી હોય તે વેળાસર સુધારી લેવા તથા તે દરેકનો યોગ્ય અમલ લાકીદે કરી નાખવા જે તે સંસ્થાના મત્રી લાઇએને લલામણુ કરવામાં આવે છે.

ના. ન. ચોડની
સહમત્રી

ગુજરાત પુસ્તકાલય મંડળની કારોબારી સભા

ગુજરાત પુસ્તકાલય મંડળની કારોબારી સભા તા. ૨૩-૧૦-૪૯ ના રોજ અમદાવાદમાં સેક્રેટરીશિપ બિલ્ડિંગ ખાતે પુસ્તકાલયમાં શ્રી વિદ્યાબહેન નીલકંઠના પ્રમુખપદે મળી હતી, જેમાં વડી ધાગસભાના પ્રમુખ શ્રી માવલદર, ડૉ. હરિપ્રસાદ દેસાઈ, શ્રી ઇન્દુબહેન ગેક, વડોદરા પ્રાંત પુ. મંડળના સભ્ય શ્રી. જયવતીબહેન દેસાઈ, અને બીજા કારોબારી સભ્યો ઉપરાંત વડોદરાથી પુસ્તકાલય ખાતાના મદદનીશ અધિકારી શ્રી ઉમેદભાઈ પટેલ વડોદરા રાજ્ય પુ. મંડળના મત્રી શ્રી ચીમનભાઈ હ. અમીન તથા વડોદરા જિલ્લા પુ. મંડળના ઉપપ્રમુખ શ્રી મણિલાલ કારીવાળાએ પણ હાજરી આપી હતી.

અગત્યના મત્રી શ્રી કિશુભાઈ દેસાઈએ વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ તરફથી વડોદરામાં મહાગુજરાત પુસ્તકાલય પરિષદ ભરવા બાબતનો આવેલો ઠરાવ અને પત્ર રજુ કર્યો હતો, તેમજ ત્રીજી ગુજરાત પુસ્તકાલય પરિષદ ભરવા બાબતની વિચારણા પણ રજુ થઈ હતી.

જે પછી ચોથા ચર્ચા વારાઘાટ થતાં, વડોદરાના પ્રતિનિધિઓએ વિવિધ થેસીસ વડોદરા રાજ્યના ત્રણ હજાર ગામોમાં ૧૫૦૦ પુસ્તકાલયોની વિકસેલી પ્રવૃત્તિ રજુ કરી સાથે કાર્યાવાહમાં પણ બહોળો પ્રચાર કરવાની વિચારણા જણાવી. સમસ્ત, ગુજરાત કાર્યાવાહને આવરી લેતા પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિનું એક મધ્યસ્થ મંડળ સ્થાપવાની ભલામણ કરતાં એ સર્વાનુમતે સ્વીકારાય હતી.

સંયુક્ત સમિતિ

જે પછી હાલ તુરતમાં કેંઈ પરિષદ નહિ ભરતાં, ગુજરાત પુસ્તકાલય મંડળ, વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ, તથા સૌરાષ્ટ્ર પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિના પાંચ પાંચ કાર્યાલયો મળી પંદર સભ્યોની એક સમિતિ નોમવા અને તે સમિતિ આવતા માસમાં બોલાવી, સમસ્ત ગુજરાતની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ કંઈ રીતે ખાલતી સકાષ તે વિચારી, એ પ્રમાણેનું બંધારણ તૈયાર કરવા અને તે પછી સૌરાષ્ટ્ર સાથેના સમગ્ર ગુજરાતનો એક પરિષદ બોલાવવા નક્કી થયું હતું.

ચી હ. અમીન

પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ લિ.

જાહેરાત નં. ૧

પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ લિ દ્વારા પત્રો માસિકોનાં લગતમ ભગનાર મો પુસ્તકાલયોને આપી જણાવવામાં આવેલ છે કે, “ પુસ્તકાલય ” મંડળના ગયા માસના અર્કમાં પુસ્તકાલય ખાતાના મદદનીશ બ્યવસ્થાપકની જવાબદારી સૂચના પરથી જણાય છે કે, વડોદરા રાજ્યનાં મુખ્ય પ્રાંત સાથે બેંડાયેલા પ્રદેશના પુસ્તકાલયોના જાળો અંગેના નિર્ણય મુબર્ક સરકારની વિચારણા હેઠળ હોઈને હજી તેને લગતો કંઈ નિર્ણય લેવાયો નથી અને કદાચ વધુ વખત પણ લાગે.

આ મંત્રેગોમાં, જે પુસ્તકાલયોએ પોતાની સોઠમદદ એકત્ર કરી હોય તેઓએ સોઠમદદની રકમ, પોતાને જોઈતા વર્તમાનપત્રો તથા માસિકોની યાદો સહિત પુ. સ. સ. મંડળમાં મોકલી આપવી, જેથી તેમનાં પત્રો-માસિકો જન-પ્રજાની આંખો ખુલેલાં કરવા મંડળ તરફથી પ્રબળ થશે.

વડોદરા

તા. ૧૧-૧૧-૪૯

વા. ના. અમીન

મત્રી

સામયિક ઘોઠન

જીવનનું જીવન

મારા ચિત્તની પ્રસન્નતા, હું સે કડો અને લાખો દમને માટે પણ વેચવાનું ન ઈચ્છું, તેમ જ માગ અતરાત્રાએ, પોતાની જરૂરીજાતવાને માટે, જે વાસિઓ બોલાવ્યા છે, એ વાસિઓ માટે, હું કોઈને નિરવધિ આનંદ લેવા પણ ન ઈચ્છુ મારી તો એ અભ્યર્થના છે કે મારું જીવન હ મેશા આમુમય હો, હ મેશા આનંદમય હો

આમુ સાચાં હોય કે ત્યારે એ મોતી જેવાં થઈ ગયું છે, ખોટા હોય તો અનેકને છેતરે છે. એણે અનેકને એમ છેતર્યાં છે અને અનેકને નિર્બળ બનાવ્યા છે ચિત્તનહિમાંથી ઉદ્ભવતું સાચું દારૂ, એ જારે પણ આવે છે ત્યારે માણસ માણસની વચ્ચે એક પ્રકારનું પ્રેમમધન બાધનું હો છે એટલે જ કહું છું કે મિત્રો! તમારી પામે એ આ બે મૂલ્યવાન વસ્તુઓ હશે—ચિત્તનહિનું આનંદદાર અને અતગતમનુ યાતનામય આમુ—તો તમે આ દુનિયાના અનેક શ્રીમતો કરતા વધુ શ્રીમત હશો એટલું જ નહિ, તમને લાગશે કે શ્રીમતો જેવા કલાલ તો આ દુનિયામાં બીજા કોઈ નથી !

એક કોઈ દુઃકા આનંદમય અનુભવમાં લીન થઈ જવું કે છાત્ર થઈ જવું, એ, મિથ્યા-ભિમાનમાં અને નિગાયામાં કાઢવા પડે એવા લાંબા જીવનના સપ્ત કરનાં, હજારો દરજ્જે વધારે સારું છે !

પ્રેમ અને સૌન્દર્યની યુગયુગ જુડી અભિવિષ્ઠા એ મારા જીવનનું પણ જીવન છે આજ મને એક નવો અનુભવ થઈ રહ્યો છે કે, જેમણે પોતાનો સતોવ મેળવી લીધો છે, જેમને હવે એમાં કોઈ વધારે ઇચ્છવા જેવું કે ઉમેરવા જેવું રહ્યું હોય એમ લાગતું નથી, એના જેવું દિગ્દી જીવન બીજું કોઈ નથી, ઉત્કૃષ્ટ પ્રકારના સંગીત કરતાં પણ મને તો સાચા પ્રેમીઓના વિગ્દ નિઃશ્વાસના વધારે સંગીત ઉદ્ભવતું લાગે છે !

રાત્રિ આવે છે સે કડો પુષ્પો પોતાનાં કોમળ હૃદયમાં રજનીના પ્રેમને સધરીને નિર્ગતની નિંદા લે છે સવાર પડ્યે સૂર્યો વા પ્રથમ નિરજનતા સુ મનથી પાછાં એ જાગે છે, એ જીવન અનુભવમાં વચ્ચી વખત વદના આવે છે, ટકે છે પણ ડેરડે તો એ જર્તા જ રહે છે

પુષ્પના એ દુઃકા જીવનકાળને તમે આશાનું સંગીત કડો કે વૃત્તિ કહો શાંતિ કહો કે તમે તે કહો, પણ એમાં હરપગે આમુ દેખાય છે હરપગે ચિત્તબાન દની હાસ્યલહરિ જોવાય છે.

એટલેજ હું કહું છું, મિત્રો! કે જીવન માત્ર છે તેમ, આ લાખ્યા તે લાખ્યા, આ ભેગું કયું, આ મહાત્મા, આ ઉપડ્યા, આ દોડ્યા, આ મળ્યા ધાલી, આ માનપત્ર લીધું, આ દીધા, આ લીધા, આ ખોયા, આ કામ્યા—આ મેળાયા—આ અનુભવોમાં જીવન નથી એમાં જીવન સિવાય બધું છે જીવન તો બે જ વસ્તુમાં વસે છે ચિત્તનો પ્રેમલવરિભર્યા ખુશનુમા હાસ્યમા આત્મોત્સર્ગી પાતાનાભર્યા હૃદયવિદારક અશ્રુમાં, જેનો કયાંય જીવન નથી પહેલું સૌન્દર્યનું પ્રતિક છે, બીજું પ્રેમનું પ્રતિક છે પ્રેમ અને સૌન્દર્યના, બે પળના પથ અમર રહી જાય એવા સાચા અનુભવ વિના, વર્ષો સુધી લ માથલું જીવન અને એના જેવા નિર્ધારક પડછાયાને આપણે અતઃકાળે જાણીએ એમાં કશુંજીવનની અવધિ રહી છે.

જલબિંદુના જીવનક્રમને નિહાળો ને! એ લુપ્ત થાય છે, પણ ટેકરીઓ ઉપર ને ખીણોમાં પાણી આનંદમય સમાધિ મેળવે છે. પવનની લહરી એને એક આનંદોંચે જો નાખે છે અને એ પાણી હસણું હસણું પોતાના જીવન મિત્ર ઝરણાં સાથે વૃત્તભર્યા સંગીતતામે, સમુદ્રને મળતા દોડે છે! માણસના જીવનનો શું અર્થ જ નૈસર્ગિક ક્રમ હોય ન શકે? એને બદલે આપણે તા મૃત્યુની પહેલા પથ મરણ એવા જ અસખ્ય માણસો જોઈએ છીએ.

એ હસે છે ત્યારે હાસ્ય હોય નથી, રડે છે ત્યારે રુદન હોય નથી, એ મરે છે ત્યારે મૃત્યુ હોય નથી, અને જીવે છે ત્યારે જીવન હોય નથી! આ પડછાયા સિવાય બીજું શું?

જે સમુદ્ર તરફ જલબિંદુ ધસી રહ્યું છે ત્યાં એ લુપ્ત થઈ જવાનું છે પણ એની એ લુપ્ત થઈ જવાની તાલાવેલી તો તીરખો! આપણને મૃત્યુના આવા મહાઆનંદનો અનુભવ કેટલી કેટલી-જીવનક્રમી વિકાસનિસરણીને અતે હાય લાગે છે, એ તો કે ઇ સતસાધુની વાણી સિવાય બીજું કાંઈ કહી શકે?

એટલે હું કહું છું, મિત્રો! જીવનમાં આ સિદ્ધિ મળે, આહી તમે આનંદ વધ્યા કે ત્યાં પાછળ રહ્યા, એ બધા જ અનુભવો ઉપર મિત્રા અનુભવો જણાવના છે તમારા હૃદયના તાનમાં જે અનુભવો નિત્ય રમી રહ્યા છે, જે અનુભવોના કદ અતમે એકલા સાક્ષી છો, મિત્રો! એ અનુભવોમાં જેટલો પ્રેમાસ હશે, જેટલી સૌન્દર્યભાંકિત હશે, એટલું જ તમારું જીવનનું જીવન છે! બાકીનું તમામ લખાયલું જીવન એ તો એક પ્રકારનો થોડો નટખેલ હતો!

અને આ સૌન્દર્યની પણ કેવી સુંદર વ્યાખ્યા એક કવિજને આપી છે! જ્યારે જ્યારે માણસ કાર્મિક આખી દેવા ઇચ્છે છે ત્યારે એનામાં એમણે પ્રેમતરંગ હોય નથી, સૌન્દર્યતરંગ પણ હોય છે

માણસ જ્યારે કાર્મિક પણ બીજાને અર્પે છે ત્યારે એ સુંદર લાગે છે એટલા માટે ધણા ચિત્રકારો માને છે કે, દુનિયાનું સર્વોત્તમ શિલ્પ, તો આ છે સંતાનને ધવરાવતી જનેતા એ પોતાની જાત આપે છે અને એરી જાતસમર્પણી કાવ્યકિતઓ વિરલ બની રહે છે એક રચને કવિએ કહ્યું નથી? 'For I am a poet and if I cannot give, I shall refuse to receive'

(" હર્મિ-નવરચના " મધી)

—ધૂમકેતુ

આપણાં બે સ્વરૂપ

ડૉ. જેકીલ અને ડૉ. હાઇડ ! !

આપણામાંથી મોટા ભાગનો એ અનુભવ હશે કે એક કલાક આ શ્રે આનંદમાં હોઈએ છીએ, બાળ કંઠાકે ચઢીને બની જઈએ છીએ અને ત્રીજા કલાકે ફરીથી હસતા બની રહીએ છીએ એક દિવસ અસાતિનો તો ખીજો દિવસ જાણે આ સુખ, આટલું બધું સુખ કયાથી મળ્યું તેના વિચારમાં ગાળતા હોઈએ છીએ

ધધાના એકાદ સમાચાર મળે ને મોઢું પડી જાય ને ખીજા સમાચાર મળે ને મુઠા પ્રકુલ્યાં બની જાય!

મનુષ્ય કેવો વિચિત્ર છે એ કેટલી પાતળી માદીનો છે ! એ શા માટે આમ દ્વિધામાં અચકાવે છે ? એની પાસે જીવિત છે દિલ છે, મન છે એ ધરતે તો આવી કોઈ અસંગતે જીવન ઉપર સદજ રીતે કાપો પાડવા ન દે.

અને આ બધું કેવું સદજ રીતે બને છે ! એકાદ નાનકડો કાગળ ટપાલમા પડે ને ગંભીર બનાવી દે

એકાદ સમાચાર પ્રુથકિત બનાવી દે આફ્રિકે જઈએ ને એકાદ પ્રસંગ આપણને અસ્વસ્થ બનાવી દે

આ જેકીલ અને આ હાઇડ ! એક જ દેહના બે સ્વરૂપ એક જ માનવીના બે સ્વરૂપો આપણે ખરી રીતે બે નહિ પણ અનેક સ્વરૂપમાં જીવીએ છીએ આજે, ‘ હું એકરંગી માનવી છું ’ એવું કહેવાવાળો તો કોઈ વીરલો જ હશે

તમે શું પસંદ કરો ?

આપણે જુદા જુદા સમયે આપણી શક્તિને જૂઠ્ઠા જૂદા સ્વરૂપમાં બે ચાવા દઈએ, વપરાવા દઈએ તો પ્રગતિ કેમ કરો શકીએ ?

આપણે જાણીએ છીએ કે એક લાકડીના બે કડકા સદજમાં ચરો, પણ આખી ભારી ભાગશે નહિ, એક માળના મણકા પરોવેલા હશે ત્યાં સુધી માગા રૂપાળી લાગશે ને સુદર સ્થાને બેસશે, પણ છૂટા ચર્તા વિખરાઈ જશે આવું ઘણું ઘણું દરરોજ જોઈએ છીએ તો આપણે આવા જૂદા જૂદા સ્વરૂપ હોવા છતાં ય એક જ સ્વરૂપે જીવી શકીએ તો ?

તમે નજર કરશો તો જે વ્યક્તિઓ ‘ કંઈ ’ કરી ગઈ છે તે બધી મે એમની સામે એક જ જ્યેમ, એક જ સ્વરૂપ રાખી બેસી ગઈ હતી તમે પણ આ રિપે કંઈ ના વિચારો ?

જાનને સુદર બનાવવા માટે કંઈક આવી વાતો જ સમજવાની જરૂર છે

(“ પ્રતિમા ” માથી)

[૨૭૫]

બુદ્ધ-નિર્વાણ

સ્વર્ગના સાદને જેઓ અગાઉથી સાંભળી ચૂક્યા હતા !!

તે દિવસે ભગવાન બુદ્ધ પાવામાં ખેરવતુ બોજન સુધને ઘરે લાધુ, બોજનમાં વણા ઉત્તમ પ્રકારના પદાર્થો હતા મસિ પણુ હતું ભગવાન બુદ્ધને ખખર નહોતી પણ જમ્યા પછી તરત જ તેમના પેટમાં પીડા થવા લાગી.

પેટમાં દર્દ હોવા છતાં ભગવાન બુદ્ધ તેમના શિષ્ય આનંદ તથા ખીજ ભિક્ષુઓ સથે કુસીનારા તરફ આજ્યા ગયા કુસીનારા પાસથી ત્રણ માઇલ દૂર છે પેટમાં સખન દર્દ થવાથી વીસથી પચ્ચીસ વાર બુદ્ધ રસ્તામાં બેઠા હશે કુસીનારા પહોંચ્યા બાદ ત્યાના આશ્રમમાં ભગવાન બુદ્ધ આરામ લેવા સુતા પરંતુ તેમને ચક્ર ગયું કે તેઓ આ બિમારીમાંથી કદાચ નહિ ઉઠી શકે. તમને તેમણે શિષ્યોને વાત કરી આનંદે પૂછ્યું પ્રભે ! અમે “ તમારી અત્યેષ્ટિ-ક્રિયા કેવી રીતે કરીએ ? ”

‘ જેવી રીતે ચક્રવર્તી રાજાના અતિમ સરકાર કરવામાં આવે છે તેવી રીતે ’ છુ જવાબ આપ્યો

‘ ચક્રવર્તી રાજાના અતિમ સરકાર કેવી રીતે કરવામાં આવે છે ? ’

ચક્રવર્તી રાજાના શબને નવા વખોમાં લપેટવામાં આવે છે. તેના પર ૩ તથા ઉપ દરીવાર વજ્રો ઢાંકવામાં આવે છે ત્યાં બાદ તેમની કંઠધર્મમાં રાખી ઉપર ખીજ કદાચ મૂક સુગંધિત લાકડાની ચિતામાં બાળવામાં આવે છે બાળાને મોટા ચોકમાં તેનો સ્તૂપ બનાવવા આવે છે. ’

આ સાંભળી શિષ્ય આનંદ શોકમાં રડવા લાગ્યો. બુદ્ધે તેને મૃત્યુની અવશ્ય બાવિત અને શરીરની નશ્વરતા વિષે ધણી ધણી વ તો કહી સાંત્વન આપવા પ્રયત્ન કર્યો

આનંદે કહ્યું ‘ તમે આ બુદ્ધ ગામમાં નિર્વાણ કરો એ સાદ નથી ચમ્પા, કૌશભ અથવા વાગણુસી જેવા કોઇ મોટા શહેરમાં તમારું નિર્વાણ થાત તો સાડુ હતું, કારણ કે ત્યાં મોટા મોટા ધનિક લોકો તમારા શરીરને સારી રીતે સત્કારો ચકત ! ’

‘ એમ ન કહે, આનંદ ! અહીં પણ ધનિકો પૂરતા છે છુ શહેરમાં જઈને કહે કે ઉપર શાલવનમાં બુદ્ધનું નિર્વાણ થાય છે, ચાલો જઈને દર્શન કરો લો પડી એમ ન કહેતાં અમારા ગામમાં બુદ્ધ નિર્વાણ પામ્યા અને અમે અતિમ દર્શન પણ ન કરી શક્યા. ’

તરત જ આનંદ કુસીનારામાં ગયો ત્યાં નગરવાસીઓ કોઇ કાર્યવશ બેગા થયા હતા આનંદે આ દુ ખમય સમાચાર સંભળાવ્યા સંભળતાં જ કુસીનારાના લોકો બુદ્ધના અતિ દર્શન માટે દોડવા લાગ્યા ત્યાં એટલી બધી બીડ વધી ગઈ કે એકએકને દર્શન કરાવતું પ અસંભવિત બની ગયું એટલે આનંદે કુસુબના વડીલને જ બુદ્ધની વદના કરવા કહ્યું.

અતિમ સમયે મુલ્લદ નામનો એક પરિવ્રાજક બુદ્ધના દર્શન માટે અગ્યો તે બુદ્ધ પા ઉપદેશ અને શકાનું નિવારણ ઇચ્છતો હતો આનંદે કહ્યું કે તથાગત આ વખતે ધણા

ચાકેલા છે, તેમને આગમ કરવા દો. પરંતુ સુભદ્રાએ વારંવાર આપ્રદ ક્યો. શુદ્ધ તેના અવાજ સાંભળ્યો અને આનંદને કહ્યું, આનંદ તેને મના ન કર. તે જે કંઈ પૂછશે તે પરમ જ્ઞાનની ઇચ્છાથી પૂછશે, હું ખ આપવાની ઇચ્છાથી નહિ.

થોડી વાગની વાતચીત દરમ્યાન જ સુભદ્રા શુદ્ધથી પ્રભાવિત થઈ ગયો અને શુદ્ધ સંપ્રદાય અંગીકાર કર્યો. શુદ્ધનો તે છેલ્લો શિષ્ય હતો.

ત્યાર બાદ શુદ્ધે મહાભિષ્ટુ સંધના બાવિ વિષે આનંદ સાથે ઈશ્ટીક વાતચીત કરી તેમણે કહ્યું 'મારા મરણ બાદ એ સંધ છિન્નભિન્ન થઈ જશે.'

અધ્યાય બિહુઓને સંબોધન કરતા શુદ્ધે કહ્યું "બિહુઓ, જે શુદ્ધ ધર્મ તથા સંધના વિષયમાં કોઈને શંકા હોય તે હમણાં જ પૂછી લે."

ત્રણ ત્રણ વખત શુદ્ધે બિહુઓને પ્રશ્ન કર્યો, પણ કોઈએ કંઈ ન પૂછ્યું.

ત્યારે છેવટે શુદ્ધે ફરીવાર બિહુઓને ઉપદેશ આપ્યો "જે પદાર્થ છે તે નાશ પામત છે, આજસને તજી જીવનનું લક્ષ્ય સંપાદન કરવું ઉચિત છે."

શુદ્ધના આ અંતિમ વચન હતાં એટલું કહેતાં જ શુદ્ધે પ્રાણત્યાગ કર્યો અને તેમના મૃત્યુની સાથે સાથે અધ્યાય શોકસમુદ્રમાં ડૂબી ગયા.

શિષ્ય અનિરુદ્ધ અને આનંદે આખી રાત ધર્મકથામાં માગી ત્યાર બાદ સાત દિવસ સુધી કુશીનારાના લોકોએ શુદ્ધના શબને વ્રત, ગીતો, વાદ્ય, માળા અને સુગંધથી સત્કાર કર્યો. ત્યાગબાદ છેલ્લી ધડીએ શુદ્ધે જેમ કહ્યું હતું તે પ્રમાણે અગ્નિચરકાર કરવામાં આવ્યો.

જ્યારે અધ્યાય બિહુઓ શુદ્ધના મૃત્યુથી શોકાક્રાંત હતા ત્યારે સુભદ્રા નામનો બિહુ આનંદિત હતો. તેણે બિહુઓને કહ્યું 'બિહુઓ, શોક ન કરો, રડો નહિ.'

આમ શુદ્ધનો અન્ત થયો જેમના દુનિયામાં આજે પણ ૧૬ કરોડ અનુયાયી છે "યુગાન્તર" માથી ઉમેરો.

મધ્યવર્તી પુસ્તકાલય

સાર્વજનિક પુસ્તકાલય શાખા

સૂચના અંક ૪ સને ૧૯૪૬-૫૦

વિષય

સાર્વજનિક પુસ્તકાલયોના અંદાજે બાબત

ઉપરોક્ત વિષય સંબંધે જણાવવાનું કે અંગ્રેજી પુસ્તકાલય શાખા તરફથી અંદાજે મળુ કરવાનું હજી ચર્ચ થયું નથી. સમગ્ર વડોદરા રાજ્યના મન્ન મેળવતાં તમામ સાર્વજનિક પુસ્તકાલયના મંત્રી બાઈઓને વિનંતિ છે કે તેમને જોઈતાં વર્તમાનપત્રો અને સામયિકો બંધ ન પડે તે માટે પોતાની લોકમંદ આમ પચાવત મંદ કે છતર જે કંઈ રકમ હાથ પડે હોય તે પુસ્તકાલય સંસદ મંડળમાં વેગાસર મોકલી દેવા તજીજી કરી અને ખાસ કંપન કે અકવાડિક કે દિનાપ્તાદિક અને માસિક મનાવવાનું કે તે પુસ્તકાલય સંસદ મંડળને પરભાષા જણાવતું સરકારમંદ મંજૂર અંદાજે મળુ કરવા બાબતની માહિતી હવે પછી પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવશે.

વડોદરા
તા ૧૦-૧૧-૪૬

ઉ. મો. પટેલ
મદનીય વ્યવસ્થાપક
પુસ્તકાલય ખાતુ

અ મા રાં પ્ર કા શ નો

પુસ્તકાલય સાહિત્ય

૮૦:૦ પુસ્તકોની વર્ગીકૃત

નામાવલ ૭-૦-૦

૪૦૦૦ ,, ,, ,, ૫-૦-૦

વડોદરા રાજ્યની પુસ્તકાલય-

પ્રવૃત્તિ ૩-૦-૦

વાર્તાનાં પુસ્તકોનો પરિચય

ભા ૨ ભે ૦-૮-૦

પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિ ભાષણો ને લેખો

ભા ૧ ભે ૧-૮-૦

જીવનચરિત્રો

ભારતના સતો ૧-૮-૦

વીર ગાંધીજી ૧-૮-૦

વૈદિક આરોગ્ય

આહારશાસ્ત્ર ૦-૧૪ ૦

હાર્ડપબર ૦-૮-૦

શિક્ષણ-સાહિત્ય-(વિજ્ઞાન)

પ્રોફ શક્ષણ પહેલી ચોપડી ૦-૪-૦

ગિર જીવ સાહિત્ય ૨-૪-૦

સળળ ભૂમિ ગુજરાત ૨-૦-૦

લી તપત્રો દ્વારા લોકશિક્ષણ ૨-૦-૦

તારાશાસ્ત્ર ૦-૧૨-૦

રામાયણનું રહસ્ય ૦-૬-૦

આર્યોની ઝોળખાણ ૦-૫-૦

સારી રીતભાત ૦-૪-૦

વૈદ્યાસિક ન્યાયમાળા ૧-૮-૦

શ્રેષ્ઠ સલાહકાર ૦-૬-૦

ઉત્તર હિંદુસ્તાનના સંગીતનો

- ઇતિહાસ ૦-૧૪ ૦-

ભૂરચના ૦-૧૧-૦

માનસશાસ્ત્રની દૃષ્ટિએ શિક્ષણકળા ૦ ૧૩-૦

માટીનો પ્રાકૃતિક ઇતિહાસ ૦-૧૩ ૦

વિદ્યાશાળા ૦-૧૦-૦

શિક્ષણનો શાસ્ત્રાર્થ ૦-૧૧-૦

સિ હ ૦-૬-૦

હિંદના ઇતિહાસની વાર્તા ૦ ૧૨-૦

પ્રગતિને પંથે ૧-૧-૦

બાલસાહિત્ય

પરિમલ ૦-૫-૦

પ્રકીર્ણ

કુમારના શ્રીરત્નો(સામાજિક) ૧-૮-૦

કલાપીનો કેકારવ (કાવ્ય) ૭-૮-૦

પુસ્તકાલય સ. સહકારી મંડળ લિ.

પા. બા. નં. ૧૦.—રાવપુરા, વડોદરા

અનુક્રમ	
દેવે શુ ?	૨૭૯
સાહિત્ય સંદિગ્ધ અવનવ	૨૮૦
પુસ્તકો વિશે કેટલીક વિચિત્ર દૃષ્ટિકોણો	૨૮૧
વિચાર ચંક્રમણ	૨૮૨
પુસ્તકાલયને પગથારેથી	૨૮૩
કરજી મદાલ પુસ્તકાલય પરિષદ	૨૮૪
મુખ્યના નામદાર ગવર્નરની મુલાકાત	૩૦૨
પુસ્તક પરિચય	૩૦૩
નવીન શાલ	૩૦૬
પુસ્તકાલય નોંધ	૩૦૭
પુસ્તકાલયોની તપાસણી	૩૦૮
પુ ખાતાની સુચના	૩૧૦
સામયિક દોહન	
ગામડાનો કોપડો	૩૧૧
શ્રમની મહત્તા અને મૂલ્ય	૩૧૨
સેવામૃતિ ઠકકર બાપા	૩૧૬
સર્વોદયવાણી	૩૨૧
ગુજરાત કેવળ લક્ષ્મીપૂજક નથી	૩૨૨
અગિયોની નાગચૂડમાંથી ક્યારે છટકશે	૩૨૪
પડિત જવાદરલાલજી	૩૨૫

વાર્ષિક લવાજમ

દેશમાં રૂ. ૩-૮-૦

પરદેશ રૂ. ૫-૦-૦

પૂટકે નકલ રૂ. ૦-૬-૦

વ્યવસ્થાપક :
વાઘજીભાઈ નારણભાઈ અમીન (બી. ડી. આર.)
મંત્રી. પુ સ સ મડળ લિ. વડોદરા.

તંત્રી
મણિલાલ પ્રભાકરભાઈ વ્યાર

શ્રી. રમણુલાલ વ. દેસાઈ કૃત નવાં પુસ્તકો

અંબાવાત [ઉત્તરાધી]	૫-૦-૦	શુભાષ અને કંટક	૫-૦-૦
		ભિમિ અને વિચાર	૪-૦-૦
પહાડનાં પુષ્પો	૨-૮-૦	અપ્સરા ભા. ૧ થી ૫	
તેજચિત્રો	૪-૦-૦	આખા સેટના	૨૧-૮-૦

શ્રી. વિ. સ. ખાંડેકરનાં નવાં પુસ્તકો

કોંચવધ (બીજી આવૃત્તિ)	૫-૮-૦	નૂતન પ્રભાત	૪-૮-૦
ઉલ્કા (")	૪-૮-૦	[નવો નવલિકા સંગ્રહ]	
		પહેલી પ્રીત	૩-૮-૦
સુલભા	૪-૮-૦	સૂના મંદિર	૪-૮-૦
દાઝેલાં હેયાં	૪-૮-૦	કેવડાના કાંટા	૩-૦-૦

અમારાં છેલ્લાં પ્રકાશનો

પનથટ (કાવ્યસંગ્રહ)	ફનેહરસ્મિ	૩-૦-૦
માડીજાયો	ગો. રા અમીન	૨-૮-૦
જૂઠું અને નવું	[ત્રણે પેઢીના યુગપરિવર્તનો અલેખતી સગાં વાર્તા]	૧-૮-૦
ત્રિવિધ તાપ		૨-૦-૦
દિનરાત	સ્વપ્નસ્થ	૪-૦-૦
જીવનસ્વપ્ન	'સુધીર'	૪-૮-૦
ગોરા ભા ૧-૨	ટાગોર	૮-૮-૦
મારૂં બાળપણ	"	૧-૮-૦
માનવીની લવાઈ	પન્નાલાલ પટેલ	૫-૦-૦
સાગરકથાઓ	કુંવરશી સપટ	૪-૦-૦

— પ્રકાશકો —

== આર. આર. શેઠની કંપની ==

પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ-૨

પુસ્તક ૧૪ મુ

ડિસેમ્બર-૧૯૪૯

અ ક ૬

હવે શું ?

—ત્રીસ્થાનેથી

વડોદરા રાજ્યને આગણે વધાયેલી, સિંચાયેલી, પાગરેલી અને વિસ્તરેલી પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ, જે કેન્દ્રિત વ્યવસ્થિત પદ્ધતિએ ચાલતી હતી તે હવે વિકેન્દ્રિત પદ્ધતિએ, (હાલ મુખ્ય સરકારની એવી કોઈ યોજના નહિ હોવાથી) સંચાલિત થશે, એમ જાણવા મળે છે

ભૂતપૂર્વ વડોદરા રાજ્યમાં દરેક પુસ્તકાલય પોતાનું બજેટ બનાવતું, એ બજેટની બબ્બે પ્રતો સરકારના પુસ્તકાલય ખાતામાં મોકલાતી અને ત્યાં તે મદદનીશ વ્યવસ્થાપક દ્વારા મંજૂર થઈ જે તે પુસ્તકાલયને પૈસા મોકલાવું પોતાનું બજેટ મંજૂર થઈ આવતા દરેક પુસ્તકાલયના મંત્રી કે અધ્યાપક પોતે જનતામાંથી જાણી કરેલી લોકમદદની રકમ, પોતાની જ સંસ્થા-પુસ્તકાલયસહાયક સહકારી મંડળ લિ. માં મોકલતા, સાથે સરકારમદદ તેમજ પંચાયતની પણ તેટલી જ મદદ પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળમાં મોકલાતી અને એ દરેક પુસ્તકાલયને માટે નમૂદ થયેલા વર્તમાનપત્રો, માસિકો, પુસ્તકો, લાકડી સામાન તેમ જ ઇતર તમામ જરૂરિયાતો આ મંડળમાંથી પુસ્તકાલયને સીધેસીધી મળે તેવી વ્યવસ્થા હતી

હવે મુખ્ય પ્રાંત સાથે વડોદરાનું વિલીનીકરણ થયા પછી આ પદ્ધતિ બદલાશે એમ લાગે છે પંચાયતની (જિલ્લા લોકલ બોર્ડની) મદદ શક્ય હશે ત્યાં મળશે, સરકારમદદની (હાલ બીજી ધોરણ નહિ હોઈને) રકમ સીધેસીધી જે તે પુસ્તકાલયને સરકારી ટ્રેઝરી ઓર્ડર દ્વારા બારોબાર મળશે એમ કહે છે, જ્યારે પુસ્તકાલયની પાસે પોતાની લોકમદદ અગર ઇતર ઉત્પન્ન હશે જ

ઉપરની શક્યતા જોતા દરેક જિલ્લા, તાલુકા અને કરબા પુસ્તકાલયને તેની સરકારમદદ સીધેસીધી બારોબાર ટ્રેઝરી ઓર્ડરથી મળે તો આ નાણાનો વ્યવસ્થિત

વ્યય થાય તે બાબતની ચોક્કસ કાળજી પુસ્તકાલયોના મંત્રી-અથવાલોએ રાખવી પડશે તેના હિમાળ કિતાબ પણ વ્યવસ્થિત રાખવા જોઈશે અને કેટલાક પુસ્તકાલયોના મંત્રી-અથવાલો આ પદ્ધતિથી ન ટેવાયેલા હોય તે પણ બનવા જોગ છે.

આ પરિસ્થિતિમા એ મંત્રી અથવાલ હાઈએ હિસાબી વ્યવસ્થા જળવાય તે માટે, પોતાના વર્તમાનપત્રો, સામયિકો, પુસ્તકો તેમ જ અન્ય જરૂરિયાતો પૂર્વવત મળતી રહે તેમ કરવા ઇચ્છતા હોય તેમણે પુર્વવત પુસ્તકાલય સ. સ. મંડળનો સહકાર ચાહુ રાખવો એમ અમને ઇચ્છનીય જણાય છે એટલે દરેક પુસ્તકાલય પોતાનું ખાતું મંડળમા ચાહુ રાખે, નવીન પુસ્તકાલયો નવેસરથી શરૂ કરે, અને પોતાની સ્થળપર એકત્ર કરેલી લોકમદદની રકમ તેમ જ સરકાર તરફથી કે પાયાત તરફથી મળેલી ટ્રેઝરી ઓર્ડરનો રકમ (ટ્રેઝરી ઓર્ડર) મંડળ તરફ મોકલી આપે એ અમને સલાહભર્યું અને સરળ વ્યવસ્થાસૂચક લાગે છે કારણ કે મંડળ દરેક પુસ્તકાલયનો હિસાબ રાખશે. તેમણે માગેલાં વર્તમાનપત્રો પુસ્તકો વગેરે જરૂરિયાતો, વર્ષો થયાં પૂરું પાડતું આવ્યું છે તેમ પૂરા પાડે, એથી મંત્રી અથવાલોપરનો ઘણો બોલો હળવો થશે.

આ રીતે વર્ષો થયા દરેક પુસ્તકાલયને સહકારપૂર્વક સહાય કરતા આવેલા આ મંડળમા તમો નીચે પ્રમાણે મોકલી આપો.

- (૧) તમે ગામ પર લેગી કરેલી લોકમદદની રકમ
- (૨) સરકાર તરફથી તમને મળે તે સરકારમદદ (ટ્રેઝરી ઓર્ડર)
- (૩) પાયાત (ગિલ્ડા લોકલ બોર્ડ) તરફથી મળે તે રકમ
- (૪) તમારે જોઈતા વર્તમાનપત્રો, માસિકો પુસ્તકો, જરૂરિયાતની અન્ય વસ્તુઓ જેવી કે લાકડીસામાન, ફોર્મો વગેરેની યાદી.
- (૫) તમારા પુસ્તકાલયને લગતી હકીકત.

આમા તમો કુલ જેટલી રકમ મોકલો તેટલામા, તમને જોઈતા વર્તમાનપત્રો, સામયિકો કે પુસ્તકો તેમજ ઈતર વસ્તુઓ જેટલી જ કિંમતના થાય તે ખાંચ ધ્યાનમા રાખજો.

ઉપરની વસ્તુઓની જે કિંમત થાય તેટલી રકમ મંડળમા જરૂર જમા કરાવી દેશે અને તમારી રકમ મળતા તુરત જ મંડળ તમારી જરૂરિયાતો સત્વરે પૂરી પાડવા બનતું બધું જ કરશે.

તા ૧લી જાન્યુઆરી ૧૯૫૦ થી વર્તમાનપત્રો સામયિકો મળતા થઇ જાય તે માટે મંડળે વ્યવસ્થા કરવા જ માહી છે અને સપ્તાહ ધ પુસ્તકાલયોએ પોતાના જોઈતાં વર્તમાનપત્રોની લોકમદદમાંથી મેળવેલી રકમો મંડળમાં મોકલવા

માંડી છે તેમને તા. ૧લી જાન્યુઆરીથી વર્તમાનપત્રો મળવાં શરૂ થઈ જશે.

પુસ્તકો કરતા વર્તમાનપત્રો, સામયિકોનું વાચન તત્કાળનું જણાય છે. તે તમારાં પત્રોમાસિકો તમને મોડા ન મળે અને તા. ૧લીથી મળતા થાય તે માટે તમારી લોક-મદદનો રકમ તો (સરકારમદદનો રાહ ભેગા વિના જ) સત્વરે મહગમાં મોકલી આપો. કે જેથી તમારા પુસ્તકાલયના વાચકોને તા. ૧લી જાન્યુઆરી '૫૦થી વર્તમાનપત્રોના વાચન વના પાછા ફરવું ન પડે.

તમારી લોકમદદની વર્તમાનપત્રો માસિકોની િમન જેટલી રકમ તો આજેજ મહગમાં મોકલી આપી પુસ્તકાલયમાં આવતા વાચકોને વાંચતા ચાલુ રાખો.

મહગ પુસ્તકાલયોનું પોનાનું છે, પુસ્તકાલયો માટે છે, તમારી વિશ્વાસપાત્ર સંસ્થા છે, તમારો વિશ્વાસ એણે જિતેલો જ છે એના દયદા આજે ભાગ્યેજ સમન્વયવા પડે તેમ છે, તો આટલું તો સત્વરે કરી નાખવા અમારી લલામણુ છે.

પત્રો-માસિકોની ચાલીમા “પુસ્તકાલય” માસિકને ગમાવેશ અચૂક કરજો, કેમકે તેની સલાહ, સૂચના માર્ગદર્શન ઈ. માટે વર્ષભર તમને તેની જરૂર રહેશે.

“ પુસ્તકાલય ” મા કરવા જેવા ફેરફારો માટે

તમારાં સૂચનો મોકલો.

હેતુવાં પચીસ વર્ષે થયાં “ પુસ્તકાલય ” માસિક તમારી સેવામાં દર માસે આવતું રહ્યું છે. પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિને લગતી હકીકતો, લેખો, હેતુઓ, પુસ્તકપરિચય, દર માસે નવીન પ્રસિદ્ધિ થતાં પુસ્તકોનો નવીન ફાલ, પુસ્તકાલય નોંધ, તેમ જ લોકપ્રિય નોંધવેર સામયિક દોહન વિભાગ આ નવી સેવામાં એ રજૂ કર્યો અથ છે.

વડોદરાનું મુખ્યપ્રાંત સાથે ત્રિજીનીકરણ થયા પછી હવે એમાં શું શું નવાં અંગો ઉમેરવાં વાં ચાલુ રાખવાં જેવાં તમને જબુર છે તેનું સૂચન આપના તરફથી માગીએ છીએ.

ગ્રાહકો એ દરેક સામયિકનાં હિતચિંતકો હોય છે એની સમગ્રતા એના ગ્રાહકો-વાચકો પર નિર્ભર છે એ વાચકોને શું વાચ્યાં જોઈએ છે અને તે કેટલે દરજ્જે પૂરું પડી શકાય તેમ છે એ જોવાની તંત્રીની ફરજ છે.

આ ફરજને ધ્યાનમાં રાખીને હવે એમાં ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે આપને શું શું સુધારા-વધારા સૂચવવા યોગ્ય જણાય છે તે તા. ૧-૧-૫૦ સુધીમાં તંત્રી “પુસ્તકાલય” ને લખી જણાવવા વિનંતિ છે એવાં સૂચનો મળતાં શું શું ચક્રય છે તેની વિચારણા કરી યોગ્ય નિર્ણય લઈ તેમાં ફેરફાર કરતા તંત્રી પોતાનાથી જનતુ, અને મર્યાદામાં સમાઈ શકે તેટલું બધું જ, કરવા પ્રયત્નશીલ રહેશે.

તો આપનાં સૂચનો તા. ૧-૧-૫૦ સુધીમાં મોકલી આપવા વિનંતિ છે.

તંત્રી “પુસ્તકાલય”

સાહિત્યસૃષ્ટિનું અવનવનું

ન્યુયૉર્કથી મળેલ એક ખબર મુજબ એક કલ્પના ઓતાઓ સમક્ષ રોકરૂપીઅરના મથો તથા બાર્બબલ વાંચવાના કાર્ય માટે ચાર્લ્સ લાફ્ટનને રોજ સાંજના ૧૬૦૦ ડૉલર મળે છે

*

* શ્રી દેવેન્દ્ર સત્યાર્થીના ત ત્રી પદ્ધેઠળ ચાલતા 'આજકાલ' ના અકર્માં ડૉ બહાદુરચંદ્ર જીઆ જણાવે છે કે, હવે બાપામાં કોઈ પણ દિંદી પુસ્તકનું પહેલવહેના બાપાંતર થયું હોય તો તે શ્રી પ્રેમચંદજીના "સંત સરોજ" નું છે. બાપાંતરકાર દિંદના ઇતિહાસ તથા પ્રાતરના વિદ્વાન યાતા વોગલ (Voegel) છે બાપાંતરકારની પ્રસ્તાવના દરેક રીતે એ મહાન લેખકને અનુરૂપ છે.

*

* અલ્લામાદથી બાળકો માટે મૈથિલી બાપામાં, એક ' બુટુક ' માસિક પ્રગટ થવા માંડ્યું છે એના પહેલા અકર્માં યાતિ તથા થયના ભેદ સિવાય મિથિનાના જૂઠો, મુવાનો તથા બાળકોએ, બાળકો સંબંધી લેખો લખ્યા છે મૈથિલ બાળક માટે તેમાં વૈવિધ્યભર્યો રસયાગ છે જીવનચરિત્ર, વિજ્ઞાન, પ્રાચીન કથાઓ, કોયડાઓ વગેરેનો તેમાં સમાવેશ છે.

*

* મહારાષ્ટ્રના સંતકવિ તુકારામની ત્રિશતવર્ષી સવત્સરી ઉજવવાના વિચારને મહારાષ્ટ્રમાં ટેકા મળતો જાય છે તુકારામે રચેલ ભગદ્ગીતાની હસ્તલિખિત પ્રત મળી આવ્યાનું કહેવાય છે તે વ્યાલા (આઠાલા) ના શ્રી સ્વામ બાલેકરના કબજામાં હોવાનું જણાવાય છે. ગીતાના દરેક શ્લોક માટે તેમાં મરાઠી અભગ છે.

*

* પ્રખ્યાત લેખક અને વિદ્વાન તેમ જ પૂતાની મહારાષ્ટ્ર સાહિત્ય પરિષદના આગલો કામચલાઉ પ્રમુખ શ્રી એન જી ચાપેકરના ચિત્રની અનારજીવિધિ દિંદી ધારાસભાના પ્રમુખ શ્રી મણેશ વાસુદેવ માવલ કરના હસ્તે કરવામાં આવી હતી.

*

* પતિયાળા તથા પૂર્વપંજાબના રાજ્યોના સંઘે સ્થાપેલ પંજાબી ખાતાએ પંજાબી બાપા તથા સાહિત્યની સમૃદ્ધિ માટે ભવ્ય કાર્યક્રમ ધડી કાઢ્યો છે એનું વાર્ષિક બજેટ લાખ રૂપીઆની છે પ્રિન્સિપાલ તેજસિંગની પ્રેરણાથી ઉદ્ભવ પામેલ આ ખાતાના સંખ્યાર્થે વિભાગો પાડવામાં આવ્યા છે. જેવા કે, કોશખાતું, પાઠ્ય પુસ્તકો, બાપાંતર વગેરે
૨૮૨]

પંજાબી શબ્દકોશનું કામકાજ સુવિધ્યાન ભાષાશાસ્ત્રી ડૉ. બનારમીનાસની દોરવણી હેઠળ શરુ થઈ ચૂક્યું છે. આ ખાતું થોડા સમયમા 'સાહિત્યકર' નામનું સાહિત્યવિષયક માસિક શરુ કરવાનું છે. ઉપરાંત ૧૯૪૬ના જન્યુઆરીની પહલી તારીખ પછી પ્રગટ થયેલ તથા પંજાબી ખાતાના ડિરેક્ટર તરફ તા. ૩૦ નવેમ્બર સુધીમા મોકલી આપેલ શ્રેષ્ઠ પંજાબી પુસ્તકો માટે નીચેના ઇનામોની જાહેરાત કરવામા આવી છે.

- (૧) રૂ. ૧૦૦૦/- શ્રેષ્ઠ મૌલિક નવલકથા અથવા નવલિકા સંગ્રહ માટે
- (૨) રૂ. ૧૦૦૦/- કોઈ પણ ઐતિહાસિક વિષયના શ્રેષ્ઠ પુસ્તક માટે
- (૩) રૂ. ૧૦૦૦/- પંજાબી ભાષા અને સાહિત્યના શ્રેષ્ઠ સંશોધન ગ્રંથ માટે
- (૪) રૂ. ૫૦૦/- મનોવિજ્ઞાન પરના શ્રેષ્ઠ પુસ્તક માટે
- (૫) રૂ. ૫૦૦/- મૌલિક અથવા સંક્ષિપ્ત કરેલ નાટક માટે
- (૬) રૂ. ૫૦૦/- શ્રેષ્ઠ મૌલિક કાવ્ય સંગ્રહ માટે
- (૭) રૂ. ૫૦૦/- જાળકો માટે શ્રેષ્ઠ સચિત્ર મૌલિક ગ્રંથ માટે

૧૯૩૩ વર્ષના પ્રખ્યાત પંજાબી કવિ લાલા ધનીરામ 'અત્રિક' ને પંજાબી ખાતાએ તેમના માનમાં એક સમારંભ થોડા તેમનું સન્માન કર્યું હતું. ધણી વકતાઓએ તેમને 'મહાન પંજાબી કવિ' તરીકે મિરદાવ્યા હતા.

*

*ગઈ તા. ૨૫ મી સપ્ટેમ્બરે પતિયાળા તથા પૂર્વ પંજાબના રાજ્યોના પંજાબી ખાતાએ અગ્રગણ્ય પંજાબી કવિઓનો પંજાબી દરનાગ ભર્યો હતો. ખાસ આમ ત્રણથી વ્યાગેવાન કવિઓ હાજર રહ્યા હતા. સરકારી ખાતાએ સાત કવિઓનાં જીવનચરિત્ર, ફોટોગ્રાફ, કાવ્યો તથા તેના પર દ્રુકી ટીકા પુસ્તકરૂપે પ્રગટ કર્યાં હતાં.

*

ફ્રાન્સમાં 'પ્રેમની ડિક્શનરી' જહાર પડી છે. જહાર ખતરમાં જણાવવા મુજબ ખીજી ડિક્શનરીઓમાં ન હોય તેવું બધું તેમા આપવામાં આવ્યું છે. પહેલેથી છેલ્લે સુધી તેમાં 'પ્રેમ' જ છે.

*

—છેલ્લાલાલ મોનસિંગ કામદાર

* નિશાનીવાળું નોંધો • ઈન્ડિયન પો. ઓફિસ • ૫૨મી સાસાર ડિવિઝન

પુસ્તકો વિષે કેટલીક વિચિત્ર હકીકતો

જૂનાં પુસ્તકોની કિંમત બહુજ વધી જવા માંડી છે. તાજેતરમાં ગેરરિપબ્લીક પહેલી આવૃત્તિ ૧૫,૦૦૦ પૌંડમાં વેચાઈ હતી એકાએક સુધી તેની કંઈ ખાસ કિંમત નહોતી એક માણસે એક વખતે પાંચ શિલિંગમાં કવિનાનું એક પુસ્તક ખેરીદ કર્યું તેના ખરી કિંમત તેને સમજતા તેણે ને ૫૦ પૌંડમાં વેચ્યું માત્ર જૂનાં જ પુસ્તકો છોયી કિંમતે વેચાય છે તેવું પણ નથી કોઈ વાર વ્યાકરણનો અથવા મુદ્રણનો અથવા બીજી કોઈ બુદ્ધવાણા અથવા બીજી આવૃત્તિમાં પાછા ખેંચી લેવાયેલ આલેખવાળા કોઈ પ્રસિદ્ધ પુસ્તકની મૂળકિંમત થોડા શિલિંગ જ હોય તેની પાછગથી ૫૦-૧૦૦ પૌંડ થઈ જાય છે કવિ શેક્ષ્પીયરે મોજ પડે ત્યારે કાગળના મજાના બનાવવા માટે તેનાં શરૂઆતનાં પુસ્તકોનાં મુખપૃષ્ઠો કાપી નાખેલાં આથી સમાહકોના સંગ્રહમાં હીક વધારો થયો છે

✽

તમે કેટલી ઝડપે પુસ્તકો વાંચી શકો છો ?

કેટલાક માણસો દરરોજ એક પુસ્તક વાંચવાનો ખડાશ મારે છે પણ અમેરિયાના લોરેન્સે ૫૦,૦૦૦ પુસ્તકોનું આખું પુસ્તકાલય ૭ વર્ષોમાં વાંચી કાઢ્યું હતું, એટલે દરરોજ ૧૮ થી ૨૦ કલાક વાંચતા દરરોજનાં ૨૦ પુસ્તકો થવા આસરે વાંચક સામાન્ય નવલકથા એક કલાકથી આછા સમયમાં વાંચી નાખેલાં મેકેન્સે માત્ર ઝડપથી જ વાંચતો એટલું જ નહિ પણ પોતે જ એક વખત વાંચેલાં તેનાં મોટા ભાગ યાદ રાખી શકતો હતો એક પુસ્તક વાંચ્યા પછી કલાકો પછી તે પુસ્તકોનાં પાનાં ને પાનાં યોડી જતો.

જગતમાં વધારેમાં વધારે વેચાણ મરાવનાર પુસ્તક બાઇબલ છે.

બાઇબલના ૭૫૦ લુદા લુદા ભાષાતરોનાં દર વર્ષે વીસ લાખ નકલો ખરે છે 'ગોલ્ડ વિથ ધ રિન્ડ' ની દસ લાખથી વધારે નકલો ખરી ગઈ છે, પરંતુ ચબ્બકાશો, એડ્યુકેશો તથા શાળાનાં પાઠ્યપુસ્તકોનું આથી પણ વધારે વેચાણ ચાલુ છે ઘણાં વર્ષો પહેલાં બીજગણિતના એક પુસ્તકની દસ લાખથી વધારે નકલો ખરી હતી. અમેરિકામાં ઘણાં ચિત્રોચિત્ર, સરસ બધિણીવાળું, લગભગ એકલગર પાનાંનું દળદાર પુસ્તક દર વર્ષે નિતરે લાખ માણસોને મફત આપવામાં આવે છે આ પુસ્તક લોહના સામાની ગ્રન્થાત પેટીનું 'મેઇલ-ઓર્ડર ફેટલોગ' છે વિન્સેન્ટ રાષ્ટ્ર નામના એક અમેરિકને ૫૦,૦૦૦ શબ્દોની એક નવલકથા લખી છે તેમાં તેણે અગ્રેજ અક્ષર 'ઇ' (e) નિવકુલ વાપર્યો નથી 'એ' અક્ષર 'મી' વિના બીજા પુસ્તકો પણ લખવામાં આવ્યાં છે સામાન્ય સમયમાં જગતમાં ગમે તે વિષય પર દર વર્ષે હજારો પુસ્તકો પ્રકટ થાય છે, પણ તેમાંનો મોટો ભાગ ૫૦૦ થી ૧,૦૦૦ નકલ સુધી જ પહેચે છે

લેખકોની કમાણી

લેખકોની મિલકત કેટલીક વાર ન માની ચકાવ તેટલી મોટી હોય છે સર જેમ્સ મેરી એની પાછળ અઢી લાખ પૌંડ મૂકી મર્યા હતાં. લોમ્ડ જ્યોર્જના સરખાણોના ૧૦૦,૦૦૦ પૌંડ ઉપજ્યા હતા. ચર્ચિલ અત્યારે પુસ્તકપ્રકાશન તથા સુદના ઇતિહાસમાયી જે કમાણી કરી રહેવ છે તેની ચણતરીમા એક લાખ પૌંડની રકમ કંઈ મોટી નથી એકરૂપીઅરના પુસ્તકોના તેને વાર્ષિક લગભગ ૩૦ પૌંડ મળતા હતા, અને તેનો જીવનનિર્વાહ મોટે ભાગે 'એક્ટીંગ' થી ચાલતો હતો. મિન્ટને 'પેરેડાઇઝ લૉસ્ટ' માટે ૧૫ પૌંડ જ મળ્યા હતા!

*

આજે તો ફિલ્મના હક્કોવડે લેખકો શ્રીમંત બની ગયા છે. ગોન વિથ ધ વિન્ડ'ના લેખકને ફક્ત આમાંથી જ ૫૦,૦૦૦ પૌંડ મળ્યા હતા. 'ફોર એવર એન્ડ' ને આથી પણ વધારે રકમ મળી હતી ફોર હુમ ધ બે. ડાઈસ' ના ફિલ્મહક્ક માટે અને સ્ટ હેમિંગ્વેને ૩૦,૦૦૦ પૌંડ મળ્યા હતા. 'ફ્રેન્ચ મેન્સ ફ્રીક' માટે ફિલ્મ કંપનીએ ડાઈને દુ, મેરીયરને ૨૦,૦૦૦ પૌંડ આપ્યા હતા.

આજે વધારેમા વધારે રકમ મેળવનાર લેખકો બનાઈ શો તથા સમર્સેટ મોધમ છે, પણ તેઓ તેમની આવક જીલ્લવતા નથી અવળત, આ આવક ઉંચા દરના કરથી ખૂબ ઓછી થઈ જાય છે તાજેતરમાં વધારેમાં વધારે વેચાણ ધરાવનાર નવલકથા 'ફોર સ્ટુડ ધ વિન્ડ ફ્રાન્સ' છે આ સુદસમયની નવલકથા હોવા છતાં તેના લેખક એચ. ઇ. બેઇટમને ૨૦,૦૦૦ પૌંડ મળ્યા છે. ફિલ્મના હક્કની રકમ તો જુદી જ, જર્મનીના શાહી વિમાની દળના કેફાનાન કે પર્માથી નાસી છૂટેલ એરિક વિલિયમ્સની વાત 'ગુન હોર્સે' તેના શીખાઉ લેખકને મોટી રકમ કમાવી દીધી છે. પુસ્તક પ્રકટ થતા જ તેના ફિલ્મના તથા રેડિયોના હક્કો તરત જ વેચાઈ ગયા હતા.

*

પ્રકાશકોને મોકલવામાં આવેલ ધર્ણા પ્રખ્યાત પુસ્તકોનો પહેલા તો અસ્વીકાર કર કરવામા આવ્યો છે. પ્રીસ્ટલીના 'ગુડ કમ્પેનિયન્સ' નો પ્રકાશન માટે સ્વીકાર થયા પહેલા તે છણાખરા પ્રકાશકોના હાથમા ફરી વળ્યું હતું. 'કામટન મેકેન્ઝી' ની પહેલી અને શ્રેષ્ઠ નવલકથા 'ધ પેથનેટ ઇનોપેમેન્ટ' ને લડનના દરેકે દરેક પ્રકાશકે પ્રમટ કરવાની ના પાડી હતી. પછી તો એક નવા પ્રકાશકે તે પ્રકટ કરી અને તેની નકનો અપોચપ ઉપડવા માડી જે ફ્રી ફાર્નોલ્ડની પ્રખ્યાત રોમનિક નવલકથા 'ધ ઓડ હાઇવે' ની વાત તો તેનાથી પણ વિચિત્ર છે. પ્રકાશકોના સતત અસ્વીકારથી નાહિ મત થઈને લેખકે ખૂબના ખાનામાં લખાણ મૂકી દીધું અને પછી તો તે વાત વિસારે પડી. પરંતુ તેની ખનીના વિચારો જુદા હતા. તેણે પતિને ખબર પડવા દીધા વિના એક વધારે પ્રકાશકને લખણ મોકલ્યું. તેણે આટલાટિકની બન્ને બાજુ તે પ્રમટ કર્યું, અને તેને ખૂબ સફળતા પ્રાપ્ત થઈ. પરિણામે તે પુસ્તકે લેખકને ફરીથી સાહિત્યજગતમા કુકાવગમ્યો.

—છાયાલાલ માનસિંગ નામદાર

વિચાર ચંક્રમાણ

વૃષોના ગાળા પછી 'ચક્રમ' ફરીથી આપની સમક્ષ હાજર થાય છે તે વર્ષો દરમિયાન તે કયા છુપાઇ ગયો હતો અને શું કરતો હતો તે કહેવાની તેની ઇચ્છા નથી સજ્જ છે કે તેને પોતાને પણ તેની ખબર નહિ હોય

એક વખત ગજૂ થયા પછી તે દર મહિને આવશે કે કેમ, તથા દર મહિને નહિ તો ક્યારે આવશે તે પણ અત્યારે કહેવાની સ્થિતિમાં તે નથી હા, એટલું તો તે વચન આપે છે કે જ્યારે જ્યારે તે આવશે ત્યારે 'પુસ્તકાલય' ના વાચકોનીજ સેવામાં તે હાજર થશે

દિવાળી અઢો માટે મોકલાયેલ 'ચક્રમ' ના લેખો માટે તેને થયેલ અનુભવ તે થોડા વર્ણવવા ઇચ્છે છે તમને લાગશે કે 'ચક્રમ' ના લેખોનો સ્વીકાર કે વા કયો તત્ત્વીય નવરો છે ? પણ 'ચક્રમના' સહભાગ્યે અને વાચકોના દુર્ભાગ્યે તેને કોઇ વખત સહકર્મી તત્ત્વીય બેટી ગય છે, જે તેના લેખોનો સ્વીકાર કરે છે

*

સામાન્ય ચક્રમ પોતાના લેખોનો જરૂર અસ્વીકાર થશે તેમ માનીને લેખો સાથે શિંગામુ કરેલ ટિકિટ ચોટલું કપર મોકલે છે તેનો તો ઉપયોગ તત્ત્વીય બીજા કાર્યમાં કરી નાખતા હશે, પરંતુ ત્યાર પછી પણ અનેક વખત રિપ્લાઈ કાઢી ઉધરાણી કર્યા છતાં તત્ત્વીય અને જવાબ આપવાની પુરસદ મળતી નથી

*

કોઇ વખત 'ચક્રમ'નો લેખ છપાય તેની બીજા કોઈ કહે ત્યારે તેને ખબર પડે, કે લેખ છપાયો છે. ચક્રમ તત્ત્વીય પત્ર લખી અંક મોકલવા વિનંતિ કરે, પણ ત્યાં સંસાળવા કોણ નવરો છે ? પુરસ્કારની વાત તો બાજુએ રાખી, પરંતુ જાણેલ લેખવાળો અંક પણ ન મોકલે તો તેમાં કયા પ્રકારનું સોજન્ય હશે, તે સમજાતું નથી

*

આ સળવમાં પશ્ચિમના પત્રકારિત્વનો એક દાખલો 'ચક્રમ'ને સાદ આવે છે અમુક લેખકે અમુક માતિના રીતરિવાજ સંબંધી 'ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા' માં એક લેખ મોકલ્યો હતો. લડતના એક પત્રે તેનો ઉતારો કર્યો ને પુરસ્કાર તરીકે જ રકમ થઈ તે લેખકને મોકલાવી આપી ઈંગ્લેન્ડના પત્રે પોતાનો લેખ છાપ્યો તે ખબર તો લેખકને લેખવાળી નકલ તથા પુરસ્કાર આવ્યો ત્યારે જ પડી લડતના પત્રે તે હકીકત લેખકને ન જણાવી હોત તો લેખકને કશીયે ખબર પડવાની નહોતી

*

પુરસ્કારને પ્રથમ આવતા 'ચક્રમ' પોતાના જોડે અનુભવો વર્ણવે છે. દાલમ દીઠ અમુક પુરસ્કાર મળશે તેમ નહોતો થયાં બાદ અમુક દાલમોનું લખાણ છપાઈ ગયા બાદ, પુરસ્કાર માટેના પત્રોના જવાબ જ આપવાનું બન ચાલ્યું છે, જે ત્રણ પત્રો લખી લેખક યાદી મળે છે વળી કેમ નહોતું તો એવા જવાબ આપે છે કે, તમારો પુરસ્કાર મનીઝોર્ડરથી મોકલી આપાયો છે, બધાએ વર્ષો સુધી મનીઝોર્ડર ન મળે ત્યારે ન મોકલાયો હોય તેવું અનુમાન કરવું પડે સિવાય કે ટપાલ ખાતામાં કોઈ કોઈ પત્ર ૨-૪ વર્ષો મળે છે તેમ મનીઝોર્ડર પણ એ ચાર વર્ષે કદાચ મળે ! !

૬-

આથીસાથ તેની ઉજળા બાજુ પણ છે તેને પણ 'ચક્રમે' ન્યાય આપવો જોઈએ લેખ છપાયેલ અકતી સાથે જ ત્રણ અગર પાંચ આઉટ પ્રિન્ટ તથા મનીઝોર્ડર પણ મળી ગયું છે પણ આવા દાખલા વિરલ છે !

૭-

તત્રી મહાશયેન એક વિનંતિ કરું ? દીવાળી અંક માટે તમે ન મંગાવ્યા હોય છતાં આવેન લેખોનો અસ્વીકાર કરો તો લેખકે મોકલેલ ટિપ્પિટગળા પરબિડિયામાં તેને પાઠો તો મોકલી જ આપો સ્વીકાર્યાં લાગે તો જેમા છપાયો હોય તે અંક મોકલો અને પુરસ્કારનું ધોરણ હોય તો તે મોકલી આપો.

આટલી સન્માનનાની દરેક લેખક તમારી પાસે આશા રાખે તો તેમાં જરા પણ વધારેપડતું નથી, તેમ તમે પણ ઠબૂત કરશો અને જો ઠબૂત કરો તો તેના સક્રિય અમલ કરશે કેમ કે જે લેખ તમારી દૃષ્ટિએ અસ્વીકાર્યાં લાગે તે બીજા તત્રીની દૃષ્ટિએ સ્વીકાર્યાં લાગવાનો થોડો ઘણો સંભવ છે

“ ચક્રમ ”

પાકિસ્તાન પાસેથી કિંમતી સિંધી સાહિત્ય ઉગારી લેવા વિનંતિ

સિંધ હિંદુસ્તાનના કોમી સાહિત્ય સડો હિંદના વડા પ્રધાન પડિત જવાહરલાલ નહેરુને એવી અપીલ કરી છે કે તેમણે પાકીસ્તાન સરકાર ઉપર પોતાનો હાથગરો ઉપયોગ કરીને પાકીસ્તાનમાંથી કિંમતી સિંધી સાહિત્ય બચારી લેવાની અમને પરવાનગી આપાવવી.

મંડળના મંત્રી શ્રી ભૈરમજી અજીતાનોએ જણાવ્યું છે, કે પડિત જવાહરલાલ નહેરુના જીવનચરિત્રના સિંધી અનુવાદના બીજા વોલ્યુમ ઉપરાંત રાષ્ટ્રીય બાબતોને લગતાં પુસ્તકોની કેટલીક હલત નહોતી પાકીસ્તાનમાં અટકાવી ગળવામાં આવી છે એ વિવાદ મડો “અખાનું ગદ્ય” “ગાંધીજીનો માળ” “મહાત્મા ગાંધીજીના ગદ્ય” અને “ગાંધી સ્વ” એ ચાર પ્રકારના બહાર પડેલાં છે અને તે પાછળ રહી ગયેલાં છે.

મંત્રીએ જણાવ્યું છે કે, મડળને તેનું કામકાજ રાખેના મુજબ ફરી આનું કરવા માટે કાંઈ સગવડો કે સાધન નથી અને તેથી અપીલ કરે છે કે, મડળની પ્રવૃત્તિઓ રચાપવા માટે તમામ શક્ય સગવડો પૂરી પાડવાને આપે મુજબ સરકારને સંમતિ આપવી

પેટલકાલણના પગથારેથી

બીજા વિશ્વયુદ્ધનો ઇતિહાસ

મિ. ફ્રાન્સિસ ટ્રેવેલિયન મિલર (Francis Trevelyan Miller) નામના એક લેખકે બીજા વિશ્વયુદ્ધનો ઇતિહાસ લખવા માંજો છે, જે History of World War Two (બીજા વિશ્વયુદ્ધનો ઇતિહાસ) નામે પ્રગટ થાય છે. એના બે ભાગ પ્રગટ થઇ ગયા છે

સ્કોટલેન્ડની ચિત્રકલાનો ઇતિહાસ

સ્કોટલેન્ડની ચિત્રકળાનું નિરુપણ કરતું એક પુસ્તક Scottish Art ("સ્કોટીશ આર્ટ") નામે પ્રગટ થયું છે. પ્રસ્તુત પુસ્તક શ્રી સ્ટેન્લી કસિંટર નામના નાઝી સ્કોટીશ ચિત્રકારે લખ્યું છે. શ્રી કસિંટર બ્રિટનના શાહી ચિત્રકાર છે. તે એમણે સ્કોટલેન્ડની નેચનલ ગેલેરીના મંચાલક તરીકે અઢાર વર્ષ '૫૫' ત કામ કર્યું છે.

શ્રી અરવિંદ ઘોષ

ભારતના અર્વાચીન યોગી શ્રી અરવિંદ ઘોષની કાવ્યપ્રતિભાનું દર્શન કરાવતું એક પુસ્તક Poetic Geneus Sri Aurobindo ["અરવિંદ બાણુની કાવ્યપ્રતિભા"] નામથી પ્રગટ થયું છે. એના લેખક શ્રીયુત કે. ડી. રોહના છે.

ગાંધી સાહિત્યના લેખક શ્રી આર. કે. પ્રભુ

શ્રી. આર. કે. પ્રભુએ ગાંધી સાહિત્યના એક અભ્યાસી લેખક તરીકે નામના મેળવી છે તેઓ પૂ. ગાંધીજીનાં લખેલા વિવિધવાગ્ મૂલ્યી સરસ પુસ્તક ઉપજારી કાઢવામા નિયુજ છે. ગાંધીસાહિત્ય પગ્નુ એમનું છે. પુસ્તક "A Gandhian Rosary, MohanMala" છે.

શ્રી મંજરી એસ. ઇન્દર

શ્રી મંજરી એસ. ઇન્દરનું અંગ્રેજીમાં નવલિકાઓ લખતા દક્ષિણ દિલ્હના લેખક છે. એમની નવલિકાઓ નીચેના નામે પ્રકાશ થઇ પ્રગટ થઇ છે (૧) Naked Shingles, (૨) Angry Dust અને (૩) Fancy Tales છે.

ચાર્લ્સ ડિકન્સ

અંગ્રેજ નવલકથાકાર ચાર્લ્સ ડિકન્સનું નામ મોટે નદિ સ્વામિન્યુ હોય ? એની નવલકથાઓ 'ડ્રિવિંગ ટોપગ્રીન્ડ', 'ઓલિવર ટ્વિસ્ટ' વગેરે અંગ્રેજ સાહિત્યની અમર કૃતિઓ છે. બર્નાર્ડ શો અને મેક્સપિયરના પ્રભાવિત અને અભ્યાસપૂર્ણ જીવનચરિત્ર લખીને વિખ્યાત, બનનાર વિદ્વાન અંગ્રેજ ચરિત્રકાર મિ. હિરોથ પીપર્મને (Hesketh Pearson) ચાર્લ્સ ડિકન્સનું જીવન ચરિત્ર લખ્યું છે, જે Dickens His Character, Comedy and Career નામે પ્રગટ થયું છે.

—“ જિવમ્ સુન્દરમ્ ”

કરજણ મહાલ પુસ્તકાલય પરિષદ:

ચોથું અધિવેશન: તા. ૨૭-૧૧-૪૯ (સ્થળ વેમાર)

ઉપર્યુક્ત પરિષદનુ ચોથું સંમેલન તા. ૨૭-૧૧-૪૯ ના રોજ વડોદરા પુસ્તકાલય મંડળના મંત્રી શ્રી. ચિમનભાઈ અમીનના પ્રમુખપદે મળ્યું હતું આ પ્રસંગે વડોદરાના જાણીતા લોકત્રિય નેતા અને મુખ્ય ધારાસભાના સભાસદ શ્રી. સુનીલાલ પુ. શાહ, વડોદરા કોંગ્રેસ સમિતિના કાર્યાલય મંત્રી શ્રી ગોરધનભાઈ પટેલ, વડોદરા પુસ્તકાલય ખાતાના મદદનીશ વ્યવસ્થાપક શ્રી ઉમેદભાઈ મો. પટેલ, તેમજ પ્રચારક શ્રી વલ્લભાઈ મૂ. પટેલ, પુ.સ. સ. મંડળના મંત્રી શ્રી વાઘજીભાઈ ના. અમીન, “પુસ્તકાલય” મામિલના તંત્રી શ્રી મણિલાલ વ્યાસ હાજર હતા ઉપરાંત તાતુકાનું પુસ્તકાલયોના મંત્રી, અધ્યાપક પ્રતિનિધિઓ, ગ્રામજનો, ખડેનો અને બાળકોની સારી સંખ્યા હાજર હતી

પ્રારંભમાં બાળાઓના પ્રાર્થના, અત્યારગીત થયા બાદ પ્રમુખસ્થાન માટે શ્રી હમ્મરભાઈ પટેલે દરખાસ્ત રજૂ કરતાં તેને ચોખ્ખું અનુમોદન બાદ શ્રી ચિમનભાઈ અમીને પ્રમુખસ્થાન સ્વીકાર્યું હતું

બાદ સ્વાગતપ્રમુખ શ્રી ભાઈલાલભાઈ બાપુભાઈ પટેલે પધારેલા સૌનું સ્વાગત કરતાં જણાવ્યું હતું કે, અમારા ગામે પધારેલા પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિમાં રસ મેળો માનેને હું હાર્દિક આવકાર આપું છું. તેમજ આપ સર્વે ભાઈઓએ અત્રે પધારી અમારા ગામને પાર્વન ક્યું તે બદલ આપ સર્વે ભાઈઓનો અતકરજીવલે હું આભાર માનું છું.

અમારા ગામની વસ્તી ૧૩૫૭ માણોની છે. મુખ્ય વસ્તી પાટીદારની છે મુખ્ય ધર્મો ખેતીનો છે

આ ગામની તમામ પ્રવૃત્તિઓનું બીજા રોજનાર મારા મિત્ર સ્વ. ભાઈ શ્રી કાલિદાસે જાહેરમાં પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિને ૧૪૫૦ નેસજોન ઉપરથી, જેના સદસ્યન આગાને હું અંજલિ આપું છું. ફક્ત બાવીસ વર્ષની ઉંમરે ગામના દરેક યુવાન અને વડીલનું મન જીતનાં એ વિરલ વ્યક્તિને આ પ્રસંગે હું માફ કરું છું આને તેઓ આપણી સમક્ષ નથી તે બદલ અમને એમની ખૂબજ ખાતર સાથે છે

સને ૧૯૪૨ની ક્રાંતિમાં આ ગામે અગત્યનો ભાગ લડતમાં લઈવેલો છે પૂણ્ય બાપુજીના “ કરો જે યા મરેજે ” ના ઉદ્દેશ નિર્ણયને અનુસરીને અત્રેના યુવાનોએ આગેવાનીભર્યા ભાગ લીધો હતો. અને તે વખતની સરકાર તરફથી અસહ્ય દમન સદન કર્યું છે. તે વખતની લડતમાં અત્રેનું રેલવે સ્ટેશન બાળી મૂકવામાં આવેલું. સદર સ્ટેશનની પુનર્વચના માટે, રાષ્ટ્રીય સરકાર આવી ત્યારે ફરીથી જલદી બાંધવા માટે લોકલ પ્રધાનો તરફથી આપ્તાસન મળ્યું છે આશા છે કે હવે જલદી અત્રેનું સ્ટેશન બાંધશે એવી હાલની સરકારને વિનંતિ છે સદરહુ ગામ શિક્ષણની બાજતમાં અત્યારે સારો રસ ધગવે છે આજથી દસ વર્ષ ઉપર આ ગામે અંગ્રેજી ભણનાર કોઈક જ હતા પરંતુ અત્યારે ૫૬૨૬ યુવાનો મેટ્રીક થયેલ છે

તેમ જ એક યુવાન ટ્રેનિયુએટ પણ છે કેટલાક યુવાનો કોલેજમાં આગળનો અભ્યાસ કરે છે. ત્રણ વિદ્યાર્થીઓ કાંગડી ગુરુકુળમાં અભ્યાસ કરે છે, તેમજ અત્રેની સ ગુ શાળામાં સાત વર્ગ સુધીનો અભ્યાસ ચાલુ છે અને રેડીઆ મંડળ પણ ચાલુ છે આ ગામે ડેવિસ સેવાદળ ચાલે છે અને તે તાલુકામાં મોખરેનું રયાન 'ધરાવે છે શિક્ષણની બાબતમાં આ ગામ ઠીક ઠીક નસ લઈ ચલુ છે.

આ ગામે પુસ્તકાલયનું મકાન બાંધવા માટે રૂ ૨૦૦૦૭ બેઠાનર લોકલબોર્ડમાં ભરવા છે આ ગ્રંથ બાબતમાં શ્રી રા રા. ઉમેશભાઈ સાહેબે અગત્યનો ભાગ આપેલો છે, તે બદલ ગામ તરફથી તેઓશ્રીનો આભાર માનવામાં આવે છે વેમાર સા પુસ્તકાલય શાળાના વડીવટ માથી ગામવહિવટમાં આવ્યા બાદ તેની પ્રગતિ ઘણી સારી વધેલી છે લોકોને વાચન માટે રૂમ લેતા કરવા ઘેર બેઠા પુસ્તકો પહોંચાડવા અત્રેના યુવાનો, મારફત વ્યવસ્થા કરી છે પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિનું બીજા રોપો એને બમણત કરનાર આપણા મહંમ શીમત સચાઈત્રાવ મહારાજ સાહેબ તથા સ્વ શ્રી મોતીભાઈ સાહેબ એમને જુલાય એમ નથી તેમણે સાચા ઉદ્યયથી વિકસાવેલી પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિને વેગ આપી તેમના સદ્ગત આત્માને શાંતિ આપવા આપ સર્વેને વિનંતિ છે

પુસ્તકાલયમાં એવાં પુસ્તકો વસાવવાં બેઠાએ કે જે વાંચવાથી વાચનાર વર્ગ કંઈ ને કંઈ પ્રગતિ સાધી શકે પુસ્તકો વસાવવાનું કામ ઘણું ખર્ચ મત્રી-મથપાલનું છે લોકોશવન ઉચ્ચ અને તેવા આદિત્ય તરફ હું અશુભીનિર્દેશ કરું છું, તેમ જ લોકોશવનનું કાગાણુ સંધાય ખર્ચા પુસ્તકો વસાવવા સર્વે મત્રી મથપાલ જાણ્યોને મારી વિનંતિ છે. વડોદરા રાજ્યની શક્તીશી પુસ્તકાલય જેવી લોકકલ્યાણકર અને જનહિતકારી પ્રવૃત્તિને ઉત્તરોત્તર વિકસાવવા માં મુંખાઈ સરકારને આભારભરી વિનંતિ કરું છું

ત્યાગબાદ પ્રમુખશ્રીએ પોતાનું વક્તવ્ય ગર કગર્તા જણાવ્યું કે, આજે અત્રે પધારેલા શ્રી

યુનીભાઈ શાહ એ તો મારા ગુરુ છે તેઓશ્રી પોતાના શિષ્યતા પ્રમુખશ્રીને લારાની આ પરિપદમાં હાજર રહે એ મારે મન આન દનો વિષય કે અહીં તેમનું પધારતું એ એમના ઉદાર અને ઉમદા મનની સાક્ષી પૂરે છે. આગળ ચાલતાં તેમણે જણાવ્યું કે, વેમાર છે તો એક નાનું સરખુ ગામ, પણ અહીંના યુવકો અને મોટરાઓ સરકારી અને સાર્વજનિક પ્રવૃત્તિઓમાં સારો રસ ધરાવે છે, એ જણીને મને ખૂબ આનંદ થાય છે ;

કરજીયુ મ્હાલની ચોથી પુસ્તકાલય પંચિવદને, વેમારના પ્રજાજનો પોતાને આંગણે નોતરી, એક સુદર રાખવરા કરી રણા છે એમ કહું તો તે અતિશયોક્તિ નહિ કહેવાય

આ પરિષદમાં હોઈ વિદ્વાન તેનાને બદલે મારા જેવા અદના સેવકને પ્રમુખ નીમવામાં, મારી કલકાત નહિ પશુ આપ સૌના મારા પ્રત્યેના પ્રેમભાવનું જ પંચિગામ છે એમ

શ્રી. ચિ. હ અમીન
હું માનું છું અને તે બદલ આપ સૌના હું આભારી છું.

શિક્ષણનું ઝલુ

હું જ્યારે મ. શાળાના ચોથા ધોરણમાં ભણતો હતો, ત્યારે મારા શિક્ષક મહેળાવના શ્રી. ધુળાભાઈ બકેરભાઈ પટેલ, વરણામા પુસ્તકાલયના અધ્યાપક હતા તેઓ વાચનના બહુ જ રસિક હતા, જે વખતે માળાપો અને શિક્ષકો પણ એમ માનતા કે વિદ્યાર્થીઓ બહારનું વાંચે તો શાળાનું શિક્ષણ બગડે વિદ્યાર્થીએ તો માત્ર ભણતરની ચોપડીઓ સિવાય બીજી કંઈ જ વાંચવું નહિ જોઈએ તે વખતે અમારા આ શિક્ષક એથી જલદી જ માનતા અને તે એ કે, શાળાનાં પાઠ્ય પુસ્તકો વાંચવામાં ક'ટાળો ના આવે અને શાળાના શિક્ષકો માટે મનઃસંકીર્ણ પણ કેળવાય એ સારૂ છતર વાચનની ખૂબ જ જરૂર છે તેઓ આમ માનીને એમી નહિ રહેતા અને સારી રીતે વાર્તા—વિનાદની રાનભરી ચોપડીઓ, એની પ્રથસા કરીને વાંચવા માટે આપતા અને બીજા શિક્ષકોને પણ એ માટે પ્રેરતા.

દેશને ઉપયોગી જ્ઞાન આપો.

પુસ્તકો વાંચવા આપવા ઉપરાંત અમારા શિક્ષક શ્રી ધુળાભાઈ, એ વખતે ચાલી રહેલા સન ૧૯૧૪ ના જર્મન યુદ્ધના સમાચારો પણ દરરોજ અમને કહેતા અને ૧૪ દેશની પ્રજા પોતાના દેશની સ્વતંત્રતા માટે કેટલો આત્મજોગ આપી રહી છે, તેના રસમય દાખલા આપતા અને આ બધી વાતો સાંભળવાનો બહુ જ રસ પડતો પ્રમોગાપાત આમ અને દેશના સેવાના પ્રકારો જણાવી, એને અનુસરી હકીકતો અને વાતો કહી એ માટે વર્તમાન-પત્રો અને પુસ્તકોમાંથી વધુ જાણવાની જિજ્ઞાસા અમારામાં જન્મત કરતા હતા આ વાતને ના આજે પત્રીસ વર્ષ વીતી ગયાં છે છતાં આજે પણ એમ લાગે છે કે મારામાં જે કંઈ દુર્ગુણો હશે તે મારા પોતાના છે, પરંતુ યત્નિયત પણ સદૃશ્ય હોય તો તે મારા ગુરુ શ્રી ધુળાભાઈના છે.

વરણામા પુસ્તકાલયનું ઝલુ

આમ શાળામાંથી જ મારા ગુરુ શ્રી ધુળાભાઈએ ચીધેલી પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિએ જ, મારા જીવનમાં અગત્યનો ભાગ ભજવેલો હોય, મારા જાહેર જીવનનું મૂળ પણ વરણામા પુસ્તકાલય જ છે.

શિક્ષકો અને પુસ્તકાલયનો પૂનરી

મારા ૨૫ કાકા શ્રી શકરભાઈ કાલિદાસ અમીન વરણામા પુસ્તકાલયના મંત્રી હતા. અને એમની સહાનુભૂતિથી હું ૫૬૨ વર્ષની ઉંમરે જ આ પુસ્તકાલયનો અધ્યાપક થયો હતો અને તે પછી તો મંત્રીપદ પણ મને સોંપાયું અને તે અત્યારે પણ ચાલુ જ છે દરમિયાન ૨૫ પૂજ્ય શ્રી મોતીભાઈ અમીન સાથે સસર્ગ વધતા એમની પ્રેરણાથી તાલુકાની, પ્રાંતની અને સમગ્ર વડોદરા રાજ્યની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ સાથે ગુથાર્તા, આ પ્રવૃત્તિના સચાલકો ખાસ કરીને શિક્ષકો માટે લાગે હોય, એમની સાથે રાતદિવસ હળવાભજવાના પ્રસંગો વધતા આદ્યા એમાંના કેટલાક શિક્ષકો પોતપોતાના સ્થાને ગામને ઉપયોગી એવી અનેક સંસ્થાઓના ઉત્પાદક અને સચાલકો પણ હતા. એમની સાથેનો પરિચય વધવા લાગ્યો.

એ રીતે હું શિક્ષકો અને પુસ્તકાલયોના આગવશુથી જ પૂજારી બન્યો. આ બંને માટે મારા દિલમાં એકલું માન જ નહિ પણ તેની સાથે પ્રેમ અને ભક્તિ ભરેલા છે.

પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિના સર્જકો

વડોદરા ગાંધીની ત્રણ હજાર ગાંધીમાર્ગ, ૫ દરમિયાં જેટલી વિશાળ સંખ્યામાં, પુસ્તકાલય-રૂપી જાનની પગમેા મહાય, એ પ્રતાપ વડોદરાના નવસર્જક ગાંધી છે. શ્રીમત સયાજીરાવ ગાયકવાડ અને આ દિશામાં પાટણ-પેટલાદમાં શિક્ષકસ્થાને ગંભીર પ્રવૃત્તિ કરતા અને ત્યાંથી ઉદ્દેશીને જ્ઞાનપ્રચારના અધિષ્ઠાતા બનાવેલા સદ્ગત શ્રી, મોતીભાઈ ન. અમીનનો છે.

શિક્ષકમાર્ગી સેવાધારી અનેલા સ્વ. શ્રી મોતીભાઈ અમીને, ગુજરાતના હજારો શિક્ષકોને જ્ઞાનપ્રચારની આ પૃથ્વિમાં રસ લેતા કર્યા અને એના માથા સેવકો બનાવ્યા.

રાજ્ય પુસ્તકાલય મહળ

પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિને મંજીત અને વ્યવસ્થિત બનાવવા માટે વડોદરામાં બે સંસ્થાઓ સ્વ. શ્રી મોતીભાઈ અમીનની પ્રેરણાથી સ્થપાઈ એક વડોદરા રાજ્ય પુસ્તકાલય મહળ અને બીજી પુસ્તકાલય સહાયક મહારી મહળ લિ. છે.

રાજ્ય પુસ્તકાલય મહળ હાલ જૂથ, મહાલ અને પ્રાંત પુસ્તકાલય મહળો સ્થપાઈ, વર્ષો સુધી મહાત્મપ્રાંત અને રાજ્યની પરિવહો મળતી રહી એ દ્વારા પુસ્તકાલયોના મુદ્દો સંચાલનના પાઠો, અને પરિવહો અંગે પ્રવાસો પણ ગોઠવાતા રહી, સેવાધર્મના પ્રત્યક્ષ અપાયલા પદાર્થ પાઠો અને એમાં જીવનની યથાર્થતા અને આનંદ માણતા સ્વ શ્રી મોતીભાઈ અમીનની પામેથી મતત પંદર વર્ષના સહવાસમાં મેવાના વિધિવિધ ક્ષેત્રોની મળતી ગહેથી પ્રેરણાએ. કદી સુલાય તેમ નથી મારી માફક મારા ધણા મિત્રો પણ આ બધાં દરમિયાં જીવનભવ સભાર્યા જ કરશે.

પુસ્તકાલય સ. સ. મહળ લિ.

વડોદરા રાજ્યની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિને સંજીવ અને વ્યવસ્થિત બનાવવામાં, “પુસ્તકાલય સહાયક સહારી મહળ લિ.” કે જે વહેપાર માટે નહિ પણ પુસ્તકાલયોની સેવા માટે જ જન્મ્યું છે એણે ધણો અગત્યનો ભાગ ભજવ્યો છે. પુસ્તકાલયોને ઉત્તમ પુસ્તકો કમિશનનો મોટો ભાગ આપી દબને પૂર્ણ પાડવા, વર્તમાનપત્રો માસિકો વગેરેના લગભગ ભરવા, જોઈતું ઉપયોગી સાહિત્ય પૂરું પાડવું અને પુસ્તકાલયના આગ લાખ ઉપગતના કામમ કડો વ્યવસ્થિત ગણી, મોટી રકમના ટ્રસ્ટ ફંડ પણ મેળવી તેનો પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિ ખીલવવામાં ઉપયોગ કરી, આ મહળે જૂનજ લોકપ્રીતિ મેળવી છે. પુસ્તકાલય સહાયક સહારી મહળ દિવસમાં એવી એક જ સંસ્થા છે કે જેનું સ્થાન પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિની સારી આલમમાં અદ્વિતીય છે.

મહળ તરફથી “પુસ્તકાલય” માસિક પણ પ્રગટ થાય છે. અને એ દ્વારા પુસ્તકાલયોના સંચાલન માટે યોગ્ય માર્ગદર્શન અપાય છે.

વિલિનીકરણ પછી ?

વડોદરા રાજ્યનું મુખ્ય પ્રાંતમાં વિલિનીકરણ થયા પછી ધણી કાર્યકર્તાઓને મૂંઝવણ રહે છે કે વડોદરા રાજ્યની ખીલેલી પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિનું શું થશે ? એના અંગે સ્થપાયેલી એ અતિ ઉપયોગી ઉપરોક્ત સંસ્થાઓ કે જેના મૂળમાં સ્વ શ્રી મોતીલાલ અમીનની જીવનસાધના અને આકરી તપશ્ચર્યા ભરેલાં છે, અને એમની મળેલી ગ્રેશ્યા પ્રમાણે જે સારાએ ગુજરાત-મહા-ગુજરાતમાં પોતાનું સેવાક્ષેત્ર વિસ્તારવાના વિચારો સેવે છે એ સંસ્થાઓનું શું થશે ?

વડા પ્રધાન શ્રી. ખેર સાહેબના પ્રવૃત્તિપ્રેમ

આ પ્રસંગે મને યાદ આવે છે કે, મુખ્યમંત્રીના વડા પ્રધાન માનનીય શ્રી. ખેર સાહેબ જ્યારે વચગાળામાં સન ૧૯૩૯ માં વડાપ્રધાન નીમાયલા ત્યારે હરિપુરા મહાસભા પ્રસંગે, એમણે સ્વ શ્રી અમીન સાહેબને વારંવાર પોતાની પાસે નોતરીને, પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિને સારા ગુજરાતમાં વિકસાવવાના વિચારો દર્શાવ્યા હતા એ પ્રસંગે શ્રી અમીન સાહેબ જે આનંદકાંડવી રજા હતા અને સંપૂર્ણ સ્વરાજ્ય મળતાં પોતાની પ્રવૃત્તિને વિશાળ ફેલાવે કલ્પીને જે ગાયતા હતા એ પ્રસંગે, આજે યાદ કરતા કહું છું કે આપણને આઝાદી તો મળી ચૂકી છે અને એ જ નામદાર શ્રી ખેર સાહેબના હસ્તે આ પ્રવૃત્તિની ખીનવણી કરવાના પ્રસંગે પણ આવી ગયા છે મને આશા છે કે પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિની દિશામાં આપણી જે આશાઓ અને મહેન્ટાઓ છે તે જરૂર ફળશેજી

વળી વડોદરા રાજ્યની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિના વડા શ્રી વાઠીસ માહેબ દ્વે સમય મુખ્ય પ્રાંતના પુસ્તકાલય ખાતાના વડા બને છે ત્યારે તો એના નવસર્જનની અને પ્રવૃત્તિને વિકાસ થવાની શ્રેષ્ઠ આશા જેમ છે એટલે એ સંબંધીની મૂંઝવણ ઠોડીને, આપણે સૌ આપણી જ ફરજ વિચારીએ અને પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિ દ્વારા, દેશની આઝાદીને દિપાવવા અને મજબૂત કરવાના પ્રયત્ન કરીએ

ભાવી પ્રજાનું ઘડતર

દેશનો ઉદય સંધવેા હશે તો એની ભાવી પ્રજા-માણસોમાં ઉત્તમ સંસ્કાર રેડવા જોઈશે એમનામાં જ્ઞાન, બહાદુરી અને દેશપ્રેમ ખીલવવા જોઈશે અને એ માટે એમને શરૂઆતથી જ વાચન-પ્રેમી બનાવવા જોઈશે બાળપણમાં વાચનગ્રંથ ખીલ્લો નહિ હોય, તો મોટપણે એ આવશેજી નહિ અને પુસ્તકાલયનું વિશાળ મહાલય હશે તોય તે માત્ર ગામના એક પ્રદર્શનરૂપ બની રહેશે એટલે પ્રથમથી જ બાળવિભાગ ખીલવી પુસ્તકાલયમાં બાળકોને આકર્ષવા જોઈએ, બાળકોમાં વાચનરસ ખીલવવાનું અને એમને સદૃશ્ય બનાવવાનું બહુ કાર્ય શિક્ષક સિવાય બીજા કોઈ કરી શકે તેમ નથી માળાપોને તો જેટલી બાળક માટે મિલકત ભેગી કરવાની પડી છે, એટલી એના જીવનઘડતર માટે પડી નથી. મસ્કાર વિનાના બાળકોને મોટપણે મિલકત હાથ ચડતાં, એના દુરુપયોગ કરીને પાપમાલ થાય છે. અને એ જ વારસદારના હાથે માળાપો દુખી થાય છે જેથી મા-બાપોએ પણ દવે સમજવું જોઈએ કે, મિલકત એ સાચું ધન નથી, સાચું ધન સંસ્કાર અને ડેખાણી છે. અને તે બાળકોને આપવા અપાવવામાં પોતાથી જે બને તે શોખ આપવો જોઈએ

જે દેશમાં ઉપર પ્રમાણે બાળકોના મજબૂર નીનિવચનો, રોજનાં રોજ અચૂકપણે કસાવવામાં આવે તે દેશ બી, તે ગણતરી ઉત્તરિત થવા વગર કેમ જ રહે ?

આન દો ! અને ફરજ બજાવો

હવે વર્ષે આપણો દેશ જગતવદ્ધ મ ગાંધીજીના પ્રતાપે પરાધીનતા શીટાડી આઝાદ થયો છે અને આવી પડેલી અનેક આપત્તિઓનો સામનો કરીને પણ, આપણા મદાન નેતાઓ પડિત જવાહરલાલજી અને સરદાર શ્રી વલ્લભભાઈ પટેલ જેવા મદાન પુરુષો, આ દેશને જગતની હરોલમાં આગળ લાવવા માટે મદાત્મતા કરી રહ્યા છે ત્યારે થોડી બધી ખુશીબતો પણ હસતે મોઢી વેડી લઇને મળેલી આઝાદી માટે ખૂબ આન દો અને એ આઝાદી દિવાલવા માટે તનનોડ પ્રથતો કરી, સર્વ કોષ પૂરતી ફજ બજાવો પ્રભુ આપણને સૌને એ માટે શક્તિ અને પ્રેરણા આપે એ જ પ્રાર્થના

સંદેશાવાચન

પ્રમુખશ્રીનું વક્તવ્ય પૂરું થઇ રહેતાં, પરિષદને સંજ્ઞાના ઇન્કજતા બહારથી આવેલા સંદેશાઓ વાંચી સંલગ્નતામાં આવ્યા હતા, જેમાં મુખ્યત્વે અમદાવાદની બેઝિક ટ્રેનિંગ સ્કૂલવાળા શ્રી જે કે. શુક્લ, વ રા. પુ મડળના સહમત્રી શ્રી ચોકસી, વડોદરા જિલ્લા કોંગ્રેસ સમિતિના મંત્રી શ્રી પ્રભુભાઈ પટેલ, વડોદરા જિલ્લા સહકારી ઓડિટર શ્રી ગમનલાલ જોશીના મુખ્ય હતા

મત્ર તુ નિવેદન

ત્યાર બાદ મહાપ મડળના મત્રીએ મદાતમાં આણતી પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિનું નિવેદન રજૂ કર્યું હતું તેમાં તેમણે જણાવ્યું કે, આજે આ મદાતમાં શાળાવાળા તમામ આમોમાં પુસ્તકાલયો છે તેની કુલ સંખ્યા ૮૨ છે આસનેરા અને તેગરા એ ગામો ભરૂચ જિલ્લામાં જવાથી આપણા મદાલમાં હવે ૮૦ પુસ્તકાલયો રહે છે ૭ પુસ્તકાલયો પોતાનાં સ્વતંત્ર મકાનો ધરાવે છે તથા પુસ્તકાલયોનાં મકાનો નવીન થવાનાં મનુર થયાં છે, જે વહેલી તકે બધાં જગે તેવી આશા છે

પુસ્તકાલયોની તપાસણીનું કામ, માનક પ્રચારકોના ઉત્સાહના અભાવે ધીમી ગતિએ ચાલે છે. પ્રાંત પ્રચારકની ફરજી અને કામગીરીથી તપાસણીમાં વધિ આવતો નથી શાળા વિનાનાં ગામોના લોકોના વાચન માટે મડળમાં ફરતા પુસ્તકાલયની પેટીઓ રાખવામાં આવેલી છે. લોકો એનો વધુ લાભ લે તે માટે મડળ હ મેશાં તજવીજ કરે છે.

શિષ્ટ વાચનની પરીક્ષા વિદ્યાર્થીઓ પૂરતી મદાલ મડળ તરફથી લેવામાં આવે છે પરંતુ બેઝિકે તેટલા પ્રમાણમાં વિદ્યાર્થીઓ પરીક્ષામાં બેસતા નથી. શિક્ષક બંધુઓ ઉત્સાહ રાખી કામ લે તે શિષ્ટ વાચનની સપૂર્ણ સંજ્ઞતા મળી સહે તેમ છે.

સદર મદાલનાં ૩૮ પુસ્તકાલયો ગુજરાત વિદ્યાલયમાં રજિસ્ટર થયેલાં છે

મદાલ મડળ મામ પુસ્તકાલયોની ખૂબ સેવા કરે છે બનેલો રવાના કરવાં, કામ-

૬૩ ને લોકમદદની રકમો મળ્યા જમા કરાવવી, દપાલ રવાના કરવી, ઉપરાંત પુસ્તકાલયોના મત્રીઓને સલાહ સૂચના આપવાનું કામ મહાલ મંડળ તરફથી થાય છે

શ્રી. સુનીભાઈ શાહ

બાદ વડોદરાના સોફિય નેતા શ્રી સુનીભાઈ શાહને પ્રમુખશ્રીએ સલાતે ઉદ્બોધન કરવા વિનંતિ કરતાં શ્રી સુનીભાઈ શાહે જણાવ્યું હતું કે, આજે મારે બાપણ કરવાનું હોય નહિ હું તો અહીં આ પ્રવૃત્તિનું મત્યાલન જાણુવા 'આવ્યો હતો '૩૩ના ઓગસ્ટમાં કરજી છોડ્યા પછી અહીંની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ માગ મિત્રો દ્વારા જાણુને વેમાર ગામમા પુસ્તકાલય પરિષદ ભરાય અને શ્રી ચિમનભાઈ પ્રમુખ હોય ત્યારે મારે આવવું એમ મને લાગ્યું અહીં આવવા પાછળ મારી દષ્ટિ જુદી છે મારી પાસે આજે પુસ્તકાલયની વાતો નથી એ તો તમને પ્રમુખશ્રી કહેશે

યાત્રાએ આવ્યો છું

મારે વેમારમાં વહેલા આવવું જોઈતું હતું, હું '૪૨ પછી ગયો હતો તે ખરું, પણ પછી "કરેગે વા મરેગે" ની હડત આવી અને એમાં તમેએ ધણું સહન કર્યું હતું સહન કરનાના પ્રતીક તરીકે ભાષ અ બાલાલ ગાધીને મદદ કરવા ધાડું હતું કેટલી મદદ થઈ કે ન થઈ વગેરે તમે જાણો છો આ બધામા મારો અહીં આવવાનો હેતુ આ બધા બનાવો પછી યાત્રાધામરૂપ થયેલા તમે સૌના દર્શન કરવા હતો અને આ પરિષદ પ્રસંગે આવ્યો છું અને તમારા સૌના દર્શન પવિત્ર થાઉં છું

આપણે ધ્યેય કરતાં વધુ મેળવ્યું છે

'૩૩ પછી જે જે દિવસોમાં ચાલી તે હવે પતી ગઈ છે, આપણને આઝાદી મળી છે પ્રજામંડળનો હેતુ શ્રીમતની છત્રછાયા નીચે જગમદાર રાજતત્ર મેળવવાનો હતો, પરંતુ આપણે તો આજે એથી પણ કેટલું વધુ મેળવ્યું છે આપણે ખૂબ આગળ વધ્યા છીએ આપણે તો છત્રછાયા નીચે જવાનદાર રાજતત્ર માગતા હતા, પરંતુ આજે તમે જુઓ કે નજરખામગામી અને ઝવેરખાનામામી ઝવેગત જાય છે એ ઝવેગત અહીંથી જાય તે કમતા એ રાજાશાહી જાય એ સાનુ છે બાકી, મુશ્કેલીઓ વેદની પડે છે એ બધી મુશ્કેલીઓ તો થોડા વખતમાં જ પાર પડશે

આપણો આદર્શ

કઈક નવીન આવર્ના લોખ બહીએ છે, અચકાપ છે પરંતુ આપણો દિલ્લી લોકશાહીના આદર્શ-એકતા તરફ જઈએ છીએ તમે સૌ તો પુસ્તકાલયોના જ્ઞાતા છો તમારી આગળ રાજાના પત્રોમાં આવતા સમાચારોની દ્રષ્ટીકત કહેવાની ન હોય તમે તો ચાનદીવડાનું કામ કરો છો, તમેજ કહી શકો છો કે દિલ્લ આજે કેટલું આગળ વધી રહ્યું છે

એ માર્ગ મહાલવાનો નથી.

આજે તો પડિત જવાદરલાલજી અવિરત કામ કરી રહ્યા છે હમણાજ તેમણે અમેરિકાનો ઝડપી પ્રવાસ પૂરો કર્યો છે એમને કમ આપણા રાજકર્તાની માફક સીતાદેવી અને ઝવેરાત

સાથે મહાલવાનું નહોતું, એમને તો અમેરિકાના પ્રમુખ ડ્રુમેનના વિમાનમાં બેઠીને ઝડપી મુલાકાતે લેવાની હતી, એમને કંઈ ઘોડાની રેસો દોડાવવાની નહોતી. ખરેખર, તેમને ભારે કામ કરવાનું હતું.

-તો બાહકન જેવી સ્થિતિ થ ત

આપણા માટે કામ કરનારા આપણા નેતાઓ સતત કામ કરી રહ્યા છે. તેમણે આજે હિંદને નકશો દેરથી નાખ્યો છે, એ તમારા દેાષ્ટીએ અજાણ્ય નથી. આપણે ત્યાંના ૫૬૦ દેશી ગળ્યો હોત તો યુરોપમાના બાહકન જેવી આપણી પરિસ્થિતિ થાત આપણા સરદારે રાજ-એને પોતાના પક્ષે લખ સારા સાગ રાજએને સારા સારા ઉચ્ચ પદે રચાપિત કેયા છે આજે ભાવનગરનરેશ જેવા મદ્રાસના ગવર્નરપદે બિરાજે છે, જમસાહેબ પટ્ટેશર્મા-યુનેામા-આપણો કેસ રજુ કરી રહ્યા છે. આમ આજે હિંદના રાજએ કામ કરૂતા થઇ ગયા છે

આપણે ત્યાં વડોદરામાં વિલીનીકરણ બાદ મુરદેશી છતાં એ વિલીનીકરણ પર ઈશ્વરની મહોર વાગી છે. હિંદને એક કરવા રાજએ આપણા જેવા હવે નાગરિકો બની ગયા છે.

દેશને શક્તિ આપો

હવે હિંદમાં સત્યાગ્રહ, લડત, અસહકાર એ કશું જ નથી, હવે તો દેશ માટે કામ કરવાનું જ રહ્યું છે. આજે હું તમારી નમસ્ક પહેલાં જેવા બળવાખોર તરીકે નથી આવ્યો. આજે તો દેશને શક્તિ આપવા, માટે શક્તિશાળી બનાવવા માટે કામ કરવાનું છે

આંધળાને દેખતા કરો ત્યારે-

એટલે આજે તો તમે સૌ પ્રૌઢ શિક્ષણ માટે કામ કરો. આપણને ૧૬ કરોડ મત મળ્યા છે એ મત બરાબર વપરાય એવું કરવાનું છે દેશના કલ્યાણ માટે તમે નિરક્ષરોને બણાવવાનું, કામ કરો તમારે આંધળાને દેખતા કરવાના છે, અને તેમને દેખતા કરો ત્યારે તેમની આંખો સામે સારી વસ્તુ દેખાય તેવા દેખતા કરજો. એમની સમક્ષ સાથ ચિત્ર ગૂંચુ કરજો એક શિક્ષણશાસ્ત્રી મને મળ્યા હતા તે કહેતા હતા કે, મે એક નિરક્ષરને વાચતો કર્યો એ નિરક્ષર વાચતો થઇને હવે સિનેમાના ગીતો ગાતો થયો છે એટલે પ્રૌઢશિક્ષણ અપાયા પછી તે શું વચ્ચે છે એ જ્ઞાન રાખવું જોઈએ, તેમની આજળા કેવું વાચન મૂકવું એ તમારે વિચારવાનું છે એ વખતે વાચત શીખીને જસાયિદી લખતાં ન શીખે એ પણ જોવાનું છે એટલે એને સારા સરકાર-શિક્ષણ મળે તેમ કરજો

હવે તમે શાળા ત્યાં પુસ્તકાલયનું કામ પૂરું થયું છે જેમને બણાવો તે બણતર સફળ કરે, આરુ ચારિત્ર્ય મેળવે, જનસમાજને ઉપયોગી થાય, તેવું વાચન તમારે વાંચવું, વચાવવું પડશે એટલે તમે જેને પ્રૌઢ શિક્ષણ આપો તે માત્ર લખવા જેટલું જ-સહી કરી જાણવા જેટલું જ નહિ, પણ વાંચી સમજી શકે તેવું આપજો, નહિ તે માત્ર સહી કરી જાણનાર પાસેથી વેપારી વાણિયો-એની પાસે સહી કરાવી લઇ ગમે તે લખાવી લેશે તમારું સ્થાન ગુરુ વ્રત્ય છે ગુરુ તરીકેની તમારી દરજ્જા બળવજો. રાજકીય પુરુષો તો ક્ષત્રિયો જેવા છે

પુસ્તકાલય મંચાલનમાં પરાયે આશરે (પરાવચન) શા માટે ? ૧૬-૧૬ વર્ષથી તમે જે પ્રવૃત્તિ ચલાવો છો તેને તમારે જ પમભર કરવી જોઈએ અરકાર મદદ આપે કે ન આપે તમારે તેને પગભર કરવી જોઈએ સરકાર મદદ નહિ મળે તો શું થશે એ વિચાર તમારે છોડી દેવો જોઈએ.

હેલ્થે તેઓનીએ દારૂબંધી, તેમ જ સામાજિક અનિયંત્રિત કરવા જણાવી મામોત્તિ સાધવા ઉદ્દેશ્ય કર્યું હતું.

બાદ અન્વ વક્તાઓ શ્રી ઉમેદભાઈ પટેલ, શ્રી વાધજીભાઈ અમીન વગેરેના પ્રાસંગિક પ્રવચનો થઈ ઠરાવોનું કામ હાથ ધરાયું હતું.

પસાર થયેલા ઠરાવો

૧) ગુજરાતના પ્રદેશમાં પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિના વિકાસ અને જમાવટ માટે, ગુજરાત પ્રાંતને, કેળવણી અને સહકારી ખાતાના ધેરણે, ઉત્તર તથા દક્ષિણ વિભાગોમાં વહેતી નખાય અને દક્ષિણ વિભાગનું કેન્દ્ર વડોદરા ખાતે રખાય એમ આ પરિષદ ઇચ્છે છે એ દિશામાં સરકારના પ્રયત્નોને મદદરૂપ થવા માટે વિભાગવાર પુસ્તકાલય મંડળોની રચનાનો સિદ્ધાંત પણ સ્વીકારી, તેને માટે જરૂરી હકમો જેને તેને અપાઈ જાય એમ પણ આ પરિષદ ઇચ્છે છે

[૬ મ્ શ્રી ખુશાલભાઈ જિ પટેલ (ચિરદા)   અ આ, શ્રી રવીલાલ મુ શાહ (મેશ)]

(૨) વડોદરાનું પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ એ હિંદભરતી અમેડ અને નમૂનેદાર સ્થા છે જેની મારફતે વડોદરા રાજ્યના પુસ્તકાલયોએ વર્ષોથી પોતાનું કામકાજ ચલાવ્યું છે કચ્છનું મહાનનાં બધાંજ પુસ્તકાલયો એના બાગીદાર પણ છે જેથી હવે પછી પણ, મહાલના તમામ પુસ્તકાલયોનું કામકાજ, પુ સ સ મંડળ મારફત ચાલુ રહે તેવી નીતિ માન્ય રાખી, સદર સંસ્થાઓને મળવાની સરકાર તેમજ જિલ્લા લોકલબોર્ડની મદદની રકમો, પુ. સ સ. મંડળ તરફ પરભારી મોકલી આપવાનો અમાઉનો વહીવટ ચાલુ રાખવા આ પરિષદ નામદાર મુ માઇ સરકારને આગ્રહભરી વિનંતિ કરે છે અને ગુજરાતભરની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિના પીઠ કાપકરોને વિનંતિ કરે છે

[૬ મ્ શ્રી છોટાલાલ લ પટેલ (કરજી)   અ આ શ્રી બાનુચંદ્ર પડયા (ચિર)]

(૩) વિલીન થયેલા વડોદરા રાજ્યના વિસ્તારનાં પુસ્તકાલયોને ચાલુ સાલનો, વડોદરા રાજ્યના જૂનાં ધોરણેજ સરકાર- પચાસત મદદો આપવાની હોય એવી માન્યતા છે અને તેને માટે જરૂરી રકમો પણ ધારાસભાએ મંજૂર રાખી છે એવી અત્યાર લગીનાં અમારી માહિતી છે જાન્યુઆરી મહીનો શરૂ થવાને હવે ફક્ત એકજ માસ બાકી છે અને પુસ્તકાલયો માટે છાપાઓનો ઓર્ડર આપવાનો સમય પણ નજીક આવી પહોંચ્યો છે છતાં વડોદરાની પુસ્તકાલય કચેરી તરફ મોકલાયેલા બજેટો હજી લગી મંજૂર થઈને પાછા ફર્યા નથી, કે સરકારની નીતિ પણ હજી ચોક્કસ સ્વરૂપમાં બહાર થઈ નથી, એ સ્થિતિથી પુસ્તકાલયના સચાવકોને બારે વિમાસનુમા મૂકી દીધા છે. એ સ્થિતિનો વહેતામાં વહેતી તકે અત લાનવા આ પરિષદ ના મુ માઇ સરકારને આગ્રહભરી વિનંતિ કરે છે

[૬ મ્ શ્રી કાશીલાલ પ લ (બચાર)]

અ આ શ્રી ચુનીલાલ બા (ભજવાણા)]

(૪) કરજીય મહાલની પ્રાથમિક અને માધ્યમિક કેળવણી લેતા વિદ્યાર્થીઓમાં શિષ્ટવાચનના પ્રચાર માટે મહાલ મંડળ તરફથી લેવાતી શિષ્ટવાચનની કામગીરી માટે નોંધેલી સમિતિ નીમવામાં આવે છે

૧ શ્રી ત્રબલ્લાલ ભા પટયા-કરજીય મહાલ ૩ એઈ. ૨ શ્રી સોમન સાહેબ-હોડમાન્તર કરજીય હાઈસ્કૂલ
૩ શ્રી દેસાઈભાઈ વિ.પટેલ વેમાર, ૪ શ્રી શરભાઈ પટેલ-બચાર, ૫ શ્રી મલ મયા હ દીવાન લતીપુર ડીબી
[૬ શ્રી શ્રી જોડાલાલ ન પટયા (રણપુર)   અ આ શ્રી રણજીડભાઈ મા પટેલ (મીમવી)]

(૫) પુસ્તકાલયો નાગરિકપણના સરકારો પૂરનારું મુખ્ય સાધન છે એટલે નિરક્ષતા-નિવારણના કાર્યમાં પુસ્તકાલયના વ્યવસ્થાપકો, લેકસેવરો અને પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિમાં રસ લેતા લાઇઓને મહત્વ સાથે આપી નિરક્ષગતાનિવારણમાં મદદ કરવા આ પરિષદ આગ્રહભરી વિનંતિ કરે છે

[૬ શ્રી મલમયા હ દિવાન (લતીપુર ડીબી)   અ આ શ્રી ધરમચંદ ભા, (જલ્પતપુરા)]

(૬) લગ્ન મરણ અથવા બીજા ધાર્મિક પસંજોએ થતા પુરકળ ખર્ચો ઓછા કરી, તથા એ પ્રસંગોએ ધર્મીઓને રોકો અપાય છે, તેમાં પણ યુગને અનુસરી ફેરફાર કરી પુસ્તકાલય ગ્રામઔપચારિક, ગરીબ વિદ્યાર્થીઓને પુસ્તકમદદ અને એવી જ બીજી સાવજનિક પ્રવૃત્તિઓમાં દાન આપવાનો વહીવટ દાખલ કરવા મહાલના જે તે ગામોના અગ્રણીઓને તથા પ્રજાજનોને આ પરિષદ આગ્રહપૂર્વક ભલામણ કરે છે

[૬ શ્રી શરભાઈ બી પટેલ (કડારી)   શ્રી રણજીડભાઈ મા. (સીમલી)]

(૭) ગામડાંના પુસ્તકાલયોને દર વર્ષે ખરીદવાના પુસ્તકોની પસંદગીનું કાર્ય સરળ થઈ પડે તે માટે, દર વર્ષે પ્રસિદ્ધ ચર્તા પુસ્તકોમાંથી, દરેક વિષયનાં તથા ગામડાંનો સામાન્ય જનસમાજ વાંચી અને સમજી શકે તેવા ઉત્તમ પુસ્તકોની એક યાદી તૈયાર કરી પ્રસિદ્ધ કરવા આ પરિષદ, વડોદરા રાજ્ય પુ મંડળ તથા પુ સ સ મંડળને આગ્રહપૂર્વક વિનંતિ કરે છે તથા ગ્રામ પુસ્તકાલયોના મંત્રીઓને દર વર્ષે આ યાદીમાંથી જ પુસ્તકોની પસંદગી કરી, ખરીદી કરવા ભલામણ કરે છે

[૬ શ્રી શરભાઈ બી પટેલ, (કડારી)   શ્રી ધરમચંદ ભા, (જલ્પતપુરા)]

(૮) રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળ તરફથી “ચિરંજીવ સાહિત્ય” નામના પુસ્તકોની લેવાનારી શિષ્ટ વાચનની ૨૮ મી પરીક્ષાનો તથા કરજીય મહાલ પુ મંડળ તરફથી વિદ્યાર્થીઓ માટે ‘આપણા સગર’ ની લેવાનારી પરીક્ષાનો, બહોળા પ્રમાણમાં સૌ મોઈ લાભ લે તેવા પ્રયત્નો કરવા આ પરિષદ મહાલના પુસ્તકાલયોના મંત્રી લાઇઓને તથા શિક્ષક બહુઓને આગ્રહપૂર્વક વિનંતિ કરે છે

[૬ શ્રી કારીભાઈ બા પટેલ (કુતેપુર)   અ આ શ્રી રતીલાલ (ચાહ)]

(૯) પુસ્તકાલયો માટે પત્રો-માસિકો ચર કરાવવાનો સમય જનપ્રચારીથી શરૂ થાય અને તે નજીક આવી પહોંચે છે, જનાં વડોદરાની પુસ્તકાલય ઠયેરી તરફ મોકલાયલાં બજેટો સંબંધિત રાત્ર દહી લગી મજુર થઈ પાછા ફર્યા નથી. એ જોનાં ‘પુસ્તકાલય’ માસિકના નવેમ્બર

૧૯૯ ના અઠ્ઠમાં પ્રસિદ્ધ થયેલ પુ આનાની સૂચના નં ૪ને તથા પુ સ મ મ ડગની જાહેરાત નં ૧ ને આ પરિષદ આવકારપાત્ર ગણે છે અને તેમાં મૂલ્યાંકન લોકમંદ ની રકમ તથા જોષ્ઠતા પત્રોની યાદી ગોઠવવાના પુ સ મ ડગ તરફ વહેનામાં વહેતી તકે મોકલી આપવાની મહાત્મના સાર્વજનિક પુસ્તકાલયોના ચંચી ભાષ્યોને બાદમાંથી કરે છે તથા હવે પછી મરકાગ-પ ચાપત મદદ જે તે પુસ્તકાલયોને સીધી મોકલવાનું ધોરણ કરે તે ન ગમ પણ, પુ. સ. સ. મ ડગમાં મોકલવા વિનંતિ કરે છે

[દ. મુ. શ્રી ધર્મચંદ બા. શાહ (મજાપતપુરા)]

અ. આ. બી. મહુરલાલ]

પ્રમુખશ્રીનો ઉપસહાર

આ પ્રમુખશ્રીએ ઉપસહાર કરતા જણાવ્યું કે, બધીજ પ્રવૃત્તિઓનો આધાર શિક્ષકોપર છે જે શિક્ષકો જનસેવાની પ્રવૃત્તિઓ કરી રહ્યા છે, તેઓ પોતાની પ્રવૃત્તિઓ વધારેજ જાય છે અને એમાં જ આનંદ માને છે તમે સૌ જો બાર શિક્ષકોને માથે છે, એવું ન માનતાં થોડીક સેવાની દૃષ્ટિ રાખી જનસેવાની પ્રવૃત્તિઓ દાયકરો તો તમને એમાંથી ઊંડે ઊંડે કોઈ અનેરો આનંદ જણાશે અને પછી તો તમે એ માર્ગે આગળ વધવા પ્રયત્ન કરો જે મામલા કોષ્ટ સાર્વજનિક કામ કરનાર ન હોય તેને હું રમશાન જેવું ગણું છું તેવીજ રીતે જે સભામાં બહેનો ન હોય તે સભાને રમશાન જેવી માનું છું આજે બહેનોની સારી હાજરી જોઈ મને ખૂબ આનંદ થાય છે. ભાવિ નાગરિકોનું સાચું પડતર બેનો અને શિક્ષકોના હાથમાં છે

બાળકોમાં ઉત્તરતુ ટોકાજ્ઞાન

માતાના ઉદ્દેશોથી બાળકો ધણું શિક્ષણ મેળવે છે તે મારે સુખદા પાસેથી ગર્ભમ અભિમન્યુએ મેળવેલા ટોકાપુદ્ધતા જ્ઞાનનો મપનો જનપ્રસિદ્ધ છે બેનોમાં જેવા સરકાર હશે તેવું જ બાળક બનશે. એથી જે બેનો બહુની હોય તે પુસ્તકાલયમાંથી મુમરકાર મળે તેવા પુસ્તકો લાવી વાંચે અને અભણ બેનોને વાંચી જણ સંભળાવે, એવી દુ. આશા રાખું છું

સમાજના ઘડવૈયા

શિક્ષક બંધુઓ, તમે તો સમાજના ઘડવૈયા છે, વિશ્વકર્મો છો તમારા ધંધાને હલકો ન માનતાં સોધી ઉચી દક્ષાનો માન્યો અને એ સર્વ લક્ષમાં લઈ, બાળકોને એવું શિક્ષણ આપજો કે તેના વડે આપણે મેળવેલી આઝાદી આપણા વારસો ચિરકાળ સુધી ટકારી શકે

છેવટમાં કરજી મહાત્મ શાળાધિકારી શ્રી ત્રગલલાલ પડયાએ સૌનો આભાર માની ફલહાર થઈ વ દેમાતરમ્ ગીત ગવાઈ બરાબર રા. વાગે પરિપત્તી પૂર્ણોદ્ધતિ થઈ હતી

* મીઠો રસતો જેવો સરળ છે. તેવો જ કંઠજ છે. એમ ન હોત તો સૌ સીવે રસતે જ ચાલત.

* માનવી બીજને ઉપદેશ આપે તે પ્રમાણે પોતે ન કરે હોય તો એ ઉપદેશ હમેશાં નકામો જાય છે

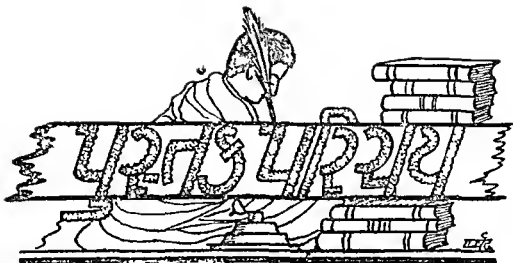
* આપણે શું કરવું જોઈએ તે આપણે જાણીએ છીએ ફક્ત એ કરી શકતા નથી, એ જ આપણી નિર્બળતા છે

મુંબઈના ના. ગવર્નરની મુલાકાત

મુંબઈ પ્રાંતના તેક નામદાર ગવર્નર સર મહારાજસિંહ તથા ગણી મહારાજસિંહ મધ્ય-વર્તી પુસ્તકાલયની મુલાકાતે તા ૭-૧૨-૪૬ ના રોજ સવારમાં ૧૦-૧૦ કલાકે આવી પહોંચ્યા હતા. મદદ વ્યવસ્થાપક શ્રી ઉમેદજીભાઈ પટેલે તેમને મધ્યવર્તી પુસ્તકાલયની રચના તથા વ્યવસ્થા સંબંધી માહિતી આપી હતી. તેઓશ્રી પુસ્તકાલયનો પુસ્તક આપ-લે (Lending) વિભાગ જોઈ ધણી ખુશ થયા હતા અને વિશાળ વ્યવસ્થા અને પુસ્તકોની ગોઠવણી જોઈ સતેષ વ્યક્ત કર્યો હતો. તેઓશ્રી એ જાણીને ખુશ થયા હતા કે પુસ્તકાલયના આ બે વિભાગમાંથી ૪૦૦-૫૦૦ પુસ્તકોની દરરોજ આપ-લે થાય છે. પુસ્તકસંગ્રહની પૂજપરજ કરતાં તેઓશ્રીને જણાવવામાં આવ્યું હતું, કે આ પુસ્તકાલયમાં લગભગ ૨ લાખ પુસ્તકો છે અને તે બોર્ડન સ્કીમ પ્રમાણે ગોઠવાયેલા છે. કોષપણ વાચક મોઢો પુસ્તક પાસે જઈ શકે છે અને પોતાને મનપસંદ અને વગીકૃત પુસ્તક પસંદ કરી શકે છે. પુસ્તક ગોઠવણી એવી સરળ છે કે કોષપણ વાચક પોતાને જોઈતા પુસ્તકનું નામ અને લેખક જાણતો હોય તો તો તે થોડી જ વારમાં પોતાને જોઈતું પુસ્તક મેળવી શકે છે. આ પછી તેઓશ્રીએ અધ્યયન વિભાગના મગાડી અને શુભરાતી સમ્રાટ વિષે પૂછપૂછ કરી હતી, તેમ જ મામડાઓ મારે ફગતા પુસ્તકાલયની વ્યવસ્થા જાણી ધણી ખુશ થયા હતા. એ જોઈ કહતા અને પૂછ્યું હતું કે પુસ્તકાલયમાં વધારે શું વચાવ છે? આના જવાબમાં તેઓને જણાવવામાં આવ્યું હતું કે વાર્તાનાં પુસ્તકો વિશેષ વચાવ છે. તેઓશ્રીએ જીવન ચરિત્રનાં પુસ્તકો વધુ વચાવ તે તરફ ધ્યાન ખેંચ્યું હતું. તેઓશ્રીએ પુસ્તકાલય વિભાગના ફિતોસોશી, પીસ્ટીસીઝમને લગતા પુસ્તકો પુસ્તકાલયમાં જોઈ કહ્યાં

ત્યારબાદ તેઓશ્રીએ મદિલા પુસ્તકાલયની મુલાકાત લીધી હતી અને વાચક સાથે પ્રેમાળ વાનગીત કરી હતી અને સારા સામર્થિકો તથા જીવનચરિત્રનાં પુસ્તકો વાંચવા પ્રેરણા આવી હતી. ગણી મહારાજસિંહે ખાસ પુસ્તકાલય અને મદિલા પુસ્તકાલયનું નિરીક્ષણ કર્યું હતું અને પોતે ૨૦ વીસ વર્ષ પહેલાં લીધેલી આ પુસ્તકાલયની મુલાકાતની યાદ તાજી કરી હતી તે વખતે મદિલા તથા ખાસ પુસ્તકાલય વિશાળ જગ્યામાં મુકાયેલાં હતાં, જ્યારે આ વખતે રચન-મંકાય તેઓશ્રીને જણાઈ આવ્યો હતો. ત્યારબાદ તેઓશ્રીને ફૂલદાર રી આજાર માનવામાં આવ્યો હતો.

- * શ્રદ્ધા અને પ્રવાસ પહોંચાતે પણ ખસેડી શકે છે.
  - * પાત તરફ નહિ, પણ તેમની વસ્તુ તરફ જુઓ.
  - * ઉત્સાહ રાખ્યા વિના જગતનું કોઈ કામ સાધ્ય થયેલું જણવામાં આવ્યું નથી.
  - * સુવર્ણનાં આશુપણો કરતાં પ્રતિષ્ઠા વધુ મોખા આવે છે.
- કામ કરતાં જે ફળનો વિચાર કરે છે તે જાણે જ સફળ થાય છે.

૧-૨ ભારી જન્મટીપ-પૂર્વાર્ધ-ઉત્તરાર્ધ-(બીજી આવૃત્તિ) મૂળ લેખક. શ્રી. વિ. દા. સાવરકર, અનુવાદક શ્રી. ગોપાળરાવ ભાગવત. પ્રકાશક વિરાટ પ્રકાશન મંદિર, સોનગઢ, (સૌરાષ્ટ્ર) કાઉન કદનાં પૃષ્ઠ ૩૨૪+૧૬, સચિત્ર કવર જોડેટ સહિત પાકું પૃષ્ઠ, મૂલ્ય રૂ. ૪-૮-૦ ૧હેવાના, ઉત્તરાર્ધનાં પૃષ્ઠ ૪૬૪, પૂર્ણ પૂર્વાર્ધ પ્રમાણે, મૂલ્ય રૂ. ૫-૮-૦

એક વખતના ક્રાન્તિકારી વીર તરીકે જાણીતા થયેલા અને અનેક સકોટો અને યાતનાઓ વેડી માતૃભૂમિના ઉદ્ધાર માટે અથાક પ્રયત્નો કરી છૂટનાર શ્રી વિનાયક દામોદર સાવરકરની આત્મકથા એમ ઠી પોતાની કલમે આ બે પુસ્તકોમાં રજૂ કરાયેલ છે. લેખકની લેખિની એકધારે કથારસ વઢાવતી રહીને આખીએ જીવનકથા એકીબેઠકે વાંચી પૂરી કરવી ગમે તેવી છે જાણે એકાદ રસભરી નવલકથા વાંચતાં જુદા જુદા રસોનો આસ્વાદ મળે તેવી લેખનશૈલીથી આ પુસ્તક લખાયું છે બિટિરા ખૂસરીમાંથી હિંદને ઓડાવવાના તે કાળે થયેલા પ્રયત્નોનો ઐતિહાસિક ખ્યાલ અને તે વખતના ક્રાન્તિવીરોને સહન કરવી પડેલી મુશ્કેલીઓ વગેરેનું હજાબ અધ્યાન આ પુસ્તકમાં લેખકે ગુરુ કર્યું છે જાણે આ પુસ્તક મૌલિક હોય તેવું જ પુસ્તક વાંચતાં અનુભવાય છે અને જણાવાયું ન હોય તો મૂળ મરાઠીનાં એ અનુવાદ છે એમ ભાગ્યે જ લાગે એ માટે અનુવાદક ધન્યવાદને પાત્ર છે

૩-અભ્યાસિકા—પ્રયોજિકા શ્રી સૌ નિર્મળા ચપકલાલ શાહ, પ્રકાશક એન એમ ત્રિપાઠી સિ, પ્રિન્સેસ રોડ, મુબમ્બઈ ૨ મૂલ્ય રૂ. ૪-૮-૦

આપણે ભાઈ હમણાં હમણાં કલા પ્રત્યેનો પ્રેમ ઠીક ઠીક વિકસતો જાય છે તેમાં પણ જાહેનોત્તી કલાભાવના ઠીક જાગ્રત થયેલી છે એનાં દર્શન આપણને દિવાળીના દિવસો તેમ જ વારતહેવારે રજુ કરાતા આમણાના સાચિયા-રંગોળી પરથી જોવા મળે છે એવું જ એક જાહેને તૌમાર કરેલું આ પુસ્તક છે

આ પુસ્તકમાં એના પ્રયોજિકા જાહેને ઘરની અંદરના તેમ જ બહારના જુદા જુદા ભાગોના વિવિધ શણગારો અને સજવટોની માહિતી આપી હોયને કયા ખડમાં ડેવી સમવટ

કરી શકાય તેની સુલભ માહિતી આ પુસ્તકમાં આપી છે ઉપરાંત, જુદી જુદી આકૃતિઓ આપી તેમાં રંગપૂરણી કરવાથી કેવો શોભાભર્યો દેખાવ કરી શકાય તે દર્શાવ્યું છે.

અંગાળની અદ્વપના અને દક્ષિણીઓની રંગોળીની માફક આપણી ગુજરાત ગૃહિણીઓ માટે શણગાર સજાવટનું આ પુસ્તક હીક ઉપયોગી નીવડે તેવું છે

૪-મુનિરાજ વિદ્યાવિજયજી—લેખક શ્રી મૂળજીભાઈ પી. શાહ, પ્રકાશક શ્રી રામચુરા ગોડડન ન્યુબિલી પ્રિં પ્રેસ, રાવપુરા, વડોદરા. કાઢેલ ૪૬ના પૃષ્ઠ ૫૨૬+૩૨+૨૪, સચિત્ર ૬૫૨ જેકેટ સહિત પાકું પૃષ્ઠ, મૂલ્ય રૂ. ૭-૦-૦

જૈન સમાજમાં મુનિશ્રી વિદ્યાવિજયજીનું રચન આગળ પડતું હોય તેમ આ પુસ્તક વાચતાં સહજે જણાઈ આવે છે બાળપણના બહેચરલાવ, મુનિ વિદ્યાવિજયજી થયા પછી તેઓશ્રીએ જૈનધર્મ સાહિત્ય અને પ્રચાર અંગે જે જે બ્યાખ્યાનો, લેખનોનો પ્રવાહ વહેવડાવેલો તેનો સમુચ્ચય આ ગ્રંથમાંથી મળે છે. રંધણે રંધણે તેઓશ્રીને અર્પણ કરાયેલાં માનપત્રો, સન્માન સમારંભો વગેરેને લગતા હેવાલ પરિચયો પણ આ પુસ્તકમાં ગ્રંથરચ કરવામાં આવ્યા છે તેઓશ્રીની વખતોવખતની પ્રાસંગિક તસ્વીરો પણ અપાઈ હોઈને એને સચિત્ર બનાવ્યું છે

લેખકે આ જીવનચરિત્ર તૈયાર કરવામાં અને એના મંદલનમાં લીધેનો શ્રમ આગળ તરી આવે છે

જૈન સમાજના આ મુનિશ્રી પ્રત્યે આદરમાન ધરાવનાર સૌને એ ગમશે

૫-આઝાદીની કૃત્યકથાઓ—લેખક-સપાદક. શ્રી હર્ષદ પટેલ, પ્રકાશક અમર બાલ પ્રકાશન મંદિર, ચિગસપુરા, ભરૂચ કાઢેલ ૪૬ના પૃષ્ઠ ૧૯૪, સાદું ત્રિરંગી જ્વજ્યનપુત્ર પૃષ્ઠ, મૂલ્ય રૂ. ૧-૮-૦

લેખક એક બાલસાહિત્યના લેખક છે તેમણે આ અગાઉ બાલોપયોગી કેટલુંક વાચન આપ્યું છે આ પુસ્તકમાં તેમણે આપણા રાષ્ટ્રીય ઉત્થાનની તવારી મમાંથી મળી આવતા રાષ્ટ્રીય લડતોના પ્રસંગો અને તેમાના વીર શહીદોના બલિદાનોની કથા આપી છે ૧૮૫૭ ના બળવાથી લઈને હિંદે આઝાદી પ્રાપ્ત કરી તે દરમિયાનમાં બની ગયેલા રાષ્ટ્રીય બનાવો કિશોરોને વાચવી ગમે તેવી સૈનીએ ઇતિહાસકથાઓ આપી છે રાષ્ટ્રીય ઇતિહાસની આછી રૂપરેખા જણાવા માટે કિશોર વાચકોને આ પુસ્તક હીક ઉપયોગી થઈ પડે તેવું છે

મ. પ્ર. વ્યાસ

૬-મધમાખી અને તેનો ઉછેર—લેખક. શ્રી સોમાભાઈ ટિયાભાઈ પટેલ, પ્રકાશક : પ્રાચ્ય વિદ્યા મંદિર, વડોદરા. કિંમત રૂ. ૦-૧૩-૬

મધમાખ વિષે લોકોને બહુ ઓછી માહિતી છે. પરદેશોમાં મધનો મોગો વેપાર થાય છે, આપણે ત્યાં પણ મધમાખઉછેરના હીક હીક અખતરા થયા છે મધમાખ ઉછેર એ તો ગૃહલિલોગ છે, મધમાખની પેટી લાવી ઘેર મૂકવાથી અમુક સમયે મધ મેળવી શકીએ

પુસ્તકમાં મધમાખનો જન્મ, ઉછેર, વિકાસ, મધની ઉત્પત્તિ અને તેનો સંસાર લણી રમુજ લાધામાં બતાવવામાં આવ્યો છે પુસ્તક સૌ કોઈને વાચવું ગમે એવું છે મધમાખ વિષે થોડાં વર્ષ

પહેલાં શ્રી સ્વ શ્રી હોટેલાલ જૈન ગ્રામઉદ્યોગ મંચ, મગનવાડી વર્ધા-એમણે “હરિજનગધુ”માં સારી માહિતી આપી હતી પ્રાથમિક શાળાના ઉપવા ધોરણમાં આ પુસ્તક પાંચ પુસ્તક તરીકે ગણવા જેવું છે.

૭-પ્રાથમિક શિક્ષણ—લેખક શ્રી મોખાભાઈ કિશાભાઈ પટેલ, મુણાવ (આણંદ થઈને) કાઉન્ટ દર્દના પૃષ્ઠ ૬૭, સાદુ પૃષ્ઠ, મૂલ્ય રૂ. ૧-૮-૦

આ પુસ્તકના ત્રણ ખંડ છે પહેલા ખંડમાં નાગરિક શિક્ષણ, ખીજામાં ભાષા શિક્ષણ, અને ત્રીજામાં ગણિત શિક્ષણના સામાન્ય મૂળ તરવોનું સાદી સરળ રીતીમાં નિરૂપણ છે નૂતન બાલશિક્ષણની દૃષ્ટિ આપક છે પ્રાથમિક શાળા અને પૂર્વપ્રાથમિક શાળાના શિક્ષક બાદબિહેનો માટે તો આ એક ઉપયોગી પુસ્તક છે જ. પણ પોતાના માળકાને જલદી બહુવાની દેવાની બોલ-વૃત્તિવાળા માબાપો તેમ જ સામાન્ય જનસમાજ માટે પણ પ્રાથમિક શિક્ષણ સુ, એ સમગ્રવર્ગ આ એક જરૂરી પ્રચારપત્ર પુસ્તક છે.

હવે, પ્રગતીય સરકારેની સ્થાપનાના યુગમાં ટેલિયાળ શિક્ષણપ્રણાલી કેમ ચાલવા દેવાય ? પ્રાથમિક શાળામાં શિક્ષણની ક્રાન્તિ પ્રથમ જરૂરી છે પણ તે શિક્ષક, માબાપ અને સામાન્ય જનસમાજના ભ્રમન મતથી આવે, એ આવરયક છે તે માટે આવા પ્રચારપુસ્તકોના મોડળા વચનની ખાસ જરૂર છે શાળાઓ અને પુસ્તકાલયો તો આવા નૂતન શિક્ષણદર્ષિના પુસ્તકો વસાવે અને વંચાવે

અલખત, પ્રચારની દૃષ્ટિએ આ પુસ્તકની કિંમત વધારે પડતી ગણાય પ્રચાર સાહિત્ય જેમ સસ્તુ, તેવો આમજનતામાં તેનો પસારો વધારે, આમજનતા જેટલી વધારે સળગ, તેટલું લોકશાસન વધારે સફળ આપણા ઉગતા હિંદમાં, લેખક-પ્રકાશકો આ દૃષ્ટિએ કિંમત ગેઠવે, તો કેવું સારું ?

—‘વિપ્રસાદ’

૮-જૈન દૃષ્ટિએ ગીતાદર્શન—લેખક શ્રી. સંતબાલ, પ્રકાશક મહાવીર સાહિત્ય પ્રકાશન મ દિર, હડીબાઈની વાડી, અમ રવાદ કાઉન્ટ સોશયેશ કલ, પૃ ૩૨૫૪૩૦, ૧૧૩ પૃષ્ઠ, સં ૨૦૦૪ મૂલ્ય રૂ. ૨)

સુપ્રસિદ્ધ ભગવદ્ગીતાના ૬ અધ્યાયોનો જૈન દૃષ્ટિએ તુલ્યનાત્મક સમન્વય આ પહેલાં લાગુમાં કરવામાં આવ્યો છે.

આચાર્ય સૂત્ર, ઉત્તરાખ્યન સૂત્ર, ૧૨ વૈકલ્પિક સૂત્ર વગેરે ગ્રંથોને પોતાની શૈલીએ શુજરાતી ભાષામાં સમજવનાર જીડા અબ્બાસી તત્ત્વચિંતક અનુવાદક વિદ્વાન લેખકોનો આ પ્રયત્ન તત્ત્વજિજ્ઞાસુઓને ઉપયોગી થશે તેમ ધારીએ છીએ.

શ્રી વિનોબા ભાવેના સંક્ષિપ્ત હિંદી આશુખ પત્રી લેખકે પ્રસ્તાવનામાં કરેલું સ્પષ્ટીકરણ અને મતમતાન્તરેનો કરેલો સમન્વય પણ તેમનું દૃષ્ટિમિત્ર મમજવામાં ઉપયુક્ત નીવડશે ખીજા ભાગે પ્રકટ થતાં વિશેષ બહુવાનુ મળશે જૈન અને જૈનેતર અને પ્રકારના વાચકોને આમાથી વાચવા વિચારવા ચેત્ય ધણુ મળી રહેશે, વિદ્વાન લેખકની વિવેચકશૈલી અને મત મતાન્તરે સખ ધી વિદ્વતા આકષણુ કરે તેવી છે દરેક પુસ્તકાલયના સમઢમાં આ પુસ્તક સ્થાન મેળવશે તેવી આશા છે

લા લ ગાંધી

સામયિકો

૧-કૃષિગોવિદ્યા-(માસિક) ત ત્રીઃ શ્રી. મગનભાઈ ડી. પટેલ, કૃષિ ગોવિદ્યા ભવન, આણંદ વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૩-૮-૦

આજે જ્યારે દેશમાં અનાજની તંગી છે અને સરકાર દ્વારા “ વધુ અનાજ વાવો ” નો જુએલ ઉપાડવામાં આવી છે ત્યારે, આ માસિક આમજનતમાં વધુ પ્રચાર પામે એ જરૂર છે. એટલે ઉપયોગી એવી અનેક વિષ માહિતી આ માસિક દ્વારા પ્રસિદ્ધ થાય જે એટલવર્ષમાં એનો વિશેષ પ્રચાર થાય તે માટે પ્રયત્નો થવા ઘટે. ખેતીવિષયક માહિતી ઉપરાંત સામાન્ય વાચકને ઉપયોગી એવી પણ કેટલીક માહિતી એમાં અપાય છે આશા રાખીએ એનો બહોળો પ્રચાર ગુજરાતભરમાં થાય

૨-જ્યોતિષદર્શન — (માસિક) ત ત્રી . શ્રી મણિશંકર પ્રા શર્મા, પખાલીનો પોળ, રાયપુર, અમદાવાદ. વાર્ષિક લવાજમ રૂ ૭-૦-૦

“ સદેશ પ્રત્યક્ષ પંચાંગ ” ના મુખ્ય સંપાદક શ્રી. મણિશંકર શર્માના તંત્રીપદ હેઠળ ગયા ઓક્ટોબર માસથી આ માસિક પ્રસિદ્ધ થવા માંડ્યું છે આપણે ત્યાં જ્યોતિષશાસ્ત્ર સંબંધે બિન્ન બિન્ન મતદર્શન પ્રવર્તે છે તેમાં પણ પ્રત્યક્ષ જ્યોતિષ દ્વમર્થા દ્વમર્થા વિશેષ પ્રચાર પામવું જાય છે. એ જ્ઞાન મેળવવા ઇચ્છનારાઓને આ માસિક ઠીક માર્ગદર્શક નીવડશે

માસિકના ત ત્રીને તેમના આ સાહસમાં અમે સફળતા ઇચ્છીએ છીએ મ. પ્ર વ્યાસ

નવીન ફાલ

૧ આઝાદીની કૂચકથાઓ—લેખક : સંપાદક શ્રી હર્ષદ પટેલ, પ્રકાશક અમર-ગાલ પ્રકાશન મંદિર, ચિંગસપુરા, ભરૂચ. મૂલ્ય ૧-૮-૦

આર. આર. શેઠની કું. મુબઇ તરફનાં પુસ્તકો

૨ પહાડનાં ઘુંઘા-લાગ ૨ જો — લેખક શ્રી રમણલાલ વ. દેસાઈ, રૂ. ૫-૮-૦

૩ મારી જન્મટીપ — (પૂર્વાર્ધ-ઉત્તરાર્ધ) લેખક શ્રી વિનાયક દામોદર સાવરકર, અનુવાદક : શ્રી ગોપાળરાવ ભાગવત, મૂલ્ય પૂર્વાર્ધના રૂ. ૪-૮-૦, ઉત્તરાર્ધના રૂ. ૫-૮-૦

૪ મુનિરાજ વિદ્યાવિજયજી :—લેખક શ્રી. મુળજીભાઈ પી. શાહ; પ્રકાશક : રાયપુરા ગોદાડન જ્યુબિલી પ્રિ વર્ક્સ, વડોદરા મૂલ્ય રૂ. ૭-૦-૦

૫ સત્તા જ્ઞાનેશ્વર અને મહાત્મા એકનાથ : (કિશોરો માટે) લેખક શ્રી પ્રયુદ્ધ પ્રા ઠાકોર, પ્રકાશક : રામકૃષ્ણ સેવાસંમિતિ, અમદાવાદ. મૂલ્ય રૂ ૦-૬-૦

૬ ગાંધીકાવ્ય સમૃદ્ધ :—સંપાદક : શ્રી. પિતાદેવ મો. ગાંધી; પેટલાદ મૂલ્ય રૂ ૩-૦-૦

૭ ગાંધીજીનો સક્ષિપ્ત આત્મકથા :—અંકેશકાર શ્રી મયુરાદાસ ત્રિવેદી, પ્રકાશક : નવજીવન પ્રકાશન મંદિર, અમદાવાદ. મૂલ્ય રૂ ૧-૦-૦

પુસ્તકાલયનીંધ

નિવૃત્ત થતા ક્યુરેટર શ્રી. કવે'ના માનમાં વિદાય સમારંભ

મુખ્યમંત્રી સેન્ટ્રલ લાયબ્રેરીના નિવૃત્ત થતા ક્યુરેટર શ્રી 'કવે'ના માનમાં ગદ્ય નારીખ ૧૨-૧૧-૪૬ ને યનિવારે તાંબે હેલ્થ હોમમાં, તેમણે કરેલી પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિની સેવાઓની કદરૂપે એક વિદાયમાન સમારંભ મુખ્ય પુસ્તકાલય મંડળ તરફથી યોજવામાં આવ્યો હતો. દિ. બા. કૃષ્ણલાલ મોદનલાલ ઝવેરી પ્રમુખશ્યાને હતા આવેન મંચે તરફથી શ્રી કવે'ના કાર્ય અંગે સંક્ષિપ્ત પ્રવચનો થયા હતા પ્રમુખે પણ તેમના કાર્યની પ્રશંસા કરી તેમને દીર્ઘાયુષ્ય ઇચ્છ્યું હતું શ્રી કવે'એ સર્વેના આભાર માનતાં જણાવ્યું હતું કે જે કંઈ થયું છે તેનો થય મુખ્ય સગ્રહાર છે અને નિવૃત્ત થયા બાદ પણ તેમનાથી બનતી સેવાઓ આપતા રહેવાનું જણાવી અસ્પાહાર બાદ ફૂલહાર લઈ સર્વે'એ વિદાય લીધી

હાંકલ-આકટોબર અકમાં પ્રસિદ્ધ થયેલી શિલ્પચત્રની ૨૮ મી પરીક્ષા માટેની જાહેરાત ન નાચી હોય તો વાંચી જાંધને એને માટેની ઉમેદવારી ઝટપટ નેધાવી દેવાની ઇચ્છુક ઉમેદવારોને હાકલ કરવામાં આવે છે

પૂર્વશીદ્ધિ :- તા. ૨૩ મી જાન્યુઆરીએ આવતો પુસ્તકાલયપૂર્વશીદ્ધિનું મુજરાતનાં પુસ્તકાલયો ઉત્સાહભેર ઉજવે અને તાલુકે તાલુકે પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિનું વાતાવરણ જમાવી દે એમ ઇચ્છવામાં આવે છે કાર્યક્રમ વગેરેના દિશાસૂચન માટે ચાલુ અકમાં અન્યત્ર પ્રસિદ્ધ થયેલ જાહેરાત જોવા વિનંતિ

ખેડજનક અવસાન

કલકત્તામાં આવેલી ઇમ્પીરિયલ લાયબ્રેરી, જે હવે નેશનલ લાયબ્રેરી તરીકે ઓળખાય છે, તેના નિવૃત્ત લાયબ્રેરીઅન અને અખિલ ભારત પુસ્તકાલય મંડળના માનદ મંત્રી ખાનબહાદુર ખરીદા મહમદ અસાદુલ્લાખાન તેમના વતન લહોરમાં ૨૩ મી નવેમ્બરના રોજ ૫૬ વર્ષની ઉંમરે સ્વર્ગવાસ થયો છે પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિમાં તેમનો મોટો ફાળો હોઈ અ લા પુ મંડળને તેમના જેવા માનદ મંત્રીનાં એક મોટી ખોટ પડી છે ઈશ્વર તેમના આત્માને શાંતિ આપે પાછલાં બે વર્ષથી તેઓનું સ્વાસ્થ્ય ઠીક ન હતું છતાં કેટલીક પ્રવૃત્તિઓ ચલુ રહેતાં ડોક્ટરોએ તેમને તેમના નિવાસસ્થાન (૨૫, રેસકોર્સ રોડ, લાહોર) ખાતે પૂર્ણ આરામ કરવા જણાવતાં ત્યાં આરામ લેતા હતા પરંતુ હાલના રોગનાં પીડાથી તા. ૨૩ મીએ તેમનો સ્વર્ગવાસ થયો છે તેઓ તેમની પાછળ જહોણુ કુટુંબ ચૂકી ગયા છે ભારતમાં પુસ્તકાલય-શાસ્ત્ર સંબંધી વર્ગોનું બીજાંરોપણ અને તેનું પ્રથમ સચાલન તેઓએ જ કરેલું જે કાર્યને પહોંચી ન વળાતાં યુનિવર્સિટીઓને સોંપાયેલ છે નાગપુર પરિષદ અગાઉની ભરાયેલ બંધી જ અ લા પુ. પરિષદમાં તેમની કાર્યદક્ષતા, સહજ જણાઈ આવતી તેમના લેખો અને નાનાવિષ પ્રકારનાં કરતાં તેમની પુસ્તકાલયચાત્ર સિસ્ટમપદ્ધતિ વધુ દીર્ઘદષ્ટિપૂર્ણ હતી

પુસ્તકાલય પર્વણી

આવી છે, આવી છે ! પુસ્તકાલયરસિક જનતાની પુણ્યપર્વણી આવી પહોંચી છે !

લે હાલ પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિના ફળસ્વરૂપ અસ્તિત્વમાં આવેલી સ્થાનિક પુસ્તકાલય સમ્યા તરફ જનતાને આકર્ષવા, પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિની ઉપકારકતા જનસમૂહના દિલમાં ઠસાવી સ્થાનિક મર્યાદા પ્રત્યે મમતા જગાવવા સારૂ તથા પુસ્તકાલયનાં સાહિત્ય સાધનો અને તેમની વ્યવસ્થા અને વહીવટનો ખ્યાલ આમજનતાને આપવાના સદુદ્દેશથી મહા સુદી પાંચમ એટલે કે વસંતપંચમીનો દિવસ પુસ્તકાલયપર્વણીદિન તરીકે ઉજવવાનો ચિરંમુખ રાજ્ય પુસ્તકાલય મંડળે આજ કેટલાય વર્ષોથી પાળ્યો છે.

તદનુસાર એ પુણ્યપર્વણી ચાલુ સાલે, તા ૨૩ મી જાન્યુઆરી ને મોખવારને દિને આવે છે. પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિના મેવડો, ભડતો અને પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિના રસિયાઓ તથા જનસમૂહનું એ તરફ ખાસ ધ્યાન યેગીએ છીએ અને વર્તમાનકાળના સ્થિતિસંજોગોની મર્યાદામાં રહીને વિવિધ કાર્યક્રમોથી રચળે રચળે એ ધન્ય દિનની ઉજવણી થાય એ જાતની તબીબી તત્કાળ કાય ધવાની હાકલ કરીએ છીએ. કાર્યક્રમનું દિશાસૂચન તો ગત વર્ષોના પર્વણીઅહેવાલો “પુસ્તકાલય” માસિકના પૃષ્ઠોમાં જપયા છે તે પઠ્યા મળી શકે તેમ છે છતાં તત્કાળ ઉપયોગિતાની દૃષ્ટિએ નીચેની રૂપરેખા ધ્યાનમાં લેવા બહામણ કરીએ છીએ —

૧ પુસ્તકાલયના સ્થાનકને સ્વચ્છ ને સુવ્યવસ્થિત કરવું અને ધૂળ પતાકા ને તોરણોથી શણગારવું

૨ શક્ય હોય ત્યાં ગામના વિવિધ નાકા તથા મુખ્ય માર્ગો વચ્ચે પુસ્તકાલય સૂત્રોનાં મોરો કે કાપડી તોરણો લટકાવવાં.

૩ સવારે પ્રભાતફેરી વા સગવડ હાદી પુસ્તકાલયપ્રવૃત્તિવિષયક બજનો અને સૂત્રો લયકાગતી ગ્રામજનમાં ફેરવવું.

૪ ઉત્સાહ હોય તેમણે પુસ્તકાલયના સાહિત્ય સાધનો તેમ જ આમોઘોગોનાં પ્રદર્શનો ગોઠવવાં

૫ બપોરના સમયમાં સ્ત્રી-બાળકો માટે અનુકૂળ જગ્યાએ હલાયદા સમેલનો કારનાં અને તેમાં સ્ત્રીઓસ્કોપ, ગમ જગમતનાં સાધનો, ચિત્રોપોથીઓ, વાર્તાકથન વગેરે દ્વારા તેમનું મનરંજન કરવું

૬ સાંજરે ૫ થી ૬ ના ગાળામાં જનહેર સભા રાખી તેમાં સ્થાનિક પુસ્તકાલય સંસ્થાની પ્રગતિ સબંધી દૂકી હકીકત અને વાર્ષિક હિસાબ જલુ કરવા, ઉપરાંત વ્યાખ્યાન, સંવાદ, નાસ, ગગ્યા તેમ જ બાળકોની રમતગમત પૈકી હરકોષ્ટ એક વા વધુ કાર્યક્રમ અનુકૂળતા પ્રમાણે રાખવા

૭ રાતના ભજન મંડળી, હરિકીર્તન, આખ્યાન, મેળિક લેન્ટર્ન વગેરે પૈકી દરકોષ કાર્યક્રમ સવડ પ્રમાણે રાખી શકાય

ગ્રામનાયક મંડળીના મત્રાઓને વિનંતિ કે આ પર્વણીદિને મંડળના સભ્યોની સમાખ્યાસ રખાય અને સ્થાનિક પુસ્તકાલયપ્રગતિને ખીંચવવા તથા વાચનવેગ વધારવાના માગ વિચારાય, ચર્ચાય તે વાચક મંડળની સહાસદમંખ્યામા વૃદ્ધિ કરવાનું હાથ ધરાય

૮ સ્થાનિક મંથાની નિભાવણી માટે જરૂરી લોકમદદ ભીની કરવા સાફ દાનઝોળી ફેરવવાનું યોગ્ય લાગે તો તેમ પણ કરાય

૧૦ વાચનપ્રચાર વધારવાની દૃષ્ટિએ એ મંડળ દિવસે જામતો એકે એક ભણેલ માનવી પોતાને રૂચતું એક એક પુસ્તક તો જરૂર વાંચવા લાઇ જાય

ઉપરોક્ત રૂપરેખા પૈકીનો અનુકૂળ પડતો કાર્યક્રમ સત્વરે નક્કી કરી નાખી તેને પાર પાડવાની ઘટતી તૈયારીઓ આજથી જ કરવી મહિા

ખીજો કોષ પણ કાર્યક્રમ ઉજવવાને અચકા એવા પુસ્તકાલયોના કાર્યકરો પણ આ પર્વણીદિને નિમિત્તે પોતાની સરથાની સાફસરી-અદરથી તેમ જ બહારથી કરવા જોઈશે. ઉત્સાહ તો નિદાન દેખાડે જ દેખાડે અને એટલુપ કર્યાની ખબર આ તરફ અવરમ મોકલાવી આવે

પર્વણી ઉત્સવના વિગતવાર અહેવાલ જાણુ તેમ જ પ્રસિદ્ધિ માટે આ તરફ જરૂર મોકલી આપવા ખીલ છાપાઓ તરફ અહેવાલ મોકલી આપનાર્થ પણ ગાળ્ય પુ મંડળ તરફ સ્વતંત્ર રીતે મોકલાવી આપવાનું ન જ ભૂલે

ના. ન. ચૌકરી

સહમંત્રી, વ રા પુ મંડળ

પુસ્તકાલયોની તપાસણી

પગાંદાર પ્રાંત પ્રચારક શ્રી જગનનાથ મયુરભાઈ પટેને માહે નવેમ્બરમાં નીચેના સ્થળોની મુલાકાત લાઇને ત્યાંની પુસ્તકાલય વા વાચનાલય સંસ્થાઓની તપાસણી તથા દરેકરી તેમ જ પુસ્તક ગોઠવણીની અવ્યવસ્થા દૂર કરવાની કામગીરી કરી છે વર્ગીકરણ તથા વાચનપ્રચારની કામગીરી પણ બાળવી કે -

પેટલાદ મહાસનાં (૧) રૂપ (૨) નવાગામ (૩) ડેમોલ (૪) પેટલી (૫) ધવેડી (૬) કચેલી (૭) ચાગા આ પુ (૮) ચાગા મહિવા પુ (૯) કાસર (૧૦) ત્રાબોવાડ (૧૧) લીબાલી (૧૨) મેલલપુર (૧૩) મધરોલ (૧૪) માવાવાડા (૧૫) બટવા (૧૬) ભડકડ (૧૭) ડમોલ (૧૮) ગમપુરા (૧૯) મગાપુરા (૨૦) રામોલ (૨૧) દેવા (૨૨) ચવાણા (૨૩) મલાતજ (૨૪) ઝાની (૨૫) વિરોલ (૨૬) મીલવાલ (૨૭) મોજરી (૨૮) ચાકરોલ તથા (૨૯) કરજણ તાલુકાનું વેમાર-મહાલ પરિષદ અંગે કામગીરી દિન ૨૨ રૂમર વાચવા આપેના પુસ્તકો ૧૭૬

તપાસણી દરમ્યાન પ્રચારક બાઇએ જે ખામીઓ ફાંચી હોય તે વેળાસર સુધારી લેવા તથા જે જે સૂચના સમજૂત આપી હોય તે દરેકનો યોગ્ય અમલ તાકાતે કરી નાખવા જે ત સંસ્થાના મત્રી બાઇઓને બદામણ કરવામાં આવે છે.

ના. ન. ચૌકરી

સહમંત્રી

સુચના નં. ૫ | ૪૯-૫૦.

ભૂતપૂર્વ વડોદરા રાજ્યના પુસ્તકાલયોને લગતી ચોક્કસ યોજના અને નિર્ણય હજી ના સરકારની વિચારણા હેઠળ હોવાનું હોય તેમ જણાય છે. સરકાર પચાસ મહો વિષે કોઈ છેવટના ફેરફારો થયા નથી. પુસ્તકાલયોનાં બેઠેલા અમારા તરફ આવી ગયેલાં છે તેને લગતો શું નિર્ણય લેવો તેને લગતી કંઈ સૂચના ના સરકાર તરફથી અત્રે આવી નહિ હોવાથી જે પુસ્તકાલયોને પોતાનાં પત્રો માસિકો તા ૧ લી જાન્યુઆરીથી ચાલુ કરાવવાની છત્રછા હોય તેમણે, પોતે સ્થળ પર એકત્ર કરેલી લોકમદદ પુસ્તકાલય સહાયક સહકારી મંડળ લિ. માં વડોદરા મોકલી આપેથી મંડળ તે માટે જરૂરી તજવીજ કરશે એમ મંડળે જાહેર કર્યું છે.

સમગ્ર પુસ્તકાલયોના મંત્રી-અધ્યક્ષો પોતાનાં પત્રો, માસિકો તારીખ ૧ લી જાન્યુઆરીથી ચાલુ કરાવવા માટે લોકમદદની રકમ મહત્તમ મોકલે એવી અમારી ભલામણ છે અને એવી જેટલી રકમ મંડળમાં મોકલાઈ હશે તેટલી રકમની થતામાં આવતાં પત્રો-માસિકો મંડળ ચાલુ કરાવવા પ્રયત્ન કરશે. પત્રો સામયિક માટે લોકમદદ, પસ્તી વેચાણ, મામપંચાયત મદદ વગેરે જે કંઈ બેગી કરેલી રકમ હોય તે મોકલી તેમણે પત્રો માસિકો મંગાવવા તજવીજ કરવા ભલામણ કરવામાં આવે છે.

વડોદરા ૧
તા ૧૦-૧૨-૪૯

ઉ. મો. પટેલ
મદદ. વ્યવસ્થાક

વિશ્વયુદ્ધ પછી તાજેતરમાં બહાર પડેલ, બાળકો તેમજ મોટાઓ સહુને આનંદ આપનાર

સ્ટીરીઓસ્કોપ તથા સ્ટીરીઓગ્રાફ્સ

આવી ગયા છે નવા આવેલ સ્ટીરીઓગ્રાફ્સ (દૃશ્ય ચિત્રો)

(વિશ્વયુદ્ધ, દુનિયાની સફર, ઇંગ્લેન્ડ, આફ્રિકા, અમેરિકા, જાપાન, ઇટાલી, હિન્દુસ્તાન વગેરે

૧૨ કાર્ડ તથા સ્ટીરીઓસ્કોપના રૂ. ૩૦-૦-૦

પુસ્તકાલયોની લીટીના શાશુગાર માટે

“નવાં પુસ્તકાલય સૂત્રો”

એક ડઝનના રૂ. ૩-૦-૦

પુસ્તકાલય સ. સ. મંડળ લિ. પો. બો. ૧૦. વડોદરા.

સામયિક દોહન

ગામડાંનો કોથડો

તમે જો ગામડામાં જાન કરો છો એટલે મોટે ભાગે તમારે અજાણ્ય લોકો વચ્ચે જામ કરવું પડતું હશે આપણી ધર્યા તો એવી છે કે ગામડાંનાં લોકોનું જીવન સગવડભર્યું બને, તેઓ કંઈક સારાં કપડાં પહેરે, એમનાં ઘર પણ સાફસૂક રહે, બાળકોને તાલીમ મળે, વગેરે

કોઈ વાર તમે નિરાશ પણ થતાં હશો. એમના વાળુંજીઓ તો એમાં જૂ પડેલાં હશે થરીર જીઓ તો દાદર અને ખૂજથી યમ્ હશે ઘર જીઓ તો એમાં કે આપણને તો એમાં એક દહાડોય રહેવું અધરું થઈ પડે, છતાં એમાં જ તેઓ રહે છે આલોહો આપણે ત્યાં કામ કરે છે. આપણાં ઘર સાફ કરે છે કોઈ વાર ચોરડા બરાબર સાફ ન થયો હોય તો આપણે એમના ઘર બિનખર્ચે પણ છીએ છતાં એમનાં ઘર કેનાં હોય છે, અને તેને કોઈ દહાડે સાફ કરે છે કે નહિ એ એમને ઘેર જમને તમારામાંથી પણી બહેનોએ જોયું હશે. હવે મુરકેલો એ છે કે, આપણે એમને સુધારવા માગીએ છીએ, પણ એ માટે એમને વખત ક્યારે મળે ? આ બાબતોનો આપણે જી ડા વિચાર કરવો જોઈએ શું વખત મળવા છતાંય તેઓ ગદા રહે છે ? અથવા પોતે સાફ રહેવા માગે તો આપણું કામ તેઓ નહિ કરી શકે ? તમે શું માને છો ? હું તો માનું છું કે આપણું બધું કામ કરવું પડે અને એમનું ઘર પણ સાફ રાખે. એવી તમે આશા રાખો એ ફાગટ છે તમે બપ્પામણ્યા, બણીગણીને ઘરઘામ પણ કરો અને સાથે સાર્વજનિક કામ પણ કરો, એટલે સુધી તમે નહિ પહેંચી શકો ઘરના કામમાં બધું ખાન આપો તો એ બાણતરનો વધારે લાભ મળે એવું નથી બણીગણીને બહારનું કામ કરો તો ઘર પ્રત્યે થોડો બેદરકારી આવી જ જવાની

મજૂર પાસે આપણે બીને જાતનો આશા રાખીએ છીએ તે આપણું કામ કરે અને પોતાનું ઘર પણ સાદું રાખે. તેઓ તમારે ઘેર ૮-૧૦ હલાકાં આપે છે, પછી ભલે તે કામ ગમે તેટલું કરે. ઘેર સવારે ઉઠે ત્યારે એને નારતા માટે કંઈક તૈયાર રાખવું પડે છે, રાતે ઘેર જમને પાછો ચૂનો સગાવાવીને રાટલા કરવા પડે છે ગામડાંમાં તમે જોશો તો કયાંક કયાંક રાતે દસ દસ બાર બાર વાગ્યા સુધી બહેનોને રસોઇનું કામ પહેંચે છે રાજેન્દ્રબાણીએ પોતાની આત્મકથામાં લખ્યું છે કે બિહારમાં તો રાતના બે વાગ્યા સુધી સ્ત્રીઓને સૂતાનું મળતું નથી. સુજરાતમાં

પણ એટલોના ધરમાં બાર વાગ્યા પહેલાં સ્ત્રીઓને સવાનું મળતું નથી અને સવારે તો વહેલા ઊંઠવું જ પડે છે બીજી કાંઈ કામ ન કરે તોપણ એતરમાં બાથુ લઈ ને તો જવું જ પડે છે

આ પરિસ્થિતિમાં આપણે તેમનું જીવન સ્વચ્છ અને કિંમતજનાવવું હોય તો આપણે તેમનો વખત કેવી રીતે બચાવી શકીએ એ વિચારવું જોઈએ ઘણા લોકો ફરિયાદ કરે છે કે તમે કહો છો કે કાંતવું જોઈએ, ને લોટ પણ હાથનો દળેલો વાપરવો જોઈએ, પુરુષો માને કે કે રેડિયો ચલાવવો એ સ્ત્રીનું કામ છે ગર્ભિવાદી લોકો તો કાંતી છૂટે છે પણ જામડાંમાં એવું નથી. ત્યાં તો સ્ત્રીઓની હાલત ચૂંકેવી કરી મૂકી છે ઘડીગ દળવાનું હોય તો તે સ્ત્રીઓએ જ દળવું પડશે, ધરનું પણ બધું કામ સ્ત્રીઓએ જ કરવું પડશે આવું જોઈએ છીએ ત્યારે મનમાં થાય છે કે એમને સારું જીવન ગાળવાનું, સ્વચ્છ સવાનું કહેવું એ કરના છે, એ દાઝ્યા પર કામ દેવા જેવું છે છતાં આપણે એ કંઈ પણ છે ગ્રામ જીવનને એ માટે આપણે તૈયાર કંઈ હોય તો એ કંઈ રીતે કરવાથી ચર્ધ શકે એમ છે એનો અભ્યાસ કરીને ખૂબ વિચાર કરવો જોઈએ એના દરેક કામમાં જેટલો વખત જાય તે કેવી રીતે ઓછો કરી શકાય એ શોધી કાઢવું જોઈએ ગાંઠ કાઢવામાં, પાણી ભરવામાં વખતનો બચાવ કેમ થાય એનો અભ્યાસ કરી એમને લીખવવું જોઈએ પુરુષો અને બાળકોમાં કામ કરવાની તક પણ તમને મળે છે તમારે માત્ર સ્ત્રીઓનું જ કામ કરવાનું છે એવું નથી સ્ત્રીઓનું કરો તોપણ તમારે પુરુષોના પરિચયમા તો આવવું જ પડે છે પુરુષે સમજવું જોઈએ કે બધો બોલો સ્ત્રીઓ પગ લાદવામાં આવે એ ઠીક નથી પુરુષ ‘ગૃહસ્થ’ કહેવાય છે, જો એ એતરમાં જ રહે તો એ ક્ષેત્રમાં ધરમા રહેનાર હોય તો એણે ધરમાં પણ કરવું જોઈએ સ્મૃતિકારોએ ધરને પણ ‘ગૃહસ્થાશ્રમ’ એટલે કે આશ્રમ’ નામ આપ્યું છે ધર એ દપતીનો આશ્રમ છે, સાધનાનું સ્થાન છે, એ વાત પુરુષોના હૃદયમાં પણ દબ કરવી જોઈએ પુરુષોને આત્મા બદલવી અધરી પડશે, પણ બાળકો ઉપર તો એમણે આ સંસ્કાર પાડવા જોઈએ અમુક દનકે છે, એવી ભાવના એમના મનમાંથી કાઢી નાખવી જોઈએ આ આપણી ધર્મની નવી દૃષ્ટિ છે

(“ લોકજીવન ” માંથી)

—શ્રી. કિશોરલાલ મશરુનાળા

શ્રમની મહત્તા અને મૂલ્ય

હું ચારે બાજુ અત્યારે ફરિયાદ સાંભળું છું કે, મધ્યમવર્ગ મુશ્કેલીમાં છે, ત ગીમાં છે, એની હાલત સુધારવી જોઈએ પણ મધ્યમવર્ગ ન્યાં સુધી પોતાની, હાલત સુધારવા જીવનમાં મૂળભૂત ફેરફાર ન કરે ત્યાં સુધી શું થાય ? આજે તો મધ્યમવર્ગ ઉપરથી એટલે શ્રીમંત વર્ગ— માંથી અને નીચેથી એટલે ગરીબ વર્ગ માંથી એમ બન્ને બાજુએકો વધી રહ્યો છે ગરીબ વર્ગના માણસને મહેનત મજૂરીમાંથી છૂટીને મધ્યમ વર્ગમાં જવું છે ને શ્રીમંત વર્ગમાંથી વસાઈ ધસાઈ ને લોકો મધ્યમ વર્ગમાં આવી રહ્યા છે આ મધ્યમ વર્ગ આજે તો મૃત્યુના કાંઠા ઉપર ખેડે છે. એના જીવનમાં જો ફેરફાર નહિ થાય અને આજો સમાજ એ માર્ગે ચાલ્યા કરશે તો આપણે સમજ્યા પડવાના છીએ

મધ્યમવર્ગ-મધ્યમવર્ગની જે ખૂબ ચાલી ગઈ છે એ મધ્યમવર્ગ છે શું ? મારી સાદી સમજ પ્રમાણે એની સીધી વ્યાખ્યા આ - ‘ જનમહેનતને આધારે નહિ, પરંતુ રૂપિયાને આધારે જીવવાનો જે પ્રયત્ન કરે એનું નામ મધ્યમવર્ગ, હાથ-પગ હવાબ્યા વિના જીવવાનો વ્યવસ્થા કરે તે મધ્યમવર્ગ, પગ ગરીબાઈમાં અને મોઢું પૈસાદારને ત્યાં એનું નામ મધ્યમવર્ગ, આવક ગરીબની ને નકલ શ્રીમતની એનું નામ મધ્યમવર્ગ, એક કમાય ને ધનનાં બીજા બધા એના ઉપર આધાર રાખીને જીવે એનું નામ મધ્યમવર્ગ ! આમ ચાલશે શી રીતે ?

શિક્ષક પણ આ મધ્યમવર્ગ માહેનો જ છે એના ધરમા પણ એ એક કમાય અને બાકીનાં બધાં ખાય એમ એ ઈચ્છે છે પણ ‘ પૂરુ થતુ નથી-પૂરુ થતુ નથી ’ એવી બૂમો પાડે છે ખરી રીતે તો જે મણસને ઈશ્વરે હાથ-પગ આપ્યા છે તે દરેકે મહેનત કરીને-શ્રમ કરીને જીવવું જોઈએ ધરતાતમામ માણસો-પુરુષ, સ્ત્રી, છોકરાઓ બર્વા-પોતાનાથો યાય તેવા શ્રમ કરીને બેગાં મળીને જીવે, કોઈ આશ્રિત ન હોય-સૌ નિલય ધરને જીવતાં હોય, એ સ્વાભાવિક રિયતિ ગણાય મજૂરોનાં કુટુંબોમાં આવું જ હોય છે અમારે ત્યાં સુગત બાળુ કહેવાય છે ‘ કાં, પોસાં-બોસાં મળમા છે કે ? ’ એટલે કે જેમને પોષવાં પડે છે એવા બધા પરોપજીવી છોકરાઓ બેરમ્યાં મળમા છે ને ? મજૂરોમાં તો બધાં એક-મીઠાને પોષનારાં હોય છે જ્યારે આ સત્યનું લાન યશો ને રૂપિયાને આધારે જીવવાની વૃત્તિ જશે ત્યારે જ મધ્યમવર્ગની રિયતિ સુધરશે

અત્યારે તો શિક્ષક સૌથી પહેલી વાત કરે કે અમારા પગાનું શું ? હું કહું છું કે પગાને વધિ નથી, પણ એક વાર નક્કી તો કરો કે કેટલો પગાર જોઈએ ? મેં પચીસના, પચાસના, સોના ને બસોના પગારદાર શિક્ષકો જોયા કે સૌને પગાર સબધી એટલો જ અસ-તોષ છે અરે, એક પ્રોફેસરને હું ઓળખું છું એને નવમેા રૂપિયા પગાર મળતો એક વાર કહે ‘ બળો આ નોકરી, મારે હવે નથી કરવો આટલા પગારમાં પૂરું શી રીતે યાય ? ’ હું તો જોઈ જ રહ્યો મને થયું કે એક રીતે એની વાત સાચી છે પૂરું શી રીતે યાય ? બધાની નજર સિક્કા ઉપર છે, શ્રમ ઉપર નથી એટલે તો પગાર મળે છે તેનાથી તૃપ્તિ મતી નથી.

પહેલાંના વખતમાં આવું નહોતું અરે, પચાસ વરસ પહેલાં પણ આવું નહોતું. એ વખતે માણસની જરૂરિયાત સિક્કા રહે નહિ પણ શ્રમ વડે સતોષાતો. કુટુંબમાં દીકરો અવ-તરવાનો હોય તો લોકો કહેતા ‘ કુધનેા પીનારો આપશે, ગાય રાખ ’ સોદા મહેનત મજૂરી કરતા, ગાગની સેવા કરતા ને એમાંથી જે મળતું એનાથી તૃપ્તિ માનતા એ વખતે ‘ અર્થ ’ ની વ્યાખ્યા જુદી હતી જેનાથી કામ કરે તે અર્થ અગાઉના ક્રિષ્ટિનિઓએ ‘ અર્થ ’ નો અર્થ ‘ સિક્કો ’ કર્યો નથી, પણ અત્યારનું તો અર્થશાસ્ત્ર જ સિક્કાશાસ્ત્ર થઈ ગેલું છે એટલે જ ગાંધીજીએ તેને અનર્થશાસ્ત્ર કહ્યું છે રૂપિયા હાથમાં આવે ને બૂખ લાગે છે, નવી જરૂરિયાત જાગે છે પચીસ પગાર હોય તો ત્રીસનું ખરચ હોય મોની આવક હોય તો સવાસોનું ખરચ. આમ કામના ઉત્તરોત્તર વધતી જ રહે છે આમ યાય ત્યારે મનુષ્યે બાજુ જોઈએ કે હું બિંધે રસ્તે જાઉં છું

જેની કામના યાય એની સિદ્ધિ માટે શ્રમ કરશો તો અર્થ મળશે પહેલાં પાણી પીવું હોય તો માણસ કૂવા પાસે દોડી જતો, ઝરણા પાસે પહેલ્લી જતો અને પાણી પીને તૃપ્ત થતો,

કારણ કે એની પાછળ એણે શ્રમ ઉઠાવેલો. આજે તો તરસ લાગતાં જ ખિન્નમાં હાથ નાખીએ છીએ. પાણીથી તૃપ્તિ થતી નથી એટલે કઢીએ છીએ, 'આપસ નાખ ને ધૂળ-રાખ નાખ !' પહેલાં તો આપસની જરૂર જ પડતી નહોતી, કેમકે લોકો સમજતા કે આપસ લેવા ઠેક દિમાલ્ય જવું પડે તેમ છે. પણ આજ તો ખરફ, સોડા ને ગમે તે પીએ પણ તૃપ્તિ થતી જ નથી ખરી વાત તો એ છે કે જેણે પુરુષાર્થ ઊડ્યો ને સિદ્ધા મેળવવાની મહેનતમાં પડ્યા એમાંથી આજની સ્થિતિ પેદા થઈ છે

આજે તો કામ કરતાં આપણને શ્રમ લાગે છે. અમલદારની પત્ની હોય તો કહેશે. 'મારાથી કામ ન થાય, એમાં અમારા ધરની આખર શું?' આનો એપ દહાડે દિવસે વિસ્તરતો જાય છે અમારે ત્યાં ગામમાં એક વાધરી શિક્ષક આવ્યો. એ બાળુના કાંદાર લોકો અવાધરીને મક્કન જ્ઞાના આપે? એટલે મારી પાસે આવ્યો. ગામલોકોને સમજાવીને મક્કન અપાવ્યું. થોડા દિવસ પછી વળી પાછો મારી પાસે આવીને કહે 'મહારાજ, મક્કન તો તમે અપાવ્યું, પણ હજી એક દુખ છે પાણી ભરનાર કોષ મળતું નથી' મેં કહ્યું 'અથવા, પાણી ભરનારની શી જરૂર? હવે પાણી તો ભરી લાવુ છું', મારી સાથે તળાવે આવજો તે આપણે નાહતા આવશ્ય' ને પાણી પણ ભરતા આવશ્ય. પણ એના મનમાં તો એમ કે હું શિક્ષક મળીને પાણી ભરું? આપણને આપણાં જરૂરી એવાં નાનાં નાનાં કામ કરતાં શ્રમ આવે છે ને હાથે કરીને દુખ વહેરી લઈએ છીએ, આવી શ્રમ તોડવી જોઈએ, સમજણપૂર્વક તોડવી જોઈએ. આનાથી બે પૈસા બચશે એવા લોભથી થમ કરવો એમ હું નથી સૂચવતો, પણ શ્રમ કરવો એ શ્રેષ્ઠ વસ્તુ છે એવી સમજણ રચાવવા ને ફેલાવવા તેમ કરવાનું હું છું. આવી સમજણથી અને હેતુપૂર્વક જો આપણે શ્રમ નહિ કરીએ તો દેશ ટકશે નહિ ને તુટી પડશે. આજે આખા સમાજ પુરુષાર્થ કરવાને જાહેરે મધ્યમ વર્ગની બેઠાકુ મનોદશા તરફ વળી રહ્યો છે તમે સૌ શિક્ષકો કામ કરવામાં શ્રમ માનનારી મધ્યમવર્ગી મનોદશામાંથી જો સમાજને ઉઠારી શકો અને પુરુષાર્થ તરફ વળી શકો તો જનસમાજને સાચું પ્રોત્સાહન આપ્યું જણાશે એમ કરતાં પહેલાં તમારે પોતે જ એ ફાસનામાંથી નીકળવું પડશે

અગ્રેજોના રાજ્યશાસને આપણને જે અનેક નુકસાનો કર્યા તેમાં એક નુકસાન એ પણ થયું છે કે તેણે આપણુ સાચુ શિક્ષણ લઈ લીધું અને શિક્ષણનું કારખાતું ઠાંક્યું, આટલી ચોપડી ભણે એટલે માસ્તર અદરથી એ માણસ ગમે તેવા હોય—બસની હોય, ચારિત્ર્ય વિનાનો હોય કે ગમે તેવી ખામીવાળો હોય, પણ કાયમન થયો એટલે એ માસ્તર બન્યાં શકે. પ્રમાણપત્ર મળી જાય એટલે બસ, પછી બીજી કંઈ જોવાનું જ નહિ. પહેલાંના વખતમાં આવું નહોતું. હવે તો બહુતર અને જીવતરને જણે કમો સર્વજન ન હોય એવી રીતે બધું ચાલે છે. પાઠશાળામાં ગાયકવાડ સરકારને ચોક્કી નિશાળો કાઢવી હતી તેમાં અમલદારને કહેડું હતું કે રવિચંદ્ર મહારાજ સાથે મળીને આ કામ કરજો મેં તો વસ્તીમાં ને જે જાતિમાં આ કામ ચલાવવાનું હતું તેને નજરમાં રાખીને અભ્યાસક્રમ રચ્યો, પણ એ જોઈને પેલો અમલદાર કહે કે 'મહારાજ, તમે તો બહુ બધા છો! પણ અહીં આવો અભ્યાસક્રમ ચલાવી શકાશે નહિ અમારે તો આમાં ચોપડીઓ જોઈએ' આમ અત્યારે સાચા જ્ઞાન ઉપર નહિ, પણ ચોપડીઓને આધારે અભ્યાસક્રમ રચાય છે. આવું જ્ઞાન ન્યાં આપવાનું હોય ત્યાં વિદ્યાર્થીઓને શુ બલીવાર

ચાપ, અને શિક્ષક પણ શુ કરી શકે ? ખરૂં શિક્ષણ આપવું હશે તો પુસ્તકિયા જ્ઞાનના ખોટા બધન તોડી નાખવા પડશે અને જીવનના સત્ત્વ અનુભવમયી જ્ઞાન લેવા દેવાનું ચાલુ કરવું પડશે મને એક વાર એક કે યાવણી ખાતાના અધિકારી મળેલા તે ની સાથે વાત ચતા એકે કહે કે ' મહારાજ, તમે ગમે તેવા રાત્રી હો, પણ તમને નિશાળ ન સોંપાય એમા તો ચોપડી ને રીતસરનું બહુતર જોઈએ ને એ ચલાવવારનો પણ રીતસરનો અભ્યાસ જોઈએ ' આવા તો હજુ આપણે ત્યાં ખ્યાસો પ્રવર્તે છે બાકી જે સાચો શિક્ષક છે તે તો બહુબાળા વિના રહી જ નથી શકવાનો, જાનને પછો એ શાળા ન ચલાવતો હોય શિક્ષણ એ નોકરી કે ધંધો નથી, એ તો સ્વભાવ છે, અને એવી પ્રકૃતિવાળા તમામ મારે મન શિક્ષકો જ છે

ડિઝીની હજુ બોલબાલા રહી, પણ શિક્ષક બાલકોને મારી એક વિનંતિ છે કે સાચું શિક્ષણ આપવું હોય તો આપણી દૃષ્ટિમાં આપણું પરિવર્તન કરવું પડશે અહીં તમારે જ બે કલાક રે દિવે કાંતવાનું હતું અમારે ત્યાં અધ્યાપન વર્ગ આવે છે ત્યાં ગાં કલાક કાંતવાના નિયમ છે પણ તમે બધા શા માટે કાંતો છો એનો કદી વિચાર કર્યો છે ખરા ? કાંતવાનું ગમતું કે કાંતતા તે વર્ગનો નિયમ હતો માટે ? પ્રમાણપત્ર લેવા કે સાહેબને બતાવવા માટે તો નહોતા કાંતતા ને ? તમારાં કાંતણુમાંથી કેટલું કપડું થવાનું છે એનો ચોક્કસ ગણતરી રાખીને કાંતો છો ખરા ? નહિ તો એનો કશો અર્થ નથી છોકરીઓ ધરધર રમે છે. ડીઝરના ચુલા કરે છે ને રસોઈ બનાવે છે, પણ જૂન લાગે ત્યારે ઘેર દોડી બધ છે મામદાનાં છોકરાં ઘીનોડાના હજ બનાવે રમે છે પણ એમાં કંઈ દાણો પાકે છે ? આપણે પણ રોજ કાંતીએ ખરા, સૂતર પણ કાઢીએ પણ એમાંથી લૂગદાં ન થાય તો એ કાંતવું શા કામનું ? કાંતવું એટલે જ લૂગડાં કરવાં. કાંતણુમાંથી કાપડ ન થાય તો એ સુતર નહિ પણ કમુતર જ રહેવાય. આમ આપણી એકેએક ક્રિયા અમુક હેતુપૂર્વકની જ બની જવી જોઈએ એમ યાચ તો આપણી મહેનત પણ બચે, ધન પણ બચે

આપણે તો બચત કરવાનોય આપણો જૂનો સંસ્કાર વીસરી ગયા છીએ ખરું જોતાં બચત કરવી એ પેદા કરવાનું બીજું નામ છે. પુરુષો કરતાં સ્ત્રીઓ આ કામ વધુ સારી રીતે કરી શકે બચત એ મોટી વસ્તુ છે ને ભારે રક્ષા કરે છે બચતનો પૈસા પેટીમાં ન પડ્યો તો સમજીને કે અદરનો રૂપિયો પણ જોખમમાં છે જે બચાવતા શીખે છે તે વખત પણ બચાવે છે, ધન પણ બચાવે છે ને ધર્મ પણ બચાવે છે આજે સમાજમાં આ બાબત તરફનું ધ્યાન ઓછું થઈ ગયું છે શિક્ષકોએ લોકોને એ માર્ગે વાળવાનું કામ ઉપાડી લેવું જોઈએ. અમારે ત્યાં બોચા-સણુમાં અધ્યાપન-મંદિર આવે છે શિક્ષકો બેઠા થાય ત્યારે પગારની વાત નીકળેજ કહે કે ' અમે શુ ખાઈને છોકરને બણાવીએ ? '

એક વાગ મેં કહ્યું ' મારે તમારો પગાર પદર રૂપિયા વધારી આપવો છે ' શિક્ષકો તો આભા બનીને મારી સાચું જોઈજ રહ્યા પૂછ્યું ' કેવી રીતે ? ' મેં કહ્યું ' ચા-ખીડી ' છોડો એટલે પદર રૂપિયા અચી બધ. એ વધ્યા જ રહેવાય ને ? ' મારી વાત સાંભળીને સોં દેસી પડ્યા. મને થયું કે આપણે આપણા હાથથી આપણી હાનન સુધારવી નથી ઉપદેશ આપનારો જો પોતેજ બચાવવાની કળા નહિ શીખે તો અગત્યને વખતે એ સમાજને શી રીતે બચાવવાનો હતો ?

તમે સૌ શિક્ષક દા. તમે જે કંઈ કરો તેનું બીજા સોડો. અનુકરણ કરે અને તેમ કરીને સુખી થાય તો સમજાવે કે તમે સાચે કરો છો. શામ કે કૃષ્ણના જીવનમાં બીજું શું હતું ? એ કામને કહેવા નહોતા. ગયા કે મારું કહ્યું માનજો, પણ એ જીવ્યા જ એવી રીતે કે સાચા શિક્ષક શિક્ષક બની નહીં તેઓ જિંદગીભર સદાચારને માર્ગે આપ્યા તેથી આજે હમણે વરસ પછી પણ દુનિયા એને પૂછે છે

ધણા કહે છે કે સદાચારને કરતે ચાલતા બહુ મહેનત પડે છે પણ હું એથી જુદું જ માનું છું એ રસ્તે ચાલતા મહેનત નથી એક વાર એની ટેવ પાડી દેવી જોઈએ, પછી એના જેવો શાંતિદાયક બીજો માર્ગ નથી. આપણી એક એક ક્ષણ પ્રવૃત્તિમય બની રહેવી જોઈએ. આપણે જ્યાં રહેતા હોઈએ ત્યાં આખરે વખત કંઈ ને કંઈ ઉપયોગી કામમાં લાગ્યા રહીશું. પછી બસે એક પણ શબ્દ ન બોલીએ તોયે અજુગાજુના બોલો માટે એ ઉત્તમ પ્રકારનું પ્રોત્સાહન બની જશે કોઈ આવે તેની સાથે ટેલકપા કરવાથી નહિ, પરંતુ ખોટો મંત્રા જેવીને નાના-મોટા ઉપયોગી કામ કરતાં થઈ જાય તે લોકોને સાચું શિક્ષણ આપી શકીશું એ જ સદાચાર અને શાંતિનો માર્ગ છે

જામનો એવો છે કે સિક્કાથી લોહો મોઢે છે ખરા, છતાં સદાચારી માણસ આવે છે તેને નમી પડે છે એ બતાવે છે કે સંવાચાર વિના શાંતિ નથી, સાચું સુખ નથી જ્યારે સદાચાર-વૃત્તિ કેળવાય છે ત્યારે ખૂબ સુખ થાય, અદરથી આનંદ પ્રગટે છે ને જીવન પ્રસન્ન બની રહે છે શિક્ષકો સૌ શુદ્ધ અને સદાચારી બનજો.

માગ કહેવાનો અર્થ સમજાવે ને અહીંથી જે શીખી જાય છે તે તમારા આમમાં જઈને કામે લગાડજો, આમવામાં ભાગપાડેનામાં જઈને સાચા જ્ઞાનનો દીવો પ્રગટાવજો આપણા દેશના નવધંડા નુ કામ તમારા હાથમાં આવ્યું છે તો હોંશથી પાર પાડીને જીવન ધન્ય કરજો, ઈશ્વર તમને એ કામ પાર પાડવાની શક્તિ આપે !

(“ સ્વરાજધર્મ ” માંથી)

— શ્રી રવિશંકર મહારાજ

સેવામૂર્તિ ઠક્કર બાપા

હિન્દુસ્તાનનાં કરોડો દીન-દુઃખિયાની શ્રેણી સેવામાં છેલ્લાં ચાલીમેક વરસથી પોતાનું આયુષ્ય નિતાવનાર દક્ષિણના પગમંચે શ્રી ઠક્કરબાપાએ ગઈ તા ૨૬મી નવેમ્બરે જીવનનાં ૮૦ વરસ પૂર્ણ કર્યાં, દેશના મહાન આગેવાનોએ એક જાહેર નિવેદન બહાર પાડીને તે દિવસે દેશભરમાં તેમની જયંતી ઉજવવાનો આપણા દેશવાસીઓને અનુરોધ કર્યો હતો

આપણા સમાજમાં મંત-મદા માઓની જયંતી ઉજવવાની પ્રણાલિકા પ્રાચીન કાળથી આવી આવી છે રાષ્ટ્રીય અસ્થિતાના આ મુગમાં રાષ્ટ્રપુરુષોની જયંતી ઉજવવાની પ્રણાલિકા

પણ ચાલુ થઈ છે, પરંતુ ઈક્કરબાપા જેવા પુણ્યસ્ત્રોત સેવની જ્યતી દેગણરમા ઊજવવામાં આવે એ બા મુગની વિશેષતા છે કેમકે ઈક્કરબાપા ધર્મપરાયણ રાષ્ટ્રમેવક હોવા છતાંપ્રે પ્રચલિત અર્થમાં એ કોષ સત-મહાત્મા નથી, તેમ પ્રખર રુદ્રપુરુષ પણ નથી તેઓ રાજ્યો કે મહારાજ્યોના સીંચાણ જૂસનાર કે નવી સરદહા નિર્માણ કરનાર કોઈ સમર્થ રાષ્ટ્રનિર્માતા નથી, તેમ જ નકશાના રંગોને પલટાવી નાખનાર કોષ પ્રનાપી રાજપુરુષ નથી પ્રસિદ્ધિની દૃષ્ટિએ એમણે તો હિન્દુસ્તાનના બીજ અનેક સમર્થ આગેવાનો તેમના કરતા ઘણા વધારે પ્રસિદ્ધ છે કોષને આજ નાખે એવું એમનું વ્યક્તિત્વ નથી તેઓ તો જે કરોડો કાલોનો પોતે રાતદિસ મેંચા કરી રહ્યા કે એના જ સાદા અને વિનમ્ર સેવક માત્ર છે પરંતુ એમના જીવનમાં જે માનવતા હોયોછલ ભરી છે એને લઈને આશીર્વાદ મારી સહુ આગેવાનોએ તેમનું સ્થાન અતિ ઊંચુ આક્રમ્ય છે, અને તેથી તેમની જ્યતી ઊજવવી એ ખરું જોતાં તો માનવતાનાં મદિમાગાનનું પર્વ ઊજવવા સમાન છે દીન દ્રોષા જેમણે નાગવલ્લુન દર્શન કર્યો છે એવા રિસેવરના જ્યતી ચાખો દેશ ઊજવે એ આવતીકાલના જગતની મગન નિશાની છે એમની જ્યતી ઊજવીને લોકો એક સવાતન સત્ત્વને ફરીથી સાક્ષાત્કાર કરશે કે આપણી આજુમાણુ જે કરોડો કાલો કચડાયલા પડ્યા છે, દીનહીન અને તરછોડાયલા પડ્યા છે, અરપૂરુષ અને અવમાનિત ગણાઈ રહ્યાં છે એ અને આ જો સૌ એક જ વિભુતા અશ્વ છીએ, એક જ પરમ-પિતાનાં સત્તાને છીએ અને તેથી સૌ એન-માધવ છીએ, એમના ઉદ્ધાર વિના આપણે સાચો ઉદ્ધાર નથી એમને અત્મભાવે આજખી ન રફીએ ત્યાં સુધી જ ને આજખાતી ન પિ વાત મિથ્યા છે આપણા લોકોને આ અત્યંત કષ્ટક પણ દર્શન થાય તો આપાની જ્યતીને હેતુ એટલો સફળ થયો ગણાય

ઈક્કર બાપાને આનુ દર્શન જીવનમાં ઘણું વહેતું થયેલું, અને તેથી જ પૈમો, મુખસગવડ, વૈભવવિનાસ, સસારની માયા, કીર્તિ કે દુન્યવી મહત્તાકાંક્ષા વગેરે બધાંમાંથી છૂટીને, ઈશ્વર સિવાય જેમનું કોષ નથી એવા દીનદુ ખિયાની મેનામાં જીવનભરને માટે પરોવાઈ ગયા, આવીસ, આવીસ વગસથી એક જ ગટણ, એક જ લગન, એક જ મુરતાથી આજ એકધારી તપશ્વરોના દર્શાત ખરેખર વિરલ છે. દલિતોના ઉત્કર્ષ માટે એમણે પોતાની જાત-પોતાનું સર્વસ્વ અર્પણ કરી દીધું, આપાનું મસમ જીવન મૂળા આત્મસમર્પણની એક ભવ્ય માયાસમુ છે

એમનું પૂરું નામ અમૃતલાલ વિક્રમદાસ ઈક્કર મૂળ વતન ભાવનગર ખાજથી ૮૦ વરસ પહેલાં અને ૧૮૬૯માં ભાવનગરના એક જૂતા મદા લતાના સાકા મકાનમાં જન્મ લોહાણા કુટુંબમાં તેમનો જન્મ થયો ત્યારે એમના પિતાશ્રી પોતાના નાતીનાની પેઢીમાં ૨૦-૫ રૂપિયાના માનિક પગારથી નોકરી કરતા હતા પાર વિનાની ગરીબાઈ અને મહોણ કુટુંબ આવી સ્થિતિમાં ઊછરતા ઊછરતા ગામમાં તે ગામમાં મેટ્રિક સુધી અભ્યાસ કર્યો એ જમાનામાં મેટ્રિક સુધી પહોંચેલા પુત્રને નોકરીએ રાજગાદી દેવાનો લોભ કયુ ગરીબ કુટુંબ રોકી શકે ? પરંતુ પેટે પાટા બાધીને પવુ પુત્રને કેમ્ય શિક્ષણ આપવાનો પિતાનો નિર્ધાર, એટલે જાને જાને પૂના મૂળ આગ્યા વિદ્યાર્થી અમૃતલાલે એક નાનકડી ઓરડી ભાડે રાખી ગ્લોસ વગેરે કામ જાને કરી લેવાનું રાખ્યું અને અત્યંત કરકસરમાં ત્રણ વરસ સુધી રહીને ઈજનેરી વિજ્ઞાની પદવી પ્રાપ્ત કરી લીધી

કૌટુંબિક જવાબદારી તો માથે તોળાઈ જ રહી હતી એટલે તુરત નોકરીએ ચડી ગયા. કુટુંબ ચલાવવાનો ને નાના બાપડોને લાજાવવાનો ભાર પોતાને માથે લઈ લીધો. જુદા જુદા રજવાડામાં ને રેલવેમાં નોકરી તૂટી ગઈ એટલે પૂર્વ આફ્રિકામાં રેલવે બધાતી હતી ત્યાં નથુ વરસની બધણીએ પહોંચી ગયા. ત્યાંનું કામ પૂરું થયે પાછા દેશમાં આગ્યા અને એમ કરતા કરતા ૧૯૦૪માં મુબમની સુધગામમાં જોડાયા, કુટુંબને નિશ્ચિત કરવું એ જ જાણે એમનું તાત્કાલિક વાસ્તવ્ય હેખાતું હતું.

પણ હૃદયે એમને માટે જુદો જ માર્ગ આંકી ગયો હતો. સેવાના સંસ્કાર-ખીજ તો સાવ નાનપણથી જ પિતાના જીવનમાંથી જ રોપાઈ ચૂક્યા હતાં. ગરીબ પિતા નોકરી કરતાં કરતાં પણ ગરીબ યાતિઓનો જ્ઞાન રાખતા, વિધવાઓની વ્યવસ્થા કરતા, ધંધા વગરનાં ધંધે ચકાવવા કોશિશ કરતા ને નાતને વહીવટ કસી કસીને કાળજીપૂર્વક ચલાવતા. જીવનિયા કાળમાં પૈસા માગી-બીખીને પણ નિરાધાર નાતીવાળો માટે એક ટંક મફત ભોજન મળે એવું રસોડું ચલાવતા ને આવા પરોપકારી કામમાં શરીર તૂટી જાય ત્યાં સુધી મહેનત કરવામાં પાછું વાળી જોતા નહિ. આ બધાં સંસ્કાર-ખીજ તો નાનપણથી પડેલાં જ હતાં, તે મુબમની નોકરી દરમિયાન વધુ ને વધુ વિકસવા માંડ્યાં.

ભવિષ્યને માટે કુદરત આગળથી જ અનુકૂળ સંજોગો ઊભા કરતી હોય છે-તે જ રીતે જાણે કુદરત તેમને મુબમની સુધગામમાં એમી લાવી હતી એ દિવસોમાં આખી મુબમ નગરીની ગદડી ને ઉકરડો એક નાનકડી રેલવે એમી લાવતી અને એમ્બુસ નજીકના જ ગલમાં ઘણા એકઠા જેવડા મોટા ખાડામાં એ બધું ફેરવાતું આ કામ શ્રી. અમૃતલાલ કંઠરની દેખરેખ નીચે ચાલતું. નરક વહેવા કરતાય આ કામ મુશ્કેલ હતું, પણ નરક વહેનારા બ ગી લોકો તો એનાથી ટેવાઈ ગયેલા હતા. એમનો બગીચાસ ખરેખર નરક સમાન હતો કમાલ, કરજદાર, જુગારી અને બીજા અનેક રીતે ભ્રષ્ટ થયેલા આ અસ્પૃશ્ય લોકોની દુઃશા જોઈને આ જુવાન અધિકારીનું કામજી હૃદય કંપી ઊઠ્યું. એનું જીવન ખારું થઈ ગયું એના બીજા બધા રસો જાણે સુકાઈ ગયા ને એની નજર સામે જીવનકાર્યનો માર્ગ જાણે સ્પષ્ટ અકાષ ચૂક્યો. કૌટુંબિક મર્યાદાઓ તો પડેલી જ હતી એટલે બીજું તો શું થાય, પણ દિવસે દિવસે તેઓ આ લોકોના સામાજિક અને નૈતિક પ્રશ્નોમાં ઊંડા ઊતરતા ગયા અને નોકરીના કલાકો સિવાયના બધા સમય આ પતિત લોકોના ઉત્કર્ષ માટેના 'મેવાકાર્પ'માં ગાળવા લાગ્યા. એમની અંતરદષ્ટિ સામે જાણે એક નવી જ સૃષ્ટિ ઊઘડી પડી અને તેમના શરીર-મન-પ્રાણ વગેરે બધું જ એમાં રોકાઈ ગયું.

આ સ્થિતિમાં મંસાગસુખને અવકાશ જ ક્યાંથી રહે? અમરસાથે સંસારસુખનો તેમને કદી બહુ રસ પડ્યો હેખાતો જ નથી પહેલાં પરણેલા. એક પુત્ર થયો તે જ વરસનો થયેને ગુજરી ગયો. પત્ની મોટે ભાગે બિમાર રહેતાં તે બિમારીમાં ને બિમારીમાં મરણ પામ્યાં પિતા સતોષ ખાતર બીજા વાર પરણેલા, પણ તે પત્ની પણ કાળક્રમે ગુજરી ગયા. વિધાતા જાણે એના બાવિ જીવન માટેની ભૂમિકા તેવાર કરતી હતી!

મુબાઈ નોકરી દરમિયાન એના સેવાના સંસ્કાર જોર કરી કરીને ઊઠતા હતા. એ દરમિયાન જેમણે એમના જીવન ઉપર ભારે પ્રમળ બાપ ઉઠાવી છે એવા ત્રણ મહાનુભાવોના પરિ-

ચક્રમાં આવ્યા. એક શ્રી. શિન્દે, બીજા કવે દાદા, અને ત્રીજા હિંદ સેવક સમાજવાળા શ્રી દેવધર, હરિજનમેવાનો દેશમાં ફાળેને ખાવા પશુ નહોતો એ દિવસેમા શ્રી. શિન્દે હરિજનો માટે પૂતામાં એક આશ્રમ ચલાવતા અને દલિતોદ્ધારનું વિકટ કામ કરતા કવે દાદા ઘેરવેર ફરીને પેમે બીજી લાવતા એમથી મરીજ-દુખી, જહેનોને મદદ કરતા ને કાષ્ટ વિધવા કે ત્યક્ત કુખિયારીને ઝૂંપડે ઝૂંપડે જઈને તેને લાજવાતા ને તેના નિમગ્નમય હૃદયમાં આશા અને આશ્વાસનનું અગ્નિ પૂરતા. શ્રી. દેવધર દલિતોના ઉદ્ધાર માટેની વ્યવસ્થિત અને યોજનાપૂર્વકની પ્રવૃત્તિ ચલાવતા અને, અવિરામ કામ કરતા શ્રી અમૃતલાલભાઈના જીવનમાં પિતા તરફથી જે મેવાણિના મંસ્કારે પડેલા તેને આ ત્રણ મહાનુભાવોના સમાગમથી પોષણ મળ્યું શ્રી દેવધરને કારણે તેઓ હિન્દ સેવા સમાજ જેવી મહાન દેશબાપો સેવાસંસ્થાના પરિચયમાં આવ્યા ને દેશના મરીજોના ઉદ્ધાર માટેનું વ્યવસ્થિત તેમ જ યોજનાબદ્ધ કામ કરવા માટે આ સંસ્થાના જીવનભરના મેવક જનો જવાનો સંકલ્પ કરી નાખ્યો.

આ દરમિયાન નાના ભાઈ દાકતર ચક્રને ધ ધે લાગી ગયેલા કુટુંબની જવાદારી પોતાને રાથે ઉપાડી લઈને મોટાભાઈને સેવાકામ માટે છુટા કરવાની નેમણે તૈયારી પશુ જતાવી, પરંતુ પિતાનું મન માનવું નહોતું. 'મારો દેહ પડે ત્યાં સુધી નહિ, પછી તને ઠીક લાગે તેમ કરજે' એ એનાં વચનો હતા લકવાના દર્દથી બિમાર, પથારીવશ અને જુદા પિતાને દુભવવાની હિંમત ચાલતી નહોતી એટલે નોકરી છોડવાની ઉતાવળ કરી નહિ, પરંતુ અતરથી તે તેઓ ત્યાગી બની જ ચૂક્યા હતા છેવટે પિતાના અવધાન પછી ૧૯૧૪ની સાલમાં તેમણે નોકરી છોડી, કુટુંબની જવાબદારી ઉઠાડી અને જીવનભરની સેવાકામની દીક્ષા લઈ લીધી.

એ ક્ષણથી માંડીને આત્મનો ધડી સુધી એમનો મેવાચર અખંડ ચાલુ રહ્યો છે એમની દોરવણી નીચે આજ સુધીમાં અનેક મહાન કામો ચાલ્યા છે ને ઉઠેલાં છે એમને હાથે અનેક સંસ્થાઓ અને કાર્યો તો રચાયાં છે ને કેટલાય સેવકો જોયા થયા છે મોટી રાજકીય ઉચ્ચ-પાયેનાં તેમનું નામ નથી ગણાવું નામ નથી ગણાવું એ સાચું, પરંતુ આ દેશમાં કાઠિયા-વાઠી આસામ સુધી અને પંજાબથી મદ્રાસ સુધીનાં લાખો ગામડાંમાં કરોડો દુખિયારને મન તેમનું નામ માત્ર આશા અને આશ્વાસન આપનારું નીવડે છે, એ બધું તેમની સતત સેવા-સાધનાને આભારી છે.

એમનાં અગણિત સેવાકાર્યોને તો શી રીતે ગણાવી શકાય ? હિન્દ સેવક સમાજમાં જોડાયા કે તુરંત સચુકત પ્રાન્તનું દુષ્કાળ સંકટ નિવારણનું ભગીરથ કામ તેમને સોંપવામાં આવ્યું ત્યાં એમણે પોતાની વ્યવસ્થા શક્તિનો પરિચય કરાવ્યો મદત અને ફરજિયાત પ્રાથમિક કેળવણીના ખર્ચાને અંગે સ્વ વિદુલભાઈ પટેલે તેમને સુજનનમાં મોકલ્યા ત્યાં સતતદિવસ ગામડે ગામડે ખૂદી વલ્લ અને પોતાની ઉલ્લમશક્તિનો તેમ જ અતલપણનો ખ્યાલ આપ્યો ૧૯૧૮ માં તાતાના કારખાનામાં કામ લે મજૂરો માટે સસ્તા માલની દુકાનો ચલાવવા માટે ત્યાં ચાલું જમાવ્યું ને આખી યોજના સંજ્ઞતાથી ચલાવી જતાવી ૧૯૨૦ માં ઓરિસ્સામાં ભય કર દુષ્કાળ પડ્યો લલભલાનાં મગજ ભરી ભય એવું હતું. અતિશય ધીરજ અને હાંસ પ્રકારની ઈશ્વરનિદા સિવાય એ કામને પહોંચવું અશક્ય હતું. ઠંડગળાપા વિના

બીજી પ્રશ્ન એ પાઠે પાઠે ? એ પછી પચમદાલનો દુષ્કાળ પાર ઉતારવા પહોંચ્યા ઠાઠિયા-વાડમાં ખાદી-કામના પગરથું કરવા માટે ત્યાં થાણું નાખ્યું. અર્ધગુલામ જેવી સ્થિતિ ગુજરાતી ગુજરાતના બીલોના ઉત્કર્ષનું કામ ૧૯૨૨ માં હાયમાં લીધું બીલ સેવા ગણની રચાયત્તો કરી કંઈક જીવાનો સેવાકાર્યની દીક્ષા આપી અને દસ વરસ સુધી અવિશ્રાંત કામ કરીને એ સંસ્થાનાં મૂળ ઊંડાં નાખ્યાં, એટલુંજ નહિ, પણ હિંદબગનાં દલિતોના ઉત્કર્ષ માટેના નમુનેદાર ગદ આંધી દીધો. ૧૯૩૨માં બાપુએ દરિજન પ્રશ્ને ખાતર પોતાના પ્રાણ હોડમાં મૂક્યા અને એ ઐતિહાસિક સંદર્ભ ઉપવાસ પછી અખિલ હિંદ દરિજન સેવક સંઘ રચાયો તેનું સુકાન ઠક્કર-બાપાને સોંપાયું. ઠક્કરબાપાએ એ પ્રશ્નને માટે હિંદબગમાં પ્રવાસ કર્યો અને આખા દેશમાં એક કાપત્ર ત્રણ કરી દીધું. આજે એ મંસ્થા ૨૫-૩૦ પ્રાન્તિક સાખાઓ અને ૩૦૦ જેટલી જિલ્લા-સાખાઓ મારફત અનેક કેન્દ્રો અને આશ્રમો રચાયાને કામ કરી રહી છે, એના સચાલનની જવાબદારી ૮૦ વરસના એ શુદ્ધ ઉપાડી રહ્યા છે.

અરપૂચ દરિજનોના પ્રશ્ન પ્રત્યે તો દેશનું ખ્યાન ઠીકઠીક જેંચાયું હતું, પણ ત્રણ કરોડ જેટલા રપૂચ લોકો એવા છે કે જેમની હાલત અરપૂચ કરતાંય ખૂબી છે દરિજનોના કામને અંગે જાણીવાળા વિસ્તારોમાં રખડતા, જેઓ અર્ધમાનવ જેવી અવસ્થા ગુજરી રહ્યાં છે એવાં આ ભૂમિનાં આદિવાસીઓ તરફ બાપાનું ધ્યાન જેંચાયું અને એ પ્રશ્ન તેમણે પોતાનો કરી લીધો. સાસામ, ઓરિસા, ગમ્પ્રાંત, રત્નપૂતાના, મદ્રાસ અને બીજા પ્રાન્તોમાં તેઓ આ માટે રખડ્યા જીવાનો માટે પણ નવાં પ્રવાસ કરવાનું મુશ્કેલ મણાય એવાં જામસોમાં તેઓ ઘૂમ્યા અને જગતી જાતિઓના સપકમાં આવ્યા. ધણી વગરનાં, સમાજે તપજેલાં, વેપારીઓ અને જમીનદારોને હાથે સ્તત શોષણ પામતાં ને ખિસ્તી મિશનરીઓને હાથે વટલાતાં આ માનવ-કાલોને એકત્રે તેમનું દિલ દ્રવી ઊઘ્યું ત્રણ કરોડ જેટલાં આ હિન્દવાસી માનવજંતુઓ તરફ એણે સગકા તથા શિષ્ટ સમાજનું ખ્યાન ખેંચ્યું, એમની વચ્ચે સેવાનાં ચાર્જ નાખવાનું સૂઝાયું ને આ દેશના એક પ્રાણપ્રશ્નને પ્રકાશમાં લવી મૂક્યો. દિલના કરોડો આદિવાસીઓને આ દેશની, એના સંસ્કૃતિની, એના સંસ્કૃતિરૂપોની કહાં જ ખબર નથી. જનકમાં સસતારી એ જાતિઓને ચહેરો કે સુધરેલા જગતનું દશન પણ લાગ્યેજ ચડ્યું હતું. આપણી બાપા કે જીવનવ્યવહારોને પણ એ લોકો સમજતા નથી અને જીતિએ એ સૌ લોકો ઠક્કરબાપાને ઓળખે છે, ઓળખે છે એટલુંજ નહિ પણ એમને એ પોતાના સ્વજન ગણે છે બાપા સાથેના વ્યવહારમાં એમને કોઈની બાવાની મુશ્કેલી નથી નડતી, કેમકે બાવા વગરનાં એ લોકો પ્રેમની બાવા જાણે છે અને જન્મતમાં પ્રેમની બાવા બધે એક જ દોષ છે. કામ ઠક્કરબાપા આજે દિલનાં ગરીબો, દલિતો, આદિવાસીઓ, રપૂચ-અરપૂચ પણ કચડાયેલાં તપજેલાં તરછોડાયેલાં જીવાયેલાં સૌ બાકીઓ સાથે એકજીવ બની ગયા છે ને આપણને સૌને એ બાકીઓ પ્રત્યે આત્મભાવ રૂપી એમને ઊંચે લાવવાનું શીખવી રહ્યા છે.

એમના અપાર ગુણોનું વર્ણન પણ શી રીતે થઈ શકે ? સાદાઈ અને નમ્રતામાં તો દરીદ્રાઈ કરવી મુશ્કેલ, પરંતુ આદાઈ અને નમ્રતાની સાથે જે મોજનાશક્તિ, વ્યવસ્થાશક્તિ ચોક્કસ, નિયમિતતા, દૃઢતા, અવિગત ઉદ્યમ કરવાની શક્તિ, અખત નિયમપાલન, ખડતલ,

પણુ અને બારે લાંબા પ્રવાસો ખેડવાની શક્તિ તેમનામાં છે તે લગભગ અજોડ છે. આજે ૮૦ વરસની ઉંમરે પણ તેઓ એટલું જ કામ ખેંચે છે ને સખત ગીરદીવાળા ગાદીમાં કે ગામડાંમાં એવા જ લાંબા પ્રવાસો વેઠે છે ધર્મોપાર એમ થાય છે. કે આ ઉંમરે આટલી બધી શક્તિ કયાંથી આવતી હશે? ખેડેલી ઉત્કટતા અને અનન્ય માનવપ્રેમ સિવાય મને તેવા સારા શરીરવાળાને માટે પણ આ શક્ય નથી.

કેસરબાપા માત્ર આપણા દેશનું જ નહિ, પણ સમસ્ત માનવજાતિનું (એક અણુમોલ રત્ન) છે. એમના જેવા પુણ્યાત્માઓને લઈને આપણે દેશહિનજો છે આપણે ધર્મીરતી પ્રાર્થના કરીએ કે દીન-દરિદ્રોની સેવા માટે એમને આરોગ્ય અને દીર્ઘાયુ આપે અને આપણને પણ એમની મેવાશક્તિનો મત્ર આપે !

(" સ્વગજર્વમ " મધી)

સર્વોદયની વાણી

હિંદુસ્તાનના અધા ધાર્મિક સાહિત્યમાં સત્યને બહુ જ મહત્વ આપવામાં આવ્યું છે. પરંતુ હિંદુસ્તાનમાં ચોતરફ અસત્ય જ ફેલાયેલું જેવા મને છે. સાધારણ જનરમાં જાણ્યે તો ત્યાં જૂઠા-નેા જ વહેવાર ચાલે છે હું કાળાજનરની વાત કરતો નથી સફેદ મનરમાંય આવું ચાલે છે. કોઈ બાળક દુકાન પર ચીજ ખરીદવા જાય તો દુકાનવાળા એને ઠગ્યા વિના નહિ રહે એને એમ નહિ લાગે કે એક અચાન બાળક દુકાન પર આવ્યો છે તો એને ઉત્તમમાં ઉત્તમ વસ્તુ આપવી જોઈએ અને પૂરું તોલ આપવું જોઈએ એને તો એમ લાગે છે કે મારે સારૂ આ કમાવાનો મોકો છે એને એમ સમજી નથી, કે સારી ચીજ દેવી, પૂરું તોલ આપવું અને ગ્રાહકનો પ્રેમ સ્વપાહન કરવો એ સૌથી સારો વેપાર છે બહુ જ દુખની વાત કે આપણા આ પ્રાચીન દેશમાં હરવખત જૂઠું ને જૂઠું જ ચાલી રહ્યું છે એથી આપણી શાળાઓમાં સત્યનિષ્ઠા નિર્માણ કરવાનો આપણે અધિકથી અધિક પ્રયત્ન કરવો જોઈએ છોકરાઓ પર હંમેશાં વિશ્વાસ રાખવો જ જોઈએ છે કંગાઓ ને કહે એ સાચું છે એમ સમજીને આવવું જોઈએ. એથી જ આપણે એમને સુધારીશું અને એમનામાં સત્યનિષ્ઠા નિર્માણ કરી દાકીશું. જે સત્યનિષ્ઠ હોય છે એ હંમેશાં બીજા પર વિશ્વાસ ગમે છે.

ત્રીસ વરસ પહેલાંની વાત છે એ વખતે હું કાશીમાં હતો. હું એક દુકાન પર તાણુ ખરીદવા ગયો હતો. મારી એવી ટેવાહતી કે બીજા સેવી ન હોય તોયે એનો ભાવ પૂછી રાખતો એથી હું તાણાની કિંમત જાણતો હતો. દુકાનવાળાએ તાણાની કિંમત દસ આના બતાવી હું જાણતો હતો કે એની કિંમત ત્રણ આના છે મેં દુકાનવાળાને કહ્યું કે આ તાણાની કિંમત ત્રણ આના છે એ હું જાણું છું, પરંતુ તમે દસ આના કહો છો તો હું દસ આના આપું છું. દસ આના આપીને હું તાણું લાગ્યો એ દુકાન પાસે યઈને મારો જવાનો રસ્તો હતો એટલે મારે ત્યાંથી

હ મેશાની કળવાનું રહેલું એક વખત હુ દુકાન પાસેથી જતો હતો ત્યારે દુકાન પર કોઇ ન હતું તે વખતે દુકાનદારે મને બોલાવ્યો શી ખબર એના મનમાં શું થઈ આવ્યું કે એણે મને કહ્યું “તાળાની કિંમત ત્રણ આના હતી, આ સાત આના પાછા થો.” મારી આખમાં આંસુ આવ્યાં મને એવી કોઇ અપેક્ષા નહોતી મેં માન્યું કે ઈશ્વરે મને સત્પનિષ્ઠાનો પાઠ આપ્યો. પરંતુ એમ બને કે ઈશ્વર હ મેશા નયે કરે ભગવાન ભક્તના વળી કસોટી વધુ કરે છે. એથી લોકોના દિલ પર આપણો સત્પનિષ્ઠાની કશી અસર ન જણાય તો પણ આપણે સત્પનિષ્ઠ રહેવું જોઈએ. (“ખ્યાગાખાપુ”માથી) ન

—વિનોબાજી

ગુજરાત કેવળ લક્ષ્મીપૂજક નથી.

અમને કેવળ લક્ષ્મીપૂજકો કહેવામા આવે છે, અને ગુજરાત પોતે પણ ધણી વાર એ વાત નીચે મોઢે સ્વીકારે છે, પરંતુ ગુજરાતનો ઇતિહાસ તો સિદ્ધ કરે છે કે અમે સરસ્વતીની ઉપાસના પણ કંઈ જેવી તેની નથી કરી વલ્લભીપુરના મમયમાં ઇસ્તીની જમી સદીમાં હુએનસંગ પોતે વલ્લભીપુર આવેલો ત્યારે એને ત્યાંની વિદ્યાપીઠની નાવદાની વિદ્યાપીઠ સાથે સરખામણી કરી છે અને કહ્યું છે કે ત્યાં દશ હજાર વિદ્યાર્થીઓ રહેતા અને ઉચ્ચ પ્રકારનું શિક્ષણ લેતા હતા જૈનધર્મ સાહિત્યનું સંશોધન અને પુસ્તકોની પુનરુત્થાપતિઓ વલ્લભીપુરમાં થઈ હતી

પાટણના ગુર્જરેશ્વરો વિદ્યાભ્યાસ ગી અને વિદ્યાનોના ભક્ત હતા સદસસિંગની ચારે બાજુના ઓવારાઓ શાળા, પાઠશાળાઓ, સભારથાનો અને પુસ્તકાલયોથી અલંકૃત હતા.

હેમાચાર્યે પહેલું સિદ્ધહેમ લખ્યું તેને તો આજે હજાર વર્ષ થઈ ગયા છે તે પહેલાં ગુજરાતની પાઠશાળાઓમાં માળવાનું વ્યાકરણ લખાવાનું સિદ્ધરાજને એ વાતની હીણપત લાગી અને એણે હેમાચાર્યને કહ્યું કે ગુજરાતમાં તો ગુજરાતીને હાથે લખાયેલું વ્યાકરણ જ શિખવાડવું જોઈએ. તે ઉપરથી હેમાચાર્યે રાજ સિદ્ધરાજ અને પોતે હેમાચાર્ય એ બંને નામ જોડીને એ મહાન ગ્રંથ લખ્યો હતો.

રુદ્રમહાલ, સોમનાથ અને દેલવાડાના દેવાલયો અમારી શિલ્પ અને સ્થાપત્ય કલાનાં સાક્ષીરૂપે હજી બાકા છે જોડી ધર્મભાવના વગર કે સરસ્વતીની ભક્તિ વગર એ વાત નહિ

સ્વ. રવીન્દ્રનાથ ટાગોરે ઉપવન વિદ્યાપીઠોની બહુ પ્રશંસા કરી છે ગુજરાતમાં ઇશ્વરના બ્રહ્મખેડ પાસે બ્રહ્મક્ષેત્ર વિદ્યાપીઠ હતી અને પાટણના મોઢેરાના સૂયમદિર પાસે ધર્મારણ્ય હવે રક દપુરાણુમાં નીચેની વિગતવાર સાબિતી મળે છે

પાટણની પડતી સુધી એ સારી સ્થિતિમાં હતા ત્યાં વિદ્યાર્થીઓ પાસે શી કે ખાધાખર્ચ કંઈ જ લેવામાં નહોતું આવતું રાય અને રકને કેળવણી મફત મળતી

૧૪૧૨ પછી અમદાવાદ વરયુ ત્યાં પણ હાલની ઢાલેને જેવી મદ્રેસાઓ હતી શ્રીયુત કૃષ્ણલાલ ઝવેરોએ એવી એક મદ્રેસાનો અહેવાલ પ્રગટ કર્યો છે અને અમદાવાદ યુનિવર્સિટી સમાચારે એ સ્થળની જમીનો આપી હતી.

અમારાં મદિરા અને મસ્જિદોની કોતરણી અનુપમ છે અને અમારા શિલ્પીઓ, જે મોમપુરા બ્રાહ્મણો છે તેમનાં કામ ઉતરે અજમેર સુધી, દક્ષિણે સોપારા સુધી, પૂર્વે માળવા સુધી અને પશ્ચિમે સમુદ્રતટ સુધી વ્યાપેલાં છે

જુઓ પશુ વિદ્યાનું ધામ હતું અને ભાર્ગવ યુગુગર્મા પશુ દસદસ હજાર વિદ્યાર્થીઓ ભણતા એમ ભરતના વૃદ્ધ વિદ્વાનોએ મને કહેલું છે.

જેનોના મધ્યજાડારો સુપ્રસિદ્ધ છે એ ભાડાગગના અતિદામિક સરોધન ભુવનમાં ૭૫ ટકા પુસ્તકો ગુજરાતના છે એય મુનિશ્રી જીનવિજયજી મને કહેતા હતા

સારાજીની રસધાર અને એવા પુસ્તકોથી સ્વ મેધાણીએ અમારા લોકસાહિત્યની વિપુલતા અને સમૃદ્ધિનો ખ્યાલ આપ્યો છે

વીરતા કે સુસંસ્કારમાં ગુજરાત કોઇથી પાછળ ન હતું.

અમારી સ્ત્રીઓના ગરબાનો બીજો કોઇ રથજે ભેટો નથી

૧૪મી સદીથી આજ સુધી ગુજરાતમાં કવિઓ અને લોકતો તત્ત્વચાનીઓ અને મંતો થયા જ કર્યા છે

અમારી ગુજરાત વનોક્યુવર મોમાવટી જેને અમે હવે વિશ્વ સભા કહીએ છીએ એનો ચતાબટી મહોત્સવ નામદાર જય હરવાલ નહેરુને પ્રમુખપદે હમણું જ અમે જિ.એ. નવા ૨મા નાનુ યોગ્ય સાહિત્ય જેણે તૈયાર કર્યું છે અને ગુજરાતી ભાષાના વિકાસ અને અભિવૃદ્ધિ અર્થે એ સ્થાપનામાં આવી હતી એવી જાતની સસ્થાઓમાં એ હિંદમાં જૂનામાં જૂની છે.

સ્વ લિલ્લુ અખડાનદે લોકભોજ્ય સાહિત્યની સસ્થા સાહિત્ય પ્રચારક મંડળ દ્વારા રેલ રેલ વી છે

સાક્ષરો, લેખકો, તત્ત્વજ્ઞો, કવિઓ અને વિદ્યાનીઓ પશુ ગુજરાતમાં જેવા તેવા નથી થયા સ્વ ભગવાનદાસ ઇન્દ્રજીએ અંતિહાસિક ગ્રાધજોળનું કામ અગ્રેજી રાજ્ય દરમિયાન સૌથી પહેલું સ્વજન રીતે પાર પડ્યું હતું અને જયકૃષ્ણ ઇન્દ્રજી જેમના જયંતી ગુજરાતભગમા આજનાજ જિ.વાઈ રહી છે તેમજે ખુદ પોતાની શોધજોળને પરિણામે વનસ્પતિ યાત્રના ઉત્તમ મ થો લખ્યા છે.

મહાત્માજીના આભ્યા પછી તો અમારી ભાષા અને સાહિત્યને નવજીવન પ્રાપ્ત થયું સરજાતા શુદ્ધિ અને બળમાં, સામાન્ય માણસ પશુ ઝઠ સમજી શકે અને જતાં જ્ઞાનના જોડાણમાં આજ ગુજરાતી ભાષાની તોલે આવે એવી બીજા પ્રાંતની ભાષાઓ ભાગ્યે જ વિકાસ પામી હશે એમની પ્રેરણાથી નવજીવન-કાર્યાલય તથા વિદ્યાપીઠ મ થમાળાઓ શરૂ થઇ અને એણે લોકશિક્ષણ માટે ઉપયોગી પુસ્તકો અને નવજીવન તથા હરિજનજી આજદિન સુધી પ્રગટ કરવાં ચાલુ નાખ્યાં છે.

આ ગુજરાત વિદ્યાપીઠ તો બહુ વર્ષો પહેલાં ગુજરાતે ચાલુ કરી હોત મહાત્માજીની વિદ્યાપીઠનો ધ્યાનમંત્ર “સા વિદ્યા યા વિમુક્તયે” હતો પરંતુ આમાં જે સ્વતંત્ર વાતાવરણ અને જોડતું તે નહીં મળેલું જતા આઠ વર્ષ ગુજરાત વિદ્યાપીઠ આવી તે દરમિયાન એણે પૃથ્વીની કોઇપણ વિદ્યાપીઠ કરતાં વધારે સિદ્ધિઓ મેળવી હતી

સૈન્ય ભરતીને કારણે મહાત્માજીએ એ વિદ્યાપીઠ બંધ કરી પશુ ભારત માતાએ સ્વતંત્રતાની હાકલ કરી ત્યારે અમારો એકેએક વિદ્યાર્થી, પ્રોફેસર, શિક્ષક, પટાવાજો કેટલાકની સ્ત્રીઓ, સુદ્ધા અને ઝાડુદાર સુદ્ધા જેલયાત્રાએ ગયાં હતાં.

માધ્યમને માટે ગુજરાત યુનિવર્સિટીને કંઈ જ હરકત પડવાની નથી અને પ્રમુખ સાહેબ ! આ બિલમાં આવતી કાલથી અમે તમામ અભ્યાસક્રમ ગુજરાતી દ્વારા આપી શકીએ તેથી પૂરેપૂરી જોગવાઈ છે

પ્રોફેસરોને માટે પશુ હું શ કાશીલ નથી નાજદાર વડાપ્રધાન અને સરકાર જે અધ્યાપકો અને શિક્ષકોની પ્રતિષ્ઠા વધારશે અને એમની આર્થિક સ્થિતિમાં યોગ્ય સુધારો કરશે તો ગુજરાત યુનિવર્સિટીને આદર્શ યુગ્મો જરૂર મળશે

(શુદ્ધિપ્રકાશ)

ડૉ. હરિપ્રસાદ દેમાઢ

અંગ્રેજીની નાગચૂડમાંથી ક્યારે છુટારો?

૧૯૪૭ ના ઓગસ્ટની ૧૫મી તારીખે આપણને રાજકીય સ્વાતંત્ર્ય મળ્યું અને અંગ્રેજ તો ગયા પરંતુ આપણા દિલમાંથી અંગ્રેજીનો મોહ જતો નથી. આ બાબતમાં તો સ્વરાજ મળ્યા પછી ઉલટી ગયા વહેવા માંડી છે. દેશી રાજ્યોમાં જ્યાં 'રાજકારભાર સિદ્ધિદંતા' સમયમાં પણ દેશી બાષામાં ચાલતો હતો ત્યાંએ હવે અંગ્રેજી દાખલ થવા માંડ્યું છે. ગામડાંને ઉપયોગી લખાણો અને કાયદા કાનૂનો પણ અંગ્રેજીમાં જોવા મળે છે, ત્યારે ખરેખર ખેડ અને આશ્ચર્ય થાય છે અને દિલમાંથી પ્રશ્ન ઊઠે છે અંગ્રેજી બાષાની નાગચૂડમાંથી ક્યારે છુટારો ?

હિંદી મંત્રમાં બળેલાં લગભગ બધાં દેશી રાજ્યોમાં દેશી બાષામાં જ કારોબાર ચાલતો હતો. વરે દરા રાજ્યમાં સધળો કાગળા ગુજરાતીમાં ચાલતો હતો. થીમત સયાજીરાવ ગાયકવાડને તો એટલે સુધી હુકમ હતો કે ગુજરાતી લખાણ પર અમલદારથી બીજી બાષામાં સહી પણ થઈ શકે નહિ. રાજકારના ઉપયોગ માટે તેમણે એક શબ્દમય તૈયાર કરાવ્યો હતો તે 'શ્રી સયાજી શાસન શબ્દકલ્પતરુ' નામથી પ્રખ્યાત છે. ગુજરાતી બાષામાં રાજકારભાર ચાલતો તેથી ગામડાંના લોકોને ધણી અનુકૂળતા અને રાહત મળતી, જ્યાં કારોબારમાં ગુજરાતીનો આટલો બધો આમદ રખાતો હતો તે વડોદરા રાજ્યમાં જ તે હવે હિંદી સધમાં ભળી જતા ગુજરાતીની જગ્યાએ એટલો જ આમદ અંગ્રેજીને માટે રખાય છે. જ્યાં પ્રજાના બે ટકાં પણ અંગ્રેજી જાણનારા નથી, ગુજરાતી જાણનારા સૌએ સો ટકાં છે, ત્યાં ગુજરાતી બંધ કરી અંગ્રેજીનો આમદ રાખવું તો કે રણ કોઈની સમજમાં બિતરે એમ નથી. સરકારની જાહેરાતો જનને હુકમો અંગ્રેજીમાં, કચેરીઓના મુકદ્દમા અને ફસલા અંગ્રેજીમાં, ખાતાં અને હોદ્દાઓનાં નામો અંગ્રેજીમાં હોય ત્યાં ગામડાંનાં માણસો શું સમજી શકે ?

ગુજરાતમાં હજારો ગામડાં એવાં છે કે જ્યાં એકપણ માણસ અંગ્રેજી બોલેલો મળે નહિ. પરંતુ આજ ગામડાંના ઉદારની યોજનાઓ, જાહેરાતો વગેરે અંગ્રેજીમાં બહાર પડે છે. સરકારના કાયદાકાનૂનો કચેરીના ઠરાવો અંગ્રેજીમાં હોય છે. સ્થાનિક સ્વરાજ્યની સંસ્થાઓ, પંચાયતો લોકલ બોર્ડો વગેરેમાં અંગ્રેજી દાખલ થયું છે. શું આમાં સ્વરાજ્યની અને ગામડાંનાં લોકોની હાસી નથી ?

સૌરાષ્ટ્રમાં પ્રાંતકીય પ્રધાનમંડળ આવતા ત્યાંના વડા પ્રધાન માનનીય ઢેગરે જાહેર કહ્યું હતું કે સૌરાષ્ટ્રના સધળો ગજકારોબાર ગુજરાતીમાં ચાલશે. પરંતુ તેમની આજ્ઞાપત્રિકા જોઈ ત્યારે 'આજ્ઞાપત્રિકા' એ શબ્દ સિવાય બધું લખાણ અંગ્રેજીમાં હતું. સૌરાષ્ટ્રની અજાણ જનતા આ આજ્ઞાપત્રિકામાંથી શું વાંચે ?

આપણા દેશનેતાઓ ઇચ્છે છે કે ગામડાંની ગરીબ પ્રજાને હાડમારી અને મુરઢેલી સિવાય બહુ જ મોટી કિંમતે ન્યાય મળવો જોઈએ. પરંતુ અદાલતના કામમાં અંગ્રેજી દાખલ થતાં અંગ્રેજીનું ગુજરાતી સમજવા અને કચેરીઓમાં રાહત કે હાડ મેળવવા સારું ગુજરાતીનું અંગ્રેજી ઉરડાં]

ઠરવામાં ગામડાંની પ્રજાને ભારે પરાધીનતા વેઠવી પડે છે અને ગળ બદારના ખર્ચમાં ઊતરવું પડે છે. અમનદારો ગામડાંના લોકોની બાધા ન જાણતા હોય તો તેમનાં દુ ખો અને દાહમારઓ કેવી રીતે સમજી શકશે અને સાચો ન્યાય આપી શકશે ? એ તેઓ તે જાણતા જ હોય તો તાહ-કનું અંગ્રેજીનું ધાંધન શાને માટે ?

જુદી જુદી સમિતિઓના કામકાજમાં મને અનુભવ થયે છે કે અમનદાર અને મમ્મો બધાય ગુજરાતી જાણતા હોય છતાં મોટા ભાગનું કામકાજ અને ચર્ચા અંગ્રેજીમાં જ,

દેશની આમજનતા સાથે એકરૂપ થવા માટે રાજકારોનાર પ્રાતિક બાધા દ્વારા અને જરૂર હોય ત્યાં રાષ્ટ્રભાષા દ્વારા થવો જોઈએ રાજકારોનારમાં હાલ ૫૬૨ વર્ષ સુધી અંગ્રેજ સાથે રાખવાનો ઈનાવ થયો છે એ વસ્તુરિચિત સમગ્ર દેશબાપી વહીવટ માટે બને સ્વીકારી લેવાય માથુ પ્રાતિક વહીવટ તો પ્રાતિક બાધામાં જ ચાલવો જોઈએ. રાજકારોનારમાં અંગ્રેજ હજી ૫૬૨ વરસ સુધી ચલાવવું, એનો અર્થ એવો ન થયો જોઈએ કે ન્યાય કારોનાર સ્વભાષામાં ચાલતો હતો ત્યાં પણ દેશી બાધાને સ્થાને અંગ્રેજી દાખલ કરવું ૫૬૨ વર્ષ પછી તો અંગ્રેજ જતું જ જોઈએ એ ઈરાવનો તો આવે. અર્થ છે પરંતુ અંગ્રેજી દાખલ કરીને અંગ્રેજીને કાયમ કરવાનો પ્રયત્ન જાણે થઈ રહ્યો છે ! અંગ્રેજીની ૫૬૨ વરસની મુદતના ઈરાવનું હાઈ સમજવું જોઈએ કે એનો અક્ષરાર્થ ? ન્યાય સ્વભાષા છે તેને જોમના તેમ રાજકારોનારમાં આજુ રાખી હોત તો જ આ ઈરાવનો સાચો અર્થ થયો કહેવાત.

રાજકારોનારમાંથી અંગ્રેજીને અતિમ વિદાય આપવા માટે ૫૬૨ વર્ષની મુદત નક્કી કરી છે તે આજના પ્રગતિશીલ જમાનામાં ઘણી લાંબી ગણાય. સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ કુનેહ અને મુત્સદ્દોગીરીથી જુદાં જુદાં ૫૬૨ દેશીરાજ્યોના પ્રજાનો એક વરસના ટૂંકા ગાળામાં ઉદ્ધેલ થઈ ગયો. તો રાજકારોનારમાંથી અંગ્રેજીને કાઢવા સારું શું ૫૬૨ વરસો જોઈશે ? પરા-ધીનતામાં જકડી રાખનાર અને ગામડાંની ગરીબ અદ્યતન પ્રજાથી વિમુખ રાખનાર અંગ્રેજી બાધાની નાગચૂડમાંથી છૂટવા માટે હરેક પ્રયત્નને, પ્રયત્નેવકે, આગેવાને, સરકાર—સૌએ દંઢ સંકલ્પ કરવો જોઈએ (“હરિજન બંધુ”માંથી) ચિમનભાઈ હ. અમીન.

નિત્ય યુવાન

પંડિત જવાહરલાલજી

એકસક્રમાં વર્ષમાં પ્રવેશ કરતા દિલ્હના વડા પ્રધાન પંડિત જવાહરલાલજી દેશની હાલની પરિસ્થિતિ જોતાં વૃદ્ધત્વમાં પહોંચ્યા ગણાય. છતાં ન્યારે જુઓ ત્યારે કર્તવ્યપરાયણ-સૂક્ષ્મ બરેલા - નિત્ય યુવાનજ લાગે છે અને ત્યારે દેશના કષ્ટોડો નવયુવાનોમાં અકાળે પેટેલુ વૃદ્ધત્વ જોઈને ઠાઠ ખજી વિચારશીલ કાર્યકરને ખરેખર આશ્ચર્ય માથે ચાલે ચાલે છે

વેદના અને તપશ્ચર્યા

શ્રીમતાર્થ અને એશઆરામમા ઉછરેલા જવાહરલાલજીએ અગુચાની તો દેશને માટે કાવસોમાં જ વિતાવી છે અને ૧૯૨૧ થી અલ્લાહાબાદથી માંડીને નૈની, યરવડા, બરેલી, દહેગાંડુ, અલીપુર એમ એક પછી એક જેઠાં વીનાવેલો એક દશકા અને બહાર રહેલા ત્યારે પણ અતિ-થય કામના જોનમા જેવથી પણ વધારે ઠંઠણ જીવન જીવીને એક પછી એક સ્વજનોના વિયોગના કારી ધા સદન કરી—જીવનસાથી સ્વ કમવા નહેરુના અવસાનથી તો જાણે સાર એકલા અને અદુલા બની ગયેલા જવાહરલાલજીએ પશ્ચિમને પણ ચીરી નાખે એવી મહાવેદનાને અતરંગી સમાવી દઈ સાગરે દેશના દુઃખને પોતાનું જનાવી દઈ એના સુખમાં જ સુખ શોધતાં મહારથીની જેમ ઝૂંઝતા એ દેશજઠતને ભેળેને દયા દેશવાસીની આખમાંથી હર્ષાશ્રુ નહિ વહે ?

એ આંખો દયા માંગે છે

અને જીતયિ કમભાગ્ય છે આપણાં—લાખો નવયુવાનોનાં—કે ત્યાગવી પડિતજીને અને એમની મહાન દેશસેવાને જોળખી નથી જગતે જોળખ્યા પછી પણ જે ઘરના દીપકને એ જાળી ચોકે નહિ, એના પ્રગલ્ભને ઝીલી ચોકે નહિ, એ આંખો અને એ માનસ આશ્રય જ નહિ, પણ દયા માંગી લે છે.

તેઓ સદ્ભાગી છે.

પડિત જવાહરલાલજીને નજરે જેવાનું અને એમનાં દિલમાં સોઝગં જીતરી જાય એવાં ભાષણો સાંભળવાનું જેમને સદ્ભાગ્ય મળ્યું છે, એમના સચોટ હૃદયપરથી વાર્તાલાપો સાંભળવાનો અને ક્ષીણવાનો જેમને સુયોગ મળ્યો છે, એ બહાગી ૫ અને ઠંડ નહિ તો હવે એમનો તેજસ્વી હતમે લખાલખા, દેશપ્રેમથી નીતરતા લખાણો વાંચી તેમથી યત્કિચિત પણ પચાવવાનો પ્રયત્ન કરે છે તેઓ પણ સદ્ભાગી જ છે.

તેતા અને સિપાઇ

એક મહાન તેતા અને દત્તવ્યપગવણ સ્વયં સેવક અદનાં સિપાઇનું એક જ વ્યક્તિમાં મહમિલન નેત્રુ દોષ અને મહાચિસ્તના હર્ષન કરવા હોય તો તે આપણા ત્યાર પડિત જવાહરલાલજીમાં મળે.

અણનમ હડયેયો

દિલને સાચું લાગે તેજ પ્રમણે આચરતા મ ગાંધીજીના એ પદ્ધિષ્ઠ જવાહરલાલજી અજબ પિતૃભક્ત હોવા છતાંયે સ્વગતપક્ષ વખતે પિતા થી મોતીલાલ નહેરુનો અખત વિરોધ કવમાં જરાય પાઠ નહોતા પડ્યા. અને મંપૂર્ણ સ્વતંત્રતા મુકમ્મીય-આઝાદીનું ક્યેય દાસદ કરવા ત દેવદ મુઠ્ઠી અડગપણે ઝૂંઝતા જ રહ્યા. સ્વતંત્ર ભારતને આ અણનમ હડયેયો અને દેશને નવસર્જક વડો પ્રધાન મળતા માટે આપણે દિલ્લાનીઓ જેટલા આનંદીએ તેટલું આનંદ છે.

કાર્યમાં લાગી જઈએ

પડિત જવાહરલાલજીની વિશાળ દષ્ટિ અને જગતપ્રેમને કારણે આજે દિલ્હી દુનિયાલ ના દેશો માટે એક મહા આકર્ષણરૂપ બન્યું છે એની કિમત આપણે પિછાનીએ અને દેશનું બાવિ પધુ ઉજ્જવળ બનાવવાના કાર્યમાં લાગી જઈએ.

પ્રજા આપણા યુવાનો અને સૌ દેશવાસીઓમાં પડિતજીની મહાન પ્રેરણા ક્રીયવાનું બળ અને ભાવના અર્થે એ જ પ્રાર્થના

શ્રી. ચીમનભાઈ હ. અમીન.

પુસ્તકાલય સ. સ. મંડળ લિમિટેડ

શું શું કાર્ય કરે છે ?

૧ વતેમાનપત્રો અને માસિકોનું લનાજમ બરી પાવતીઓ મંગાવી જે તે પુસ્તકાલયોને તથા અન્ય આહકોને મોકલી આપે છે અને તે માટે મહેનતાણા બદલ મનીઓર્ડર અર્થની નીચે રકમ લેવામાં આવે છે મુઆઇ પ્રાંત બહારનું તથા પરદેશના આહકો પાસેથી પૂરેપૂરું અર્થ લે છે

૨ વાજખી કિ મતે પુસ્તકાલયોને પુસ્તકો પૂરા પાડે છે

૩ પુસ્તકોનાં રચયિતા, ઈસ્યુ બૂક, વાચકોની ખતાવહી વગેરેનાં છાપેલા ફોર્મ, કમાટ, રમરસ્ટેમ્પ, સ્ટીરીઓસ્કોપ, તથા કાર્ડઝ, દિવાલપત્રો વગેરે પુસ્તકાલયોને ઉપયોગી તમામ પ્રકારનું સાહિત્ય પૂરું પાડે છે

૪ પુસ્તકાલયોને ખાસ ઉપયોગી થાય તેવાં પુસ્તકો પ્રસિદ્ધ કરે છે અને વેચે છે “પુસ્તકાલય” નામનું માસિક ૧૯૨૫ ના ઓક્ટોબરથી પ્રકટ કરે છે

૫ પુસ્તકાલયોના કાયમક ડની રકમો ખાધી મુદતની થાપણ તરીકે સ્વીકારી વ્યાજ આપે છે અને દર વર્ષે જુન આખર સુધીનું વ્યાજ ચઢાવી ચોક્કસ હિસાબ દરેક પુસ્તકાલયને મોકલી આપે છે

૬ પુસ્તક લયેને લગતા રૂ ૧૦૦ ઉપસતના ટ્રસ્ટફંડો સ્વીકારી શરનેા પ્રમાણે વહીવટ કરે છે

તમારે જ્યારે જ્યારે કોઈ પુસ્તક, પત્ર તથા પુસ્તકાલયને ઉપયોગી કંઈ પણ સાહિત્ય ખરીદવું હોય, ત્યારે ત્યારે જરૂર નીચેનું સરનામું ચાલ લાવશો

તમારા પુસ્તકાલયને આ મંડળનું સહાયક બનાવી અનેક લાભો મેળવો

પુસ્તકાલયોનું ચોનાનું મંડળ

પુસ્તકાલય સ. સ. મંડળ, લિમિટેડ.

ચો બો ૧૦, સવપુરા, વડોદરા

આ માસિક આર્થ સુધા કે પ્રિ પ્રેસ વડોદરામાં શ્રી વાપજીભાઈ નારણભાઈ અગ્રીન (બી કોમ) એમણે પુસ્તકાલય સ સ મંડળ વિ ને માટે છાપી પ્રસિદ્ધ કર્યું. તા ૧૫-૧૨-૧૯૪૬

વાંચનનો મહા રસથાળ

શ્રી. ચૂનોલાલ વ. શાહ	૩૧
જ્યોત અને જ્વાળા (૧-૨)	૭૧
લક્ષ્મરેખા	૩૧
શુભદેશ્વર	૪
હેયાની વાટ	૪
રાજહત્યા	૪
મીલકાત બાબુ	૩૧
તપોવને	૩૧
વિષયક	૪૧
એકલવીર	૩૧
પ્રણય અને પરિણય	૪૧
કર્મયોગી રાજેશ્વર	૪૧
વિકાસ	૫
રૂપાનો ઘંટ	૨૧
શ્રી. જ્યોતીંદ્ર દવે	
રંગતરંગ-છ ભાગ, હરેકના	૧૧૧
,, છ સાથે	૧૦
પાનનાં ખીરાં	૩
અદ્વાત્મા	૩
નાંધપોથી	૪
શ્રી. વિષ્ણુભમાદ ત્રિવેદી	
પરિશીલન	૪
શ્રી ર. રુ. માર્શલ	
અરદેશર કોટવાળ	૨૧
શુ. પત્રકારિત્વનો ઇતિહાસ (છપાય છે)	
ધૃશ્વર પેટલીકર	
તાણાવાણા	૩

ચંદ્રનારાયણ શર્મા	
પરાધીન (જૂજ છે)	
જંગળ	
ગૈલન મુખરજી	
મેતુખ ધ	
રાખાલદાસ ખેનગજી	
શકારિ	૨૧
કિસ્મત (છપાય છે)	
ઈન્દ્રજાળ	

ખાલોપયોગી

ખડેર પટેલની વાતો (૧-૬) ૨	
,, ની કથાઓ (૭-૧૧) ૨	
,, નો રમુજો (૧૨-૧૬) ૨	
,, ગમ્મતો (૧૭-૨૦) ૨	
,, ગોટાળા (૨૧-૨૨) ૧૧૧	
,, ફજેતા (૨૩-૨૪) ૧૧૧	
,, પરાક્રમો ૨	
,, કહાણીઓ ૨	
ગાંડીવ ખાલોધાનમાળા (૮૦ ૩૭૧	
આલો લજવીએ (૧૨ ભાગ) ૧૨	
લખાઈર શર્મા ૨૧	
માયાવી દેશ ૧૧	
શોકારિકા (ભાગ ૩) ૧૧	
ટોંગી ૧૧	

ગાંડી વ

ખાળ પખવા કિંક
વા. લવા રૂ. ખા

❀ ગાંડી વ સાહિત્ય મંદિર ❀

હર, અનતવાડીને નાકે ❀ ચોટાપુલ, લાલગેટ ❀ હવાડિયો ચકલો
બ્રહ્મેશ્વર, મુખ્ય ૨ ❀ સરત ❀ સુરત